

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

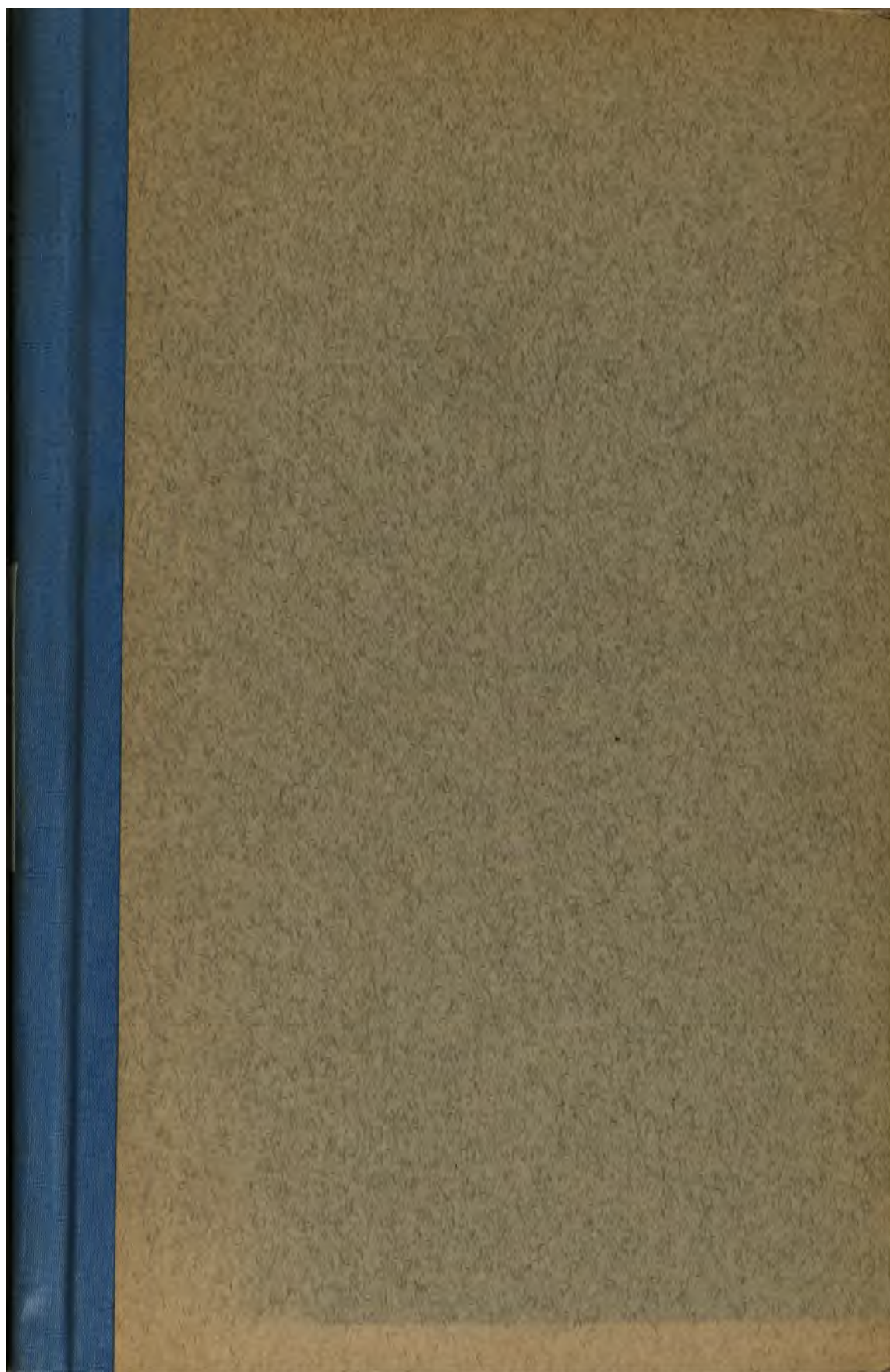
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

THE LIBRARY
OF
THE UNIVERSITY
OF CALIFORNIA

IN MEMORY OF
LIVINGSTONE PORTER
1894-1955

Livingstone Porter
Rychnov, Bohemia
December 14, 1927

Stitny
THÓMY Z ŠTÍTNEHO

K N I H Y
NAUČENÍ KŘEŠŤANSKÉHO.

NA OSLAVU
STOLETÉ PAMÁTKY NAROZENIN
JOSEFA JUNGMANNA
SBOR MATICE ČESKÉ.

Z RUKOPISU MUSEJNÍHO K VYDÁNÍ UPRAVIL

ANT. JAROSLAV VRŤÁTKO,
PRVNÍ BIBLIOTHEKÁŘ MUSEA KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO.

V PRAZE.

NÁKLADEM MUSEA KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO.
V KOMISI U FRANTIŠKA ŘIVNÁČE.

1873.

GIFT

Porter

B4691

S7K4

1873

Špis, jehož vydáním Sbor Musea království Českého k vědeckému vzdělání řeči a literatury české oslavuje památku jednoho z nejpřednějších křesitelů, nejmocnějších pěstovatelů a nejstatnějších obránců jazyka našeho, sepsal slovníky Thóma z Štítného na sklonku svého života, v samém konci čtrnáctého století.*)

Když byl pečlivý otec hojně spisů k náboženskému a mravnímu vzdělání dítek svých složil, a když se mnohým líbily ty knihy: zřídil troje sebrání, čili, jak sám je nazývá, „tři svazky jich znamenité“, ne již ve prospěch toliko své rodiny, ale k užítku čtenářstva širšího, národa samého. První ze tří těchto „svazků“ je dílo zde poprvé tiskem vydané, kteréž se uchránilo v prvotní podobě, co do obsahu i rozsahu, v jediném rukopise foliovém na papíru, chovaném v knihovně českého Musea pod č. 1C11. Rukopis ten udržel se dosti cele v prvotní vazbě v deskách bukových, koží potažených, s nichž toliko železné knoflíky v rozích a v prostředku obou desk, jakož i obě závěrací spony jsou strženy. Hřbet je tak zvaným papírovým pergamenem potažen a nápis na něm, pocházející z věku 17ho, „*Doctrina Christiana Idiom: Boëm:*“ a signatura **ML. N. 385** odkazují ke knihovně, do níž kodex ten z rukou soukromého majetníka se byl dostal. V předu i vzadu je foliant náš chráněn přídeštnými listy pergamenovými, latinským textem bohoslovným

*) Srovn. v knize této na str. 176 ř. 27: „A to je veliké potvrzení viery naše: aj! tisíc let a čtvrté sto letos se koná tímto létem, jakž se narodil spasitel.“

II

popsanými. Na předním listu příděšném, na hořením kraji licí jeho strany, učiněn nadpis rukou Hankovou.

„Tomáše Štítného Naučení křesťanské 1450.“

Rukopis má na konci určité vročení. Dokonán jest „1450 ve čtvrtek po sv. Agapitu,“ tedy v témž roce, když na sněmu Pelhřimovském stalo se smíření Jiřího z Poděbrad s pány Rožmberky a pokoj v zemi byl zjednán; rok pak na to pan Jiří za správce zemského od stavův byl uznán. Jest tedy kodex náš právě o půl století starší originálu samého. Skládá se z 15 vrstev čili složek, z nichž 1. 2. 4. 5. 7—14tá jsou šestiarchové čili dvanáctilistové, 3. a 6tá pětiarchová a 15tá třiarchová, z nížto však poslední list jest vytržen. Výška listu obnáší 31, šířka 21 $\frac{1}{2}$ centimetru. Celé dílo psáno je na 166 listech, na každé straně o dvou sloupcích, souběžnými čarami odevšad zavřítých, písmem sličným, jadrným a pevným, a venkonce stejným. Nadpisy kapitul a iniciálky textu každé kapituly jsou psány červeně, iniciálky jednotlivých kněh jsou buď modré v ozdobení červeném, aneb červené v ozdobení modrém. První iniciálka „Prologu“ provedena v barvě pivoňkové na podkladu čtverhraném, zeleně arabeskovaném, z něhož zelené výběžky po celé přední straně a vrchem prvního sloupce vycházejí. Vodní znamení papíru, velice pevného, je volská hlava, z nížto mezi rohama vystupuje na vysokém tenkém stvolu květ, sedmkrát zakulaceně vykrojený.

Na přední straně prvního listu, před samým prologem, je přípisek z r. 1457.

*„Cur homo letaris et in cibis delectaris?
Quia tu cadaver eris et forsan cras morieris.“*

*Vanitas vanitatum et omnia vanitas, Homo natus de muliere,
breui vivens tempore etc.*

Ladislavus ex stirpe Imperatorum et Regum Ungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie, Bosne, Rascie, Bulgarie, Rame, Seruie, Cumanie, Gallicie, Lodomerie Rex, Dux Austrie, lucenburgensis, Sslessie, Marchio Morauie, Lusacie, Dominus Egre, Cubiti terrarum.

1457.

Te clemens caute rapuit, Ladislave caste.

Všemohúcí buh tak chtěl měti — a do nebe k sobě krále Ladislava vzeti — to se toho léta stalo, — když se Tisíc čtyři sta padesát a sedmého psalo. — Umřel v středu na svatého Klimenta v Pražě — slušief zaň pána boha prositi — a vším dobrým zpomínati drazě. — Bez jednoho XX let živ byl — a málo's, milý králi Ladislave, v Čechách pobyl. — V mladosti své chován by v Štýrstě v Novém městě u strýce svého Římského Césáře Fridricha. (Vě) ziz to každý, že v tobě, dobrý slavný králi Ladislave, nebyla žádná lest ani pýcha. Pokojně a spravedlivě kraloval a po tom se pánu bohu milému dostal. Jestliť pak kto příčina jeho smrti, — takový nešlechovník duojdeť v pekle s čerty trti.

Na posledním listu papírovém, na zadní jeho stránce, nachází se historická připomínka, rukou 16tého století připsána, obsahu tohoto:

„Od narození syna božieho, spasitele Krista Pána Ježíše našeho, Letha Tisícího, Trístého, Čtyřicátého Osmého Nejjasnější kníže a pán pan Karel, Římský král, vždy rozmnožitel říše své, a král český, počal zakládati a dělati zámek Karlštejn při přítomnosti mnoho osvěcených knížat duchovních i světských, a zvláště při přítomnosti Velebného knížete a pána pana Arnošta prvního Arcibiskupa kostela Pražského, kderž první kámen založil ten Úterej o Svatém Duše. Kterýžto zámek když dokonán byl, mnohými věcmi a ozdobami jest vošlechtil a nadal k poctivosti a velebnosti království Českého. Po smrti pak krále Václava, syna jeho, Letha Páně MCCCCXXII. kníže Litevské, jsa volen za krále Českého od některých pánův a Rytírstva, pánuov Pražanuov, i jiných měst, obehnali zámek Karlštejn. V Ochtáb Božího Vstoupenív té syllabě *Pe: de. Cris.*, majíce čtyři vojska, v každém šest Tisícův, bez milosti sou k němu stříleli, tak jakž tuto psáno jest: z Pražsky šestkrát, z Jaroměrice šestkrát, z Rychlice k studnici Třidceti a dvakrát, z suduov smrdutých Tisíc osm set dvadceť a dvakrát, z suduov ohnivých Třináctekrát, summa kamení z malých děl a z prakuov devěť Tisíc Třidceti dva kameny, summa toho všeho Deset Tisíc devět set Třidceti a jedenkrát. I nemohouce zámku nic učiniti, táhli sou pryč na den sv. pěti Bratruov. Také Kníže Litevské zastřelili sou u kostela s°. Palmačů.“

Na zadním přídeštném listu pergamenovém opakuje se na přední jeho straně na hořejším kraji přípisek:

„1457

Te clemens caute rapuit Ladislave caste.“

A nad samým dvousloupím theologického lat. textu položena poznámka znamenitá, rukou téhož roku psaná, jíž nezkráceně tuto podáváme.

Anno domini M^oCCCC^oLVII^o Obiit amicus meus carnalis, nobilis dominus Johannes de Rabstein, miles, prage f^o iii^o ante Reminiscere, et sepultus est in capella S. Sigismundi in castro pragensi, deus propicietur anime ipsius.

Z obsahu poznámky této bude zajisté možné, svým časem dodělati se i pisatele jejího, jemuž rukopis tento nepochybně náležel, než se do knihovny dostal, k níž dosavadní signatura na hřbetě jeho *M* N385 ukazuje. Již nyní bychom hádali, že pisatelem řádků těchto, a tudíž majetníkem rukopisu našeho, byl kněz, vyššího důstojenství církevního, a ne právě veliký přítel Jiřího Poděbradského.

O životě Štítného a o poměru jednotlivých jeho spisův k sobě vespolek psáno obšrně, a na ten čas dosti důkladně v K. J. Erbenově vydání: „Tomáše ze Štítného knížky šestery o obecných věcech křesťanských“; a v I. J. Hanušově „Rozboru filosofie Tomáše ze Štítného,“ oboje „V Praze 1852.“

Obor myšlenek, jimiž ušlechtilý duch Štítného na poli spisovatelském se pohyboval, zůstával ve všech jeho dílech téměř jeden a týž, jen podle čtenářstva, jež při rozdílném spisování po každé na mysli měl, o témž předmětu brzy šíře se rozprostranil anebo zase uskrovnil.

Až „Řeči besední,“ v jediném rukopise Budišinském dochované, a hlubokostí myšlenek i ohebností jazyka všeska

ostatní díla Štítného převyšující, cele a správně budou vydány, až jednak vydán bude i rukopis Opatovický a „Řeči svátečné a nedělní,“ až rozdílné přepisy každého díla a dílce Štítného kriticky budou probrány a srovnány, a tak prvotní text co možná na jisto postaven, až podrobnými pilnými studii to „čeho Štítný sám se domyslíl a ze své hlavy kladl,“ a co „hotové“ odjinud přijal, opatrně bude odloučeno: pak teprva vystoupí duch Štítného, srdce i mysl jeho, v pravé podobě, v plné ryzosti a původnosti na jevo. Zároveň bude i na čase sestaviti úplný, pro historii jazykosloví našeho důležitý slovník i syntaxi ze spisů Štítných. Kterak svěží a do podrobná barvitý rozvine se tu obraz věku Štítného, až přehojného materialu ze všelikých jeho děl k vylíčení doby té bude použito! Jak utěšený připraven bude požitek duševní, až vybráno a v harmonický celek uvedeno bude, co v podstatě myšlenek z veškerých duševních jeho plodů po věk trvalou má cenu, co „Jádro spisův Štítného,“ s vymísením všeho, co jen na čas a domněle bylo důležité.

Než ustaňme zatím v době přítomné! „Knihami Naučení křesťanského“ postupujeme o krok dále k vytknutému cíli.

A tak již v nejširší kruhy čtenářstva slovanského pouštíme na světlo dílo druhé, více než půl páta století v rukopise chované.

Vám oběma tichým geniům, jichž jména položena v čele knihy této, mužům srdce krotkého, ale myslí statečné a ohnivé, Tobě, duševní chovanče Miličův, jenž si v době, kde po celé Evropě jazyky národní dusil morový dech polomrtvé latiny, první jarý život vdechl do mluvy mateřské, Tobě, jímž na poli písemnictví českého probudilo se jitro, plno svěžesti a půvabu a síly, jenž první jal jsi se květ myšlenek nejvznešenějších a nejhlubších přiodívati rouchem lehkým a ohebným řeči mateřské, na vzdor závisti jedovaté a zarytému hlupství; Ty duchu spanilý, jemuž tichý krb rodinný a zdar

VI

dítek blahem bylo nejvyšším, jemuž pravda a právo a srdce poctivé šly nad lesk koruny královské; — a touž měrou Tobě, vrstevníku druha svého, ač více než čtverstoletím od sebe vzdáleného, jenž si vytrvalostí železnou veškeré bohatství jazyka našeho v hromadu shrnul, co doklad nezvratně mohutný síly a činnosti ducha českého, a co drahocennou zásobu staviva věkům budoucím, Ty, posvětiv celý život svůj osvětlení mládeže, květu a naději budoucnosti naší, jenž jsi vždy vysoko prápor nesl v boji za přirozená práva národa a jeho jazyka: Vám oběma statečným ducha bojovníkům, zdárným a věrným synům vlasti, věčná paměť a nehynoucí sláva!

V Praze, dne 5. července 1873.

A. J. V.

THÓMY Z ŠTÍTNÉHO

KNIHY

NAUČENÍ KŘEŠŤANSKÉHO.

Prolog neb předmluva

o tom, co je hnulo skladatelem knih těchto, aby
je složil.

Hěda z písma, že je buoh přikázal otcóm, aby svým dětem 1.
1 skázali jej, a cesty spravedlnosti jim ukázali, psal sem
2 svým dětem česky rozličné knížky; byl-li bych prvě
3 umřel, než by podrostli, aby mohli, naleznúc to co sem
5 jim psal, boha lépež lépež poznávati a táhnúti se milostí
k němu, v pravdě jdúc toho stavu, kterýž by které volilo.
Neb, jakož die písmo, každému je buoh ustavil zákon v tom
stavu a v té cestě, kterúž kto volil a v který jest stav vníkl.

A když sem tak psal o rozličných staviech v svaté cierkvi,
10 i o mnohých potřebných věcech rozuměti, po nichž by táhli
úmysl a své činy k vůli božie, čtúc sobě v těch knihách,
a spolu se rozochvujíc k božie milosti a ku poznání křestánské
pravdy, a když se mnohým líbily ty mé knihy: zřiedil sem
zvláštie tři svazky jich znamenité. Toto bude jeden; doko-
15 nám-liť jej, položímť na zad, co v něm bude. A dva svazky
učinil sem řečí svátečných a nedělných z rok do roka, tu
počav druhý, kdež jeden sem skonol.

A poněvadž mám jiné, jako se milovati, a v sobě čiji
někaký účinek toho, že sem tak četl rád v knihách, neb sem
20 z těch jeden, ač i nestatečný, jimž jest k něčemu hodno čísti
v takových knihách, ješto rozum osvécují, ze zlého treskečí,
k dobrému rozpalují s pomocí daru božie milosti, a když
nechtú a neslyšie slova božieho, hlúpějšé jsú a nedbalejšé
dobrého; a ne jednu sem odpočinul od rozbroje mysli a od
25 tesknosti, písše a klada ty knihy: i mámť z toho naději, žeť
budú někdy i jinému někomu k utěšení. Nebť i to viem, že
svatý Augustin, mluvě o tom, že je knih mnoho, die: „Viděl
si to, hospodine! že ti lesové budú své jeleny jmieti, v nichž
by se pásli, v nichž by odpočívali, tvá slova v svých srdciech
30 přěžívajíc.“ Aj, toť mě je vzbudilo, že tak rád píši.

Ale jsúť také, ješto na mě zuby škřípíe, že já píši takové knihy: snad z těch jsúc někteří, ješto vše hyzdíe, jemuž sami nerozumějí; a druzí snad závisti, chtíec jedné sami slúti múdří, budú prvě hyzditi knihy než v nich čísti. Dieť svatý Jeronym: „Prvé čtěte mé knihy, než je hyzdíte; budete-li je 5
prvé hyzditi, než čísti, znameniet jest, že by závisti hyzdili je.“ Ale dobrých učených, jimž by byla milá pravda, by ji slyšeli i od oslice, ješto pomnie, že die svatý Pavel: „Bude-li co menšiemu zjeveno, přijmiž větší,“ prosím: aby v tom, 20
je dobře povědieno, obrance moji byli. Pakli bych kdě po-
chybil, aby mě v tom i mé knihy opravili milostivě; neb se vším, cožť sem psal neb psáti budu, poddávám se kostelu k opravení a škole pražské. Neb tací dobří a rozumní mohú tomu rozuměti, že dobré jest vždy slyšeti slovo božie. A to jest tu znamenáno, že když David hudl před Saulem, ano 15
zlý duch trápi Saule, bylo jemu lehčejie něco. Takéž mnohých lidí, donidž slyšie slovo božie, ne tak jich zlá žádost trápi a pohnú se něco k bohu.

Jsúť jistě, ještoť jim jest užitečno takové knihy slyšeti neb čísti v svém jazyku. Protož nebraňte toho, ať všeliký 20
jazyk chválí pána boha. Kdyžť jest král Asverus jměl rozličných jazykóv písáře, aby lidu svému každému jazykem jeho psal své listy, a písmo to připomíná: proč by pak pán buoh i Čechóm své vóle nepsal, a nenapomínal jich písmem užitečným k kárání ze zlého, k naučení pravdě a k rozniecení 25
v dobrém? Neb die svatý Pavel, že všeliké takové písmo, bohem vdechnuté, jest užitečno.

Knihy prvé.

O rozličných lidských staviech.

O třech staviech křesťanských vóbec.

2.

Die spasitel: „V domu otce mého přiebytkové mnozí
jsú.“ Protož i zde mnoho jest stavóv v svaté cierkvi,
v nichž rozliční rozličnú službú boží, v jedné však mi-
losti, zaslúžie rozličných bydlíšť v božiem domu, kdež
každý nižší radosten bude odplatú vyššieho, a vyšší také
vesel bude v té útěše, kteráž nižšiemu bude dána. A na to
zře svatý Bernart die: „Jedent řád drži skutkem, ale kdež-
koli spravedlivě jsú živi v božě, chválím vsecky a miluji, a
milost to učiní, že nebudu bez užitka těch odplaty, po jichž
nejdu ustavení.“ Ale tomu rozumějte, že die písmo: „Jakož
nebeské hvězdy vsecky jsú světly, avšak ona jinak leskne se
a ona jinak: takéž i my, on jinak a on jinak ve cti věčné
odplaty bude se lsknúti. Avšak protivni sobě nebudem, ktož,
zde jsúc v rozličných řádiech, budem v pořadu jedné milosti,
když ti, ješto v panenství slúžie bohu, nebudú hrdati manžely
neb těmi, ješto, ač jsú i šeredně panenství ztratili, a kají
se věrně; páni sluhami ani chudí bohatými. A tak i o jiných
staviech. Neb jakož v jednom těle mnoho máme údóv, a ti
údivé nemají činóv jedněch: takéž mnoho nás jsme jedno
tělo kostela svatého, jehož hlava jest Kristus. A nemóz říci
jeden úd, by jemu nebylo třeba údiv jímých, ale jeden úd
pilen jest potřeby druhého: takéž by mezi námi mělo býti.
A poněvadž jsú tak rozliční stavové v svatej cierkvi,
o některých chci pomluvíti: a najprv o panenském stavu;
pak o těch, ješto, pyčíc panenství ztraceného, chtěie se potom
věč sdržeti; a potom také o manželském stavu poviem něco.
Neb toť jsú ti drie stavové; kdož by, v některém z těch
nechtě býti, nečistě bydlil, dieť svatý Pavel, „že ten nemá
dědictva v království božiem.“

3. O pannách toto.

Panenský stav milý jest stav bohu, andělóm i lidem. Ale že jsú lidé múdří i nemúdří, múdře i nemúdře milují panny. A také jsú panny múdré i nemúdré: múdré hledají bohu se líbiti; ale nemúdré lidem, a pakli stojie po tom, 5 aby nemúdrým lidem slíbily se, tiemť by byly nemúdrejšé. A nemňte, bychť kladl ty panny za nemúdré, byť se nemohly líbiti bohu, ač chtie za muž; ač řádné a slušné hledají se, ne proti bohu, slíbity lidem; aneb aby se nenelíbila takovým řečí. Ačť více dobré více chválím, všakť toho nehyzdím, 10 což zlé nenie. Velmi jest dobré, kteráž by panna, ustanoviec svú mysl v božie milosti, pustila od světa i od svadby tělesné, aby tělem i duchem svata byla a snažnějie hledala boha, jej za choť vezmúc, jemu se v pokoře a v čistotě zachovajíc: vzpomenulť by to jie u věčné radosti. Velebný hospodin ve- 15 lebněť povýší své, zvláště takové choti, ješto proň oželé tělesné a světské libosti, ješto je obak mnohými osuta hořkostmi, a dá jie věčnú libost a útěchu beze vsie hořkosti, sám se jie dá. A takť miením jinochy jako panny. Před bohemť jest všecko jedno, mužská hlava neb ženského pokolenie, když kto v tom 20 svítězí nad žádostí těla, že zachová panenskú celost. Ale někteří nemají přívodu k tomu a naučení, aby panenstvo zachovali, ani těch příčin, by podobně mohli tak ostati. A některé silná tělesná žádost odtahuje, že neufají, by počnúc dobře dokonali. Lépeť jest takovým k manželství táhnúti se 25 bohobojně, než by v pokrytství lúdili bohem, chtiec slúti čistými, ač by pak, žádosti své nepřemohúc, v šeredstvo upadli. Protož takéť zle nenie chtieti v manželstvo.

4. Světským pannám dobrým.

I řkuť takovým pannám, že mají v srdcích svých bázeň 30 boží mieti a hledati, aby se bohu neneslíbily svú plachostí a svú hrdostí, ale aby tichostí své panenstvo ozdobiley a pokorú a studem, a učiec se práci hospodářské a obmyslóm, jsúc u svých starost aneb slúžiec. A proto v svúj čas bohu se modléc pateří, klekáním, o bohu tiežiec, když mají podobně 35 koho, a mluviec o něm, čest bohu činiec postem podobným, a pilně střežúc se toho, co je zapověděl; a držiec se toho, co jest přikázal; hřiechu se střežúc všelikého a zlého slova,

freje, milostí pokútých, a také i o jiném neřádu. A vizte, aby ste tím nebývali, jímž by se styděly slúti. A k tomu táhněte, v čemť chválé jiné, ke všemu žádajíc pomoci božie. Takové i světské panny bylyť by v božiem požeňnání, boho-
 5 bojně čekajíc, až by buoh i nahodil rovni k manželstvu, kohož ráčí. Takť sú bývaly v zákoně starém šlechetné dievky, v čistotě čakajíc manželstva a slúžiec bohu a střeňúc se všie lehkosti, z nichž jedna pravieše, ješto pak dostala se mladěmu Dobešovi: „Ty vieš, hospodine, žeť sem se nepřiměšovala
 10 k těm, ješto hrají a ješto jdú s marností vókol, ale v tvé bázni k manželstvu sem povolila podle zákona.“ I pravíť písmo: „Dóm a zbožie od otce přicházie, ale múdrá žena od boha zvláště.“ A opěť die písmo: „Dobry díel žena múdrá, a dána bude muži za dobré činy.“ A coť řku jedněm, i druhěť
 15 miením, tak jinochy jako dievky.

O světských nemúdrých pannách.

5.

Takěť bývají nemúdré panny, ješto od nemúdrých hledají chvály. A to jest viděti, jehož nemlěť písmo, že blázno-
 vých lidí bezčíslný jest počet. A ti nemúdrí nemúdre milují
 20 panny, aby poškrvnili jich panenstva. A jsú také, ješto milují panny, skrze ně hledajíc užitka svého; jakož z toho kará prorok jeden, řka: „Prodali děvečku, aby pili víno, zřejnějie v krčmách vysadie děvečku pěknú, aby pitelov mnoho jměli.“ I toť jest podobné k těmuž, když na ten úmysl dobývají
 25 krásných dvořek a ochotných, aby dvór jich hlučen byl, a přezrie jim freje, a aby panny dary od milovníkův braly. Avšakť poznám, že by to někdy hanba byla, by která tak bez studu ukázala, že svého má frejiefě, jakož již bez studu u dvorov mluvie o to. Všeckoť sú to nemúdré panny, kteréž
 30 stojie po takých frejích, dráže vážieć svět a veselě tohoto světa, a viece žádajíc chvály v těch svých marnostech, než božie milosti. Dieť svatý Augustin, že takové nemúdré panny jsú hubenějšie, než ženy ty, ješto již své muže mají. Neb taková žena jedno toho je pilna, kterak by se muži svěmu
 35 slřbila, ale ty panny hledají, kak by se slřbily každěmu. I jestíť vzácnější bohu pokorná žena, než pyšná panna. A řkuť i to: ktožť světu slúžie, po tom stojie bezpřemně, aby byl přietel tohoto světa; budeť božím nepřietelem. Zahyneť

s světem, ktož svú mysl všecku obrátie k světu, líbiec se sobě v své marnosti, táhnúc k světa milování i jiné s sebou, z úmysla srdce mladých zažehajíc nečistým ohněm, posměchy své majíc sprostnými a závidiec jiným, budú-li vzácnější. Častot i zde buoh mstí takových věcí, že budú rádi veseli 5 mnozí s takými pannami, a pak jich nepojme izádný. Pakli bude pojata, bude mnieti, by utěšení a dobré bydlo s mužem měla, ano často nahodí se jie túha s hořem: snad opilec, mrháč, kostkár, cizoložník, aneb jiných zlých některých obyčejóv; a tak postihne ji odplata jejie probřěšenie. Protož 10 třebať jest i dvořkám bázni božie. Neb byvše živu umřietif jest, a všecky činy, všecky žádosti každého buoh súditi bude. Jakož nesnadné jest, smoly se dotýkajíc, nepoškvrniti se od nie: tak jest nesnadno, s světem jdúc vókol, býti prázdnu světských poškvrn. Řkuť také i to, ač by která rozmyslíc 15 se, slúživši světu, i chtěla, pannú ostanúc, slúžiti bohu, byť nevieš kak byla v srdci a v mysli freji, helmbrechenstvim zšeřezena; když by jediné v těle panenská celost byla zachována, a buoh pravého pokánie popřál, že by nysl byla z poškvrnny hřiechu vyčistěna: ještě by v nebesiech došla té 20 koruny, ješto by jie, by najsvětější byl, v těle byv porušen, jnieti nemohl. Protož drahýť jest poklad panenská celost; slušiet jeho chovati pannám. A obrátí-li se k bohu kdy i dvorská panna, aby panenstvie své zachovala, slúžila v něm bohu: pomni, žeť die svatý Pavel: „Jakúž ste snažnost měli 25 slúžiti světu a nečistotě údy svými, tak buďte snažni v čistotě slúžiti spravedlnosti.“

6. O dostojeňstvi stavu panenského.

Panenská čistota vysoká je ctnost a jest dostojeňstvie velikého, když se kto v ní obětuje hospodinu, že skrze ni 30 andělskú podobnost mají lidé. Té ctnosti vysoké hospodin naučil tu zvolenú pannu, z niež se je chtěl z čistě čistý, ovšem čistě, naroditi. A tak ten stav veleben ukázal na světě lidem. Tu svatú dievku i matku usadil buoh zjevně jako mistryni na stolici, aby všem, ktož by jie chtěli následovati 35 v svatém panenství, byla ku příkladu; neb ona je najprvnějšíe slibem se zachovala a zavázala k té vysoké ctnosti panenské. O panenstvo předostojeňe! kterou chválú móžeš býti vychváleno

nevědě, v němž panna bohu se slíbila najvyššiemu; a jehož nebe nemôž obklíčiťi, ten k nám prišiel skrze pannu, byv v svaťem životě jejie. Aj toť přebystrý jednorožec z daleké púšťě okrotl v lónu dievky svaté, ctnost panenstvie jejie 5 oblibuje. Libť jest bohu, ktož, jemu se chtě slíbiti, i drží proň panenstvo čistě. Drahoť buoh váží to vítězstvo, ktož, ožeje proň té tělesné žádosti neb libosti, i svítězí nad žádostí těla svého. A malá-li to čest bude, když všichni v svých rádiech stanú u věčném životě, v tom státi rádu, v němž 10 stane pán andělský v svém člověčenství a pán všech svatých! v němž stane paní všech nebes, paní, řku, pro veliké povýšenie vládánie jejie, ale panna a matka syna božieho, ješto, jsúc v panenství, počala, nosila i porodila, a pěstovala i odchovala pána boha v přečistém člověčenství jeho, ješto je choť 15 všech svatých panen. Ješto kdyby byl který stav většieho dostojenstvie, jsa všemohúci, byl by z toho volil matku sobě; ale že je panenský stav najvýbornější, pannu volil matku sobě, po niž by pak byl obětován bohu. Nematý zástup svatých panen, ješto, majíc příklad od nie, že je ona slibem 20 vnikla v stav panenský, též učinily a budú též mnohé činiťi do dne súdného, aby ta proročie řeč vyšla, ješto je řečena: „Na pravici jeho králová stojí v zlatém rúše, rozličné ozdoby majíc; budú přivedeny královny panny po nie, bližnie jejie budú, jemu obětovány.“ Aj, svatých panen veliké dostojenstvie! 25 že jsú bližnie nazvány matky božie, králové nebes, andělské panie, ješto sú jejie příkladem zaslíbily bohu své panenstvo, a zachovajie a ozdobie pokorú a rozličnými svatými ctnostmi. Tyť budú po ní přivedeny a obětovány tomu králi nebeskému. A v ní zvláštie budú jmieti: utěšenie, s ní stojiece. v témž 30 panenském jednom rádu, každá však podle pochopu svého v tej cti, jako jie zaslúžila; to sbožné město pokoje věčného, ten nebeský Jeruzalem divným a neznámým veselím činieć radostno, a vzbuzejć k božie chvále. Budeť, budeť hodno chvály a veliké cti: v těle byvše i přemoci žádost těla a věsíťi 35 v čistotě andělský život. Dieť svatý Jeronym: „V: těle jsúc i býti živu kromě těla,“ totiž nepovoléc tělesné žádosti, „nenie zemský, ale nebeský život!“ A die svatý Augustin: „Jistě budúť něco velikého v nebesiech mieti mimo jiné, ješto, v těle byvše, měli něco netělesného.“ Svatý Jan, jemuž mnohé

věci v nebi i v zemi hospodin zjevil, viděl a píše to v knihách Apokalypsis, že panny jdú za beránkem bez poškrvny, kamžkoli on pójde, a zpievajíc velmi sládce a divně rozkošnú pieseň, jiež žádný jiný nemóz zpievati, ani móz jí rozuměti jediné ony samy, jimž jest dána každé panenská drahá koruna ke cti a k chvále, že sú nad těly svými svítězily. A v těch korunách věčné nebeské ozdoby jdú za tiem přecístým beránkem, kamžkoli on jde, a tu sladkú zpievajíc pieseň. Ó šťastný! ktož bude viděti, v milosti jsa boží, ten sbožný panenský zástup a slyšeti jich zpievanie. Ale to velmi šťastnější bude, ktož i sám bude v tom zástupu, v panenské koruně jda po beránku, tu sladkú zpievaje pieseň, jejiež sladkost skrytá jest manna, jejiež sladkosti jiný neokusí, jediné ten, ješto ji vezme, komuž dána bude ta koruna, v níž pójde za tiem beránkem, kamžkoli on pójde.

7.

Ještě o chvále panen svatých.

I to jest chvála stavu panenského, ješto die Kristus: „Slovo božie, když v dobrá srdce vpadne jako v roli dobrú siemě, jedna přinesú veliký užitek, druhá větš, třetí největš.“ K tomu řkú učenníci, že v dobrých manželov srdcích veliký užitek přinese slovo božie, ale ve vdovích větš a v panenských největš. Neb každá šlechtnost jest dražší i ozdobenější, když s čistotú bude. A tak i malér, chtieć krásný obraz učiniti, najprv položí bielú barvu, že ta barva móz slušně vzieti na sě jiné barvy. A také svatý Pavel ukazuje, proč jest lepší stav panenský neb vdovský, než manželský, řka: „Panna a nevdaná myslí to, což k bohu slušie, kak by sě slíbila bohu, a aby tělem i duchem svata byla. Ale kto je v manželství, což k světu slušie, toho je pilen, a aby sě slíbil manželu svému; a tak rozdvojen jest, tociž, ač by rád s jedné strany hledal boha, v něm sě kochal: světská péče táhne dolov mysl jeho s druhé strany, a tak bude rozdvojen srdcem, maje je jako zštiepáno ke mnohým věcem, z něhož nemóz milost tak silně plápolati vzhóru, jako kdyby nebyla v tom rozbroji. A tak vídáme, že cierkev svatá slaví dny a pamatuje mnohých svatých, ješto sě osvětili, nejsúc v manželství. Ale ač jest kde, by sě tak znamenitě osvětil kto, v manželství jsa, že by cierkev svatá světila den jeho a pamatovala? Neb

oni pilně ze všeho srdce hledali boha, ale tito, ač stranú jednu srdce svého táhli se k bohu, ale druhú lpěli při zemi. A i najznamenitější světí byliť sú stavu panenského: svatý Jan křtitel, svatý Pavel, svatý Jan apoštol, jehož Kristus
 5 miloval zvláště a jehož povolal, an chtěl v manželstvo, a pak poručil jemu, čistému jinochu, svú matku, čistou pannu. A tak ta čistá a slavná panna, matka božie, vždy je byla v tovařiství s čistými pannami, jakož i u věčné radosti bude je vždy mieti s sebú. V dětinných letech byla v chrámu se
 10 pannami; když podrostla, dána ctnému ale starému jinochu Jozefovi; a ten příkladem jejie dokonil i své panenství. Pak měla čistého jinocha syna svého, a ten, umieraje, opět ji poručil čistému jinochu, svatému Janu. A z tohove líké jest dolíčení, že, ktož je zde v panenské čistotě následují,
 15 budeť je u veliké cti s sebú mieti v nebeském bydle.

Co táhne panny od panenstva.

8.

Ale chce-li kto panenství zachovati, buď opateren; neb svět tento, své tělo, ďábel táhnúť od něho. Svět skyte někaká ochotenství, žádost tělesná trží v srdci a ďábel k tomu pod-
 20 něcuje; a ktož chutně neotme se tomu a bude takého co oblíbovati, čím to dále v obyčej ujme, tím se nesnáze vydře tomu. A ten ďábel, nepřítel všeho, ješto je dobré, a věda, že ktož jediná ztratí panenství, věc bez něho býti musí, nelze je jeho izádným pokáním navrátiti, vždyť láká, vždy
 25 hledá, jelikož bůh přezří jemu, aby zbavil panenstva, kakož by mohl. A již-liť nesmie koho tahnúti k smilstvu šerednému, ale potáhneť k manželstvu, větší lahodu v manželství srdci ukazuje, nežli kdy jest, a žádost k němu rozněcuje; aneb prací hroziti bude a nestálostí tomu, ktož panenství
 30 myslí držeti, a jako řka v srdci: „I snadné-li bude vždy se žádosti těla svého protiviti? A musila by ostatec tancov, rúch dobrých, okras panenských, a s těmito neb s těmito tovařistvie utěšení; a mnozí by posmievali. A kde by byla? nač by živa byla?“ A tak i lidé budú tiem mnoho tahnúti
 35 od panenstva a řkú: „I co chceš z sebe učiniti? všaks bohata, mlada a krásna. Jdi za muž! ostaviš po sobě děti.“

9. **Kak se jest protiviti takovému odtahování.**

K tomuž rozpakování mlčeti nechci. Neb tiem ne každý má se vzhroziti, kakžkoli die spasitel, že nenie panenské zdržení každému dáno; avšak nedie, by nebylo to dáno 5 někomu, ale brž die: „Jsú, ješto samy z své vuole sdržují se pro nebeské království“; totiž v panenství neb ve vdovství. A die také: „Ktož hledá, nalézá; ktož prosí, béře.“ A protož táhne-liš mysl koho k tomu stavu dostojnému, nedaj se těm rozpakám odtáhnúti; hledaj k tomu příčin, pros božie pomoci a, volá-li tě Kristus k tomu, ustanoviec 10 mysl v tom, počni. Ktoš nepočne, nebudeť konati, a ktoš nekoná, nedokoná. A také utrp ráda všech těch věcí pro drahé panenstvo, ačť sú i libé, ještoť by táhly tě od něho, anebo jeho poprznily v tobě; a někdy strp i protivné, aby je mohla zachovati. Ale veď mnohémuť buoh skyte, byť 15 jedině chtěl vziati a zachovati, ten drahý poklad, an se bude něčím omlúvati, jakoby čistoty nemohl držeti. A kakť by ten nemohl, kdyby chtěl, pro buoh žádosti své oželeti, ješto móż pro čest světskú dlúho se sdržeti? Jedna-li mladá 2 dievka, chtiec za muž, však pro svú čest sdrží se v svú naj- bujnější chvíli dosti dlúho; nějedné mladé panie muž někam pojede a nevrátí se dosti dlúho, někdy však bez něho bude. A kaká by čest byla, kaké vítězství! by nebylo ijedné práce.

10. **Co je práce v manželství.**

25

A zdali bez práce manželstvo jest, zdali jest vždy tak lahodno, jakož sobě myslí někto? Řkuť to svobodně, že to nevždy tak vycházie. A dieť to i svatý Pavel, že ti, ktož vstupují v manželstvo, jmievají i tělesné lopoti dosti. Toť jest jedná veliká v manželství lepoť a tesknost tomu, ktož 30 má milost k upřiemnosti a k pravdě, a ktož něco zachytil úmysla duchovnieho: když pozná neupřiemnost světskú a mar-nost, a již jsa přivázán manželstvem k světu. Veliká žalost pro svět oželeti duchovnie, a snad věč jie zde nepoznati, a jednu milost roztrhnúti ke mnohým věcem a, majíc zá- 35 mutky při mnohém, toho, jehož jediného potřebie jest, nemoci tak pilnu býti. To pak již minúc, co je lepoti a nesdačnosti v hospodářství od nedostatků! ano více-li kto má, a viec

se nedostává. Co od nesčestie príhodného! Co při čeledi! ano bude-li věrný čeledin, ale hlúpý; bude-li domyslný, ale viery nebude; ono svadčivý, toto milovný. A kto vše počte, co je těch nehod! A co pak když neshovieta sobě dva
 5 manžely aneb sobě omrzíta! A říedkoť budeta jedné mysli, bude-liť jeden chovatedlný, ale druhý nebude, a z toho tesk-
 nost a žehranie. A bude-li muž opilý, nevěrný v svém man-
 želství, cizoložný a doma jej bude vše mrzeti. Většief jest
 hoře, když tu nebude viery, kdež se jie kto více z práva
 10 nadál; většie túha, když kto kde nadál se většie útěše,
 a jiné bude. Obmysl ktož chce, nenie-liť tak, že manželé
 lepof mievají i tělesnú, jako je to řekl svatý Pavel: „A co
 lepoti a práce při dětech bývá; mnohét nelibé potýká manžely.“
 Protož mýléť se, ktož, bojiec se menšie práce, a ješto by
 15 jim k větší chvále a cti v nebesiech na věky byla, i vklonú
 u větší, a ješto nebude tak užitečna; a najviec, ješto má
 kto duchovnieho úmysla něco. A řkuť i to, že, v panenském
 jsúc stavu neb ve vdovském, snáze móž tu stavu čistota
 zachována býti, než, v manželském jsúc, čistota manželská,
 20 ješto by manželóm slušala; neb i od manželóv takéť buh
 někaké čistoty potřebuje. A žet sem pokusil všech těch tří
 stavóv, viemť, cot pravím, žet pravdu pravím.

Ne protoť pravím manželské nesnadnosti; bychť hyzdil
 manželstvo, a, vzhroze od něho, bych na koho vzděl osidlo;
 25 ale proto, chtěl-li by kto rád ostatí v panenském stavu
 a rozpakuje se, jediné práce se boje, aby to věděl, že nejedno
 jest to práce protiviti se tělesné žádosti, aneb ješto v panen-
 ském stavu potýká; ale že i v manželství nadejdú práci
 aneb několik jich místo jedné. Kdožť by chtěl, boje se
 30 manželské práce, šeredně bydliti pesky kromě manželstva,
 tenť by sám v osidlo vklonul. Neb vždyť to pravi: „Přirozent
 jest člověk ku práci a pták k létání“; než to obmysl, které
 chce radějie vážití se práce.

O té práci, ješto kto nevie bydla sobě.

11.

35 Ješto pak tiem vyhrozuji se a rozpakuji od stavu panen-
 ského, řkúc: „kde by bydlily?“ to je dosti podobné obmy-
 sliti. Neb nesnadné jest mysli v jedné věci ustanoviti, do-
 nidž tělo nebude ustaveno k místu jednomu. Ale také se

rozmysl proti tomu: vieš-li, kde s mužem budeš? a majíc snad stádo detí! A řkuť: budeš-li na rovné potřebě chtiati dosti mieti a v pokoře, mám za to, že se obejdeš s jedniem životem snáze, než s niekoľikem. Nemáš-li svého, zasluž sobě: služ počestným lidem s snažnosťí a s věrú. Jozef slúžil 5 i Daniel, a proto byli mili bohu. Ač by nemohla vždy v kostele býti, mníš, byť buoh tomu nerozuměl, kdežbykoli srdcem se bohu poručila, lásku svú pósobiec věrně? Pakli by co pokorně přetrpěla protivného, vzácněť by to buoh od tebe přijal; a též, byla-li by u kterých přátel, kdyžby ve cti 10 a v pokoře bydlila s nimi, a strpiec, bylo-liť by nelibo co, Pakli móż která své bydlo přivesti lépe, a více bohu děkuj z toho.

Pakli proto se která rozpácí, aby pannú boží neostala, že by jí nebylo tancovati, v rúše světské okrasy nechoditi, 15 některého snad ostati tovařistvie; k tomuť řku: žeť jest lépe takových věcí ostati z dobré vóle a čáku z toho k odplatě mieti, nežli ty věci ostanú tebe. A zdali tě všeho toho nezaví smrt neb starost? aneb snad nemoc některého? A to kdyby z své dobré vóle pro buoh opustila, buoh by to od 20 tebe vděčně přijal. A kdyby pak mysl chutně k bohu přiložila, byloť by milo býti bez těch věcí, jichžs pustiti se strachovala. A toť svatý Augustin o sobě die: „O kak mi jest bez těch věcí milo býti, ješto mi dřeve mily biechu.“

A ješto se bojí která, by se jie lidé neposmievali, a zdali 25 i světským se neposmievají? ano zpravujíc říekají: „Aj, kakť je hrda! majíc rúšce, nevie co jest. Uľčila se, nenieť tak jindy.“ A tak i jinak, rozličně v sem neb v onom, vždyť lidé zpravují. A poněvadž světští světským se posmievají, kaký jest to div, ač by i tebu poklamali? Važ se toho pro 30 milost božie, ano syn boží dal pro ny klamati sebú i posmievatí se sobě. A ačť vprvé poklamají tvú proměnú, stojíš-li v tom podobně, budúť chváliti; ale nepočneš-li, kak budeš konati? Ktožť chce v čem státi a dokonati, musíť počieti. A pakli by dobré počnúc nedokonala, toť by teprv tvá vina 35 byla, coť by se kto posmievali.

Ješto pak chtie proto za muž, aby děti po sobě ostavili, nenieť to zlý úmysl tomu, ktož by neměl lepšího aneb nechtěl; ale mohú-li věděti, kak se polučí ty děti? Á! co je

bylo múdrych a vzácných ľudí, ješto dosti nemúdré děti ostavili, ješto čest i sbožie promrhali a k hanbě byli rodu svému! mlčiec o tom, co sme před sebou vídali toho. A i písma praví, kakú žalost měl Adam s Evú pro své děti, když jeden
 5 bratr zabil druhého. David šlechtný žalost mieval od svých dětí, Šalomún múdry neostavil múdrého syna. Řiedkoť to bývá, byť kto takové ostavil děti, jakéž miení. A kaká je to kořisť z porušeného těla jmieti ku porušení tělesné děti, leč by duchem božím byli k věčnému životu obživeni. A tak-
 10 vých ten móž více mieti dětí, ktož by ne tělesně ale duchovně rodil je: dobrým příkladem a radú dobrou a naučením spásitedlným. Mnohoť jest svatý Pavel těch dětí měl, a neměv tělesně izádného. Aniť je byl kněz Milič bez nich. Byť nebyl on, snadť by i těch všech knih nebylo, kteréť jsem
 15 já psal. A tiem obyčejem panny i vdovy dobrým svým příkladem ostavují po sobě děti, v nichž v nebeském bydle větší budú útěchu mieti, než by na světě své tělesné děti ostavily. A k tomuť mohú vziati písma ono, ješto die: „Vesel se a raduj bezdětkyně!“ více synův ojenidlé, nežli té, ješto
 20 má muže.

Otázky nemúdrych.

12.

Tieží někteří, snad se tomu posmievajíc, by takú chválu panenstvo mělo: lépe-li by bylo, by všichni v panenství ostali, nejdúc za muž? Těm by odpovědět neslušalo, ješto
 25 činie z dobrého klamy. Avšak řku, že najlép jest to, aby vše bylo. Ano je najlépe, že je zlé i dobré, nežli by nebylo zlého: coť pak nenie lépe, aby dobré i lepší bylo? Neb když tak vše jest, zřědnější jest božie moci všemohútnost, božie spravedlnosti múdrost a božie dobroty milost, když každý
 30 v odplatě neb v pokutě toho dojde, jehož hoden bude z toho, po němž je stál. Kto nevie toho, že je zlato najdražší z stříbra a z železa, kakžkoli železo jest potřebnější? Takéž panenstvo jest jako zlato, vdovstvie jako stříbro, a jako železo manželstvo. A vše je v svůj čas dobro a k miestu
 35 svému. A tak najprvé, donidž bylo třeba, aby se svět rozplodil a rozmohl, nic neřčeno o panenském dostojenství, ale řečeno: „Rostte a plodte se!“ Ale že se již svět rozmohl, již k okrasi královstva nebeského zlata a stříbra také po-

třebie, ne vždy jedno železa. Již jest to řečeno: „Ktož sě
móz v čistotě sdržeti pro nebeské královstvo, aby sě sdržal.“
To drahé dobré víno, ješto pámy zplozuje, ta rada a po-
nuknutie k zachování panenské ctnosti, k tomuto je času
zachováno; ješto jest lepší, než jest bylo k tělesným svat- 5
bám připraveno. Neb v to drahé a dobré víno sám Kristus
vodu obrátil, když byl u víně na tělesné svatbě nedostatek.

13. Že neslušie z lehkosti čistoty zaslíbíti.

I toho vystřiehám panny, že chytrý črt, vida některé
panny neb vdovy vrtké myslece a ješto lehkostí svých nechtie 10
ostati, ponúkne jim, aby čistotu svatú zaslíbily a pak u větší
hříech padly, nesdržiec slibu. Neb to, ješto je nebyl dluh
do slibu, po slibu dluh bude. A také črt, chtě ten stav
čistoty ohyzditi, ponúkne k slibu neustavičných, aby pro-
nesúc sě, že je toho stavu nesdržala a klam a posměch uči- 15
nila z něho bláznovým lidem, a aby pohoršenie bylo jiným
dobrým. Ale běda, skrze kohož budú také pohoršenie vinú
jeho! A byvát to, žeť buoh i zde mstí toho nad takovými,
ješto, svých slibův nesdržiec, chodie za muž, že mievají někdy
neščestie znamenité neb na dětech neb jinak, a tady buoh 20
jiné straší, a tyto zove ku pokání. A pakliť buoh zde nic
takového nynie nepřepustí, strachť jest těžšie pokuty onoho
světa. Psánoť jest: „Slibujte bohu sliby a splňujte.“ A tako-
výť jest slib čistoty, žeť i papež, svatý otec, nemá toho oby-
čeje, byť jej spustil neb v jiné proměnil. Nebť nic bohu tak 25
vzácnó není, jako slíbená čistota pro jeho milost; a poně-
vadž ty sliby slušie držeti, ješto kto člověku co slíbí, čím více,
když slíbí bohu! A protož nemieni-li kto čistoty upriemě
pro boží milost a nechce-li ostati lehkých věcí: nerazíť jie
slibovati a pro nic bohem neklamati, ať buoh tebe neod- 30
klamá.

14. Že je lépe zaslíbiec čistotu držeti, než nezaslíbiec.

Die pak někto: „Tehdy lépe jest držeti čistotu neza-
slíbiec než zaslíbiec.“ K tomuť řku, žeť to tak není; neb
zvlášť jest počest bohu, slibem sě dáti jemu pro jeho milost 35
v panenské čistotě neb ve vdovské. A slib múdrého napo-
míná, i drží v tom, co je slíbil, statečného. A kdyby tak

bez slibu, v své vůli to maje, držal čistotu, snad by se jemu něco stesklo, aneb nějaká napadla by jej žádost, že by proměnil, řka: „Však sem neslabil.“ A mněť se zdá, že to přemietanie v mysli, vdáti-li se či tak ostati, veliký jest podnět
5 a rozněcovanie tělesné žádosti. Ješto když, mysl ustanově slibem, statečný člověk pamatuje, že je slíbil, raději by za to i život dal s pomocí boží, pomně že je dlužen, co je slíbil než by to zrušil. A tak prázdňejie bude podnětu toho a rozněcovanie v žádosti, a bude hoden cti a chvály u věčné
10 odplatě, že se je tak z své vôle bohu obětoval. Ani se proto od takového slibu rozpakuj, řka: „Snad mi žel bude, že sam slíbil; budu ne z dobré vôle, ale bezděky musiti slib držeti.“ Neb tak tomu rozuměj: Ačť by žel bylo, žes slib učinil, když však nepromění slibu toho, ta žalost tebe nepřemohla
15 jest, tys ji přemohl; kdyby kto pro takú žalost proměnil slib, tu by teprv byl přemožen. A měj naději k odplatě i v tom slibu takého, když jej držíš, ač by jej i s teskností držal již jako bezděky, že by zavázal se byl z dobré vôle, aby byl tiem ústavnější: neb z té prvnie dobré vôle, v niž
20 se kto zavieže, odplatu vezme, ač potom i bezděky držeti slib bude. A také ačť na chvíli pobude žel, žes slib ten učinil, když přijdeš k sobě, takéť bude druhdy i libo, žes tak sobě zapletl stezky, aby s tú odplatú neminul se, jiez si žádal, v slib vnikuje.“ I po tom jest rozuměti, že je vzácnějie
25 slibem se ku panenství pro milost boží zavázati, než je tak držeti z dobré vôle: Kdyť by kto dával úrok nějaký tak z své vôle, nezaslfbě, byť věč chtěl jej dávati, a druhý také, nebyvť tiem dlužen, ale z své vôle učinil by se dlužníkem, věčť slibě dávati: zdali neukázal by vice ten milosti, ještoť
30 vnikl v ten dluh, ať by věč dával? a zdaliť by vděčnějie to od něho nebylo, než od onoho, ješto by neslfbil věč dávati a dávalť tak, donidž by chtěl? Takěž která drží panenstvo, nezaslfbiec jeho bohu, dobré jest; sejde-li v tom, móż býti, že by měla nějakú čest vláštní v nebesiech mimo ty, ješto
35 sú v panenství neskonaly, ale ne oné slavné koruny panen- ské; neb nesvítězila by nad tělem, chutně v své vůli to jměvši, že by mohla po žádosti těla, slíbilo-liť by se, postúpiti.

15. **Že nesluší v nemoci čistoty slíbiti.**

Chce-li pak která panna neb vdova slib čistoty učiniti, nikakéž v nemoci nečiň toho. Nebť to bývá, učíniec slib takový v nemoci, řkú pak, zhojiec sě: „To sem nesmysléc slíbila,“ a nesdrží slibu. A kakt to buoh obrátí, já neviem, 5 než toť řku, žeť podobné nenie v nemoci činiti takové sliby, nebť jiná mysl v nemoci bývá, jiná v zdraví; a téžť řku, donidž která nepříde k dospělým letóm. Ale když chce která takový slib učiniti, učiň to, jsúc ve zdraví, při paměti a s dobrým rozmyslem, ne v kvapky, a pro nic pro jiné, 10 než pro milost boží, aby sě bohu slíbila, sezřec své obyčeje a pobudúc chvli některú v tom úmysle, že miení taký slib učiniti, pokusiec své ustavičnosti, a chce-li ostati tancóv, od klizenie sebe podle obyčeje světských panen rúchem, vlasy, nechce-li sě připodobňovati k tomuto světu postavú neb oby- 15 čeji, chce-li pustiti od ochotensství, od častých kvasóv s světskými, od mluvenie neb i od myšlenie o krásných lidech. A když uzří, že chce a móż ostati takových věcí, nemnoho sě s každým tiežíc, volá-li tě Kristus, přístup k němu a drž sě jeho. Ale nechťela-li by ostati takových věcí, ješto, ač 20 samy v sobě nejsú zlé, ovšem ale jsú příčina zlého, a prznie i rušie druhdy svaté panenstvo: nerazit slíbiti bohu panenstvo. A věz i to, čím rádnější mladost bohu obětuješ a stojš v tom: většie ukážeš vítězstvo, z něhož věčně větší čest a chválu v nebeském království jmieti budeš. A coť 25 řku děvečkám, i jinochyt miením; ale že, pohřiechu, řiedci jsú ti! Jest a bývá v pannách stud a počest, ješto sdržuje v jich cti a panenství; ale řiedko je to v mužiech pro jich rozpuštěnú soběvolnost. Protoť ku pannám více mluvím, ale před bohem všeť jest jedno: takť by byla vzácna bohu panen- 30 ská čistota Janova, jako Margretina neb jiné panny.

16. **Pannám, ješto již čistotu zaslíbily.**

Když panna která nebo vdova učíní již slib čistoty, tomuť ji najprvé učím a k tomuť napomínám, aby panenskú čistotu vázila draho, jako sem o panenském dóstojenství dréve 35 pravil. A hleď na jiné svaté panny, kakt sú přišly k veliké cti panenské, panenstvo sdrževše až do smrti! Aj, kať jsú u velikej cti i zde na světě, a co pak tam v nebeském

světu! Svatá Katherína, svatá Margreta i jiných mnoho, ješto nad svým tělem svítězily, majíc krásu, sbožie, mladost, však ničemuž nedaly se od panenstvie tak odtáhnúti a stály v ustavičství a panenstvie zachovaly. Neb sú také na to
 5 zřely, kakej je cti a chvály došla matka božie z panenstvie svého, ješto je byla prvnie slibem k němu se zavázala; i chtěly jie následovati, aby s ní věčně hodovaly, a ona počtla je za své družice, a byly s ní vzácny všemu dvoru nebeskému, miesto majíc v andělských kóřiech. Aj, kakúť čest
 10 mají od lidí i zde kakú chválu! všichni je ctie, všichni chválé. Mnoho je bylo slovútných světských panen, královen, kněžen; vdávány slovútně, pobly vzácně na chvíli světu, a již nenie jich paměti, jako je paměť těch božích slovútných panen, ješto, volivše chotěm syna božieho, kralují s ním a budú věčně
 15 kralovati, jsúc v radosti a v utěšení, v objetí čistém a velmi slavném toho choti velebného, krále králóv, a pána pánóv! O takovém velikém dóstojenství svatých panen, když najvyší sám syn boží přede vší nebeskú říší utká svú choť, když vyjde z tohoto světa, ješto je po něm túžila, proň přemohla
 20 tělesnú žádost a libost světské vzácnosti, a nedbala světských okras, jediné jemu chtieć liba býti, a děkuj mile: „Vzpomenulť sem na tě, slitovalť sem se nad tebu, tvú mladostí, v nížs mi se s milostí dala, a šla si po mně tu, ješto mě mnozí opustili.“ A když taková panna bude dóstojnost a od-
 25 platu svatého panenstvie v srdci mieti, milejie přemóž tělesnú žádost a libé věci tohoto světa, a čistě sdrží své panenstvo. A také potká-li tě tesknost která, neb chudoba, aneb které protivienstvie od hrdých lidí neb od přátel neb od kohožkoli: na to se rozmysl, žeť lepot a práce i pótky nelibé, také za
 30 mužem jsúc, potýkají, i rozličné nesnadnosti.

O pěti zvláštních nepřitelech čistoty.

17.

Druhét řku: „Panna chovaj se nepřátel čistoty! a ovšem ta, ješto se bohu v svém panenstvie obětovala. Těch nepřátel čistoty pět jest znamenitých, a po těch, kteráž by
 35 chtěla, móž poznati i jiné, když by ji potkali, nebť by z těch k některým podobni byli.

Prvýť nepřítel čistoty jest: obyčej oblášti kromě lidí muži a ženě. Tuť i panny s ženami miením i šeptý obláštim

obyčejem; neb cožť kto šepcí, toť spolu mluvie kromě lidí. I chcít čtyři znamenité doktory přivesti k tomu na svědectvie, že obyčej mužův s ženami a žen s muži jest pravý nepřítel svatě čistoty. Svatý Jeronym die: „Ženu viděti jest podnět, a zapálenie jest slyšeti ženu, a dotýkati se ženy jest 5 bořiti čistotu.“ A svatý Augustin die: „Ačť i svatě jsú panny, však ne mnoho bývaj s nimi; zacházief žádost neopatrně a pod obličejem dobrého tajíf se často žádost smilná.“ Svatý Ambrož die: „Nebývaj bezpečen, ačs i sdržal se do té doby, nejsi Samsona silnějši, ani Davida světějši, ani 10 mūdřejši Šalomúna.“ Jakoby řekl: „Poněvadž z těchto výborných každého přemohla žádost k ženě, když se s nimi obírali, kto pak z menších bezpečen bude?“ A svatý Řehoř die: „I železnůt mysl přemáhá žádost smilná.“ A tak netolik slycháme z písma, ale vidáme to i před sebou: dotud šepcí, ažť se i do- 15 šepcí, že bude o nich i voláno.

Druhý nepřítel čistoty: túlání po krajích, po ulicích po cizích domiech, neb po odpustcích a po pútech. Čtem, že Dyna, dci Jakuba patriarchy, vyšla, aby viděla ženy toho kraje, podávána. A by se byla netúlala, i bylas by prázdna 20 toho. Přiházief se zle z túlání takových. Ač by jiného nic nebylo, ale učiniť ta túlání mysl vrtčejši a rozbrojnějši, když nabere pamět, co je viděl člověk nebo slyšal, s nimiž bude srdce nepokojno, některé věci oblíbaje, túže po někom, a pro druhé maje nechuf. A tak bude srdce v nepokoji, ješto 25 je dřeve pokojno bylo a v někakém náboženství. Bývá, že zbieraje jahody někto, uzře někde jahody, k nimž musí přes bláto neb přes některú příkrú stráni; chtě těch dosáhnúti, padne, jda k nim, i rozspe ty, kteréž již jměl v úborce dřeve. Takéž některá, chtiec býti světějšie, pójde túlat se 30 po odpustcích, i rospe snad hotovú svatost. Protož doma v svém pokoji pannám a mladým vdovám odpustkův hledati sluší. Mózť buoh pokojnú mysl v náboženství tak svým darem obdariti, žeť jí bude užitečnějie, nežť by se túlala v lehké mysli po odpustcích. Dieť David v žaltáři: „Blízek jest 35 hospodin všem, ktož vzývají jej v pravdě.“ Což tehdy třeba panně neb mladé ženě túlati se s nebezpečenstvím a dáti se zpravování?

Třetí nepřítel čistoty jest: s těmi tovarišiti, jimž čistota

jest lacina. Diel Seneca: „Užitečné jest neobierati se s nerovnými, ješto mají jiné žádosti.“ A proti tomu veliká jest pomoc držeti a zachovati čistotu, s těmi býti v obyčeji, ješto jim věrně mila čistota. Diel žaltář: „S svatým svat budeš
 5 a s převráceným převrácený budeš.“ Die Isidorus: „Lidský obyčej jest jako slunečný paprslek; skrze kteréž sttklo projde, toho barvu na se vezme.“ Takéž lidé, s kakýmiž obyčeji jmievají, těch se vášní přijímají. Protož budeš-li v dobrém tovařiství, budeš i jich šlechtností následovati. A proti
 10 tomu ode zlého tovařistvie zlych vášní se přijímají; a ovšem v tělesném hříechu v přirození již porušeném, že i tak trží člověka tělesná žádost. Protož zleť jest pannám s těmi obyčej mieti, ač sú i panny také, jimž čistota jest lacina. Diel ješče Seneca: „Lépe je od zlych nenávisť trpěti, než
 15 býti v jich tovařiství.“ A die opět: „Vesel tiem buď, když se zlym nelíbíš, a važ to sobě za pravú chválu, když zlí zle budú o tobě mluvíti.“ Diel spasitel: „Byste z světa byli, svět, což jest jeho, miloval by.“ Takéž jest, řku, což k světu slušie, toť svět chválí; ale ač chválí svět koho, jehož
 20 buoh hyzdí, nebude svět moci obrániti, když jej buoh súditi bude. Protož pravímť ješče: Tovařistvie neb obyčej s tiem, jemuž jest lacina čistota, že neváží jie draho, buď to panna neb žena, neb kněz neb jeptiška neb mnich, starý neb mladý, nepřietel jest svatě čistoty; tohoť se je každému striedi,
 25 ktož chce čistotu držeti až do smrti.

Čtvrtý nepřietel čistoty jest rozkoš; ktožkoli po nie pilně stojie, stojí po nepřieteli čistoty svatě. A toť jest, ješto die svatý Pavel: „Vdova, která je v rozkoši, živa jsúc, mrtva jest.“ Uzře někto pannu neb vdovu, ana stojí po rozkošech,
 30 po rúchu k světskej lepoti, po pěkných rúškách na šperk připravených, a aby byle měkce ruce, líčko mlado, vlasý krásny, po rozkošných pateříkách, a chce aby to vše což jmá, rozkošné bylo; porozumě jejie myslice nestátečnosti, že se oku tělesnému líbiti žádá, to pilností své okrasy ukazujíc, a snad se
 35 pokusí o to, roznieté se, o něž by se nikdy nepokusil. A ačť skutkem nepřestúpi stavu svého, ale poprzníť své mysli, oblibujíc takové věci, pilná jsúc té marnosti, kochajíc se v těch rozkošech. Avšakť nevelím choditi v rúše šeredně; ale prostě, počestně choď v rúše podle polozenie stavu svého,

ne veľmi hrdě ani špatně, rúchem nehledajíc se lidem sľbiti, ale, aby se nenelbila, varujíc se v onom i v onom okázanie mimo jiné znamenitého.

Pátý nepřítel čistoty jest prázdnoty; a ta je máti hříchóm a macecha šlechtností, a jest proradce čistoty 5 k dřevním čtyřem jejie nepřátelóm. A takt četveru onomu podrobuje, že črt, uzře člověka prázdného, vznietí v něm myšlenie někaká, bude žádost k nečistotě rozžehati. A nemóž-li uvesti ve zlé upřiemo povolenie, ale uvede v někakú tesknost, a z toho v obyčej dlúhého s někým neb s otčíky roz- 10 mlúvámie, neb v túlámie, až nahodí s nehodnými tovařistvie, až, aby těšil se člověk, své tesknosti spomáhaje, v takých věcech rozkošných, jakož sem nynie mluvil o tom. A toť všecko pochodí z prázdnoti. Nedarmoť je to buoh zpósobil, aby lidé prací pokrm a oděv musili jmieti, neb ne každý umie 15 prázdnoti požívati. Protož jedni druhým posluhujete, prázdnoti se vystřiehajte, někakého se díelce držte, a časem svým modliteb. A ktož nemají takých prací, vezmi sobě za práci hodiny někaké v určené časy, čti v knihách takých, ještoť jsú užitečny k naučení křesťanské pravdy, k kárání ze zlého 20 a k rozochvení v dobrém; neb čtúc poslúchaj a myslí přemietaj, ale prázdna nikoli nebývaj! Lépe jest spáti neb v šachy hráti, než prázdniiti. Avšak drahně je nemúdré múdrému, aby prázden nebyl, učiniti věc někakú prázdnú; neb múdry, prázden jsa od tělesné neprázdnoti, móž svú mysl s bohem 25 zaneprázdniiti. A tak ať řku jedniem slovem: Strěžte se všech těchto čistoty nepřátel, ktož chcete v čistotě býti, neb ktožť by které měl do sebe, poprzníť čistoty jeho, ačť by jie ovšem nezrušil.

18. Že lehčejšie jest držeti panenstvo čistě, než nečistě.

Třetieť řku: ktož chce držeti stav panenský, drž jej 30 čistě, a k tomu i vdovy a, ať pravdu díím, i manželé mysl přiložte. Nebude-liť panna neb vdova čistě chovati stavu svého, šerednějiť bude i těží bude sdržeti. Každýť hřiech przní; avšak jest kakés panenského stavu jako zvláštie poprzdňenie to, což tiehne k tělesné nečistotě neb z nie pochodí; 35 jako mysliti o tělesných sľičných postavách a o milostech, a mluviiti takové řeči, ješto mysl k tělesné žádosti rozněcují,

a vzhľadati kaks smilně, neb ruce ohledovati neb stiskati, neb kakžkoli s tělesným oblibováním dotýkati se ženské hlavě muže, neb muži ženy neb děvečky. Toť vše, a takovéž przuť čistotu, ačť i nezboří ovšem stavu jejie. Protož, ktož čistotu
 5 chce držeti, buď pilen toho a opateren, ať by čistá čistota byla; neb čímť jest zprznilejší a nečistější, méněť jest vzácna a držeti velmě těžší, jako rúcho zblácené aneb velmi uprášené těžše je, než čisté, i mrzutější. Protož ktož sú pro boží milost manželstva oželeli, varujte se tělesné milosti.
 10 Ale žet často ukáže se duchovní tělesná milost a postavu duchovní vezme, a tak i ty oklamává, ješto nemnie, by se kdy zklamati dali: chcif některá znamenie povědieti duchovnie milosti a tělesné, po nichž by mohl rozeznati, ké jest která. A když kto pozná, že se lidí v srdce jeho tělesná milost,
 15 odskoč jie nemeškaje, nedada se jie rozmoci. Neb duchovnie milost šlechtnost jest, když se kto milují v boze; ale jakž přimiesí se tělesná k nie, tak duchovnie mdleti bude, jako když vody přimiesie k dobrému vínu, a dotud by tělesná se rozmáhala, až by všie věci zhynula duchovnie, jediné že by
 20 jie snad jmeno ostalo a postava.

Znamenie tělesně milosti.

19.

Mní snad někto, by duchovní jměl milost, že miluje jeptišku neb pannu neb vdovu, že chce bez muže ostati; aneb když panna neb vdova miluje kněze neb mnicha neb
 25 některého, ješto slove duchovní člověk. Ale opatřte to po znameních, která je milost mezi nimi.

Prvét jest rozeznánie tělesné milosti od duchovnie, že když ta spolu sběřeta se, mezi nimaž jest duchovnie milování, ne mnoho působie světských novin, ale spasitedlným
 30 a k duchovenství užitečným přemlouváním chvíli krátíta. Ale ktož se tělesně milují, ti málo mluvie, když sú spolu, o potřebném; a mnoho o marném, a kak se milujeta a věrna jsta sobě.

Druhé, když spolu jsta, ješto se tělesně milujeta, oplzle
 35 vzhledáta na se, usmievajíc se k sobě, ruce sobě ohledujíc, pásky, pateřky, rúšky i což buď, ješto mají, a rádi by, by ižádný nehleděl na ně; až někdy i slove oplzlá budú vycházeti někak zdaleka, až budú někdy spolu pohrávati, chtě

jeden druhému cos buď vytrhnúti. Ale ktož se duchovně milují, daleci sú všie oplzlosti, ač by i žádného nebylo při nich, a kdež mohou střežú se kútův.

Třetíe, ktož se tělesně milují, túžie po sobě bezpřémně, když spolu nejsú, a jeden o druhého tělesné postavě rád 5 myslí a rád mluví. Ale ktož sú sobě mili duchovně, jsú-li rózno, nemají toho nepokoje, než boha za se prosie v svých modlitbách, aby pán buoh svú milostí pomněl na ně:

Čtvrté, ktož se tělesně milují, závidie, kdyby milý, miloval také jiného. Ale tu, kdež se duchovně milují, té 10 závisti nenie, nébrž větší utěšenie mají z toho, čím více jich bude v té milosti.

Paté, mezi tělesnými milovníky bývá neskrovný hněv; když potuchne ta milost mezi nimi, budú hørlivě opakovati sobě, co je jeden druhému libosti činil, budú na se žalovati, 15 svá tajemství pronositi a budú se, sebe zaklínajíc, odpoviedati. Ale ne tak jest nemúdra duchovnie milost: dobrotíva jest, strpí milému pro čáku polepšenie, ač by co i protivné se přihodilo.

Šesté vycházejí v tělesné milosti neužiteční a nepo- 20 třební dárkové, marně okrášlení a nepotřební listové s řečí přieliš pochlebnú a sladokúsnú. Ale milost duchovnie nepotřebuje těch marných okras a drží se upriemé věci, a v potrebu pomóz milému, jelikož móż.

Sedmé ti, ktož se tělesně milují, i zlé v sobě chválé, 25 a před jinými omlívají, že zlé nenie; ale ktož se duchovně milují, kakžkoli ve všech mrzí je hřiech, však v tom zvláště, kohož milují mimo jiné.

Aj, po kterýchtě znameních móż duchovnie svatá milost poznána býti a tělesná, ješto je ne tolik nepřietel, ale vrah 30 pravé panenské čistoty i také vdovské.

20.

Kak mají panny ozdobeny býti.

Čtvrté řku pannám: Ješto sú již v ten svatý stav z úmysla vstúpily, netolikt mají se toho vystřiehati, aby hřiech jich panenstva nezšeredil a tělesné milosti poškvrna; 35 ale buď panna božje i toho pilna, aby rozličnými ctnostmi ozdobena byla v svém panenství. Neb kolikž bude mieti dobrých skutkův a šlechtností, tolik jako drahých kamenův

bude mieti v své koruně. A mohla by tak neozdobena koruna býti, žeť by nebyla velmi vzácna: tak i panenstvo, jinými šlechetnostmi neozdobené. I dieť svatý Jeronym k Demetriadě: „Dievky světské velikým snaženstvím se
 5 připravují, aby se slíbily mužóm, a je k sobě přitáhly milováním, svú přirozenú krásu rozličnú přípravú ozdobujíc. Tímže činem i tobě pravím: Nicť tvój choť od tebe menšie ozdoby nežádá, poněvadž učistil jest sobě všicku cierkev, umyv ji vodú křstu svatého, aby ižádné poškrvny neměla, a chce, aby
 10 den ode dne čistšieš byla, aby, umyta jsúci od šeredstvie hřiechóv, brala nad to okrasu šlechetnostmi. A poněvadž chce tomu ode všeho sboru, v němž sú i vdovy i zamuznie coť se zdá čaká od panen, ješto sú z celé lúky kostela všeho, jako zvláštie výborné kvietie? Protož vezmi na příklad všicku
 15 ozdobu světských panen, v níž by se slíbila Kristu, a dosti budeš krásnú tvář mieti očima jeho, nebudeš-li žádati, aby se lidem zdála krásna. Tu své hlavy okrasu zachovaj, jiez dobyla svátostí křížma, ještoť jest v znamenie, že jmáš v nebesiech královstvo jmieti, kdyžs pokřtěna pomazáním na
 20 hlavě, koruna dóstojenstvie králového vstavena na tě. Ušima ozdoba velmi dobrá slovo božie: k tomu tvój sluch buď hotov! A okras všechny své údy svatými skutky. Krása tvé panenské mysli leskni se rozličnými cnostmi jako žpona kamením drahým, a požádáť král tvé krásy a dieť: „Všechna
 25 jsi krásna, má přietelkyně! a není poškrvny na tobě.“

Že panny mají pokoru mieti.

21.

Páté řku pannám: Buďte opatrný, ať vás chlúba a hrdost mysli pyšné nepodtrhne. Nebť ten obyčej má starý had ďábel, že i to hledá podtrhnutie: když kto učiní to, ješto je dobré,
 30 tuť táhne v chlúbu, aby se člověk vysoce vážil, a jiné lacino proti sobě. Ale toť vždy slušie mieti v srdci, že, ač co máš, máš darem božím, ne sebú. A ješto ne všeho máš, ještoť se něčeho nedostává; a nicť nemá býti ozdobenějšieho, nežli choť syna božieho. A byť komu jinému dal buoh ty dary
 35 a ty příčiny, kteréž je dal tobě, snad by on toho lépe užil. Protož kdyžť je cò buoh dal, co se tiem chlubíš, jakoť by nebylo dáno? Ale bohu děkuj, a boha chval z daróv jeho! A že máš své některé nedostatky a nedokónanie, pros od

boha milosti, ať by krutým súdem pro tvé nedostatky nesúdil tebe. A kdyby to vše, což slušie k tvému stavu, učinila: což by více učinila, než to, ješto by měla učiniti? A ač se je která ničeho zlého nedopustila, jehož se jiné dopúšťejí: i tu se nechľub! I toť jest více darem božím než tebu; 5 neb nepřepustil na tě většího pokušení, nežs snésti mohla; nebť dal sílu a ty příčiny, aby mohla tomu pokušení, které je na tě přepustil, odolati; anebť nedal příčiny k některým hřiechóm, a snadť učinil některé hřiechy tak mrzky svú milostí, že netáhlo k nim tebe pokušení. A kdyby buoh tebe 10 tak neodvedl od hřiechu neb hřiech od tebe, vpadla by v hřiech jako jiná. Božíť jest dar panenstvo, boží dar ozdobenie šlechetnostmi, boží dar, ktož v kterýkoli hřiech nepadne, boží dar vše naše dobré. Protož v chlúbu a v pyšnú mysl žádný nevstupuj. Buohť se pyšným protiví a pokornýmť své 15 dary dává. Takť jest pokora potřebná věc, že bez nie nemohl by shromážditi jiných ctností, jakož by nemohl u vietře peřie sypati na hromadu. Protož die sv. Augustin: „Netolik slušie chváliti dostoynost stavu panenského, ale také je napomenúti, aby z panenstvie svého nebyly pyšny; neb lepšíť 20 jest pokorná žena, než hrdá panna.“ A v čemžkoli váží se kto nad jiné sám, hrdť jest; ale sveličie-li se kto dary božími, v boze se sveličie. Váží-liť panna lacino vdovu neb manželku, ješto snad čistší mysl mají, jsúc v nižších staviech čistoty, a více jiných šlechetností, hrdatť jest; kteráž vy- 25 nímá se z dlužného poslušenstvie, hrdatť jest; kteráž se sváří, brzo rozhněvá, hrdatť jest a pyšna, ačť i v pokorném chodí rúše. A ačť jest dostoyná ctnost panenstvo, však pokora jest potřebnějšíe; ale, kdež se to obé spolu sběře, ó kak jest to smiešenie krásné! 30

22.

Řeč svatého Bernarta o pannách.

Takť o tom die sv. Bernart: „Krásné smiešenie panenstvie a pokory! a nezdať se, byť se málo ta duše líbila bohu, v níž pokora vzácno činí panenstvo, a panenstvo ozdobuje pokoru. Ale kteréť se zdá cti dostoyná, v níž povyšuje 35 pokory počecie plodu požehnaného, a ani to počecie, ani že je syna porodila, rušilo je panenstvie. Slyš pannu, slyš pokornú! nemůžeš-li panenstvie, následuj pokory té panny.

Důstojnát jest ctnost panenstvie, ale pokora jest potrebnějšie: panenstvie radě, a pokorut prikazuji; ku panenství tě zovu, ale nutě ku pokoře. O panenstvie die spasitel: „Ktož móż pochopiti, chop!“ ale o pokoře die: „Nebude-li kto jako malý, 5 nevejde do královstvie nebeského;“ panenstvie chtě odplatiti, ale pokoru chtě od tebe jako dluh mieti. Bez panenstvie můžeš spasen býti, bez pokory nemůžeš. Móżt pokora, ješto želé panenstvie ztraceného, líbiti se bohu; ale ani svatě Márie panenstvie bylo by se líbilo bez pokory. Die hospodin: 10 „Na kom mój duch odpočine? jedině na pòkojném a pokorném“; nedieť na tom, kto je v panenství. Protož byť Maria nebyla pokorna, nebyl by duch svatý na nie odpočinul, a nebyl-li by odpočinul, nebyla by duchem svatým způsobena ku početi takého syna. Protož aby duchem svatým počala, to je pokora 15 učinila, jakožto ona svědčí, radějši řkúc: „Vezřel buoh na pokoru služebnice své,“ než by řekla: „na panenstvie.“ Ač se je z panenstvie slíbila, však z pokory počala jest. I jest to jisté: pokora jest to učinila, aby se slíbilo panenstvo. Což pak dieš pyšná panno? Maria, mlčec o panenství, chválí 20 pokoru; a ty, pokory nedbajíc, sveličieš se svým panenstvím! A která jest tak smierná panna, tak svatá, tak nábožná? Zdali ty čistšieho panenstvie jsi než ona? zdalis nábožnějšie? aby ty slíbiti se mohla z panenstva svého, ješto je ona nemohla z svého? A tak čím jsi zvláštním darem čistoty 25 počestnějšie, tiem činíš větší křivdu svému stavu, že takú okrasu poškvřňuješ přimiešením pýchy. Lépeť by bylo nebýti pannú, než býti z panenstvie pyšnú. Nevšichniť mají panenstvie; a pokory s panenstvím řiedci. Nemož-li kto svatě Márie panenstvím následovati, následuj pokorú, a dosti na 30 tom. A pakli jsi v panenství a v pokoře, ktož si koli, veliký jsi! Zvlášče pannám zpievají ke cti, že jdú za beránkem, kamžkoli on jde. Ale nemůžeš-li, kamžkoli on jde, jdi za ním aspoň, kamž tebe pozove; nemůžeš-li vysokú cestú jiti za ním v panenství, jdi za ním pokorú bezpečnú cestú, 35 s niež zblúdí-li kto i ze panen, nenásleduje beránka, kamžkoli on jde; neb ani porušený móż k neporušené čistotě beránkově, ani pyšný k jeho pokoře. Avšak bezpečnějši cestu volil porušený v pokoře jeho následovati, než pyšný v panenství; neb pokora vyčistí onoho nečistotu, a tohoto

panenstvie poškvrní pýcha.“ Nepokorné panny v hrdých srdcích! slyšte toto od velikého milovníka panenské ctnosti, od svatého Bernarta, a navratte se ku pokoře. Samy sebe nad jiné nevyšte, ač jste stavu vyšieho; kto to vie, jeste-li vy hodny činy svými nad jiné chvály? Ne toť jest chválený, ktož sám se chválí, ale kohožt buoh pochválí, ještoť sám 5 zná lidská srdce a vie, kteří jsú jeho, kteří stojie a kteří padnú. Ozdobte pokorú panenstvo, a v stálosti odplaty čakajte, hotovy jsúc a pripravny k té věčné nebeské svatbě; a ten věčný choť svatých panen přijdeť v svůj čas, nalezna 10 vás ustavičny, a pripravny i hotovy. A vy, davše se jemu, proň světské útěchy ozelely ste, čas svůj ztrávily v službě jeho, dieť vám každé podle pověděnie proročieho: „Vzpo- menulť sem na tě, slitovalť sem se nad tvú mladostí, milost k tobě maje proti té milosti, kdyžs mi se dala, neb si šla 15 po mně po púšti.“ A tak vás uvede každú v cti a v chvále v svú věčnú radost, jakéž zdejšie oko nevidalo, ani ucho slychalo, ani srdci člověčiehu kdy to tanulo, by tak veliká byla, jižto je svým vyvoleným zachoval pán buoh.

23.

O vdovách dobrých a šlechetných.

20

Druhý stav čistoty jest stav vdovstvie svatého, a jest většieho dóstojenstvie, než stav manželský, a v něčem rovná se panenskému, jakož die svatý Pavel: „Panna a žena nevdaná myslí to, což božieho jest, a aby tělem i duchem svata byla.“ Tomuť řku, že je svaté vdovstvie; 25 ale vdovy tohoto světa túlavé dóm od domu, kvasiec a chtiec světu vzácny býti, rozkošně bydléc, ochotenství hledajíc znamenitých lidí a hledajíc chvály lidské, nemajíc chvály. Dieť sv. Pavel: „Vdova, jsúc v rozkoši živa, mrtva jest.“ Netolik jest rozkoší tú rozuměti, lahodné jiesti neb píti neb měkce 30 léhati, ale i to, kteráž se kochá v rozkošných klenotciech, v pateříkách, v rúškách, v své mladé tváři, a aby ji za paní měli, ochotni k nie světšti byli. I máť vdova takových světských věcí ostatic, po nebeském bydle túžiti, pykati dřevnie své křehkosti, a svých mladých tělesných a světských obyčejóv, káti se hřiechóv dopustilych, a již snažně se jich stříeci, a opatrně i příčin k hřiechu a ke zlému od lidí slovu, a svým 35

příkladem, dobrou radu, vystříháním ode zlého táhnutí k bohu i jiné s sebou. Vdovský stav má panenského stavu i manželského pěstún bytí, i vdov mladších; neb, v čem je byl kdo, móż lépe tomu rozuměti. A což řku ženám, i mužem miením.

Že nejsou slušné druhé svatby.

24.

Že stav vdovský jest lepší, než manželský, diet sv. Pavel: „Dobrot jest tak člověku bytí; rozvázans od ženy, nerod hledati ženy.“ A když to mužóm die: co by pak žena, kdyby 10 můdra byla, a chtěla v pokoji slůžiti bohu, měla se stříeci, aby nebyla opět mužem obvázána! neb jakž muž bude, můdrý neb nemůdrý, snadný neb nesnadný, on má nad ní panovati. Protož řku ještě: Hodnět by bylo více se světem neobvazovati druhými svatbami, a ženě ovšem těžké jest nové vášnie 15 obykatí, a za druhým mužem žena ihned nazvána bude babú. A mnozí, v dluhy zašedše, vdov hledají, aby jich statkem se otavili, a potom i to musí za dluhy dáti. Praví o třech vdovách svatý Jeronym, ještě každá svým úmyslem nechtěla za muž; jedna řkúc: „Mně nechce, ale chtěl by sboží mému;“ 20 druhá řekla: „Ještě můj muž jest v srdci mém, kterakž bych dva měla?“ a třetí řekla: „Měla sem dobrého muže, nebyl-li by druhý tak dobrý, mrzal by mě; pakli by tak dobrý byl, bála bych se, aby mi opět neumřel.“ A opět sv. Jeronym píše vdově jedné, neradě jie za muž, a die: 25 „Budeš-li dřevního muže vzpomínati, vzávidíf živý mrtvému, řka: „Ještě jí onen milejí než já.“ Pakli nebudeš, ale diet: „Malá viera v ženách, takť by i mne zapomněla.“ Slyšal sem ženu, kteráž byla pojala vdovce, ana mi naň žaluje, řkúc: „Ižádného stolu nemám, by té umrlé ženy neposadil o mísu 30 se mnú.“ Otázach jie, kak by to bylo, vece: „Vždy ji chválí, vždy o ní mluví; poněť by s ní radějie v hrobu ležal, nežli se mnú na posteli.“ Opět veliká nehoda druhé se vdátí, má-li která děti, těchť se jie jako odrěci. Pakli pójde na pastorčata, nevěrnú macechú slúti bude. Kto die, by ku pastorčatom vieru měla? Chce-li je vésti k dobrému a v kázni mieti, dějí lidé „ukrutná macecha;“ pakli jim dá vóli, opět řkúc: „netbá dobrého svých pastorčat;“ a i ty děti, slyšiec, by v maceše nejměli viery, budú k ní nemilost mieti,

(24b)

Že chválu mají ctné vdovy.

A proto múdré ženy mohly by nechati druhých svateb, že i v starém zákoně i v novém mají ctné vdovy ku příkladu, o nichž písmo praví, že sú bohu i lidem mily byly v své šlechetnosti. Aj, Judith v starém zákoně tak šlechetna 5 byla a vzácna bohu, že buoh skrze jejie ruku svoj lid vysvobodil od nepřátel. A tak byla i lidem vzácna, neb ji ctíl vešken lid a starosty lidu božieho, prijevše, aby ji viděli, vecechu k ní: „Ty jsi chvála Jeruzalema! ty jsi čest lidu našeho! ty jsi mužsky učinila, a tvé srdce posilněno jest; 10 nebs čistotu milovala a po svém muži nevieš jiného. Protoť je tě silnú učinila božie ruka, a budež až na věky požehnána!“ I bieše Judith velika ve cti a všem slovútna, neb bieše v ní čistota s jinými ctnostmi spojená; a nepoznala je muže po vŕecky dny života svého, jakž jí byl první muž umřel, i cho- 15 dieše u veliké chvále. Ale vizte, žeť je to byla ne matná vdova, ale pravá vdova, o jakýchž píše svatý Pavel, řka: že ty vdovy, ješto právě sú vdovy, neb ač je byla u veliké chvále od lidí, však v té chvále srdcem svým neustrnula; ale lidé čím více vyšili chválu jejie, tiem ona pokornější 20 byla před bohem, v srdci svém vědúc, že to vše má jedné darem božím. A jakož písmo praví o nie: „Ostavši u velikém zboží po svém muži a velmi jsúc krásna, kryla se je světského hluku, bieše sobě na vyších ponebích domu svého pokojík súkromě učinila, kdež zavřiena bydlěše s svými 25 děvečkami; žini majíc na svém těle, postila se na však den kromě soboty a jiných časov, v nichž neměli se postiti židé, a ve všem bieše přeslovútna, neb se velmi bojieše boha; ani je byl kto, by o ní řekl které zlé slovo.“ Aj, čímť chválí písmo tuto vdovu? A tak i dnes čím by která byla boha- 30 těšie, krašie, a čím by větší příčinu k světu měla, a to by přemohla a v obět dala bohu: tiem by větší byla jiným příklad. Avšak ač by kto i nebyl tak bohatý, tak krásný, a opustil by to pro božie milování, že by ani žádal bohat býti ani krásen: mohl by říci s svatým Petrem, ješto je 35 neměl zboží velikého, než lodičku a sieti, avšak řekl: „Aj, vŕeť sme opustili a jdemeť po tobě, hospodine!“ Netolik ten móż to opustití, ješto má, ale i ten, ješto žádati móż: když tento móż to, což má, opustiti pro buoh; tento móż

nežádati, aby jměl to, což sluší k světu. A tak každý vezme svú odplatu za to, což pro bůh opustí.

V novém pak zákoně bylo také mnoho vdov svatých. Svatá Lidmila, prvá křesťanka v Čechách, kterážto šlechtně 5 zvedla a odchovala vnuka svého, svatého Václava, pilna byla, aby se křesťanstvo v Čechách rozmohlo, a pilna byla domův božích a služby božie. Svatá Alžběta, ve dvúdcát letech jsúc, vdovú ostala, a ctně své vdovstvie ozdobilá skutky milosrdnými. Svatá Hedvika, ostavší vdovú, želejíc, že je pannú 10 neostala, pannám svým sbožím vzdělala klášter, a tu u veliké pokoře a v náboženství slúžila bohu. A i nyní ctné vdovy vídáme, kteréž dóm svójský a své dietky řádně způsobily i mužovi zplatily dluhy; pakli která pojme práce a nesnadnosti, buohť jí toho nezapomene. A takéť to bývá, žeť s dobrým 15 statkem chodie vdovy za druhé muže, a potom i s nimi bývají v hoři, ano jim muže jejie zmrhají.

Dobr stav vdovský úmyslem dobrým.

25.

Pravíť vždy, i to mužóm i ženám, pannám i vdovám: ktož by, boje se manželské nesnadnosti, i nechtěl v manžel- 20 stvo vstúpiti a čistě bydliti, zleť by učinil. Ale ktož by, vida v manželství nejednaké nesnadnosti, i obrátil úmysl svójský k bohu a držal čistotu, nejda v manželstvo, chtě raděje pro božie milování, než pro svět práci nésti, toť bych chválil, a kdyby to ustavičstvo dokonal. A jakoť sem pannám byl 25 řekl, takéť řku i vdovám: „Slíbiec čistotu držeti větčí jest dobré, než neslábiec.“ Ještěť chci svatú Alžbětu připomenúti. Čtem o ní, že byla slábila bohu své vdovstvie. Pak jeden biskup, ujec jejie, zře na jejie mladá léta, a nezře na jejie staré obyčeje, byl umyslil chtěť jí vdáti, ale ona řekla stálú 30 myslí: „Vieť to buoh, že sem slib učinila, abych vdovú ostala, a neřeklať sem, ač to mým přátelóm libo bude; ale věrně sem ten slib z upriemého srdce vypustila, a viem, že buoh dokoná v tom mú žádost a zachová mě ve vdovství.“ Aj, této ženě tak dobré bylo, že je čistotu vdovskú slábila, neb 35 tiem pilnějši byla toho; ale zlé jest slábiec nesdržeti. I řkuť ještě: donidž která chce se tělesné a světské držeti marnosti, stojéc po lepém kroji rúcha, po rúškách lepých, po klenotcích, po ochotenství s světskými, a nechce-li se nepřátel

čistoty stříeci, ješto sem je pannám pravil, a držeti patera toho, o němž sem také mluvil pannám: téměř neradím, byt se k vdovství sľibem zavázaly. Dieť svatý Pavel vdovám, kteréž stojí po světské marnosti: „Chci, aby za muže šly mladé vdovy, děti rodily, hospodyněmi byly, a nedaly přičiny ďáblu k zlořečenství, nebyly prázdny a klevetny, a dóm od doma běhudlny, a kvas od kvasu.“ A opět die pro takové v jiném miestě: „Lépeť jest vdáti se, než se žediti.“ Totiž ktož by žádost obľiboval v mysli, kochaje se v takovém myšlení, a té se žádosti neprotivě: tomuť by bylo lépe vdáti se, než se tak žediti, ale ač by koho páľila žádost taká, a on vždy se jie protivil statečně, tomuť by lépe bylo tak bojovati, neb by pak odplatu vzal, když by svítězil. Ačť mladým vdovám velí za muž svatý Pavel, tociš ješto jsú mladých obyčejóv, všakť die statečným, že dobré jí jest, kteréž tak ostane. Znamenajte i to vdovy i jiní, aby uměli ty vdovy ctíti, kteréž jsú právě vdovy, kakť skazuje ve čtení pravú vdovu svatý Lukáš, jież buoh tak poctil, že byla při úvodu matky božie, a viděla i poznala spasitele v dětinství jeho. I chválíť ji tiem najprvé, že je z úmysla vdovú byla, zaslľbivši ve vdovství slúžiti bohu. Druhá chvála jejie, že, mladá jsúc ještě, vdovú ostala; neb die švatý Lukáš, že jedné sedm let od svého panenstvie byla s mužem. Třetie ustavičnosť jejie ukazuje, řka, že po muži do čtyř a do osmidecát let slúžila bohu. Čtvrté ji chválíť řka, že je rozkoši nehledala, ale pracovala v službě božie posty a modlitbami, neodcházejíc od chrámu.

26.

O dvojích vdovách dobrých.

Dvoje vdovy bývají, jimž také má dvoje dáno býti naučenie. Některé jsú ovšem osiřelé, že o nikom nemají péče nésti, a druhé jsú, že pravým dluhem mají o někom pracovati. I řku oněm prvnm, a ovšem mají-li samy, kto by se jimi staral, že buoh tak jich věc zjednal, že mohou bez veliké práce potřebu mieti: „Na práznost a na rozkoš nevydávejte se, ale pracujte postem a modlitbami.“ Puost jest utrpenie kterýchžkoli tělesných a světských libostí, a modlitbúf miením každú žádost dobrú, ač by i ústa mlčala někdy. Avšak takové vdově slušie, aby viece byla v určené hodiny

modliteb, hodín, chvály božie, i ústy pilna, prosiec za se, za své i za všicku obec cierkve svaté boha, chválu a dieky vzdávajíc bohu, a držíc svú mysl při bohu, slyšiec slovo božie, jsúc při božie službě, čtúc neb čtúce slyšiec takové

5 knihy, ješto sú vdechnutím božím k užitku způsobeny k naučení křestanské pravdy, k kárání z hřiechův a z neřádu, k rozpálení v dobrém. Aniž velím bezpřémným postem neb utrpením ovšem tělo pohubiti, ale dosti jest, aby kruceno bylo a taženo od bujnosti, od rozkoši nepotřebnej, a aby něco

10 tělo potrpělo. Dieť svatý Pavel, že ta tělesná utrpenie ne ke mnohu užitečna jsú, ale šlechtnost srdce milosti plného k božie službě a slitování nůž ta je ke všemu užitečna. Avšakť řku: Buohť rozličně své daruje, dát jednomu jedno, druhému druhé, aby každý, jakž umie a jakož móż, slúžil

15 jemu, ale chceť také, aby rozumna byla služba jemu. Protoť i píši taková napomenutie rozličným stavóm a řkuť vdovám: Táhněte se k svatosti upriemě, i ty s sebu, s nimiž máte svój obyčej, rozmlúvajíc o bohu a o takých věcech, ješto jsú potřebny křestánu rozuměti, a v svój čas o bohu myslée,

20 tak aby v něm své utěšenie měly a svú rozkoš, uprúc veň zrak srdce svého, zřiec k jeho moci všemohúcie, k jeho múdrosti ve všem, pravé, a k jeho dobrotě milosrdné ve všech věcech. A vždy braňte se hřiechu i malému, pyčíc dřevních a čistiec se den ode dne lépež lépež. Takt má vdova v svátek,

25 totiž den pokoje svého, ctně choditi u veliké chvále ke cti božie, a jiným ku příkladu odpočinutie své učiniec svato, veselé a duchovnie utěšenie v srdci majíc. Toť jest jisté, ktožť móż mieti někaké oddechnutie od práce světské, tent má svój pokój svat učiniti, dobrým svú duši ozdobe. Dieť

30 Hugo: „Den odpočinutie v neděli jest znamenie vnitřního svátku, v němž svatá mysl má útěchu, v radosti ducha svátého odpečivajíc od poroby hřiech. A ktož zde ten svátek tak cťti bude aneb držeti v svej mysl, nepovole k ničemuž zlému, přide v onom životu svátku, že ani co zlého cťti bude.“

35 Ale zde nemají jiní svátku toho, jediné ti, kteříž slyšie slovo božie, písmo čtú, na modlitbách pobývají, ač ne ústavně; avšak často; ale ktož sú ústavně nepokojni při světských věcech a při tělesných, die, písmo o nich: „Churavy je činí neprázdnost světaká;“ totiž od tuku duchovaleho. Protož vdovy,

ješto móžte opočívati od svétské neprázdnosti, pomněte, aby ste den odpočinutie svého svat učinily.

27.

Druhým vdovám.

Druhé vdovy jsú, ješto mají o někom pracovati. Ty, ač by rády v pokojném byly náboženství, však nemají té 5 práce se zbaviti, když dlužny jsú jí o někom nésti. Neřáď jest nenésti dlužné práce, o komž dlužen jest kto pracovati; neřáď jest, když kto k svým, jimž zvláště dlužen jest, nemá milosti, že bude jemu těžko pro ně pracovati; neřáď jest zmrhati dětem svým netbáním jich sbožice aneb v kterémž- 10 koli nebezpečenství ostaviti je. I máme z práva o těch pracovati, ješto sme je zrodili, aneb oni nás, když bychom viděli jich potřebu, aneb o těch, ješto by k nám byli některú příhodú: božím zjednáním připleteni. A tak velí vdově s. Pavel, aby děti své odchovala, a tiem jako oplatila se otcí a mateři, 15 ješto také jí byli odchovali. Dieť žaltář: „Miesto otcov tvých narodiliť sú se synové,“ totiž v těch oplat se otcí a mateři, pracuje o nich. Pakli kto sestry bude mieti neb bratři v své práci, i v těch se má otcí a mateři oplatiti; neb jakož sú tě odchovali, takť by byli chtěli i tyto odcho- 20 vati. Pakli jmáš starého otce neb mateř, a jest jim potřeba toho, jměj péči o nich. Čožť otcové a matery činie dobrého dětem, donidž nemohú sobě rady dáti, jistěť jsú jim týmž děti dlužni. Dieť s. Pavel: „Ktož o svých a zvláště o domácích péči obmešká, viery zapřel jest a horší jest, než 25 nekřestan“; neb totiž i nekřestané mají péči o svých. Pakli dieš, ano Kristus řekl onomu, ješto chtěl prvé otce pochovati a potom jíti po něm: „Nechajť mrtví pochovávají své mrtvé!“ řkuť k tomu: Ten otec mrtev byl duchovně, nemaje viery k synu božiemu, a tento syn jeho byl počal oživati věrú, 30 i řekl jemu Kristus, aby šel po něm a nedbal umrlého otce, aby jiní, mrtví na duši, o něm péči jměli, a sám aby života duše své nezameškával, s otcem ostana. A tiem i dnes máme naučení: komuž by bylo odlúčenu býti boha pro otce neb pro mateř, ovšem jdi od nich; ale poněvadž sme v jedné 35 viere a jednoho čakáme života věčného, ačť by i překážka byla ku pokojnému náboženství, ktož jmá otce, mateř, děti na práci neb kohožkoli, a jest zřejmé obecným během, že by

nebylo jim dobré býti bez jeho péče, buď s nimi! Pakli dieš:
 „Buohť by zjednal i beze mne jich věc,“ tu jako boha pokúšieš, aby to buoh divem zjednal, totiž pro tvú svatost; ješto tvú prací chce snad podle běhu obecného přivésti.
 5 A pakli ty chceš opustiti o nich péči, i on snad dá jim býti, a tvú vinú, obmeškánu.

Mohla by ještě některá, ješto myslí svých dětí ostati; pro neřádné náboženství s tů Alžbětú omluvu mieti, že ona vše, což jměla i od dětí, chudým rozdala. Ale k tomuž řku:
 10 Ne ona šla jest od dětí, ale ji sú od nich odsadili, a ačť je své věno chudým rozdala, proto je dosti podle panstva toho ostalo dětem. Protož vždy řku: Kto je dlužen o kom péči jmieti, nevynímaj se z toho dřevě času. Dieť spasitel: „Ne ten, ješto mi říká pane, pane, vejde do království nebeského;
 15 ale ten; ktož činí vůli otce mého.“ Vdova má býti, jakož je učí svatý Pavel, aby izádný neměl, čím by jí oči vytýkal. A toť by ohyzdné bylo ty v zjevném ostaviti nebezpečenství, o nichž by měla péči mieti. Ktož by pro své náboženství jiným dal býti obmeškánu, ten by písma neposlúchal. A přes
 20 to izádný nemá se tak přieliš poddati práci, by se svým časem k náboženství a k službě božie neuprázdnil, ani má tak chovatelny býti, až by almužny podobné nedával z statku svého, a ofěr bohu nečinil a obětí ke cti božie.

Že všichni kající sloušejí k vdovskému stavu.

28.

25 Ne jedno ti sloušejí k stavu vdovskému, ješto, v počestném manželství byvše, ovdověli, ale, ač by který neb která i kromě manželstva byli šeredně své panenstvo promrhali a pak chtěl, k bohu se navrátě, bydliti čistě, slúže bōhu, a pyče své poškrvny a veda kající život. Těcht jest
 30 vódcě svatá Maří Majdalena, kteráž již veliká jest v království božiem; neb statečně vytrhla se z čelisti ďáblu, právě se kála, věc se nechťela k světu přivázati, a jsúc náramně vděčna bohu, že je ji tak šerednu přijal k milostí, vrúci jej milostí milovala. Byla urozena a bohata, ale padla je v še-
 35 redství, po žádosti těla stojéc, světského a tělesného utěšenie tak hledajíc, že i sířla v městě hřešná žena. Aj, kakť je byla ďáblu v hrdle! kak se je pak chutně vydřela otdud. Neb chutně toho ostala, po němž stála. Běžala k synu bo-

žiemu, najň netbala dréve; rozmyslívši se, že má mŕtviť
 vše tělesné utěšenie, a kaké jest v něm seředstvo, běžala
 mezi kvasany, i zvána nejsúc, hledajíc milosti božie tak slo-
 vátně, jakož hřešila slovůtně. Bujejíc vesela v marnosti bývala,
 a tuto plašíc na své hříechy srdcem lkala. Jakož v stáině 5
 bujnosti vysoko táhnúc hlavu nesla, chřbet akřepčívši, tuto
 hlavu i vešken život k nohám sklonila syna božieho; vším
 životem k zemi padši. Očima někdy hleděla smilně, tuto
 jima hořké slzy prolévá; dráždila k smilstvu vlasy svými,
 smilně se jimi ozdobujíc a s velikú snažností chovajíc jich, 10
 tuto jimi nohy třela synu božiemu, nechraniec jich a nekitajíc;
 ústy mluvila hrdě, a smilně se jimi uškřvajíc, tuto jimi ce-
 lovala prašné nohy syna božieho; svú tvář i své tělo mazala
 drahými mastmi, tuto mastí mazala nohy synu božiemu.
 A takť vše dala v oběť, jímž hřešila, a potom se hříechu 15
 stříhla, věč se držala syna božieho, sedajíc u noh jeho,
 řeči jeho poslúchajíc, v ní útěchu majíc, berúc z nie naučenie
 spasitedlná, věč netbajíc útěchy tohoto světa. Aj, nebyla-liť
 je u vdovský stav vnikla? až se jest byla pokryla všech lidí
 hluku, aby, jsúc všeho prázdna, jediné v hospodinu se kochala. 20
 I darovalť jest ji pán buoh velice, žeč nemním, by v ženském
 pokolení, kromě jedinké matky božie, která byla v svatosti
 jí rovna. Neb i sám syn boží dal je svědectvie, že je naj-
 lepši vyvolila stranu: ne v tom najlepši, že jest hřešila,
 ale že, pokánie za své hříechy utinivši, věč všeho nechavši, 25
 kochala se v hospodinu, až i na pášť šla a tu byla v té
 tělesné útěše třidceti let živa, ani tělesného pokrmu netbajíc,
 neb je měla andělský pokrm. Aj, jakožť jest syn boží všem
 pannám ustavil svú vždy čistú matku k zrcadlu a ku
 příkladu, takéž tuto všem porušeným, všem hříešným, kteříž, 30
 ostanúc hříechu, táhnú se k božie milosti. Na nieť jest to
 böh ukázal, že ne těch nenávidí, ktož jsú hřešili, ale těch,
 ktož v hříeše ležie; neb nečistí hříešni, nekající, nevejdúť
 do královstvie nebeského. Vně je psóm ostati, ješto nečisté
 bydlé a psie se kromě manželstva. Protož hříešni nečistí 35
 do božie se milosti nerozpakujte! ale obraťte se k božie
 milosti, přijmúc hodné pokánie podle svého zaviněnie, a roz-
 něujíc se v božiem milování, že je nedal v hříeše zahynúti;
 že je vyvedl z hříechu a odpustil jej, že je dal, amsbže by

dal, ktož by se zpôsobil k tomu, tu svými daróm oplýnutí, kdež je byl dréve hriech oplýval, jako je to ukázal zřejmé na svaté Marii Majdaleně.

Že by mohli i manželé vdovsky bydliti.

29.

5 Mohli by také i manželé vdovského stavu odplatu mieti v nebeském království, když by od skutku tělesného sdrželi se pro nebeské království. Ale jeden bez povolení druhého nemôž toho učiniti; měla by obo z dobré vôle, ne z nemilosti, ani po jinú věc kterou, než pro božie milovanie toho sobě, 10 chtěla-li by, povoliti, aby, jsúc čisti duchem i tělem, tiem dôstojněji slúžili bohu. Bylo-liť by to proč pro jiné, aneb kdyby táhl k tomu jeden druhého proti vóli jeho, nebylot by to hodno chvály a mohl by hriech veliký býti. I slušiet při tom opatrnú býti, neb ne všem jest to hodno. Vždyť 15 řku: Nemúdre v slib vniknutí neniet hodné, a, vniknúc v slib, zrušiti jej nenie hodné. A ktož by potom nebyli laskavi na se, nenie hodné jim, by ostali sebe; ktož by se spolu oplzali, nebylo by hodné. I die sv. Pavel: „Privázans k ženě, nehledaj rozvázanie; a jsi-li rozvázán, nehledaj ženy.“ Ale 20 protož by manželstvo nebylo rozvázáno, ačť by kto sdrželi se tak od skutku těla. A takéž izadného netáhnú k tomu, než tak sem se o to zmienil, že to môž býti podle pravdy, když by dva manželé chtěla z dobré vôle toho sobě povoliti a úmyslem dobrým, aby, jsúc čista tělem i duchem, ľbila se 25 bohu v službě jeho. A toť by bylo divem božím jako ono, ješto, když se vína na svatbě bylo nedostalo, tu on obrátil vodu u víno. A že to nenie proti písmu, čtem o svatém Mikuláši, že otec jeho i matka, jakž měli toho syna, tak bydlili v čistotě spolu. Svatý Alexí vystúpil v manželstvo 30 a šel ihned od své panny, s ní jsa položen, nechay jie pannú, a ona věc tak ostala u svekra svého, a v čistotě slúžila bohu. Matka božie v manželstvo dána Jozefovi, a když svůj úmysl jemu pověděla, že by chtěla v panenské čistotě ostati, povolil jie Jozef toho, a čistě s ní bydlil. Protož, ktož by i v manželství řádně a dobrým úmyslem čistotu drželi, svět by, odplaty nebyli prázdni podle upriemosti srdce svého.

30. Počínají se knihy o manželéech.

Stav manželský jest také dobrý stav, ač jest to čistota i najnižšie; neb jest v manželství, i můž býti, i má býti tělesná milost. Ale ta je v něm čistota, aby ne, kdež chtě kto, povolil své žádosti tělesné, ale držal v tom vieru manželu svému, že by mimo něho nehledal jiného k tej žádosti. A tak jakož moře má břehy k cíli, mimo něž by dále nevycházelo, tak manželstvo jest cíl člověčí vzteklé žádosti zapálené, aby dále nevycházela. A tak v manželství tělesný skutek nebude hříech, pakli bude kdy, ale ne smrtedlný; ješto kromě manželstva vždy by byl hříech smrtedlný. Neb troje věc jest v manželství dobrá, ješto ten tělesný skutek vymlouvá: jedna je plod, že to ve cti nahrazuje, ješto na však čas smrt ujímá; druhá, viera manželská; třetí, že je manželstvo z sedmi svátostí cierkve svaté jedna. A v tom jest manželstvo stav počestný a hodný lidem, že ukáže, kto je čí syn, kto otec, kto bratr, kto jsú sobě v rodu neb v některém příbuzenství; a tak drží přiezeň mezi lidmi a z nepřátel přátely činí, že budú sobě zetové, širé, svaci, nevěsty. A ješto by nejeden běhúnem byl, miesta nemaje, a nehospodářem: to skrotí se, ustanoví mysl, přiloží k hospodářství. V tomž je také počestnost manželstva ukázána, že, měl-li by kto děti kromě manželstva, ty děti neměly by práva k otcovu dědicstvu, ani cti jako ty, kteréž jsú z manželstva; pakli by, ač i potom, oddal se s materi těch dětí a vstúpil s ní v manželstvo, tiem by ty děti ke cti byli vráceny i ke všemu právu, jako i jiné.

31. Proč v manželstvo má býti vstupováno.

A poněvadž manželstvo jest stav počestný a dobrý, máť jej tiem úmyslem přijieti, ktož chce, aby se v něm líbil, aby neřádny úmysl neučinil jemu překážky k tomu. Neb úmyslem zlým i co jest dobré, mohlo by býti nakaženo. Dvat sta hodna úmysly k svatbě. Jedenť, řku, že je ovšem dobrý, to je ten: aby ke cti božie plod ostavili, a na to je buoh řekl prvým manželóm: „Rostte a plodte se.“ V tom úmysle David měl útěchu, řka: „Mé siemě bude slážit jemu.“ Po tom pak úmyslu otec a máti mají státi, i když již budú dietky mieti, boha jim oznamujíc a vedúc je k službě jeho,

a kak by se kbihi jemu. Drahý úmysl k manželstvu jest, a i ten jest hodný, to je ten: proto vstúpiti v manželství, aby lékařství bylo křehkosti jeho. K tomuť ponúká sv. Pavel, když die: „Pro vaše nesdržení každý jměj svú ženu, a každá jměj muže svého.“ A svatý Augustin die: „Ktož pojme ženu pro svú křehkost, více želeje, že je bez ženy býti nemohl, než se raduje oženění, bezpečně čekaj dne súdného!“ Třetí úmysl k manželstvu také móż býti, aby pomoc jměl jeden druhým. A tak řekl buoh, Adama stvořiv: „Učinime jemu pomoc, podobnú k němu.“ I stvořil jemu ženu Evu. Ale ten úmysl móż i dobrý i zlý býti. Chce-li kto pomoc k dobrému jmieti ku potřebnému s svým tovařišem v manželství, dobrý jest úmysl; ale chce-li ke zlému, k marnému jmieti pomoc, nemóż ten úmysl dobrý býti.

15

Ze sedmeři jsú manželé.

32.

Tot také těm, ješto v manželstvo vstupují, věděti slušie že v každém stavu, kterýž kto volí, uložen jest jemu zákon. I řkuť manželóm, jakož die s. Pavel: „Ne v nečistotu buoh povolal jest vás.“ Mohl by někto tak bezpřemně, tak neřádně v manželství býti, až by buoh i vzdálil svú milost od něho, a poddal jej ovšem dáblu, že by jej vedl z jednoho zlého do druhého. Psáno je v knihách Tobiašových, že panna jedna bohobojná oddávána pořád za sedm mužů, a kteréhož s ní položili, toho ihned črt udávil, až s osmým těprv ostala. 25 Tiem zázrakem móżem sedmery neřádné manželé rozuměti, nad nimiž bývá črtu moc dána, ale nad osmými moci nebude mieti.

První jsú, ješto boha netbají a nejsú poslušni ustavenie cirkve svaté; ale sejdú se prvé, než vezmú od kostela 30 požehnání, a nedrží k svatbám času určeného, ale tehdy svatby pósobie, když nemají svatby býti. A to vězte, že podle ustavenie cirkve svaté svatebné hody nemají býti o křížově neděli až přes létnice, a od adventu do svieček, a od devietnka do provodu. A z těchť sú také, ješto ani 35 jim pátek ani svátek. Strachť jest, byť buoh takových manželóv nepoddal črtu.

Druzí manželé, ješto črt panuje nad nimi, jsú, ješto jeden druhému brání toho, ješto je dobré a spasitedlné; a ke

zlému, jej, podněcuje, stroje jej, k světaké hrdosti, posmlevaje se, že je on dobrý, vzbúzeje jej proti súsedóm k svádám, k sváróm, k válkám, a aby leckaks dobýval zbožie. I dieť písmo takým: „Béda vám! ješto zavieráte nebeské královstvie, sami nevejdúc, i jiným vyjiti nedadie.“ 5

Třetí manželé črtu poddáni jsú: ješto, mrziec se, spolu přebývají. Kterého jest to vinú, béda jemu! a kterýž by to přetrpěl múdre v dobrotě, vzal by odplatu od boha. Ale když nikterýž nechce dobrý býti, ač snad nebyl by křiv na počátce, ale pustě v srdce velikú vztvrnost, a zlost proti 10 zlosti, práv nebude. A tak bývá mezi takými, jakž se sběřeta, nikdiež slovece pořádného, ale vždy on sem an tam, jako oněch sedm hvězd bludných, ješto sú, od počátku světa nikdy takéž nesešly se, jakož sú najprv běh počaly; jimž, ne hvězdám, ale těm nesvorným manželóm schována je na 15 věky bůre temná.

Čtvrtí zlí manželé, nad nimiž črt moc má, jsú ti, ješto cizoložie, nedržiec manželské viery, a pronevěří se jeden druhému cizoložstvom. Ale vládná črt takými, tak je oslepá, že i to veliké zlé bývá z toho, že někdy cizoložnata budú 20 mieti dieť s pravými dětmi, že bude nejeden ne na své děti pracovati, a budú jako krádežem oblupeňi z svého statku pravé děti. I říekajíť běhudné ženky, když kto zlí koží naprosto ji pojmenuje, bude říci; „Jáť ta, nejsem, toť jest ta, ješto, majíc muže svého, bývá, s jinými.“ 25

Pátí manželé črtu poddáni jsú: ješto plod trátie čimž-kolivěk, nechtiéc, by děti byli. Zléť jest to, aniž chci, více říci o tom.

Šesté manžely má črt k své vůli, ješto, nevedú svých dětí v cestě božie, ale ihned z mladu, k božie nevoli, uzřieć, 30 ani chytře selží, hrdě neb smilně postavie se, šeredně, zljají, nekázaně mluvie: zasmějí se tomu, více je k tomu podněcujíc, jehož by, jim brániti měli. I přide na to, že uzřie den súdný své děti, ano to zlé rozmohlo se v nich, jehož jim z mladu nebránili. Bývát, když dietky uzřie bázeň božie 35 do svých starost, a mají od nich v cestě božie naučení, téhož se přijmú, pro něž svých dětí dobré starosty zvláštní budú útěchu jmieti. A proti tomu, což otcovú vinú, a mateřinú budú zlé děti, nethalé na buoh, když taci, a matery

budú v pekle, s svými deťmi, budú od tých deťí tak mnoho aneb viace. muky jmiati jako od ďabľov.

Sedmé své manžely tak je črt. posedl, že v své žádosti zapálené, aneb již jedno na chlúbu páší svú vůli v tělesném 5 skutku až i přes moc. A bude některý své ctné ženy tak bezpřemně a neřádně jako zlé kože. požívati, tiem se chtě slíbiti blázen ženě, skrze něž sobě omrzíta. Neb muž takový nemúdrý pohyne na zdraví a, přemoha své přirozenie, vezme mrzkost proti ženě, jakož ta krmě bývá mrzka, s kteréž se 10 komu nemoc zřhne. I bude dávati úkory ženě, by nelepa byla neb mrzuta, až i to říekají: „Zdá mi se, by tři hlavy na sobě měla,“ a z toho bývá, že die žena: „Ostuzena sem; dřéve byl na mě muž velmi laskav, již ho mrzím; netbá na mě, snad jinú miluje.“ Až počnú nemúdrú ženu kúzlóm učiti, 15 a ona, chtěie kúzly ostuditi, muži jinú, sama, bohu ostydne; a chtěie muže pripraviti kúzly, aby ji miloval, zbaví jej smysla. „Aj, kaké ze zlého zlé vycházie! Bývá také, z toho ďabelského oslepenie žádostí, smilnú mezi manžely nemúdrymi, že nelásky, ne jako, obecný běh přirozenie, člověčíeho, muž 20 s ženú bude, przdnce se němými hřiechy, o nichž neslušie mluviti.

Ó dobrých manželé.

Osmí manželé, jsú šlechetní, nad nimiž, moci, črt nemóž mieti, neb pán. buh, dá jim, k ohrané anděla svého. Tít se 25 znamenávají skrze. Dobeše mladého, kterýž byl dán, osmý panné oné, a, s tiem, je manželstvo, dokonala, jehož anděl přivedl k té, svatbě, ohránil, ďáblu, na, svatbě, a s, utěšením přivedl domov, k otcí po, svatbě.

Chcít krátce povědėti něco, o, té, svatbě. Čtem, že byla 30 to dievka bohobojná, pro libost, tělesné, žádosti, nežádala, muže, ale, zákona, svého, a, svých, starost, chtěie, býti, poslušna, povolila, k, manželstvu. Neb, to, je, ještě, bylo, v, starém, zákoně, ještě, ta, nebyla, přišla, ješto, měla, právé, zašlíbiti, panenství, ten, stav, velebný, počietí. I, dána, byla, ta, dievka, za, muž, 35 A, jakž, jeho, s, ní, položili, črt, jej, udávil, a, nedal, jie, dojiti, jemu. Potom, dána, za, druhého, a, též, stalo, se, jemu, až, též, stalo, se, i, sedmému. A, tak, y, nemalé, žalosti, byla, až, jednú, panna, tato, bude, z, něčeho, mluviti, děvce, a, děvka, oškréknúc

se na ní, obnoví jej žalost její, řkouce jí, že je svých mužův vražednice! A tato šlechtná podle dobrého obyčeje v zá-
 mtku svém uteče se modlitvú svú k hospodinu, odšedši od
 hluku jediná sama na vyšie ponebie domu svého, až k na-
 ději do božie milosti rozochvujíc se, mezi jinú řečí vece: 5
 „Ty vieš, milý hospodine, žeť sem nikdy muže pro svú libost
 nežádala, a ostriejala sem své duše čistě od každé takové
 žádosti. Nikdy sem nepřiměšovala se k těm, ješto hrají,
 ani k těm, ješto v lehkosti bydlé. Povolila sem muži, ne
 v své libosti, ale v tvé bázni. Ale aneb já hodna sem jich 10
 nebyla, neb mne snad oni, že mne snad chováš jinému. V elo-
 věcie moci neniet tvá rada.“ Ten den také starý Dobeš,
 otec tohoto Dobeše mladého, v tesknosti jsa, neb ochudl
 bieše a osnul a úkor od ženy dosti jmieval, že byl štědr
 v almužny; donidž byl bohat; prosil boha, by se již smilo- 15
 val nad ním, a vzal jej s tohoto světa. A buoh oba usly-
 šal, a poslal k jich utěšení anděla svého. Když starý Dobeš
 mněl, by tak buoh uslyšal prosbu jeho, že by šel již s tohoto
 světa, povolav syna jako věrný šlechtný otec pověděl jemu
 daleko jednoho prietele svého, ješto byl jemu dluzen stříebro 20
 někaké, a řekl, aby pohledal někoho, s nímž by šel tam za
 jeho života ještě a vzal to stříebro. A tento mladec, po-
 slúchaje otce, vyšel na město ptat, zda by koho nalezl, ješto
 by tam chtěl, aby s ním šel. I uzří jednoho, an se pripravil
 na cestu a pravě, že chce jíti do toho města. Nalit to 25
 byl anděl, ale on jej člověkem mněl. A když se vypravi
 s ním Dobeš mladý, přijidesta k jednomu městu, a anděl
 vece k němu: „V tomto městě jest prieteľ váš jeden bohatý,
 k tomu poďme, a to vše, cožť on má, tvét má býti; jedináť
 má dceru, pros ho, at-ji tobě dá.“ A Dobeš, lek se toho, 30
 vece: „Slyším, že dávána jest za sedm mužův; a kteréhož
 s ní položili, črt udávil každého, bojímť se téhož.“ Ale
 anděl poče jej nutkati k tomu, mluvě jemu, že nad takými
 ďábel moc má, kteříž tak manželstvo přijímají, že vylučují
 boha od sebe, dadúc se na tělesnú libost, jako kuon a mezek, 35
 v nichž rozumu nenie. Ale ty, když ji přijmeš, sdrž se od
 nie za tři dny a buď i s ní na modlitbách, a potom přijmeš
 díevku, více plodů žádaje z nie, než libosti těla.“ A tak
 vjidešťa do města k tomu a anděl skáza Dobeše. A když

Dobeš po rozkázaní andělově! přesil od otce pannu, aby ji jemu dal za ženu, smúti se otec té panny, věda, kak se jest s ní jiným zle zvedlo. Ale anděl vece k němu; „Nestrachuj se jie tomuto dáti svému příbuznému“; neb. v tu dobu pojímali se i příbuzní kromě vlastních, i. dopovědě anděl: „Tvá dcí máš tohoto býti žena, jestoť se boha bojí, protoť jie izádný jiný nemohl jmieti.“ A tak ji dal otec jemu, a jedli a pili sú v bázni božie, a pak dievku k mládenci uvedli a anděl svázal ďábla, aby v ničem neškodil jima.

10 I vece mládenec k panně: „Saro, vstaňva! jsme děti svatých lidí, nemáme se tak sjíti, jako lid, jestoť nezná boha.“ A oba vstavše modlišta se bohu, a jeliž po třech dnech sjidešta se. Pak anděl pojem s sebou sluhy toho, jehožto usnubil dceru, ostaviv tu Dobeše s ženú, zpósobil o onom stříebriu,

15 že vydáno, a, vrátiv se, dovedl Dobeše k otci zase s utěšením, s ženú a s zbožím, a otce také slepoty zbavil. Aj, kakť hospodin najposléze své utěšuje! ač i zármutek přepustí vprvé.

Kak se mají manželé před svatbú mieti.

34.

20 Žádá-liž kto, aby měl k své svatbě od boha požehnanie, viz, aby živ byl bohobojně před svatbú, na svatbě, i po svatbě: toť jest jako najprvnější. I měl by každý do svatby čistě chovati sebe, nezprzňuje sebe tělesným skutkem nepoctivé. Neb volá zjevně s. Pavel, řka: „Vězte to a rozumějte

25 tomu, že ani ti královstva božieho jmieti budú, jestoť se przdnie kromě manželské poctivosti.“ A tohot je vystříehal starý Dobeš syna, jakož jste již slyšeli. Vizte Jakuba patriarchu. Zamiloval Rachel dievku krásnú, vida ji vzezření libého; však po tom zamilování sedm let s ní byl u otce jejíeho;

30 však sta se sdržala čistě, až i dána manželsky jemu. A zdali to podobné nenie, aby i jinoch do svatby čistě sebe choval, poněvadž nechtěl by zprznilé panny sám pojieti? Neměl by v tom jinoch silnější býti, chtě mužem slúti, jemuť nenie hřiech menší před bohem než jie? jediné snad, že ona se

35 vice zlého vážila by pro tu psotu. Ale i jinoch, svůj stav přestúpě, přestúpí božie přikázanie. Peskéť jest tělesné žádosti se nebrániti, a stud opustiti, s. bázni boží; psíti se se zlymi kožemi aneb s někakú chýrú vjíti v milost, jí se obvě-

žic a viery tu nečakájc. Ale kúzly, nekakými, zklámenie, na smysle vidali sme, že mnozí od takových zbyvali smysla skrze jich kúzla. Neměly by také přelišné žádosti, tělesné vstúpiť v srdce k manželstvu, tak jinoch jako a dievka do svatby, ale s bázní boží čekati svatby. Býváť, ktož i v manželství své vôle hledajť více než božie, někdyť i zde buoh přepustí, že bude mieti ženu nemúdrú, zlobívú, aneb s jinými zlými obyčejí a nehodnými, že ta bude veliká nelibost mieti, kdež je mněl, by libé měl utěšení. A toť se maházi i panám, budeť se po muži žediti přeliš, nadějí se veliké rozkoši, 10 jediněť jí to jinak vyjde, snad bude kostkaze mieti neb opilce neb jinak v něčem nehodného. Protož i k manželstvu slušieť se s bázní veseliti, tak brzo lopotá, potká jako libost, a prositi boha, ať by toho dal, s nímž by duši zachovali ješto by byl ně ku překaze, ale ku pomoci spasenie dojíti. 15 Psánoť jest, že vláště od boha přicházie žena múdrá, a že bývá dána muži dobrá žena za dobré činy. Protož obují, pacholci i děvečky, bohu služte, boha se bojte, vždy žádajť pomoci jeho, a nehněvajte jeho hříechy svými, hrdostí, freji, oplzlostí a žádostí tělesnú bezpřémně i k manželství. 20

Jest také před svatbú pilně trojiego ty vystřieci, ješto se pojiťti mají. Jedno jest, aby s obú stranú byli bohobojní, neb počátek múdrosti jest bázeň božie. I jest hodné bohobojných lidí dietě v manželství pojiťti. Častot bývá: jakáz máti, takáz dci. Y praví nám písmo, že buoh zapoviedal 25 v starém zákoně svému lidu, aby některého rodu nepojímali, a když toho nedrželi, zlé se jim zvedlo. A toť je byla příčina potopy všeho světa, že synové z rodu božieho pojímali, dcery z prokletého rodu Kainova, vidúť je krásné, i zašli v tělesné neřádnie žádosti a v smilstvie, až buoh i potopil 30 vešken svět. A býváť i ještě, že někteří, ješto by dobří byli, připřiezní se k lidem nebohobojným, k hrdým, k obžerným, k lakomým, k frejovným, k klevetným, i přijmú se téhož. Ať Šalomún múdrý! však své ženy obyčieje příjem se, ztratíť boží milost. Ale takéť bývá nemúdré bohobojenství 35 a bez rozumu, neb náboženství toho já k manželství nechválím, ješto až ukrutní budú, bojiec se hříechu i v podobném utěšení. Arto v manželském stavu nemož býti svrchování duchovníeho, máť, kto jest v manželství, nejen sám

sobě a po své hlavě živ býti; ale i jiným má v tom, co je podobné pohovětí, ješto by nebylo ovšem proti bohu. Múdrét bohoboženství v tom záleží, ktož knívě neučiní, izádnému, svého chová, almužny skrowně uděluje, a na boží čest nakládaje a cizieho nežádá, a kto je ne hrdý, ne rozpuštěný, ani také ukrutný beze všeho utěšení v své čeledi.

Druhé potřebné před svatbú: hledáti k manželstvu rovného sobě, aby nerovnost nebyla příčina kramolu a nemilosti mezi nimi. Veliké je vzal bříčaně na se, ktož vyšieho sebe pojme. A také nevelím nižšieho pojeti, ale každý hledaj, aby pojal rovni svú. Pakli se starý sběre s mladú, bývát, že starý úmyslově nelíbí se mladým, a mladých starým. I řekl jest ktos dvěma latinskýma veršíkoma: „Když bích mlad, starí mi se nelíbichu; a již sem stár, opét mi se nelíbí mladí.“ A rozliční úmyslově valmí přiepeň božia.

Třetíe pilné před svatbú: zepati se, zdali by ještě sobě v rodu byli neb v příbuzenství, aby proti kostelníemu ustanení nepojmali se; neb donidž asa jedna strana nedojde kolena pátého, nemají pojeti sebe. Otec neb máti jest kmen rodu, a vlastní bratříe a sestry jsú koleno prvé po otci; neb po mateři, jako by i po obém bylo. Druhé koleno jest těch dětí vlastních, ješto sobě budú ujení neb strýčení neb tetní bratříe a sestry. Třetíe koleno opét z těch dětí, jichž otcové neb matery spolu byli na druhém kolenu. A čtvrté koleno jest opét těch dětí. A tak ktož jsú na prvému kolenu, ti mají spolu téhož otce neb matě; ktož na druhém, těch jest děd, některý neb bába jedna po otci; neb po mateři; ktož na třetíem, těch jest praděd, některý vše jeden neb prabába, a každý má čtyři pradědy. Číž by pradědové neb prabáby byli vlastnie sobě na prvému kolenu, ti by ještě nemohli sebe pojímati, neb sú na kolenu čtvrtém; ale jakž s které strany dále rod vyjde, tak mohou se pojímati. To pak činí příbuzenství, když by kto z mého rodu, kterú pojál, neb tak s ní býval; té bych já věc pojeti nemohl, neb by mi nevěsta byla po mém příbuzném.

Jest také duchovníe druhé příbuzenství, i to překážie manželstvu. Těto ode křtu jde a od biřmowanie, a činí kmotrovstvo; a komuž jeden z manželóv, když jsta již v manželství, bude kmotrem, tomu jest i druhý, ač by sám i nedržal dietě

Kak po svatbě mají býti spolu. 36.

A když již budeta po svatbě spolu, prvniť jest, aby se ovšem stříehli hněvu božieho, a hledali, čím by se slíbili jemu, a potom aby na se laskavi byli. Ačkolivěk muž má nad ženú panovati, a žena má býti v poslušenství muže svého, však aby to s obú stranú v milosti bylo. Nict jima nemóz lepší býti na světě, než když, najprvé boha milujíc, budeta se spolu věrně, srdečně a právě milovati, oba se k pravdě táhnúc, úmysly srovnávajíc, jeden druhého libosti hledaje v podobném. Tuť je nelze milosti trvati, kdež nejsú povolni sobě, kdež v úmyslech nenie svornosti, a jeden vždy jinému chce, nežli druhý. Protož dva manžely vizta, aby v dobrém svorna byla, nebť i svornost ve zlém chvály nemá. Avšak máta mezi sebú schovati milost pravú, ač pak sprva počne se i od tělesné, ale potom zšlechtíť ji manželská viera a božie milost. Písmoť svědčí, a na však den vidíme to, že opustí člověk otce i mateř a bude se přidržeti ženy své. Protož jakožť sem řekl, toť ještě pravím: majíc najprvé záloh a jako krumfešt všie dobré přiezni a milosti dva manžely milost k bohu, neb bez boha milování žádná milost neb přátelstvo nemóz trvati, milujtaž se věrně spolu. Budeta-li mila sobě, ta milost oblehčí jima mnohú práci; ale zhyne-liť milost, všet jim bude rohato, vše nesnadno. Pakli by s nemúdrým i viera nemohla platna býti, že by jie nezna-
25
26

Kak máta býti sobě věrna.

37.

Budtaž sobě věrna dva manžely: v sboží, ve cti, v životu, v duši. Sbožie spolu dobývajíc, spolu chovajíc, spolu jeho ku potřebě požívajíc; neb jednoho sbožie mělo by i druhého býti. Takéž i čest jednoho jest čest druhého. Protož jeden druhého ohrazuj čest, kudyž móż, podle boha; nepronos, za něž by se druhý styděl, bez velmi pilné potreby, neb ktož činí hanbu manželu svému, sobět činí ji. V životu tak máta sobě věrna býti, aby tak věrně, jako sobě, jeden druhého zdravie hlédal, a ani pro kterou věc nežádal smrti jeden druhému. Zdali by kto, chtě v čistotě slúžiti bohu, žádal smrti manželu svému a rád chtěl tomu, aby on umřel: zláť

by to žádost byla! Ale chce-li kdo sloužiti bohu, služij jemu v tom svém stavu tak, jakož jest řád toho stavu. Každémuť je buoh uložil zákon v té cestě, kterouž kdo volil; služij tiem bohu, drže úloh boží, kterýž je uložil tomu stavu. Ani, chtě zbýti práce které neb nechuti, má kto chtieti, aby umřel manžel jeho. Poněvadž chtě volil stav manželský, trpiz i nechťe pŕotky jeho; cof se je jednú libilo, nemá se potom nelibiti. Ale ačť jest co těžko, ačť pracno v manželtvu, máš pro vieru manželskú vše štrpěti a pro božie ustavenie, jenž je chtěl ten stav, tak mieti. Neb sám Kristus die: „Nemá pro ižádnú věc muž ženu od sebe pustiti, jedině pro cizoložstvo, a též i žena muže.“ Díet to svatý Augustin: „Ač má kto ženu bezdětkyni, neb nemocnú, slěpú, hluchú, aneb ač by co i jiného přišlo na ni ohavnějšieho, než mŕž býti vymyšleno kromě cizoložstva: vše pro vieru manželskú má štrpěti a s ní býti.“ Ještoť se rozvodie duchovním právem: to snad proto, že rod neb přibuzenstvie překaza jest manželtvu, tomu, neb slib s jiným, neb že muž nehodí se k manželtví, že nemŕž jeho dokonati; a když muž ženy cizoložné nebo žena muže cizoložného odbude súdem: protoť manželský svazek nebude rŕžno, musíť i ten, ješto se je zachoval, držeti manželskú vieru, a jinde se nedopúštěti, aneb onomu odpustiti a zase jej vzieti. Máta i v duši věrna sobě býti dva manžely: aby jeden druhému spasenie hledal, od hřiecha odvodě, k dobrému napomínaje, a boha zaň prosě na svých modlitbách; a i po smrti almužnami, modlitbami, obětí kostelní duši jeho pomáhaje.

38. Tohoto hlasitě nečti před pannami.

Veliká je strana uhověnie. Ktož v které věci chtěl by komu uhověti, věděti má v té věci, co k nie slušie, který-li jest té věci úloh? Přiházief se a v manželtví ovšem, že by, chtě libost bohu učiniti, nelibost učinil, nevěda úlohu manželského. Neb jakož die i mistr hlubokých smyslŕv, že již, jakž sme od Adama, u přirození, pošli porušeném, skutek ten, tělesný mezi mužem a ženú vždy jest zlý, ač i v manželtví; ale v manželtví ne vždy jest hřiech, a někdy ač jest hřiech, ale smřtedlný, nenie, kakžkoli také by mohl pro veliký neřád býti hřiech smřtedlný i v manželtví. Komžť

nenie třeba, nečti tohoto, cōt sem napsal pro manžely, nebt sem o tom musil mluviti mnoho a hrubě. A ovšem hlasitě toho nečti před pannami, ani panny čtēte toho; ale mladé ženy i staršie, aby věděly, co je zlé neb co je hřiech v manželství, sūkromě, aby se nestyděly, můžete to čisti neb slyšeti jako pošeptmo, aby sobě z malého hřiechu pečinyly velikého, skrze něž by snad u většie zlé vpadly. I slyšeli ste, že sem řekl podle úmysla mistra *sentenciarum*, že ten tělesný skutek vždy jest zlé již u přirození porušeném, ale v manželství nevždy hřiech jest. To je zlé v tom, že odejme panenskú celost, a té výborné zbaví koruny, že pak, by byl i najsvětější, věč nebude dána jemu. I proto vždy jest zlé ten tělesný skutek, že v ten čas ovšem tělesná žádost přemóž rozum a tak ohylí, že potuchne a jako pohasne, a jen tělesenstvie bude bez rozumu nad člověkem panovati; ale proto ne vždy hřiech jest v manželství ten tělesný skutek, neb tré ono dobré v manželství jest: plodnost, viera a svátost. Ktož by, buď muž neb žena, sprostně chtě plod mieti, ten tělesný skutek v manželství učinil, a přitáhl by k tomu manžela svého: tu by ižádného nebylo hřiechu k nikterémuž, ač se i tělesná přimiesí libost, když jedné nepředčí. Neb ač tu i rozum v ten čas přemóž tělesenstvie, však ona prvnie žádost plodu ke cti božie omlúvá to. Jako v jedení a v pití jest libost, té libosti nelze jest od toho jedenie neb pití odlúčiti; avšak když jím neb pím, chtě živ býti a zdrav k službě božie, ta libost v té pochtosti hřiechu mi neúčíní. Ale kdyby v úmysle předčila libost, tu by nebylo bez hřiechu podle té miery, jakož by v té libosti kocháním ulehl méně neb vice. Tiemž činem žádost plodu ke cti božie a v manželské počestnosti vymlúvá tu libost v tělesném tom skutku, když však jest v svůj čas; nebt mají křestané časóv k modlitbám určených a k chvále božie ostřiehati, jakož jsú hody velikonočnie do provoda, letniční dnové, neděle, neb tací svátkové znameniti: puost, křížoví dnové, suché dni, advent.

Viera v manželství jest: k jinému loži nechoditi, a ta také omlúvá, že ten tělesný skutek bez hřiecha bude. Jakož bývá, když jsú bezdětci spolu, však pro vieru manželskú mohú beze všeho hřiechu bývati spolu, když to bude tiem úmyslem, aby ižádný z nich neměl příčiny jinde se dopustiti

pro svú křehkost. Těží jest to opět jako i o pokrmu v jedenf a v pití. Jiستی neb pítí jest pro pokrm, pro potřebu těla; však chtě čeled utěšiti, přiezeň a ochotnosť někomu ukázati, móhu bez hřiechu s ním pojiesti, napítí se, ač mř toho i ne-
nie potřebie ku pokrmu; leč bych velmi uprielišil, neb v svój 5
čas to nebylo, tak by hřiech byl. Takěž tělesný skutek jest, aby plod byl; však móž, né, ať řku pravdu, má v tom jeden manžel druhému povoliti, ač by to zdálo se i nevcas, nemohl-li by druhý podobně a múdře odvěsti od toho. A ten, kto povolí druhého křehkosti, že onen nechce bez toho býti, 10
nehřeší, ale ten hřeší, ktož žádá nevcas. A když v takové nečasy má žena mužř povoliti, aby vinú jejie neměl přčiny k cizoložstvu, čím méně, když je čas, má se žena muži odhryzati! Ani muž čakaj, až by, jeliž žena, řekla: „poď!“ ale jakž jí v tom zná, tak s ní buď, a povrz ji sám, nečekaje, 15
ani jie mnoho prošě; tak s ní buď. Vězte to dobře, že, jakož die svatý Pavel, že není v tom žena mocna těla svého, ale mocen jest jeho i muž, aniž muž mocen jest v tom svého těla, ale i žena mocna jest jeho. Dajž muž dluh ženě a žena muži. Neodbývajte sebe, by v tom jeden druhému nepovolil, jediné snad na čas, kdyby chtěli čistě na modlitbách pobýti; 20
a tof by mělo s povolením obů býti. A opět pro vaše nesdrženie navratte se k těmuž, ať by vás sathan nezavedl. A i svatý Pavel učř tomu a dieť také: „Lépe jest vdáti se neb oženiti se,“ totiž tomu, kto je čistoty těla nezalřbil, „nežli se páliť,“ v té totiž žádosti povolujc mysli oblibovámie ta- 25
kového něco, ješto tělesnú žádost rozněctje. Tehdy ovšem lépe jest, majc ženu, v manželství jsúc, skutek s ní tělesný učiniti, nežli se s ní v té žádosti oplzati. I dieť opět svatý Pavel: „Přivázans k ženě, nehledaj rozvázámie!“ Nétoľikť rozvázámie jest: věč chtieti ženy své prázdnu býti muži, 30
aneb ženě muže; ale když na čas, bez vóle druhého, chtěl by býti prázdnen jeho. A tak jakož žádost plodu v manželství omlúvá, že ten skutek móž býti beze všeho hřiechu, takěž i manželská viera; a ještě snad tiem vice, že plodu chtie, nemá se toho, nevcas, muž dopustiti. Ale když nechce muž 35
bez toho býti, a nemóz žena podobně odvěsti toho, nehřeší, povoléc jemu; né, by nepovolilá, shřešila by; ač on shřeší, žádaje.

I toť omlúvá manželstvo, že ten tělesný skutek, ktož, ač jen sám pro svú žádost, v své křehkosti učiní jej s svým manželem, tiem nehřeší smrtečně; ač i bude hřiech taká žádost a to nečisté zapálenie, leč by ovšem bezpřémně žádal
 5 a ovšem nečas, netbaje boha aneb ustavenie kostelnieho. Ale dopustiti se s ženú svú i v svátek z křehkosti své, ale ne v tak velikém zapálení, že by to vždy chtěl učiniti, by pak i manželka jeho nebyla, mohl by to hřiech ne smrtečný býti. Avšak by nebylo ovšem bez hřiecha pro povolenie
 10 tělesné žádosti beze vsí jiné potřeby, a čím by byl hod větší nebo nečas, tiem by hřiech také byl větší. Tu by pak ten tělesný skutek i s svú ženú v manželství mohl smrtečný hřiech býti, kdyby, tak se v tom zapále, chtěl jej učiniti, by pak i nebyla žena jeho; aneb, oslna tak v srdci, kdyby
 15 nepoctivě, nelidsky, ne jako obecný běh jest muži s ženú býti, byl s ní v tom skutku, aneb někak kdyby se zšředil němým hřiechem, aneb kdyby to učinil v netbání na buoh neb na kostelnie ustavenie, ač by to jinak i lidsky a rádně učinil, ale jako řka: „Nechžť mi mé ženy buoh neb kostel
 20 nedá uživati!“ A také páchati toho tak mnoho, chtiec se tiem honositi, mohl by i smrtečný býti.

A tak, i ostyděv se, ukázalť sem, jakž moha mluvě o tom, že skutek tělesný v manželství, když by sprostně z úmysla byl pro plod ke cti božie aneb z viery manželské,
 25 byl by beze všeho hřiechu, a byl by ještě počten mezi ty činy, ješto od boha odplatu vezmú, ale měl by v svúj čas býti; a že bude s malým hřiechem, když bude, ač i s křehkosti tělesné, ale rádně s svým manželem, a kdyby s svým nebylo, neučinil by toho. A tak manželstvo jest lékařství
 30 tělesné křehkosti, že, ješto by smrtečný hřiech byl kromě manželstva, to v manželství malý bude. A toť jest, že také die sv. Pavel: „Dobré by bylo muži nemieti ženy, ale pro své nesdrženie každý měj svú ženu, a každá žena měj muže svého: muž daj dluh ženě a takéž i žena muží. Neroďte jeden druhému
 35 zbraňovati sebe, jedné snad na čas, abyste čisté pobyli na modlitbách, a opět navraťte se k těmúž. A toť, pravím, nepřikazuje vám toho, ale že to jest vám přezřieno pro nezdrženie vaše, totiž aby manželstvo bylo lékařství vašemu nezdržení, aby umenšilo hřiech křehkosti.“ A kterým obyčejem byl by ten tělesný

skutek hriech smrteľný i s svú ženú, povedieť sem již; neb podle úmysla s. Augustina také jest cizoložník: náramný milovník své vlastnie ženy. A protož, jakož die s. Pavel také jinde: „Ktož požívají tohoto světa, buďte jakoby ho nepoživali, a ktož mají ženy, buďte jakoby jich neměli!“ 5 to jest: náramné milosti k tomu nepřikládajte, ale ve všem bázeň boží držte. A ať řku krátce: Vše je vhod dobro; zléť i s svú ženú dáti se na přielišnú nečistotu, a také zlé od své ženy dáti se přieliš.

39. **Hospodářóm, hospodyníem a čeledi naučenie tuto.** 10

Kdež jest manželstvo, tu je hospodář, hospodyně a čeleď někaká; a tak i o těch třech stavech podržím řeči. I řku najprv o hospodáři, že má jako slunce v svém domu býti podle onoho výkladu snu; ještě byl viděl Jozef ve sně slunce, měsíc a hvězdy, a Jakob patriarcha, otec jeho, vyložil to: 15 že jej slunce znamená, ještě je byl hospodář; a měsíc mateř Jozefovu, že je hospodyní; a hvězdy bratři jeho, ještě byli jako čeleď pod hospodářem a pod hospodyní. I vidíme, kak je slunce v svém světle zřetelné, a i měsíc od něho jest světel, a bláto vysušuje po ulicích: takéž hospodář jmá 20 v svém domu v bázni božie zřeteln býti i v jiných šlechtnostech, aby byl hospodyní a jiné čeledi k dobrému příkladu a k naučení dobrého; a aby jím hospodyně v rozumu a v moudrosti jměla osvícenie i jiná čeleď. A ačkoli každému jest třeba rozšafnosti, směrnosti, síly mysli a spravedlnosti 25 ve všech věcech, avšak čím je kto zřetelnější mimo jiné a vyšieho stavu: více jest jemu potřebie těch čtyř ctností, neb více má potek více způsobiti, a jeho obmeškáním neb nemoudrostí více by jich zahynulo. Protož že je hospodář největší v svém domu, a jest hlava všie své čeledi: najvíc 30 jest jemu těch ctností třeba. Když hlava neduží, ve všech údech nebývá statka. I jestíť v zlém i v dobrém třeba hospodáři těch zvláště čtyř ctností: aby opatrně zbyl zlého a, směren jsa, aby, neupřieliše v něčem, v neřád nezašel, a silnú myslí aby zlé přemohl; a aby spravedlnost zachoval 35 ve všem, v dobrém také potřebie jest opatrnú býti, aby dobré k užitku přišlo, a nevyšlo nesměrností z úlohu svého, a aby držáno bylo silnú myslí, a to vše aby bylo v spravedlnosti.

Nebť má býti hospodář i každý, ktož jinými vládne, ve všech svých skutcích opatrně, silně, spravedlivě směren; směrně opateren, silen, spravedliv; silně spravedliv, směren, opateren; a spravedlivě opateren, silen a směren. A kteréhož koli
 5 z toho čtvera nedostalo by sě, to bez toho nebude dobré, ješto by s tím bylo dobré. I jest to čtvero z múdrosti; protož třeba jest múdrosti hospodářovi. A i to je múdrost: věděti, že múdrost jest dar boží, i žádati jie od boha najprv, a pak i tudy sě k nie táhnúti, jako je buph k nie cestu
 10 způsobil, slyšeti múdré; neb tak die písma: „Múdrý, slyše, múdrějí bude. Daj múdrému přičinu a múdrějíť bude.“

Co jest rozšafnost neb opatrnost.

40.

To jest největšie rozšafnost každému a najprvnějšie: větší dobré vážití dráže, a pro menšie neztracovati většího.
 15 Tehdy každý hospodář tu vezmi rozšafnost najprvé v srdce, aby po dobré tohoto času, jemuž jest minúti, věčného dobrého neztracoval. Né, i po tom stój, aby, y tomto jsa životu, zaslúžil věčné cti a chvály v životu věčném. Ne tak alnůti k těmto libým věcem světským, že by ony jím vládly a ne
 20 on jimi; ale ku potřebě světských věcí požívati a věčného dobrého dobývati, v pravdě bydle, milosti božie hledaje, cti a chvály u věčném životu zasluhuje, toho jsa pilen, což slušie k stavu jeho. A když hospodář najprvnějie mysl svú v pravdě a v házní božie ustanoví, potom lépe móż věsti dom svój
 25 vešken.

I máť hospodář v tom býti rozšafen, aby vždy trój čas měl před očima: jeden minulý, drahý budící, třetí přítomný. Tomat je Seneca učil: Má pomnieti, co je bývalo, co je z které věci vycházelo, neb štastnýť jest, kohož škoda jiného
 30 učiní múdra; má i ten čas obmysliti, kterýž potom bude, v němž mohú dobré i zlé příhody potkati, přijdú-li zlé, aby je sneal, pakli dobré, aby sě v nich nezapomněl. A ten čas, v němž jest v kterou chvíli, tak má obmysliti, aby jej podle toho, jakž záleží, v některý užitek přivedl, k času budícímu
 35 chystaje sě. A toť jest hodné i potřebné tak v běhu duchovním, jako v světském neb v tělesném.

41. Že nemá hospodár netbavý býti.

Tot také rku: Hospodár, kterýž. jmá čeled obmysliti, nemá se tak bezpřemně na duchovníe jen věci odložití, jakž by netbal těch tělesných, k nimž právem svého stavu jest přivázán. Ani má pro tělesnú neb světskú práci tak s myslí pustiti duhovenství, jakž by po věčném životu nestál a boha netbal. Pakli by tbal na buoh, slúžil by bohu, ale ne pro věčný život; než at by zde buoh dal za tu službu ščestie světské v sboží, ve cti, aby zde v tom mohl rozkoš jmieti a svú libost: i toť by nebylo tbánie na buoh. Ktož tbá na buoh, ten jen boha samého hledá, chtě se jemu slíbíti, aby jej mohl věčně jmieti, a táhnet k tomu všiem tiem, což jmá.

Býváť i to, že někdy hospodár některý myslí zbaviti se hospodárstvíe dřevé času, právě sobě, že neslúží bohu, snadť tomu nerozumě, že jest to bohu slúžiti: svúj stav neb úrad u vieře a v pravdě vésti ke cti božie a ku potřebě jiných svých bližních. Velít s. Petr: „Kto je nad jinými, aby to pósobil snažně.“ A dieť i svatý Pavel: „Ktož o svých a najviec o domáciech péci obmešká, horší jest, než nekřesťan; neb nevěren jest. Svázán si, nehledaj rozvázanie.“ Řečenot jest biskupu jednomu, a toť psáno stojí v decretálech, když chtěl vzdáti biskupstvíe, aby mohl v pokojném náboženství kochati se s bohem: „Kto to vie, přijme-li tě Kristus k svým nohám, jako Mariji Majdalénu, když nechceš proň s Martú pracovati?“. Mnozí sú čest i sbožie vydávali, chtiee prázdni býti, úrady vzdávali, sbožie ustupovali, avšak nemohli prázdni býti, a mnozí také proti tomu oddechli v pokoji, když buoh zbavil je takových prací. I řekl sem a rkuť: Jsi-li svázán, nehledaj rozvázanie! s čáky pobud v práci do času, ažť buoh i dá ty přičiny a dochováš ty, kteréžs dlužen odchovati. A rkuť také: Paklis rozvázán od takových prací, nesvazuj se. Dieť svatý Pavel: „Lžádny, ktož chce jako rytieř, totiž statečně, slúžiti bohu; neobvazuj se světskými věcmi, aby tomu se slíbil, jehož jest volil. Pakli je kto v té práci již hospodárské, zachovaj se v pravdě k bohu, v ščestí i v protivenství, v sboží i v chudobě.“ Dieť žaltář: „Bude-liť sbožie přibývati, neroďte srdce příkládati.“ Nenieť sbožie tēm zapovědieno; ktož sú se jeho zvláštním slibem neodřekli, a v ty stavy a zákony nevěšli, ješto jsú na to ustaveni, aby

žádný neřekl, by co jeho bylo, ale ač by do jmieti mohli,
 aby to všech obecné bylo, a jich starosta aby byl nad těmi,
 a z toho dával každému potřebu, pokrm a oděv, jakž by
 slušalo na koho. Ale by kto, i z světských, sbožie najviec
 5 miloval, v sboží jměl svú naději: tot jest každému zapově-
 dieno, nebť to není jisté a pravé sbožie. Diet Seneca:
 „Mnohým, že sú nahromáždili mnoho sbožie, nebyl konec
 jich hubenstva, ale jedné proměna; aniť sú jen ti syti, ješto
 mají mnoho sbožie.“ Protož v boha jest ufati, ale ne v sbožie.
 10 Avšak obecného božieho způsobu má hospodář držeti: sě
 nemá chtieti, by jako divem jměl potřebu, nechovaje, neob-
 myšleje, když jest čas toho. Můž i poklad jmieti podle svého
 stavu pro rozličné příhody. Cožť poklady aneb sbožie hyzdí
 písmo, tot přílišnost v tom hyzdí, a srdce veliké k němu
 15 přiložení, a v něm naději velikú jmieti a velikú skúpost,
 že by i v almužnu neudílel jeho a ke cti božie, aneb ješto
 ti po sboží stojí, ješto nemají po něm státi podle svých
 stavův. Svatý Bernart psal jest list rytíři jednomu, vele,
 aby zachovával pro zlé příhody a utrpěl některého, aby ne-
 20 ochudil, a řekl i to jemu: „Většief jest hanba zahynúti, než
 utrpěti; lépeť jest i hladu potrpěti, než zbýti dědictva. Avšak
 než by na tě lichva rostla, radějie uprodaj něco, aby pak
 neztratil všeho.“ A také psal jest v tom listu i více takového:
 o psiech, že jest většf náklad na ně, ktož pro lov jich chová,
 25 než užitek. A i více psal jest takového v tom listu muž
 boží, ješto slúšie k opatrnosti hospodářské; neb i múdrost
 neb opatrnost tohoto světa, když slúži pravé múdrosti a ne-
 předčí před ní, potřebnat jest, jako donidž své paní děvka slúží.
 „Že hospodář má rozumný býti i v tělesné i v světské múdrosti. 42.
 30 Nejen duchovníe múdrosti potřebie jest hospodářovi,
 ale také světské i tělesné, když by před duchovní nepředčila,
 duchovní slúžila. Najprvé hospodář má hledati královstva
 božieho, a tomu ku pomoci můž podle svého stavu cti hle-
 dati, sbožie držeti, pohodlé tělu učiniti, ale hledaje, aby
 35 v ničemž neupřelisiil proti pravdě. Můžť hospodář i se zlými
 obierati sě, kterýchž je nevyvrhl kostel kletbú z obce. A
 i Lot byl dobrý, a se zlými bydle. A die Korintským svatý
 Pavel: „Psal sem, byl vám, abyšte neobcovali s opilci, s la-

kecni, s neřádnými,“ jakož on toho zlého i. více vypravuje. Pak die: „Nemiením, by s takovými, ještoť k tomuto světu 5
 príslušejí, neobeovali, neb s světa by musili sníti,“ totiš žeť
 jich jest pln svět. Ale jest-liť ten, ješto bratr slove, takový
 zlý, s tiem ani pokrmu beťte. I musíť hospodář, maje s světem
 činiti, obeovati i se zlými, s nimiž však kostel nezapověděl
 jest obcovati. Ale viz, aby nechválil jich zlosti, ve zlém jim
 nepochleboval; aniť velím toho kárati, ještoť k kárání tvému
 nepřislušie. Dosti jej káraš, když toho netíníš, v němž jej
 vidíš zle činiti, ani chválíš jemu toho. Pomni také, žeť die 10
 písmo: „Nebývaj zlým nepřítel, nebť jich jest mnoho; ani
 buď přitelem mnohého lidu, neb ve mnoze mnoho zlých
 bývá.“ Mním, že tu písmo mluví o zvláštní nepřezai neb přezai,
 neb pak die také: „Měj těch mnoho, s nimiž by pokojně bydlil,
 ale ze mnoha řiedko vybeť, jehož by mohl přitele a radcí 15
 mieti. Mnohýť sě ukáže přitelem a nejsa; mnohý, byv
 přitelem, promění sě. Můžť hospodář mūdřý, nébrž i má
 podle svého statku počestně sě jmieti u ztravy, u rúcha,
 u čeledi, a ne špatně ani velmi hrdě. A tak hospodář mūdřý
 ve všem boha máj před obíma, a žádaj od něho té mūdřosti, 20
 jenž by jej zvedla v cestě božie, jež by jej držala v pravdě,
 a s ním úrad jeho zřiedila v boží libosti.

43. Že hospodář v svém domu má zlé staviti.

Máť pak hospodář v svém domu tiemto činem býti jako
 slunce. Slunce zahřívá, svítí a bláto vysušuje po ulicích: 25
 takť dobrý hospodář, buďe-li rozniecen v božie milosti, sláže
 bohu, k témuž roznieťí příkladem svým i svú čelod, a osvieti
 ji v rozumu přímlovami rozumnými, a svú snažnú opatrností
 zatratí neřádnú pokútnú milost ze všech kútův domu svého,
 jakož slunce bláto zatracuje po ulicích. Máť sě, i na to 30
 hospodář řádný ustróiti, kak jest pila oráč role, z. niez
 čaká plodu semene svého. Tu ji klidí, tu jie žádá od boha
 dšťe časného, tu ji pleve a tratí v nie kořenie a byľ škodlivé.
 Takéž hospodář má zvěsti svój dóm, ženu i čelod jinú, aby
 pak dietky jeho, čest a šlechtnost vidíc před sebu, to vlo- 35
 žili v srdce; neb čímž naplníš nový hrněk, tiemť rád za-
 páchá. Protož braň hospodář v svém domu řečí nekázanych,
 lži, svárov, kostek, krádeže i všeho takového, ješto je ohyzdné,

na toť jest pánem v své čeledi, a některého zlého pomalu ujmaje z obyčeje, a některého ihned shola nedopouštěje, nebť je jedno horšie, než druhé. Avšak najprv pokus se, aby dobrotú, což by mohl, odvedl; pakliť dobrota nepomóz v tom, 5 co je pilné, ukaž přísnost. Slušíet vždy pomnieti, ješto písmo praví o onom Héli, že dobrý byl sám, ale synové jeho zle činili, a on říkal jim: „Zle čiafte!“ avšak, že jim přisáne zlého neobránil, tiem zavínil huěvu božieho, a dán takovým ku příkladu, ješto své čeledi nebránie přísně, vidúc, že zle 10 činie. A co pak, budú-li i sami své čeledi přičína zlého? Avšak to vždy říku: Viz hospodář, aby v nevelmi střěhal se huěvu prchlavého, a v pilném, nemóz-li ovšem zbýti huěvu, uskrovni jej. Takéť die písmo: „Neroď býti jako lev v svém domu, chtě čeled svú vyvrátiti; nebť nenie to snadné, byť 15 každý některé své vášně neměl.“ I bývát, že nechťě někomu něčeho, ješto nebude velmi škodné, přehověti, více jej zkaží, aneb jinému budeš škodnějšieho přehlédati. Takt jest v lidech mysl sobě volna, že často spieše dá se dobrotú k něčemu přivěsti, než pod bezděčí přitáhnúti. Protož hospodář 20 ihned o každú věc s čeledí svú ukrutně se nezavraždžuj. A diet s. Petr i svatý Pavel, „aby mužie nebývali k svým ženám ukrutni,“ a svatý Pavel velí otcóm, „aby synóv k huěvu nepopúzeli,“ aby synové nebyli lehké myslí skrze to proti otcóm. O služebné pak čeledi die Job: „Co učiním, co odpoviem, když buoh vstane, aby súdil? Budú-li s svým sluhú 25 neb svú dóvkú pohrdal v súd podniknúti? zdali je buoh i mne i jich neučinil?“ I jestiť mádré opatrnosti třeba hospodářovi. A také ne tak nemádrě hospodář miluj ženu, děti, čeled, až by pro ně zle dobýval sbožie neb zle držal, aneb kakžkoli odstúpil pravdy. Neb takéť jest božie způsobenie: cožť kto zde 30 přieliš miluje a neřádně, na toť přide naposlady, žeť jej má mrzeti přieliš; ale v pravdě: milost, tať ostane. Milujž tak hospodář svú čeled, až by hledaje, co jest jí hodné, zaslúžil i s ní božie milosti. I máť z dobroty svú čeled hospodář napomínati, aby na bóh pomažli, křestansky živi byli, časem svým do kostela 35 chodili, slova božieho posláchali, svátky ctili; a pravě jim, co kterým hodem pamatujem, co mieníme svátky světiec, a tak i jiné obecné křestanské věci. Má je i v světském běhu, učiti a věsti, aby svój posel uměli, aby se i jiným, hoditi mohli.

44. Naučenie svätého Augustína o zádušných službách.

To také měj hospodář na paměti, co je starý: Dobeš
 něil syna, mieně jej hospodářem pò sobě ostaviti: „Když
 bõh mú duši vezne, pochovaj mé tělo, a jměj v počtivosti
 matku svú po všecky dny života svého. Pomnieti máš, co
 je trpěla pro tě v svém břiše noséc, a když i ona dokoná
 čas života svého, podle mne ji pochovaj. A jměj v mysli
 své hospodina po všecky dny života svého; a viz, aby hříechu
 nikdy nepovolil, a božieho prikázanie nepřestápl. Čiň
 almužny z statku svého, a tváři svéj od izádného obu-
 děho neodvracuj; a tak i božie tvář nebude od tebe odvrá-
 cena: Buď, jakž můžeš, milosrden: budeš-li mnoho mieti,
 dávaj hojně; pakli málo, uděl rád; i z toho mála. Tak sobě
 shromáždíš dobrou odplatu v čas potřebný. Almužnať ze vše-
 líkého hříechu i od smrti vysvobozuje a nedopustíť duše, byt
 šla ve tmu. Budeť veliká naděje almužna před najvyšším
 bohem každému, ktož ji činí. Varuj se od velikého zprz-
 něnie v smilné nečistotě, a kromě své ženy nikdy se jinde
 nedopúšťej. Nikdy nedaj pyše v svém srdci a v své mysli
 pánovati, z niet jest počátek všeho zlého. Ktožť kolivěk
 tobě co podělá, ihned jemu daj mzdu jeho; mzdy dělníka
 svého nikoli u sebe neostavuj. Což by nechtěl, byt jiný
 učnil tobě, viz, aby nikdy jinému nečinil toho. Chléb, svůj
 jez s bližnými, a ráchem svým přioděj nahé. Chléb
 svůj a víno postav na hrob spravedlivého, a neroď jeho
 jiesti a píti s hříešnými. Radu beť vždy od múdrého, v každý
 čas chval boha a pros jeho, ať tvé cesty izpůsobí, a ať vždy
 v něm budú tvé všecky rady.“ Ale snad nerozumiete, co je
 to: „víno a chléb na hrob postaviti, a s hříešnými nejiesti
 toho.“ Byl je toho obyčej, jakož jsou nyní služby za mrtvé, 30
 že na hroby stavěli chléb a víno, a to jedli a pili, snad
 s chudými najprvé, až v obyčej vešlo; že to jedli a pili
 zovúc se k tomu a kvasy v tom jmievali, až se někdy i zpí-
 jeli, a proto je to sešlo. Pravi svatý Augustin o své matce, 35
 že byla prostě šlechtná žena, velikú milost k těm zádušným
 službám měla, to víno a chléb na hroby tak stavějíc, a s chu-
 dými jedúc a pijíc. I diví se o jie svatý Augustin, že tak je
 snadno ostala toho, když počal toho brániti svatý Ambrož
 v svém biskupství, a die: „Byl kto jiný byl toho bránil, snad 40

by nebýla toho tak brzo ostala; ale že je srdečne svätého Ambrože milovala, jakž počal brániť toho, ihneď toho ostala.“ A tak z toho, že die Dobeš starý synu svému: „Chléb svoj a víno své postav na hrob spravodlivého,“ totiž tiem pocti i mrtvých, ješto sú spravodlivé a šlechetné živi byli na svete; a že die: „a toho nerod' jiesti a píti s hriešnymi,“ totiž nezov k tomu neznabohov, ale dobré a šlechetné: my môžem k svému obyčejí takové vzieti naučenie. Když svým předkóm činíme zádušnie služby, abychom v pýše svetské toho nečinili a v obzerství s neznabohy nekvasili, ale abychom v božie milosti s bohobojnými aneb s chudými, jimž by toho třeba bylo, jedli a pili, mrtvým slúžiec. Kaka je to útěcha, když živi svú hrdost ukazují a chlúbu, obzerstvo plodie, zpravují žive i mrtvé, klevety působiec, a málo neb nic na buoh pomniec, a tak, celý den kvasivše, pojedú rózno, zpívše se druží. Opilá dobrá družina chvalte ty služby! já byradějie dobré chválil.

O poslednem rozkázání. 45.

Učil také svatý Bernhart onoho rytieře v tom listu, ješto psal jemu, rka: „Když poručenstvie, totiž poslednie rozkázanie, činiti budeš, prvé obmysl služebny své, než knězi; neb totiž každý to, co je komu dlužen, najprvé má dáti a potom almužny dobrovolnú. A opět tu die svatý Bernhart: „Raději bohu poruč duši svú než dětem.“ Také já tomu slovú rozumiem: aby tak živ byl, tak se hriechu varoval, aby mohl umieraje svobodně bohu duši svú poručiti. Neb obmeškáš-li se a zadržieš cizieho; neb to zadržíš, jehož by neměl zadržeti; a poručíš to dětem, aby te oni navrátili, a za te almužny činili: snad obmeškáu budeš, budet jim tak mnoho třeba, jako tobě. Protož nadrž cizieho, a z svého čín almužny, donidž móžeš, donidžs při smysle, svú čeled a své děti obmysleje. Neradímť toho, by, umřieti chtě, v to své děti zavázal; ješto by jim těžko bylo; neb i sami za se budat dlužni oběti činiti a almužny podle svého statku, když vládnúti budú. Máš hospodár za svá mnohá obmeškánie pro svetskú práci almužny činiti i oběti, pomáhati chudým, nedostatečným sluhám božím; ješto ve dne i v noci vedá službu boží, hodiny pějí, máe slúžie, prosie boha za své dobrodějce; nahrazují

světského lidu v duchovních věcech obmeškánie. Na toľ sú jedni i druhí v sväté cirkvi, aby jedni, s duchovnými vecmi sa obierajíc, jméli od druhých pomoc v tělesných, ješto, pôsobiec tělesné věci, nemohú bez obmeškánie v duchovních býti; a oni, nemohúc pro duchovnie věci v tělesných pracovatí, aby za ty prosili boha, ješto je svú tělesnú prací od tělesných nedostatkov ohrazují svými štědrými almužnami. Protož všeckoť písmo k almužně ponúká, a protož, aby to lépe mohli hospodári činiti, dobré jest jim varovati se velikých nákladov na světskú marnost a pilnu býti hospodářstvie. 10 Neb s. Pavel ponúká, aby lid obecný i dělал na to rukama svýma, aby měl, co by dal nedostatečnému ku pomoci.

46.

Tato řeč jest k hospodyněm.

Jakož jsem k slunci připodobnal hospodáře, takéž hospodyně jest jako měsíc; neb jakož od slunce světél bývá a jest 15 měsíc, tak hospodyně ctí svého hospodáře. A to jest znamenité do měsíce: donidž jde po slunci, dotud roste v svém světlu; ale jakž počne před sluncem jíti, tak bude světla jeho ubývati. Takéž donidž jde po muži hospodyně, nepředčiec před ním, dotud v své cti roste; ale bude-liť 20 předčítí před mužem, nectí jie to, tiemť hynáti bude v své cti. Mnohé ženy mnie se múdry a bude některá muže lehce vážiti; nectíť jie to, neboť božím způsobením muž nad ženú má panovati, a k tomuť ponúká i napomíná svatý Pavel, aby ženy svým mužóm poddány byly. 25

Jest také múdrot každé ženy: pilně se varovati, aby žádnými čáry, žádnými kúzly a žádnými pověrami viery pravé křesťanské neprznila, ani léky kteřými babími, ale boha milovati a potom muže, a býti pilnu hospodářstvie, s mužem dobrotivě a věrně vókol jíti, helmbrechtstvie nechati a nethati, 30 ve všem se vystříhati zlého slova. Móžť se pěkně mieti a počestně podle statku svého k libosti muže svého, ale býť helmbrechticí a tanečnicí skúla, toho se strěž! Máť i to dobrá hospodyně obmysliti: matky-li božie lépe jest v pokore následovati, žili Evy v hrdosti, ješto, chtiec slovúta býti a jako 35 buoh věděti zlé i dobré, v té hrdosti srdce přestúpila božie zapovědění. A toť také řku: dobrá bohobojná hospodyně

máť se i s čeledí dobrotivě obierati, ne ukrutně, pomněc, že sú také lidé, jako i ona.

Čím se má sliktí žena muži svému.

47.

Patěra jest věc, jízto móż hospodyně muže svého, aby
5 ji miloval, přitáhnúti. Tomuť sú učili přátelé onu Sárú,
mladého Dobeše ženu, púštějíc jí od sebe s mužem. Tu od-
vedše jí u věrné milosti tomu jí učili: Najprvé aby ctíla
svekru a svekra, neb každému jest milo viděti čest svých
přátel. Protož velmí tiem obrátí žena muže k sobě, když
10 bude ctíci přátely jeho. Protož ihned žena i za mladu buď
při sobě, aby ani v řeči ani ve jhře nic takového neukázala,
ješto by tiem lacino vážila muže svého neb přátely jeho;
ale vždy v čest měj muže i přátely jeho, a též od něho
i od nich mieti budeš.

15 Třetímu jí učili, aby při čeledi snažna byla, totiž
v bážni boží vedla je ke cti, k múdrosti, k jich dobrému,
k kázni, aby uměli svůj posel, aby potom sobě i jiným mohli
se hoditi, a aby potřebu měla čeleď jejie v pokrmu a v oděvu.
Něbť praví také jiné písmo o silné a statečné ženě: že všecka
20 jejie čeleď dobře je oděna, nebude se báti studenosti sněžné.

Čtvrtému jí učili, aby o domu snažnosť měla, totiž aby
jej čistě měla ne šeredně, a aby v něm byla ta potřeba, ješto
ji hospodyní dobře slušie obmysliti, aby to vše nebylo šeredné
ale čistě, a také aby dóm jejie nebyl zšereden pokútnými
25 milostmi, šerednými mezi děvkami a pacholký. A i toť
miení písmo ono, ješto die, že „statečná žena znamená stezky
domu svého.“

Páté napomínali jí, aby ve všem strěhla se slova zlého.
Tať se nevystřeže slova zlého, ale věč s ním před lidmi
30 ostane, kteráž, ač i jediná, dopustí se čeho šeredného, když
se v tom promese. Nebť ktožt bude jediná zlý, jest naň do-
mnění, by vždy zlý byl. A také viz šlechetnú Zuzanu, však
pro svú neopatrnost došla byla zlého slova, tak o nie praví
písmo, že ti nečistí vchoz byli do jejie domu a vídali jí,
35 ana chodí před nimi, i zapálili se k nie v žádosti. Chodila
doř sadu procházet se, mýti se tu chtěla v sadu, sama ostala,
poslavši děvečky své od sebe, a tak došla byla zlého slova a ne-
jsúc jinak vinna. Ale že byla žena statečné mysli, více sá

boha bála, než i smrti: pán buoh vyvedl ji z toho a očistil i před lidmi, ale těžkú měla přeplachu skrze tu svú neopatrnost.

Ale čtem v "Judith" vdově, že die o ní písmo: „Ač byla i krásna i bohata, však nebylo, by kto o ní řekl které zlé 5 slovo. Neb se velmi bojěše boha, bydlěše, sáukromě od hluku lidského, na svrchniem ponebí domu svého s děvečkami svými.“ I tať také řku: ačť hospodyně velikých almužen nemá činiti bez vědomie muže svého, však móż skrovnú věcí činiti skutky milosrdné, a toho nemá jie muž brániti, 10 móżt z diela svých rukú uděliti nedostatečnému. Neb tu, ješto je psáno o statečné ženě, kteráž je zpanenala stezky domu svého, a čeled jejie oděna je dobře, že se nebojí sněžné studenosti; také je řečeno: „Nejie chleba prázdna, drží se přeslice, svoji ruce ztáhla je k chudému“; totíž dáva chu- 15 dým svatú almužau. Takováť by chválil muž jejie a správně miloval, nebyloť by jie třeba jinými kúzly hledati milosti na svém muži. A nad to buoh nezapomenet odplaty dáti dobrému naposledy. A toho všeho dobrého počátek jest bázeň božie. Kteráť hospodyně bojí se boha, ničehožt z toho 20 neobmešká, a snažnost to drží, pokora ostříhá toho, a stálost v tom dokoná to a přinese čest a chválu v odplatě věčné.

48. Reč dobrá čeledi.

Jakož svět ozdoben jest sluncem, měsícem a hvězdami: 25 takéž dóm hospodářem, hospodyní a čeledí ozdoben bude, když by byli v svých řádiech, jakož sem řekl toho něco hospodářóm a hospodyním. A tuto chci také čeled napomenúti, v čem by se líbili bohu. I dětiť hospodářovy čeledí miením, jakožt die to iis. Pavel: „Dědic, mal jsa, nemá od slahy 30 rozeznánie.“ I máť lid čelední v domu svietiti se ctnostmi a šlechtnostmi, jakož svietie se svým bleskem nebeské hvězdy. Má najprvé držeti pravú křestanskú vieru, neporušenú jinými bludnými pověrami, léky babíni neb kúzly, má v jediném bohu naději miati dobrého svého, má boha vším srdcem 35 náde vše milovati. A pak z toho má ve cti, v kázni, u věrnosti, v pravdě, v bázni božie, v svornosti spolu v dobrém zřédlen býti, každý najprv toho jsa pilen, což zvláště příslušie ku poslu jeho a k jeho práci, ve všem takovém ho-

spodáře poslúchaje, i když káže, v čem kterého svého úředníka poslúchati. Neb někdyt musí více býti vladařov při většie věci, že bude onen oně, a druhý druhé působiti. A jakoť jsou hvězdy většie i menšie, takť musí býti i v čeledi.

5 A kto je srdce šlechetného, pokorného, ten drží ve všem svého staršieho poslúšenstvie, a tomu se neprotiví, ač mu jest kázáno jiného čeledína poslúchati; ale hrdý spurný velmi hřešie neposlúšenstvím. Bývá, že někdy otec, vida děti neposlúšné, nesmie jim něco, ješto by chtěl, rozkázati, boje

10 se, by nebyli pro neposlúšenstvie více vinni; aneb hospodář čeledi, nevolnost jich vidá, a nechť jim nelibosti učiniti. A tak opak bude způsob boží, že větší bude se báti, by menšiemu svým rozkázáním nelibosti neučinil, a menší nebude se báti nevolnosti proti rozkázání toho, ješto je nad ním;

15 ukázati. Protož budte hotově a mile těch poslúšní, kteřížt jsou nad vámi ustaveni. Vzácnost jest bohu, ktožt drží pokorně poslúšenstvie.

Kak mají služebníci mieti se k bohu.

49.

K tomuž tak obecnému znamenajte, kak se máte k bohu

20 mieti, kak k svým pánom neb hospodářóm, a kak sami k sobě mezi sebou: Tiem jste najprvé bohu dlužni; aby srdcem, ústy i skutečnými činý etili boha, a ovšem pak, aby ižádný nepomyslí, ani promluví, ani co učinil, ješto by se zdálo k necti bohu. Neb ačkoli buoh jest tak veliká věc, že nic

25 nemož necti jemu učiniti, ani cti jeho přivětšiti; však ktož by v srdci svém pomyslí k necti jeho neb ústy promluví, neb skutkem učinil takového něco, pomstil by buoh nad ním toho. Né, i wieceť řku: Póněvadž na to je buoh člověka stvořil, aby ctil boha srdcem svým, ústy svými i činý svými

30 skutečnými; nebude-li tbatí toho, bude hoden pokuty, že by toho, co je dlužen, neučinil. A také ktož jej ustí, to učině, k němuž jej jest pán buoh stvořil, nebude obmeškán v odplatě. A v tom obém věčná jest čest božie: i že msti křivdy a že odplatí pravdy a šlechetnosti. Protož kto chcie, práce

35 zbudúe tohoto světa, věčnú radost v nebesích mieti, mají najprvé svýma srdcem táhnúti se k bohu: z milosti naň zpomínajíc, od něho pomoci srdcem žádajíc ke všemu, což činiti mají, milujíc jej, obmýšlejíc moc jeho všemohúci, múdřost

jeho rovnú moci, a dobrotu, ešte je ve všem. A což kto má, ešte je dobré, zdravie, silu, rozum i cožkoli, všeho srdcem vděčen buď bohu. A pakli potká koho i protivně, jměj to v srdci, že je to buoh pro lepšíe učinil, a ještě méně přepustil naň, než přepúšťie na mnohé jiné i nejlepšíe. I slušief zlá nečistá myšlenie a marná vyvrci z srdce, brániti se jim, k tomu táhnúc, aby dobrá myšlenie v srdci byla. Neb chce-li kto čistě, dobré vody ve čbánek nabrati, má prvé zlu nečistú ven vylíti a čbánek čist učiniti.

50.

Ústy také.

10

Majít také i ústa srdci se vrovhati v chvále božie, neb die s. Pavel: „Srdceť má pravdu za pravdu, protože je tak, jakož vie neb věří, aby člověk práv byl v tom, ale ústy má toho vyznání býti, totiž časem svým té pravdy, bude-li toho potřebie. Protož jdi z úst vašich chvála božie, modlte se jemu, proste pomoci jeho ke všem vašim potřebám, dieky jemu vzdávajte, a vždy jej v ústech mějte i v zámutce i u veselí. Dieť s. Pavel: „Vezměte duchem svatým naučenie aneb naplnenie, mluviec spolu chválu boží, zpievajíc duchovnie piesně, veseléc se v hospodinu.“ A dieť žaltář o těch, ještě k bohu slušejí: „Veselenie božie v hrdle jich,“ totiž v svém veselí o bohu zpievají, o bohu mluvie. „Kto je z země,“ die čtenie, „o zemi mluví.“ Protož ostanie nečistí, nedražďte sebe smilnými piesněmi, a nemlujte řečí nekázaných. Ó, kakt jest nemúdré! ohavně, břídice, nekázaně mluviti. Tak by se slušalo stříeci takových řečí, aby úst svých nezprznili jimi, ani čie mysli, vpustiec ji v uši jeho, jakož se zlé jedovaté krmě střeňú lidé. I kak bude kto těmi ústy chváliti boha, ještě jsú zprzněna zlá, stydckú řečí? Kakt lajna neb jiná nečistota mrzkú čieši učinie a ohyzdnú, když v ní budú, že i dobré pitie nebylo by z nie líbo: takéž z úst šeredných, z nichž jde řeč stydká, nenief vzácna i chvála božie. A toť die s. Jakub: „I móż-li studnice jedniem pramenem hořká a sladckú dáti vodu?“ I jestíť nestydatý jazyk ohyzdná věc, a mnohoť zlého zlý jazyk činí; nemaje kostí lámá kosti. A říekají: „Jazyk hlavě nepřeje“; neb i hnáty i hlavu zbíjejí pro zlý jazyk. A divné jest, což to komú činí dobrého z svých úst šeredná, břídká slova vy-

pustiti, láti, poklínati? Ktožť také šeredné věci mluví, znameniet jest, že nenie z královstva božieho, v němž nic nenie šeredného; ale slušiet k ďáblovu královstvu, v němž jest všeliká ohavnost. Neb jakož jest po řeči znáti, kto je
 5 z Rakús, z Moravy, z Čech, z Polsky: takéž znátiť jest, že je ten z ďáblova královstva, ktož tak mluví šeredně a neřádně. Také je znáti po jazyku, v kterém vepři jest nečisté maso a uhřivé: takéž jazyk šeredný ukazuje v člověku nečistú mysl a šerednú. Protož neobykujte šeredné řeči, pakli
 10 je kto vzal ji v obyčej, tu ohavnost, é, přemóž zlý obyčej dobrým!

Skutky také.

51.

Máte i skutky dobrými milosti božie hledati: časem svým ke mši chodiec, na kázanie, k nešporu, postiec sě,
 15 klekajíc před bohem, ofěrujíc, almužny dávajíc podle statku, z mála málo, jakož buoh daroval koho, a což mohúc činiec pro buoh, v němž by viděli vůli boží. Neb když lid dělný netbá na buoh, co je jiného, jen jako dělný dobytek? ješto dotud dělá, dotud pracuje, až i ztepú jej, a toho, co je dělal
 20 neužive. Protož dieť žaltář lidem: „Neroďte býti jako kón a mezek, v nichž nenie rozumu, ale vy, totiž dělajíc a pracujíc, čiňte to v boží milosti, boha hledajíc, bohu slúžiec, tak své práce diela svého uživete, a nebudete poddáni smrti věčné. Nemóžte-li jako bohatí a jako prázdni jmieti jiných dobrých
 25 činóv, toť vám buoh za dobré obrátí, když, chtiece sě slíbiti jemu, budete sě hřiechu stříeci, a věrně svú práci poneseťe a svú službu, činiec to vše ve jmě božie, a přetrpiec, když vás co nelibého potká. Buoh více váží, proč kto co činí, než co činí v takých věcech, ješto zlé nejsou samy v sobě,
 30 a nejsú bohem zapověděny.

Kak sě má čeleď k hospodě mieti.

52.

Čeleď také k hospodě své má věrna býti srdcem svým, ústy i také skutkem. Tak najprvé srdcem, aby hospodu svú milovali a, hrdost vyvrhúc z srdce, pokorně a mile poslušni
 35 jich byli. Nic jim v tom nezávídte, žeť jsou nad vámi, toť jest tajný způsob boží, proč je to tak chtěl mieti. Ale to brž vězte, že kratší i rovnější i bezpečnější cestu máte

k bohu, poslúchajúc a v pokoře slúžiac, nežli oni, príkazujúc a panujúc. Dieť písma: „Menšiemu stane sa milosrdenstvie, ale mocným nastanú mocné muky,“ totiž pohýrie-li. Dieť také vám svatý Pavel: „Za to jmějte, že sú hodni od vás všie cti páni vaši.“ A to je tým řekl, jichžto páni pohané 5 ještě byli, neznajíc boha, aby oni, jsúc křestané, proto nehrdali svými pány, ale v čest je učeli pro jich panské dosto- jenstvie po tom stavu. A pak tým, kteříž jměli křestany pány, die také: „Ačť jsú vám bratřie v hospodinu vaši páni, nehrdajte jimi, ale tým je více milujte.“ A tak i nyní, 10 ktož mají pokorné šlechetné pány, proto nemají hrdati jimi, ale tým více mají je milovati a výše vážiti. Pakli někdy unáhli se pán proti komu, nevaž sobě těžko toho, spust to s mysli ve jmě božie, nebť tak mnoho mají páni činiti, a tak je potykují mnohé nechuti, že ne vždy mohou při sobě býti. 15 Ale slyšte, coť die svatý Petr k tomu, dieť: „Služebníci, poddáni buďte pánóm svým! netolik dobrým a snadným, ale také i nesnadným.“

Ústý také ctěně a podobně jměj se každý k své hospodě. Snázeť by to býti mohlo, kdyby byla v srdci k hospodě 20 milost; ale, ačť by proč milost tak silna nebyla, učin rozumem stráží ustóm svým, ať nic nemluvie nepodobného proti hospodě, ani v oči, ani kromě očí. Zlět jest úst svých nebýti mocnu. A kto je co dobrého dosvářil se na hospodě? A viz také: pěkně-liť jest býti u koho, zle mluviec o něm. A ještě, 25 odejdúc od hospody, zpravovati hospodu, a zle o ní mluviti bez potreby, neniet slušné. Anit velím chváliti přieliš, takéť neslušie přielišná chvála. Dieť Seneca: „Skúpě chval a skúpějie hyzd. Chvála přielišná zdát se ohyzdna pochlebenstvím a hyzděnie nenávisť.“ Protož, ač by již i potřebie 30 bylo pro něco pohyzditi neb pochváliti, slušie pomnieti, že je vše vhod dobro.

Skutkem také buď čeleď hospodě věrna, to snažně čině každý, což má činiti, a věrně. Dieť s. Pavel: „Cožkoli činíte služby, z mysli činite, jakoby tým bohu slúžili, nejen lidem; 35 neb od boha za to odplatu vezmete.“ A opět die v jiné epistole: „Sluhy! buďte svých pánów poslušni v upriemé sprostnosti srdce vašeho, jakož jste poslušni Krista, netolik jen k oku jim slúžiac jako lidem, jim se chtiec slúbiti, ale

vóli boží v tom činiece a vědúc, že od boha za to odplatu vezme, ktož co učiní dobrého. Die také k Timotheovi: „Napomínaj sluhy, ať jsú poddáni pánóm svým, ve všem se jim líbiec, neodpoviedajíc jim toho, neumenšujíc, ale ve všem 5 vieru držiec, věrností vieru křestanskú ozdobujíc.“ Aj, kak pilně učí s. Pavel, aby čeled věrna byla hospodě své: Protož nekradte, aby měli co pro buoh dáti. Nechcet buoh, by kto, ukradna, pro buoh dával, radějie pro buoh nechaj cizieho. Ani mni, byť nebyl hřiech ukradnúc sniesti, leč by poslednie 10 núze k tomu přitiskla; ale nežť by bylo kradúc jiesti, radě tu nebývajte, když nejste robotni, kdeš byste, kradúc, musili jiesti. Hřiechť jest i hanba hospodu krásti.

Ve cti také buď čeledín hospodě věren; žádný nehledaj necti domu jeho skutkem smilné žádosti. A byť již hledal 15 toho jeden na druhém, sdrž se druhý, ani své ani onoho žádosti nečisté nepovoluj, a své hospody domu nečiň v tom necti, byť o něm řekli: „U tohoto takto bydlé!“ Pomměte na onoho čistého jinocha na Jozefa, jehož paní byla jeho zamilovala nečisté, pána jeho žena. O jedno-li se je pokusila 20 jednak ochotenstvím, jednak sliby, jednak oplzlostí dráždiec jeho; jednak čary a kúzly chtiec jej k sobě roznietiti. Četl sem, jinde než v biblí, veliké věci o tom, a bible také něco dotýká toho. Až jala se jemu i hroziti a u vězenie jej připravila, a ještě přicházela k němu v tom vězení jeho, toho 25 vždy hledajíc na něm; však nikakž k tomu nepovolil ani přistúpil, a řiekal k ní: „Pán můj ve všem mi věří a všeho je mě svého, kromě tebe, učinil mocna; lepš sem, za to život dada, než bych jemu nevěren byl.“ A pán buoh, vida vieru jeho, i z toho vězenie pomohl jemu, a pánem nade 30 vším Egyptem učinil jej.

Kak má čeled spolu býti.

53.

Spolu pak čeled najprvé měj k sobě přiezeň a milost srdcem, ale nade vše milujíc boha a potom hospodu; a pak v té milostí se cť i se milujte u vieře a v pravdě a řádně. 35 Ústy také mile spolu mluvte, nedrážďte sebe vztvrnú řečí bez potřeby aneb marnú. Nemúdréf jest milost a přiezeň tratiti větrem. Ani ze jhry jeden druhým mnoho klamaj, častoť z toho hněv vychodí. I cizím neslušiet se posmievati.

Psáno je: „Šel prorok Heliseus k městu jednomu a děti posmievali se lysině jeho, snad pasúc tu někde, a buoh na ně přepustil, že dva nedvědy přišedše zdávila je.

I skutkem přiezeň a milost k sobě ukazujte, jakož kdy čas ukáže a přfhoda. A ovšem neryte na sé, nechtěj jeden druhému lánie dopraviti neb od hospody vytisknúti. Neb nevěrat jest to i hospodě, když, chtě jeden druhého dopraviti, aby sé naň hospoda rozhněvala, dopustí hospodu snad škody, staviti moha a vystřieci; neb kdy jeden vytiskne druhého. Zdali jen tebe jest hospodě třeba? Protož bohu služte, věrni jsúc ve všem hospodě, i sami sobě vespolek, jakož buoh kázal. A v svůj čas uslyšíte od boha v utěšení, žeť die každému; „Měj diek, dobrý a věrný sluho! byl si v malé věci věren, ustavím tě nad velikú, vejdi v radost pána svého, tam kdež izádnému dobrému věc zle nebude, ani co pracno aneb těžko, ale v utěšení s bohem čest a chvála a věčný pokoj, jehož nám dopomoz hospodine!

Počínají se knížky

o devieti staviech lidských, podobných k devieti kórom anjelským.

20

54. **D**Bo je od boha, zřiezené jest; a což nenie v řádu jeho, zhyne. Protož činí-li kto z řádu neřád, súd boží trpěti bude. I miením tuto o řádu zvlášťích devieti lidských stavóv pojmeťi řeči, ješto jsú zřiezeni v cierkvi svaté podle podobenstvie devieti andělských kórov, ješto jsú ve třech jerarchiech tam v nebesiech. Neb tak je pán buoh podle své neobsežitě múdrosti ten řád zpósobil v andělských kóriech, že vždy nižší mají od vyších to, že nejsú nečisti a jsú osvievenci a v svém dokonání mají své svrchování. Ale když ďábel, ješto je byl tak stvořen, že mohl ze všech andělóv najvyší býti, kdyby sé byl k bohu obrátil, v pýchu vstúpil, pomysliv, že by mohl býti bohu roven, postavě svú stolicu na puolnoci, totiž ve všem pravdu boře, snad to mysle, jako říekají filozofové: *quot sunt privationes, tot et habitus*, a vypadl z řádu andělského, a s ním některí z těch zlých andělóv, z každého kóru, ješto v tom úmysle tomu najvyšiemu

andělu povolili a k tomu přistúpili, a tak jsú i s ním v ďábly potvorení a potvrzení tú svú zlostí zapeklenú.

V tom podobenství nebeský buoh zřiedil trój lid zde na světě aneb, ať řku, trój stav a jedněmi působí druhé.
 5 A tak stav neb řád najvyšší jest stav duchovních, druhý stav moci světské, a třetí lidu obecného. Kakt se pak těch každý opět trojí, také o tom něco uslyšíte. Stav duchovních táhne lidi z stavu moci světské i z stavu lidu obecného svým příkladem, aby boha milovali, a modlitbami ve dne i v noci
 10 bohu vzdáváje chválu, posty, utrpením, nahrazuje obmeškání v tom a nedostatky tú dvú stavú, totiž stavu moci světské a stavu lidu obecného, a učí i ustavenie činí těma oběma stavoma nižšíma.

Stav moci světské ustavil buoh, aby těma oběma stavoma i duchovním i lidu obecnému hledal pokoje, zlé trápe
 15 a neřádné, ještě lstí, násilím i kudyžkoli nepokoj činie a neřád, bofiece pravdu.

Stav lidu obecného má svým dielem, svú prací oba tato stavy živiti, potreby tělesné jima a pohody dobýváje, aby i oni snáze to působili, což na ně slušie. E, kakt jest to
 20 pravě zřiedil pán buoh! Ktož ten řád boří a nenie pilen stavu svého, potkát jej súd boží, a ktožt v svém stavu pracuje věrně, takéť nebude bez odplaty. I dieť s. Pavel: „Každá duše mocem vyším poddána buď. Nenieť moc od jinud, než od boha; a co je od boha, zřiezené jest.“ A ne
 25 máť nikterýž stav ze tří těchto druhú dvú vážiti lehce, nebt jsta jemu potrebna velmi. Aj, kakt je člověku i noh třeba i rukú a hlavy ovšem; takt jest v svaté cierkvi potřebie lidí tří stavov těchto. I jměli by ti troji lidé tak se spolu milovati, jakož v těle ti troji údové milují se a jeden dru
 30 hým pohodlé činí. Stav lidu obecného v milosti a v dobré sprostnosti v tom pracuj, což by bylo druhýma dvěma ku potřebě. Stav světské moci pilně hledaj pokoje oněma oběma; a ta oba stavy pomněta, že die Kristus: „Čiňte sobě přátely z toho sbožie, jestot nenieť pravé sbožie,“ ale totiž zly máte
 35 za sbožie, „ať vás přijmu v své schrány věčné“; když totiž v tom, v čemž je budete milovati a pomoc jim k tomu učiníte, budete podobnú k nim odplatu mieti. A také duchovní mile nahrazujte obmeškání túto dvú stavú v duchovenství,

bez nichž by nemohl trvati stav duchovní. Ačť die písma, že ne v samém chlebě živ jest člověk, všakť neodmlývá, by i tělesného chleba i jiného pohodlé nebylo třeba k životu, v němž móż duše odplaty a věčné chvály zaslúžiti, a nemóż bez něho.

5

55. Že je ve všech stavech řád.

Prvá najvyššie jerarchia má tři kóry. V jednom najvyššiem slovú serafín po řecku, to je jazykem našim: jesto hormo plaji v milosti. Mezi těmi a bohem nenie duchův jiných. Jim plnost od samého boha jde jich blažnosti, a cožkoli mají darův božích jiní andělé, oni z té milosti, v niež tak hořie, velmi mají plnějie. Z toho kóru vypadl jest lucifer, a jiných snad desátá strana. Takěž zde stav duchovních ve třech jest řádiech. První jsú podobni k tomu kóru najvyššiemu, ti jesto hořie v milosti božie, odtrhše se 15 věcí světských. A jakož od oněch andělov z prvního kóru nižší andělové zapalují se jako hornými pochodněmi milosti božie: takěž od takových nábožných lidí jiní lidé rozněcají se v boží milosti, vidúc ony, že pro milost boží netbají světa ani tělesných libostí, také, vezmúc milost k bohu, budú proň 20 skrovniti se v takých věcech, příkladem jich slúžiee bohu.

56. O nábožných duchovních řeč.

A ačkoli psáno jest, že duchovní člověk vše súdí a sám od jiného nebude súzen; však že je i z toho kóru najvyššieho množstvie spadlo zlých duchův, jesto umějí chytře takové 25 lidi zavoditi v neřád i pod dobrého podobenstvím, a řekl jest Kristus k apostolóm, že má jeden druhému nohy umývati, totiž žádosti, jesto tržé mysl, v něčem se světa dotýkajíc: chcít napomenúti ty nábožné, jesto, ne podle rozumu, velikú mají milost k bohu. A to jim řku najprvé: Ačť se 30 vám zdá, byste nábožni byli a dobři, jiných proto lacino nevažte, jesto mají vice než vy činiti s světem, jakoby k spasení ti neslušeli. Neb jakožť jest devět kórův andělských, a najvyšší kór najviec hoří v milosti božie, všakť také i nižší milují boha. Anit chci mlčeti toho, nebť to bývá, 35 že někto bude jako uhel horek v božie milosti, že i jiné roznieti od sebe, když jest v pokoji a nemá žádného proti-

venstvie, aneb vzhôří jako sviečka, donidž jie' vietr neudme: ale jakž jej potká, a druhdy neveliké, protivenstvie, tak pohasne, tak žčrná, až druhdy nebude zřěden v boží milostí a bude se zdáti studen. A když potká jej protivenstvie, 5 teprv se rozhoří, jako když shořalý vápenný kámen studen bude, a jakž bude vodú oblit, tak se rozhoří; a uhlák by pohasi od toho a zörnal by, ješto bieše světél ohněm zajžše se od něho. Když jednú Heliáš mluvieše k boha: „Hospodine! zrušiliť sú tvé oltáre a zbili proroky tvé, a já sem jediný 10 ostal, a hledaji duše mé“; řekl jemu buoh: „Neříkaj, by jediný byl ty; ostavil sem sobě sedm tisícov mužov.“ A měl Heliáš, by jediný on byl, ješto k bohu slušie, ano: bylo i více jich.

Druhě pomněte na pokoru, nechľubte se, nemějte sebe 15 ovšem za dobré, jakobyšte beze všeho nedostatku byli. Mózť snad každý někaký svůj mieti nedostatek, i nemózť věděti člověk, milosti-li jest hoden od boha čili nenávisti, ale vše je schováno k budúciemu času v nejistotě. A i onen nábožník děkoval bohu, že je tak dobrý, avšak onen hříšný, 20 v pokoře prose boha, aby buoh smiloval se nad ním; byl spravedlivější. Ne ten, ještoť se sám chválí, jest chvalný, ale ten, kohož buoh pochválí. A také die syn božie, spasitel nás: „Když to vše učiníte, což sem vám prikázal, ještoť rcete; že ste sluby nestatečné, nic ste více neučinili, než ste měli 25 učiniti.“ Nevelť syn boží spľeti, aby řekl ústy jiné, než jest, aneb jiné, než by měl v srdci; ale toť velí řeci, i to v srdci jmieti, že je to tak jistě, že, by nevědě co učinil ke cti božie, a tá náramná milostí miloval jej, a mohl tak pláti v tom milování, jakož plaji ti světi andělé z toho kóru 30 najvyšieho: ješto by nic více neučinil, nežli měl učiniti; neb měl by což móžeš, a věda že by vždy nad to byl buoh hoden většie.

Třetie ty nábožné, ačť táhnú i k svrchování, napamínám, aby ve všem poddáni byli kostelu, ačť by i nebyli tak 35 duchovní úředníci kostelní, když jim buoh přeje úradu toho, onť to vie, pročť to přezří, aneb dokud. A těm dobrým, ktož boha milují právie, všet jest hodno a pomocno k jich dobrému. Viet to pán buoh, skrže které nesnadnosti chce své přivesti u věčnú chválu. Protož když uzříte kostelnie

starosty aneb kteréžkoli své vyšie, pod nimiž jste, ani svět-
 ské neb tělesné působie věci: nerodte reptati proti bohu,
 jakoby to buoh zle učinil, že je tak tělesné lidi dopustil
 k takým úřadóm, v nichž by ti měli býti, kteříž by jiným
 dali příklad svatosti. Dieť s. Řehoř, že takoví svú hrdostí 5
 hyzdie velmi dobrý způsob boží, neb zde na světě musí
 duchovnie věc pomoc mieti tělesnú péči, a aby duchovní
 dobře své duchovenstvie vésti mohli, musejí péčemi tělesných
 býti ohrazení. Protož činí to buoh někdy divným způsobem
 milosti své, že vkládá na hrubé, ješto mohú v zemské péči 10
 pracovati, břemena úřadów, aby vládli, aby duchovnie myslí
 a nesilné k zemským věcem prázdny byli péče zemské, a mohly
 se tiem snáze pokrýti světa, čím tito nad se nesú práci při
 zemských věcech. A zdali hospodář mohútay. a rozšafný
 nepošle otroków k tomu dielu, od něhož své rozkošné dietky 15
 chce mieti prázdny? A tak, nezprášiec se dietky v tom
 diele, budú v své kráse, v němž otroci připrchnú prachem.
 A písmať to ukazuje, že má to tak býti; neb sám buoh roz-
 kázal Mojžiešovi, chtě tak svůj stan mieti, aby drahé a uslech-
 tilé ty opony byly, kteréž při svaté svatyni býti měly; ale 20
 vnějšie, z nichž měl stan býti, z kóží a z jiného hrubého,
 ješto by prach, vietr, déšť mohló snésti. I mózem těmi
 hrubými oponami rozuměti v cierkvi svaté hrubějšie myslí
 lidi, ješto často božím způsobem držie vnějšie miesto stanu
 božieho; neb když neběhají úřadów rozličných, musí to býti, 25
 aby pracujíc nesli a trpěli rozličná protivenstvie a nesnad-
 nosti, a to je jako vietr, déšť a prach snésti. Což jest pak
 skrze drahé opony uslechtilé stkvúcie a rozličnú krású ozdo-
 bené rozuměti? Jen svatých lidí duchovněch životy uslechtilé.
 I jest potřebie, aby těch drahých opon krása leskla se nez- 30
 šeřediec, že hrubějšie vnějšie opony vietr, prach, déšť berú
 na se. Protož ktož móž v svaté cierkvi pokojný vésti život
 a prospievá v duchovnie myslí: nehraď svými vyšími, ješto,
 působiec vnějšie věci, ne tak se lesknú náboženstvím; neb
 majíť to nábožní jich pomoci, že v pokoji býti mohú. A kak 35
 by svú krásu drahý postavec zachoval, kdyby, nemaje zastě-
 radla hrubějšieho, vietr, déšť a prach na se přijímal? A jestíť
 to dobrý boží způsob, aby ti kostel ozdobovali, ješto se jen
 s duchovními věcmi obierají, a ti ty nábožné zastierali,

ktorej práce svetská obtěžuje. Poňavadž ty se bezpečně vnitř v kostele leskneš, proč z těch opou, ješto tebe ostřiehají, repceš?

Čtvrté těm řku, ješto mnie se duchovními a mnie, by
 5 boha milovali, a kaks jako netbajíc lidí: Nenieť pravé boha
 milování bez milování bližního, aniť má bližní mil býti
 bez boha. I dieť s. Jan apoštol: „Kak móż kto řeci: miluji
 boha, nevida boha? když bližního svého nemiluje a vida
 jej! A kak móż řeci: miluji bližního, a vida nůzi jeho a ne-
 10 pomůžeš jemu, mőžeš-li. Protož buď kto najnábožnějši, uzří-li
 pilnú potřebú bližního, učiň jemu pomoc netolik na duši,
 ale i na těle. Viz, by sahaje vína nerozlil piva, a pak by
 snad nedosáhl i vína; totiž, chtě jen k bohu milost mieti,
 i neobmeškál milosti k družci, nepomoha jemu v nůzi jeho.
 15 Toť prikázanie máme od boha, aby ktož boha miluje, milo-
 val i družce svého. Veď, ten kór svatý najvyšších andělův,
 ať sú všicku svá mysl u buoh upřeli, v té vrúci milosti
 vždy naň zřiec, však, kdyby nižších andělův nebylo, oni by
 ta poselstvie od boha k nám děli, ješto nynie nižší dějí.
 20 A tak čtem, že k Izaiášovi jeden z toho kóru serafinův
 poslán, aby sňal poškvřnu úst jeho. Střez se toho, ješto
 chceš nábožný slúti, byť Kristus nenalezl tebe tak nerodna,
 přijda k tobě v svých údech, a nechť jest v jednom a naj-
 menšiem, že by pohodlé jemu neučinil, chtě pokojně seděti
 25 u noh jeho s svatú Maří Majdalenú; nebť snad tebe nepřijme
 v ten pokoj, když by nechťel najprvé s Martú pohodlé jemu
 učiniti. Neřekť je toho darmo spasitel: „Ktož chce větši
 mezi vámi býti, buď všech sluha.“ A tak svatý Jan křtitel
 šel s púště k lidu, aby učil lid cestě božie; svatý Augustín,
 30 veliký milovník boží, vnikl pro jiných dobré v biskupský
 úřad; svatý Řehoř papežem byl, svatý Bernart opatem.
 A byli-li by ti všichni radšé v pokojném náboženství s bohem
 se kochali, avšak pracovali pro dobré jiných, vidúce v tom
 vůli boží.

Páté řku, aby rozuměli i ti tomu, ktož by byli v tom
 35 duchovníem utěšení, ješto je mievají nábožní někdy, v němž
 bývají v duchovní pochotnost v svatú jako z umu vytrženi,
 žeť jest to jen jako posnedanie a malitké okušenje onoho
 plného utěšenie v nebeské rozkoši, a mohliť by ješto ztratiti

rozičné boží milost. A i svatý Petr, byv v tom utěšení, když Kristus na oné hoře Tábor byl se před nimi proměnil v jasnost, však potom byl padl, zapřev jeho, pána svého. I mýlét se ti, ješto rku: „Ktož jediná okusá té pochotnosti, ten jest jist nebeským královstvom, věš nemož smrtelně 5 shřešiti.“ Ne každéhoť posadie za stolem s přátely, komuž dašie posniedati, a také sú chytři a lstivi ti řtie, kteříž sú vypadli z toho kóru najvyšieho z serafínov, žeť umějí takové duchovnie a nábožné rozličné oklamovati. A když je větši zklamají, potom nižší a hrubějši také se o ně poká- 10 šejí. Nehyždím ale chválím to, komuž buoh dá té duchovnie sladkosti okusiti, a to však z toho vezma sflu hriechu se brániti každému, a činiti dobré skutky a trpěti s dobrou myslí, což kdy potká protivného; a nezajde-li skrze to v pýchu a v chlúbu své mysli, jiné lacino váže proti sobě. Třebať se 15 je na uzdě mieti a pokoru zachovati; viz aby nepadl přední; padne-liť a oblení se, možť jej zadnějši předstihnúti. Učinieť to buoh milosrdně, že přepúštie i na ty protivenstvie a práci nahodí, ješto by se rádi drželi v náboženství života pokojného; neb chce buoh, aby člověk vždy byl v po- 20 kofe. A tak máme v písmě podobenstvie toho, když chtěl Jakob Racheli, panně krásné, a mněl, by měl ji: uzřel, že prvé dána jemu Lia, ješto nebyla jasnú očí. Ta Rachel krásná znamenává život bohomyšný, a Lia život pracovitý, ješto nemá k duchovním věcem tak jasnú očí. A když pak 25 měl obě tě panně, prvé z Lie měl plod šest synov a dceru, tuž pak jeliž kdys s tú kraši měl výborna dva syny; a ješte prvé ze dvú také děvkú měl dva syny z každé, tak že všech bylo dvanádcet synov, jakož jsem o tom také psal jedny 30 knížky Rákhardevy, co je kteréj věci znamenáno.

Jestíť i to v tom písmě znamenité, že někdy, moha již toho utěšenie duchovnieho v pokoji pořívati, ješto ten život ona krásná Rachel s jasnými očima znamenává; však má člověk, někdy k božie vůli toho ponechaje, obrátiti se ku práci, ješto ji Lia znamenává. Jako kdyby někto zmeškal snieda- 35 nie, čině něco, ješto je libé hospodáři, aby pak potom sedl s ním a s přátely jeho za stuoł. I praví to písmo, že ta krásná Rachel dala jednú muže svého, ješto měla jej té noci jmieti, sestře své jmenem Lia za jedno ovoce, kteréž jí byl syn její

přinesl, a to bylo dobré vůně a krásné zraku, ale jesti bylo nechutné. Toť to písmo ukazuje v zásloně k úmyslu tomuto, že měly pro dobrý příklad a aby bylo to jiným k dobré vůni, má člověk, ponechaje pokojného náboženství, dáti se ku práci v dobrých činech, aby ten patrný život a duchovní měl také chvála, a byl jiným tu vidomú práci ku příkladu, kterážto, ač chutná není, ale vůni má dobrou, skutek chvalný, ješto duše jiných ta chvála silní. A skutek že je zředen, jest i jiným příklad krásný, že budú nebeského chváliti boha, 10 že tak jsú statečné sluhý jeho.

Šesté ty nábošné napomínám, ač co činí takového, proto vždy, jelikož mohú, dráte mysl při bohu, a buďte k svatým andělóm těm podobni, kteříž, ač to činie skutkem, což kterému buh poručil, však vždy zřie v tvář boží, z myslí nikdy 15 boha nevypáštie, a což činie, pro buh činie.

Napomínám jej i sedmým, aby jestliže čí věc tak buh způsobil, že móż takových práci a neprázdní prázdni býti, v tom upokojení hledaj boha, a bez velmi pilné potřeby neplet se v neprázdeň tohoto světa, neb je tak nesnadné 20 s světem se obierati a kochati se v hospodinu, jakož, říekají: „nesnadné jest ve mlýně hůsti.“ A s světskými věcmi jdúc vókol, tak se je nesnadno vystřiehati poškvrn aša obecnými hříechy, jako uhléřovi nezóraiti se neb hlínákovi nezblátiti. Ale jakož uhléřovi není tak hanba črnu býti, a jiným by 25 to hanba byla: takéž světským, kteřížto nemohú světa prázdni býti, nemá tak za zlé buh, že nejsou prázdni takových obecných poškvrn; jako když to uzří na duchovních, ješto, mohúc a majíc takových poškvrn prázdni býti a stkvieti se v svatosti, i zšeredie se bez potřeby. Ale přijde-liť takéž příčina, 30 žeť bude o jiných práci nésti, neobmeškávaj svých milých dobrého pro boží milost, jen viz, aby vždy miloval boha. V kterémžkoli stavu kto bude v boží milosti hořeti, budeť podoben andělóm z kóru toho najvyššieho.

Kudy mnozí nedojdú miesta.

57.

35 Kudy pak obecně tratię lidé to miesto s těmi anděly najvyššími, móžte, zřieci na lucipera a na ty anděly z téhož kóru vypadlé znamenati. Neb když buh obdaroval mnohé i zde na světě milovnú mysl, že by mohli horlivě boha milo-

vati, kdyby k bohu tu milost obrátili: tu ji někteří k sobě obrátie, a z toho zajdú ve všecko zlé, jakož svatý Pavel die: „Budú lidé, ješto sami se milovati budú, a totiž z toho budú lakomi, pyšni, vznesené myslí, hánce, milovníci rozkoší, nestydlivi, smilni.“ A tak svatý Pavel i více zlého vypravuje, 5 že jako z toho jde, když kto ne k bohu, ale sám k sobě obrátie milování, a čmž silnější móż mieti milování, tiem silnějie v to zlé ulne, jakož lucifer tu svú mysl milovnú ne k bohu ale sám k sobě obrátil, i vpadl v pýchu, v závist, v zlost, v lest, a v nejednakú čtici srdce. A když kto tak bude sám 10 se milovati, od boha se odvrátě, bude pro se milovati sbožie, chválú svú, libé věci tělu, a ve všem nalezne lopot a tesknost; neb vše je s nedostatkem, což je na světě. A uplete-li se kto, tu milovnú mysl silnu maje, k kterému tovařiství podle světa: všeť je obluda, nenie-liť v boze ta přiezeň aneb 15 tovařistvo. Ztratí-li kto boha pro přieteľa neb pro tovařiše, v táze bude a v lopoti. A i ti andělé, ješto ne k bohu, ale k luciferovi se obrátili a úmysl jeho obľbili, v kakět sú hubenstvo upadli! Vždy chtieć pravdu potlačiti, a pravda ve všem je nuzí, a kdyby byli své úmysly k bohu obrátili, 20 byli by chuť a utěšenie v pravdě měli. To pak bývá jako zvláště, když tací, ješto silnú mají milovnú mysl, zajdú v nečisté frejovné milosti, že v to poddadie vešken svój úmysl, o tom mysléc, o tom mluviec, o tom zpievajíc, chřadnúc, po sobě túžíc, mnohú lopotí se lepcíc, tak že je řečeno o těch 25 milostech: *Is, qui dixit amor, melius dixisset amarum*. To je tak řečeno, že ten, „kto je řekl tomu milost, lépe by byl řekl tomu hořkost,“ neb milosti říekají *amor* a hořkému *amarum*, i jest *amor* a *amarum* podobné k sobě v slově. Takéž milost, totiž ta frejovná, podobna jest k hořkosti, 30 a tak sem řekl ten veršík latinský: *Is, qui dixit amor, melius dixisset amarum*. A dobře je podobné, aby také neřádné milovnsky i zde nuzila lopot nejednaká, a co pak na onom světě! že, vzemše od boha tak dobrý dar, mysl tak milovnú, že, kdyby ji byli k bohu obrátili, byli by s utěšením slúžili jemu; a to obrátivše ji k stvoření od stvořitele, spravedlivě čtici, lopot i jiné nesnadnosti trpěti budú. A což se zdá, by nejeden milovník ženský byl tu svú milovnú mysl obrátil k bohu, zdali by nemohl mieti utěšenie, zpíe-

vaje dobrá zpievanie k chvále božie, když se je jemu chtělo zpievati o těch neřádnych milostech! Jměl je nemalé utěšenie svatý Řehoř v tom kostelniem zpievání, kteréž je po sobě ostavil, ješto je i dnes v kostelech ke cti božie zpievají, aneb David, na žaltář huda a u veselém duchu prozpěvuje.

O zákonnících.

58.

Světí otcové vdechnutím ducha svatého, vidáe veliký neřád v světě, ustavili kláštery a zákony svaté, aby aspoň tu byl řád svrchování pravdy života křesťanského, aby
10 v čistotě, v poslušnosti, a ižádný neřka, by co jeho bylo, v milesti bydléc, slúžili bohu, a co by mieti mohli, aby to bylo všech obecné; a to jich starosta aby věrně pôsobil mezi nimi, každému dávae pokrm a oděv, jakož slušie na koho, ne jednomu jako druhému, neb ne všiehni jsú za jedno
15 silni. Protož stav takových svatých zákonův podle jich ustavenie najvětší podobnost nese serafínův, andělův kóru toho najvyšieho. Ale, pohřiechu, již se je svět vlúdil i v kláštery těch lstivých dáblův přístrojem, kteříž sú vypadli s luciperem z kóru toho najvyšieho. Jižť mi se zdá, že snáze je v světě
20 pravdu zachovati, než v klášteřiech, neb zhola zbořeh jest klášterský úloh.

Tři jsú věci klášterské, na nichž sú zákoni ulehli: jedna je čistota tělesná, druhá je poslušnostvie, třetie aby ižádný neřekl, by co jeho bylo. To třetie jest ovšem
25 řeno, a skrze to mnoho jest zlého. Nebť jinak toho nemohu řeci, dávno je řeceno: „Mnich maje šart, nestojí za šart.“ Aníť je to pravda, byť ten byl z zákona neb z řeholy svatého Augustina neb svatého Dominika neb svatého Benedikta, ktožť má co svého; a též i o svatém Francišku, a ještě nad
30 to, neb ten ustavil jest v najvětšie chudobě svůj zákon. I nemohuť toho vymysliti, byť hřiech nebyl bohem lúdití a svatými, řkúc, by to svatého byli zákona a nejsúc, zbořívše jeho ustavenie. Světí zákony ustavili, aby zákonník nic svého neměl; ale že je to zrušeno, mnoho zlého pochodí
35 z toho. Neb jakož die svatý Augustin, že je nepoznával lepších, než ty, ješto sú prospěli, v klášteřiech jsúc; takéž die, že je horších nepoznával než ty, ješto pohynuli v dobrotě, jsúc v klášteřiech. I jestiť až zřejmé viděti, kak je lakom-

stvo, nevěra, lest, ludařstvie, nebohoboženstvie rozmohlo se a rozmáhá v klášteřích. Co bych o tom řekl více, nerozumím, byť platno bylo; než řkuť, žalostě, s Jeremiášem: „I kak je potuehlo zlato, proměnila se výborná barva, kame-
nie svatyně rozptýleno jest po ulicech!“ I nemnímat, byť 5
kto spieše po obyčeji těch, s nimiž bude, nepostúpil, téhož se přijma; než po zákonu a po těch jeho ustaveních, ješto jsú psána. Protož, v kterémž klášteře ndržíe psaných usta-
vení a řeholy zákona svého, nerazít ijednomu jíti do něho.

59.

O učených řeč tato.

10

Kór druhý z té najvyšie jerarchie slovú cherubin, totiž plnost vědění neb umění; a proto mohou tak slúti, že snad z toho mají i milost k bohu, že mají tu plnost umění a rozumu. Jakož snad oni první ten rozum svůj, neb jiné dary božie mají z toho, že tak hormě milují boha, jakož 15
vidáme, že mnozí z toho, že velmi boha milují, mievají veliké rozumy a pravé, a nemnoho učivše se, avšak se s písmem sjednávají, a druzí, jeliž čtli písmo a učili se, teprv z toho počeli boha milovati, a tak ony prvě připo-
dobnal sem k serafimóm, a tyto druhé k cherubinóm. Neb 20
zvláště skrze nábožné milovníky božie dal nám buoh rozum v písmě svatém. Avšak toť ještě řku nábožným, a: ješto chcete duchovní býti a za to máte, byste již všemu rozó-
měli: Písmem svatým nehrdajte, opatřte, sjednávají-liť se s ním úmyslové vaši, pakli vám již není třeba písma, ale 25
pro menšiet jest. Vše, což jest psáno vdechnutím božím, užitečnéť jest k naučení v pravém rozumu. A i svatý Pavel, vzem v nebeské škole naučení, jist jsa, že pravý má rozum, avšak přišed k jiným apoštolóm, ješto zde na zemi hráli od
Krista naučení, rozmluvil s nimi o tom, co je učil lidi. 30
Protož vždyť řku: Čím je kto větší, čím výše táhne; tím buď opatrnější! neb z vyších kórův vypadlí črtie velmiť sú chytřejší, nežli z nižších. A snad ti zvláště hledají těch pod-
trhnúti a zklamati i zavésti, ještoť větší nesú podobnost těch kórův vyších. A tak učení velmiť se mají pilně stříeci těch 35
chytrých črtův, ješto táhnú učené chytře a rozumné lidi, aby učenie své a rozumy a umění v lest a v chytrast obrá-
tili, a v pýchu a v hrdost vystúpili a v závist jiným, kdyžby

jen sami chtěli vidieni býti, že sú učeni. A z toho bývá, jako je bratr jeden, Tohodoben položil v knížkách svých jedněch, jimžto říkají *horlogium sapiencie*, jakoby viděl ve škole mistrův mnoho a mieč stříbrný mezi nimi, a každý 5 by ten mieč chtěl mieti, avšak pilnějie po tom stojí, aby jej jinému mohl vyraziti z ruky, než po tom, aby dosáhl jeho. Toť podobenstvie z závisti učené kárá, ješto každý z těch učených závistivých chtěl by sám dosáhnúti chvály, že je učený a umělý. A tu chválu onen mieč stříbrný zname- 10 nává, kterémuž by každý chtěl, avšak každý pilnějie toho, aby tu chválu onomu odvedl, něčím ohyzdě jeho múdré pö- vědění neb knihy jeho, jako ten mieč vyraže z ruky jeho, nežli by sám učinil co takového. A toť jest, že mistři nepiší rádi knih takových, nechtiec, by je jiní něčím ohyzdili. 15 Ale řekl Kristus: „Budú-li tito mlčeti, kamenie bude volati.“ A tak Brigita bába, Milič nemistr psali knihy; aniž je ten chtěl učený slúti, kterýž je psal knihy tyto.

Proč se lidé učie.

60.

Stojí lidé paterým úmyslem po učení. Jedni chtiec 20 skrze to vidieni býti, totiž aby je lidé znali a ctíli; druzí aby věděli, totiž z všetečnosti, že se chce věděti; třetí, aby skrze to bohati byli, úradův velikých dosáhnúc; čtvrtí, aby jiné učiti mohli; pátí, aby poznajíc pravdu, milovali ji a činili, a zlého se uměli uvarovati. Neb die svatý Augustin: „Pro- 25 toť tebe hospodine nemiluji, ačť nemiluji, že tebe neznám; a málo tě miluji, neb málo tě znám.“ A i na však den to vidíme, čím kto dál jest pravého světla, tebe bože! tiem vice se tmú hřiechův obaluje, a čím u větši jest tmě, tiem na své cestě méně osidla vidí, a proto tiem častějie padá. 30 A to je najhoršie, nevie by padl, a tiem méně tbá vstáti, čím vice mní, by ještě stál. I jestiť hodné dobrým amělu a rozumau býti dvěma úmysloma poslednímá: aby, poznaje pravdu, miloval ji a činil; druhé aby jí také jiné učil. Dieť žaltář: „Byl bych snad zahynul v své sprostnosti, kdyby 35 tvój zákon nebyl mé mysli přemietání.“ A die Daniel: „Kto budú učeni, budú se stkvieti jako nebeské hvězdy u věčné věčnosti, ješto mnohé naučie spravedlnosti.“ I chvá- límf to, ktož téma dvěma poslednímá úmysloma učie se

a čtů v písme svatém; ale ne onfm prvým: aby vidieni byli a slovůtni, neb ten úmysl v hrdosti srdce rozdýmá; ani druhým: aby jen věděli, neb to jest všetečnost a marnost; ani třetím: aby skrze to bohati byli, ziskův světských hledali, velikých úradův došli, toť jest věc světská jako i jiné 5 kupectvie, a strach tu lakomstva. A pro také neřádné úmysly řekl jest Kristus: „Nerodte býti“ aneb nechtějte býti „mistři“; ne, by zle bylo, učiti se, aby uměl znáti pravdu a držeti se jie, aneb jsa mistrem v kázání mohl směle a svobodně učiti pravdě; ale protoť die Kristus: 10 „Nechtějte býti mistři,“ ješto sami pro svú čest, pro své světské zisky chtie slúti mistři, neb ti váznú v rozličná osidla, kteráž topie lidi v zatracenie. Ale kterýž z boho- bojných, z nábožných uměnie a mistrovstvie dejde, a z těch kteříž mají milování k bohu a k jeho pravdě a k svým 15 bližním, to milování přivedeť k užitku to jich uměnie neb mistrovstvie; ale bez toho milování jedněť v chlůbu a v hrdost podnese to uměnie neb mistrovstvie.

61. Že můdrost světská jest bláznevstvie.

Jsůt také mnozí darováni od boha velikým smyslem. 20 Kdyby k dobrému to obrátili, mohli by mieti pravú můdrost; ale tu svú vtípnost v lest a v chytrost obracují proti bohu a proti pravdě. O jeden-liť bude v tom, což k spasenie příslušie jako tele nerozumné, a k světu bude velmi chytrý! Až die to i Kristus, že synové tohoto světa můdřejší sú 25 v svém běhu, než synové světla. Netřeba je tomu dóvodu, neb to na však den před sebu vidíme, že zlořečená můdrost tohoto světa zatmila je mnohým pravú můdrost, že nezřie k konci, co potom bude, neb oslepeni sú k cestě spasenie chytrostí těch lstivých ďáblův, kteříž sú vypadli z toho kóru 30 cherubinův. A ač uslyšie kdy slovo božie, ale že sú v ústav- ném světském trku, tak v nich bude potlačeno jako to siemě, kteréž padá podle cesty, a ti pekelní ptáci zdvihnú je z jich srdcí, a užitku v nich nepřinese slovo božie. Avšak dobří učení, dobří mistři, dobří kazatelé! nerozpakujte se slova 35 božieho rozsévati. Neb, byť nám byl buoh toho semene ne- ostavil, byli bychom jako Sodoma a Gomorra zahynuli. Když bude štědre rozsieváno slovo božie, někdeť ta srdce i nalezne,

v nichž užitek zplodí. Ani jen kazatelé mají lid učiti, ale
 môžu každý vésti a učiti družce svého, děti své, čeleď svú,
 ne týmž obyčejem, by stoje jako kazatel nad jinými, ale môžu
 mluvíti k jiným, jako jsa z nich jeden, a s nimi rozmlúvati,
 5 neb na dobrých knihách nebludných čísti jim hodné; a proto
 sprostnějších kazatelév nehaněje, ačť učie a kází nižším
 rozumem. A čehož by dobře jist nebyl, neuč toho; neb dvě
 máš uši, aby slyšal, a jen jedna ústa, aby mluvil, a mnohos
 snad slyšal, jemuž nemóžeš rozuměti.

10

Súdcem tato kapitola príslušie.

62.

Andělé třetího kóru najvyšie jerarchie slovú tróny.
 Trón jest stolice královská, na níž má seděti v své velebnosti,
 a ta má býti krásna, pevná, nevrťka, a zlatem ozdobena.
 V těch svatých andělech jako na svém thróně sedie hospodin
 15 jako súdce, když skrze ně ustanovuje: co, kdy a kde má
 býti. A tak jsú ne vrťké mysli, ale ustanovilé u vůli boží;
 a svatú milostí k bohu i k jiným andělóm, i také k nám
 jsú jako zlatem okrášleni. I jsú súdce úřadem svým podobni
 k těm andělóm z toho kóru, ačť právě súdie; pakli neprávě,
 20 tehdy sú se dali svěsti těm zlým duchóm, ješto sú vypadli
 z toho kóru. I toť řku také: Máť súdce ne po své hlavě
 súditi, ale po právu ustaveném, neb i toť je v právě usta-
 veno. A toť drží i svatý Thomáš z Aquiné, že súdce, ač
 by viděl jinú stranú než súdovým dóvodem něco: však ne
 25 podle toho, jakož vie, ale podle toho, jakož je právem sudovým
 dovedeno, má súd vydati; než tiem má pilnější býti, svědkóv
 zkušuje, zdali by co nalezl, že by právem mohl pravdě po-
 moci. A pakli, ač i vie súdce pravdu, jakož sem řekl, jinak
 než súdovým dóvodem, proto súdu proti právu dovedenému
 30 nevydávaj! Neb často by dále zablúdil súdce, mně, by něco
 pravda bylo, ješto není, jda svým úmyslem a ne po právu.
 I máť súdce ustanovilé mysli býti ne vrťké, aby jí nic ne-
 pohnulo proti právu, nic jí nekolébalo, neviklalo: ani přiezeň,
 ani nepřiezeň, ani bázeň ztráty, ani naděje zisku. Nebť die
 35 písma: „Rovně súditi budeš malého i velikého.“ Svatý
 Augustin, na to čtenie mluvě, ješto die Kristus: „Budťe mi-
 losrdni, jako otec váš nebeský milosrdný jest,“ die: „Nenie
 toho potřebie napomenutie, aby súdce bohatým súdili právě;

neb často pro bohaté i proti právu hýbají súdem, a to je očité, že zle činie. Ale napomínám je, aby tak k chudému drželi milosrdenstvie v súdu, jakož by práva neminuli. Chce-li kto chudému učiniti milosrdenstvie, pomoz jemu prosbú, ať by naň nevedli súdu; a nemož-li toho prosbú súdce odvésti, 5 ať jest i s škodú chudého, proto vydaj súd pravý, když jsi súdce, a, súd vydada, zaplať zaň; tak spolu s milosrdenstvím zachováš pravdu. Tak jest učinil nebeský náš otec Kristus; vydal súd smrti na člověka prohřešilého, a pak svú smrtí, jíž sám nebyl dlužen, zaplatil za ny náš dluh smrti. 10

Protož súdce, když jdete súdit, uložte pevně v srdcích svých ono slovo, ještě die žaltář: „Právě suďte, synové lidští!“ a také i ono: „Rovně malého i velikého súditi budeš!“ A toť řku práva: když súdce učiní jedné straně což buď k obtiežení proti právu, dlužen jest jemu dosti učiniti podle 15 té pře, a co by byl škoden toho, a jměl by do roka toho úřadu prázden býti a zbaven. Ale ať netrpie tej pokuty někdy zlí súdce, ale od bohat pokuty neujdu. Ale proti tomu veliké odplaty od boha hodni budú spravedliví súdce, když, nebojiec se lidské pokuty, však pro boží milost súdie právě. 20 Blažení, jimž jest tak mílo spravedlnost učiniti, jako lačnému pojiesti. Ale proti tomu běda těm, ktož nežedie se po spravedlnosti, ale po křivdě svú lstí, svú chytrostí stojie proti pravdě! A to buďte ti, ještě právem dobývají co proti pravdě; buďte ti, ještě právem se bránie proti pravdě; anebo ti 25 řečníci, ještě vedú právo proti pravdě, držieci vědomě pře křivé, miesiec svú chytrostí ku pravdě křivdu, aneb málo pravdy ke mnohu křivdy, pravdú křivdu okrašľujíc, a křivdú, ať řku, przniece pravdu; dléc pře pro svóy zisk, a škřekem svým pravého z úmysla utiskajíc, učieci křivdu žalovati, ne- 30 radieci ku pokoji, ale k sváróm pro své užitky. Nenecháj pravda božie, byť těch nepravostí nepomstila pokutú hodnú.

63.

Že i v práviech nenie plné pravdy.

Chciť i toho nemlčeti, že práva súdová menšieho jsú svrchovánie, menšie plnosti pravdy, nežli móž býti z svatého 35 písma ukázáno. Ale to tak má býti pro hrubost a pro hlúpost lidskú. Ano ať písmo svaté velmi, velmi svrchovanějšie věci ukazuje, aneb radí než práva súdová, ať i duchovníe: avšak

vrúcie aneb horlivá milost k bohu opět nad to, než móż písmo shola povědieti, táhne člověka, jakož jen ti toho zkušují sami někdy, když z umu svého k tomu budú vytrženi, jehož potom i sami nemohú jiným vypovědieti. A tak to vše,
 5 což učí písmo svaté, skrze ty pošlo jest, kteříž horlivú milostí boha milovali, ale bylo je v nich něco ještě nad to. Takéž všecka práva súdová, v nichž juristi učie se, jsú z písma svatého, ale větší jest plnost svrchování v písmě svatém. I toť také slušie věděti, že to učenie juristové a jich
 10 knihy také ne všeho velé prikazujíc, jako i knihy svatého písma; ale pravie některé, ješto by tak slušalo, a některé prikazují, aby tak držáno bylo, a také mnohé přehlédají pro lidskú hrubost, ješto však bude ohněm onoho světa vyčištěno. Jsú také mnozí, ješto hyzdie práva duchovnie, jedni v jednom,
 15 druzí v druhém, každý podle rozumu svého. Běch sobě i já také tiem ohzdil duchovnie práva, že sem mněl, by lež omlúvala pro bázeň sešpíleti, ješto móż přijíti stálému muži, až jeden jurista přivedl mi to k rozumu právě, a ukázal mi to, že duchovnie práva hyzdie lež takéž, jako i svaté písmo;
 20 ale když jest súditi takovú věc, tu má súdce patřiti na to, byla-li by to bázeň, ješto móż přijíti i stálému muži. Jako kdyby některého zastúpili přietelé děvečky některé s ní, i přinutili by jej, že by ji pojieti musil, neučinil-li by toho, chtiec jej zabiti, a on tu před nimi slšbil by jí manželstvo,
 25 a kdyby pak vyšel z jich moci, nebyv s ní tělesně po tom slibu, móż jie, chce-li, prázden býti. Přijde-li to k súdu, že je úmyslem k manželstvu nebyl povolil, ale pro bázeň tak sklamal, súd bude vydán, že je to nebylo manželstvo, ale proto hřiechu z toho sešpílenie nebude prázden. Takéž
 30 kdyby kto slšbil kterej manželstvo těmi slovy, ješto nevieží manželstva, a kdyby byl věděl, kak slušie řeci, byl by řekl neb úmyslem byl povolil k manželstvu: příde-li na súd a zapří úmysla a slova povie, súdem bude manželstva prázden, ale před bohem nebude. Aj, kakt se práva neprotivie písmu
 35 svatému! Ale pro lidskú hrubost mají některé nedostatky a súdové ovšem nesnadně mohú bez hřiechu býti. A protož die svatý Pavel: „Ovšem jest hřiech mezi vámi, když súdy máte mezi sebú, proč radšé křivdy netrpite?“ Avšak pro lidskú hrubost byl jim rozkázal, aby z sebe súdce ustavili.

64.

O pronajímání úřadův.

Co je pak tomu říci, ješto úřady pronajímají: nemohu ovšem úplně hyzditi toho, a také nevědě, co bych v tom chválil. Než to viem, že tak byla dána rada Mojžiešovi, aby vybral ze všeho lidu muže, kteříž by se boha báli, a lakomstva nemilovali, aby těm poručil, aby súdili mezi lidmi. Neb nemúdrí se k tomu nehodie, a v nebohobojných viery nenie, a lakomstvo oslepuje i múdré lidi. Svätý Thomáš z Aquině psal také o tom hrabině jedné, řka: „Tvojiť sú úřadové, neviziť tobo, proč by jich nemohla pronajímati. Avšakť nenie podobné, neb často ti, ješto by se tobě i tvé chudině hodili k těm úřadóm, aneboť sú chudi, že nemohú jich zakúpiť, aneb sú tak dobří, nelakomí, že nestojí po takovém zisku. Protož kdež zviesť takové, ješto by se hodili k tomu, přinutkaj je k tomu i bezděky, neb jich pôsobením tobě i tvé chudině lépe bude. A toť bývá že zlí, a ješto ti zádavu činili chudině, ti najspieš takové úřady zakupují.

65.

O světského panstva řádu.

Druhá andělská jerarchia jmá také tři kóry: v jednom slovú panující; v druhém *principatus*, totiž první v dóstojenství pod těmi; a třetí *potestates*, totiž ješto moc mají. K tej jerarchii nese podobenství řád moci světské, panstvo a ti, ješto jsou jako první pod těmi, ješto panují a ješto opravu mají. I mají ti tři stavové rozuměti tomu, žeť sú nad nimi duchovní nábožní, od nichž mají bráti příklad boha milování; a umějí v písmě svatém, od nichž mají jmiěti v křesťanských věcech naučení; a učení v práviech a ješto súdem vynosí, co je ustaveno. Aby tak bylo podle jich usúzení, mají tito držeti se v svém způsobu a po tom státi, aby i ti drželi to, kteříž sú pod nimi, na čemž jsou práva ustanovena a usúzením vynesena.

Řekl sem, že v té druhé jerarchii v prvém kóru jsou ti andělé, ješto slovú panství, jichž podobnost v tomto světě páni nesú. Ó kak jest velebné, kakés slovo pán! Neb to jest pán, ješto panuje, ješto nestojí po šerědném, po maršálním, a řád vede, a ničehož jiného nebojí se, jedině zlé učiniti nepodobně k jinému svému. I řkuť každému, i většiemu i menšiemu, ktož pán slove, každý tomu rozuměj, a drž to

v paměti, že pro obecné dobré jest ustaven. Ne proňt jest obec, ale on pro obec, aby obec tu, kteráž je pod ním, vedl v řádu a pokoje jich hledal a užitku jich. Pomněte, žeť je řekl Kristus: „Petře, miluješ-li mě, pas ovce mé!“ totiž tak veď a zřeď lid můj, ne jakot by tvój byl, ale žeť je můj. A opět die písmo staré: „Ustavil sem tě, aby zřiedil lid můj, buď s nimi jako z nich jeden.“ I pomněl na to onen král David, o němž buoh řekl, že je nalezl muže podle srdce svého, i znal to, že je na to buoh králem jej ustavil, aby pásł ovce jeho. A také onen šlechtný král

10 Jozafat, o němž pravie knížky Barlamovy, vzđav královstvie a ustavuje jednoho také dobrého miesto sebe, poče k němu řeci, vzem to slovo svatého Pavla, ješto on byl také řekl k Timoteovi, biskupem jej ustavuje: „Buď pilen, aby se působil k vůli božie i vešken lid, nad nímž tě buoh ustavil

15 králem, neb božíť jest lid, ješto jej syn boží svú svatú krví vykúpil sobě. A jakožs dřeve znal boha a v včistém svědomí slúžil jemu, již hledaj libosti jeho v svatosti většie; viece buď opateren, čímž vzal od boha miesto vyšie. Neb ktož z menších pohýří, -soběť škodí; ale když ten hýří, ješto je

20 ustaven nad jinými, ten mnohým škodí! Protož strěz se zlého a k dobrému se táhni vši snažností. Znamenaj běh lidský, a v té vrtké rozličnosti viz, aby stál v úmysle pravdy. Všem hledaj pokoje a nepozdvihuj mysli v hrdost, jsa ve cti a v chvále. Věz, žeš člověk; boj se boha, buohť je pán

25 všech, a nejistotu konce tohoto života vždy měj v paměti. Blaženi všichni, kteříž se bojie boha a kteříž jdú po cestách jeho. Buď opateren, drž se směrnosti, a v silné stálé mysli stój po spravdnosti, a buď pilen všelikú zlost z královstvie svého vycíditi, ať by užitek byl vládnutie tvého, a pak i ty

30 vzal odplatu dobrú. Ačť móžť král neb pán mimo jiné v rúše, v ztravě i podle světské počestnosti, né i z práva má zřeďlen býti, však vše vhod dobro a v srdci má pokoru mieti, aby hrdosti nepúšťal v srdce, vždy na to pomně, že se je takéž urodil holoplíštětem nestatečným, jako jiný, a takéž

35 sejde s světa, smrti ujíti nebude moci, a jíti jest jemu na súd boží, hodně-li je lid boží řiedil, proňt jest pán buoh učinil jej svým úředníkem; nebť jsem řekl a řkuť: „Pro obec jest pán, ne obec pro pána.“

66.

Čeho se mají páni stříeci.

Býváť i to, že ne dobrým úmyslem někteří páni svých poddaných bránie, ale jako někdy pes, ješto brání jiným psóm mrchy, aby ji sám hloďal. Nemněte, by takoví dobrú odplatu vzeli od boha, ač i dobré jest, když svých bránie bezpraví ne dobrým úmyslem, ale aby je sami odřeli. Avšak kdyby ten nedobrý úmysl takový pán v dobrý proměnil, a hledal svým stavem najprvé královstva božieho a spravedlnosti jeho, móżt věčné odplaty tiem svým stavem zaslúžiti, a z toho svého úřadu móż i tělesnú potřebu mieti k svému stavu. Ale třebať se je lakomstva stříeci, ktož by chtěl bohat býti. Neb tací, jakož die s. Pavel, ktož chtie bohati býti, padají v rozličná osidla, ješto topie lidi v zatracenie. A ovšem páni, kteříž za to mají, že by, což mohú, vše slušalo, až budú svým činiti křivdu, jich jim berúc, drúc je svými zámysly, nechťec toho jmieti před očima, že je to ohyzdné tomu činiti křivdu, jehož má sám brániti křivdě. Mají také páni, chtie-li lakomstvo přemoci v sobě, na ono slovo svatého Pavla vždy pomnieti, ješto je řekl: „Ktož chtie bohati býti, upadají v rozličná pokušenie a v osidla ďáblova, kteráž topie lidi na zatracenie“; a že die žaltář: „Lépe je málo mieti spravedlivému nad veliká sbožie hříšných.“ Pomněte i na ono naučenie svatého Jana křtitele, ješto je řekl: „Nečiňte násilé izádnému, ani obviňujte koho křivě, na svých určených platiech dosti mějte.“ A nad kýmž panuje lakomstvo, kaký je to pán? Pán má zloděje, násilníky i všelikú křivdu tupiti; a když který pán v sobě toho nepřemóž najprv, kak to chce v jiných přemoci? Má pán mil svým býti; ale když bude poznán, an lakom, an se bojí chudoby: nebudeť mil, budúť se i dobří báti jeho. Protož všelikého neřádu má se pán vystřiehati.

Máť se každý pán i toho varovati, aby se tak neobložil k lovóm, ke jhře i kterýmžkoli kratochvílem, pro něž by pilnú věc.obmeškal úřadu svého; neb ač móż skrovně v takých kratochvílech se utěšiti někdy, ale jeliž by prvě pilnému podle svého úřadu učinil dosti. Ne pro tyť kratochvíle pán buoh stav panský ustavil jest, ale přezřel jest, jakož sem řekl, někdy takými kratochvílemi skrovně se potěšiti a túžebnost zahnati, když by tomu, co je pilného, najprv bylo dosti učiněno.

I toť chci ještě pánóm říci /
 v níž jsú tři andělští kórové v
 stvie slovú, a jiných kórov anja
 panský zde na světě máť na
 5 a v práviech súdových rozumný
 milovati, v dobrém rozumu osvíc
 vých súdiech, v nichž by i sám se
 šie stavy, jakož je božím zřiezením ustaven

A také řku i to, ješto die svatý Augustin: /
 10 by ciesaři naši někteří proto byli šťastni nazváni, že
 dluho a mocně panovali, své nepřátely přemáhali, města
 vzdělali, a že jim vše pod ruku šlo, a vycházeli z úkladov,
 kteréž jim léceli jich nepřítelé: ale šťastnými je dieme,
 budú-li bohobojně kralovali, vieru plodili, boha ctili, klanějše
 15 se jemu, chváléc jej, jeho čest a chválu šířiec, za své hříechy
 i za svá všeliká obmeškání jsúli na však den obět svých
 modliteb vzdávali bohu. A ještě, kteříž by tací byli, šťastni
 by byli, budú-li při sobě, když jich poddaní, ctiec je, kle-
 kají pokorně před nimi, aneb nehnú-li se v hrdost, slyšiec,
 20 ano jim pochlebují; a budú-li obecného dobrého hledati snažně;
 a bude-li v nich smilstvo tiem skrovnějšé, čfm by mohlo býti
 svobodnějšé, že nemají lidi nad sebu; a mají-li nebeského
 královstvie většie žádost, kdež uzřie některé rovny sobě,
 aneb snad většé, ješto zde pod nimi byli, nežli kralování
 25 zdejšieho; budú-li litostivi, spravedlivi, milosrdni, štědři, ač
 kdy učinie komu; unáhléc se, protivnost, ale ochotenstvím
 štědroty nahradie to; a když budú i jiné šlechtnosti do
 sebe mieti, a to vše upřímým úmyslem pro věčnú odplatu
 v boze: takové krále dieme šťastné zde v naději. Když v tom
 30 setrvají teprv budú ovšem šťastni v radosti věčné odplaty.

O tom, které užitky mohou páni bráti.

67.

Běch řekl, že pán móż potřebu jmieti k svému stavu
 z úřadu svého. I mají páni rozličné své užitky, z nichž by
 podle boha potřebú jměli. Úroky páni od lidí mají. Úrok
 35 jest plat určený v menovitý čas, a ten má pán s něčeho
 aneb pro něco. S něčeho jest úrok správný, když pán dá
 svú roli neb líku, duom neb miesto, na němž by dóm měl,
 neb vinici aneb cožkolivěk takového, aby s toho platili jemu
 určenú věc, jakož by bylo smluveno s dobrým rozmyslem,

66. oklamáním někakým. I nemnímt, byť to mohl dobrý býti, ktož by kúpil jen tak plat hole, ale jmenem něčeho kúpil, s něhož by měl ten plat jmieti. Pro něco móż také úrok brán býti; jako kdyby kto byl oprávce něčí, móż od něho podle podobné smlúvy plat úroční jmieti. A tiem obyčejem byli židé vnikli v daň ciesaři římskému, aby jich bránil: a když chtěli zniknúti toho, řekl jim Kristus: „Dajte to cesařovi, což je cesařovo.“

Mýta také móż spravdliiva býti, když jest z ustavenie kniežecieho kde dáno pro některú potřebu, jako aby mosty neb cesty opravovali, udělali, cest ostřiehali, lidi k tomu chovali, a náklady činili na to, když by toho potřebie bylo.

A o tržném právēt jest též; móż pán požívati jeho, nebť má pro trh nepokoj v svém městě, a musí lidi mieti, ješto by trh zpravovali a pokojili.

Ungelty některé pán v svém městě s povolením obce neb starších z obce móż uložit, doniž jest toho potřebie obci. Pánvi v některých městech páni stavějí a plat s toho berú. Vstúpila-li je v to obec dobrovolně, že jim to jest hodno, nesmiem toho hyzditi; a co je od dávna, to podle práva má býti rozuměno, že je to dobrým úmyslem přišlo, a pakli zlým počalo se, tenť uzří súd boží, ktož je to zamysli, a ktož věda, že je zlé, dal se rozmoci tomu.

Viny také berú páni. Někdy je to bez hřiechu a někdy s hřiechem; a někdy by hřiech jměli, odpustiec vinu. Když lakomstvo vede je k tomu, hřiech mají, vezmúc, ač je i spravdliivě vina odsúzena; ale když jich v tom lakomstvo nenakazí a vezmú vinu odsúzenú, aby zlé nebylo bez pokuty, nehřešie, avšak to má býti s milosrdenstvím. A také mohli by tak odpúštěti viny, chtiec snad slúti dobří, že by hřiech měli; neb dobrým škodí, ktož zlým odpúštie.

Pomoc náhodně v pilnú potřebu móż pán vziati skrovně a s milostí, aby, chtě pomoci sobě, jiných tiem nezahuboval; jako kdyby pro obecné dobré nesl která práci neb náklad učinil, přiezni někaké dobýváje, ješto by se hodila lidem jeho. A tak zde v Čechách tiem obyčejem vznikla je berně, ale jakýž jest již neřád v ní, neřku, byť byla bez hřiechu všem, ktož který neřád v ní držie neb činie; jedině leč v tom jest omluva pánóm neb vladykám, že nepovolují berně jinak,

než podle úkolov starých. Ale co je lsti a neřádu i od berčích, jáť nefku, by to bez hřiechu býti mohlo; neb cožť jest proti pravdě, proti bohuť jest.

Počestné to slove, ješto lidé činie počest hospodě, 5 když mezi ně přijede, aneb k některým hodóm přinesúc své dary. To mohú páni od nich vzieti, ale jakž by to dobrovolné v právo chtěli uvésti, hřešiliť by. I tiť páni hřešie, kteříž dary berú, aby křivému pomohli; aneb aby přezřeli v svých městech krčmářom, masařom neb kupcóm takového 10 něco, ješto by byl zádav obci. Dieť žaltáf, že ten vzejde na svatú boží horu a stane na ní a bude bydliti v stanu božiem, ktož mezi jiným dobrým, jako je tu položeno, nebéře darov proti nevinným, jakoby řekl: „ktož na škodu nevinným béře dary, tenť nevejde ani bydliti bude na hoře božie 15 v stanu jeho.“

A o o d u m r t e c h tak jest psáno v zákoně starém: „Když umře člověk, nemáje syna, dědicství jeho na dceru spadne, a nemá-li dcery, spadne na bratři jeho. A kdyby i těch nebylo, ale kto je najbližší jemu, tomu buď dáno.“ Ale 20 jestli to, jakož rozumní v práviech řkú to, že obyčej jiný omlává to: jáť nemluvíť proti tomu, nebť to víem, že zproštění jsme všeho zákona starého, že ničehož proto nejsme dlužni držeti, neb je to bylo toho zákona ustavenie; ale ač co toho držíme, to jde jinudy. Avšak na kohož připadujíť 25 takové odúmrti, slušieť na ty duše pomnieti, jichž byl to statek.

Odběžné na pána také spadá; a ten spravedlivě to ztrátí, ktož běží před právem, chtě nesnaden býti.

Zehodné proto móž pán s právem vzieti podle určeneho obyčeje od toho člověka, ješto od něho jde, že práci má, když vyhošťuje zase od jinud člověka.

Vzdajné také, jako je určené, móž pán vzieti, když kto chce sedliště vzdáti a opustiti. Neb dávají páni lhótu, aby opravil sedliště a osadil. Ješto pak nechtie člověka 35 páni od sebe pustiti, nemajíc k němu ižádné viny, jediné že je bohatý a bezdětek, křiviť jsú. Jestliť páně dědina, člověk jest boží; a když nenie zakúpen robotný člověk, nemá držán býti. A mohliť by páni na to se ustrčiti, co se stalo Faraonovi, ješto nechťel lidu židovského propustiti, když

Mojžíš bral jemu výhost. Ačť nynie buoh nemstí zjevně tělesné křivdy, nenechát, byť potom nepomstil na duši takových věcí, jako je toho mstil tělesně a ukázal, že jej mrzie.

68. O těch, ješto židův chovají.

5

A to vězte, kteříž židy chováte, žeť sú židé věžňové ciesaře římského, a ktož je mají, majíť je s jeho povolením, a majíť je mieti jako porobené; nemajíť s nimi hodovati a kvasiti, nemajíť jim izádného vládnutie poručiti nad křesťany, lékařství od nich nemají bráti. Děvky křesťanské 10 neb pacholci nemají býti v jich čeledi, ale náhodú mohou u nich podělati. O velikých dnech a jmenem u veliký pátek nemají židé choditi mezi křesťany; ale mají domy své i okna zavřieti.

Žid nemá práva býti svědkem proti křesťanu, leč by 15 se zvláště táhl naň křesťan, a také nemají křesťané překážeti židům v jich ustaveních.

Pak svatý Thomáš z Aquině píše k jedné hrabině, kak mohou páni na židech bráti, a die: „Ačť židé jsú svým proviněním v té porobě, že mohou jim páni vzieti, když 20 chtěie, jich statek jako svůj: však máme netolik s křesťany ale i s nekřesťany v sličnosti se obierati, aby v nás nebylo jmeno božie pohaněno. I jestiť podobné, aby velikými šosy, jichž v obyčejí neměli dřeve, nebyli obtieženi, ale móžeš na nich bráti obvyklé dani.“ Ale toť die o těch židech, kteříž 25 řemeslem neb těžarstvím se obierají, ale ne lichvú. Nebt die v témž listu: „Poněvadž toho židé nemohú s právem sobě zachovati, vezmeš-li ty to od nich, ani ty móžeš sobě toho zachovati, leč by to na tobě bylo neb na tvých předcích vylichveno. Pakliť sú na jiných vylichvili, a tys to 30 vzala, máš to tém vrátiti, na nichž je vylichveno, ač je móžeš naleznúti: pakli nemóžeš, ale podle rady biskupa tvého a jiných dobrých, obrať to v skutky milosrdné, neb k obecnému zemskému užitku.“ Vězte to páni, kteříž od židův bēfete vylichvené, lichvu bēfete, a držíte zle dobyté, 35 ač i nechcete slúti lichevníci. Takť vás buoh súditi bude, jakož lichvy užíváte a máte útěchu z toho, že máte bohaté židy, že mnoho vylichvie, a vy aby požívali toho vylichve-

ného. A jeden-liť chce dobrým slúti, ješto nechce dobrým býti? Ano lotři, zloději nechtie slúti zlými a tak nečiniec, aby mohli býti dobří; takéž i ti páni, berúc lichvu, nechtie slúti lichevníci.

5 Peněžného kovu mohou skrovný užitek kniežata mieti, když to věrně působie k užitku obecnému, aby v tom lsti nebylo, ale podle prvního uloženie aby na váze, na stříebre neb na zlatě byl tak dobrý peniez, jako je s prva uloženo. A za tu práci aby jen ten měl užitek král aneb knieže, jako
10 je bylo vprvé uloženo jemu a vice sobě netáhl užitka, kaže horší peniez kovati. Ale co je o tom mluviti vice? Velmi sú zlým grošem zlúpeni mnozí od toho času, jakž byl najprvé dobrý zaražen za krále Václava druhého. Potom za Jana byl horší, avšak ještě dvanáct jich za zlatý stálo,
15 a za Karla opět by horší, ale bieše slíbil toho polepsiti a zatiem umřel. Až teđ za třetieho Václava krále opět jest daleko horší, že půldruhého mezdcieta jde jich za zlatý, i jest proto všecko draže, než dřeve bylo. Ktož dřeve měl čtyři a kopu grošov, měl hřivnu stříebra, a již, maje bez
20 sedmi a neb bez šesti snad dvě kopě, ač má hřivnu stříebra? Kudyž to bez hřiechu bude tak veliká všie země záhuba, ktož mají groši které platy! É králi! páni! tak zde panujtě, abyste lest a křivdu tupili a sami jie nečinili.

⊙ prostředních anjelech z druhé jerarchie.

69.

25 Pátý kór anjelský a druhý v druhé jerarchii slovú *principatus*, a ti jako najprvnější pod panujícími drzie miesto. K těm jsou podobni, kteříž prvnější jsou pod vyššími světským pány, jakož zde páni k zemi přirození jsou pod králem. Těmť řku to, což je řekl svatý Petr: „Buďte poddáni králi
30 jako poslu božímu. A máte-li kdy krále voliti, vizte, abyšte opatrně volili, neb jakýžt bude volen a korunován, nesnadně jest zavrci. I k tomuť prvnějšíe ty ve cti napomínám: braňte se té hrdosti, s nížt jest závist, trpte s sebu sobě rovné v důstojenství, a s nižšími také buďte dobrotivé. Ne-
35 tupte jeden druhého, cti jeden druhému neutrhaj jazykem zlostným, a trpte i ty, kteřížt jsou v čem nad vámi božím způsobením, snad úřadem některým, starší šlechtá, větším sbožím. V čemť buoh koho poctí, slušiet to, aby v tom

i jení v počest jej měli. Ale že i z toho páteho kóru andělského mnoho jich vypadlo, a v ďábly jsú potvorení, množstvie lidu z toho stavu táhnú v neřád. A tak bývá v tých tohoto sveta dôstojenstvích, že druh druha tupí. Někto, uzře chuzšieho a snad urozenějšieho od svých předkóv, ano jej 5 poctie podle jeho urození, bude jím v svém kvasu smiech pobíjeti, lacino jej vážiti, a druhdy leckakús nechuf a vzdoru učiní jemu. A bývá i to: ochudne někto urozený, že nebude moci dostáti řádu svého i uzří, ano neurozené bohaté ctie nadeň, bude srdcem onomu záviděti a nestrpí toho 10 v dobré mysli, že je to božím zřiezením, že i čest tohoto sveta nenie trvavá. Dnes někto je ve cti a zajtra nebude, i bude protiviti se vůli božie, tiskna se proti nie právě jako proti ostnu. A tak i ukáže do sebe bláznovu spúru, aneb ostatek dotratie, táhna přes moc, ostane ovšem v potupě. 15

70. Že proto řád v světě hyne, že náramně lidé po světu stojie.

Řiekaji některi: „Kdyby lidé nestáli po cti a po chvále, zle by bylo, zhynul by svět.“ Ovšem, ovšem; kdyby lidé nestáli po marné cti a po marné chvále, světská marnost by zhynula, ale svět by proto nezhyne. Ne pro ten neřád 20 svět hyne, že po cti marné, po sboží lakomé, po rozkoši a libosti těla lidé neřádne stojie; ale kteříž by po tej cti stáli, aby jim buoh dal chválu věčnú, dobreť by svět stál, nebo by i zde vystřiehal se necti pro boží čest, a této cti zdejšie řádně by požíval, jelikož by toho stav jeho potreboval aneb úřad. Aj, kakt anjelský řád dobreť stojí, ješto 25 všiechni milují boha a spolu se v boze, vyší v pokoře dobrotivě jsú nad nižšími, nižší vyším nezavidie, ani z rovných pnú se jedni nad druhé, ale ve všem líbí se jim vůle božie a řád způsobu jeho, a na tej cti každý má dosti, kterýž pán böh každého poctil. Takéž byť nepal se v čest neřádne 30 jeden nad druhého, netáhl a nehledal sbožie lakomé, dobreť by stál svět, ale tiemť hyne, že nejsú v pokoře nižší pod vyšími. Vyší v milosti a v spraviednosti nižších nefidie, rovní nejsú tovařisky, chtie čest a chválu ode zlych mieti. A kaká je čest, budú-li koho zlí chváliti, a buoh jej bude hyzditi? 35 Neobránieť jeho zlí lidé, když jej böh súditi bude. Kaká je to čest, poctie-li tebe lidé na chvflku aneb pochválé-li tebe

tiem, jehož do sebe nemáš? Pridet, pridet věčná hanba z takových cti neřádných. Neb je to tak zriedil hospodin, že z každého stavu světa tohoto skrze práci a zámutki musíme jíti do královstvie nebeského, a ktož klesne a nedostojí, v práci a v hanbě bude; ale ktož i v práci sstojí a v pravdě s bohem, ten vezme od boha čest a chválu u věčné odplatě. Nezdajť se toho čekati dlúho: A i dnešnieho dne nikdy nebylo, avšak teď prišel: takéžt i ten prijde najposlední, v němž každý vezme, co je zaslúžil. Protož ještěť 5 pravím: zklamáť se, ktož po marné cti stojí neb po marném sboží, v tom mysl svú ustanoviv, jako by to najlepšie bylo; ale blaze tomu, ktož po oné věčné nebeské cti stojí. A přes to, kto je stavu toho, i zdejšíe cti neběhaj, užívaj jie ku potřebě, nebuď tak špaten od rúcha, od ztravy, od čeledi, 15 s tolik jakož dostáti móžeš, až by ovšem potupen byl, a tvój úrad byl skrze to obmeškán tebú; ale toho se střež, aby se v tom nekochal srdcem, aby v tom neuprielišil, přes moc netáhni s najhrzšími, ale v takých věcech s rovnými buď v rovném běhu. A nechžt chuzší aneb i neurozenější bujie 20 v světě, zde své maje utěšenie, zde čest od lidu nemúdrého; netuž, by jim v tom chtěl roveň býti; spadnet jim to, jako když s košťálóv zelé oprchne. Věz to, že čest jest před bohem i před lidmi múdrymi: u pravdě a v své váze státi.

O kratochviléich světských.

71.

25 Dřeve bėch řekl, že mohou páni skrovně někdy v svých kratochviléich oddechnúti, ale jeliž by prvé tomu, co je pilné, dosti bylo učiněno. Ale že sú to vzeli za kratochvíl, ještě je hrdost pravá, a škodná na sboží i na životě: nemohuť chváliti kratochvíl takých. Takt řkú práva o turneji, že ta 30 škodná kratochvíl nemá slúti kratochvíl, i jest v duchovníech práviech zapovědien turnej. A tak jest dána pokuta na ty, kteříž by v tom košťelnieho ustavenie nedrželi, aby, ktož v turneji sejde, aneb i potom od toho úrazu, kterýž by tu vzal, nemá u svatých pochován býti, ač by se i zpoviedal 35 i tělo božie přijal i olej svatý. Tancóv také pridrží se mnoho zlého: pýcha, smilstvo, závist. Protož, ač by sám v sobě lidem světským tanec nebyl zlá věc, však lidé světi hyzdie

tance, že sú príčina mnohého zlého. Hry kostečné také jsú zlá kratochvíl, neb brzo tu lakomstvo bude.

O loviech to řkú práva, že ti lovové, ješto jsú s chlúbú, jako je nedvěda neb vepře podstúpiti, nejsú dobři. Pro ten chlubný úmysl vážiti život bez jiné potřeby nenief dobré. 5 A kráceť řku: V každé kratochvíli každý se sám viz, aby z miery nevyšla kratochvíl jeho a z kostelnieho ustavenie, a aby se té kratochvíli neobkládal. Nejsme zde na to ustaveni, abychom stáli po kratochvílích, ale abychom potřebně sobě neb bližním svým, každý podle stavu svého, působili, 10 a to způsobiec mohú podobně časem svým podle svých stavów oddechnúti v kratochvílích.

O válkách to pravím: Ktož své hospodě pomáhá války, právě válé, ač práv jest hospoda; a ač by i křiv byl něco, když by nebyl zjevně proti kostelu, aneb nebyl odsúzen tak, 15 by sluhy nemohli věděti, by křiv byl, váleje jich hospoda, a mohú i mají jemu války jeho pomáhati, mniec jej práva. Ale vsákt pravím: Dobréť se je vystřiehati, aby u takých pánów nebyval, ješto na buoh málo tbají.

Toť pak pravím také o válkách mezi rovnými: Náhlú 20 věc, škodnú sobě, každý móż z práva odehnati, a násilí se brániti; ale prodlí-li se, tuž právu toho neb hospodě, jakož zde král jest v této zemi, a povolí-liť král, aby válel, můžeš váleti; aneb kdyby právem dovedl své pravdy. Ale ti, kteříž v témž právě sedie, spolu sami svú mocí nemájí váleti. 25 Čemuž by tedy právo bylo aneb král? V tomť sú také ciesařská práva i duchovnie sjednala se: ktož by, práv jsa, nesl válku, což dobude na svém nepřieteli, jeho je již vlastnie; ale ktož vede válku, křiv jsa, dlužen jest tomu, s kýmž válé, všecky škody slepšiti i lidem jeho i svým lidem. I jestiť 30 nebezpečné války nésti, leč by kto nesl pravú válku a k tomu úmyslem pravým.

72.

Popravciem.

Šestý kór, dolów čtúc, anjelský slovú *potestates*. Tí od boha a skrze vyšie anjely tu moc mají, že nedadie ďáblóm 35 tolik škoditi, jakož by chtěli. K tomu kóru stav popravci má podobnost, kteříž od svých vyšich tu moc mají, aby trá-pili zloděje, nedadúc jim tolik škoditi, jakož by chtěli. Dobrýť je to a potřebný stav nebo úřad, kto je v dobrém úmysle

pilen jeho a v úradu, zaslúžiť jím dobré odplaty. Svědčf to písmo, že buoh kázal lidu svému, aby zlé sami mezi sebou stavovali a křivdy mstili. Moha sám, kohož chce, buoh zahubiti a umořiti, však lidem velel popraviti. Ony kázal zbíti, 5 jiné zvěsiti, jiné kamenovati, jakož je toho plno písmo. A i Mojžieš, muž svatý, svolav ty, kteříž boha milují, udeřil na ty, ješto byli proti bohu, řka: „Bí bratr bratra!“ a sám také bil s nimi, a zbili jich veliké množství, a tiem štil hněv boží. A opět Finees, vida dva, ana činíta proti bohu, 10 prodružil je svú rukú; a buoh ukázal, že je to libě učinil jemu, a dal jemu i plemeni jeho čest kněžskou jmiati. A pak že král Saul nezabil jednoho krále, ale jal jej, a buoh byl kázal, aby neživil jeho, rozhněval tiem boha, že království svému plemeni ztratil. I jestiť úrad svatý poprava věrná, 15 ale máť v tom popravce opateren býti, aby se pilně vystřiehal lakomstva, hněvu, chlúby srdečné, a aby ne leniv byl v svém úradu, ale aby snažně zlé stavoval. Neb bude-li lakom; bude pro svó j zisk radovati se smrti člověčí; a ne pro pokoj, ale pro svó j zisk ten úrad povede; bude-li hněv na popravci panovati, hněv člověka oslepuje, žeť by snad ukvapil někdy, a dal na smrt nevinného. I toho se střež popravce, 20 aby tiem nechtěl nikomému slřbiti se, by koho dal na smrt, jehož by věděl nevinná; jako je to Pilát učinil Ježíšovi, židóm se chtě slřbiti. I toť jest neřád před bohem, když který popravce vpustí kakús chlúbu v srdce, když navěšf 25 plnú šibenici; neb má líto býti člověčie smrti, ač i má proto oběšen býti, aby se zlost nerozmohla, a jiní aby mohli pokoj mieti. I hřešil by popravce, pustě zlého toho nepopravě, ješto slušie ku popravě jeho; i tuť by popravce hřešil, 30 kdyby nad tiem tieže mstil, na kterýmž má lehčejie mstíti, a nad tím lehčejie mstil, nad kýmž má mstíti tieže: jako kdyby koho oběsil, jehož by měl upáliti nebo na kolo vzbíti, aneb kdyby toho upálil neb na kolo vzbil, jehož by měl jen oběsiti. A ani té viny, ani nad tiem má popravce popraviti, což neslušie ku popravě jeho. 35

Kto jsú podobni k třetí jerarchii.

73.

Jest i třetie anjelská jerarchia, a ta také má tři kóry: skrze jedny buoh na světě divy činí, skrze druhé skrytějšie a neznámějšie věci buoh zde lidem zjevuje, skrze třetie pó-

sobí všechny obecné věci. Té třetí jerarchie zde na světě lid obecný nese podobenství, neb jedni jsou podobní k těm andělům, ještě sloví *virtutes*, skrze něž buoh divy činí. A zdali skrze orače, vinaře nečiní buoh divův? že skrze jich dílo z mála semen učiní obilé mnoho, neb vína skrze 5 vinaře vzplodí. I dieť mistr Tullius: „Ze všech těch obchodův, jimiž lidé živie se, nic není lepšího, než roli kliditi, ani jest co po svobodném člověku, totiž po lidech z onů dvou řádů, důstojnější. Přesbožnit jsou orači, kdyby své dobré znali. Jistě důstojnější stav jest těch, než kupecství, neb 10 v kupecství velmi blížek jest hříechu člověk. Ale však i oračť táhne zlý duch v neřád, a tož hrubě vida jich sprostnost, onde v léky, v pověry někaké, v nemůdrů purnost, v závist, v svády, v opilstvo, v krčmy i ve mnohé hrubé neřády, že budú na to těžce robotovati, aby svú nemůdrů vedli purnost, 15 v krčmách, na posvieceních, v kabátích s meči, s rukavicemi železnými v bláznové kakés purnosti a těžce vydělajíc protěpú. I mni nejeden, by dobrý byl vzácný bohu, že těžko dělá a potřebné dílo, a zle odbývá chovaje statku, ano buoh více zří na to, proč kto co činí takového, a podle toho od- 20 platu dá neb pokutu. Aniť v tom ti sedláci chválu mají, ještě je chlubno jim a milo, když válečné pány mají a hrdají pány pokornými, tak že často milejie jim i statek ztratiti s hrdým pánem a s válečným, než by za pokorným v pokoře a v pokoji byli. É, poznajte! žeť ty neřády vzbuzují u vás duchové zlí. Braňtež se jim! milujíc nade vše boha a i se 25 spolu, jakož bůh kázal: „Což by kto sobě nechtěl, toho nečin druhému“; a buďte v pokoře pod svými kněžými, poslúchajíc jich v pravdě a v řádu, i také pod pány svými. Tak v svém stavu služte bohu, abyste, dělajíc to, což dobré jest, svú potřebu měli s dietkami svými, a pánóm poplatky jich 30 a kněžím desátky, ofěry své ke cti božie, a z čeho by almužnú chudého utěšili. A jakož jsem řekl: závisti se pilně vystřiehajte, pomniec, žeť jest obecné příslovie: „Komuž buoh, tomu i všichni světi.“ Chcete-li mezi svatými v počtu býti: komuž buoh přeje dobrého jeho, v tom vy jemu ne- 35 závidíte, ale také přejte jemu toho.

O remeslníctech.

74.

Také i jiní remeslníci, ješto cos buď dělají k užítku lidem, jako divem kakýms přivedúe toto k tomu, a toto k tomu, nesú těch anjelów podobnost, skrze něž bůh užitečné a potřebné divy činí. Ale ješto vymýšlejí cos buď dvorného a škodného, jakož ševci běchu vymýšleli tak dlúhé u třevíc štipice, v nichž škoda byla, ale ne užitek. Toť jde těch zlých duchów neřádem, ješto vypadli z toho kóru. Neodmlívámť, byť skrovná okrasa pro světské hrubějšie nemohla bez hřiechu býti a ješto by neškodna byla; ale jakžť. v tom upřielišie, vymýšlejíe vždy vícež, vícež, neumíemť jich v tom vymlúvati. Protož, ať řku krátké slovce: Remeslníci! dělajte dobrá řemesla a věrně, kterážť jsú lidem potrebna; budete-li jinak dělati, ne odplaty, ale pokuty zaslúžíte. A co by ten za slúžil, ktož by poslán byl do vinice, aby to dělal, což by víno potřebovalo, a on netbaje toho, opravoval plešky nepotřebné? I napomínát všecy s. Pavel, aby každý dělal to rukama svýma, což je dobré, aby měl čím pomoci nedostatečnému.

20

O kupectví a o trzlech.

75.

Osmý kór jsú archanjelé a devátý anjelé, dolów čtúc. K téma jsú podobni kupci, ješto z dalekých krajów přinosie nám neznámé věci; a obecní trhoví lidé, ješto doma což buď prodávají, jakož jsú kramáři, krémáři, fraknáři a tak i o jiných, jichž nám jest vždy na však den i v každý čas potřebie. Když ty neznámé věci z daleka nám přinosie a potřebné, tiemť někakú k archanjelóm mají podobnost, ješto neznámá poselstvie veliká a zvláštie k nám dějí od boha. A tyto obecné věci vždy majíe hotovy lidskému pohodlí nesú podobnost anjelów obecných. Když to v milosti a u viere oboji činie, a lidské v tom pohody hledie, od boha vezmú pohodu aneb odplatu. A také i zde mohú bez hřiecha rovný a podobný zisk vzieti za svú práci, jíž by s dětmi potrebu měli; a z toho, když boha milujc milují i své bližnie, a z té milosti to činie, co je hodné lidem, od boha u věčném životu vezmú odplatu. Ale množstvieť těch jest ďáblów, ješto kupce a lidi trhové zavodie od pravdy. Protož veliké jim třeba opatrnosti, neb die svatý Pavel: „Kteríž chtie bohati býti,

zacházejí v rozličná pokušenie a v osidla, ješto topie lidi
 na zahynutie. A kto móž všecka nebezpečenstvie trhová
 vypraviti, kak v trziech té milosti zapomínají, jízto jsú sobě
 dlužni lidé; kak ne jeden učiní neb žádá učiniti druhému, jehož
 by sám nechtěl od jiného, a toho neučiní druhému, což by 5
 chtěl, aby to jiný učinil jemu. A kto je, by chtěl oklamán
 býti? A to je v trziech obecné, že chce zklamati jeden dru-
 hého, i ve lži chtie jeden druhého oklamati, a budít věrová-
 ním a jako přísahajíc své lži potvrzovati, kupujíc vzhydzie,
 a vzhválné tůž věc prodávajíc; procenie velmi draho, zda 10
 by sprostného oklamali, světlo zaslonie, aby se lepší zdálo,
 cos buď; váhy a miery pravé a určené tak k sobě jako od
 sebe nemajíc. Aj, toť jsú vše, ktož tak s trhem jdú vókol,
 ješto jsú znamenie od ďábla vzeli, aby mohli kupovati a pro-
 dávatí. Jako je psáno, že za antikristových časov ktož nebude 15
 mieti znamenie jeho, nebude moci ani kúpiti, ani prodati,
 avšak běda jim bude, ktož vezmú to znamenie jeho, a blaze
 těm, ktož stojie v pravdě až do smrti, ač i u velikém ne-
 snadenství: takéž lež, faleš, lest toť jsú ta znamenie ďáblova,
 bez nichž nemóž člověk prostý trhem se obierati ani obcho- 20
 diti. Avšak běda těm bude! ktož se tak poddadie ďáblu,
 že i ta znamenie jeho vezmú, aby mohli kupovati a prodá-
 vati. I toť v trhu nenie upřiemost: když kto obdrží, aby
 jedné on sám takovou věc prodával; aneb když se smluvie,
 aby žádný nedával své kúpe lacinějie. Co je pak neřádu 25
 v krčmách, když mísie zlé pitie s dobrým; když v tom jest
 jich utěšenie, ješto neslušie, že lid jde píti i od božie služby,
 že se zpíjí, že kostkují, že freje vedú, a jakož die prorok
 Jeremiáš: „Prodadie děvečku, aby pili víno“; neb na to
 dobudú pěkné děvečky, aby tiem radšé pili u nich, u frej
 s nimi zajdúc.“ Mohlo by krčmářstvie bez hřiechu býti, 30
 ale pro takové mnohé neřády, kteříž se v krčmách dějí,
 nenie bezpečné duši. A též jest i v jiných trziech. Protož
 ktož s kterými trhy vókol jdete, razit vám opatrnú býti,
 brzoť črt vtrhne v trhu na svú stranu; a ktož móžete bez
 trhu býti a bez kupčenie, chvalte boha, a pakli v čem kto 35
 musí s trhem vókol jíti, viz, aby neztracoval pravdy pro
 penieze, nevaž užitka toho nad boží milost, jenž nechce, by
 kto v čem pochybil od pravdy.

Aby každý byl pilen stavu svého.

76.

Čeled také v každém domu, když věrně slouží hospodáři, bohuť slouží, a neset zde podobnost toho kóru devátého andělského. Ale tam sem napřed položil řeč čeledi; tuto 5 jim nic neřku, než toť řku vespolek všem stavům v cierkvi svaté: Buď každý pilen stavu svého, z každéhoť jest do nebes cesta, a každýt stav má svú práci, a když ji snese, čest a chválu a nebeskú odplatu od boha bude mieti. Ktožt bude snažen v božiem zřiezení stavu svého, ač i v nižšiem bude, 10 lepíť jest, než ten, ješto by byl u vyššiem stavu, a nebyl tak pilen řádu jeho. A zdali i zde na světě není lepí sedlák bohatý, než chudý vladyka? neb vladyka bohatý, nežli šlechtic, ješto nic nemá? A také važ každý draho sobě všeccky jiné stavy, nebť jest všech třeba. A i v těle jednom i noh 15 i rukú i očí třeba, a kteréhož by z těch nebylo, škoda by byla. I řkuť ještě: Buď každý pilen stavu svého k užitku všech, a miluj věrně všeccky i z jiných stavów, a budeš všech odplaty divně účasten v nebeském království.

O lichevnících, kostkářích a o lotřiech.

77.

Jest trój stav ještě zde na světě. O těch sem proto 20 nic neřekl, že nejsú hodni, by k čemu dobrému byli připodobněni. To je jeden stav lichevníków; o tom mluvíti mi neb psáti není třeba, neb obecně lichvu za zlé mají, ale jen to řku: že mnozí berú lichvu a nechtie slúti lichevnici, jakož 25 sem tam napřed řekl o těch, ješto na to židów chovají, aby na ně lichvili, aby to pobrali, což oni vylichvie. Ti také, ktož domy lichevníkóm najímají, lichvú jsú živi; ti, ktož proto dadie dráže svú kupi, že rok dadie, než by dali za hotové, buď to dědina, neb kón, neb obilé, lichvuť berú; ktožt 30 na úrok dávají penieze, lichvať jest, byť z jediného groše kopy do roka pojičili, lichevníkt jest každý.

Druhý stav nebo obchod ohyzdný jest stav kostkářový. Buď kostkář najkázanější, v zlémť jest stavu kažkoli; jestli k tomu nekázaný, ještě jest horšie. Ale když má žádost 35 k ciziemu, nezáslúže, činíť proti boží záповědi, jenž je netolik bráti aneb krásiti cizieho zapověděl, ale také aby ani žádal cizieho. A to je očitě znamenie, že kostkářství jest ďábelským přístrojem, že mnoho zlého drží se při něm: křivé

věrovanie, svárové, řeč bláznová proti bohu, proti svatým. Sám se vzeckne kostečník i svú mateř. Reč nejedná peská jest při kostkách, lánie, škřekanie, vražda, zlodějstvie, faleš, lest. A jakož črt tmy miluje, tak největšie kostkovanie v noci bývá. Budúť celý den kostkáři spáti, a v nociť se sejdú. A ktož své tak prokostkuje, budú naň lidé prstem ukazovati, a budú jim nevěřiti, by nekradli. A pak tak jest to božím přepuštěním na kostečníky, že mnohem více jich opsie kostkú, nežli vzbytčie.

Třetí stav neřádný jest lotrový stav, jimž ta jich nemůdrá myslice, že nechtie v jiných poslušenství býti, mnoho zlého přinese bydla a hanebného.

78.

O třech staviech onoho světa.

Abych dokonal tyto knihy o staviech, chci dořeci o třech staviech onoho světa, v něž jdú lidé podle trojiego svého zaslúzenie, podle božieho způsobu spravědivého. Jeden stav jest přenezčastný; ten je u věčném pekle, v němž věčné budú ti, kteříž v netbání na buoh, neuvěřive v spasitele, sešli s tohoto světa, a pakli uvěřili, ale jsú-li opěť v hřiech netbání na buoh zašli pro svú pýchu, neb pro závist, neb pro hněv, neb pro lenost, neb pro lakomstvo, neb pro lakotu, neb pro smilstvo, že by pro které z toho v čem desatera božieho přikázanie nesdrželi, a v tom svúj věk dokonali a z tohoto světa sešli, nevyjdúc zde pokáním z něho. V tom neščastném bydle jest věčné hoře všem zatracencóm obecně: jakož sú zde na buoh netbali, nevěřieci v syna božieho, nedržieci jeho ustavenie v svaté cierkvi, a jdúc po své žádosti v hřieštech, boha nade vše nemilujíc. A tak řku: za to netbání na buoh jest obecná pokuta všem zatracencóm v tom věčném pekle, ztráta bydla nebeského a poznání boha, v němž záleží věčný život a radost věčná, ješto vycházie na každý smysl. O té ztrátě aneb škodě die svatý Jan Zlatoustý: „By mi deset tisícov muk pekelných ukázal, netakť sobě vážím toho, jako odlúčenu býti od tváři božie, a v nenávist býti bohu.“ A svatý Augustin die: „Bratřie! byť nebylo ohně pekelného, ještě by neslušalo zlé činiti, by zlým jen to bylo odsúzenie, že by odlúčení byli od tváři božie.“ A kdyby nevieš kterou rozkoš jmieti mohli, by nevidúc boha,

ješto je stvoril, a jsúc zbaveni té radosti, ješto pochodí
 z toho vidění blaženého: ještě by jim bylo svú túhú lkáti
 pro tu ztrátu, ktož sú té sladkosti něco zakusili, ješto zá-
 leží v tom. Ktož by v pravé múdrosti rozuměl pravdě, ten
 5 by věděl to, coť pravím, rozuměl by, kaké je hoře býti od-
 lúčenu tváři božie. Ale kto je ještě nezakusil té sladkosti,
 nežádá-li tváři božie viděti, aspoň boj se muk ohně pekelného!
 Nemóž-li koho čáka odplaty odtáhnúti od zlého, že se snad
 zdá jemu malá věc, co buoh slibuje: móž se asa toho leknúti,
 10 jímž hrozí. Ale veď, ktož by chtěl přijíti k sobě, uzřel by,
 že nenie malá věc také radosti věčná ztráta. Udá se viděti,
 kakú túhu a žalost bude mieti některá paní, když k veselí
 některému nepustie jie, ješto má za to, že by tu vzácna
 byla a slovútna. Co pak když duše, vědúc, že k tomu jest
 15 stvořena, aby poznala boha a milovala a od něho byla milo-
 vána, a skrze to vzácna byla všemu sboru nebeskému, i uzří,
 že je na věky toho odlúčena, kak bude bez veliké tesknosti?
 I nenieť lze té veliké ztráty vážiti, nenieť malá věc boha
 na věky odlúčenu býti. Protož když dětátko beze křtu sejde,
 20 žalost jest otci i mateři, ale nad to ten každý bude hrozné
 a bolestné v pekle muky trpěti, ktož v netbání na buoh
 hřiechy se zšeředí smrteľnými, a z nich se k bohu zde ne-
 obrátí, nepočne pokánie, aby asa očistec onoho světa doči-
 stil jej. Neb i za menšie hřiechy, ješto by dobrému všední
 25 byly, zlý, ješto se v netbání na buoh zšeředí jimi, musí
 těžké a kruté trpěti bolestné muky u věčném pekle podle
 počtu, miery a váhy těch hřiechův, jimiž se byl je zšeředil,
 boha nemiluje a protivě se pravdě jeho v svém pyšném srdci
 neb v lakomém, aneb v žádosti tělesné libosti. A tu sám
 30 v sobě každý leptati se bude, v svém svědomí ten črv maje,
 ješto nikdy neumře. Bude v kramolu ustavičném s ďábly
 i s jinými zatracenci, neb každý každého mrzeti bude, a tak
 čím více jich spolu bude, většie hoře budú jmieti. A tak
 zhyne v pekle ta útěcha, ješto někteří říekají: „Budu-li
 35 v pekle, sám nebudu.“ Neb měl by menší srdečnú mrzkost,
 kdyby sám byl; a to, spolu se mrziec, větší muku budú
 trpěti, hodnu svým hřiechóm nyní na duši, a potom i na
 těle věčně po vstání z mrtvých.

A pakli die kto: „Kak by tělo v také bolesti na věky trvalo?“ znamenaj, žeť nejedna bude i zde na světě přfkrá bolest, s níž člověk bude dlúho trvati, a někdy pak nebude tak přfkrá, a umoří brzo. Neb pro zkažení některého ze čtyř žívlův, z nichž je tělo zdejšíe spojeno, umře člověk 5 více, než pro bolest. A když těla vstanú z mrtvých, aby vzala za své činy hodnú odplatu neb pokutu, tak budú boží mocí všemohúcí a múdrostí podle vôle jeho spojena, že ten řád věč nebude se moci zrušiti, v němž jich život bude záležeti. A tak zlí vždy budú mieti bolest v pekle, vždy jsúc 10 v smrti, vždy mrúc, ale tak nikdy nedomrúc, až by nebyli.

Móžt dobře těm nesbožným v uši vznieti jako hromem pravda božie k jich většie čtici, a řkúc: „I kde ste, ješto na buoh netbášte, světu slúžiešte, své libosti hledášte i v šeredství hřiecha? Již-li vidíte, jemuz ste nevěřili, aneb netbali 15 ste nato? Co je vám to vše rozkošné bydlo a povolné přineslo užitka, co ste jeho měli na onom světě? kte je ta vaše útěcha, ješto netolik ústy, ale i skutkem praviešte: „Užívajme světa, kochajme se jako mladí v stvoření krásném, ostavme všudy znamenie veselé svého, ať po nás ostanú 20 jmena naše!“ Což vám již pomóz to vše libé, ješto je minulo? Zdali nediete již v svém hubenství plačíc a stoníc: „Běda nám! hoře nám v této túze! É hoře! že sme se kdy narodili, a že nelze umřieti více! Ó kterak šťastný je ten, kterýž je nezašel po marném světu a po lstivé kratochvli 25 zabylstvu! Ale my nemúdrí mněchme bláznovstvie život jich a skonanie jich beze cti. Aj, kterakt jsú počteni mezi syny božími, a díel jich s svatými jeho! Poblúdili sme od cesty spravedlnosti a chodili sme po nesnadných cestách. Což je nám pomohla pýcha naše? Vše je minulo, co se nám na 30 světe líbieše; ale túha s hořem, v něž sme upadli, nemine nám na věky věkóv.“

Ó zlá a hořká věčnost! v bolesti, v trýzni, v rúhání a v kramolu býti věčné, kdež ničehož nenie, ktož co žádá, a vše, což jest, to je těžké a břídké. Ó, kto je řekl, že jsi 35 země zapomenutie, země hubenstva, země trýzni, v niež nenie ižádneho řádu, ale věčná hróza: právěť je řekl, anižť je ješto mohl vypraviti všeho hubenstvie pekelného! Nebť je mohl buoh na své nezbožné nepřátely více biedy přepustiti, než

by kto mohl vypraviti? Ó prenesbožná dlúhosti! v také
 čtici věč a věč býti, ano nikdy nemine to hoře. Po tisíc
 tisícov letech tak jest dalek u věčnosti konec, jako by první
 den teprv se počal, aniž móż který počet času k věčnosti
 5 přirovnán býti!

O očistcových mukách.

79.

Druhý stav času budúcieho na onom světě jest v očistci
 ten oheň, múdrostí boží způsobený. V tom stavu jsou těžké
 muky, a ti mají v těch mukách býti očistěni, kteříž sú zde
 10 kterými hřiechy poškvru vzeli, z nichž však k bohu se,
 prvé než zemřeli, obrátili, a zde se počeli pokáním čistiti,
 ale ještě dočista nevyčistěni, ani vrúcím milováním k bohu
 a horlivým, ani také velikú žalostí na hřiechy, jakož hodna
 byla k očistěni, ani pokáním, utrpením neb modlitbú neb
 15 almužnami. Ty muky, jakož pravie světi otcové, těžší jsou,
 než které muky tohoto světa. A to je podobné podle božie
 spravedlnosti: ktož zde netbá, aby lehčejie byl vyčistěn po-
 káním, že bude potom trpěti těžce, ale však ne věčně; neb
 ta žádost a to k bohu obráćenie u viere vyvede je z těch
 20 muk, když budú úplně vyčistěni. To, že jsou za času ostali
 hřiechu a káti se počeli, učiní v nich, že také ostanú jich
 muky, a dojdú radosti věčné. Ale sbožný, ktož se zde tak
 bez poškvru obierá na světě, aneb zde se očistí všech
 svých poškvru, že po smrti nebude na jeho duši, čeho by se
 25 chytil ten pekelného ohně plamen, ale upriemo do nebes
 pojde. Neb, jakož sem řekl, prevelikúť muku, praví písmo,
 ohně toho mohl je i uměl buoh všemohúci nad náš rozum
 učiniti, an i zde na světě rozličným bolestem dal nad tělem
 panovati, ano bolí ono jinak a ono jinak. Coť pak tam
 30 nebude duši muk velikých a rozličných pro veliké hřiechy
 rozličnými zšerezenie? A když kto zde trpí cos buď, móż
 to jemu ke dvěmu býti užitečno: jedno že skrze to bývá
 očistěn od hřiechu; druhé, že strpí-li pokorně, zaslúží chvály,
 ale tam v očistci jediné že bude očistěn mukami těmi, ale
 35 z trpenie toho chvály izádné nezaslúží. A také to jest dobré
 v očistci: že nemóż duše trpěcí tu muku, tak se rozpačiti,
 by čím boha viece rozhněvala, a vsecky ty jejie šlechtnosti,
 které je do sebe na světě jměla, budú jie k nebeské chvále

zachovány; ani tiem v nebesiech bude hanbu mieti, že je v očistci trpěla muky. Né, mnohá u většie cti a chvále bude, z očistce vyjdúc, než některá, jíž nebylo očistce třeba; ale to ne proto bude, že je v očistci byla, ale že je více, na svete jsúc, v těle zaslúžila. Neb kdyby byl obraz udělán 5 krásné, a pak prachem by připrchl, kdyby pak byl očistěn od toho prachu, kraší by byl, než ten, ješto nenie tak krásné udělán, ač by i nebyl nikdy tak poprchl prachem.

Tiemť činem ihned upriemo jdú do nebes dietky svatým křtem omyté; a starší, mnoho pracovavše, jměvše rozličné 10 ctnosti, své duše jako krásný obraz pripravivše, a k tomu poprchly jich duše prachem hřiechów, pójdú do očistce, aby tam byli vyčistěni, když sú se zde počeli byli pokáním čistiti. Když pak vyjdú z očistce a přijdú do nebes, větší čest a chválu mieti budú, že byla jich duše, jenž je obraz 15 boží, více ctnostmi ozdobena. Ano i zde u dvorów někto se dopustí něco, že musí do věže v kázeň páně jíti, a když bude vypuštěn, v témž bude svém dóstojenství, jako je dřeve byl, a nebude jemu proto roveň menší, ač se je věže i nedopravil.

Protož mýlét se kacieři, řkúc: „Nenieť očistce na onom 20 svete; jakž kto umře, takž jde aneb do pekla, aneb do nebes, a jestliže se je zde více zprznil, menší chválu v nebesiech mieti bude.“ Ale tato oba příklady ukazujeta, že je to nepodobné; a také, poněvadž buoh jest i milosrdný i spravedlivý. Kak by byl spravedliv, dada bez pokuty minúti zlému, 25 kdyby ten ihned do nebes šel, jenž je mnoho hřešil, a zde, ač se káti počal, však dočista nedokál se? A pakli by se nad takovým nesmiloval, an se k němu obrátil, kak by byl milosrdný? Aníž by spravedlivé bylo, by dietě, ihned po křtu umra, bylo většího dóstojenství, že je potom nic ne- 30 hřešilo, než ten, ješto je mnoho pracoval v milosti božie. Veď, rúcha plátna ušlechtilého, ačť bude pošpiněna, však když vyprána bude, krašie bude i počestnější, než rúcha z křečného hrubého plátna, ač by i nebyla nikdy pošpiněna. Ale však řkuť: těžkéť jest trpěti piestové rány, lúh litý, var, 35 mýdlo, aby to špínu vyleptalo. Protož dobrét by bylo tomu, ktož by se zde nezšpinil hřiechem: aneb, ač se zšpiní, ale lépe zde lehčejším pokáním se očistiti dobrovolně, aby ihned po smrti odsud šel upriemo v nebeskú radost, než tam musiti

bezděky u veliké tesknosti trpěti očistcový těžký plamen a břídké muky. Z toho však hoře tak velikého když bude duše všech svých poškrvn vyčistěna mukami hodnými, vyjde a bude potom u věčné radosti. A ještě v písmě nalezáme 5 tu odtuchu, že živí mohou čtverým obyčejem pomáhati mrtvým, aby spieše jich duše vyšly z toho hoře, a aby ty muky byly jim oblehčeny. Ale jedné těch dušem mohou tak pomoci živí, ještě, donidž zde byli v tomto životě, zaslúžili toho, aby jim to mohlo pomocno býti, což by za ně živí činili. I řku, že 10 tím čtverým móż býti od živých umrlým pomoc. Najprvé když za ně tu velebnú drahú obět těla a krve syna božieho na mši svaté obětují podle jeho ustavenie té svátosti.

Druhé prosba a modlitva pomáhá dušem od kostela i také od lidu jiného, ještě v náboženství modlé se za duše 15 svých známých a svých příbuzných.

Třetí pomoc mohou duše v očistci mieti, když svatú almužnu činie za ně.

Čtvrtú, když jich příbuzní postí se za ně. A ktož rád pomáhá dušem těm, zaslúží, že také bude jemu užitečno, 20 když potom budú jiní jemu pomáhati. A velmi je to bohu libo, ktož má žádost duší spasenie, buďto že vede živé k spasení jich, aneb túto čtverú věcí mrtvým pomáhá.

O nebeské radosti.

80.

Jest stav třetí onoho světa v radosti nebeské a v div- 25 ném pokoji, ještě vycházie nad všeliký smysl. Ten stav blažený všemohúcí hospodin v své múdrosti a v své dobrotě svým připravil, kteříž podle jeho přikázanie hříechu se vystřiehali, aby se jemu ne nelbili; a podle jeho svaté rady táhli se i od příčin hříechu k svrchování, aby se jemu líbili. 30 V tomť stavu jsou duše svatých v tvář boží zřieci, v níž vše vidie, a mají z nie plnú radost, jisti jsouc tiem, že po súdném dni, když v svých tělech z mrtvých vstanú, budú věčné i v svých tělech oslavených těch v tej radosti, jakož vidie, že Kristus jest v svém již těle oslaveném, z mrtvých v něm 35 vstav; aniž které tesknosti mají, čekajíc toho, neb tak v tom vidie vůli boží. I chtěl bych rád něco říci o té radosti, ale nelze mi je toho, neřku vypraviti, ale ani pomysliti, co je buoh připravil těm, ktož milují jeho, aneb ani je oko vídalo,

ani ucho slychalo, ani na srdce člověčí vstupovalo, co je buoh útěchy a radosti připravil těm, ktož milují jej. Avšak nechajť řku o tom, což mohu. A my vědúc, že boha nemóžem izádnú řeč vymluviti, avšak někdy něco o něm dieme: takéž i o té nebeské radosti. A protož asa na to slušie 5 pomysliť, malá-li je to útěcha a radost hubenému, když uzří a pozná, že již zbyl hubenstva svého a nebezpečenství mnohých, a přijde již v jistú bezpečnost. Tu prvú radost sbožní budú jmieti v nebesiech, neb tu teprv poznajie právé, co je hubenstvie a nebezpečenstvie na tomto světě, z něhož zvláštní 10 boží milostí jsú vyvedeni, v němž tak mnoho jich jest zahynulo a ještě hyne. A tu i to poznají, že jsú již v pravém bezpečenství.

Druhá radost bude a jest sbožným v tom nebeském bydle, když uzrie spravedlivú pomstu nad nepřátely božími, 15 z niež sú oni jediné zvláštní boží milostí vyšli, k bohu se od světa obrátivše, pomoc jeho měvše i proti tělesným žádostem.

Třetie radost a veliká bude, když zbožní poznají dábla tak velikého nepřitele svého a tak lstivého, a již nemajíc naň izádné péče, vidúc, že sú nad ním svítězili a vyšli ze 20 všech osidl jeho.

Čtvrtá útěcha a radost bude v poznání přirozenie: kak divně vešken svět drží svůj běh v přirození, kak se co rodí v zemi i v moři, živé i mrtvé, kde se řeky neb studnice počínají, kde větrové, kak se u povětří dešť zarodí anebo 25 snieh anebo krúpy, nebo hrom i cožkolivěk; poznati, na čem je buoh zemi ustavil a divně vody okolo nie a povětříe nad nimi, a nad povětřím oheň pravý okolo všeho, na čtvrtém miestě. Útěchať bude i to poznati osmi nebes přirozenie, v nichž jsú planéty a hvězdy, proč v sedmi nebech v každém 30 jedné jeden planeta, u prvniem měsiec, v druhém venus v třetiem mercurius, v čtvrtém slunce, v pátém mars, v šestém jupiter, v sedmém saturnus, v osmém obecné jiné všecy hvězdy, a které je moci která hvězda, a kak mají divný svůj běh, a kak divně způsobem božím řidie vešken svět, a kterak 35 jest a proč jest nad těmi osmi kruhy nebeskými opět devátý, jenž slove kruh hnutie prvnieho. V tomť zde hvězdári velikú útěchu mají, dívajíc se myslí tomu jakž takž, ač i nemohú plněho v tom zde poznanie mieti. Ale ktož i z najprostnějšieho lidu

do nebes přijde, vše to z ziskrz pozná, a bude zvláštní útěchu a radost mieti, i v tom vida boží moc všemohúcí, múdrosť neobsežitú, a dobrotu nevýmľuvnú. Né, mnohé v tom i nad to poznají, jehož ani Ptolomeus, ani který z hvězdářův mohl kdy poznati: poznají, kak jest a proč jest ono nebe, ješto slove křišťálové, jehož sú nedošli hvězdáři vtípem svým, ale jedné v písmě jest tak jmenováno, ješto nemá ižádného běhu. A jakož sem řekl: poznát mnohé věci, tam vejdúc duše, když vyjde z tohoto světa, o nichž zde lidé nic nevědie; pozná nad tiem i ono přesbožné nebe, ješto plamenné slove, ne proto, by hořalo ohněm tiemto, ale že v něm všichni plápolají a hořie v milosti božie, kdež sú duše svatých, a po dni súdném, kdež budú i s těly svými v svých řádíech, kdež také jsú svatých andělův tři jerarchie a devět kórův. V tom nebi jsú všichni, kteříž vidie tvář boží v svaté jeho trojici, v niž hledieci mají plné poznánie všeho, což jest stvořeno, každý sám se, každý druhého a nade vše chválu boží.

A z toho bude páť radost a utěšenie, že kteříž tam budú v tom přezšťastném tovařiství, každý každého tak bude milovati, a skrze to jeden druhého dobré vida, tak jeho dobrým jako svým radosten bude. Velikát by radost byla a útěcha jedné zřieti, dívajíc se na ten řád toho Jeruzaléma nebeského všech svatých sborů v tom pokoji, ješto je každý smysl převýšil. Neb toť jest to město svaté, v němž jest viděti pravý pokoj, toť město svaté všecky své zdi i všecky ulice má vzdělány duchovněm zlatem, jeho brány stkvějí se perlami a rozličným kamenem drahým. Ó, kak jest toho města měšťan přesbožný stav! Tam ijeden chud nenie, ani slep, ani belhav, ani kterým neduhem nezdrav, ani proč truchel. Tam setře hospodin všelikú slzu s očí svatých. Kaká by útěcha byla jedné patřiti na ty přesbožné měšťany a měšťky města toho v jich odivně slušném pořadu, v jich ozdóbách: ano každý, ačkoli má se všemi jednoštajnú výbornú zlatú korunu, však každý zvláště má něco mimo druhého, ješto podle zvláštneho jeho zaslúženie ozdóbují na něm všem obecnú zlatú korunu. A jsú někaké zvláštie tři korunky odivné drahosti, ješto mimo jiné zvláštie ozdoby troje vítězstvo ukazují k jich cti věčné, komu budú dány.

Jedna je těch, ješto jsú svú tělesnú žádost přemohli a panen-
skú celost zachovali. V těch korunkách mohú jíti za čistým
beránkem, kamžkoli on jde. Tak zdá se některým, ale já
ani toho jistím, ani odmítám, donidž bych lépe tomu nau-
učen nebyl: že zvláště pád anjelský má čistými pannami neb 5
jinochy nahrazen býti, aby totiž tolik bylo v nebesiech ne-
porušených panen a panicův, jako zlých andělův od onud
spadlo, a pak lidu jiného tolik, jako i těch panen i anjelův;
že těch panen s anjely bude jako jeden kór, a onoho lidu
obecného kór druhý. A ti všichni radostně řkú: „Svatý, 10
svatý, svatý! pán nad pány, král nad králi, hospodin, jenž
ny stvořil, jenž ny provinilé vykúpil, jenž ny z své milosti
zvolil k této věčné blažené radosti, jenž nám pomohl pře-
moci všecky nesnadnosti, jenž nás osvietil a naučil, kak
bychom na té zmatné púšti šli a nezablúdili v onom světu, 15
jenž nám vlil to svým svatým darem, abychom jej nade vše
milovali i se spolu, a z toho jměli tak hojnú radost!“

Druhá korunka té veliké ozdoby jest těch vítězův, ješto
tak svět přemohli, že i smrt trpěli pro milování božie. Na
těch korunkách k jich cti zvláštěnie jakoby vyryto bylo ne- 20
beským písmem to, ješto cierkev svatá v ymně zpievá o nich,
řka: „Aj, toť ti, k nimž je byl mrzkost vzal svět, donidž
je držal; neť květem jalovým jeho nestatečným ovšem po-
hrdali, Krista následujíc, v němž mají odplatu dobrou. Ti
prchánie lidská, tak ukrutná, pro něho přemohli, tvrzšé jsúc 25
než železa, jimíž je mučili, neb mysli jich pevnosti nikakž
nemohla sú roztietai. Mečít je sečěchu, avšak nereptachu, jako
beránkové, ani žalostiechu, ale srdcem úklidným mysl v dobrém
svědomí sdrželi v divném pokoji.“ I který hlas neb jazyk mohl
by vypraviti, co je buoh mučedlnískóm připravil odplaty, tak 30
je korunovav přeslavnú korunú, jich krví slavně zrudněnú?

Třetie korunka jest těch, ješto ďábla přemohli, a tmy
jeho zapudili, učením pravým svět osvietivše, a stáli udatně
bez bludu v pravdě písma svatého, srdce temná osvécujíc,
učiec lid, aby lsti ďábelské odolali, a drželi se pravé viery, 35
k dobrému ponúkajíc, ze zlého treskěc a kárajíc. Ktožt
v tom setrvá, pravýt jest vítěz. Neb je tak lstivě a silně
ďábel podstupuje, že onde chce v libé chvále podtrhnúti
a v chlúbu zavesti, onde těžké vzbudí od jiných protivienstvie,

a v tom v obém jest vítězstvo. A co je jich také svú lstí zavedl, že, jiné učiec, zblúdili sami, jedni na levo, druhí na pravo držiec sě prieliš! Ale vítězť jest, ktož odolá všemu tomu a nedá sě zavesti ďáblu v ty úmysly, ješto by sě nemohly sjednati s svatým písmem, a sstojí v hodují upriemosti svým učením. Protoť všeliký takový bude tu drahú korunku jmiati. Ó kteraká útěcha! zřieti na také zřiezenie odplat svatých v jich cti, v jich zaslúžení podle toho, jakož kto, zde na světě jsa, zaslúžil čeho, že izádnému nemine ani 10 najmense pomyšleníčko dobré, by hojně a oplývající miery odplaty nebeské nevzalo. Toť by mohl těm sbožným říci, ktož by je viděl v jich cti: „I kéž vás nynie posměvači ukárají! ké vás nuzie nebohobojní protivníci! Již jste ve cti, již v radosti, ješto sě někdy zapálaste před nemúdrých posmieváním. Ó radosti nad tu radost! netolik jedné tomu 15 rádu nebeskému v chvále svatých i anjelskému zřiezení tak sě dívati, ale i samému býti v tom blahoslavenství, tvář vidúc svatě trojice, a všech milost vidúc k sobě, až i božím všem jsúc vzácnu, až i bohu samému, všecky milujíc tak 20 jako sami sě, a boha nade vše! Velikát jest radost z té blažnosti s bohem i se vším sborem nebeským býti v také jednotě pravé milosti. Otiež myslí své, mohla-liť by pochopiti všichnu radost z té útěchy? Pakť více pravím: kdyby kto druhý, jehož by tak miloval, jako sám sě, túž jměl radost, 25 jako i ty, zdali by dvojie té radosti neměl z toho? nebť by tak onoho radost byla liba, jako tvá. Pakli by jich více bylo v té radosti, z nichž by každého tak miloval, jako sám sě, ta radost rozmnožilať by sě pro každého. A poněvadž v tom blahoslavenství každý celým srdcem, celú myslí i celú 30 duší bude boha nade všecko milovati, a že buoh má blažnost a velebnost nade všecky: takéž celým srdcem, celú myslí i celú duší budem sě radovati tak veliké božie velebnosti, a tak veliká radost bude v nebesiech všech vyvolených, že každého srdce plno jie bude, ale ona všecka i v žádného nevejde srdce, než s stolik, 35 což které bude jie móci pochopiti. A toť jest, ješto die s. Pavel: „Okó je nevidálo, ani ucho slýchalo, ani je člověku na srdce vstupovalo, co je buoh připravil těm, kteříž milují jeho.“ Dajž to, milý hospodine! abychme tě tak milovali, jakž bychom došli plnosti té radosti, vždy tě majíc před očima, amen.

81.

**Tuto se počínají
knížky o hříšiech a najprv priemluva.**

„Odlúčš-li drahú vec od chatrné, budeš jako ústa božie.“
 Toto slove vzato jest z knih proroka Jeremiáše. Ústa
 božie sú, ješto mluvie slovo božie, jímž hříech lúcie 5
 od duší drahých. A i žaltář napomíná, abychom, od-
 chýléc se od zlého, dobré činili. A die také prorok
 jeden: „Přestaňte zle činiti, a učte se činiti dobře.“ I dieť
 svatý Jeronym k Demetriadě: „Važ to největšie umění:
 uměti hříechy od ctností rozeznati.“ A kak by kto, ne-
 uměje toho, chýlil se od hříechu a táhl se k ctnostem?
 I die opět v tom listu svatý Jeronym: „Buď tvá najprv-
 nějšie péce zvěděti, co by se líbilo pánu tvému a co nelíbilo,
 aby s rozšafností slúžila jemu; neb nahodíť se nelibost
 někomu učiniti, nevědúc, co se jemu líbí. Protož jakož většie 15
 jest vůli boží činiti, než věděti; takéž prvé ji jest věděti,
 než činiti. Počátekť jest poslušenstvie: chtieti zvěděti, co je
 přikázáno. A veliká-li je strana uhovénie, ktož vie čeho ne-
 chati a co činiti? Protož po oněch prvých knihách tohoto
 svazku, ješto sú o rozličných lidských staviach, položil sem 20
 tyto druhé knihy o hříšiech, aby mohli, poznajíc co je hříech,
 stříeci se jeho, a duši svú každý v stavu svém táhnúti od
 hříecha.

A co má komu tak drahá vec býti, jako duše jeho?
 Dieť sám Kristus: „Co je platno člověku, by vešken svět 25
 získal a na duši svej škodu vzal?“ I tiemť je ukázal spasitel
 drahost duší lidských, že svú drahú krví vykúpil. I slušie
 toho každému pilnu býti, aby najprvé od své duše hříech
 odlúčil. A poněvadž má své bližnie jako sám se milovati:
 mož-li dobrým napomenutím, naučením podobným, potres- 30
 tkáním z neřádu, v dobrém rozpálení a od jich duší hříech
 odlúčiti, odluč! Budeť jako ústa božie. I co je tak zlé,
 jako je hříech? Šeředná vec jest zlá kóže, že ji ohyzdno
 tak naprosto pojmenovati, jakož slove. Avšak kdyžby pravě
 hříech jejie byl odlúčen, nebyla by šeředna, jako je to zřejmo 35
 na svatě Maří Mandaleně. Kakt je šeředen ďábel, lhář!
 A ty je jedné sám hříech mrzky učinil? Pro hříechť je vše
 zlé, pro hříech peklo, pro hříech hanba, zámutek, strach etc.

Ač hříšný ubezpečí se kdy nemůdře, všakť nemůž nikdy pravé bezpečnosti mieti. Každá mysl neřádná jest svá muka. Dva šeptati budeta, a kto je čím zlým vinen, vztýchá se, zdali snad o něm to šepcí. Dieť také písmo: „Běda, že
 5 sme hřešili; neb proto neustavični učiněni jsme.“ I z toho vědomo jest, kak je veliké zlé hříech, že syn boží, chtě nás od hříechu vyčistiti, svú svatú krev prolil na tom. I měla by nás věč mrzeti libost v hříechu, poněvadž je spasitel náš tolik trpěl, aby nás od šeredstvie hříecha vyčistil.
 10 A s právem bychom i o svých bližních pilnost měli, abychom hříech od duší jich odlúčili: onen se bohu modle za ně, onen je v dobrém napomínaje a rozum jich osvěcuje, a jiný dobrý příklad jim dávaje.

Co je hříech.

82.

15 Mnozí říkají: „Nevieme, co je hříech.“ Slyštež a znamenajte, mysl přiložiec, dieť s. Augustin: „Hříech jest vóle chtieti dosáhnúti cos buď, neb držeti cos buď, ješto je proti spravedlnosti.“ A opět die s. Augustin: „Hříech jest řčenie neb učiněnie, neb žádost, ješto mysl trží proti božímu ustanení.“
 20 Třetie ještě die vždy svatý Augustin: „Hříech jest netbajfc dobrého, v němž nenie proměny, přidržeti se dobrého, v němž jest proměna; to jest odvrátiec se od stvořitele, jenž jest plné a pravé dobré, obrátiti se k stvoření, ješto, ač jest dobré, ale nenie plné a pravé dobré.“ A toť někdy
 25 tu bude, když stvoření k sobě neřádně roznieti milost, že libost a kakés kochánie myslí v stvoření bude, a někdy tu bude tím obyčejem třetím hříech ten, když kto, ješto by se jen boha měl báti, bude se něco jiného strachovati. A vpadá tak člověk v hříech, nechtě ničehož, ješto mu milo, ozeleti,
 30 a někdy toho chtě zbýti, čehož se strachuje trpěti.

Co jest přirozený hříech.

83.

To troje povědění: co je hříech, těch hříechův dotýče, jichž se z své vóle dopúštieme; ale jest čtvrté, ješto přirozeného dotýče hříechu, a móż také i toho dotknúti, ješto
 35 někdy tiem hřešíme i z své vóle. Toť die: hříech jest nemieti toho řádu, kterýž by kto měl mieti. Toť povědění tiem přirozeného hříechu dotýče, že je to ten hříech přiro-

zený, v němž všichni, jdúc ot Adama a ot Evy, v tělesné libosti rodíme se synové a dcery hněvu božieho, že nemáme té plné pravdy přirozenie člověčieho, v nřž byl buoh Adama a Evu stvořil, jeřto sme ji měli mieti, v nřž bychom byli, neumierajíc, přiřli k vidění boha. A toho hřiechu pokutu 5 máme smrt a mnohé hubenstvo tohoto světa. A byli bychom měli věčnú ztrátu, že bychom věč nebyli viděli tváři božie, kdyby syn boží, náš spasitel, nebyl opravil spasenie svému lidu, a sám se nebyl nám cestú učinil, aby ty, kteříž budú jeho, přivedl skrze se k vidění boha a k životu věčné bla- 10 ženému, ač i nemají oné prvnie pravdy přirozenie člověčieho, v nřž byl buoh člověka stvořil, jeřto ji měli mieti, aby mohli skrze ni přijíti k vidění boha, neumřúc nikdy ani trpiec co protivného. A tak ktož vejde v jednotu cierkve svatě podle ustavenie syna božieho skrze křest svatý, že bude z lidu 15 jeho: tomu bude ten hřiech přirozený tak odpuřten, že nebude dlužen mieti té pravdy člověčieho přirozenie k tomu, aby skrze ni dořel vidění tváři božie u velebnosti božstvie jeho; neb již bude moci k tomu přijíti skrze pána Jezu Krista. Ale vřak to přirozenie poruřené ostane jemu až do 20 smrti ku pokutě, a hubenstvo rozličné tohoto světa až i smrt musí trpěti, duře s tělem rozlučenie, do vřtánie z mrtvých. A donidř bude na světě člověk z toho poruřeného přirozenie, i trři člověka v mysli cos buď zlého neb marného, ale již, to hřiech nebude jemu, když k tomu nepřistúpí povolením; 25 a když ten podnět vnitřní přemóž člověk, v ničem jemu nepovole, bude čest a chválu z vietězstva mieti. A to přirozenie poruřené táhnem najprv od Adama a od Evy, že je v nich ta pravda člověčieho přirozenie skrze hřiech božím přepuřtěním tak poruřena, že takéž poruřené plémě řlo od 30 něho, až i my z poruřených v tom přirození takéž jsme u přirození pravém poruřeni, a jinak děti nemóžem mieti.

84.

Co je v nás počátek hřiechův.

Nechaje řeči o tom hřiechu přirozeném, o tom miením řeč podjieti, jeřto z naše vóle dopuřtieme se jeho a svú 35 sami vinú. Těch hřiechův počátek jeden jest v srdci, a dva jsta kořeny, trři jest k nim na světě podnět, a sedm hlav mají a deset rohův. Ten jeden počátek v srdci jest kakás

vnitřnie pýcha neb netbánie na buoh, neb ktož by se pilně držal boha v pokorném srdci, nic by neučinil, ani promluvil, ani pomyslił proti bohu; ač by z podnětu přirozenie porušeného potrhlo co mysli z nedojiepie, vóle by k tomu i na 5 chvřlku nepřistúpila.

Dva kořeny hriechów jsta: jeden libost, druhý bázeň; libost, když zbudí milost k něčemu neřádnému, a bázeň, když také ustraší člověka neřádně.

Trój podnět jest k hriechóm na tomto světě: to ješto 10 je tělu libé, a ješto na světě oči vidíta, a pýcha ve cti. Jedno vzbuzuje tělesnú žádost; druhé lakomstvo, že žádá člověk toho dosáhnúti, což oči vidíta; a třetie hrdost, púru závist i mnoho zlého, jakož potom uslyšíte.

Kak neslušie světa milovati.

85.

15 A že die svatý Jan: „Všecko, což je na světě, anebo je žádost těla, anebo žádost očí, anebo pýcha života“; třebať jest múdre vókol jítí s světem, aby tiem podnětem člověk nebyl zapálen v hriechu. I dieť to svatý Jan ne nadarmo: „Neroďte milovati světa, ani toho, což na světě jest.“ A die 20 kterýs prorok: „Utiekajte z Babylona, abyste své duše spasiti mohli“; a mniet písmo svět tento Babylonem, v němž jest neřád a mieška kakás a nic čistého, ale kal se vším. Avšak hriješní milovníci a milovnice tohoto světa, ulnuvě k světu jako k lúzi plné kalu, ješto je na zemi, pijí velmi 25 nečisté, jakoby velmi čisté bylo. A tak sú se tiem kalem zpilí, že jsú jako bez rozumu a jako slepí, že neznají, co je svět, ani tbají, by jej znali. Neb ktož by svět právě znal, odskočil by od něho, vida, že je marné, nemúdré i zlé svět milovati, po světu státi. Neb jakož die svatý Jakub: „Ktož 30 bude chtieti býti přitelem tohoto světa, ten bude božím nepřitelem“; a ktož svět miluje, po světu stojí, a rád by se srovnal s světem: zdali ten světa nemiluje? A protoť svatý Pavel napominá, řka: „Neroďte se přirovnávati tomuto světu.“ I nejsúť to múdrí, jimž se svět ľbí v svém obyčeji, neb 35 tolik je v něm neupřiemosti, tolik zlého; a pakli bude v něm co dobrého, to od něho núzi trpí. A jest zjevné zlé do světa troje. Jedno je, že vždy hyne, druhé, že ľúdí svými milovníky, třetie, že hriechem je zahubuje. I co je

X tak pevné zde na světě, by nehynulo? co je tak dobré, by se k němu něco zlého nepřimiesilo? Jistě i k svým přátelům nedržít svět viery, lúdíť jimi, všeckyť zklamá, kteříť v něm uloží svú naději; učiníť s nemúdrymi smlúvu pŕiezni, bude jim dávatí křivé sliby, a když je pŕitáhne k sobě, tehdy je zklamá, že budú jemu robiti těžko, an vždy slibuje oddechnutie a vždy lúdí. Bude říci: „Již dobře tvá věc bude, jakž jedině tohoto dosiehněš neb tohoto,“ a pak když toho dosiehne, opěť bude s tiem mieti novú lopot. A ač co dá libého, skoro odejme; ač utěší, tudiežť zamúťí; ač povýší, jednožť svrže a dá v posměch nepřátelóm. Dá zdravie, krásu, jednéžť pŕijde nemoc, bolest, starost; dnes bude ve cti podle své vôle panovati, jednéžť to spadne; bude vzácen, jednéžť bude mrzeti všecky. I toť jest neřád tohoto světa: mnohé rozumné, múdré, šlechtné, ješto by užitečně kralovali a vládli, svět zavrže, a těch pozdvihne, kteříž nejsou toho hodni činy svými. I to je hubenstvo tohoto světa: jmá-li kto libého něco, má s tiem strach, zbúří-li se protivná proměna, zbaví jej toho, jakožto na jiných před sebou vídáme; i lepce se, chřadna strachem, chtě sobě oním i oním pomoci, avšak vždy najposléze, ač ne jinak, ale smrtí vše ztratí. Pakli kto die: „To což shromáždím, ostavím dětem,“ i toť jest hubenstvo světské. Mnohokrát snadně to zmrhají děti, ješto je jim nesnadně nachováno, a častokrát ten bude požívatí jiného nachovánie, ješto nikdy nebyl pŕietel, a nepřátelé budú i děti druhdy, když budú protivných otci obyčejóv. A kto vše počte, co je neřádu tohoto světa? A pak najposléze uvrže svět své milovníky v těžké muky onoho světa, a nebude tbáti jich zahynutie, ani jiné vystřeže téhož zlého; vida, že jsú ti již zklamáni jím, jdúc po jeho pochlebenství, proto ty, kteréž nalezne, potáhne k témuž. Protož utiekajte z Babylona, stŕezte se světa, nechcete-li, byť vás hŕiech zprznil a zčinil vás nepřátely božími, žádost vaši podnikéť k libosti tělesné, k lakomstvu, a v pýše zapále srdce vaše.

86.

Co sedm hlav hŕiechóv, slyš.

35

Ješto béch řekl, že hŕiechové sedm hlav mají, toť miením, že jest sedm úhlavných hŕiechóv. Neb každý hŕiech aneb jest z pýchy, neb z závisti, neb z hněvu, neb z lenosti,

neb z lakomstva, neb z lakoty, nebo z smilstva; a tyť hriechy někteří jmenují smrteďnými, ale já jmenuji je úhlavnými, a mám za to, že je jediný to hriech smrteďný, netbati na buoh, tak že by všeecka milost k bohu pohasla. Ale nepo-
 5 hasla-li by všeecka, ale jen pomdlela a menší byla, než by slušalo: to by k těm slušalo hriechóm, kteříž neslovú smrteďní, ješto, jakož jim říekají po latinsku, snáze budú odpuštění. Ale zdá se pak z této řeči, by řiedko kto smrteďně shřešil aneb izáďný, a kto je, by něco na buoh netbal? Tu rozumějte: jest-liť že kto jen z bázni tbá na buoh a nic z mi-
 10 losti, v smrteďnémť jest hriechu. Dieť svatý Jan: „Ktož nemiluje, v smrti přebývá.“

Druhé, ktož by jen pro dary zdejšíe, aby jemu buoh dal zdravie, sčestie, sbožie, miloval boha, a nic pro něho samého, že je dobrý, že je na věky milosrdenstvie jeho:
 15 tenť by také boha nemiloval; neb to ten miluje, pro něž boha miluje.*

Třetie, ktož by proč koli přestúpil božie přikázanie neb záповeď boží, aneb měl toho již plnú vůli, že by chtěl to učiniti, ač by pak toho i nedošel skutečně, smrteďně by
 20 shřešil; neb by netbal na böh již a potupil by boha v jeho přikázání. A tak i proti bližniemu móžť smrteďně shřešiti člověk, když proč v milosti ovšem pohasne proti bližniemu, že nebude tbáti naň, potupí jej. A tak, ktož co učiní, promluví, pomyslí s rozmyslem a s povolením k myšlení tomu
 25 v tom netbání na buoh, neb na družce, neb v tej potupě: všeť to bude hriech smrteďný, když tak pohasne milost k bohu neb k družci. Pakli by co nepohaslo tak ovšem milosti budťo k bohu aneb k bližniemu, ale jedné potuchlú ji učinilo; toť by bylo z těch hriechów, ješto nazýváme obec-
 30 nými aneb všedními, že těmi obecně a na však den hřešme, pro tyť by křestan neměl věčného pekla, ač by i v nich sšel, jakoby měl pro smrteďný. Ale však, kterýchž se zde almužnú, utrpením, modlitbú v skrúšeném a pokorném srdci neučistí, těžce musí duše z nich býti vyčistěna ohněm očistcovým onoho
 35 světa, než přijde před boží obličej; avšak pro ten základ, kterýž je měl v svém srdci, vieru pána Krista, k spasenie přijde, když bude ohněm vyčistěna duše, k němuž ti nepřijdú, ač by i málo měli těch obecných hriechów, kteříž by neměli pravé

křesťanské viery a nebyli z lidu Kristova. Neb tak die písmo, že on svůj lid spasí. Byť pak kteří jinak velmi svatě a spravedlivě svůj život zde vedli, nejsúc z lidu Kristova, nebudúť spaseni.

I tomuť je rozuměti, že ten hřiech netbánie na buoh 5
 neb na družce, jakož sem řekl, že ten jest jeden hřiech smrtedlný, a ten móż býti sedmerým obyčejem, aneb, at řku, pochodí z sedmery věci, aueb pro sedmerú věc přicházie. Někdy z pýchy bývá, někdy z závisti, někdy z hněvu, někdy z lenosti, někdy z lakomstva, někdy z lakoty, někdy z smil- 10
 stva: že člověk potupí boha v jeho přikázání, netbaje držeti toho, co je zapověděl buoh neb přikázal. A že těch úhlavných sedmi hřiechów třeba se je každému vystřiehati, kteréhož je kolivěk stavu, coť poviem o každém z nich, zname-
 najte, a najprv o pýše. 15

88. O prvniem hřiechu hlavniem, o pýše. *

Pýcha jest jmieti se v svém srdci vysoko nad mieru pravdy čímž kolivěk, buďto v světské marnosti, neboli v duchovních věcech. A tak bývát pýcha i z pokory, i z kterýchžkoli darów božích, když kto váží se v čem vysoko 20
 v svém srdci nad mieru pravdy, a bude jiné proti sobě vážiti lehce neb tupiti v čemž kolivěk. A tuť pýcha urodí závist a chlúbu, a žádost chvály marné od lidí, z niež pak pochodí licoměrstvo a pokrytstvo, nových věcí nalezenie v čemžkoli. Z pýchy také pochodí neposlušenstvie, v bludu zatvrzenie, 25
 nesvornost, hněv. Nerad pyšný poctí druhého, brzo skřekne; a ač co má dobrého, jakoby to sám sebu měl, aneb jako by toho dobře zaslúžil a byl toho dobře hoden. Aneb také, kto je pyšného srdce, mní, by měl něco, jehož nemá. Pakli co má dobrého, ač to také i jiní mají, však výše to dobré 30
 v sobě váží, nežli v jiných. I slušiet najprvé pýchy se vystřiehati. Jest pak také zjevná pýcha, a ta jest oné vnitřnie ukázanie, to je: chod hrdý, rúcho drahé, a příprava v takových věcech. V tomuť by slušalo skrovniti sobě, strach boží nad sebu mající. Neb čím kto pilněji bude těch zjevných 35
 znamení pýchy, tiem více rozmáhá se kořen vnitřnie pýchy, větší přivede snažnost pýchy zjevné, že bude nejeden neb nejedna jen na to pracovati, aby měl chválu od lidí v té

marnosti. E! že se nechtie takoví rozmysliť na to, že, ač v kom lidé pochválé toho, neobránie lidé jeho, když jej buoh súditi bude. Nenechát buoh bez súdu toho, ktož takú pilnosť obráti na ty marnosti ľudskej pochvaly, a takový náklad učíní na to, a snad leckaks dobývaje pravdú neb křivdú. A veliká-liť to móž útěcha býti, ač koho budú mnieti na chvíli většieho, než jest, pro přípravu jeho? Neb to vše okáže najposléze pravda. Pakli kto aneb která chce pásti svú přípravú jiných smilně oči, i to je nemúdrost a mysl ženská. Ženskét je to přirozenie v takých okrasách hledati chvály. Ale toť jde z přirozenie porušeného, a člověk, maje rozum, má se táhnúti od toho, k němuž vede přirozenie porušené. Dieť svatý Pavel: „Budeme-li živi podle těla, totiž pójdeme-li po tělesných žádostech, zemřeme; pakli umrtvíme duchem tělesné skutky, živi budem.“ I sluší nám rozumem to rozsúdiť, co je hodné k spasení, co nehodné; co je statečné, co nestatečné; a nechati marného, přemohúc žádosti přirozenie porušeného. A ktož v tom svítězí, bude věčnú čest a chválu miěti, proti niež nic nenie čest a chvála tohoto světa. Neb ač se leskne čest a chvála tohoto světa, to je k tomu podobné, jakož se v noci leskne a svietí shnilé dřevo, a den ukáže, že je to věc shnilá. Noct jest svět tento; zdeť se zdá zřědná a krásná čest a chvála tohoto světa, ale když k onomu pravému dni přijdem u věčnú jasnost, neb i zde ještě komuž posvietí toho světa paprslek, ukážeť to světlo, žeť je zetlelá věc ale ne světlá čest a chvála tohoto světa, a člověk v tom pyšný pravá shnilost.

Že je znáti pýchu po postavě.

89.

Divněť jest oslepenie srdce hrdého: čímž pyšnějšíe, tiem svú pýchu méně vidí, že se v své mysli vysoce váží. Pyšný člověk mní, by byl té své hrdé přípravy předóstojen. To je zjevno na pyšných ženách, ješto jsú těch svých pyšných aneb smilných okras pilny. Budeť řeci taková žena, a jako kakás modla pripraviec se: „Věru, nejsem já pyšna; coť jest na rúchu, když dobré jest srdce.“ Znáť to, by tak bylo, bylo by. Ale za toť mám, že je nesnadno dobrému a pokornému srdci tak pilnu býti těch marností. A kak chce taková, by za dobrú, za pokornú, za nefrejovnú jmiena

byla? ano přelísná snažnost té marnosti, všecka postava a příprava a ozdoba od vrchu až do pat hrdost, frej a smilnú myslci ukazuje a lehkú! I chce pak, aby proti tolik svědectvu jedinému jejie jazyku věřeno bylo, že nenie hrda, a že dobré a pokorné a čisté má srdce. A i ten jeden svědek obrtne 5 se, vzmluví hrdě, frejovně a o takých věcech, o nichž by srdce pokorné neb čisté s tak dobrú myslí nemluvalo. A co pak bude obmeškání v duši za takú pilností ozdoby těla! A ktož obmešká ozdobu duše své za tú pilností, kterúz má o přípravě těla svého, nemúďřef činí. Nechceť buoh tomu, 10 ale chceť, abychom, zde jsúc, své duše k oné svatbě nebeské rozličnými ozdobami pripravili ne jednakými, a pak on sám opraví divnú ozdobú těla těch, ješto zde byla něco obmeškána pro tu snažnost, kterúz měli, aby duše jich hodnú měly přípravu k té věčné nebeské svatbě. A toť miení 15 s. Pavel, řka, že totiž ve vzkřiešení z mrtvých Kristus opraví těla naše pokory v podobnost jasnosti těla svého. I dieť to znamenitě, že opraví tak těla pokory, ne těla hrdosti a bujnosti. Neb jakož také die svatý Pavel, všichni za- jisté z mrtvých vstaneme, ale ne všichni se proměňme; 20 totiž v tu podobnost jasnosti těla syna božieho. Neb ne všichni máme těla pokorná; druzí v své hrubosti, netbajíc co potom bude, a v své pýše po tom stojie vši snažností, aby jich těla zde zřédlna byla, jako v noci shnilé dřevo. Těchtě těla ostanú v své hrubosti po súdném dni k věčným mukám. 25 A že chce spasitel sám svých těla pokorná opravití, řekl jest k nim: „I co pečujete o tělu a o rúchu?“ jakoby řekl: „Nynief jest čas, abyste toho pilni a snažni byli, kak byste své duše pripravili. A když ten čas přijde, tehdyť já sám vaše těla opravím a lépe ozdobím, než vy mníte, nežli byste 30 vy mohli je kteréú ozdobú pripraviti.“ Ó kaká těch útěcha bude, kaká chvála, kteříž k tomu dvoru tak velikému, tak slavnému budú tak ozdobená těla mieti, jasná v podobnosti jasnosti těla syna božieho a pána všemohúcieho! Tuť bude každý okázán v své přípravě všemu světu a čeho sú skrze 35 to došli, že pro milost boží netbali těchto okras zdejších zlatem, perlami, kamením drahým, vlasy svými; jakož i svatý Petr počestné ženy napomínal, aby se neokrašovaly takovými věcmi. Tuť bude hrdým nemalá žalost, kteříž zde těch mar-

ných okras pilni byli, když se uzřie zavrženy, a ty ve cti, jimiž oni zde pohrdali. Ó nemůdré ženské myslí! zname-
 najte, ješto tak marnú pochvalu milujete, žeť je vše jako
 nic, cožť má minúti, ale to slušie vážiti, ješto má na věky
 5 trvati! Kak to srdečná útěcha bude tu věčnú okrasu mieti,
 takú jasnost těla svého ku podobenství jasnosti těla syna
 božieho, jakož on sám tak chce pokorná těla opravití těch,
 kteří proň netbali zde osdob tělóm svým, a osdob duší svých
 pilni byli!

10 **Kteraká bude pokuta na ty, ješto se tak hrdě strojje. 90.**

Nemóž-li koho žádost věčné cti a chvály od tako-
 vých marných okras pilnosti odtáhnúti, by asa vzhrozili se
 spravedlnosti súdu božieho! Neb die písmo v Apokalypsis
 o oné hrdé: „Kterak mnoho se je výšila v hrdosti a v roz-
 15 koši, tolik jie muk dajte!“ Protož na zléť hody budú po-
 zvání tohoto světa milovníci a milovnice, ješto, v své pilnosti
 takých osdob těla, své duše obmeškávají v jich ozdobe.
 Všichniť jsú pozváni k nebeské svatbě, ale kteříž nebudú
 mieti rúcha podobného k té svatbě, každý s hanbú ven vy-
 20 vržen bude a do temností zevnitřních uvržen bude, svázán
 jsa, kdež budú zuby škřípěti, a oči plakati nepřestaneta.
 Skorot jim mine ta útěcha, kterúž mají snad v hrdosti aneb
 v lehkosti myslce světské, sveličejíc se v svých přípravách
 svú osdobú, svú krású, svú bujností, svá těla s velikú pil-
 25 ností připravujíc a své tváři k hrdosti, k freji, vlasy krú-
 tiec a rozlióně je připravujíc, ulízajíc se, ano snad smiech
 na myslí nenie, jedné, že v zrcadle opatřili, že jim to k líbez-
 nosti smilné dobře slušie, hlavy vzvedše, chřbet zkřepčivše,
 s velikú paměť klanějíc se neb kráčeji. A kto by vše vy-
 30 četl, co myslí ženské vymýšlejí k ozdobe těl svých a k hrdosti,
 žádajíc skrze to marné pochvaly, a co přiložie snažnosti na
 to, a svých duší pripraviti nejsú pilny! Přijdeť na súd
 hospodin a budeť kárati ty, kteříž sú dali nad sebú ženským
 mysem a dětinným panovati. „Hoře a běda jich dušem!“
 35 die hospodin, „neb jazyk jich a výmysl hrdosti jich jest proti
 bohu, aby oči jeho velebnosti zbudil k hněvu, neb skrytý
 hřiech srdce svého zjevně jako Sodoma ukazují; i okusiet
 užitka svých výmyslův.“ Tyť řeči mluví Izaiáš, a diet i to:

„Die hospodin: Lúpež, chudiny jest v domiech vašich!“
 Neb totiž pro takové náklady na pýchu lúpena bývá božie chudina. A pak velmi znamenitě die proti ženské pýše: „Protože se pozdvihly dcery sionské a chodily, zdvihše hrdla, potruskujíc očima, a jako plešíc nohami, v mieru určenú ukra- 5
 čujíc: oškube hospodin hlavy dcer sionských, sejme s nich vlasý jich, v ten den odejme hospodin okrasu jich obuvi, jich zápon, jich prstenóv, jich facúnóv, jich věncóv, jich pentlíkóv, jich jehel přípravných, jich loktušek, odejme jim jich zrcadla.“ A víceť tu vyčítá těch věcí ten prorok, jichž 10
 pilny jsú ženy k svej okrase a k své pýše, a pak die: „A budú mieti smrad miesto masti pochotné vóně, a miesto rozkošných pascóv tvrdé úvazky, jimiž budú svázány těžce, a miesto zkrútilých vlasóv holice, a miesto loktušek rozkošných pytle žíněné, a zahynú jich krásnie mužie, a pláč s žalo- 15
 stí ostane jim!“ Toho všeho, což nynie jest ženskej pýchy, ješto bude naposledy v mukách onoho světa pokutu mieti, byla je podobnost ta ženská hrdost a pýcha, o níž i více mluví ten prorok Izaiáš v třetie kapitole svých knih, než sem já tuto položil, ješto pak dal na ně tu pokutu i na jich 20
 mužie, že jsou vedeni u vězenie do Babylona. Protož sbožný neb sbožná vezme to před oči srdce svého, co má býti naposledy, a opustí tu světskú marnost prvé z své vôle, nežli by potom ztratil to i bez své vôle, a čím najskrovnějie móż požívaje tohoto světa, ale v něm se nekochaje, slúže bohu 25
 rádějie, než tomu marnému světu, od boha čekaje odplaty z pokory, nežli s světem zahynutie z pýchy jeho.

91.

O závistí tuto viz.

Druhý úhlavný hříech jest závist, a ta drží se pýchy, neb pýcha jest mátie závistí. A kto by záviděl, by té pýchy 30
 neměl v srdci, že by jen sám chtěl nad jiné chválu mieti? A také kto je tohoto pyšného srdce, že by chtěl nad jiné chválu mieti, uzří-li slovútnějšiho, bude jemu záviděti, ani by chtěl rovně mieti, a tak i rovnému závidí i menšiemu, boje se, by on nepotuchl v své slovútnosti, kdyby menší 35
 přišel k chvále. A pakli vidí závistivé srdce, že v ničemž nemóž chvály mieti, a větším ohněm v sobě prahnúti bude; vida čest a chválu spravedlivú odvodí závistivý, léciť,

zdaby ten padl, komuž závidí. A tak jakož písmo die:
 „Ďábelskú závistí prišla je smrť na svet, a ktož sú s jeho
 strany, ti jeho v tom nasledujú.“ I jest závist hriech nej-
 5 ďábelstější a nenie v ňom ižiadne lahody, jedné vždy mučí
 s srdce toho, ktož závidí, že, jakož ďábel vždy své peklo
 s sebu nese, tak závistivý v svém srdci vždy má svú muku.
 Neb ponévadž buoh dobrý vždy svú dobrotu svým ukazuje,
 závistivý jmá z dobroty božie v svém srdci muku. A když
 muku jmá z božie dobroty, ó kaká jej muka potká z upriemé
 10 božie spravdnosti! když hodnú pomstu za svú zlost vezme.
 A zdali nenie zjevna zlost do závistivého, an by i sám ne-
 chtěl ničemuž dobrému radějšé, než by v tom měl rovni
 sobě, aneb aby jiný měl obapol toho dobrého? A tak jest
 básnička: že král jeden měl dva na svém dvoře, a znal
 15 každého jich v zlosti jeho. Jeden byl na sbožie velmi lakom,
 a druhý byl velmi závistivý. A král, povolav obú spolu,
 slbi jima, což který prositi bude, že dá jemu, a dvě to
 druhému. A lakomý nebude chtieti napřed prositi, aby pak
 dvě to měl, což bude onomu dáno; a závistivý, nechtě, by
 20 onen dvě to měl, což by on uprosil sobě, také nebude chtieti
 za nic prositi. Až král nasměje se jima, a nebude chtieti
 bez toho býti, káže, aby jednokrát prosil za něco některý
 z nich. A závistivý, uteče se prosbú, bude krále prositi,
 aby kázal jemu oko jedno vylúpiti na to, aby pak obě tovariši
 25 jeho vylúpili: za nic dobrého prositi nechtě, aby té žalosti
 neměl, když by to dvě měl tovariš jeho.

Jest pak troje pokolenie závisti: Jedno je, že neželé
 závistník škody bližnieho a neraduje se dobrému bližnieho.
 A tu již jest hriech proti řádu milosti, ješto má k bližniemu
 30 býti, a jest tu netbánie na družce, jehož by měl tak, jako
 sám se, milovati.

Druhé pokolenie závisti jest: želeti dobrého, když se
 stane druhému a radovati se zlému jeho, a to je hriech
 větší. Ale tomu rozumějte. Nenieť to dobré zlých, že mohú
 35 svobodné svú zlost vésti, neb čímť více zlého učinie, a huore
 jim; ani je to zlé zlých, když sejde jim jich zlá vôle, nechajť
 by byli i zvěšeni. Protož móžť bez hriechu dobrý želeti,
 že se vede zlým po vóli, a radovati se, že má přestati zlých
 zlá vôle. A zlých pokoj a prospěch v jich zlosti jest zlé

dobrych. I neniet hriech tiem úmyslem želeti, když pokoj zlí mají a svú vůli, a tomu se radovati, když překazu mají v své zlé vůli; ale šlo-liť by to z pýchy, že by tiem chtěl býti slovutnější, kdyby se co druhému stalo zlého, toť by bylo to pokolenie závisti, když by se radoval tomu, aneb 5 želel, že se jemu dobře vede.

Třetie pokolenie závisti a najhoršie, ktož pro ni až i sám učiní zlé bližniemu aneb odvede dobré jeho. A také zlá jest závist nepříteli záviděti, horšie člověku obecnému, a najhoršie příteli; a čím bych více měl milovati přítele, 10 tiem horšie záviděti jemu. I slušief tu šerednú závist vyvruci každému z srdce, a pýchu, jenž jest mátie jejie, nevpúšťěti v srdce, nebť ta nebude bez své dcerky. Dcief své matky neostane.

92.

O třetlem hriechu, o hněvu.

15

Hněv jest třetie úhlavný hriech, neb také z něho a s ním jdú hrieši jiní. Jde z hněvu v mysli neřádné zapálenie, že zprchá člověk, zškřeká, zlaje šeredně, zekne, zžádá pomsty, udeří, zabie, nenávisť k druhému bude mieti. A tak hněv oslepí rozum, že jako vztekly bude člověk, když prchá v hněvu, 20 a nebude tbáti v hněvu člověk i sám své škody; a lahody nenie v něm. ižádné, ale jest jedné tesknost. Avšak jakož svatý Jeronym divie se tomu, píše list k Demetriadě, a die: „Mnozí ostanú pro buoh hriechóv, v nichž jest lahoda někaká; a hněvu neostanú, ano ižádné lahody v něm nenie, jediné 25 tesknost.“ É! nemóž-li kto spolkem ihned všeho hněvu v sobě uhasiti, asa uskrovni jej, mdli jej v sobě asa pomalu, až zda jej někdy i přemóžeš. I slušief ihned udusiti hněv, jakž se zažže, a nedati jemu ven vyjítí ani ústy, ani ukázati osupilú postavú, ani kterým skutkem, aby druhého potkaje 30 i nezapálil, a sám v sobě udusil se, a, ven plápolaje, tiem silnějie nebyl. Jakož bývá, když se vnitř jistba zaižže, zatkaj-li okna a dvéře, zadusí se sám v sobě oheň a pohasne; ale vyrazil-li by se dveřmi neb okny, silněji by hořal, a vše by zapálil, s čím by se takovým potkal. A jakož sem dřeve 35 řekl o závisti, že má troje pokolenie, téžť jest i o hněvu. Takéť někdy pro hněv neželé člověk svého bližnieho zlého, neb neraduje se dobrému jeho; a někdy až radovati se bude

zlému bližnieho a želeť dobrého jeho; a někdy i sám učiní jemu zlé z hněvu. Pochodí také nenávist družce z hněvu. A nenávist jest již veliký a rozmohlý hněv, a vždy jest hřiech smrteľný družce nenáviděti. Jakož die s. Jan: „Ktož ne-
 5 návidí bratra svého, vražedník jest, a viete, že vražedník nemá dielu v nebesiech.“ Neb zdeť mají počieti pokoj měšťené kraje nebeského, trpiec v úklidné mysli pokojné i veliké pótky, nenenávidiec izádného, chtěli-li by tam přijti, kdež by pak věc ani čili kterého nepokoje.

10

O lenosti.

93.

Lenost jest čtvrtý hřiech úhlavný. Z té pocházie smutek, ješto smrt činí, a obmeškánie toho, což by měl podle svého stavu učiniti člověk, a jest nekyprost k dobrým skutkóm, tak že prázdň, nedělaje na vinici božie. A nezdať se lenieho
 15 a prázdneho člověka malá práce! Neb sám sebe má tesknost, těžkoť mu jest, vešken leží sám na sobě; měl by někaké polehčenie, kdyby něco činil, neb na tom by zpolehla mysl jeho, což by činil, a to vešken sám na sobě leží, i móžť řeci: „Učiněn sem sám sobě těžek.“ A to je lenieho hodná
 20 pokuta, neb protiven jest leností bohu. Buoť vždy vše řiedí a vše jde skržeň, ač jest sám v sobě v divném upokojení, však vše vždy činí, a stvořil jest člověka, aby také své skutky činil. A když nechce člověk svých skutkóv činiti, obleně se, s právem zahyne, a počátek své pomsty má: túžebnost
 25 a smutek a tesknost sebe. A z té leností a túžebností dá se člověk na marné věci, z nichž nebude užitka, jen že čas ztratí. A co to móž dobré býti, ač kto bude v marném, v nepotrěbném pracovati, aby neprázdnil a neměl tesknosti z prázdnosti? Lenýť jest, ktož je ne tbavý a snažen svého
 30 dobrého, v tom se oblení pracovati, ješto by věčná radost z toho přišla jemu.

Ktož pro statečné nepracuje.

94.

I voláť písmo nejedné na ty lenie, ješto jsú kaks v sobě tak kyseli a rozmarili, že se jim ničehož nechce; ale i na
 35 ty, ješto by i chvostem miesta neshřeli, točiec se po světských marnostech, jako plěšky opravujíc, aby pěkně postála ta světská marnost svú malú chvíľku. Eť lení jsú netbavi, teskliví,

by to pôsobili, což slušie u vinici boží činiti, z něhož by potom byl užitek. I dieť písmo: „To vše, což ruka tvá můž, čiň bez přestánie, neb tam, kamž jdeš, nebude diela izádného“; neb totiž zde je čas a miesto pracovati, odplaty věčné zasluhujíc, čehož kto zde nezaslúží, toho tam nebude mieti. 5 Tam nebude času k zaslúžení, nič tam více nezaslúží ke cti a k chvále izádný, jedné toho požívati bude, což je zde zaslúžil.

Jistě nebudem mieti dobré omluvy proti lenosti, nebudem-li snažně a kypře pro věčné dobré pracovati, vidúc, 10 ano tohoto světa milovníci a milovnice pro světskú marnost, velikú a snažnú nesú práci, nechtiec toho, což jim jest milo obmeškati. Na to zře svatý Augustin die: „Ó, bychom mohli zbuditi lidi i sami se s nimi, abychom tak byli nelenivi pro věčné dobré pracovati, jakož jsú ti, ješto svět milují, nelenivi 15 pro světskú marnost práci nésti. Buoh lehkého potrebuje, abychom skrze to věčného dobrého došli, avšak sme tak lení k tomu; ale svět od svých těžké chce služby, avšak má své, ješto proň všecko to snesú.

Tak jeden opat, muž svatý, uzřev jednu ženu připravenú 20 podle obyčeje bujných žen světských, plakati poče. A když jiní diviechu se, že pláče, zře na ni, vece opat: „Když sem viděl paní tuto, dvě mě jest zbudilo ku pláči: jedno plači nemúdrosti jejie, že pro tu marnost chce zahynúti; druhé, že nemám toliké snažnosti, abych se bohu slíbil, jako ona 25 má, aby se nemúdrým lidem slíbila.“ Protož procítme ze sna otrapného, probuďme se z lenosti! každémuť je buoh uložil práci v stavu jeho. I dieť písmo: „Člověk přirozen jest ku práci jako pták k létání.“ A řekl buoh člověku: „V potu tváři svej budeš chléb svó jiesti.“ A jakož tělesné 30 potreby lení nemievají, ale jsú v chudobě: takť i v duchovních věcech chudobu přivodí lenost a zbavuje cti nebeské.

95.

O rozmařelosti.

Řekl sem také, že lenost přivodí rozmařelost. O tét die syn boží v Apokalypsis: „By byl asa studen anebo horek, 35 ale že jsi tak, ni sem ni tam, ani horek ani studen: počnu tě vyvracet z úst svých.“ Ale divně se udá, že die: „by byl aspoň studen,“ však více zlé horšie je, než méně zlé. Tak

má to rozuměno býti, že pro ty jest to rčeno, kteříž nemají horka milosti svaté, a že nejsou ovšem zlí, ufají v svú spravedlivost. Ale když horkem svaté milosti nejsou roznieceni, nestojie potom, by lepší byli. Avšak že nejsou ovšem zlí, 5 ještě má je jako v sobě syn boží, když je má v sboru svých svatých. Ale tehdy jako vyvrže z svých úst takového, když jemu dá pro tu v dobrém rozmařelost v zjevné zlé upadnutí, zdali by potom, poznaje se, snažné a nelenivě hledal božie milosti, a neučiní-li toho, tak i nechá jeho. A toť jest, ješto 10 die čtenie: „Většie jest radost andělm božím, když jeden hriešný pokánie činí, než nad mnoho spravedlivými, kterýmž pokánie nenie potřebie.“ To svatý Řehoř die, že čtenie těmi spravedlivými miení ty, kteříž, mnějíc se spravedlivými, mnie, by jim pokánie nebylo třeba, i jsú v té kakés lení 15 rozmařelosti; a ty těmi hriešnými, ješto, uzřie se v hrieše, chutně z něho vstanú, a kypře nelenivě opravie se pokáním a roznietie v božie milosti. A toť míně řekl syn boží onomu, „by aspoň byl studen.“ I zdali nebude lepší to pole, kteréž neslo trnie, kopřivy, býlé, a pak ponese úrodu dobrú, než to, 20 kteréž trnie nikdy neneslo a býlé, ani pak ponese dobré úrody? Avšakť neřku, by dobré bylo na ten úmysl shřešiti, aby pak vstal a kál se tiem chutnějše. Nemát zlé býti učiněno, aby dobré skrze to přišlo. Neb móżt člověk svú volí padnutí v hriech, ale bez božie pomoci nevstaneť, když chce. Býváť 25 žalost po shřešení, ale ne vždy pokánie pravé; někdy bude vice žel pronosu toho hriechu, neb hanby proň a pokuty, než toho hriechu.

A vystřeže-li pak koho böh hriechu takového šeredného, protoli chce rozmařelé lenosti poddati se a z milosti k bohu 30 nebýti rychlý aneb kyprý v službě božie? Komuť buoh vice dá, máť vice milovati boha. A tomuť je vice buoh dal, koho je vystřiehl a pomohl jemu, že je nikdy v takový hriech nepadl, než by dal padnutí jemu, ač se naše hrubosti zdá většie, padlému v hriech pomoci vstáti. Neb ktož by, neleže 35 v rozmaření, tolikúž měl snažnost, aby se nedopustil hriechu, jakož když dopustie se bude snažen, aby se pokál hriechu a očistil; a kdyby tak velikú a náramnú milost měl k bohu, že jej uchoval hriechu, jakož bude mieti, že jej vyvedl z hriechu, a milostivě odpustil jemu, většieť by bylo. A toť

praví svatý Augustin v kázání o svaté Maří Mandaleně. Ale lenost to činí, že ochabí se člověk a potuchne v boží milosti, že nevidí v sobě hříechu znamenitého. A tak více byl buoh dal onomu Šimonovi, že nebyl v tak znamenité hříechy padl, jako svatá Maří Majdalena. Ale on tu padl, že nebyl tak vděčen, a mĕv vděčnější býti, jakož ona vděčna byla, že je 5 odpustil jí hříechy jejie, v něž padla byla. Protož nebudme v tom rozmaření, ale vidúc, že sme mnoho dlužni bohu, odvrhúc lenost, milujme jej, sluzme jemu, a netraťme času, v němž můžem věčné útĕchy, líbiec se jemu, zaslúžiti. 10

96.

Že neslušie prázdniiti.

Dieť také písmo, a před sebu to vídáme: „Ktož rád prázdni, postíhá jej chudoba.“ Ale, jakož to běch i dřeve řekl, nemúdré jest, ktož prázdniiti nechťe i činí něco prázd- 15 něho, něco nepotřebného, marného. Ač na chvíli odžene zde túžebnú tesknost tiem od sebe, ale najposléze v túžebnost a v smutek npadne, ktož se poddá takovým marným věcem, a vešken svůj čas bez užitka ztráví. Ano nic zde dražšieho nemáme, než čas, neb v času můžem onoho věčného blahoslaveného života zaslúžiti. A pak lený, na prázdnost se dada, 20 dá minúti bez užitka drahému času. Protož písmo ponúká lidí, aby pracovali, a kárá lenie, ješto prázdnie, jakož onen hospodář řekl: „I co tu stojíte celý den prázdni? děte i vy do mé vinice.“ A die Šalomún: „Ktož klidí svú roli, syt bude chleba, a ktož prázdni, nemúdrý jest“; právě jako role, 25 nebude-li klizena a dobrými semeny posĕta. Jest latinské obecné příslovie: *Ocia dant vicia*. Prázdnost dává hříechy. To je prokletie dal buoh na Adama, a k tomu i my rodíme se, že v roli srdce našeho samo od sebe zlé vznikne a nepotřebné, ale dobrého se musíme dopracovati. A když již 30 srdce čie bude dobře klizeno, jako dobrá vinice, že již ponese duchovnieho utĕšenie vonnú pochotnost, dieť svatý Bernarth, neniet ještĕ dosti na tom, viecet jest klizenie třeba dobré vinici. Jestliže kto všech věcí prielišnost obřezal jest od sebe, věziž to, věziž to, žeť se i obřezané otavuje, i toť se na- 35 vracuje, cožť je bylo zahnáno, pohašenĕť se rozniĕť, a ještoť spí, toť procití. Máloť jest jednu vinici obřezati, musit vďdy býti obřezována. Chtĕj kto, aneb nechťĕj, vďdyť v těle ostane

nepriateľ ducha, môže byť skročen snažnosť, ale nemôže
 izádný z mezí svých vyhnati jeho. A tak zjavné jest, že
 každý musí pracovať, prázdnen nemá izádný býti. A tak řekl
 s. Pavel: „Ktož nedělá, také nejed.“ A věda pán buoh, že
 5 neslušie člověku prázdnu býti, aj což je i tělesných potřeb
 ustavil člověku, aby neprázdnil! A kdy více v hrubém lidu
 neřádov, ještě tělesné prázdnoti neumie požívati k duchovní
 neprázdnoti, než v svátky? tancové, krčmy, frejové, pýcha
 a jiného mnoho zlého. Diet žaltář: „Nejsú v práci lidské,
 10 protož držala je hrdost.“ A Davidovo cizoložstvo napomíná
 nás, abychom najviece v prázdnoti před smilstvem opatrní
 byli, neb donidž utiekal před Saulem, donidž jměl neprázd-
 not s válkami, bojuje s nepřátely, neshřešil; jeliž v pokoji
 byl na své sieni, tuž vpadl v svůj hriech cizoložstvem. A též
 15 Šalomún nezašel, donidž pracoval, chrám boží děláje a dóm
 králový, ale potom v hriech upadl, když byl té práce prázdnen.
 Protož sbožnýť neprázdni, a ač kdy tělem prázdny bude,
 učiní sobě svatú duchovní neprázdnot. Neb prázdnot mátie
 jest hriechóm a macecha ctnostem.

20

Odkládanie dobrého.

97.

Z lenosti také pochodí odkládanie k bohu obráčením
 a dobrým skutkem, a mnohokrát, jakožt jest to i u přísloví,
 „z toho, což se dlí, nic nebývá.“ I jestiť nemúdré dlíti
 dobrým, mohúc ihned učiniti; neb črt mnoho jich zklamává
 25 tiem odkládáním. I bylo by dobré zbyti chutně nebezpe-
 čenstvie, počítí dobré, k bohu se obrátiec, chutně života po-
 lepšiti, věčnú odplatu hromážditi. Ktož obleví, odkládaje
 tím, což dobré jest, ten čas ztratí, kterýž mine v tom od-
 kládání. Veď, všeliký počátek většief jest strana účinka;
 30 kdyžt najprvé vóz s místa se pohne, jdeť potom snáze.

Jest nemúdré bláznovstvo toho každého, jenž die: „Nechť
 ještě podržím se světa, pojměji své vôle v tomto neb v tomto,
 až stár budu ostanu toho, nábožen budu;“ a bude-li pak
 stár neb nábožen, nevěda. A co je jich prvé smrt zlúpila,
 35 že nedošli starosti, ještě mněchu, by v mladosti neb v síle
 dlího bújeli. A druží, jemuž z mladu přivykli, drželi se
 světa i v starosti, a toho náboženstvie neměli, ještě mněchu,
 by je měli, kdyžt staří budú. Protož většief jest strach hněvu

božieho z takého odkládanie do starosti dobrého svého, nežli
 jistota, dá-li jemu buoh více času, když toho chutně požití
 nechce, kterýž je jemu dán. A dieť svatý Pavel: „Nerodte
 uhašovati ducha.“ A žaltář die: „Dnes, uslyšíte-li hlas jeho,
 nerodte zatvrzovati srdcí vašich.“ Neb pak die v tom žalmu 5
 hospodin, že je přísáhl takovým, ač kdy přijdu v odpočinutie
 jeho. I jestiř třeba, neodkládajíc, dobré počieti. Nenieť jistoty,
 budem-li od jitra živi do večera; téžť se nám móż přiřhodiť,
 jakoť se jiným přiřházie. Nenadarmoť die spasitel: „Buďte
 hotovi, neb nevieťe dne ani hodiny; když nemníte, přiřdeť.“ 10
 A die Seneca: „Nevieš, na kterém miestě čaká tebe smrt,
 protož i ty jie čekaj na každém miestě. Izádného věku
 nenie, bychom neviděli, že smrt béře z něho.“ I nenieť
 jistoty před ní izádnému věku, i nenieť proč odkládati mla-
 dým do starosti tiem, což dobré jest. Neb také což v tom 15
 odkládanie mine času, zdali nebude v odplatě ujmy, ač by
 někdy i dokonal to, jímž je dlil? Dieť Jeremiáš: „Dobro
 jest muži, když ponese jho z své mladosti.“ A jistě dobro
 jest, neb čím nový hrněček naplněn bude, tiemť věč zapáchá.
 Nenieť věku hodnějšieho v obyčej vziati něco, nežli mladost. 20
 I divokěť zvieře okrotne z mladu, jsa s lidmi, a riekať:
 „Starého neuč v pšovod!“ Avšak nediem, by duch svatý, ten
 veliký mistr, i starého nemohl, když ráčí, v své cestě vzevíti.
 I k tomu je dobro ihned z mladu slůžiti bohu, neoblevujíc
 a neodkládajíc; neb prvé počna, více móż shromáždiť 25
 a bohatějí móż býti v duchovních dařiech božích, když
 prvních nezmrhaje, druhých k tomu přiřdobývá. Jakožto jest
 i v tělesném tomto sboží: když je otec ostaví synu, bude-li
 syn, neutratě toho, což má od otce, více k tomu přiřdobý-
 vati, bohatějí bude, než by, to zmrhaje, teprv chtěl znova 30
 dobývati. Takěť buoh dá někomu ihned* z mladu smysl, roz-
 um, panenstvo, pokorné srdce, upriemost a tak i o jiném.
 Ktož by ihned z mladu těch darów božích nezmrhal, dal se
 bohu v službu chutně, a k tomu hotovému víceč, víceč
 dobrého přiřdobýval: zdali by nebyl v dobrém bohatějí? 35
 I jestiř dobré muži z své mladosti jho nésti, totiž s bohem
 spreženie milostí, aneb jho nésti, poddadúť se v službu bohu
 i státi v ní. A mužem tu nazývá statečné a stálé mysli,
 ačť by i ženská hlava byla neb panenská, ač i mladá.

Že je zlé v hříechu ležeti.

98.

Tomu pak, ktož je v hříechu, obak zlé jest odkládati a neostati chutně hříechu. Takť jest hříech v člověku, jako když bude dřevce vsazeno v zemi. Budeš-li je chtieti skoro
5 vyvrci, snadně je vprvé vytáhneš z země, ale ponecháš-li děle jeho, nesnáze jej vytrhneš, když se o něm země sleze, a můžeš tak dlúho nechati, žet se kořenem ujme, že budeš-li chtieti zbýti jeho, musíš nesnadno je vykopati a kořene těžce dobytí. Takěž snadně by vprvé mohl hříechu prázděn býti,
10 jedné nepovoluj neřádné žádosti, pakli již povolíš k hříechu, ještě by zbyl jeho snáze, než kdyžby vskutku hříech dokonal. Ale když hříech v obyčej vejde, chceš-li právě zbýti jeho, musíš práci na to naložiti a zdaleka jej i s kořenem jeho vykopati. A toť miení svatý Jeronym, řka k Demetriadě:
15 „Toběť je tiem snáze v dobrém běžeti, že zlého obyčej ne-
drží tebe, ty můžeš dobře to přemoci, což je tebe nepřemohlo. Neníť tobě nesnadné z obyčeje puditi hříechy, ale jen k sobě jim nedaj, a toť snáze učiníš, nežli by, v srdce pustiec, potom je musila vypuditi. Té jest také hříech
20 těžkosti, že, nebude-li spěšně ven vyvržen, ihned opět v jiný hříech potáhne, a člověk vždy je mdlejší, mdlejší proti hříechóm, a hříechóm těžkosti vždy přibývá. I jest nemúdry, ktož, silnější jsa, nechce menšího a lehčějšího břemene pokáním odnésti, čakaje, až mdlejší bude a hříechów více přibude a těžší budú. A těch je pln svět. Mnozí odkládají,
25 až staří budú, že se chtějí káti, a to jest podobno k tomu, jakoby někto, břiemě dřev naklada, uzře, ano těžko, i chce, ještě více k tomu přilože, vše spolu nésti; aneb jakoby někto, maje čtyři osly, ješto by každý dosti měl nésti na
30 svém břemeni, i chtěl by, se tří silnějších břemena sbera, i vklásti všecka na najmdlejšího, an by na svém měl dosti nésti. Téžť jest bláznovstvie, když člověk odkládá, aby v starosti teprv slúžil bohu a toho se kál, co je dřeve hřešil, a jměv v každém věku nésti břiemě služby boží, ješto slu-
35 šie k tomu věku, i chce pak z mladu tělu a světu a hříechóm slúžiti a v síle, mysle snad sobě, až stár a mdel budu, aby kál se a bohu slúžil.

Řekni i těm, ješto odkládají pokání, mají naději v posledním skrúšení, a nechťie hříechu ostati, donidž mohú hřešiti. Ačť by to i vyšlo tak, však nebude takový hoden veliké chvály, neb ne on hříechu ostane, ale hříech jeho, a dlužník nebude dluhu prázden, ačť se více i nedluží, nezaplátil-li je dluhu. A také čím kto déle jde v hříechu, dále zajde. I chciv v někakém podobenství povědieti. Snadně-li jest člověku navrátiti se k bohu v nemoci, v málu dní, jenž je mnoho let, zdrav jsa, šel od boha, a ještě, v dól jdúc, dále v malém času zajde člověk, než móż, nahoru jda, v delším vrátiti se. Anif toho posledního skrúšení móż člověk mieti sám od sebe, leč je buoh dá komu svým zvláštním darem. Aj, můžeš-li, což chceš, najposléze pomysle, ihned s tím usnutí? Čím méně, umieraje, móż, což by chtěl, v mysli mieti, ano bolest a tesknost mučf, žel s tím se rozlúčiti, co je miloval, a džabel, věda, že již má poslednie čas, hledá, aby svedl s mysli to, co je dobré. Protož nedli v hříeše, do posledního skrúšení odkládaje; ktožť tak odkládá, budeť se jemu posmieváno. Dieť hospodin: „Volal sem a pohrdali ste, a já u vašem zahynutíe smieti se budu.“ I jestif hoden posměchu, ktož, ufaje v božie milosrdenství, nepřestane hřešiti; neb takový, jakoby boha blázneť činil, hněvaje jej, že je on dobrý, a jakoby buoh nesmyslil, dada se také oklamati. I dieť takovému svatý Pavel: „Zdali nevieš, že ku pokání tě vede božie dobrota, a ty pak podle své tvrdosti a srdce svého nekajfcieho hromáždíš sobě hněv v den hněvu a v den okázanie súdu spravdnosti božie.“ Aj, kakt jest nemúdré tak nemúdrě v božie ufati milosrdenství! Neb z toho, že je buoh milosrdný, měl by člověk tiem spěšnějie hnúti se k bohu, aby pak radosti a cti čakal z súdu spravdnosti jeho; nebť nic buoh není méně spravdnivý, než milosrdný. Protož neodkládajme, hněme se k bohu, neležme v hříeších, v svých marnostech, a učíame jako ti, kteříž cestú jdú, vstanú-li pozdě, tiem spěšnějie musejí jíti, aby snažností chodby čas obmeškaly nahradili. I v tom se posměchu vystřiehajme: vídáme, žeť neslušie, když kto má dobrého hosti i dlí, pokrmu nedada, a dliv dlúho, dá pak málo. Takěžť i to nenie slušné, dlúho dlivše k bohu obrá-

cením a pokáním, pak dosti pokánie neučiniti a dŕsti skutkŕv dobrých v boží službě. A toť činí lenost naše, z niež pochodí mnoho zlého: zlého dopúštie, dobré obmeškává, pŕivodí zámutek, tesknost i zúfánie. Protož v boží se milosti
5 rozchutnajíc otmém se lenosti, a budme kypŕi v službě boží.

O lakomstvu.

100.

Pátý hŕiech úhlavný jest lakomstvo, a také mnoho zlého pochodí z něho: krádež, lest, lúpež, zrada, lichva, lež, nepokoj, vražda, křivé pŕisahy, netbánie na buoh, ztráta boha.
10 Neb lakomec, ač i die ústy, by tbal boha, však často činí ono neb ono proti bohu, aby aneb dosáhl něčeho, jehož nemá, aneb to, což má, zachoval; neb ktožť co činí proti pravdě, toť činí proti bohu. Ale běda lakomému, když dá pravdu za penieze! a komu je věren, když ulehne na lakomstvo,
15 chtě peniezek zfskati, povie křivdu, a bude jie věrovaním jako pŕisahú potvrzovati. Lakomý vice poslúchá lakomstva, než boha. Buoh pŕikázal, aby člověk nebral jmena božieho nadarmo, a lakomstvo ponukne, aby lži své i jmenem božím potvrzoval, když co kupuje neb prodává. A nediamť, byť
20 jen o peniez jeden byl hŕiech, křivdu učiniti neb povědieti, ale také byť bylo o celé panstvo neb královstvo, a čím kto o větší věc povie křivdu neb učiní, tiem to jde z úmysla pilnějšíeho, a hŕiech tiem větší. Aniť jest jen v žádosti sbožie lakomstvo, takéť jest lakomstvo v žádosti cti.

25 Pochodí i to z lakomstva, že bude člověk sboží tu čest činiti, kteráž na samého boha slušie. Dobřeť to k lakomým se chýlí, ješto die Jeremiáš: „Budete slúžiti cizím bohóm, kteříž nedadie vám odpočinutie ve dne i v noci.“ Nedát sbožie lakomému odpočinutie ve dne i v noci. S velikú
30 prací lakomý dobývá sbožie a s úklady velikými, a chová jeho s velikú pečí, boje se za ně a tŕasa se strachem pŕed rozličnými pŕtkami, jimiž lidé ztracují sbožie. A dieť svatý Pavel, že lakomstvo jest modloslúženie, neb když lakomec najviec sbožie miluje, najviec v sbožie ufá, i vice pro ně
35 pracuje, najviecť je cti, jakoť by to byl buoh jeho. I dieť opěť svatý Pavel: „Ktož chtie bohati býti, vpadají v rozličná pokušenje a v osidla dábelská, kteráž topie lidi na zatracenie.“
Pŕideť, pŕideť túha s hořem na lakomce, že sú tak vši svú

myslí na tom ulehli, jemuž je nelze trvati. Neb tak je buoh v své pravdě všemohúci, žeť přemóž každú nepravost; tak umělý v své spravedlnosti, že všeliké nepravosti nalezne hodnú pomstu.

101.

Že sbožie nenasytí lakomého.

5

Aniž móż které sbožie tohoto světa lakomú mysl nasytiti. To vida Seneca pravieše: „Chceš-li dosti mieti, toť nepomóž, by příkládal sbožie k sboží podle žádosti, ale ují-
maj lakomé mysl.“ Neb kdyby Čechy i s Moravú měl, když
by více čeho žádal, dosti by neměl; ale tent dosti má, 10
ktož na tom, což má, chce dosti mieti. Zdá se někomu, by
již dosti měl, kdyby dosáhl něčeho, jehož žádá; ale neotme-li
se lakomé mysl, opět ztiahne žádost dále. Neb když to
přijde, jehož žádáš, přijdeť s tiem nový nedostatek. Budeš-li
penieze mieti, budeť opaska potřebie a dobré škrfíně; máš-li 15
dobrú úrodu, třebať bude žencóv a dobré stodoly; máš-li
vsi, třebať bude města i hradóv; máš-li hrady, třeba dobrých
branných lidí. Ktožť mnoho sbožie mají, musejíť mnoho
těch mieti, ješto je žerú. A více-li kto má, a více se
nedostává. Chudý má v niekoľiko groších nedostatek, a boha- 20
tému nedostává se kop niekoľika. A tak móžte viděti, žeť
je lakomstvo věc nesytá, a lakomec vždy hromáždí a nevie,
komu hromáždí. A mnohokrát i zde k svému zlému mnohý
hromáždí sbožie, že bude pro ně jat, mučen, zabit. I ne-
slušieť se lakomstvu poddati, neb ktož se jemu poddá, ne- 25
ostaneť jeho i k starosti. Pýcha, smilstvo pomine někdy
starého, ale lakomstvo i starým mladne, ktož konečně neotme
se jemu. Ani je hřiechu, by nesnáze bylo pravé zaň poká-
nie učiniti; neb ktož se chce lakomstva právě káti, má naj-
prvé tomu vše navrátiti, komuž je vzal bezprávně jeho. 30
Protož sbožnýť otme se za síly lakomstvu a nepoddá, ale
mnohé lakomstvo tak svieže svými skrytými osidly, že
pod omluvú potreby podtrhuje lidská srdce. Ó nemúdrí
lakomci! tiť vás podtrhují, kteříž vás blaženými nazývají,
řkúc: „Blaze tomu, ktož má mnoho!“ a ještoť vám pochle- 35
bují, též milující ješto i vy, aneb majíc naději, zda by někdy
něčím vás požili. Ale přijdeť na to, že běda lakomcóm bude,
budú-li, neřku, křivé co drželi, ale byť za dobře dobytým
sbožím tohoto světa své duše obmeškali u věčném sboží.

O hříechu, jenž slove lakota.

102.

Šestý hříech úhlavný jest lakota, od něhož jako od své hlavy pochodí: obžerstvo, opilstvo, bláznové veselé, srdce obtiežení, rozumu zatměnie, nečistota, a dalším přívodem 5 lakota i na šibenici připravuje, jakož říekají: „Pí hrdlo, jez hrdlo, zaplatíš hrdlo!“ Neb častokrát někteří pro své obžerstvo chtějí se lecikaks objíti, až i dojdú šibenice. Zdali pak nevieš, co je lakota? Lakota jest, k chuti jenie nieb pitie žádost bezpřémně obrátiti, myslí velnúc k tej libosti. Obecné 10 potreby naše jsú píti a jiesti, a toho je nám nelze, bychom nečili chuti, pijíc a jedúc; neb buoh je to tak uložil ne nadarmo, ale aby člověk poznati mohl přirození svému hodný pokrm. Protož ač v krmi neb v pití chuť čtí můžem, tof zlé nenie; ale v té libosti kochati se, a dáti se náramně na 15 to, aby pro tu chuť chtěl živ býti, aby jedl a pil, tof by zlé bylo. Neb jiesti a píti máme jedné ku potřebě, abychom živi a zdrávi byli. A jest dosti mrzký hříech lakotnu býti a obžernu, a tof jsú lakotní až i s znamenitým hříechem, kteříž pro libost chuti až i se škodú svého zdravie pijí neb 20 jedie, pamět i rozum tratie, jako je zřejmo do opilcův, o jichž šefedném obžerstvu mluvíti jest mrzko. I vystříehá Kristus lakoty, řka: „Vizte, aby nebyla srdce vaše obtiežena obžerstvím a opilstvem!“ Ktožt obžerstvím hřeší, hřešíť i proti duši své i proti tělu, neb, opije se, duši svú zbaví rozumu, na těle zemdlé, a jako odjatý bude. Obžerstvo života ukra- 25 cuje, nemoci přívodí, a tof jest, ješto lékaři říekají, že více jich lakotà zbila, než meč. Aj, kakt z těch málo dojde starosti, kteříž rozkošné jedie a pijí! A ktož obecné krmě požívá, spieše dojde plného věku. Rozkošné pijíc a jedúc často nedužie a téměř vždy, a tito zdrávi. I nemohúť obžerní 30 i zde toho mieti, po němž stojie. Po rozkoši stojí, a pak tesknost udeří na ně, že jim pak i jiesti mrzko bude, ano krmě prokysla v břiše, nemoc se vzbudila, ješto vždy v se cpají krmi na krmi. Ješto pak s mnohým silným kořením jedie, neb silná pitie pijí, aby tú horkostí více požili a více 35 pak hlitali: bláznovéť činí, ktožt to v obyčeji mají. Neb horkostí koření silného nebo pitie přemohú horkost přirozenú, a zemdlejí skrze to. Ješto kdyby to náhodú někdy a skrovně učinili, mohli by kořením neb napitím vína dobrého

napomoci žaludku. Ale když ne proto chtějí jísti a pít, aby živi a zdraví byli, ale proto chtějí živi býti, aby jedli a pili, a tak pro útěchu v té libosti rád ustavenie božieho převracují; potkává je pokuta spravedlivě.

103.

Kolikým obyčejem lakotní hřešie.

5

Šesterým obyčejem lakotní hřešie. Nejprvé když ne v svůj čas jedie neb pije. Trój jest čas jísti neb píti: jeden jest podle přirození, druhý podle ustaveného obyčeje, třetí podle přeznivé milosti. Prvý čas jest přirozená potřeba, tu lačnost ukazuje; druhý čas k jedenie jest oběd, večere; 10 a třetí jest s hostem, s přítelem, milost přeznivú ukazující jemu, pojísti neb napiti se skrovně s utěšením. Ale kteříž nezřie na ty časy, aneb neskrovně to činie, že je chutno jísti nebo píti, lakotí hřešie; a čím zřejmjié proti těm trojím časóm, tím hřiech větší. 15

Druhé v tom hřeší lakotní, když v té chuti kochají se, velmi k té libosti myslí příložie. Protož Seneca die: „Lačnost, ale ne pochotnost krmie, k jedení tě připrav.“ A svatý Bernarth die: „Dostít jest, když takové máš krmě, ješto by je mohl jísti; ale ne aby musil je jísti, totiž pro rozkošnú 20 jich přípravu.“

Třetí v tom hřešie lakotní, když více jedie, než jim třeba k jich přirození. Neb jest mistrovstvie kuchařové, aby sytost žádosti neumenšila; ale když by člověk syt byl již krmí jedných, kdyžby zazřel druhých neb okusil tak při- 25 pravených, aby tak byl lačen, jakoby nebyl jedl dřeve. A tak břicho bude plno, ale pro rozličnost krmí, ve čas s jíškami sladkými, ve čas s pepříky ostrými nemóž obtiežení svého číti; neb i barvu libú umějí dáti, že lakotný zapomene své sytosti. Avšak vstane od stola, a nebude té síly břicho, by 30 tak mnoho toho požití mohlo, i bude přemožen oheň jeho přirozený, jako když v niestěji mnoho dřev surových nakladú na malý podnět, že nestatčí podnět přemožen bude, a bude lecikaks nelahodně kúřiti se, až i shasne. A tiem lakotní zdravie ztracují, a ušracují života svého; a ktož pro lakotu 35 ztratí život, ukázal jest, že ne sám pro se chtěl je živ býti, ale pro tu svú neřádnú libost.

Čtvrté v tom hřešie lakotní, když to jedie, toho tky-sají, jehož by jiesti neměli neb tkysati. Jakož někdy v postné dni budú jiesti sýr a vajce, aneb klíčnici, neb komorníci to snědie neb toho tkysie, ješto by schovati měli.

5 Patým obyčejem lakotní hřešie, když přielíš kvapně hltají. K tomuť je řekl svatý Augustin, že je lépe ryby jiesti s Kristem, než s Ezau šočovici; totiž, že Ezau tak byl kvapen k tej obecné prosté krmi, že dal na tom bratru své dostojenstvie, aby jemu spieše dal té šočovice, ale Kristus, ryby jeda nebo maso, jedl rádně, ne lakotně.

10 Šestým obyčejem hřešie lakotní, když takú péci, neb ať řku takú milost obrátie k jedenie, že jen o tom mluvie nebo myslé, rozkládajíc a libujíc, co jiesti budú, neb co sú jedli, v tom vyčítání kochajíc se.

O smilstvu, jenž je hřeich úhlavný.

104.

15 Sedmý úhlavný hřeich jest smilstvo v svém tělesném zšeřezení, a pocházie z něho hrubost mysli, netbáníe na boha, milost k světu; a hubí tělo, a závodí v hanbu, v žalost a v túhu. A takéť smilstvo móż býti i bez skutku toho tělesného. Neb takéť jest smilstvo v mysli, když kto oblíbí
20 sobě něčí krásu tělesnú, neb sličnost, neb přípravu, aneb když hledá takovým něčím jinému slíbiti se. Mohúť tiem obyčejem hřešiti, i nedotknúc se sebe, ačkoli čím by více bylo oplzánie, dotýkánie, a více by zlého bylo. A toť jest
25 znamenie, že jen oblibovánie takových okras neb sličností jest v mysli smilná nečistota, že udá se někomu jen viděti ve sně takového něco, učiní zkálenie nočnie poškvrný. A ačkoli nenie to v naše moci, by mysli naše nic takového nedotklo: však to jest v naše vůli, když libo bude, mysliti o něčem
30 takovém. Tak je i svatého Pavla dotýkala někaká tělesná žádost, ale libosti tej i na chvilku nepovolil, bránil se tomu, a tak v té nemoci jeho dokonána jest síla jeho. Nemoc byla, že dotýkala jeho tělesná křehkost, ale tiem jest v něm síla dokonána, že je té křehkosti nepovolil. Tak i svatý Jeronym v tom chvály zaslúžil, když jemu vzběhlo na mysl,
35 an na púšti jakoby hleděl na dèvečky v římském tanci, dával se na modlitbu, a nevstal s modlitby, až i upokojilo se v něm to myšlenie. Čtem to o svatém Benedictu, když jednu na-

padlo jej to tělesné pokušení, svlek se válel se nahým tělem po kopřivách, aby za tú bolestí minulo jej to pokušení. Ale druzi jsou, když jim přijde takové pokušení, že budou s libostí kakús o takových věcech myslí rozjímati, za nic sobě toho nevážiec, když jsou vóle nepřidali k tomu skutku 5 tělesnému: ano zlého na mále dosti, a netolik dosti, ale i přieliš.

105.

Smilstvo.

Smilstvo jest ten hřiech, jenž svú klopotností zatrpocí člověka od nebeské radosti a od utěšení duchovníeho v túhu 10 a v hoře, kterýž se neotme jemu a nekryje se jeho. Ó kak za krátkú libost dá smilný tolik dobrého, když v tom šere-dném skutku tělesném boží milost ztratí a svatých tovaři-stvie, čest svú i přátely. A býváf to, že některá, dopustiec se šereďstva toho, plakati téměř nepřestane. A nad to vklo- 15 nůti je v těžký pekelný plamen anebo oheň, kterýchž zde dočista pokánie neucistí, když by jej smilstvo zšereďilo. Stydko je mluvíti, co je šereďstvie při tom nečistém těles-ném skutku! A ktož jsou i málo počestní, tiť v své mysli rozumějí, že je tu ohavnost a šereďstvie, ani chtie slyšeti 20 mrzkosti, by to kto pojmenoval, což k tej slušie nečistotě. A ktož by vše početi, co zámutekóv bývá pro tu nečistotu! A že je veliké šereďstvo při tom, každý se s ním kryje, nechtělby, by jej ktož v tom viděl. Ale kryj se kto, jakž chce, proneset se. A ktož stojí po šereďném smilstvu, komu 25 je věren? Bude krásně mluvíti, čině se věrným tovařišem, a necti v domu hledaje s kým se kdy udá. Dietě otci neb materi, jakž se oddá na tu psotu, nebudeť věrno. A také o těch smilných prorok jeden die: „Nedadie na to myšlenie svého, aby se navrátili k hospodinu, neb duch smilstva jest 30 mezi nimi.“ A opět jinde die písmo: „Múdrý, jedinú slovo uslyše, přistúpí k němu, ale smilník uslyší a neslíbí se jemu, a zase je opovrže.“ A o nemúdrých krásných ženách die Šalomún: „Žena pěkná a bláznivá zlatý obruč na pysku svině.“ Neb svině leckams i v bláto vstrčf pysk 35 i s obručem zlatým; takéž svú krásu nemúdrá žena. A též učini i muž smilný, oblíbíc leckakús chýru. Pravie o jednom, jenž byl děvku přístavnú zamiloval, maje svú ženu, a děvka věrná pověděla to panie; a panie smluvila s děvku, aby

do chléva dala rok jemu, a vzešši na se, rnbáš té děvky a rúchu, sama šla do chléva, a pán bude s ní, mně děvku. A die pak pán: „É, by mi má žena tak mila byla!“ A paní, oškřešši se, vece: „É, žeť sem v rubáši a v hnoji milejší, než počestně na posteli!“ Aj, kakť nestydaté smilstvo oslepí člověka že ohlúpie a oputavie!

Šesterým obyčejem bývá smilná nečistota.

105.

Šestero má své rozdělenie smilná nečistota a smilné nečisté zprzněnie. Necht počnu tu řeč od najmenšieho.

10 Jedno bývá preludem ve spaní, že šeredné oblitie a zkálenie přijde ze sna. Dějíť někteří, byť to mohl někdy smrteľný hriech býti; ale jáť toho nemním, byť kto snem mohl shřešiti smrteľně, poněvadž spē nemá vôle svobodné a rozumu; ale, prociť, mohl by ten sen snad tak libovati, že

15 by ta libost mohla až smrteľný býti hriech. A toť řku také: když takový sen přijde z toho, ješto někto, čije, dráždil se takovým něčím, krásu ženskú oblibuje nebo sličnost, kochaje se v tom, anebo rozněcuje, aneb s některú se oplzaje, i bude pak ve sně, ač ne ihned té noci, ale potom

20 takové viděnie mieti, až do toho zkálenie, jakož bývá v tělesném skutku: toť jest znamenie hriechu toho, ješto byl na jevě v tom dráždění sebe. Ale pro to oblitie vždy jest poškrvna a šeredstvo přirozenie porušeného. A ktož kterým na jevě smilní obyčejem, co-li žádost oblibuje, taková ve sně

25 viděnie mievá, když bude mieti preludem to nočnie oblitie a zkálenie: někto, jakoby jen hleděl na ženu neb na děvečku, aneb jakoby s jich vlasy neb s jich rúškami se obieral; někto jakoby nestydaté šmakal se s nimi neb tkysal jich neb potřepeval; někto jakoby naprosto byl s ženú v tělesném

30 tom skutku. A tak ta viděnie nočnie v takém preludu ukazují hriech takových na jevě dráždění. A také z nasycenie rozkošných krmí nebo pití bývá ta nočnie poškrvna a podle toho hřeší člověk, jakož je kterou příčinu dal na jevě k tomu. Býváť také někdy ta nočnie poškrvna podle přirozenie neb

35 ze mdloby i dobrým svatým lidem a bez viděnie spú o něčem takovém smilném, a to je před hriechem najbezpečnějšé. Avšak vždy je poškrvna těla porušeného a nečistého, ješto je v Adamovi porušeno, vždy za to i lehajíc dobrí lidé modlé

sě bohu, aby v tom poškrvny nemievali, a když je to potká, vždy želejí toho. Tak svatý Augustin v desátých svých zповědních knihách pyče toho, z mladu kdy vešly v pamět jeho postavy takových smilných věcí, ješto však, když bděl, 5
ač jej i potykovaly na jevě, nepohnuly jeho čistým úmyslem. A pak v noci když spal, ta obludná vidění učinila v něm to, ješto nemohla na jevě učiniti v něm pravé vidění takových věcí; i prosil za to snažně boha, aby i z toho pomohl křehkosti jeho.

106.

O větším hříechu v smilstvu.

10

Druhý skutek hříechu smilného jest, když muž s ženú budú v tom tělesném skutku kromě manželstva, ač by i svobodna oba byla, to jest, ač by ani byli v manželství, ani v slibu zvláštne čistoty. O těch die s. Pavel, že i takoví nebudú mieti královstva božieho. I zákon starý brání toho, 15
neb tak řkú knihy Mojžiesovy, aby ze dcer synów izrahelských nebyvaly takové zlé kuože ani z synów takoví smilníci. A die kniha Apokalypsis, že je vně psóm ostati, a že nevejdú do Jeruzaléma nebeského, totiž těm, kteřížto jako psi sběhnú se kromě manželstva a rozběhnú. I volá s. Pavel, nechce-li 20
kto sdržeti se, aby v manželstvo vstúpil, neb takéť manželstvo jest lékařství tělesné křehkosti.

Třetíe obyčej aneb skutek hříechu smilného jest těžší druhého, když kto kromě manželstva odejme dievce květ panenství, ač by i s jejie vůlí učinil to. Pakli by jie násilé 25
učinil bez vůle jejie, větší by hříech byl. A po tomť jest tomu rozuměti, že je veliký hříech odjieti dievce květ panenstva jejie, že v pannách, buďto ženského pokolenie aneb mužského, stý užitek móż učiniti siemě slova božieho, jakož die písmo; a v těch, kteříž, ztrativše panenstvo, potom se 30
sdržie, šedesátý; a v těch, kteříž jsú v manželství, třidcátý. Dostít by velikú škodu ten učinil, ktož by čí roli tak zkazil, že, ješto by sto strychów byla mohla dáti úrody, to pak, dá-li úrodu, ale dá jedné třidceti strychów aneb šedesát, bude-li velmi pilně klizena. Takéž ktož komu odejme najprvé stud 35
panenský, jakoby okolo zahrady obradu zbořil, všfm vinen něco bude, což se stane škody v té zahradě.

Čtvrtý hříech smilstva, opět větší, slove krve smiešenie, když ti, ješto v rodu neb v příbuzenství jsú, sberú se spolu.

K toho hříechu ohyzdě jest, že obecný lid takové má za kacieře. Ale já pravím: Ktož, věda, dopustí se hříechu toho, s právem má všem přátelóm mrzek býti; neb takový svůj rod prznie, rušiec vieru a poctivost, ješto by to mezi přátely a příbuznými mělo býti. A s právem i cizím má mrzek býti,
5 ktož by se tak svým nezacheval.

Pátý hříech smilstva jest cizoložstvo, a ten jest, když kto s cizí ženú přebývá, kteráž je s jiným v manželství; aneb když, sám svú ženu maje, bydlí s jinú. Pakli i ona má svého muže, i on svú ženu, tedy dvojité bude cizoložstvo.
10 Velikýt jest hříech cizoložstvo, neb ruší vieru manželskú, i voláť písmo na cizoložníka, řka: „Proč si se dal svěsti, a kocháš se v ciziem lóně?“ I tiemť se obtěžuje cizoložstvo, když cizoložnata hřdú díel bráti v sboží nesvého otce, a tak pravé děti zlúpeni budú z svého statku přirozeného. I máť
15 s právem cizoložník velikú pomstu od boha mieti. A tak čtem o Dávidovi, když učinil cizoložstvo a vraždu zjednal muži té panie, s níž cizoložil, jakožto i ještě bývá, že vražda pochedí z cizoložstva, poslal buoh k němu proroka, káráje jej z hříechu toho. A když David pokořil se, seznał se
20 v hříeše, a prosil božieho smilování: řekl k němu prorok, že buoh odpustil jemu tu vinu pro jeho skrúšení, ale však tu pomstu dal na něho, že meč viac nevyjde z domu jeho.

Šestý hříech smilstva tak mrzký jest, že pro svú stydkost němý hříech slove. O tomť ani já mluvití chci, než toť řka,
25 že pro ten hříech spálil pán buoh pekelným ohněm Sodomu, to město a tu krajinu, že do dnešního dne izádného užítka nenese; ale stojí, vždy kúřec se dýmem, pustá země, aby věčná paměť byla toho lidu nemúdrého, kterýž bez studu hřešil jest tak ohavně. Ten mrzký hříech jest proti mužskému
30 i proti ženskému přirození. Viecet o něm nechci mluvití.

O těch, ješto slib čistoty ruše.

107.

Položil sem šester hříech smilstva, jakož jste slyšeli; ale mohl sem i sedmý položití, ale nechťel sem manželstva počísti mezi hříechy. A tam napřed v knihách o staviech,
35 k manželóm mluvě, psal sem, ješto sem řekl, aby panny nečtly toho, že je hrubé, kterým obyčejem móż nebýti hříech v manželství, a kterým jest hříech. Protož tato o tom neřku

viece, ale chci říci o smilstvu těch, ješto, volíce sobě stav svatý nad jiné, i budú šefedně činiti, viery bohu slíbené zapomenúc. Vědomét jest: ktož s výše upadne, tieže padne. Protož ač jest všem lidem obecně hřiech smilstvo šefedné, však tém nad to, ktož v ty stavy vnikli, v nichž by, čistotu⁵ držiec, slúžili bohu. Byť takoví i v manželstvo vstúpili v odsúzeníť jsú, jakož praví svatý Pavel: „Poňavadž sú zrušili prvni viery.“ A jest obecné pohoršenie, ktož pronesen bude v šefedném smilstvu, ješto jest stavu svätějšíeho, neb takový neb taková ohyzdí jiným šlechetný stav, jehož nezdrží¹⁰ počestně. I neniet darmo, žeť die Kristus: „Běda tomu, skrze kohož pohoršenie přijde!“ O nemúdrosti! vklonúti v takové zlořečenstvie, kteréž samým spasitelem vyřčeno jest. Běda tomu! skrze kohož pohoršenie přijde, že dá v ohyzdu ctný stav čistoty. Nemúdrét jest oslepenie, dadúc¹⁵ se synu božiemu, pak, vezmúc se jemu, dáti se zlé kóži neb zlosynu a býti v ohavném šefedstvu s smilníkem neb s milnicí jedno tělo v jednom šefedství!

A co pak je říci hanebným popovým přenesčastným? Ta bude vinna cizoložstvem, cizieho vezme k loži svému,²⁰ a toho, ješto se je zvláště dal bohu, čistotu zaslíbiv jemu, aby zvláště slúžil jemu; vinna bude svatokrádežem, neb svěcen jest kněz, a jest kněz věc posvátná. Ó hanebné zlé kóže kněžské! kalicha nemajíce se dotknúti a pak kněze svěceného tak hanebně ušišmete, jenž má svätější býti, než²⁵ kalich. A nad to bude-li faráf zpovědník hřešiti s tebou, s otcem hřešíš; pakli která bude, ješto je čistotu zaslíbila, to bude k tomu a tiem většívina s obú stranú. Pakli která hřeší s mnichem, s mrtvýmt hřeší; neb je mnich umřel světu a nosíť svůj příkrov na sobě, kraj rúcha svého, v němž³⁰ má býti i pohřeben. A též jest i o jeptiškách.

A tuť bude veliká nevěra, ktož by zprznil choť pána svého, vinen by byl úrazem velebnosti jeho v té nevěře a nepoctivosti. Pomněl na to onen ctný Jozef, když paní jeho nutkala jej, aby s ní spal, řekl: „I kterak bych to zlé mohl proti svému pánu učiniti?“ A toť jest každá choť³⁵ božie, kteréž zaslíbí v čistotě slúžiti bohu; ktož takú zprznil, zprznil jest choť pána svého. A bude-liť kněz, dieť buoh jemu: „Kdyby mi nepřietel mój učinil to, méné bych tbal;

ale ty, mój čeledín jsa a vódce lidu mého, a ty požíváš se mnú rozkošných krmí, učinils mi tu nevěru? A já pán tvój, neuctil si mne v mej choti, učinils mi takú nelibost, takú mrzkost, učinils nechť všem sluhám mým.“ Nezdaj se vám
5 klam to, čo pravím. Mnohoť jest na světě zlého, ale takéť ten den přide, že bude každému zlost jeho horče opátena.

Co je deset rohóv.

108.

Běch také řekl, že hriech má deset rohóv. Tot miením to desatero, ješto desateru božiemu prikázání protiví se.
10 O těch desietí roziech nič tuto neřku, neb potom, když o ctnostech mluvíti budu, položím něco o desateru božiem prikázání, a tuto krátce ještě řku o hriešiech, že jedněch se srdcem dopúštieme, takže slovú hrieši srdce, druží hrieši úst, a třetí hrieši skuteční.

15 Hriechové samého srdce jsú: zlým něčím neb nepravým v srdci s libostí přemietati, zlému nepravému chtieti, neb povoliti, rozpačně mysliti, mysl túžebná, naděje nemúdrá, veselé marné, milost marného, bázeň neřádna, pýcha srdečná, závist, hněv, nenávisť, přiezeň kakás zvláště k bohatým, ku
20 pyšným, k smilným, stud za dobré a tak i o mnohém jiném.

Hriechové pak úst jsú: lež z úmysla, křivdu z netbánie povědieti, křivé věrovánie, obyčej bez rozmysla přísahati, věrovati, proklínati, boha k marnému přimieniti, na boha nechtieti tbáti, proti starším reptati, přieti se proti pravdě,
25 pochlebovati, klevety nositi, dobré hyzditi, zlé chváliti, chlubití se hrdě, smilně, zúfale mluvíti a šalovně neb kunštovně; těmi hriechy a takovýmiž hřešíme ústy.

Hriechové skutku jsú, což kto učiní, ješto je cierkev svatá anebo buoh zapovéděl, anebo kdyby to učinil skutkem,
30 což je hriech mluvíti neb mysliti.

Hriech obmeškánie neb opuštěnie také slušie k skutečným hriechóm. A to jen ten hriech, když kto neučiní něčeho, ješto by měl to podle svého stavu učiniti, maje k tomu ty přičiny; a když kto nepřipravuje se k daróm
35 ducha svatého; aneb, maje některé božie dary, nehledá, aby je k užitku přivedl.

Lež také jest ohyzdný hriech, neb lživý činie, že pak nemóz i pravdě věřeno býti, i tratít lež velmi milost mezi lidmi.

A ktož rád lže, ohyzdný jest; a jest o lživém psáno i řečeno: „Můžeš lživú řečí kraj projíti, ale poznají-li tě, kudy zase?“ I nemóžt lež na dlúze projíti dobře. Ačt kto podrží se lži na chvíli, k tomuť přídě najposléze, žeť se obrátí k jeho zlému; když v tom bude poznán, odskočie jeho, všem bude lacin. Nelzeť jest, byť pravda nepomstila se nad lživým; 5 neb upriemoť se lež protiví pravdě. A když lživý bude již poznán, čemu je, že umie mluviti, když jemu věřiti nebudú? Móžt každý po tom rozuměti, že lež jest zlá věc, neb nechťel by, by kto lež pověděl jemu. A druhé, že je každému břídko slyšeti, komuž řku: „Lžeš!“ É, proč pak nenie tak těžko 10 selhati, jako je těžko lhářem slúti? Ale to je proto, že je črt osladil lež mnohým, a ze lži někaké pohodě nadějí se. Avšak konečně pravda oznámí každú lež, a dá každé lži hodnú pomstu. Řkuť však i to: Móžt někdy náhodně kratochvílné sešpilenie neškodné býti a bez hříechu; avšak kdyby 15 kto i to vzal v obyčej, počestné by nebylo, neb by jako šalovník byl. Netolikoť lež v řeči bývá, ale býváť také i v skutku některými činy, když kto jinak se ukazuje postavú neb činy některými, než mu jest na mysli: ukazuje se přiatelem v řeči neb v činech některých, ano v srdci tak nebude; ukáže se 20 postavú duchovní, a srdce všecko světské bude. I řkuť, že pokrytstvo licoměrné jest lež, o němž také něco potom poviem, jakož Richardus mluví o něm.

Řekl sem dřéve a jestěť to diem, že každý hříech větší neb menší pochodí z některého z oněch sedmi úhlavných 25 hříechóv, a někdy i od více jich, nežli od jednoho. Jakož bývá, že někto neb některá hřeší pilností své přípravy: a to někdy učiní z pýchy neb jiným zavidiee, někdy z smilné myslice a z frejovné, někdy z lakomstva, chtiee, aby ji někto bohatý pojal, aneb onen napěnožec bude se, chud jsa, še- 30 šeliti, aby bohatá baba pojala jej; a někdy to bývá pro jedno z toho, i pro druhé, i pro třetie. A téžť bývá i o jiném. A kteréhož koli hříechu, ač i malého, dopustí se kto, tohoť se je dopustil úhlavníeho, z něhož je ten hříech omyslem pošel, ale však ne vždy smrtedlně. Protož neříekámť těm 35 sedmi smrtedlní hříeši, ale úhlavní; ale ktožť který z těch sedmi úhlavných v obyčej vezme, tuť jest strach, byť nebyl tu hříechem smrtedlným.

I ŕkuť jeŝtĚ: Byť pak kto sám hriechu nĚkterĚho sĚ nedopustil, mŔŝť devaterĚm obyćejem bĚti jim vinen, kdyŝ jej nĚkto jinĚy ućinĚ, a protoť ŕiekajĚ, ŝe je devĚt cizĚch hriechŔv. Jeden jest, kdyŝ kto poradĚ zlĚ ućiniti; druhĚy,
5 kdyŝ povolĚ zlĚho; tŕetĚ, kdyŝ kĚŝe zlĚ ućiniti; ćtvrtĚ, kdyŝ pochvĚlĚ zlĚho; pĚtĚ, kdyŝ brĚnĚ toho, ktoŝ je zlĚ ućinil, aby netrpĚl hodnĚ pomsty; ŝestĚy, kdyŝ kto poŝĚvĚ toho, coŝ je zle dobyto neb ućinĚno; sedmĚy, kdyŝ, vida druhĚho, an zlĚ ćinĚ, nic jemu nedĚe a nepokĚrĚ jeho z toho; osmĚy,
10 kdyŝ nebrĚnĚ skutkem zlĚmu zlĚ ućiniti, jeŝto by mĚl podle svĚho stavu neb ťradu brĚnĚti toho. Tak onen Heli, ać kĚral ŕećĚ syny, ŕka: „ZlĚ ćinĚte“; vŝak kdyŝ skutkem nebrĚnil jim toho zlĚho, rozhnĚval boha. DevĚtĚy hriech cizĚ jest, kdyŝ nepronese nĚćie zlosti tomu, jeŝto by to staviti
15 mohl, mĚl.

O čtveru zlém.

109.

Rikhardovy knihy.

Jest také čtvero veliké zlé, o něm Richardus široce mluví na to vidění Danielovo, ješto je řekl Daniel: „Viděl sem u vidění nočního, ano čtyřie větrové bojují 5 na velikém moři, a vyšly z moře čtyři veliké zvěři a biechu rozličné mezi sebú. Prvá bieše jako lvice a jmějieše orlová křídla, a hleděch na to, až i byšta vylo- mené křídle jejie a z země by vylučena, i sta na nohú jako 10 člověk, a dáno jie srdce. Druhá pak zvěř jiná stáše na straně, podobná k nedvědu, a třie řadové zubów biechu v ústech jejie, i by jí řečeno: „Vstaň a jez mnohé maso!“ Potom uzřech nalit třetie zvěř, jiná jako levhart, a mějieše na sobě čtyři křídla ptačie, a čtyři hlavy na zvěři biechu a moc by jim dána. 15

Potom viděch u vidění nočným: nalit zvěř čtvrtá, hrozná a divná, a přieliš silná, jmějieše veliké železné zuby a nehty, vše jedieše a třeše a ostatky nohami svými potlačováše. Nebieše podobna oné první aneb dřevní zvěři, ješto před ní běch viděl, a jmějieše rohów deset. Hleděch na rohy, 20 a aj! jiný malý rózek vznikie prostřed nich, a třie z prvních rohów bychu přední vylomeni, a biešta oči v tom rohu jako oči člověčie a ústa, ježto veliké věci mluviechu, a uzřech, že bychu tróny postaveny a starý mnohých dní sedl, jemuž tisíc tisíców sluzieše a desetkrát sto tisíców stáchu před 25 ním aneb při něm. A zvěř ona litá by zabita, a moc zvěří jiných by vylučena a časové života ustaveni jsú.“ Toť jest vidění tak položil Daniel prorok.

Slyštež, kakť to vtipně a podobně Richardus bére k duchovnímu rozumu. Tohoť já neodmlívám, byť tím na 30 světě něco tělesného buoh tomu proroku nebyl ukázal. Ne, mámť za to, že tím malým rózkem miení zvláště antikrista, a pána boha tím starým na tróně, jemuž množstvie andělów slúží a stojí při něm, jenž zruší všecku moc světskú a věčného života ustaví časy. Ale mílo mi jest bylo podívati se 35 tomu, kak je to přepodobně vyložil ten Richardus k tomu úmyslu duchovně, jakož uslyšte. I dieť Rikhardus:

Co znamená moře.

110.

Najprvé vizme, které je to veliké moře, na němž viděl Daniel boj čtyř větrův a východ těch krutých čtyř zvěří. Kto toho nevie, kak je moře neustavno a nepokojno, vždy
 5 mece se i sem i tam, kamkoli jím vietr který pohne. I mů-
 žem podobně skrze to moře neustavičnost vrtkého srdce roz-
 uměti, kteréžto vždy se pohne na každú stranu, kterážkoli
 žádost dotkne se jeho, a netolik, by se málo pohnulo, ale
 vztočí se a vzmece jako vzteklé moře, odkudžkoli vietr přide
 10 na ně. A to zlé neustavičstvo zvláště jest troje. Neb tu
 bývá jedna vrtkost, když kto, počna mieti dobrý úmysl, a ne-
 dokoná toho, pohasí ten duch, kterýž jej podněcoval k tomu.
 Tu vrtkost písmo lenstvem viní, řka: „Chce i nechce lení.“

Druhá vrtkost ještě horšie jest, když kto to již vynese
 15 a zjevně ukáže a povie, že chce toto neb toto dobré učiniti,
 a, rozpače se, neučiní. O té neustavičnosti die písmo: „Vietr
 a oblaci, a z toho pak deště nebude: co je jiného než chvalný
 a slibův neplně?“ Ohyzdna je vrtkost v mysli z nestánie
 v dobrém, ale ktož je před jinými ukáže své neustavičstvo,
 20 větší jest ohyzda.

Třetí vrtkost a neustavičnost a najhoršie jest, když
 kto i slíbie bohu učiniti něčeho dobrého, nesplní a odvrátí
 se. Té vrtkosti to píesmo vystřiehá, ješto die: „Slíbil-lia
 co bohu, nemeškej naplniti; nebť se nelíbí bohu slib nemúdrý
 25 a nevěrný.“ Slíbiec nesplniti nenief viera, aneb: jiné ústy
 splniti a v úmysle jiné mieti. Avšak zjevný slib dobrý
 nemá býti rušen pro úmysl tajný, ač i nebyl upříemý; ale
 zjevný slib dobrý má držán býti, a má nedobry úmysl pro-
 měněn býti v úmysl dobrý. To by pak byl slib nemúdrý,
 30 kdyby slíbil kto něco zlého neb marného neb nad svú moc.
 O takových nemúdrých slibech die písmo, že mají býti pro-
 měněni. Avšak kteříž sami se svieží takovými sliby, ne-
 mají jich ztrhati svú mocí sami, ale toho mají k tomu mieti,
 ješto zvláštní moc toho má, aby svázal a rozvázal. Protož
 35 dobréf jest sliby bohu múdre a věrně slibovati, ale stříeci
 se v tom neustavičnosti. A tak dobře je to vyřeklo písmo:
 „Slibujte bohu sliby, a plňte.“ A jakož sem i dréve řekl:
 Nelíbí se bohu nevěrný slib a nemúdrý, zléť jest bohem

lúdití, neplniec sľobív; a toľ zlé činí neustavičná vrtkosť srdce, toľ jest horľká voda moľská nepokojná, toľiec sě žádostmi jako vietř:

111.

O ötveru pokušení.

Nalezše, co sě moľem velikým mieni, na němž bojují⁵ větrové ötyřie, jakož to viděl Daniel prorok, vizme, kteří sů to větrové a co je ten jich boj.

Zdá mi sě, že ten boj jest pokušení v rozličných žádostech, ješto tržie mysl ölověčí sic neb onak, a ty jsů mimo jiné zvláště znamenité ötyři. A ačkoli vějí větrové i na zemi,¹⁰ vsak neučinie takového nepokoje, jako na moři: takéž všichni lidé mievají pokušení, vsak ty ötyři žádosti když mysl tržie, většii moc mají nepokoj činiti v neustavičných, vrtkých srdcích, než v ustavičných. A toľ jest, že písmo, duchem svatým zjednané, napomíná, řka: „Synu, když přistúpíš k službě¹⁵ božie, stóž v bázni a připrav duši svú ku pokušení.“

Vizmež také, kteří jsů to zvláště ötyřie větrové, ješto u vrtkých, neustavičných srdcích činie nepokoj jako na moři. Jest jeden vietř libost, druhý nelibost, třetie doufánie, ötvrtý rozpakovánie. Kto chce k svým vnitřním věcem mysl přiložiti,²⁰ uzří, kak silně potáhne jej libost k něčemu a snad k škodnému. A proti tomu přijdúc mysl k sobě, bude k tomu nelibost mieti a bude z toho žehrati na sě a hněvati sě. A což libost toho silně táhla k tomu, to hněv dobrý z toho, ješto jde od nelibostí, bude silnějie protiviti sě tomu a ostojí.²⁵ K tomuž hněvu ponúká prorok, řka: „Hněvajte sě a neroďte hřešiti!“ neb nepřemóž-li vietř toho dobrého hněvu, dmá silnějie zlé libosti. A kak daleko od pravdy taková libost zaměi ölověka v žádost kochánie v tělesných libostech, v žádost lakomú toho, což na světě zde vidíta öči, a v pýchu srdce!³⁰ A bývá opět, tímž činem zase bude tržeti mysl hněv nedobrý, nelibost dobrého něčeho; a pak libost nebeské odplaty, libost bohu sě sľbiti přemóž zlý hněv a tu nelibost dobrého něčeho. Tím obyčejem jeden vietř, duchovně tomu rozumějíc, bojuje v ölověčiem srdci proti druhému, a v jednu chvíli jeden sví-³⁵ těží, a druhý v druhú, a donidž tělo žádá proti duchu, nelze je prázdnu býti boje toho. Ač potuchne někdy tělesná žádost nebo světská, vsakť sě opět zbudí po chvílce a bude někdy silnějie vietř, nežli prvě. Dieť písmo: „Země Juda upoko-

jila se na málo dní.“ A poněvadž země Juda jedva na málo dní móż popokojiti se, čím méně moře! Neb země Juda ustavičné nevrtké srdce znamená těch, ješto chválu boží vyznávají, a moře řekli sme neustavičného člověka vrtké
 5 srdce, ješto se lé, lé i sem i tam jako voda. A když ustavičná mysl nenie vždy v pokoji od těch větrův, kakt pak vrtkú točie a neustavnú, až někdy vzbudí se vietr rozpači a zúfánie, že nebezpečnější v tom bude duše pokušení, než v oných světských žádostech, neb takový vietr, s púště přijda z stu-
 10 deného kraje, vyvrátí a zboří dóm svědomie, jakož je o něm psáno: „Před studeným jeho větrem kto ostojí?“ Jediné, že někdy jiný vietr vzbudí hospodin proti tomu, že i po rozpači, po zúfání přijde člověk k dobrému svědomí, uteče k milosrdenství všemohúcieho, vzpomena, že to, což je nelze
 15 člověku, snadno jest bohu; i přijde k dobré naději a opraví se ustavičnost. Tot jest ten boj čtyř větrův na velikém moři, o němž mluví Daniel prorok v podobenství. Tenť boj nejeden čije v sobě; a, by tomu bůh chtěl! bych tak mohl užitečně psáti o něm nebo čísti, jákož sem často viděl v sobě
 20 vnitřní ten nepokoj!

O čtvrté zvěři.

112.

Viztež také, což bývá po těch větrův bojování. Takováť zvěř vychodí z srdce neustavičného v dobrém, když budú hýbatí jím pokušení. Tak die ona řeč proročie: „Čtyři
 25 veliké zvěři a rozličné mezi sebú vyjidechu z moře“; totiž ono jiná a ono jiná. Co je to jiného, jedné ze srdcí neustavičných v dobrém, po bojování pokušení úmyslové bez rozumu vycházejí až na jevo. Neb kto je živ jako zvíře bez rozumu, jako by toho zvířete postavu vzal na se, jehož
 30 živ bude ne podle rozumu obyčejem, co jsú v lidech žádosti zvířecie, ješto nejdú po rozumu jako zvěř. Té zvěři chtěl David prázdnen býti, prosil boha, řka: „Nepoddávej zvěři duší těch, ješto chválu tvú vyznávají.“ Také jest zvěř litá, ješto móż tělo zahubiti, ale duši nemóż uskoditi. Té zvěři ne tak
 35 se mají báti lidé světtí, aby nebyli z těch, o nichž je řečeno: „Tu se strachem třesechu, kdež nebieše strachu.“ A co je těm báti se za tělo, ješto sami z své dobré vôle nuzie svá těla a mrtvie údy své na zemi, a žádost toho mají, kdyby

to již byla vůle boží, by, rozláčiec se s tělem, byli s Kristem. I nedieť David: „Nepoddávaj těl zvěři těch, kteříž tvů chválu vyznávají,“ ale prosí, aby duší jich té zvěři nepoddával, neb ta zvěř duše zabíjí; a velmi brzo potkáme se s tú zvěří, když nebudem mieti světla božieho osvícenie. Psáno je v žal-táři: „Položil jsi tmy a učiněna jest noc, v tej budú se túlati vŕečky zvěři lesnie.“ Té zvěři-pótkú hrozí buoh tým, kteříž v se ufají a sveličejí se skutky svými; a die: „Zuby zvěři lité pustím na ně.“ 5

113.

Čím ty zvěři nejsú k sobě podobny.

10

Ale nechaje rozličné jiné zvěři v jich ohyzných obyčejch, abych neudlil, chci toliko pomluviti o této čtvere veliké zvěři, kteréž je tento prorok v svém nočnem vidění viděl; i řku, že zvláště čtver nerozumný lidský obyčej jest v podobnosti jako čtvera zvěř veliká, neb někteří činie to, což je dobré, 15 ale tak bez rozumu, že nemají v tom směrnosti, a ačkoli mají dobrý úmysl, ale v tom jsú poddáni zvěři nerozumné, že to, což činie, v kvapky činie bez rozumu a bez rady.

Druzí zlé věci činie, avšak se ještě stydie za to a bojie něco, protože tajně činie zlé, kryjíc se s tím, nechtie ve zlém 20 zjevení býti.

Třetí v pokrytství a v licoměrství dobré skutky činie, ale beze všeho úmysla dobrého, o nichž řekl Kristus: „Milují najvš sedati na hodech a v školách najvš mieti své stōlice, a aby pokloňovali se jim na ulicech a slúli od lidí múdří.“ 25

Čtvrtí pak ohýrale zlé činie, svobodně, opustivše stud a bázeň boží, jako když již zlá kůže, opustiec stud, v svém zúfalství nebude se ani lidí stydět ani boha báti. Aj, kakt je rozličná mezi sebú tato zvěř kletá, ona jinak a ona jinak.

Prvnie a třetie dobré činie, ale nedobře, neb prvnie 30 náramně nerozumně a třetí licoměrně; a tak ti mají jeden od druhého rozeznánie. Druzí pak a čtvrtí ti oboji zlé skutky činie, ale druzí tajně, s studem někakým, a čtvrtí zjevně bez studu, ohýrale; a tak i ti mají rozeznánie mezi sebú. O prvnych die písmo: „Jdú u velikých a v divných věcech nad se.“ O druhých: „Sedie v tajné stráži s bohatými, aby popadli chudého.“ O třetiech: „Vŕečky své skutky činie, aby od lidí vidieni byli.“ A die o čtvrtých, že ani se boha

bojím, ani lidé stydí. Toť sú tí čtyři stavové nemúdrých, ješto jsú živi nerozumné zvěři obyčejem, ale podobnějie pádové mohli by slúti, než stavové; neb v nich vždy člověk pádem letí ze zlého v horšie, z jednoho jich do druhého. A tak 5 zlý jest stav prvý, horší druhý, třetí ještě horší a čtvrtý najhorší. Nebudť divno, žeť řku, že je horší licoměrník, ať i dobré činí, nežli ten, ješto zlé činí, a s bázni ještě; neb pravost v licoměrství ukázaná není pravost, ale dvojitá nepravost. V prvém stavu sám sobě kakýms oblaštím bude 10 člověk. Tomu die písmo: „Běda samému! když padne, nemá, kto by jej pozdvihl.“ Tomu řku samému, ješto jedné sám v svůj smysl ufá. V druhém stavu jest nepravost. Tomu die písmo: „Běda nepravému!“ V třetím jest neupřímost a lest, a písmo praví, že lstivý boží hněv vzbudie; 15 a opět die o neupřímosti: „Běda srdci obojetnému, ješto jde v zemi cestama dvěma.“ V čtvrtém stavu ukrutnost vévodí. Tomu je řečeno: „Běda tobě, ješto lúpis! neb oblápen budeš.“ Ukrutnost jest, ktož pobéře komu statek jeho. Což se pak zdá, ješto kto sváry rozsievá mezi bratří, ješto 20 k otcóm neabracuje srdcí synóm a otcovských k synóm, ale opak to boří. Neprávěť by učinil a ukrutně, ktož by vzal tvój statek, ale ten neprávějie, ktož by odjal dlužná milost a spravedlivá. Statek má zhynutí někdy, ale zbavití kohó milosti, ješto by jí věčně měl mieti, většief jest, aneb pokoj 25 jeho odjieti komu. Běda, jenž lúpis! neb oblápen budeš; nepokoj činíš, v nepokoj padneš; milost spravedlivá rušíš mezi lidmi, ztratíš na věky boží milost!

Kterým pak obyčejem pádem letie lidé z prvného zlého do druhého, z druhého do třetího, z třetího do čtvrtého, 30 uslyšíte, když o každé zvěři z těch čtyř mluviti budu.

O prvé zvěři, a co se skrže ní znamená.

114.

Prvú zvěři z těch, jakož je ten prorok vypsál, můžem tu vadu v mysli člověcie znamenati, ješto někto, chtě se nad jiné vzněsti, smie se pokusiti o neobyčejnú věc lidem. 35 Vizmež, kakt divně ten prorok tu zvěř vypravuje, a kakt podobně tu hrdost v neobyčejném činu lidem vypsanie té zvěři ukazuje. Die prorok: „Prvá zvěř bieše jako lvice

a mějieše orlově křídle.“ Právie o přirození lvovém, že je té smělosti, že ani strach smrti jde jemu na oči. Die písmo: „Lev najsilnější z zvěři v potkání nestrachuje se před izádným.“ Vidíš na lvu bláznovú smělost. Zdali též nenie, když kto u velikú věc a v divnú kročí nad se? i bude vše činiti nad svú sflu, těch rady netbaje, kteříž rozumějí v takých věcech, a, hrdaje i svých starších prikázáním, bude strojiti veliké posty, bděníe neb cožkoli takového, neskrovně přieliš, nemaje strachu, že tiem zahubie tělo, a starších poslušenstvie ndrže i duši umrtví. A to zlé ne lvem, ale lvici nazývá písmo; 5 neb samice k tomu, což zamyslé, kvapnější bývají, než samcové. Že pak je ta lvice dvě křídle měla, mním, že jedno mieni bezpřémnost, a druhé přielišnú smělost; a že obě byle orlově, neb orel najvyš. lece ze všech ptákův a najprudčejie, u vysosti letáníe orlova znamená se smělost takového veliká, 15 a to je jako jedno křídlo jeho, a v prudkosti v lecičems bezpřémné ukvapenie, a to je jako druhé jeho křídlo. A jakož lev slove král zvierat a orel ptactva: zdali ten nemá lvového i orlového obyčeje, ješto také jest bezpřémnosti, že i v skutciech tělesné práce i v spatřování vysokých a tajných 20 věcí smie se nade všecy pozdvihnúti, i sám nad svú moc i nad mieru, než je jemu pojičeno, chtě ve všem najvyšie držeti miesto. Jako lev nade vši zvěři na zemi chce sflu mieti, takéž on chce v utrpení neb v jiné práci svú silu nade všecy ukázati. A chce i v tajných nebeských věcí 25 také vzjíti spatřováním nade všecy, až i nad svú mieru, jakož orel najvyš lece. I slušiet poznati svú mieru, a z té výše nevyházeti, i rkuť k tomu, jehož je neřekl Rikhardus, že zvěř, ješto má po zemi choditi, větší má ku práci silu, nežli ptáci, jimž je dáno létati u povětrí. Né, i z ptákův 30 jedněm je dáno, že po zemi bězie prudce a mdle leci, jakož vidíme, že chřjestel dobře běhá po zemi a mdle lece, a druhým dáno létati dobře a zle choditi. Jakož vlastovice hbitě lece i sem i tam, a mnoho móż toho, a velmi mdlý chod má. Ale takový člověk mysli hrdé i silu chce lvovú mieti, práci 35 nesa, i vysoko létati jako orel v spatrném životu nade všecy. Protož i rkuť: dobré jest poznati svú moc, a z miery své nevyházeti. Pak opět die Rikhardus.

O vylomení křídl.

115.

Poslyšte, že Salomún die člověku tak bezpřemnému :
 „Kto je rychel na nohy, urazí se.“ A též die opět jinú
 řečí: „To dědicstvo, k němuž brzo v kvapky přicházejí na
 5 počátce, nemievá požehnanie na skonanie.“ Též ukazuje
 prorok tento, pravě, co se stalo zvěři této a die: „Hleděch
 na to, až i bysta vylomeně křídle jeje, a z zemi by vy-
 lučena, a sta na nohú jako člověk a dáno by jje srdce.“
 Aj, kteříž více, než sluší, ufají v se, kakt scházejí, to tratiec
 10 ponenáhu, jímž nad jiné býti chtěchu! Najprv budeta křídle
 takovému vylomeně, pak i z země vylučen bude, neb takovým
 najprvé odjat bývá dar spatřování vzdviženú myslí vysokých
 nebeských věcí, a pak i v životu pracovitém ztratie sílu,
 když po neskrovnosti postův neb jiného takového náramného
 15 utrpenie počne tělo hynúti, rozum mdleti, chtěj neb nechťej
 složití je křídle, vrátiti se je na zemi, mieti péci o tělu.
 A lépe z dobré vůle křídle složití, než by bezděky byle vy-
 lomeně, a čáky by nebylo, by byle potom navracené. Tím
 vylomením křídélú hrozí buoh hrdým, řka skrze proroka:
 20 „Budeš-li vzvýšen jako orel, položíš-li hniezdo své mezi
 hvězdami nebeskými, strhnu tě odtud!“ A správné jest nadu-
 tím hrdostí zahynúti, aby byli jako prach, kterýž vietř s země
 vzychytí. A tak takový hrdý po vylomení křídl i z země
 vylučen bude, neb, pohyna v náboženství a potratě dar v spa-
 25 třování vysokých věcí, pohyne také i v tělesných dobrých
 skuteciech, a jenž je dřeve směl běžeti přede všemi, to již
 najzáze po všech pojde, až snad potom i ostane. A jakož
 se směl o neobyčejné lidem chytiti, nad jiné chtě býti, v to
 upadne, že sám pode všemi bude a strach, by i v to neu-
 30 padl, že by proti všem byl. Ale kdež se zdá, bude ta hubená
 zvěř bydlu mieti? Ztrativši křídle upadla od nebe, a také
 z země vylučena: kamž má jinam jíti, než opět do moře, odkudž
 vyšla? Neb ktož se bez rozumu sméle pokusí v lehkosti
 myslí o takového něco, to se jemu konati bude v hořkosti
 35 a v neustavičnosti myslí jeho. A toť jest zemi ztratiti a býti
 z nie vylučenu: ztratiti ustavičnost srdce svého, a želeje
 svého poráženie upadne u velikú své myslí hořkost. Protož
 ktož má které božie dary, ač i největšie, neufaj své síle,
 ale hospodin buď tvá naděje! a, v něm ulehna svú nadějí,

budeš moci na žaltář pěti: „Nebudů se báti, když zamůtí se země a hory budú v srdce moře přeneseny.“

116.

Co jest na nohů státi zvěři.

Co je pak divné: když ta hubená zvěř nemá miesta kromě moře, kak die prorok, že je na nohů stála? Zdali 5 snad na malém někakém ostrovci stojí, kdež okolo nie ustavičně se tlučú mořské vlny? Veliká je to muka, ale hodna takové obláštní smělésti, aby ktož sám vzejda chtěl býti nade všemi, neměl kam jíti anebo kde odpočinůti. Neb die prorok: „I sta na nohách jako člověk.“ A aby asa ještě 10 nemněl se anjelem a neměl nemůdré své smělésti nad jiné lidi rovně sobě: aj, již nelece u vysokých věcech, ani chodí v nižších, ale stojí, ztrativ naději a milost prospěchu svého; a také neleží, odpočinutie máje, ale stojí, nohy muče, a dále nejda, když bez žádosti dobrého a bez prospěchu stojí v hoř- 15 kosti. A die prorok: „Stojí na nohů jako člověk.“ Divné viděti ano zvěř ne na čtyřech nohách stojí, ale na dvů, zdvihši se proti nebi. To vzdviženie nepodobné okazuje hrdost proti bohu a proti jeho tajným súdom, ale vždy pravým; neb mysl taková z té hrdosti, že chce býti nad jinými, upadá 20 v závist, a bude tak nepokorně aneb snad nepokorněji trpěti, vidúc jiných prospěch jako svů škodu, že buoh odjal jie své dary svým tajným súdem ale vždy pravým. Ó přechyzná smělésti! z toho záviděti, z toho reptati, že se buoh pyšným protiví a pokorným svů milost dává. I budú jako podobnými 25 žalobami proti bohu reptati, že je je opustil a nepomohl jim, svů při vedúc chytrým dówodem proti bohu, boha viniec, a chtiec se pravy ukázati, poddání nejsú božie pravdě. Tot snad prorok mieni, rka: „Sta na nohů jako člověk“; totiž dómyslně jako člověk, jenž smysl má, stála ta hubená zvěř 30 proti bohu, svů spravedlnost a svů nevinu chtiec ukázati, když v hřiech padne, že je buoh, jí nepomohl, buoh jí opustil a že nemůž proti bohu. Co je pak to, jesto opět die prorok: „Srdce jí by dáno“; totiž dáno by té zvěři, že přišla k srdci? A to tehdy bude, když takový pozná svůj pád, své pohnutie 35 v duchovních i v tělesných dobrých činech, a že jiní, jesto menšé jeho byli, prospievají, ale to, což buoh k dobrému své dary dává, zlí ke zlému svému obracují. A tak když

té, zvěři dáno, že k srdci přišla, aby vidúc svůj pád opravila, a vidúc jiných prospěch, ješto někteří menší jie byli, aby, utěšiec se jich dobrému, povstala k chvále boží, k naději také do božie pomoci, a tak aby vyšla z hubenstva svého.

5 To pak ta hubená zvěř ten dar boží obrátila k horšiemu svému, v závist upadši. A toť jest, že ten prorok viděl, že z onoho moře velikého po bojování oněch větrův ne beránek po té lyci vyšel, ale nedvěd, totiž závist vyšla po hrdošti.

10

Že je závistivý jako ten nedvěd.

117

Znamenajte proročí řeč vidění tohoto a uzříte, kakt je podobně závist ukázána tiem nedvědem. Die prorok: „Zvěř druhá, podobná k nedvědu, sta na straně, a třié řadové zubův biechu v ústech její, a řečeno by jí: „Vstaň! jez maso
15 mnohé.“ Vidáme, že nedvěd jest mrzuté zvíře, a svá bydla má skryta v lesiech. V tomť je podobna k nedvědu závist, neb ráda se tají, stydiec se za svú mrzkost. A také silné a zlostné zvíře jest nedvěd; a zdalí závist nenie zlostna, z štěstí jiným závidiec? Nepokojné jest také zvíře nedvěd;
20 vidáme, když je u slúpa přivázán, vždy téměř aneb chodí okolo slúpa, aneb hlavú mece i sem i tam. Takéž závist, když nedá mysli býti u pokoji, snabdí, aby poškrvnu nalezla i u výborných. A ješto die, že je na straně ta zvěř stála: to znamená, že takový neostane ihned spolkem všeho do-
25 brého, ale bude mieti ještě dobrého stranu některú snad pro stud, neb pro bázeň, aneb že jej ještě ponúká k dobrému dávní obyčej. Neb jakož ne ihned z nízka vstúpi kto k najvyššiemu, takéž dobrých činův, kteréž je kto měl v obyčejí, ne ihned všech spolkem ostane. A ješto pak die: „a biechu
30 třié řadové zubův v ústech té zvěři,“ co skrze to podobnějie mózem rozuměti, než závistivých utrhanie jiným? Neb to je zvláštní jich obyčej, že svým utrhaním hlozí jiných činy, právě jako zuby kúsajíc. I bývá to utrhanie trojím obyčejem. Neb v lidských činech jedni jsú zjevně zlí, druzí zjevně
35 dobří, a třetí tak, že podle rozličného úmysla neb zlí neb dobří mohou býti. A tak ten ktož závidí jiných chvále, což uzří na kom, ješto je zlé zjevně, pronese dále; jsú-li pak takoví skutkové, že nenie zřejmé, zlí-li jsú, či dobří, ty on, před kýmž móž, ve zlé obrátí, chtě vždy ohyzditi; a budú-li

zjevně dobří skutci, tyť závistník zaslóní, čímž móż, a zatají, a nalezna někakú ohyzdu, utrhne chvály, ač nemóż čeho zaslóniti. A tak ten hubený nedvěď tři řady zubův má v ústech svých.

118

Že závistivý zlé i dobré spravuje.

5

Z toho móżte rozuměti, kak podobně příslušie té kleté zvěři, k niežto naposledy řečeno jest: „Vstaň! a jez maso mnohé.“ Tehdyť závistník jie maso, když zlořečeným zubem hryze jiných skutky, kteříž z tělesné křehkosti pochodie. Znal David hltáče toho masa, když řekl: „Zlí ústa otevřeli na mě, aby maso mé jedli.“ Ale zdali je to přikázáno té zvěři, když jí řečeno: „Vstaň! a jez maso mnohé“? Ne, bóht zlého nevelí ani jeho anjelé svěť. Ale řekli-liť sú to anjelé, ti by to řekli, neponúkajíc k tomu, ale ukazujíc, že je jim to do času přezřieno, aby mohli učiniti, což chtie, 15 z něhož potom súzeni budú. Tak i Kristus řekl byl Judášovi: „To, což činíš, učíš spěše,“ totiž dánof jest, aby mohl to učiniti, ješto chceš. Pakli sú řekli zlí andělé, ti by řekli to, pošťivajíc k tomu. A že je to pokútné zpravování velmi škodné, die svatý Pavel: „Když sebe spolu uhrýzáte, vizte, 20 abyste spolu nezahynuli.“ A žaltář, zlost takových svědče, die: „Hrdlo jich jest hrob otvrzený, lstivě činiechu jazyky svými, a pod jich rty jed hadový.“ O šefedné zlé! v tajné druhému lstivým a zlostným srdcem utrhati. A nejedné ten vinen jest, ktož to činí, ale i ten, ktož slyší to bez žalosti. A co ten kletý nedvěď umie jiného, než aneb ssáti své paty 25 aneb dráti maso jiných! Totiž, ktož je takový závistník jiných chvále, neumie jiného, jen aneb svého zavrženie žalostiti tú žalostí, ješto smrt činí, aneb, jiných křehkost obnovujíc, jich chválu dráti a trhati. By aspoň kostí nechali! totiž toho, ješto je zjevně dobré a statečné, by toho nehryzli 30 závistivým zubem! Ale tak jest, jakož viděl prorok: třie sú řadové zubův v ústech té propastné zvěři, jedním maso lepce, druhým chrstalky hryze, ješto sú proti kostem jako maso, a proti masu jako kosti; totiž to ve zlé obracuje, to zpravuje, což vidí křehkosti na kom, a tím jeho cti utrhá, ješto 35 móż dobrým neb zlým úmyslem býti. A třetí roponí i kosti, že nebude ijednoho tak dobrého účinka, by v něčem neutrhl chvály jeho, někakěžť ale příciny anebo než k chvále

každého i sám bude chváliti, aby mohl podobně ohyzdu přimieniti, bude říci: „Dobrý jest, než totoť jest do něho. Dobré je učinil, ale nenie to pro buoh, jest to pro toto neb pro toto.“ Avšak stój to dlúho nebo krátko, někdyť zlost vyjde
 5 na jevo! A když poznají lidé ty z závisti utrhače chvále jiných a počnú hrdati jimi: toť teprv takový bude své paty ssáti sobě, nesměje na jevo svým zpravováním v žalosti svého zavrženie. Nemálo žluč vzmucí mysl závistivého: viděti, ano jiní mají chválu; i dá se na velikú chytrost, nemohúc
 10 trpěti toho, i bude do sebe svatost licoměrně ukazovati, a bude v pokrytství tajiti do sebe, pod dobrou postavú tajiti úmysla zlého. Tímť obyčejem vyjde kakás zvěř, ješto pardus slove, po nedvědu, neb z závisti padne v licoměrstvo a v pokrytstvo mysl, ješto je v dobrém neustanovena.

15

Kak je licoměrník podoben k této třetí zvěři.

119.

Pokrytstvo neb licoměrstvo podobno je k tomu zvieřeti třetiemu, kteréž je viděl prorok v tom vidění, ješto je bylo jako pardus. To zvieře zřědnú krásnú srst má po všem tělu,
 20 ale mezi tojí ztykáno jest miesty črnými. Takéž licoměrný pokrytec má zřědnú postavu svatosti, ale co je v úmysle a v žádosti, to nenie svaté. A což mysl v žádosti velmi trží, nenie snadné, by se i v skutku někdy neukázalo, a tak, ač postavu svatosti pokrytci mají, však někdy ukáže se do nich marnost
 25 srdce jich v některých skutciech. A to jest prvé podobenstvie licoměrného pokrytce k tej zvěři; neb jakož pardus ztykán jest po krásné kóži črnými miesty, tak pokrytec, postavu maje svatosti, mezi tojí činy má nepodobné některé k té svatosti. Ale slyš i viece o té zvěři. Takť die o ní prorok v tom
 30 vidění: „Hleděch na to, nalit by jiná zvěř jako pardus, a mějieše na sobě čtyři křídla ptačie, a biechu na nie hlavy čtyři, a dána by jí moc.“ Mózem to podobně říci, že ti, kteříž jsú túto zvěří znamenáni, mají čtyři ptačie křídla, neb když ptačí lecí, křídly se vzhóru vzdvihnú, a pověsie se, jako na ničemž, jen tak v povětří. Zdali licoměrník nečiní
 35 k těmúz nápodobně, když vzhóru se vzdvihne, a bude vysoké svatosti skutky činiti, a v té vysosti pověsí se, jen u větru chvály lidské čině skutky chvalné? ne z božie milosti, ne,

by měl ku pravdě milost, ne, by chtěl tím svým bližním dáti k témuž příklad: ale že milo slyšeti o sobě chválu, a marnú tož od lidí chvála, jichž súd mnohokrát bývá slepý. A tak nenie jiné než vietr lidská chvála, na níž jako na ničemž pevném držie se skutky vysoké svatosti licoměrníci. 5
I to slušie znamenati, co je to, že ta zvěř více má hlav, než jednu. Neb licoměrníci čtverým úmyslem činie své skutky, a jakož hlava všecko tělo vede a zpravuje v činech jeho, tak úmysl zpravuje každého činy, a všichni lidští skutkové úmyslu slúžie, jako hlavě tělo všecko. 10

120.

Co jsú té zvěři křídla.

Chcete-li slyšeti, co jsú té zvěři křídla čtyři a která pohodu jimi sobě činí? Jedno je křídlo té zvěři lstivé, ukázati do sebe dobrotu, nemajíce jie; druhé zlost svú přikryti; třetie, že má-li čo dobrého do sebe, to vynese na jevo, ukáže 15 to; čtvrté, že v tom, což zlého má do sebe, v tom se omlúvá a vynímá z viny. Dvěma křídloma vzhóru se nese, a druhýma dvěma přikrývá se. Ukázáním do sebe dobrotu některé, jiez do sebe nemá, a na jevo okázáním v chlubné mysli a v honosné, neb pozdvižené toho dobrého, což má: téma 20 křídloma licoměrník vzhóru se nese, a to je jako pravé křídlo, když to dobré, ješto do sebe má, na jevo vynese, a to levé, když to, jehož nemá, ukazuje do sebe, jakoby měl. Druhé dvě křídla, jimaž pokrytec přikrývá se, jsta: jedno je, že mnie to zlé, ješto je do něho, podobnú omluvú pokryti, druhé 25 že tají své zlosti.

Vizmež také, co jsú té zvěři čtyři hlavy. Vše což činie licoměrní pokrytci, cti sahajíc, činie to úmyslem čtverým. A dobreť řku: „licoměrní pokrytci“, neb ob tu stranu, že vznosie se oněma dvěma křídloma, jsú licoměrníci, ukazujíc 30 do sebe líce krásné; a ob tu stranu jsú pokrytci, že se druhýma dvěma křídloma přikrývají. I jest jich úmysl jeden, když cti sahají, aby svobodni byli; nemajíc nad sebu jiného; druhý žádost povýšení v dostojenství; třetí, aby na tom jiní ostali, což oni povědie; a čtvrté, aby mocí mohli dotisknutí 35 toho, což zamýslé.

Prvý úmysl v těch jest zředlen, ješto by rádi vyšli z poslušenství svých starších, vyrostúc skoro; neb v zako-

niech, ješto by rádi úřadov došli, aby mohli prázdni býti hodin, mlčenie aneb jiného ustavenie klášteršského.

Druhý úmysl v těch se ukazuje, ješto obecní lidé velikú mají žádost výšež, výšež v dostojenstvie, a to je i na mladých žáciích viděti neb zákonníciích, ješto kvapie k řádu kněžskému, aby u větší cti byli, jsúc v dostojenstvie vyšieho stavu.

Třetí úmysl ukázal onen Achitofel, kak jest veliká žádost té cti, aby na tom ostali všichni, což o ní řku. Neb když ten Achitofel byl dal radu Absolonovi proti Davidovi, an pak neposlúchal rady jeho, ale po jiné postúpil, ten Achitofel velikým hořem oběsil se.

Čtvrtý úmysl na Absolonovi viděti můžem, jenž chtěl otce z královstvie vyhnati, aby sám byl mocným králem. A ti čtyři úmyslové jsú ti čtyři hlavy té lstivé zvěři, kteráž licoměrníky znamenává.

To pak také die prorok o té zvěři: „A moc by jí dána.“ Vidáme to, že divným a skrytým kakýms súdem božím mnozí v licoměrství činie těžšie věci, nežli by upřiemé činili v službě boží. Ó kak nejedni pro čest a pro chválu tohoto světa těžce pracují radšé, než by lehčejie pro buoh pracovali! Ale toť sám řku: Nemněte, byt jedné v zákonech pokrytstvo bylo neb licoměrstvo, aneb mezi těmi, ješto zvláště nábožní slovú. Jsú-liť i z těch kteří, oni to vězte! Ale jestiť pokrytstvo a licoměrstvo i mezi těmi, ješto svěštši slovú, když nečinie křestansky z úmysla upřiemé služby božie, a jmeno křestanské chtie mieti, že nenie hanba, by bylo nslúti křestanem. Ó, kak i ti větší práci nesú pro svět, než by nesli, úmyslem upřiemým slúžiec bohu! Neb dána jim moc, ale oni jie neřobře požívají. Ale dotud přikrývá pokrytec svú neupřiemost, až se však ukáže, jakož die písmo: „Kto upřiemě jde, bezpečně jde; a zjeven bude, ktož své cesty činí nepravý“: nelze je licoměrným pokrytcóm, by nebyla zjevena jich ohyzda, a bude zřédlna obavnost jich.

O zjevné ohýralostí ve zlém.

121.

A když se pronese lest těch pokrytých licoměrníkův, z toho zlého ještě v horšie upadají. Bývá to, dřeve než která oddá se zjevně, aby bez studu ohýrale zlú kóží byla, najprv tajně a jako s studem přijde k skutku šerednému.

Takéž pokrytci, až pak vejdú v zjevnú ohýralosť, že budú bez bázni božie i bez studu pred ľuďmi páchať. A tá ohýralosť jest tá preukrutná zvierť čtvrtá, o niež die ten prorok: „Viděch v tom svém vidění nočnĕm, i vyjde zvierť hrozná a divná a přieliš silná a jmějieše veliké železné zuby a nehty, 5 jeděše a vše třěše, a ostatky nohami svými tlačieše, a nebieše podobna oné první zvěři i dřevní, jižto běch před ní viděl, a jmějieše rohův deset.“ Velikút zlost znamená táto odivná potvora. A malá-li je zlost, bez bázni božie a bez studu pred ľuďmi zlé činiť? Die prorok, že je viděl zvierť, 10 ale toho nepraví, kaková by zvierť byla, aneb k které by podobna byla, jako je o jiných pravil. Nebt jsou i v zlosti rozličná pokolenie, jedno je zlé, druhé horšie, ale této zvěři zlosti nenie rovně, když již kto ohýrá, bázeň boží spustí z své mysli a stud ztratí. Takový ikomuť dá pokoj, né 15 i soběť neučiní pokoje. Závist odejme jemu milosť k ľuďm, a ohýralosť v něm v samém zruší řád rozšafnosti, směrnosti a spravdivosti, a ti zúfalcĕ mnohokrát velikú práci snesú aby jen jiným práci učinili. Aj, kakt je předivná zvierť táto hrozná a přieliš silná, že i sám takový bez člověčieho smysla 20 člověk, aby jiným práci činil, rád sám trpí práci, bude silně pracovatĕ, nechťe, by v pokoji jiní byli. A praví prorok, že tá krutá zvierť zuby i nehty železné měla. To ukrutnosť jejie silnú znamená, že i řečí silně hryze a kúsá vše, což jiní činie, i skutkem ruší, derúc jako nehty železnými. O dřevní 25 zvěři řečeno bieše, že mnohých maso bude jiesti, ale o této die, že vše zetře a ostatky nohama potlačí. Netolik ty skutky, kteréž z křehkosti činí někto, ukrutný zúfalec hryze a kúsá zpravováním jako zuby, ale silně a statečné, šlechtné činy, vše chce zhrýstĕ i ztrhati, což kde vidí anebo slyší. 30 A čehož neztrhá neb nez hryze, utlačí nohami, totiž potupí to, neváže toho za nic, a mlčieć o jiném. V tomž zvláště zvierť táto nepodobna je k jiné zvěři ze tří oněch, že v zjevném zlém studu nemá, vším dobrým hrdá, vše má v potupu. Prvá ona zvierť má u vzácnosť dobré, druhá se zlým stydí, 35 tají se v zlosti, závidieć jiným dobroty, a tiem ještě někak ukazuje, ač i nemúdre, že je dobro býti dobrým, a že jí jest ještě někak vzácno dobré. Třetí ukazuje, že to, co je dobré, ještě jĕ nemrzí, když by chtěla v licoměrství to do

sebe ukázati dobrotů, jiež v ní nenie, a hledá z dobroty chvály ač i marné, a zlost svú pokrývá; ale tato zvěř čtvrtá již se i nestydí svú zlostí, a vše, což je dobré, má v potupu. Protož die prorok: „Nebieše podobna k oném a jmějieše
5 rohóv deset.“

Co je roh ohýralosti nestydaté.

122.

Krvúcie zvěř i rohy má, jimiž rovniem svým protiví se i vyším sebe, aby ne toliko to hryzla a tlačila, co je v moci jejie, ale aby i tomu se protivila, ješto je nad ní
10 a jímž nevládne. É, by to skoro přišlo na ty zúfalce, jímž buoh v žaltári hrozí, řka: „Všecky rohy hříšných ztroskoci, a roh spravedlivého povýšen bude.“ I řkuť to já, že všichni sbožní prosie za to, řkúc: „Otče nebeský! osvět se jméno tvé, přiď královstvie tvé.“ Die opět Rikhardus: „Zname-
15 najte, co je roh, abyste poznali, kakovéť má rohy ta nestydatá ohýralost.“ Roh z masa vyroste a ztvrdne více, než maso, že nebude čítí, co jeho dotkne, jakož nečíje dotknutie to, co je umrlé. V tom podobenství mysl nemúdrého zatvrzuje se desietí činy, a ztratí tak citednost srdce, že nebude mieti
20 poznánie pravdy. Třmi činy zatvrzuje se proti bohu; třmi sama mysl v sobě, a čtyřmi proti jiným lidem. To je jeden čin proti bohu zatvrzenie, když mysl nepoddaná pravdě boží za to má, že by to dobré, kteréž má, buďto duchovnie aneb tělesné, měla sama od sebe. A kto má co, jehož by nevzal
25 darem božím? A tak mysl taková, v své hrdosti vzosujíc se, protiví se pravdě boží. Druhý čin zatvrzenie proti bohu jest, když mní do sebe něco dobrého, jehož nenie: mní, by měla něco a nemajíc, i pozdvihne se v své marnosti, pravdě božie protiviec se. Třetí čin neb obyčej zatvrzenie proti
30 bohu jest, když nebojí se toho neposlúchatí, což je buoh prikázal, neb co je zapovéděl, i vejde v hrdost netbánie na buoh. Neb v každém přestúpení kteréhož koli božieho prikázanie jest hrdost proti bohu z netbánie naň. A mysl hrdá, stojéc oněma dvěma rohoma proti bóhu, jedniem proti jeho
35 dobrotě, že své milosti dáva své dary, i nenie pokorně vděčna toho, co je jí dáno; druhým proti pravdě, mniec, by měla něco, jehož nemá; zavíní, že i tento roh třetí vzroste jí. Neb buoh pro nevďěčnost, když kto nenie vděčen toho bohu, což

má od něho; aneb pro tu nepravdu, že bude puren, mně se velikým, maje za to, by měl něco, čehož nemá, odstúpi od něho svú pomocí do ostatka, a on, jsa od boha tak opuštěn, bude přestupníkem božích přikázání neb záповědí, k stvoření od stvořitele obrátie milost; a to netbánie na buoh bude 5 ten roh třetí proti bohu. A tak všemi třmi rohy mysl ohýralá protiví se bohu; prvým jeho dobrotě a milosti, chvály jemu nevzdávajíc a dieky z darów jeho, za to majíc v své hrdosti, že to, což má dobrého, má sama od sebe, aneb ač má za to, že od boha má, ale že jí jest toho nedal svým 10 darem, ale že je toho zaslúžila; druhým rohem protiví se pravdě boží v své hrdosti křivě vznesúc se, mniec do sebe velikú věc, by měla něco, jehož nemá; a třetím stojí proti moci božie, netbajíc naň, jakoby nemohl pomstíti toho, ktož netbá držeti jeho přikázanie, ješto je on ustavil lidem. 15

123.

Kak je ohýralec sám proti sobě zatvrzen.

Jelikož pak sama v sobě trojím obyčejem tvrdne jako roh mysl nemúdrá: jedniem, že vieže se zlým obyčejem, dálež, dálež penenáhlu zacházejíc; druhými, když se již zastará v tom zatvrzení; třetiem, když sobě již tak pustí uzdu, 20 chtiec povoliti sobě ve všem bez bázni božie, kamž která žádost povede ji, a bude jako kuoň a mezek, v nichž nenie rozumu; a jakož oněmi prvými třmi rohy protiví se bohu, takéž těmito druhými třmi brání se bohu, aby bázeň boží pokorny jie neučinila. 25

I to také znamenajte, kohož oblúpi onen roh první ješto mysl hrdá proti milosti boží upřela jej, má již tu hrdost, že to dobré, kteréž má, sama sebu měla anebo svým zaslúžením, tohož druhý roh zbaví síly, ten roh druhé hrdosti, ješto někto muí do sebe velikú věc, mniec, by měl něco, 30 jehož nemá. A kohož ten roh druhý síly zbaví, tohož roh třetí, to je netbánie na buoh, kvapně vrazí, žeť v hříech upadne, a ktož v hříech upadne, toho hříech obvažuje dálež, dálež zlým obyčejem, že tím rohem bude se brániti mysl ohýralá i studu před lidmi, a tak jím odrazí stud od sebe, 35 že nebude se zlým styděti. K takové duši, jiešto počíná ten roh rósti, volá buoh skrze proroka, řka: „Rozvěž švazky s hrdla svého, dci sionská jatá!“ chtě jí ješto od zahyutie

odvolati; neb, byla-li by těch svazkóv zproštěna, mohla by vesele pokřiknutí na žaltáři k hospodinu řík: „Ztrhal si mé svazky, toběť obětovati budu oběť chvály!“ A paklíť nevyjde mysl z svého zlého obyčeje, z toho přichází zastaralá
 5 tvrdost, že již člověk věda, že ižádné zlé nevyjde bez pomsty, lkáti jest túhu pro všelikú marnú libost a útěchu. Kochavše se v světských marnostech upadnutí je v túhu s hořem. Avšak hubený člověk, po rozumu člověciem nejda, maje již tvrdý roh tento, zastaralost ve zlém obyčeji, odžene z srdce,
 10 ač kdy uslyší, radu dobrú, obrání se i boží milosti; ani strachu hněvu božieho pustí v srdce tak pevně, až by ostal zlého a k bohu se obrátil. O takových die hospodin: „Bil sem je, a nebolelo jich.“ Toť říku, vzem opět jinde: A zdali buoh neudeřil těch, ješto pilně stojie po světu, že musejí
 15 tak těžce robiti světu a nebolí jich? Snad někteří pro tvrdost rohu toho, pro zastaralost v tom obyčeji, i nečijí té roboty a té své práce. Ó, kak těžkú práci mnohý nese pro svět, a kolikrát na prázdno darmo upotí se, kolikrát u velikém snaženství úsilí svého jiné skonání nalezne, než se je nadál!
 20 Pak die opět Rikhardus: „Z toho pak kletého rohu šestý pochází; když člověk v tom ve všem bude chtieti sobě povoliti, k němuž která žádost potáhne jej, že bude člověk jako kuň bez uzdy a jako mezek, v nichž není rozumu, a z jednoho zlého v druhé poběhne jako kolo, netbaje, co
 25 potom bude.“

O čtyřech rozích dřevie zvíří.

124.

Ještě čtyřie jsú rohové té propastné zvíří, jimiž se protiví lidem, sobě rovným i svým starším. A jakož menšie nohami tlačí, paznehty sápadíc: tak rohy těmito vznímá se
 30 proti svým vyším a bojuje proti rovným. Prvý z těch čtyř jest ta hrdost, jíž lacino sobě váží družce svého neb svého staršieho, že v své hrdosti té bude to mieti za nepodobné, by tak měl nad ním býti, neb rovni s ním mieti. A to bude roh druhý, když zprotiví se skutkem svých bližních podobným
 35 a dobrým činóm neb svých starších ustavení. Třetí roh bude, když vzechceš ssaditi s sebe vyšieho svého; a čtvrtý, když chtieti bude pod se potlačiti vyšieho svého. Potom byvá, když mysl tak ovšem povýšena vejde v hlubokost všeho zlého; že pak

i naději ztratí, by kdy ostala svého zlého obyčeje, i upadne v zúfalstvo; a toť bude ten poslední malý rózek, o němž tento prorok Danjel die,

125.

Deset rohův,

„Když zřech na té zvěři deset rohův, uzřech, ano jiný 5 malý rózek vznikne mezi těmi rohy a vylomichu se před ním tři jiní rohové, a v tom malém rohu bysta jako člověcie oči, a ústa, ješto mluvila veliké věci.“ Vizte, kakt ten roh malý z opěch rohův vycházie, když kto stae v hrdosti proti bohu a v nevděčnosti, neznaje v sobě božích darův, mně, by 10 to, což má, sám sebu měl; neb mně, by to měl, jehož nemá; aneb mně, by buoh nemstil zlého. A když zlým obyčejem ve zlém uvázán bude, že studu k mysli nepřipustí, a když se pak zastará a zatvrdí ve zlém, a když potom, jako uzdu sobě pustě, ve vše zlé pójde, ohýrale hrdaje všemi, jiných 15 činóm dobrým protivě se, nechťe býti pod izádným, a chtě všecky pod se podtlaciti. Pak v zúfanie upadne, vezma sobě v úmysl, že již nelze jemu se věč zlého, jemuž je přivykl, odtrhnúti. Takť mezi oněmi desietí rohy na té kleté zvěři vznikuje i ten roh malý ale přezlý. A proč slove malý? jediné 20 že hubenstvo jest a nestatečnost zúfati. Ale co je pak, že oni tři prví spadnú před tím malým rohem? Tot jde tady, jakož sem řekl, že rozpač, nenie hrdost, ale hubenstvo. Protož když přide zúfanie, nebude hrdo proti bohu člověcie srdce, ale strašivo, kakýms však neřádým strachem, že nebude 25 v něm k bohu ijedné milosti, jedné že bážeň bude někaká pokuty jako od ukrutného, z niež však mysl zúfalá nepolepší bludu svého. A prvý roh proti bohu řekl sem hrdost, že pak zúfanie až i přieliš porazí mysl, ten druhý roh nemóz s ním státi, by mněl zúfalec, by měl do sebe dobrého něco, 30 jehož nemá. A tak když všecku naději zúfanie odejme, ani v svú sílu zúfalec ufati bude, ten roh nemóz s zúfáním státi, by mněl, by mohl co dobrého sám sebu mieti. A když vznikne ten propastný roh malý, to zúfalstvie, bude zúfalec boha, stvořitele svého, viniti svú vínú, svú kakús bláznovú múdrostí. 35 A toť jest, ješto die prorok, že „ten roh malý měl oči jako člověk a ústa jeho mluviechu veliké věci.“ Mezi živočichy jedné člověk má světlo rozumu, a když zúfalec, bude jako

z dalekého rožumu se v své zlosti omlúvati, boha tím vině a řka: „Jakéhožt' mě je buoh učinil, jakyžt' mi je dal osud: takt býti musí. Byt' chtěl buoh, já bych dobrý byl, ale takt mě on chce mieti.“ Aj, toť jest, že ten prokletý roh malý má oči jako člověk a ústa, ješto mluvie veliké věci! A jako je tu, i dořekl prorok, že ten roh malý bude proti najvyšiemu mluviti řeči: ó nemúdrý, smysle! ó hubená ústa! ješto mluvie veliké věci, svú zlostí vinięc svého dobrého stvořitele, jenž dal nám sřobodnú vóli, z niez by nám dobré lepšé bylo, když bychom svú vóli odchýlęc se od zlého i přistúpili k dobrému. Ale zlí i to, což je dobré, k svému zlému obracují.

Že i z najhlubšieho zlého ještě buoh vyvodí, když ráci. 126.

Slyšeli ste, kterým obyčejem zlá mysl a po kterých vřtupních ze zlého scházie až v najhoršie, z lehkosti myslí a z neustavičnosti v nestydlivú ohýralost, z veliké smělosti srdce svého až k zúfání. Také znamenajte z toho viděnie proročieho, že moc, múdrost a milost božie většie jest, než najvětšii hřešii. Mnohého, když ráci, vyvede z zlosti i z najhlubšie a opraví v spravedlnosti, a tím ukazuje, že izádná zlost nemóž přemoci jeho milosřdenství. Avšak ne každému činí toho, byt' jej vyňal z hlubiny zlého, pro něž strach má býti, zajíti v zlost. A ktož by vždy strěhl se hřečhu, zaslužil by většie chvály. Avšak ukázáno je u viděni proroka tohoto, že i z najhlubšie zlosti, kohož ráci, vyvede pán buoh; neb ukázáno je proroku tomu, že po tejto čtvrté zvěři najukrutněšii starý mnohých dnów postavil sobě thrón a sedl. Co je to jiného, než že ten věčný buoh, jenž má v své službě a při sobě anjelów tak veliký počet, až jako bezčislný, po velikém člověčiem neustavičenství, po mnohé zlosti navštíví dary své milosti vřiké srdce neustavné, a ješto i daleko v hřečh zašlo bylo, utvrdí v ustavičnosti, vyveda z hřečhu, a postaví v srdci jeho svú stolicí a sám v něm sede, zabie ukrutnost oné zvěři, očistí ohněm pokánie a ohněm své svaté milosti, a všecka moc zvěři oněch vylučena bude, a přijdú ustavení časové života, a všecko královřtvo hřečha zkaženo bude. A toho mám pomoz, hospodine! Amen.

Počínaj si knihy o ctnostech.

127.

Kapitola prvá.

Když je blíž sebe dvě sobě protivné, každé z ní zřetelnější bude, jako když černé bude podle bílého. A poněvadž šlechetnosti jsou proti hřiechům jako bílé proti 5 černému: dokonav knihy o hřiešiech, tudíž chci psáti o šlechetnostech, aby obé podle sebe v svém přirození zřetelnější bylo. A tot říku nejprvé, žeť já tomu říkám šlechetnosti, jemuž někteří říkají ctnosti. A dobřeť říku, neb ktož je má, na věky jej ctí a učinie; aniť já zle jich 10 menuji, že jim říkám šlechetnosti, neboť zšlechčují člověka. Protož netbajte, kterýmiť je jmenujem jmeny, když rozumiete, což mieníme. Bez těchť ani má kto ctí spravdivé, ani móż šlechetným býti. Jako ktož nemá bělosti, není bílý; pakli by slůl bílý bez bělosti, ten by jedné na posměch tak slůl. 15 Takéž ktož by ctný slůl neb šlechetný, těch ctností nemaje neb šlechetností, o nichž chci psáti v knihách těchto, byl by o něm před bohem posměch. Každý svatý svat jest některými svými šlechetnostmi, jimiž jej pán buoh daroval, pomoc jim dav svú svatú smrt, jíž je sám doplnit vše, což je v nás 20 nedostatečné; neb bez toho jeho doplnění vsecky naše spravdivosti nic by nebyly, ale tím budíť vážny, když on přiloží k nim větší váhu. A netoliko světí lidé jsou svatí šlechetnostmi, ale i anjelé mají čest skrze své dané jim bohem šlechetnosti. I slovet šlechetnost latině *virtus*, a co mi se 25 v srdci obrazié ze jmena toho, neumím jmenem jedniem vypovědiéti, aniž jsou ti vyřekli, kteříž šlechetnostem říkají ctnosti, toho, jako když latiník die jim *virtus*. Neb *virtus* jest moc kakás, skrze niž jest člověk ctěn, šlecheten, vzácen, drah; až i kamenie drahé i kořeníe má také svú moc, jíž latiník 30 říká *virtus*; avšak jinú moc mieniec, než jsou lidské ctnosti neb šlechetnosti, ješto jsou duchovnie pravé sbožie. Dieť s. Bernart: „Jistě bohatství tohoto světa neníť sbožie, ale šlechetností jsou sbožie, kteréž svědomie s sebou vezme, a duše na věky jim sbožna bude a bohata.“ A svatý Jeronym die k Demetriádě: „Kaké je to sbožie, jehož ač dosiehne kto, nemóž jeho vždy držeti? Tot jest dobré sbožie, jehož

dosáhnúc, nechceme-li, neztratíme, a ješto jest, vlastnie naše. Neb, bude-li kto urozenie velikého v hojnosti sbožie tohoto světa, jímť to nenie; ale jest to snad otcem jeho. Ale ktož má šlechtnosti, tyť jsú jeho, a těch jiný nemóz dáti, jediné 5 buoh, a když je dá, takť je dá, že z tebe budú, ani móż jich kto odjeti komu, jedné ač kto svú volí přestane dobrým býti. Jsúť také šlechtnosti jako v zemi skrytý poklad, mimonž jdú lidé, netbajíc naň, neb nevědie drahosti jeho. A jsú jako drahé kamenie, kteréž častokrát válé, se pod 10 nohami, když moc jeho nenie zřédlna. Takéž moc šlechtností nenie známa zde na světě, donidž nejsou vyčistěny a v své okrase; ale múdry rád je zbierá, a hledá jich, nebť přide ten den, že bude jich moc velmi zřédlna.

A ještěť, i zde šlechtnosti, moc svú mají, vyhonief strach, 15 a uvoďie v srdce bezpečnost a utěšenie. Svědomie, zlé toť se vždy leká; ačť móż na chvůli v nethání, nekakém, býti, ale pravé bezpečnosti, nemóz mieti. Zloděj, v lese počne-li v čem útěchu mieti, zajec poběhne, list pod ním vzhřestí, lekne se, mnějíc, by poprayce naň běželi. Dva šeptají, bu- 20 deta, a cizoložnice mní, by o jejie psotě pravili sobě. Ale dobré svědomie móż útěchu mieti. A zdali nejsou lidé svěťstí veseli, když od velikých lidí mají dary, a nad to, budú-li takoví darové, jichžto jiným nedávají, jedné přátelóm a milým? Takéž zdali nemá dobré svědomie veselo býti, když od ve- 25 likého boha má ty dary, jichž jiným nedává jedné svým milým? Dáváť buoh na světě zde některé své dary zlým i dobrým, ale pravých šlechtností nedává jiným, jen dobrým svým milým; neb donidž, jsú, v šlechtnostech, jsú dobří milí bohu. Pravda je, že i sbožie tohoto světa, zdravie, síla, 30 krása dobré jest dobrým, neb tiem mohú mieti příčinu a ukázanie své šlechtnosti, ale nenie to nejlepší dobré. Protož i zlým dáno to bývá a často hojnějie, než dobrým. I jestť zřejmo, že šlechtnosti jsú ten dar zvláštní, od boha, jehož zlým, sobě nemilým, nedává do skonání, a jakož jsem řekl, 35 dokudž mají pravé šlechtnosti, dotud jsú milí boží. A protož ktož jest svědom, že má božím darem šlechtnosti, móżť v milosti božie útěchu mieti. Byť toho nebylo, neřekl by svatý Pavel, že „svědomie naše jest naše veselé.“ I činief šlechtnosti človéka dobrým. Protož ktož by rád byl dobrým,

stojž po šlechetnostech. Ale divné jest, že každý by chtěl, aby to dobré bylo, což má; a sám netbá dobrým býti. Nechtěl by zlé ženě, nechtěl by dietěti zlému, ani zlému sluze, ani zlé sukni, ani zlým třevícóm, vše by to chtěl dobré mieti, a pak sám netbá, by dobrý byl. 5

Rekl běch také, že šlechetnost podobna je k drahému kameni: že jakož drahé kamenie má divné moci, tak i šlechetnosti divné věci činie v nebi i na světě, v srdci člověčím i v pekle. V nebi to divné činie, že tělo masité tam ustavie, když duše bude v nich tak silna, že vtáhne v ně i své tělo. 10 A na světě to divné činie, že nebude šlechetný člověk tbatí světa a toho, což k světu slyšie, aho se zdá, by dobré bylo, a potáhnú člověka k tomu, ještož čichy tělesnými nemiož čítí. V srdci pak člověčím to činie, ješto také divné jest a veliké moci: nebo bude-li hřechem raněno, uzdravie je šlechetnosti; 15 bude-li zšereděno, učistie; bude-li slepó, osvietie a zapudie sedm úhlavných hřiechóv od srdce. A v pekelném ohni také moc mají, že ktož bude mieti všecky šlechetnosti, že jej očistie ode všech poškvrn hřiechóv, když pójde skrze ten pekelný oheň, ješto je v učistci, v ničemž jemu neuškodí. 20 Činiet i to šlechetnosti, že ten skutek, ješto jej kto učini z šlechetnosti, ač by sám v sobě nebyl dobrý, kdyby také zlý v sobě nebyl, dobrý bude, a věcmi odplatu mieti bude. Protobž blaže tomu, komuz darem milosti božie dáno jest, že je dobrý, že je šlechetný. Ó kák jest šťastný, komuz z studí 25 nice věčné blažnosti jdú čisté a sladké šlechetnosti asa v krópějkách, takže bude v tomto životě těch předrahých krópějek srdce jeho naplněno, nebť jsú semena věčné nebeské radosti v tom životu, kdež plávmo plová ty prestkvúcie a strdo-plovúcie šlechetnosti v svých potociach, obveselujíc to město 30 sbožné života věčné blaženého, kdež všichni chválu vzdávaji pánu bohu, jehož krvi vyčistěni jsú, jehož darem rozličné měli šlechetnosti. I tof ješto diem, že každá šlechetnost má svú moc a svójj přičinek zvláštii k věčné radosti. At dočknú krátce některého pro příklad. Aj, pokora tať člověka 35 poddá bohu, pokánie navrátí, spravědnost přivede, stálost dovede, upriemost podle boha postaví, a milost učiní až jedno s bohem.

...Co je květ šlechtnosti a co samy. 128.

Než počnu řeč o pravých šlechtnostech jako o pravém ovoci, řku, že jiné jest květ šlechtnosti, a jiné pravé v sobě šlechtnosti. Ale jakož ovoce pod květem se zarozuje a jádro v ořechu pod skořepinú, tak šlechtností drží se a rostú v některých zřejmých činech a obyčejch, a ačkoli bývá ovoce na některém dřevu bez květu, však málo je toho. Protož postavu mieti lidí bohobojných a obyčejé i vnějšie, hodné jest a potřebné. Nerekl je nadarmo svatý Pavel: „Nerodte se srovnávati s tímto světem.“ A také by to bylo, by klášterská panna neb i jiná, kteráž miení, bez muže ostanú; slúžiti bohu, nedržala se takovýchž obyčejov, ale připodobňovala se světským helmbrechťicím, frejferkám, lilsky strojiec, vlasov chovajíc, i v čemś buď takovém; aneb by křestan nedržal křestanských obyčejov, i kterýžkoli šlechtný člověk obyčejov jiných šlechtných, ačť takoví obyčejové i nejsú sami v sobě šlechtností, ale jsú květ šlechtnosti. Vidáme, že je krásen květ na dřevě a dobře voní, a jest čaka ovoce po květu, takéž i květ šlechtnosti na člověku potřeben jest. Ale tot jest pilné, když by któ květ takovým květem, aby nekvetl na jalovú, by mráz a studenost nezahubila květu toho, nebylo-li by záhřenie milosti božie; a také, aby žádost chvály lidské jako víetr neotrel a nezkažil květu toho; a úmysl neupříemý, by jako črv nevyjedl jádra a nehakazil zlu horkostí. Neb nebylo-li by v srdci pravé šlechtnosti, a byli by jen ti bohobojných a šlechtných lidí obyčejové zřejmi oku tělesnému, ještě, jakož sem řekl, ač nejsú sami v sobě šlechtností; avšak potřebni jsú k šlechtnostem, tot by bylo jako ořech bez jádra. Ale ktož má ten květ, totiž postavu podle obyčejé šlechtných božích sluh, a pod tím květem pravú šlechtnost, ten sobe i jiným jest užitečen, dávajíc jako dobrou voni od sebe i jiným také příklad dobrý. A tot jest, žeť spasitel die: „Tak svět světló vaše před lidmi, ať by lidé, vidúce vaše dobré skutky, chválili otce vašeho, jenž v nebesiech jest.“ Ale vždyť to pravím, kdožt jen po tom stojí, aby postavu zdál se dobrý, nábožný sluha boží, a nemá ovoce květu toho, viz, aby prokletie od boha nezaviniil, jako onen fik, jenž krásné měl

listie, a Kristus, prišed k němu a nenalez ovoce na něm, proklel jej, řka: „Nebudž na věky ovoce z tebe!“ a fík ten ihned usechl.

129. Ze je šester květ šlechtnosti.

Šester jest obyčej znamenitý nábožných šlechtných 5 lidí, pod nímž rostú i držie se šlechtnosti, a to je v klásteriech a v klásterských zákoniech zústavenie.

Prvý ten květ chudoba v rúchu, vlasov ustríženie. Toho květu ovoce má býti pokora a mysl čistá, aby takový nehledal postavú rúcha lidem k oku líbiti se. Viziž pak, aby 10 nebyl hrd tú pokorú, byť to jed nebyl, ještoť má býti lékařství. Nehrdaj jinými, ještoť snad menší pokoru v chodu rúcha svého ukazují; kdyžt nečinie proti obyčejí stavu svého, ještoť by mohlo dobře býti.

Druhý květ do kostela v určené časy neb do kóru 15 zákonníkom choditi, na paterích, na modlitbách bývati, klekati, pokloňovati se před oltári. Dobrýť jest to květ a zdravý duši, neb kdyžt kto pokloní se bohu, poklekue před bohem, to je kaks k tomu připreženo, že kaks srdce v žádosti kakés pohne se k bohu, Avšak i to je jen květ. Ta klanenie, ta 20 klekánie, to do kostela neb do kóru časté chozenie, i toť by mohlo býti v licoměrství na jalovo. Ale pod tím květem má to ovoce býti, aby z srdce bylo milo k službě božie, aby tak v svém srdci měl v poctivosti boha, že by nechtěl býti v žádném hříechu smrteđlném. Neb ktožt tak v po- 25 ctivosti boha nemá, že neostane proň hříechu aspoň smrteđlného, byť se i vždy klaněl, byť, jakož říekají, vsecky oltáře zhryzl, nenieť před bohem na milosti. Protoť die syn boží: „Ne každý, jenž mi říeká: pane, pane, vejde do království nebeského; ale ten vejde, jenž činí vůli otce mého.“ 30

Třetí květ jest tichost v obyčejích, v chodu, v obracení, jenž světsky mravitý slove. A duchovním, bohobojným, nábožným ovšem to slušie, aby nebyli plachých obyčejóv v chechtání, v mluvení daremné řeči, u vrtkosti očí, v pachtění rukama, v chodu, v obrtání ikakžkoli. Nebo taková tichost 35 jest krásný květ, a pod tím květem ovoce jest, zralost a počestnost mysli, jemuž latinník říeká *maturitas*.

Čtvrtý květ šlechtných, bohobojných jest puost, utrpenie zdržeti se od světských a od tělesných libostí. Toho květu

ovoce jest žádost plná, chtieti od hříechu, čistu býti. Ale, jakož sem to i dřevo řekl, ktož leží v kterém smrtedlném hříeše: post se, jakž chce, a buď v kterémž chce utrpení, móżt ten květ mieti, ale ovoce květu toho nemá.

5 Pátý květ jest k nekázané řeči nemilost mieti. Ten květ mieti velí svatý Pavel, když die: „Ani menujte mezi sebu šeredného.“ Toho květu ovoce má býti stud pravý, srdečný, aby dobrý člověk styděl se tím býti, jimž nechče slúti, styděl se toho před bohem i pomysliti, jehož by se
10 styděl před lidmi promluviti.

Šestý květ jest štédrota, ochotnost, přívětivost; toho květu ovoce jest pravá milost družce. I řku ještě: Potřebent jest květ šlechtnosti, bude-liť k tomu ovoce jeho, velmiť jest většie, ten květ mieti s ovocem jeho, nežli by bez květu
15 měl jedné samo ovoce v srdci. Dieť písmo: „Skutkové jich pójdu po nich.“ A takoví skutkové jsúť květ vnitřnie šlechtnosti. Ale i toť sem řekl: Ktož by měl květ bez ovoce jeho, jakoby bez jádra měl prázdny ořech, v němž by se jádro zasnětilo, neb zlý črv vyjedl je, a nakazil se zlu
20 hořkostí, a jako by na jalovo kvetl bez ovoce. A že nevždy po květu ovoce bývá, nedie Kristus, by po květu neb po listu poznati, bylo dobré dřevo, ale řekl jest: „po ovoci jich poznáte je.“ Avšakť to řku: Vrbut jest znáti po vrbovém listu, a fíkové dřevo po fíkovém listu; takéž ktož jedné
25 marné světské řeči mluví, znátiť jest, že je takový. Jest příslovie mezi laťinníky: *Tractant fabrilia fabri*; toť jest, že kováři mluvie o kovářových věcech. Takéž kteříž jedné o věcech marných mluvie, znameniet jest, že jsú marni. Než bývát, že i krásny list fíkový bude někdy, avšak fíkové dřevo
30 nikdy nebude svého ovoce mieti a bude prokletie hodno, neb v svém rodu nenie dobré dřevo.

Co je šlechtnost.

130.

Slyštež také, co je pravá šlechtnost. Pravá šlechtnost jest způsobná mysl podle súdu pravdy, když totižto jí bude
35 tržeti, ješto v pravdě má jí tržeti, a tak jakož má a tolik. Dámť příklad toho. Bázeň neb stud bude tržeti člověka v mysli pro něco, a bude-li to podle súdu pravdy, že se

proto stydí neb bojí, pro něž má se báti neb styděti, a tolik :
 tehdy tá bázeň neb stud ten jest šlechtnost. A též o mílosti,
 o radosti, o naději, o žalosti, o nenávisti. Neb to sedmero
 trží mysl člověčí. A což z toho vyjde kterých skutkův opět
 tak, jakož v pravdě býti mají, rozsáfně, směrně, státečně, 5
 spravedlivě podle stavu toho, ktož ty skutky činí, a podle
 času a místa a jiných příčin; toť bude květ a ozdoba a voně
 těch šlechtností. A řku také, jakož die sv. Augustin: „Šle-
 chetnost dobrý řád a způsob myslí.“ Neb jakožto krásný
 člověk jest, kterýž slušně z svých údův spojen jest v hodné 10
 míře jednoho k druhému: takěž šlechtný jest, když je
 slušně a hodně v své myslí spojen. A ten v myslí způsob
 řádný móż býti přirovnán k způsobu království dobře spó-
 sobehého, když v něm bude: rada pravá, rozkázanie dobré
 a spravedlivé poslušenství. Takěž tehdy je mysl dobře 15
 způsobena, když rozum pravdu ukazuje jako pravú dávaje
 radu, vůle jako panujíc dobré přikazuje; a tělo spravedlivé
 poslušno bude. A když v kom bude ten dobrý řád, ten bude
 živ právě šlechtností, rozličně přemáhaje pokušenje a růz-
 ličné čině skutky dobré. To když přemáhá pokušenje, v hřiech 20
 nezajda, jest kořen šlechtností; a když vzplodí skutky dobré,
 tí jsou květ pravých šlechtností; a chuť toho ovoce jest
 utěšenie a sladkost dobrému svědomí v šlechtnosti. O tom
 ovoci mohou říci blahoslavení; jenž lačnější a žieznie spra-
 vedlnosti, neb oni budú nasyceni. A jestiť spravedlnost 25
 šlechtnost, a s tolik jest cos buď šlechtné, jelikož jest
 spravedlivé; a což spravedlivé není, šlechtné není. Móż
 také šlechtnost dobrá mysl býti aneb slůti, a tak, uzřiec
 někoho šlechtného, budú říci: „Dobrá má mysl,“ a ta mysl
 dobrá jest šlechtnost. Jest také šlechtnost kakěs rúcho 30
 neb oděv duše, v němž bude před bohem ve cti i přede vším
 nebeským sborem; né, ať řku pravdu, před zlými i před
 dobrými bude čest mieři v děj soudný, ješto, kdyby neměla
 rúcha toho, naha jsouc, trpěla by v srdci núzi jako oni, ješto,
 uzřiec svatě v chvále; řku v teskností srdce svého: „My, 35
 nemůdři! mněchom, by život jich bláznovství bylo. Ať kaké
 sú počtení mezi syny božie.“ Protož pilněc jest tě dráhé
 oděvi pilně býti.

O viere najprvé.

131.

Mienim o znamenitých sedmi šlechtostech a o veľmi potrebných túto najprv položiť, o tých kresťanských, ješto písmo sväté mluví o nich, o nichž pohanští mudrci nemluvili sú; to je: o viere, o naději a o lásce. Tyt najprvé má mieti každý křesťan. Potom poviem něco o tých čtyřech, o nichž sú mluvili filozofi, což sú mohli. Ty čtyři šlechtosti mohly by stežejně slúti, latiněť slovů *cardinales*; neb v nich obracejí se všechny jiné šlechtosti jako dveře neb vrata na stežejí, a tyt jsou: rozsáfná opatrnost, hodujúe směrnost, statečnost silně mysli a spravedlivost.

O viereť počnu, neb jest koreň a základ neb úloh všech šlechtostí. Díeť o ni písmo, že bez viery nelze se jest libiti páni bohů. A toť je proto, že v tej jsme slepotě otče prvniho proviněním; že je nám nelze znáti boha, ani té pravdy neb té cesty, skrze niž bychom k spasení přišli. A když hōspodin ráčil se smilovati, abychom tak nezahynuli, tak hodně viděl, abychom, odtud vstanúc, jamž jsme vpadli, počeli jiti, a poněradž jsme v slepotu upadli, máme z té slepoty najprvé věru vstáti, jako vodičovi dadúc ruku, aby nás vedl. A toť jest ten náš vodič cirkv svatá, mátie naše, tenť nás učí, co máme věřiti, a kudy je k spasení přijti. A když tomu uveríme, dali sme ruku vodičovi, aby nás vedl, abychom tak i prošli své hubenství všechno, v něž jsme upadli, až také i smrt. A když to vše projdem, a budem ze všeho hubenství toho vřvědeni; tu poznáme, kde sme byli, odkud nám pomohla milost božie.

Co nám pomáhá k viere.

132.

Máme i to božím darem ku pomoci; že když počnem věřiti rozumějc, potom bude něco ukázáno rozumu našemu; že poznáme, že je to pravda, ješto jsme věřili, nerozumějc dřeve. A skrze to nerozpačime se i jiněmu věřiti, jemuž nerozumieme ješto. A také některé nám zde k rozumu nikdy nebude ukázáno. Neb, jakž sem řekl, skrze to že nám bude některé k rozumu ukázáno, jemuž jsme nerozumějc věřili, chce buh nás a viere posilňiti v těch věcech, jimž ješto nemóžem rozuměti. Neb móžem řeci na mysl sobě, ač by

kdy která rozpač v srdci chtěla proti viere v něčem, jemuz rozuměti nemóžem: A my dréve i tomuto nerozuměli a již rozumieme, že tak jest; takéž i to pravda jest, ač tomu ještě i nerozumieme. V tom pak, což věriti máme, ač i nemóžem tomu rozuměti, chce buoh, abychom věriec odplaty 5 věru zaslúžili. Neb, jakož die svatý Řehoř: „Viera nemá odplaty, když rozum člověčie dá jí důvod.“ A také zlí neměli by miesta nevěre své, kdyby každému bylo zjevno, co je buoh ustavil, aby bylo věreno. Protož když ti, jenž pravú vieru držie, mají něco, v němž by mohli pochybovati, 10 nemohúc tomu rozuměti, i ti, ješto nedrží pravé viery, mají něco zjevného k rozumu, pro něž by mohli i tomu, což je skryté ještě, uvěřiti: budú s právem ti, kteříž uvěřili z viery, miěti odplatu, a ti pomstu, kteříž nevěřili. I volajíf na však den na prvé hodině: „Ktožkoli chce spasen býti, potřebieť 15 jest najprvé, aby držal obecnú vieru, jiez ktožkoli nebude cele a neporušeně držeti bez pochybenie, na věky zahyne.“

133.

Co je mnieti, co věděti, co věřiti.

Trojím obyčejem zde na světě držíme se pravdy; rozumem, věru, mñením; takže jiné jest věděti, jiné mnieti, 20 jiné věřiti. Vie-li kto co, ten to jistí, že je to tak, smysly to poznav neb rozumem; ktož věří, také to jistí, na tom vzpolehne, ješto je to pověděl jemu, i má za to, na tom nepochybuje; ale ktož mní něco, ten ne ovšem jistí toho, než z někakého podobenství má za to, by tak bylo, že ani 25 rozum, ani viera praví jemu, by tak nebylo, avšak má s tiem strach někaký, zdali by snad nebylo tak. I máť se tu křestan dobře opatřiti, aby toho, což má věřiti, nemněl, neřekl k tomu „snad“, ale aby to silně věřil, aby ižádný „snad“ ižádné mñenie, mdly v něm viery neučinilo. Nebť je tak řečeno 30 v popsání té našie viery, a toť na primě hlasitě, pějí jako žal: „Ktožkoli chce spasen býti, dréve všeho, potrebie jest, aby držal obecnú křestanskú vieru, jiez ktožkoli cele, a neporušeně držeti nebude, bez pochybenie, na věky zahyne!“ A když to popsanie viery dokonají, rku, veršem posledním: 35 „Toť jest viera obecná křestanská; ktožby jie věrně, a tvrde nadržal, nemohľ by spasen býti.“

Nemá také rozum viery zrušiti, neb mnohý mní, by rozuměl něčemu, nerozuměje. Protož: nic tak silně nemá držeti, jako to, co je nám bohem ustaveno věřiti v svaté cirkvi, jako je popsáno, co má obec věřiti, a toho není mnoho, jakož potom uslyšíte. Tomuž máme silnějie věřiti, za jisto to majíc, než bychom to neb cožkoli očima viděli, neb ušima slyšeli; neb v rukú drželi, neb nosem voněli, neb v ústech čili. Neb i ti čichové mohli by někdy zklamáni býti, jakož se přiházije těm, kteříž smysl potracují. Ale co je nám věřiti ustaveno, to má nám již jisto býti, že tím zklamáni nejsme. A pak z toho, co je obci popsáno věřiti, opět rozumnějie můhú porozuměti více něčemu, že tak mají věřiti, a také mnohé můhú mnieti, zdali snad tak jest, jako je mnoho takového mezi učenými mistry, že jednemu se zdá jedno, druhému druhé; neb onen tímto, a onen tímto jde úmyslem. Ale jedné to v těchto věcech móż býti, což by těm dvanácti kusóm, kteříž v obecném popsání viery položeni jsú, nebylo protivno, a ještě by nebylo kostelem vynešeno; totiž hlavú kostelní z plné rady protivné tomu, a tak mněnie hledá pravdy. Protož i hádají se mistři neb disputují; neb latíně řkúc *disputare* tak jest řečeno jako *diverso modo putare*, totiž mnieti sic i onak. I řkúc: mněnie hledá pravdy, a viera drží se pravdy; a viděti rozumem pravdu jest pochopnost kakós a utěcha. A takéž zde na světě velmi mdlý a potuchlý máme rozum, tak jakož by to řekl latinník: více je nám rozum *in potencia, quam in habitu*; totiž, že více skrze to jsme nazváni rozumné stvořenie, že můžem k velikému a k čistému rozumu přijíti, než skrze to, že již rozum máme. Ano dětátko; urodě se, ihned jest rozumné stvořenie, a nic rozumu nemá, jedné že podle přirozenie svého móż přijíti k rozumu! Dánať jest nám totiž ustavená bohem viera křestanská, kteráž má nás v onom světě dovésti plného, jasného, neomylného rozumu; jímž vše poznáme, vše zvieme, co je buoh připravil, aby lidem bylo okázáno k utěšení a k úplné radosti. A toť jest, že jakož die svatý Pavel: „Zde máme poznánie odpolu,“ ale tam budem plné poznánie mnieti, vše tak jakož jest poznánie v plné pravdě, ješto je sám buoh. A k tomu pravá viera křestanská má nás přivěsti. Protož i die písmo: „Neuvěříte-li, neurozumiete.“

A když již věřiti budem, i zde to bohů dáva knutěšení, jakož bých dřve též řekl; že počnem něčemu porozumievati, jemuž, donidž nevěriechom, nerozumějicichom.

134. Viera, naše jest podobna,

Nezdaj se to nepodobné izádnému, což o nbsaském otei 5
 věřiti máme, ano každý o tělesném otei musí věřiti, chce-li
 po otei k dědicství přijti. A kto je, by to mohl jinak
 věděti, kto by byl otec jeho, jedině že věří? Zde musíme
 věřá jti, ne jasným, plným poznáním. A já bych kamene
 nepoznal nebo jablka, bych nevěřil, že je pod takovou postavú 10
 kámen a pod taková jablko. A tak i o všem jiném. A zdali
 nevěřím oku svému, že je to, což vidí, a pod tú postavú
 to neb to? A tak o jiném. Protož ještěť řku, a toť je
 i svatý Pavel řekl: „Zde jdem věřú, ale ne poznámím
 plným.“ Protož nemieť nepodobné, že je ustavil bohů věřiti, 15
 ale jest velmi spasitedlné. A i Abraham uvěřil bohu a po-
 čteno jemu k spraviednosti. Poctil jeho bohů, nazván jest
 priateľem božím a jest otec všech, ktož jeho u viere pravé
 následují. Bohuť jest ke cti, když kto uvěří tomu, co je
 on vynesl a prohlásil světu; a člověku jest k veliké odplatě, 20
 cti božie hledáti, a jest jemu k zaslúžení věčné chavaly, přijmúc
 držeti pravú viery. Neb jakož die písma: „Spraviedlivý z viery
 jest živ,“ z viery boha pozná a se, pozná, že od boha má
 svůj počátek, své opravenie i svú pomoc, pozná z viery,
 k čemu má táhnúti, co proč činiti. Vierať také svět pře- 25
 máhá; neb ktož se statečně drží viery křestianské, nedáť
 světu nad sebu panovati, acť bude světa poživati, ale to
 bude jedné ku potrebě v spraviednosti a v směrnosti. Neb
 viera naše lepší svět onem ukazuje, v němž spraviedliví, dobří,
 nad nimiž světské žádosti nepanovaly, věčné blažené budú 30
 živi. Protož vstúpil-li je kto v hrdost mysli, májše, by
 mohl boha poznati svým vysokým rozumem, jako je byl
 Zacheus na dřvo vstúpil, aby Ježíše poznal, a nezdá se
 snad jemu v té hrdé své mysli, by čemu měl věřiti, jehož
 nemož svým rozumem dosáhnúti: „é, sstup dplów spěšně! 35
 uvěř pokorně, daj se vésti křestianské viere. A i Zacheus,
 z dřeva sstupiv, lépe poznal Ježíše, nežli by byl s vysokého
 dřeva díval se jemu,

... že je ze všech věr najpodobnější naše... 135.

Mnohoť jest věr; sích i oných, ale nejsát, jako viera naše. Vierať naše jediné k tomu vede, ješto je dobré; šlechetné a svaté; ale v jiných vierách, kto by je znal, v každé
 5 by nalezl neřádu něco. A když kto přijme viera křesťanskú, jestliže má vtípný dómysl, uzří rozumem, že je vše v ní velmi podobné; i to, aby něco skryto zde bylo před rozumem, jakož sem dřeve o tom mluvil. Toť také řku, než srozumějte mi: Viera naše tať je byla od prvního člověka od Adama,
 10 a nikdy je nepřestala; vždyť je byl té viery někto na světě. Mnohokrát tápala jest ta lodička a bude tápati, ale nikdy je nepotonula, aniž kdy do dne soudného zhyne. Když Kristus trpěv umřel, ještě v té viere stála matka jeho bez pochybenie. A i za najukrutějších časův antikristových však
 15 někteří sdržie viera pravú, až se opět i rozmóž v lidích.

Kdy se počala viera naše... 136.

Taktoť se je počala viera naše: Když Adam ráj provinil, skřesiv, pán buoh ještě jej tím utěšil, že tak, jakož
 ráčil, zjevil jemu, že přide z jeho plemene spasitel světa,
 20 jenž člověka k životu navrátí! V té viere a v té naději byl ihned Adam. V té milosti Abel první obět učinil hospodinu, a v té viere potom Enoch, muž svatý, v té viere líbil se, čekaje spasitele. A když plod na zemi ostavil, a tuž viera a naději v srdce vložil svým dětem, buoh jej vzal do ráje.
 25 Když opět veškeren lid zašel, hnuv se po tělu, Noe v té viere, čekaje spasitele světa, ostav, líbil se bohu, nezašel s jinými, a böh zachoval jeho od potopy a syny jeho a jich ženy, že nezahynuli obecnú potopú s jinými. Potom opět lid vstúpil v netobanie na buoh, a v své hrdosti počeli věži dělati,
 30 mienie jí až do nebe vzdělati vysoko. Když se již byl lid po potopě opět rozmohl, Eber ostal v té viere a v svém jazyku, když buoh změnil jazyky jiným. Potom opět lid obecnie pobhúdil, modl pňanských chytiv se; ale Abraham sdržal tu viera pravú a líbil se bohu, i zjevil jemu buoh,
 35 že z jeho plemene přide ten spasitel světa. A v té viere syn jeho Isák a potom vnuk Jakob slovútní byli, až se od Jakoba počalo dvanáct rodův izraelských, až i Mojžíše vzbudil, jenž vyvedl lid boží z Egypta, a böh skrze něho

dal zákon napsaný, v němž je mnoho toho, ješto ukázáno jest v podobenství, co se je mělo státi v tom, co je učinil spasitel, na svět přišed. Co je pak rozličných prorokův v tom lidu bylo, ješto to prorokovali, že přijde, ješto my věříme, že je to přišlo. A tak ať jedním řku slovem: Všichni 5 otcové světi i proroci i jiní někteří, ješto nebyli z rodu židovského; z nichž Job byl jeden, kteříž spaseni jsou, v té věře spaseni sú, věřiec, že přijde spasitel, skrze něhož má svět spasen býti. Takť jest od počátka světa viera naše, jedné v tom jest proměna, že oni řekli: „přijde“, a my dieme: 10 „přišel jest.“ I byli sú právi, donidž byl nepřišel, řkúc: „přijde“, ale my již sme právi, řkúc: „přišel jest.“

137.

Co potvrzuje viery naše.

Velikét jest potvrzenie viery naše, že, donidž židé byli právi v své věře, věřiec, že přijde Mesiáš, totiž spasitel 15 světa, byli lid boží, proroky měli. A již vidíme, kak je buoh opustil znamenité, neb když byl přišel, učil pokoře, hyzdil neupřímost srdce, licoměrstvo, bránil lakomstva, a židé pyšná, licoměrná, lakomá nepřijeli jeho, zavrhlí jej, a jako řkúc: „Jdi od nás, nechcemť učení tvých cest“; a tak 20 i na smrt jej dali, chtiec i pamět jmena jeho zahladiti. Ale on tú smrti chtěl smrt naši zkaziti, aby svým z mrtvých vstáním opravil život náš, a tak již nejsú lid boží, jakož o nich písmo die: „A oni nebudú lid jeho, ješto zapří jeho.“ „Neb i ústyť sú zapřeli jeho i hlasem, když řekli před Pilátem: 25 „Nemámeť krále, jedné císaře.“ I opustitť jest je buoh. A to je veliké potvrzenie viery naše: ať tisíc let a čtvrté sto letos se koná tiemto létem, jakž se narodil spasitel, a viac nemají prorokův svatých jako dřeve. A pak, počekav 30 buoh čtyřidceti let jich pokání, potom, jakž sú tak zapřeli jeho, přepustil na ně, že město tak slovútné rozmetáno, že tak nuzeni mečem, hladem, trýznění křižováním třidceti jich prodávali za jeden ten peniez, jichžto oni třidceti byli dali Jidášovi, aby jim zradil Ježíše. A pak ostatek jich i dnes vidíme v porobení mezi sebou. Protož řku: dohlíceniet jest 35 to, že je pravá naše viera, že je buoh tak je opustil; a dřieve, donidž byli v pravé věře, vždy jim buoh pomáhal. I toť jest důvod, že pravá naše viera, že je vznikla skrze sprostné;

chudé lidi a mouchy, skrze apoštoly, a mohli i učení postúpili. Kéz sú mohli židé ji potlačiti, králové neb kniežata? A činivše proti nie brozá nastavenie, chtiece ji překotem zahladiti, ale zhyzuli sú: ve všech svých náleziech, což sú
5 proti nie vymýšleli, až sú byli židovská kniežata řekli v své radě: „Jest-liž to od boha, nikakéž tomu neza-
bráníme; pakliž od boha není, takžť to i zmise; jakožť je často leticos takového, počna se, zmisávalo.“ A toť jest jistě tak vyšlo.

10

Ještě důvod viery.

138.

Bylo také v Římě v pohanství proroctvie o jednom chrámu, že dotud stane, dokudž panna neprodí, a oni nazývají, by to kdy mohlo býti, by panna porodila, nazvali ten chrám dóm pokoje. A když se narodil syn boží z panny,
15 obořil se chrám ten. V Římě také byl císař Oktavian, tomu velel rádce jeho, aby kázal s poklonú modliti se sobě jako bohu na zemi. I byla někaká Sibylla prorokyně slovútná, tu císař pozvav k sobě tázal jí, jest-li anebo bude-li kto
mocnější než ona, jemuž by se tak s poklonú modliti měli?
20 A ona ukázala jemu v slunci pannu, ana drží na ruce syna; i odvedla císaře ta Sibylla, aby nedal tak klaněti se sobě, řkúc: „Tomu, jehož panna porodí, budúť se klaněti, tenť bude větší, než ty.“

V pohanstvu, také na východ slunce, proroctvie bylo,
25 že v lidu izraelském má se naroditi král veliký, pán všeho světa. A když se Kristus narodil, ukázala se hvězda jeho oném třem králům, kteřížto přijevše s dary svými poklonu učinili jemu v dětinství jeho, a židovští mistři vyznali to, že Kristus má se naroditi v Bethlémě, když ti tři králové
30 ptali se na to. V židovstvu také ovšem bylo mnoho proroctvie o jeho narození, že řka i ještě čekají měsíce, jakož ste to slyšeli dřívě. A když se Kristus narodil, té noci s velikú světlostí ukázali se andělé pastýřem, to jim zvěstajíc: A svatý Jan křtitel, muž slovútný v židovstvu, pětkrát vydal
35 svědectvie synu božiemu. Jedná když byl ještě i on i on v své matky břichu, když svatá dievka, počevši synem božím, přišla k Alžbětě, ana již snad šest měsícův čeká

byla svatým Janem, tu svatý Jan v břicho matky své ukázal spasitele, když se radoval proti němu.

Druhé když svatý Jan křtil lidi u vodě, uzřev spasitele, prstem jej ukázal, řka: „Aj, toť beránek boží! jenž snímá hříechy světa.“ 5

Třetí svědectvo vydal jemu, když mluvil o něm k lidu, řka: „Viděl sem ducha svatého jako holúbka sstupujícíeho z nebe a zůstávajícíeho na něm, a já nevěděl sem jeho, ale ten mi řekl, jenž mě poslal, abych u vodě křtil: „Na kom uzříš ducha přicházejícíeho a zůstávajícíeho, tent jest, jenž 10 křtí v duchu svatém.“ A já viděl sem a svědectvie vydal sem, že je to syn boží.“

Čtvrté svatý Jan vydal svědectvie o synu božiem před oněmi posly židovskými, kteříž ho tázali, jestli on Kristus, a on řekl, že nenie; ale řekl: „Ját křtím u vodě, ale mezi 15 vámit jest, jehož vy nevíete, jenž křtí v duchu a v pravdě.“

Páté vydal svědectvie před učedníky svými, řka: „On má vrósti, ale já mám sjíti.“ Když pak kázal spasitel veliké delšenie viery naše, že vše, což je učil, jest pravé a svaté, a tak sám řekl k židóm: „Bych byl nepřišel a nemluvil jim 20 a těch divov nečinil, jichž izádný jiný nemohl činiti, hříechu by neměli; ale již výmluvy nemohú mieti.“ A když kázal a divy činil, obec vydala jemu svědectvie, řkúc: „Nikdy takto divové neukazovali: se v lidu izrahelském; zdali, když přide Kristus, větší bude činiti divy?“ 25

Vydal jemu svědectvie i onen slepý, řka: „Od věků není slýcháno, by kto slepému od přirozenie otevřel oči.“ Vydal o něm i svatý Petr svědectvie, řka: „Ty jsi Kristus, syn boha živého.“ A když trpěl, tehdy i Jidáš vydal jemu svědectvie, řka: „Shřešil sem, zradiv krev spravedlivú.“ 30 Vydal jemu i Pilát svědectvie, řka: „Nic nevidím na něm hodného smrti.“ Vydala jemu svědectvie i žena Pilátova, poslavši ku Pilátovi, řkúc: „Neměj s tiem spravedlivým nic činiti, nebt sem mnoho proň trpěla u vidění noci této.“ Lotr na kříži vydal jemu svědectvie, řka: „Tentot je nic zlého 35 neučinil,“ a prose jeho, aby naň vzpomenuł v svém království. A onen centurio, vida veliké divy, kteříž se dějiechu při smrti syna božieho, také vydal jemu svědectvie, řka: „Jisté syn boží bieše toto!“ A v pohanstvu, daleko odtad, mistr

pohanský, Dionysius, vida, že slunce proti přirozenému běhu zatmilo se a země se třese; řekl: „Aneboť se kruh světa boží, aneboť buoh násilí přirozenie trpí.“ A když nezbořil se svět, učinili v svém chrámu oltář tomu bohu neznámému.

5 Potom svatý Pavel, uzřev ten oltář, svědčil, že je to syn boží trpěl, a pověděl, proč je trpěl. A buoh velikým divem potvrdil svědectvie jeho. Neb šel tudy slepý, když svatý Pavel léčil vieru, a ten mistr Dionysius řekl k svatému Pavlu: „Osvietíš-li toho slepého Ježíšovým jmenem, uvěřím v něho. Ale

10 snad umieš něco čarodějstva, jáť slova vydám, neříkajú jinak, než takto: „Ve jméno Jezu Kristovo, jenž se z panny narodil. a ukřižován a umřel a z mrtvých vstal a do nebe vstúpil, prozří a viz!“ A svatý Pavel řekl tomu mistru: „Aby neměl domněnie iżádného čaru, rci sám ta slova slepému.“ A jakž

15 to učinil ten mistr, ihned slepý prozřel, a ten mistr vieru přijal, a ten byl svatý Dionysius. A kto by všecky divy zčetl, jimiž je viera naše potvrzena?

Protí nemádrych řečem, kteréž mluvie.

139.

Avšak jsá, jenžto nemádrymi řečmi a kakýmiš šalovnými

20 rušie pevnost viery pravé, i o těch poslyšte, abyste se takových varovali. Neb die svatý Pavel: „Zlé pomluvy kazie dobré nrapy.“ Jedniť říkajú: „I coť by buoh chtěl člověkem býti?“ a ti činie boha ludařem, jakož byli Manichei kacieři, ješto byli řekli, že by obludné tělo vzal, by netrpěl bolestí

25 v pravdě. A také, to řkúc, pravie boha lhářem, že by toho, což je sľbil, nesplnil; neb to je sľbil, že se nám dá. A coť jest bohu nepodobné? Né, velmi to ukázalo jeho moc všemohúci, jeho pravdy takú múdrost, a takú velikost milosti jeho, že je ráčil člověkem býti; veliká je moc božie ukázána, že

30 je z ničehož vešken svět stvořil; veliká múdrost pravdy jeho, že je tak divně zřiedil nebeský běh i všecko stvořenie světa tohoto v rádiech rozličných, že oheň vodě nepřekážie ani voda ohni a nepřemóž jedno druhého, ano je to tak protivné sobě. Velikú svú dobrotu buoh v tom ukázal, že je to vše

35 ne k své potřebě tak učinil, by jemu toho potrebie bylo, ale aby každé, jsa, tiem bylo účastno dobroty jeho. Ješto je pak v tom větší moc svú, múdrost svú a dobrotu ukázal; člověka stvořiv, v člověku sjednav čtyři živly protivné sobě, a nad

to duši spojil s hrubým tělem; ano ovšem jiné jest duše, nežli tělo, a v tom, že jest nám již v obyčejí, má nějaké poznání rozum. I chtěl jest i to největší učiniti, v němž by člověčí rozum nemoohl zde nikakéž poznání míti, kak jest to, aneb by to tak bylo, jediné aby člověk, uvěře tomu, 5 mohl skrze tu viery dojítí plného poznání toho k věčnému utěšení, a podle té viery život svůj vedz. A toť jest jen největší účinek a ukázání největšie moci jeho všemohúci, moudrosti spravedlivé a dobroty milosrdné, že v jedau osobu, v synu božiem, spojil buoh pravé člověčenstvie a plné bož- 10 stvie, že tak počal jest syn boží býti člověkem i jest vždy, jakž proto byl vždy a jest pravým bohem. A tak učinil spasenie naše, dav se smrti v člověčenství svém pohyľiti, a mocí božstvie svého zkazil smrt naši, dluh nás smrti zaplatil, smrti aebyv dluzen smrti umřel, a ja buoh pravý, 15 otcí ja roveň, neb téhož jest božstvie, hoden byl, aby ten základ za ny byl přijat od něho. I proto je ráčil člověkem býti, aby netolik jen duše naše měly útěchu v božství jeho u věčném živote, ale aby byl svým člověčíim tělem i tělóm našim k utěšení, abyebom, i vaitž vejduc k božství jeho, 20 i ven vyjdúc k člověčenství jeho, všudy pastvu nalezi v něm utěšenú. Aj, kacť sú dôvodové viery naše! abyebom pak i tomu také věřili, jemuž nemôžem porozuměti. Jsú také, ješto mysle sobě, že je to nepodobné, aby se tak buoh ponížil až i k smrti potupné; ale čest jest to bohu, že je plnú spravedlností vykúpil člověka z smrti, nevyňal jeho moci, a moha, z ďábelské moci. A nalezána je v púhých lidoch taková 25 dobrota, že se dávali na smrt jeden za druhého, kakž je pak to nepodobné, by buoh, jenž je plnost dobroty, neučinil téhož, jakož činili to někteří z menšie dobroty, a aby člověk, vida k sobě takovú milost svého spasitele, rozmetil se k němu 30 zase také v milosti.

Jest i to mezi nemúdrymi, že říkají: „I ktoť se je vrátil z onoho světa? Dušeť jest vietr a kněz obluda.“ Ale byt se kto i navrátil od onud, čili by věřili jemu, kdyby co pravil? A zdali proroci, světi otcové nebyvali v duchu, 35 k pěmuž buoh chtěl kterého, pozdvihnuti? Zdali Mojžies nepravil toho, ce je buoh chtěl, aby lidu bylo ohlášeno? Též svaty Pavel zdali nebyl vtrzen do třetieho nebe? Pak svaty

Jan zdať je v duchu nebyl; ještě je psal Apokalypsím? I sám syn boží sestúpil k nám s nebe; duch svatý vstúpil znamenitě v apoštoly.

Což pak die kto: „I ktoť se je vrátil s onoho světa?“
 5 když písmu nevěrie zlí a nemúdí, i tomáť by nevěřili, kdyby se kto od onud vrátil. A ještě řká: „Duše jest větr, totiž duše zhyne smrtí, že nie nebude; k tomuť die svatý Řehoř: „Když tomu rozumieš, že duše jest v těle, že hýbe údy těla svého, také tomu rozuměj, žeť jest živá kromě
 10 těla, poněvadž divové se dějí těla jejíe kostni u svatých hrobův.“

A jsúť židé i pohané proti tomu, byť duše zhyne smrtí. Plato die, že duše, když bude odlúčena od těla, bývá mukami súžena pro ty poskvrny, jimiž se v těle zředeť,
 15 a pro tu hrubost, ještě jie od těla přide hrubého. A die Tobiáš: „Nesušie želeťi smrti, po niež přide nesmrtelnost.“ A nad to i rozumá to ukazuje, že nezhyne smrtí tak, aby nie nebyla, neb nevyšla by spravedlivost, jež nie zlého nanechá bez pomsty a nie dobrého bez odplaty. A to zde na
 20 tomto světě vidíme, že zlí často mají dobré bydle, a dobří mievají ukrutné dny. Po tomáť jest zřejmo, žeť sú duše živý v onom světu, aby zlé ve zlém bydle pomsta vaaly a dobré odplatá v bydle dobrém. A kak by to jinak pravda byla, ještě die žaltár: „Ó kak je dobrý buoh izrahelský, těm,
 25 jenž upřiemého jsú srdce,“ kdyby dobrých duše po smrti nebyly živý v dobrém bydle, kteréž na tomto světě v tesknosti byly? A když to tak jest, tehdy dobří a šlechtní knězie, kteříž pihii jsú spasení lidského, nejsúť obluda. Řád kněžský ustaven jest hospodinem; toho žádný nehaněj, ačť je
 30 črt i uvedl v své zlé některé, hrdé, smilné, lakomé, opálce, ludaře, cizoložníky. Takovíť by mohli zlí býti. Avšak pro jich zlost úrad svatý nemá býti v potupu, ani má zlost takových pro úrad svatý mila býti, ale i v těch však má řád kněžský počtén býti.

35 Ktož kázala a čary působila, slib svéj rušie. 140.

O tom tak řeči podrževši, že je pravá víera naše, známejtež také i to, že, jakož každá šlechtnost má své miery dotáhnúti, a pak také jie nepřetahovati, téžť jest o viere-

Nebylať by to plná a celá viera, kdyby kto všemu tomu nevěřil, co je ustaveno věřiti křesťanu. A byla by porušena viera, kdyby kto měl nějaké pověry, vědma, stál po kakýchs věštbách, s léky, s kúzly, s čáry šel vókol. Ktožť s kúzly neb s čáry jdú vókol, sami viděti mohú, jestli to, k čemu 5 dobrému podobno, což činie, pod šibenicí kakés kořenie ryjící, viselcóm stroj uřezujíc, na rozhranie chodiec, aneb jiné cos buď činiec, ješto je stydké. A nechžť by to i bylo, že by takými kúzly neb čáry mohli něco přivěsti, což mienie. Dobře-liž jest, odřekše se ďábla i všech takových bobonkóv 10 jeho, i zrušiti ten slib bohu, a opět se k ďáblu navrátiti? A toť jest, že kněz obecný nemóž žádného kúzla, čáru, léku rozhrěšiti, máť s tiem poslati k vyšší moci biskupově, že je taký slib zrušil, kterýž slíbil, křesť přijímaje. Jistě nenieť věc malá v pokušení v své žádosti od boha odstápati a k ďáblu 15 přistápati, chtiec od ďábla pomoci takovými bobonky, a též odřekše se toho na křtu, slib zvlášť bohu učinivše. A jedna-li, chtiec muže k sobě přitáhnúti a k milování sebe pripraviti, smysla jej zbaví, boží nemilost mieti bude; chtiec lživými léky nemoc tělesnú odehnati smrt duše uvedú hřiechem. 20 Nemluvímeť proti lékařství, nebt je buoh ustavil rozličná lékařstvie podle přirozenie pro rozličná příhodnie porušenie v přirození. Těcht od rozumných a učenyh v lékařství nebráním hledati, nebt to móž bez hřiechu býti. Né, tent by hřěšil, ktož by, rozuměje, že by mohl lékařstvím pomoci 25 sobě, i nechtěl sobě pomoci. Avšakť nediem, byť ten hřěšil, jenž nesmie se dáti na lékařstvie pro nerozum lékařóv; neb pójdeš k jednomu lékaři, tent jedno rozkáže, pójdeš k druhému, anť všie věci jiné rozkáže. Bezpečné-liž je to? A vídáme mnohé, že dadúc se na lékařstvo, věč nemohú zdrávi býti, 30 ale to bývá nerozumem lékařóvym. Protožť nemluvímeť proti lékařství, ale mluvímeť proti babím lékóm a proti jich zehnaní, ješto jsú se lží smiešená, aneb snad i holá lež. Anot repce bába, pochukujíc a praviec, by buoh chodil po zlatém mostu a utkal se s svatým Petrem neb s svatú Maří neb s kakús 35 dobrú bratří, a tak i o jiném, jehož mnoho jest.

Vědmy také a kakýmjs věštbami porušují vieru pravú a prznie, a v pótku věřiec kakýmjs pohanským obyčejem. Aníž snóv lechkých má křesťan tbatí.

Ale snad někto die: „Však vidáme, že často čáry, kúzla, lékové pomáhají; vědma, snové vycházejí; kakž je tomu nevěřiti?“ Rkuf: Ačť to kdy bývá, býváť to ďablovým přístrojem, nebť mnoho buoh přepúšťie ďáblu, žeť tiem všetečné
 5 a ty, kteříž nejsú viery silné, zavede dále; a aby dobrým a statečným u viere odplaty príbylo, když u viere pravé stojie, ničím takovým neprzniec jie, ač i vidie, že někdy těm nebohobojným vycházie to skrze čáry neb boha, po němž stojie. Ale přijdeť na to, žeť se jim naposledy to ohorčí,
 10 že to chtěie mieti skrze ten neřád od ďábla, takové bobonky činiec, ješto nenie ani podle přirozenie, ani z božieho ustanovenie neb kostelnieho, by to skrze to tak býti mělo, jediné že ďábel má to od nich za znamenie tajné s sebu smlúvy, že by to chtěli, ty bobonky činiec, skrzeň mieti, po němž
 15 stojie, a jinak než pravdú hledají toho, a přezřít ďábel, né i ponúkneť k tomu, aby takové čáry, kúzla, léky dobrým něčím prikryli, jakož bývá, že mezi ta ďábelská jména křížky píší, neb někaké pateře pějí, neb mše zaprošujú, neb offery na oltář kladú, k takovým to miesieć kúzlóm neb čaróm. Neb
 20 chtěl by v tom ďábel i před těmi utajen býti, aby, že je při tom něco dobrého, i mněli, by vše dobré bylo; ale vždyť v to umiesť nekakú všetečnost svých bobonkóv. A, jakož die svatý Augustin, často také po snu některém neb po vědmu ukáže něco, ješto tak vyjde, ahy pak oklamal někdy,
 25 aneb aby poprznil v tom křesťanské prosté viery, ktož by se obrátil na takové věci. Nebť má ďábel ku pravé prosté křesťanské viere zvláštní nepřiezeň, že by ji rád zprznil, když by mohl a v komž by mohl. Neb viera pravá ukázala jej, že on nenie pán světa, jakož se je činil, ale že jen svú
 30 lstí byl lid zavedl, že tu česť činili jemu, oběťmi v modlách jej ctiec, kteráž je jen na buoh slušala, majíc jej za pána tohoto světa. I jestiť vždy toho pilen, byť čáry, kúzly, léky mohl lidi k sobě přitáhnúti, aby asa v tom jej ctíli, hledajíc jeho, a aby, v komž moha, porušil pravú prostú křesťanskú vieru,
 35 jemuz my máme se protiviti, silně stojiec v pravé viere.

Co je obecná a pravá křesťanská viera.

141.

Znamenajtež, co je obecnému křesťanu věřiti bez pochyby. Tohoť je dvanáďcet kusóv položeno. Na těchť sú

sě apoštolové ustanovili dřeve, než sá se rozešli kázat, aby těm dvanácti kusům učili všecky. Toť by každý křesťan měl uměti jako své heslo, když by byl otázan, veť věř? aby to vyznal, řka: „Věřím v boha otce, všemohúcieho stvoriteľa nebe i země, a v Jezu Krista, syna jeho jediného, pána našeho, jenž počal se od ducha svatého, narodil se z Marie panny, trpěl pod ponským Pilátem, akřížován, umřel i pohřben; sstúpil do pekel; třetí den vstal z mrtvých. Vstúpil v nebesa; sedí na pravici boha otca všemohúcieho. Odtud má přijíti súdit živých i mrtvých. Věří v ducha svatého, kosťel svatý 10 obecný, obec svatých, hřiechóm odpustěnie, těla opěť vstanie z mrtvých, a věčný život. Amen.“

Dřeve je to bylo, že než kto křest přijal, měl býti naučen té viere. Ale již, že i dietky křstie, kmotrové za dietě odpovídají: že věrie těch dvanáct kusów a sľubují 15 za dietě, že bude držeti tu vieru, že odřeče se ďabla i všech jeho bobonków; jakož ste dřeve sľyšeli. I mají kmotrové na pěči to mieti, aby tomu byli ti děti naučeni, kteréž křtie. Někteří kladú čtrnáctet těch kusów viery, ješto sem já řekl dvanáctet jich; neb já sem dva položil, každý jí za jeden, 20 ješto oni ta dva každý ve dva rozdělují. Ale já počta toho nevelmi vážím, když ani sem toho co ujal ani více přičinil, než jakožto apoštolé položili, a jakožto i dnes kosťel pošepmo pěje i z jitra na prvě hodině i večer na kumpletni. A tu vieru každý, vstávaje, měl by spěti, i také lehaje. 25

142. Kak jest těm kusóm rozuměti.

Ješto o těch dvanácti kusiech viery posľyšte, ktož chcete býti rozumnějšě.

Toť jest prvý kus té naše viery, když dieme: „Věřím v boha otce, všemohúcieho stvoriteľa nebe i země.“ Tiem, 30 že řku „věřím“, vyznávám, že nerozumieim ani také mním, ale silně věřím, i nerozuměje, v boha. Neřkut, bych jedně věřil, že bůh jest, aneb bych věřil bohu, ale řku: „věřím v boha.“ Jiněť jest věřiti, že bůh jest, tomů i čtie věře; a jiněť jest věřiti bohu, když by co řekl; a jiněť věřiti v boha. 35 Neb v boha věřiti jest milostí v něho táhnúti a činy dobrými z té milostí, nebť by jinak byla mrtvá viera, ač bych jen věřil, že jest bůh, aneb jen věřil bohu a naň hettal. I to

je pilné znamenatí: 'nediem, bych v bohy veril, neb ač dŕem potom, že i v Jezu Krista veríme, a potom opät, že i v ducha svatého, však veríme, že je to jen jeden buoh, ač i tři osoby jsú. A toť jest, že řku: „Verím v boha otce, všemohúcieho,“
 5 jehož ač nemohu rozumem dosáhnúti, však silně veň verím, jenž je všemohúci stvořitel nebe i země, a jakož jest dořečeno v tom popsání viery, kteréž v neděli vždy hlasitě na mši zpievají, řkú: „jenž je učinil všecko vidomé i nevidomé.“

10 Druhý kus obecné té křesťanské viery die: „i v Jezu Krista, syna jeho jedinkého, pána našeho“; totiž: takéž verím v boha syna, všemohúcieho stvořitele nebe i země, jako i v otce. Neb jakož v tom popsání viery, kteréž na primě jako žalm pějí, jest řečeno „věčný otec, věčný syn,“ tak že
 15 v té trojici nic není prvé ani posléze, nic větší nebo menšie, ale všechny tři osoby jsú spolu věčné a sobě rovné. Neb vždy jest buoh otec ta všemohúcie moc bez počátka, a poněvaď otec jest vždy, tehda také syn jest vždy. Otec nebyl by otcem, by něčím otcem nebyl; jakož i syn nebyl by synem
 20 bez otce. A tak opäte v tom popsání viery, kteréž na mši hlasitě zpievají, řku najprvé: „Verím v jednoho boha: otce, všemohúcieho učinitele nebe i země, vidomých věcí všech i nevidomých.“ A v jednoho pána Jezu Krista, syna jeho jedinkého, z otce narozeného, přede všemi věky boha z boha,
 25 světlo z světla, boha pravého z pravého boha, narozeného, neučiněného, s otcem jedné podstaty, skrze něhož všecko učiněno jest,“ neb vše je böh otec skrze syna svého stvořil a učinil v dobrotě své a svého syna, ješto je duch svatý. Jako když moc která učiní něco; to učiní skrze svú múdrosť,
 30 že to učinie skrze múdrosť přivésti, což móż moc, a to učiná, že chce, aby to bylo; a tak vše, což bude kým učiněno, to bude, že je mohl, uměl a chtěl to učiniti. V tom podobenství i skutkové svatě trojice nejsou rozdielni. To je pravda; v bohu jest to vybornějším obyčejem, než móż zde kterým
 35 podobenstvím býti ukázáno; že což móż, božská moc vyvede; to vyvede skrze svú múdrosť v té své milosti k tomu, že to tak chtěl. Protož jakož je buoh otec stvořitel všeho, takéž i syn jest stvořitel i duch svatý. Ješto pak dieme „syna jeho jedinkého, pána našeho;“ tuť móż býti dvě rozum

a obój pravý. I žet jest jedinký syn boha otce Jezus Kristus, totiž přirozením v božství, neb od otce on jest jediný urozen tím vysokým kakýms urozením, z něhož jest též s ním podstaty a roveň jest jemu. Ale duch svatý není takéž urozením, ale jest tím, že pochodí od otce k synu a od syna k otci, ta milost, ješto nic menší není otce boha a syna boha, a takéž jest buoh plný a pravý vše jednoho téhož božství. Druhým rozumem a také dobře můžem říci „jediného pána našeho,“ neb on jediný jest náš pán, že je náš stvořitel jediný s otcem a s duchem svatým, avšak ne třie stvořitelé, jakož i ne třie bohové, ale jeden. A že i podle svého člověčenství jest náš pán jediný, že je vykúpil ny svú drahú krví, na to vždy pomniec, že je on jedinký náš pán: é nevrobujeme se světu, pýše, lakomstvu, tělesným svým žádostem, ať i jeden hřiech nad námi nepanuje, abychom v pravdě mohli říci, é věříme i v Jezu Krista, syna božieho, pána našeho jedinkého!

„Jenž počal se od ducha svatého, narodil se z Marie panny,“ to je třetí kus viery naše, ješto jim máme napomenutie, kak máme věřiti o tělu a o člověčenství pána našeho Jezu Krista. Neb dieme o něm: jenž počal se, totiž podle těla a podle člověčenství svého od ducha svatého, ne od muže, ale způsobením k tomu duchem svatým té panny Marie, z níž se je narodil, a proto vždy ji pannú ostavil. To pak v té credě, ješto na mši ji zpívají, vyřčeno jest znamenitě, že ne pro svú potřebu syn boží sstúpil jest s nebe, ale pro ny, pro lidi a pro naše spasenie tělo vzal způsobem ducha svatého z Marie panny a člověkem učiněn jest. Ó! kak jest velebný stav těch panen, kteréž řádně drží své panenstvo ke cti boží, a té velebné panny následující, ješto je tak slíbila se bohu svým panenstvím, že se je z nie ráčil diavně naroditi.

Čtvrtý kus v naše viere jest: „Trpěl pod pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben.“ Když dieme „trpěl“, tu těch blud vylučujem, ješto rku: „neboleloť jej, mohlt je to svú mocí učiniti, aby jej nebolelo.“ Ale jakožt die prorok: „Právě, ne obludně vzal jest na se bolesti naše;“ protož i dieme: „trpěl.“ Někteří říekají pod Pontem Pilátem, oběť jest dobře řečeno, pod pontským Pilátem neb pod Pontem;

neb Pilát slúl jest také po zemi jedné pontský, neb „poncius“, jako bych řekl „rakúský“ neb „rakúsic.“

Pátý kus v své viere říkáme: „Vstúpil do pekel“; totiž v své duši, když ji z těla vypustil, umřev na kříži, sstúpil do těch krajin pekelných, kdež byly duše otcův svatých, a tu krajinu pobojoval jest a zrušil, a duše svatých odtud vyvedl.

Šestý kus die: „Třetí den vstal z mrtvých,“ neb v pátek umřel a pohřben a v neděli vstal z mrtvých.

10 Sedmý kus die: „Vstúpil na nebesa, sedí na pravici boha otce všemohúcieho.“ To miení, že roven jest v chvále a u velebnosti otci bohu všemohúciemu.

Osmý kus věříme, že „odtud,“ totiž z nebe, kdež jest skryt nyní, „má přijíti,“ totiž má se zde zjevně ukázati, 15 a súditi bude živé i mrtvé: totiž i ty, kteříž sú nyní živi, i ty, kteříž jsú již dávno zemřeli; aneb také skrze živé a mrtvé můžem rozuměti i ty, kteříž mají u věčném životě živi býti, i ty, kteříž budú svým proviněním u věčné smrti. Neb ten súdce všemohúci svú múdrostí všechny rozsúdí a v své 20 pravdě, aby každý podle svého zaslúžení vzal pomstu neb odplatu hodnú sobě.

Devátý kus die: „Věřím v ducha svatého,“ jenž je totiž také buoh všemohúci, jako i otec anebo syn. A ten kus dále k rozumu přivodie cierkev svatá, dě na mši v té 25 credě, že věří totiž i v ducha svatého, „v pána a v obživitele, jenž od otce i od syna pochodí, jemuž spolu s otcem i s synem modlíme se, a spolu s otcem jej ctíme, jenž mluvil jest skrze proroky,“ Neb ta creda na mši není viera jiná, než ji vyznáváme v obecné credě, jediné, že znamenitěje vypravuje 30 nám některé věci a vylučuje některých pochybování.

V desátém kusu své viery dieme, že totiž také věříme „svatú cierkev obecnú, svatých obcovanie.“ Nedieme tu, bychom věřili v svatú cierkev, jakož dieme, že v boha věříme, ale dieme, že totiž věříme, že jest cierkev svatá, svatých 35 obcovanie, a jakož řkú na mši v credě té: „a v jednu cierkev svatú obecnú a apoštolskú.“

V jedenáctém kusu vyznáváme, že také věříme, že móż člověk mieti „hriechóm odpustěnie,“ jakožto doříeká cierkev svatá na mši v credě: „vznávám jeden křest na odpustěnie

hříechóm.“ Neb ktož pristúpi k viere a křest prijme ve jmě otce i syna i ducha svatého: takovú moc dal jest buoh tomu křstu, že v kterýchž by koli byl hříešiech, všem by vzal tak plné odpuštění, že by nebyl dlužen nic vice trpěti za ně k odkladu. Ale neniet se druhé křstfti, protožt i die 5 eierkev svatá: „vznávám jeden křest na odpuštění hříechóm.“ Avšak ač kto po křtu zajde v hříechy, má pokánie jako druhý křest, v němž móž člověk vždy dojfti hříechóm odpuštění, ale s větěf svú prací, nežli ve křstu.

V dvanáctém kusu vyznáváme, že také věřime těla 10 z mrtvých vstánie a potom věčný život. Amen. Hrozné zlym bude k věčnému hoří z mrtvých vstáti, neb na těle i na duši věč a věč trpěti budú, ale dobrým veliké bude utěšenie v těle i v duši radost mieti, jakéz oko nevidalo, ani ucho slychalo, ani kdy na srdce člověcie vstupovalo, což je buoh 15 připravil milovnkóm svým.

143. Že svátci ukazují viaru.

Mohá také po svátciích lidé srozuměti, co mají věřiti. Ať počnu řeč od matky božie, neb tak sem hlúpe křestany vídal, že neumějí k tomu odpovědieti: Buoh-li byl prvé, čili 20 matka božie: Pro takové pravím: Aspoň po svátciích rozumějte, co věřiti máte. Když světíme narozenie matky božie, móž každý věděti, že je buoh prvé byl, ale ona porodila jest syna božieho v člověčenství, jenž je v božství vždy byl, i prvé než ona byla, jenž je dřeve člověkem nebyl, ale v jejie životě 25 počal býti člověkem. A to pamatujem, že jím jest počala, když světíme jejie zvěstovánie, jako je to jie anděl pověděl, že počne duchem svatým, synem božím a porodí světu spasitele. Potom po bez jedné čtyřidcei nedělech světíme narozenie syna božieho z své matky, jiniž o zvěstování počala byla. Po 30 narození syna božieho světíme osmý den, jako je obřezán podle zákona starého; a dáno jemu to jméno Ježíš. Pak o sviečkách dvě pamatujem: jedno jako byli oni třié králové z pohanstva přijeli po hvězdě, a našli jej dítětem a poklonu učinili jemu, davše jemu své dary a svědčiso jej králem 35 všeho světa; druhé pamatujem, jako jest přijal křest od svatého Jana, jsa již v třidcátém létu. Pak a veliký pátek pamatujem, jako je pro ny smrt trpěl na kříži; o velice

noei svätíme hod jeho z mŕtvých vstánie; potom svätíme jeho do nebe vstúpenie. Pak o letniciach máme hod ducha svätého sesľanie znamenité na apoštolý; potom máme hod trojice sväté, ješto nám uvodí v pamät, že jeden jest buch v trojici sväté, a trojice jest v jednom božství. Pak i hod tēla božieho svätíme, ukazujíc, že v té svätosti jest sám Kristus celý, jenž je tu veebnú svätost ustavil u velike milosti, a že ta svätost jest hodna vsie cti. A pak že svätíme dny svätých, to nám ukazuje, že po tomto životē jest jiný život, v němž dobŕi lidé za své skutky odplatu vezmú.

Že ne každý bude spasen, ktož je kŕesťan. 144.

Tot sem tak mluvil o viere, chtē aby jí porozumēli; nebo viera jest kořen vsēho dobrého a bez viery nelze se jest libiti pánu bohu. Avšak ŕku, že i ti blúdie, kteříž pravie, že by každý kŕesťan, kterýž kŕtēn jest, byl spasen. Nebt je zjevnē proti čtění a proti popsání té viery, kterouž na primē pōj hlasitē, jako žalma, ŕkúc, že vsichni lidé mají ku pŕití syna božieho k súdu v svých tēlech vsátí a mají z svých skutkov vydati počet, a kteříž jsú dobrē činili, pōjdú v život věčný, a kteříž zlé, pōjdú u věčný plamen. A dieť syn boží: „Ne každý, ktož mi die: pane, pane, vejde do královstva nebeského,“ a opēt die: „Mnoho je povolanych, ale málo vybraných.“ Aj, veliký vuoz bude tej rudy, ješto zlato kopají, a málo zlata čistého bude z toho. A tak vĕlmi vĕtší jest počet nemúdrých a bláznových, nežli múdrých a statečných, ješto by spasenē hodni byli. Bývají také, ješto manie, by lidé šlechetných obyčejův, i z pohanstva, jakož byl Aristotiles, Seneca, a snad i ještē jsú někteŕi v pohanstvu, ješto jsú šlechetných obyčejův, věrní, dobŕi; i mnēji, ŕku, někteŕi, by takoví spaseni mohli býti, ač i nejsú v kostelnie viere. Ale nenieť tak, nenieť již spasenie, jediné skrze jednotu ciekve sväté v kŕesťanské viere, neb prohlášenat jest pb všem svētē; kteříž jie nepřijmú, zahynát. Bylo je to dŕve, že dobŕi a šlechetni, bohu se klanējíc, mohli býti spaseni, avšak jedné v té viere, že pŕide spasiť svēta, z nichž Job byl jeden. Bez té viery od počátka svēta nemohli sú spasenie dojiti, byť kteří byli i najšlechetnějšich obyčejův, jakož i nynie kromē jednoty ciekve sväté nenieť spasenie jižd-

nému. A z toho jde, že, by byl křesťan i u velikých hřiešech, bezpečnějie jest spasenie jeho, než onoho, kterýž, nejša u viere křesťanské, byl by najšlechetnějších obyčejův a skutkův, by jedinému bohu všemohúciemu se modlil. Neb zlý, hřiešný křesťan, když má v srdci kořen viery pravé, móż snáze poznati své zlé činy a k bohu se obrátiti od nich, želeti viny své a prositi božieho smilování. Ale onen dobrý a šlechtný, když v srdci nemá kořene viery pravé, ne spíše své obyčejné promění viery, než onen svých zlých činův, pravú maje vieru v srdci. Protož vierat jest vítězstvo, kteréž přemáhá 10 svět; u viere jsa člověk silen odolát ďáblu, protivě se jemu. A bez viery nelze se jest líbiti bohu.

145.

O naději křesťanské.

Druhá šlechtnost křesťanská z těchto prvých tří jest naděje. Tať táhne člověka k dobrému, což věří, a od zlého 15 odtaňuje; neb kdyby rozpač přemohla naději, nehledal by člověk dosáhnúti dobrého, neb zbýti zlého. Protož doufajme pomoci boží, neb jest dobrý, neb na věky milosrdenstvie jeho; neb je všemohúcí, móżt, což chce; a jest ta múdrost, že i umie, což chce, vše přivésti spravedlivě. Rozpačili-li 20 bychom se, ztratiec naději, bychom mohli dojíti dobrého svého, tak bychom i ostali v hubenství svém, až by i spadlo na ny zahynutie. Avšak nemúdré naděje vystřiehati se máme. Nemúdrát by to naděje byla a bláznová, ktož by měl naději, že by, zlé čině, hřeše a toho nezeleje, neopravě, mohl 25 spasen býti. Neb jakož jest buoh dobrý, milostivý těm, kteříž žádají milosti jeho, ostanúc zlého, takéžt jest spravedlivý, že nedá pomínúti ničemuž zlému bez pomsty. Protož, na to zře, žaltářník die: „Ufaj v hospodina, a čin dobře.“ Nemúdrát jest také naděje ufati v to, ješto je nepevné. Ktož 30 by silně na trest zpolehl, trest by se zlomila a on by upadl. I bránit svatý Pavel bohatým tohoto světa ufati v své nejisté zbožie. A žaltář die: „Nerodte ufati v kniežata, v syny lidské, v nichžt nenie spasenie.“ A také jiný prorok die: „Zlořečený, ktož naději svú pokládá v člověku, a za své 35 rameno bude mieti tělo z masa!“ Neb, jakož by nebylo silno to rámě, kteréž by bez kostí bylo, jen tak maso: tak každý člověk mdlá jest věc bez boha. Protož jedním říkúc slovem:

v ničom inom nemáme vzpochnúť svú nadéj, jedinú v bohu. A však i to řku: Jakož kosť v ramenu k sile našť není bez masa, takéž buoh rozličnými přřčinami skrze což chce, skrze kohož chce, dobré naše přřvodí, když chce které. Né, i toť by neřad byl v nadéji, ktož by, ne skrze ty přřčiny, 5 chtěl dojiti něčeho jako divem, jeřto je böh to tak zjednal, aby to skrze to přřšlo, ale proto buoh má býti naše nadéje, neb bez božie pomoci; i to majíc, mohli bychom obmeřkání býti. A s právem můžem v bohu nadéji mieti, neb k tomu 10 vřecko písmo ponúká, a on ny jest stvořil; a vidáme, že každý to dielo, kteréž je sám učinil, miluje, takéž i nás miluje stvořitel náš. Ale jakož vidáme, že řemeslník diela některého to dielo, kteréž nechce po jeho völi býti, k němuž je hodna, povrže, ztepe, ztrhá: takť i buoh činí, když koho 15 z nás chce k tomuto neb k tomuto mieti, a my vždy jinak. Vizme, býť nás nepovrh! I řkuť to, že to, že jsme božie stvořenie, má posiliti naše nadéje, neb miluje stvořitel stvořenie své, ale báti se máme své nepovolnosti völi jeho. A opět toť nás posiluje v nadéji, že je nás vykúpil; ale 20 jeden-liť kúpí spolkem mnoho ovec a pak ztratí neužitečné? A též opět: on jest pán náš, a páni milují sluhy své; můžem velikú nadéji mieti v bohu. Ale co těm činie sluhám, kteřížto, majíc slúžiti pánóm svým, jich völe kľedati, i nečinie toho? I jest z toho viděti, že máme dobřú nadéji mieti 25 v bohu; avšak, domidž sme zde, vždy s bázňi; neb vše na světě máme v nejistotě, a nevie člověk, chvály-li je hoden či potupy. Mnozí chvalní ztracovali chválu ku posledku. I dieť svatý Augustin: „Vídali sme mnohé a též sme slýchali od našich starřích, na něž nemohu bez velikého strachu 30 vzpomenúti, že vzešli byli až k nebi a hniezdo své mezi hvězdami uložili, a potom spádli; a tí, jeřto v zemském prachu ležiechu, ani, jsúc rukú boží pozdviženi, v nebe veřli; a tí, jeřto mezi syny božmi chodiechu, ani jako bláto rozplynuli se.“ I máť vždy nadéje naše s strachem býti smieřena, ale tak, aby 35 ani strach neb bázeň rozpači neb zúřalstvie uvedl, ani nemúdrá nadéje byla.

O lásce.

146.

Třetie ctnost jest láska, jiež latinník řieká *caritas*, jeřto kto draho váře věc drahú, miluje ji jen pro ni. A ta

láska v pravdě nemá k jinému jen k bohu aneb k bližnímu, jenž je k obrazu a ku podobnosti božiemu stvořen. Bez té lásky daremně by byla viera i naděje; ale k tomu je potřeba viery pravé, aby buoh právě milován byl, a k tomu naděje, aby nedala milosti potuchnutí. A to vše, co je písma svatého, k tomu jest, aby vzbuzovalo a držalo lidi v svaté lásce; a aby láska obživila vieru, neb mrtva jest viera bez lásky. A jakož, má-li krásné dřevo býti, a ještě by dalo dobré ovoce, má mezi zdravý kořen, k tomuť vieru mohu přirovnati, a naději ke kmeni, a lásku k té vlhkosti, jížto kořen i kmen majíc svá živnost, roste, krásu má a ovoce dobré dává. Tak čím kdo větší má řádná milost, tiem silnějie roste u viere, v naději i v milosti rozmáhá se vícež vícež, a krásie a lepšie dává ovoce skutkův dobrých! Krátká chvála, ale veliká svatá láska, ještě je řekl svatý Jan, rka: 15 „Boh láska jest, a ktož v lásce přebývá, v bohu přebývá; láska všelikú práci oblehčuje.“ A die písmo o ni: „Silno jest jako smrt milování.“ A to tady jde, že jakož smrt vše sběre, takéž milost vše snese. Těžka je všeliká práce, když není pro něco mila; ale komuž je co milo, nezdá se jemu to těžko. Jest také milost té moci, že, nač ji kto moží, takovým bývá: uloží-li ji na dobré a na statečné, dobrý bude a statečný; pakli na zlé neb na marné, takovýt bude. A toť jest, ještě řekl spasitel: „Ktož přijme spravedlivého ve jméno spravedlivého, totiž lásku jemu ukazuje proto, že je spravedlivý, odplaty spravedlivého vezme.“ A tak i o jiných dobrých činech. A téžt bude: ktož miluje koho pro jeho zlost, pro jeho marnost, pro jeho chytrost, takéť jeho pomsty účasten bude.

147.

Ze jedné k bohu má býti láska.

80

Ta svatá láska, o níž mám řeč, latíně *caritas* slove, neb ta láska má býti jedné k drahé věci. Téť lásky nemá žádné nerozumné stvoření; neb nemož rozsúdíti drahosti, aby drahá věc podle své drahosti vážena a vzácna byla; ani k nerozumnému stvoření má býti. Ale že jediný buoh jest sám sebou drahá věc, on jediný sám pro se tú lásku má milován býti. A že je člověk obraz boží a jest k božiemu podobnosti stvořen, protož má také člověk draho vážen býti

a milován tú milostí. Protožť slove dvojitá milost svatá láska: neb k bohu má býti, že on jest ta drahá věc, nade vše; a člověku, že je proto také drahá věc, že je učiněn k obrazu a ku podobenství božiemu. A jest i v tom veliká 5 moc té svaté lásky, že i hrubé tělo vznese vzhůru a ustaví v nebeské výsosti. Jest i v tom divná moc lásky svaté, že tomu, ktož miluje boha, všecko jest nápomocno k dobrému. A toť jest, ješto die svatý Petr: „A co jest, ješto by vám uškodilo, budete-li dobrého milovníci?“ Jistě chudoba i sbožie, 10 nemoc i zdravie, nesla těla i síla, mrzutost i krása, pád jiných, a že jiní stojie neb vstanú, padše: všeckoť móż k dobrému pomocno býti tomu, ktož miluje boha. A co je pak lepšíeho, než s bohem býti jedno? A toť činí ta svatá láska, neb, ktož boha miluje, což chce bohu, témuž on chce. 15 A toť jest, že die písmo: „Ktož se přidrží boha, jeden duch s ním bývá učiněn.“ Láska když bude veliká, k bohu, učiní, že člověk nevzhrozí se velebnosti božie, ale svobodně přistupí předeň v své modlitbě svú žádostí, svú kakús řečí jako k tovařiši, a bude směle žádati od něho svých potřeb, 20 a, zře na velikú dobrotu jeho, oblíbí s ní moc jeho i múdrost jeho. A toť jest, ješto die písmo, že taková láska vyvrže ven bázeň, a ješto die opět: „Láska neumie pocty.“ A ktožť tak miluje boha, tenť svoji oči vždy má k bohu, v něm se kochá, v něm má utěšenie, v něm svú rozkoš; tak čte, tak 25 zpíevá, tak jest opateren ve všech svých skutciech, a tak jest snažen, jako by před jeho očima činil všecko, an stojí při tom; jakož i jest, že vše, což kdy kde činíme, to před jeho očima činíme, an beze yšie záslony patří na to. Milování boha tu duši, kterúž podstúpí, ubudí spí-lí, a učiní 30 črstvu k dobrému, temné jí osvietí, zavřené otevře; a nepokojnú mysl hněvivú uklidí, utiší, tělesné žádosti v ní potlačí a zlepší, všecky obyčeje, a duch obnoví. Kdežť jest veliká milost k bohu, ukážeť se. A kdyžť potuchne v kterou chvíli, ochabíť se člověk; jakoby kotlu, když vra klokce, pohasil 35 oheň, an by ihned vřieti přestal. V kterežtkoli milosti kto največ hoří, vše cožť činí, nebo mluví, nebo myslí, tůť vonie milostí.

148.

Co je boha málo milovati.

Jsú někteří, né, ať právějie řku, jakož bezčíslný jest nemůdrých počet, i těch, ještě pravie, že milují boha, a ač jest, řečť že milují boha, milují jej málo, když jen ústy chtěie boha milovati, aneb nachajť i skutky některé učinie pro něho, a nemilují jeho nade vše; a hříechu aspoň smrteľného proň neostane, nedrží, co je přikázal, co je zapověďel, čeho je se odřekl k službě jeho přistúpaje, nechce proň přetrpěti chudoby, žádosti tělesné proň neodolá, jako je sľbil, nestrpí nemoci, ale bude kůzly, léky sobě pomáhati. A mnohý křivdú a ľstí chce chud něbýti, i řkú, že chtěie tak v tom úmysle spaseni býti a nemilujie pravdy, jenž je buoh; pakli milují, ale málo. Málo boha miluje i ten, jenž jedné dotud boha miluje, dokudž má od něho světskú a tělesnú potřebu, aneb jen dotud bude milovati boha, modľiti se jemu, donidž je v nemoci, v chudobě, a, vyjda z toho, zapomene boha. I tent boha málo miluje, jakož die svatý Augustin, ktož s ním co jiného miluje, jehožto proň nemiluje. Ale když by proto neodvrátil se od boha ani miloval co proti bohu, proti úlohu stavu svého: takové málo boha milování ještě by smrteľného hříecha neučinilo.

Přieliš pak boha milovati izádný nemůž, leč bych řekl, by to bylo přieliš, kdyby kto zašel v někaký neřád, mnějic, by to bylo miló bohu; ale buohť neřádu nemiluje, cožť jest od boha, toť jest řádné, a co je proti pravdě, jest proti bohu. Zacházeliť sú lidé v rozličné bludy, chtěiec přieliš, totiž nemůdře boha milovati, neznajic pravdy a hodujie miery v řádu boha milování lidem zřiezeného. Prvá hodujie miera milování boha jest bez miery, jakž kto můž najviec jej milovati a nade vše, a tak jakož svatý Thomáš zpievá: „Směj, což můžeš chváľiti, ještě nestatčíš,“ nebť jest většľ nade všecku chváľu; tak jakž řkú: „Směj, což můžeš milovati, nebť jest ještě hoden většieho milování; ale proto v činech skutečnych neupřielišovati nad svú moc a nad svúj stav a nad řád. A tu je pravá miera milování boha ukázána, když die písmo: „Budeš milovati pána boha svého nade vše, z celého srdce svého, z celé duše své, z celé myslí své, z celé moci své.“ A tak nade všecky svatě i nad svatú Maří má každý milovati boha, a viece, než sám se, než svú

čest, než které sbožie. A z té milosti máme jeho prikázanie a jeho ustavenie držeti, neb die spasitel: „Milujte-li mě, držte mé prikázanie.“ A opět die: „Prikázanie má nejsút těžká.“ Tomu se zdá všecko těžko učiniti, ktož nemiluje 5 toho, proňž by to měl učiniti, ale ktož by jej miloval, to milování odjalo by jemu tu těžkost.“ A tu je ukázáno, že izádné miery nemá mieti božie milování, poněvadž velí písmo, ze všeho srdce, ze všie duše, ze všie mysli a ze všie moci boha milovati; neb je tu cfl ustaven, aby k tomu každý táhl 10 milování k bohu, jakož množ najblíž, a nedvojil srdce, by jednu stranu táhl k světu a druhú k bohu, ale, ač by co na světě miloval, aby to jen k tomu miloval, aby tiem pomoc měl bohu slúžiti. Neb tenť to vším srdcem miluje, pro něž jiné, což miluje, miluje.

15

O milování bližního.

149.

Druhá strana milování jest milování bližního. A tak když je řekl syn boží, že je to největšie prikázanie v zákoně: „milovati pána boha z celého srdce,“ dořekl ihned: „a svého bližního jako samého se.“ Řekl i to Kristus: „Po tomť 20 všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li se vespolek milovati.“ A řekl opět: „Toť jest prikázanie mé, abyste se spolu milovali.“ I dieť svatý Jan: „Toť máme prikázanie od boha, aby ktož miluje boha, miloval i bratra svého“; ale někteří, ač milují, milují málo. Tenť málo miluje, ktož jedné řečí miluje, an zří 25 nuzi bližního, mohla pomoci, nepomůž jemu. I dieť písmo k tomu svatého Jana: „Kterak dieš, by miloval bližního, když, potřebu jeho vida, zatvrdíš od něho své slitování?“ Ktož má statek tohoto světa, a uzří družce svého, an nuzi trpí a zavře třeva svá od něho: kterak láska božie přebývá v něm? 30 Máloť tenť miluje, ktož by pro svůj zisk malý netbal, by veliká škoda družci přišla. A také někto mní, by právě a věrně miloval někoho, an jen to miluje, že je bohat neb krásen, světu vzácen; a kdyby toho nebylo, netbal by na něho. Máloť i ten bližního miluje, ktož se sám vždy výše 35 váží, a menšie své dobré činy výše, než větší bližního svého; aneb ktož nemní, by kto slúžil bohu, když tůž službú neslúží jako on. Těcht nepřimenují, kteříž ryjí na se, zlobie se, hněvají se, utrhávají ve zlosti sobě; neb tí, neřku, byť se málo

vespolek milovali, ale nic ovšem, a jsou skrze to v smrtedl-
ném hříechu, jakož die svatý Jan: „Ktož nemiluje, přebývá
v smrti.“ Ten pak příliš miluje družce, ktož pro koho
hněvá boha, a pravdu boží kterým obyčejem; a kohož miluje,
nebude jemu za zlé mieti, bude-li zlé činiti. Kdyby také 5
koho více, než sám se miloval, přílišné by to bylo milo-
vání. Přílišné a neřádné milování bývá mezi smilnfky,
že i čest svú ztratíe pro se, vážíe se své ohyzdy i svého zlého.
Mnozí své ženy a své děti neřádné milují a příliš, když
pro ně zle sbožie dobývají, neb v čemž koli pro ně hněvají 10
boha. Čtem, že když syn Davidov, Amon, sestru příliš
miloval, že jí násilí učinil, pak ihned tak jej srdečně mrzala,
že, nemohl jí i na chvílku v tom pokoji ponechati, ale vy-
strčil jí ven. Tak se všem stane, kteřížt se příliš milují
neřádně, budúť se příliš mrzeti v pekle, že sú takového 15
hoře došli pro se.

150.

Co je vhod družce milovati.

Hoduje míra družce milovati, tu jest ukázána, kdež
řečeno jest: „Milovati budeš bližního svého, jako sám se.“
Toť jest známo, žeť má každý najprv sám se uměti milovati, 20
neb neuměl-li by kto sám se milovati, ten by neuměl i jiného
milovati. Ale tu je dáno člověku naučení, jak by sám se
měl milovati, když je řečeno: „Milovati budeš pána boha
svého nade všechno stvoření.“ Nebt die svatý Augustin:
„Ktož sám se miluje a ne boha, ten sebe nemiluje. A ktož 25
boha miluje a ne sám se, ten nemiluje sebe, se milující, neb
člověk nemá sebú života. Protož bude-li se sám milovati,
tím nebude života svého milovati, sebe nebudé milovati, ale
ktož boha, jímž má život, miluje, ten ne sebe miluje, se
milující. Ale co zlého pochodí z toho, když lidé jen každý 30
sám se miluje, svatý Pavel ukazuje, řka, že v posledních
dnech nastanú časové nebezpeční, budú lidé sami se milovati,
lakomi, pyšni, mysli pozdvížené, hánce, rodičov, neposlušni,
nevďeční, bezduši, utrhači, smilni, nemilostivi, s šeredyými
hříechy, neduchovní, zrádce, nestydati, oslepeni, rozkoši více 35
milující, než boha, podobnost dobroty mající, ale završše
pravú službu boží, Aj, coť zlého pochodí z toho, když budú
jen sami se chtieti lidé milovati! Protož abychom v těch

nebezpečných časiech nebyli, milujúc boha, milujme také i své bližnie, druh druhu pomáhaje dobrého jeho; a čisté, věrné a ustavičné miluj, ne nečistú milostí smilná, nejen ústy, ale i srdcem, nejen ukázáním milosti chtě jeden druhého
 5 v něčem oklamati; ale věrné milující ukazuje skutkem milování jeden druhému, a ustavičným milováním, ne lehkým, ne trpkým; ještě pro malú věc by přestalo, neb přítel jest i bolejší chovati. Ale i tať po hříechu nehoda bývá; že někdy z viery lehce přítel přetele pokára, an se pak roz-
 10 hněvá; veď pokára-li tebe přítel pěkně přátelsky a ty vinen, dobrěť je učinil; paklis nevinen, chtěť je dobře učiniti. Díť písmo: „Múdrýť bude milovati toho, ktož jej pokára, ale nemúdrý hledati bude, aby se pomstil.“ A díť Tulus: „Čiež uši tak jsta zavříeně k pravdě, že jie nechceta slyšeti
 15 i od přetele, k toho dobrému není čáky.“ Ten člověk jest jako moře, kterýž jen dotud druhého miluje, donidž něčím nedotkne jeho. Neb moře, když je ticho, pěkně se zrovná, ale jakž víetr na ně podme, tak se zbuří a ztočí sebú jako vzteklé, a smrduté vypustí pěny. Takéž člověk vrtkého milo-
 20 vání bude se zdáti tichý, úklidný, a jakž i malá protivnost dotkne se jeho, tak ztratí úklidnost, zprchá, a druhdy vypustí tu řeč, ještě bude hněvem smrděti jako ony pěny mořské.

Ö řádu milování. 151.

25 Ještě vizte, kterým řádem má jíti milování. Buohť má najprv a nadě vše milován býti; potom pro buoh každý sám se ale řádně má milovati, aby mohl míeti toho tak dobrého boha, neb bez sebe nemohl by míeti jeho. Pötöm každý má svého bližního tak, jako sám se milovati. Tiém,
 30 žeť řku: „jako sám se,“ nemienímť tolikéž, ale takéž, neb každý se najvíc má milovati. Díť spasitel: „I co je platno člověku, by vešken svět získal, a duši své škodu učinil?“ Neb totiž by i všichni skrze tě k spasení přišli, kdybyť ty svú duši ztratil. Avšak duši bližního svého má každý
 35 dráže vážiti, než své tělo; ale život svůj zdejší má více milovati, než zdejší život bližního svého, tím úmyslem, že móż v tomto životu, slúže bohu, cti a chvály života věčného zaslúžiti; potom dráže važ život svého bližního, než své sbožie.

A, mezi bližními tenť má rád býti v milování. Každý člověk jest bližní druhého, a tak z obecného milování neslušíe vyvrci žádného, ač jest komu po právu života ukrátiti, to je pro obecné dobré, neb obec má draže vážena býti, než jeden, a ovšem takový, kterýž pro své neřádné činy není hoden v obci trpěn býti, že ruší obecný pokoj a rád; a ještě i takový nemá býti vylúčen z té milosti obecné. Čiž by viděl větší potřebu, a ovšem kohož by k obecnému dobrému viděl hodnějšího, tomu by měl prvé pomoci podle statku svého a svého stavu; a čím by koho lepšího viděl, tím by měl milejší býti. A tak více slušíe známé milovati i pomáhati jim, než neznámým, neb mnozí ludaři jdú v neznámost.

152,

Že rozličné jest milování.

Jest také patero milování, ale jediné je svaté samo v sobě, a to zšlechčuje jiná, a také samo vzniká v oněch, drží se, roste, jako když zrna v slámě a v plévě vznikne, roste a drží se, až i bude samo moci býti. Z těch milování jedno jest duchovnie milování, druhé je přátelské, třetí tovarišské, čtvrté pro užitek, páté tělesné. A ačkoli tělesná milost nemóž v jednu chvíli býti spolu s duchovní, neb čím z ní jedna silnější bude, tím druhá bude mdlejší; však i tělesná má býti v manželství a jest přezřiena, neb v té tělesné milosti počínají se lidé, v nichž pak má býti duchovnie svatá milost. A ačkoli jest přezřiena, však jie jest potřebie, aby byla očistěna almužnú, modlitvú, vzdycháním k bohu a některým utrpením; neb není snadné, by z své míery, jakož jest přezřiena, nevyházela. Ale druhé tři milosti, totiž přátelská, tovarišská a pro užitek, tyť mohou spolu s duchovní býti; a když bude duchovnie s kterou z nich, zčistie ji a zšlechtie a dobrou učinie, a sama jimi silnější bude a větší. Neb jakož Labe větší bude, když Vltava v ni vejde, a již Vltava nebude slúti, ale ztratí své jméno: takéž když s duchovní milostí přátelská bude neb tovarišská neb ta, kteráž je pro užitek, rozmóž se duchovnie a větší bude. A zdáti nemohu pravú duchovní milostí milovati toho, ješto mám užitek jeho, aneb ješto sem s ním v tovarižství aneb přiatele? To jest pravda, bez duchovnie nic by nebyly ty milosti, ale móžt jimi i duchovnie silnější býti, když k nim přistúpi.

Že se majú svoji milovati.

153.

A že svoji viece se majú milovati, i přirozeniet vede k dobrému tomu. A die o tom s. Thomáš, rka: „Ažkolivěk lepším a světějším lidem máme viece od boha odplaty přieti, a má nám libá býti božie spravedlnost, že většii dá odplatu viece dobrým; však trojím obyčejem můzem své přirozenie většii žádostí milovati, jemuž by řekl latinník *majori affectu*, totiž že by ta milost silnějie tržala v mysli. Najprvé tům můzem viece své přirozenie milovati, že, jakož sem řekl, 10 můž nás k svým viece tržeti milost v mysli z toho dobrého, jehož sú došli, než z toho, ač jest i většie, jehož cizejšii došli sú zaslúzenie světějšieho.

Druhé mezi přibuznými, to se vždy drží, že: sú sobě v rodu, ale jest-li kto dobrým, můž dobrotu ztratiti a zlým 15 býti a lepší, než jiní dobří. Třetie k jiným jedné jednu máme mieti obecnú milost, ale ku přibuzným milosti viece, a moc dvojitá silnějšii jest jednostajné. A co muíte, by pro jiné bylo to přikázáno zvláště, aby otce a mateř ctili, jediné že slušie jedny mimo druhé milovati? A toho je i Kristus 20 potvrdil, když měl za zlé, ješto někteří statak svůj chrámu dávali, a pak dali otcóm a materám v nedostatcích býti. A die písmo: „V osobě choti božie svaté cirkve neb kteréž koli nábožné duše zřiedil jest ve maě milost.“ I die svatý Jeronym k tomu slovu, aby byla řádná milost, najprvé po 25 bohu, jenž je všech otec, máme otce a matery milovati, pak syna a dceru, bratra a sestru. A svatý Ambrož die: „Mnohých milost jest převrácena, ješto je prvnie, tu položie na na třetiem miestě neb na čtvrtém.“ Najprvé jest boha milovati, potom otce a mateř, potom děti, potom známé, neb 30 čelednie. A budú-li ti dobří, mohút býti milejšii, než zlé děti; ale proto tiem mohu milovati i zlé děti, že bych rád, by dobré byli, a lepšíe, než i ti dobří, a mám jim dědicstvo své ostaviti. Die také svatý Augustin: „Milost zčiezená počíná se mezi manžely a jde k dětem, od dětí k přátelóm, 35 od přátel šffii se k obecným, od obecných svrchuje se k nepřítelóm.“

A o tom, kterak máme nepřátely milovati, die s. Thomáš: „Máme milovati nepřítely ne proto, že jsú nepřítelé; ale že lidé jsú, nemají býti z obecné milosti vyvrženi, ač nás

i netrží k nim milování. A kdybychom viděli jich núzi, máme k tomu mieti hotovú mysl, abychom jim pomohli podle své moci. Aj, toť ukázán vschod milování.

154.

Ještě jest přátely milovati.

Die-liť pak kto, by neslušalo přátel milovati, ještěť 5
řku: Blůdít, lečť miení, že proti bohu nesluší jich milo-
vati, aneb že někomu hodné jest pokrytí sě hluku světského
i s přátely; ale, své zavrhuč, milosti mezi jinými hledati,
jistěť, řku, neřádí by to byl. Dobréť by bylo, kto by všecky
tak miloval, jako přátely, ač miluje přátely; ale ktož netbá 10
na přátely jako i na nepřátely, jiný to chval, než já! A obakž
to bývá; chtěie, aby přátelóm mili byli, ješto sami nechtie
tbáti nepřiately. Chválmť to, bade-li kto pro větší odplatu
i nepřátely i cizie milovati; ale najprvé natáhni milost k svým,
a pak tu milost, jž chceš nepřátely milovati, táhni k tej, 15
jžto přátely máš milovati; pakli nemóžeš jie natáhnúti, proto
ku přátelóm milosti neřežuj, urežeš-li, méně dobrého budeš
mieti. A pakli kto vždy za to má, že nenie odplaty za
milování přátel, řkuť k tomu: Hledaj, byť tebe pomsta
nepotkala, když přátel nebudeš milovati. Dluhť jest svým 20
milovati sě, a dluhť najprvé má zaplacen býti, a potom táhnutí
jest milost dále. A zdali ktož vlastnieho zabie, neshřešil
jest více, že je toho zabil, jehož dlužen byl více milovati?
A ktož ehce nepřiatele pro větší odplatu milovati, snad tē
někdy rozhněval přítel, milujž jej, tu budeš nepřiatele milo- 25
vati. Ale snad tu jest někaká skrytá pýcha, že nechce svému
málo přetřpěti a potom musí jinému mnohem více trpěti.
Čtem, že buoh dal Mojžiešovi bratra Árona ku pomoci, když
vedl lid z Egypta; a Kristus v apoštolstvie povolal dvú
bratru: svatého Petra a s. Ondřeje; a opět svatý Jan a s. Jakub 30
vlastnie bratřie sobě a tetění bratřie byli Ježíšovi, a spolu
byli v apoštolství; a opět tři své tetence vlastnie bratry:
svatého Jakuba menšieho, svatého Šimona a Jozefa, jenž
spravedlivý slúl, přivinul k sobě Ježíš. A toť vše ukazuje,
že přátelská milost duchovní pení převadná, když však ne- 35
předčí a duchovní přijme.

O jiných čtyřech ctnostech. 155.

Jsú opět čtyři ctnosti velmi potřebné ke všem jiným, a sloví čtyři stezejné ctnosti, neb jakož vrata obracejí se na stezeji, tak ctnost všech jiných šlechtností záleží ve čtyřech těchto. Jedna jest rozšafnost aneb opatrnost, druhá jest udatná mysl neb síla mysli, třetí smiernost nebo skrovnost, čtvrtá spravedlivost. Ktož u víře nemá opatrnosti rozšafné, smiernosti hoduje, silné mysli a spravedlnosti, zajdeť v blud, nesdrží hoduje viery, z než by měl k životu věčnému přijíti. Též o naději, o lásce, též o všech jiných kterýchžkoli ctnostech. I ve všech činech lidských, kdyby těch čtyř nebýlo šlechtností, byl by zmatek. Opatrná rozšafnost, úmysl táhnúc k dobrému, všeho se obíje, což by k tomu překažno bylo, a po tom stojí, co by pomocno k tomu bylo. Smiernost ve všem vystřehá přelišnosti, táhnúc vše k hoduje míře. Síla mysli přivede stálost a nerozpac, a že člověk počne dobré; a spravedlivost nedá v nepravé zajíti. A tak sú to divné čtyři ctnosti, že ktož právě má jednu, má všechny, a ktož jednu ztratí, všechny je ztratil. Neb jest-li kto právě opatrný, ten jest i smierný i silně udatný i spravedlivý, neb kto je opateren, v ničem nepřeliší, a silú mysli statečně odtrhne se od zlého a to což dobré jest učiní, a tak bude i spravedlivým, neb spravedlivé jest opatrnost míeti a smiernost, a býti v tom udatnú silnú mysli. A též bude-liť směren, opatrnost má i sílu mysli, i spravedlivé jest směren býti, a opět kto je k dobrému mysli silně, spravedliv jest i směren i opateren, neb takéž kto je spravedlivý, má býti i jest opateren; směren a silně mysli. A zase kto je neopateren, nebude směren, ani jest mysli silně, statečně, ani je spravedliv, něco neopatrného i podtrhne, žeť v něčem upřeliší, a tu ztratí smiernost; něco jej vzhroží, že nebude smieti počieti dobrého, aneb počna nedokoná, a tu ztratí statečnost sly; něco jej zkriví, žeť aneb učiní něco nepravého, aneb to obmešká, což by měl podle svého stavu učiniti, a tu ztratí spravedlnost. Též ktož směren není, opatrný není, aniť jest statečné mysli; dada se přemoci nesměrností, a nebýti směren jest nespravedlivé; a ktož není silně mysli, potká jej pokušení, klesneť v opatrnosti, v smiernosti i spravedlnosti. A takéž ktož ztratí spravedlnost, ztratil jest opatrnost, do-

pustit se je nesmierností, a potratit je statečnosť sily i mysli, neb nesláť jest spravědnosti se ndržeťi a k tomu neopatrnost a nesmiernost. Aniť jest spravědlivě sílu mysli ztratiti neb smiernost neb opatrnost; a smiernost ztratiti neslá jest a neopatrnost i nespravědlivost; ani je smierné, ani 5 silné ani spravědlivě opatrnost ztratiti. Aj, ktožť jedné nemá z těch čtyř šlechětností, nemá izádné, a ktož právé má jednu, máť vsecky. Protož velikét má dobré, ktož je spravědlivě, silně, smierně opateren; opatrně, smierně, silně spravědliv; silně, opatrně, spravědlivě směren; smierně, spravědlivě, 10 opatrně silen. Ščastayť jest, ktožť táhne k tomu.

156.

O opatrnosti.

Prvú ctnost z těchto čtyř řekl sem opatrnost neb rozšafnost, jakž kto jie říká. Staří, jesto ctili mnoho bohóv a obrazy jich činili, taký obraz činili té bohyni, jesto řekli, 15 že vládne rozšafnosti neb opatrnosti. Učinili krásný obraz jako pannu s očima krásnýma a se třmi tvářmi, a tak činili čest tomu obrazu, aby ta bohyně toho obrazu dala jim opatrnost. Kakžkoli to blud jest, však tím, že opatrnost znamenali krásným papenským obrazem, ukazovali, že opatrnost 20 jest krásná ctnost; a že zvláště činili ten obraz krásnú očí, mienili, že opatrnost z daleka vidí mnohé věci dréve, než přídú, a vidí, co kdy a kde činiti má opatrný člověk, a kak má činiti neb nechati. A tak skrze takú opatrnost budú vzácní bohu činové lidští, a budú jim i jich bližním užiteční. 25 A rozšafnost že nebývá bez smiernosti a bez síly mysli a bez spravědnosti, spatřiec, že vsecko světské jest marnost a nestatečnosť, odtáhne mysl od milování tohoto světa i všeho, což je na světě; a spatřec, kak je onoho světa dobré daleko převýšilo vsecko dobré světa tohoto, vzbudí člověka, že bude 30 dobré světa onoho vážiti dráže, avšak i to viděc, že skrze tyto zdejší věci k oněm máme přijíti, dopustí, aby podle svého stavu v bázni božije požíval ku potřebě světských věcí, neupřielise,

A že ten obraz měl tři tváři, znamená, že opatrný 35 má ve třech časjeh svůj způsob mieti a svú tvář k každému z těch tří obrátiti. Na čas minulý má pomnieti, kak sú které věci vycházely; a na ten, jenž přijíti má, v němž dobré i zlé

příhody mohou potkati, má opatrný člověk obmyslet, přišly-li by zlé věci, aby mohl je snáze strpěti, pakli by přišly dobré, aby se v nich v náhle nějak nezapomenu; ten pak čas, kterýž před sebou má, opatrný člověk, jakož záleží, tak působí, chystaje se k budoucímu, a kto je právě opatrný, nechceť ižádného oklamati, aniť móż oklamán býti. A toť je i sám spasitel řekl: „Buďte opatrní jako hadové a sprostí,“ totiž prostú upříemost mějte „jako holúbkové“; aby nedali se totiž zklamati, jsúc opatrní; a aby nechtěli oklamati ižádného, majíc srdce upříemé, prosté jako holúbek. A tak opatrný a múdry člověk neproměnil jest své mysli, ač jinak a jinak bude se mieti v příhodách jiných a jiných; jakož ruka, vždy táž jsúc jedna, někdy se v dlaň rozprostře, a někdy v pěst stálí.

O smiernosti.

157.

15 Druhá ctnost z těch čtyř jest smiernost. Té ctnosti bohyni dělali obraz také pannu velmi krásnú, a na nie cievku tenkú stříbrnú, a nad ní napsáno: „Proto píem, abych živa byla.“ Ale jsú po hříechu tak nesmierní, že řkú: „proto jsem živ, abych pil neb jedl, neb v čems buď tělesném nesmierně se kochal a svú vůli pásl.“ Tiť by nechtěli po steblici píti. A když rozumu nepožívá takový, jest jako hovado; neb vůl pie kdy je žiezviv, a opilý člověk bez žiezni, a proto jest horší, než hovado. Vzmienil sem se o neskrovnosti opilcův, že jich jest to šeredstvo zvláště zjevno. Ale 25 nejen v tom má býti smiernost, jenž je druhá ctnost z těchto čtyř, neť ta smiernost jest sdrzenie od kteréžkoli přielíčnosti v čemžkolivěk, až i v tom, ješto má dobrého postavu. A o tej smiernosti řečeno jest: „Vše vhod dobro.“ A die o nie latinšk: *Omnibus adde modum, modus est pulcerrima virtus.* 30 To se die: „Přidaj smiernost všemu, smiernost jest šlechtnost krásná,“ Avšak řku: hrubým po hrubějším ohyzda nesmiernosti musí býti ukázána, aby pak lépe co je ctnost smiernosti i v jiném také srozuměli. Diet s. Pavel: „Kteríž v těle sú, totiž kteréž tělesných žádostí neskrovnie, nemohú se křiti bohu.“ Ale, řkúc pravdu, v čemžkoli kto nedrží hodujie smiernosti, není mil bohu. Smiernost jest uzda, jížto vládně tělem duch člověčí, když tu uzdu mieti bude. Ale 35 nebude-li smiernosti, nebezpečna je duše v těle, jako kdyby

kto bez uzdy seděl na bujném koni, neb ji tělo zatrpocí, kto je vie kam, jako bujaj kuoň bez uzdy jezdcce. Seneca pohan, znamenav to, veľ žádostem uzdu vložití, aby leckams nezavedly, a naše die písma, kteréž s židy spolu máme: „Nejdi po žádostech svých a odvrat se od své vůle. Povolíš-li 5 sobě v svých žádostech, budeš v radost nepřítelóm svým.“ A náš svatý Pavel die: „Budete-li podle těla živi, zemřete; pakli duchem umrtvíte žádosti tělesné, živi budete.“ Avšak ještě diem: nejen v tělesných žádostech má smiernost býti, ale ve všech věcech i v duchovních až také i v smiernosti, 10 ano má člověk někdy také tělu potřebné pohodlí učiniti v smiernosti, a tak i v mnohém jiném. I napomíná Seneca o smiernosti i v jiném než v tělesných libostech, řka: „Chceš smiernost mieti, varuj se pochlebenství, neníť smiernosti nic nesnazšieho, než vystříeci se pochlebenství. Budeš tak 15 zlý, když tě šerední chválé, jakoť by tě pro šeredství chválili, a sám skúpe chval a skúpejíe hyžd.“ A také die o hněvu: „Nemůžeš-li v sobě přemoci hněvu, ale uskrovni jej.“

158.

O síle mysli.

Třetíe z těch čtyř šlechtností jest síla mysli. A také 20 obraz té šlechtnosti malován v postavě panny krásné, ale s rukama nedvězíma, neb také jest krásná ctnost síla mysli. A ta jest, jakož die svatý Augustin milost, ješto vše snese, a že nedvěd silen jest v ruce, proto je ta ctnost psána s rukama nedvězíma. A donidž jsme na tomto světě, velmi po- 25 třebie jest silné mysli, neb většjí věci dějí se silú mysli, než silú těla; a zde jest bojovati proti neřádu všelikému, zlému se brániec, dobré činiec. A ktož bndé zde přemožen, bude svázán, do vězenie veden; a v hanbě bude, a bude žalostně trýzněn; a ktož obrání se silú mysli a přemož zlé, bude 30 mieti čest a chválu, utěšenie a radost. I jesti veliká ctnost a potřebná síla mysli. Ona jest udatnost k dobrému počátku, ona je statečnost, jenž snese práci a nesnadnost v prospěchu dobrého, ona je stálost a dokonanie dobrého, ješto běre korunu, kteráž je slíbena dobrému počátku. A kakť 35 je smrt všem hrozná věc; a ižádná tělesná síla nepřemóž jí, síla mysli přemáhá ji. To je zřejmo na svatých mučedlnících, mezi nimiž byly rozkošné mladé děvečky mdlého

těla, kteréžto však v síle mysli své smrt přemohly, svých hlav nestrachovaly se pod meč podchýliti. Zřejmě jest to i na těch, jichž jest žádost, by, s těly se rozlúciac, byli s Kristem.

5

O spravdnosti.

159.

Čtvrtá ctnost jest spravdnost. Obraz její psán v po-
hanstvu: panna krásná, ale bez očí. A když jeden přistúpil
k obrazu tomu, dívaje se krásě jeho, vece: „I krásě obraz,
by měl očí“; ale druhý vece: „Jisté, byť očí měl, nebyl by
10 tak krásen.“ Coť to miení, znamenajte, krásná jest panenská
postava, a o spravdnosti die mudřec jeden: „Aniž zvíře-
dlnice,“ totiž ona večernie krásná hvězda, „ani dennice jsú
svým bleskem tak divny, jako je spravdnost.“ Protož obraz
spravdnosti psán jest v krásné panenské postavě. Ale že
15 je psán bez očí, to miení, že spravdnivý nemá zrieti ani na
priezeň ani na nepriezeň, ale v pravé prostosti má sprave-
dlnost držeti, neboře pro ižádného. A tak dobre řekl onen:
„By ten obraz měl očí, nebyl by tak krásen!“ totiž, ktož by
zřel na prietele a na neprietele, spieše by chybil spravd-
20 nosti. I učíť spravdnosti všecko písmo, a syn boží sstúpil
na zemi, člověčenstvie přijem, aby nás učil plně spravdnosti,
a učinil nás spravdliivy, zaplativ dluh smrti naše, abychom
skrzeň byli spravdliivi, žediec se po spravdnosti, v čemž
nemóžem sami spravdliivi býti. Dán nám na to i duch
25 svatý, aby nás naučil všie pravdě, abychom držiece se sprave-
dlnosti, žediec se po ní, té došli blažnosti, abychom věčné
byli jí v utěšení a v radosti nasyceni. Ale mnohokrát mní
lidská slepota nespravdnost spravdnosti, a spravdnost
nespravdnosti. Někto spravdnosti nazove ukrutnost,
30 a protoť die písmo: „Nebývaj spravdniv príeliš.“ Nedieť
proto toho, byť kdy byla príelišná spravdnost, nebť by
nebyla spravdnost, ale ukrutnost. A také někdy, ješto je
nemódré milosrdenstvie, řkú, že je to spravdnost; aneb
že je to nespravdnost, ješto je pravé a řádné milosr-
35 denstvie. Protož třebať jest opatrnosti a smiernosti i síly
mysli statečné k spravdnosti. I toť jest do spravd-
nosti, že jsú pod jejie jmenem vsecky ctnosti; nebude-li
které, a z těch ovšem, ješto mají každý hriech smrteđný

vylúčiť, nebýť by to plná spravodnosť. Pretož die písmo :
 „Jedva spravodlivý spasen bude.“ Nedieť toho pro jiné, než
 proto, že ten, ješto se zdá lidem, by spravodlivý byl, ješto
 takový jedva jest spravodliv, neb i takový mievá v některé
 šlechtnosti nedostatky, a řečeno je, že pod jmenem sprave- 5
 dlnosti mají spolkem všechny býti šlechtnosti. A když by
 kto tak byl spravodliv, ne jedva ale svobodně byl by spasen
 skrze však našeho spasitele pána Jezu Krista, neb takéť die
 písmo: „Spravodliví budú na věky živi.“ A opět die: „Sprave- 10
 dlivý bude kvísti jako palma v domu božiem.“ Ačť jest
 ten spravodlivý, ktož hříechu nemá izádného, všakť také
 i tenť jest spravodliv, ktož, ač je hřešil, ale želé hříechu
 a kaje se jeho. I jestiť spravodlnost všechny mieti ctnosti,
 a býti prázdnu každého hříechu, a takéť jest spravodlnost
 vsčch hříechův želeti a káti se, kterýmiž je kto vinen. Avšakť 15
 to kaks zvláště slušie k spravodlnosti: kto je dobr dobrým
 a těžek zlým; ktož dá každému, což na koho sluší; komu
 čest, tomu čest; komu peníze, tomu peníze; komu naučení,
 tomu naučení, a tak i o mnohém jiném; a ktož izádnému
 nečiní křivdy, a jelikož na něm záleží, i jiným brání křivdy 20
 činíti. Jakož o tom die Seneca: „Chceš-li býti spravodliv,
 netolik jiným neškoď, ale i těm braň, ješto škodie.“ A jakožť
 jsú rozliční stavové, podle toho onen má mečem tupiti ne-
 spravodlivé, onen metlú, onen řečí, onen postavú hněvivú
 neb hrdú, onen bohu se za ně modle, aby buoh nespravodli- 25
 vost jich staviti ráčil. Takť mají rozliční rozličně podle
 svých stavův, podle rozličných přččin v svých činech sprave-
 dliivi býti, k bohu se jinak majíc a k lidem jinak a k svatým
 jinak, a z lidí zde na světě jinak k svým vyším. Neb co je
 od boha, zřiezenéť jest; a jakož v času, v místě, v přshodách 30
 jsú proměny, tak i v činech, ale vždy proto v jedné sprave-
 dlnosti. I to v těchto čtyřech ctnostech znamenajte, že
 jsú někdy tak, jakož mají, v lidské bytedlnosti zde s lidmi
 se obierajíc, v zdejšiech věcech býti, aby ctna člověka mezi
 lidmi učinily. Takť jsú o nich mluvili mudrci, a když jsú 35
 na tom vstupni, slovú ve škole *virtutes politice*; někdy jsú
 tak, aby mysl učistily, a někdy již učistilé myslí. Na druhém
 stupni slušejí těm, kteříž počínají slúžiti bohu; neb mají
 opatrné jsúc v smiernosti a v silné myslí a v spravodlivosti

čistiti se všelikých poškvrn a slovú latíně *virtutes purgatorie*. A na třetím stupni tēm slušejí, kteříž táhnú k svrchování, neb i tēm je třeba opatrnú býti, směrnu, silnú myslí a spravedlivu, a na tom stupni slovú *virtutes purgati animi*. Jsú pak ještě na čtvrtém stupni, ale tak nejsou zde v lidech, tak jsou v bohu, že jsou pravidlo k tēm ctnostem, jesto sú zde v lidech na prvé m neb na druhém neb na třetím stupni, a slovú *virtutes exemplares*. O tom nebudu mluviti, nebť mi jest vysoko přeliš.

Počítají se knihy

160. o těch sedmi šlechetnostech, kteréž jsou proti hříechům.

Jest, sedm zvláštních ctností, ktož by z nich neměl které, dal by úhlavnímu hříechu miesto. Těcht každú ve tři 5
 stupně rozdělím, aby vstupoval, ktož móż, výšež výšež. Těch bude vstupeň prvý každé jich, kteříž z viery, z naděje a z svatě lásky počnú cestu spasenie, druhý těch, ješto prospievají a třetí těch, ješto již táhnú k svrchování. Neb jakož když dá svůj plod země, kořen bude najprv, pak klas, 10 až i bude pravé jádro nebo zrno. I slušieť každému státi po těch šlechetnostech, neb v túžž mieru bude každému odplata odměřena, v kterou je měl kto ctnosti, ačkoli pán buoh dá dobrú odměru, dada mieru štřesenú, natlačenu, vrchovatú, osutu. Láska svatá jest všech šlechetností živost, zplozenie 15 a mátie. O tět chci najprvé řeč podjieti a o jiných potom. Svatá milost jest boha nade vše draho vážiec milovati, bez tět, jakož ač slove mrtvý člověk neb napsaný člověkem, však není člověk, takéž ač by co slúlo ctnost, bez boha milovanie nenie ctnost. Milost k bohu tať odhoní lenost, neb kde je milost, nenie prázdna, 20 ale činí skutky libé milému. A tak die písmo: „Ktož miluje, nic neobmešká.“ A tak ktož má plnú milost k bohu a rozumnú, má i každú jinú ctnost, ješto má zvlášť hříech, jemuž se protiví, odehnati. To znamenav svatý Pavel die: „Láska trpědliva jest, dobrotiva, nezávidí, nic nečiní převráceně, ne- 25 nadýmá se, netře se v povýšenie, a nejen svého hledá, ale totiž co by i jiným k užítku bylo, i vše, co je dobré, svatá milost činí, neb jest k bohu upriemá vóle, kterážto zdaluje se ode všeho, což je neupriemé, a ať řku jedniem slovem: svatá láska jest všecky šlechetnosti. Ale pro rozličnost svých 30 činův má rozličná jména, neb z rozličných příčin někdy zlému se protiví, a někdy k dobrému táhne, neb s. Augustin tak vypisuje ctnost, řka: „Ctnost jest zřiezená milost, když kto to miluje, což má milovati, a tak a tolik, jakož má. A jelikož kto má kterou věc milovati, s tolik má tomu protivného ne- 35 náviděti. A takť někdy i nenávisť bude milost, když kto z toho, že boha miluje, bude toho, což je proti bohu, ne-

návidieť; a tak i o jiném. Neb když k bohu bude milost obrácena, slove boha milování; a když k bližnímu, tehdy milování bližního; když lituje núze druhého, tehdy milosrdenství; když snese protivensť, tehdy trpělivost; když 5 neváží sebe nad se, tehdy pokora; a když varuje se smilného šeredstva, tehdy čistota. A tak milost jedna rozličně se ukazuje.

Proč má buh milován býti.

161.

Vizte i to a pomněte, proč máme boha milovati. Proto 10 jej máme milovati, neb je dobrý, neb na věky milosrdenství jeho. On je vše dobré, v něm jest plnost všeho dobrého, onť ty miluje, kteříž jej milují, a dává tu milost v srdce jich, že jej milují. On prvé nás miloval, než my jej, i máme oplatiti se milostí milostí jeho. A taková je důstojnosť velebností jeho i všemohúci jeho moci v jeho múdrosti, ve všie 15 pravdě a v dobrotě jeho, jenž miery nemá, že s právem jej máme milovati a nadě vše vážiti dráže. Ani je co v bohu, by dobré nebylo těm, ktož jej milují. Dobré jest, že je všemohúci, neb mož jich dobré učiniti; dobré jest, že je 20 múdry v plně spravedlnosti, neb umie jich dobře přivesti spravedlivě; a dobré jest, že je dobrý, neb ta jeho dobrota, ať tak diem, přivede jeho mohútnost i jeho plnost všie múdrosti k jich dobrému. Jest také v bohu všecka krása, všecka sličnosť, všecka slušnosť; a což zde neb v nebesiech jest 25 které krásy neb slušnosti, to je vše od boha a v samém bohu. Nad to nadě vše jest plnost všeho, ješto je kterou stranú dobré neb libé. A takť je právě řečeno: „Buh dělil a sobe najviec ostavil“; né, ať řku pravějie: ať je dělil to dobré, to libé mezi vše, co je kterou stranú dobré neb libé, 30 v něm je nič toho nebylo. A zdali od otce boha syn boží tím nevýmluvným, a jehož nelze vypraviti urozením nevzal jest plnosti božství? i ve všem plnosti božské velebnosti? však nič je toho v otci bohu nebylo. A též řku i o duchu svatém, tiem divným pochodem od boha otce i od syna 35 božieho pochodí, máť plnost božství, rovnú velebnost otci bohu i synu bohu, že i on bōh jest, avšak v ničem jest otci nebo synu božské velebnosti nebylo. A což pak býť v něm ubylo krásy neb slušnosti, že je udělil stvoření, a dal krásu některú a slušnosť? Protož jest-liť krásu milovati neb kterou

slušnost, máme nadě vše boha milovati. Ač zde vidíme libého něco, užíváme při všem nedostatku, a na to je buh tak zjednal, aby domyslem toho došel člověk, že chce-li bez nedostatku mjeti utěšení, v stvoření toho nenalezl, ale v samém stvořiteli. A tak svatý Augustin se i jiné s sebou popuzoval k milování boha, řka: Ó duše má, asa již mnoho lidí tohoto světa zkusivši, nebuď marna, hlukem marnosti neohlechni! Slyš, že tě volá slovo boží, aby se k bohu obrátila, u něhož jest utěšení bez zámutka. I proč jdeš od boha, po svém tělu se obrátivši? onť má, obrátě se, po tobě jíti. Minutíť mají všechny věci tohoto světa: ačť jest libé, ačť jest dobré, což je stvořeno, lepší jest i libější stvořitel všeho, a ten nikdy nemine. Ó duše rozumná! líbí-liť se která těla, boha chval v jich způsobu, a k jich stvořiteli milost obrať, aby ty v tom, že by těla oblíbila, sama se bohu nepelíbila. A pakliť se jiné duše líbie, neť i ty mají svú krásu, v bohu je miluj. Než i ony, jsú u vrtkosti a v proměně neustavny, ale, k bohu velnúc, budúť ustanoveny, a jinakť by také pryč, šly a zahynuly. Protož kteréž můžeš, s sebou k bohu táhni a řkúc jim: Tohoto milujeme, tohoto milujeme!, onť jest vše učinil, a nepieť daleko od nás, tuť jest, kdež vonie v své chuti pravda. Vnitřť jest v srdci, ale srdce je od něho poblúdílo. Navratte se odvrátcenci k srdci, milujte toho, jenžť je vás stvořil, i kam jdete, milujete-li dobré, dobré od něho pochodí, ale nicť tak dobré není, jako on; a ačkoli vše jest dobré, co je od něho, však bude spravedlivě hořko, co je nesprávně mimo toho milováno, od něhož vše jest. I toť nás ponúká, abychom boha milovali, že je nás stvořil bez své potřeby, jen abychom účastni byli dobroty jeho, a dal nám moc, abychom mohli býti synové boží skrze jediného přirozením syna jeho, pána našeho Jezu Krista, a dal nám rozličné své dary, i duchovnie i tělesné, a nad to slíbil nám v onom věčném životu mnohem většie. A ač kto oněch budoucích aneb i zde těchto duchovních jeho darov neumie obmysliti, viz zdejších tělesných darov, malí-liť sú? zdravie, síla, slušnost, rúcho a býti podobnu k lidem. Zač by dal oči, zač ruce, zač nohy, zač nos, uši? a tak i o všech jiných údech těla svého. A nemáme ani vlasový na hlavě, než vše darem jeho, a tak svými dary ukazuje to, že máme jej milovati.

Ze. jsa. tje. stupne. milovane. 162.

Tret' jsu vstupnove milovane boha zde na svete. Jedent jest vsetch obecny, kteriz pochaji sluziti bohu a lid jeho byti. Na tom ma kazdy do konce zivota sveho byti; neb jinak ten, ktoz ma rozum, ze jest vyšel z let detinnych a blazen není, nemohl by k spaseni prijiti. To je ten vstapez, draho boha vazlec, nade vse jej milovati, drzlec jeho prikazanie. Neb die syn bozi: „Milujete-li mne, prikazanie ma zachovavajte.“ A opet die: „Chces-li do zivota prijiti, zachovaj prikazanie.“ Jakzt bude milovane boha na tom stupni, jiz je plne milovane, ac i moz byti jeste vetsie: jako i male diete pravý jest a plný clovek, ac i moz byti jeste vetsi clovek. A tak milovane, kdyz bude jiz na tom vstupni, odzene smrtedlnu lenost, hriechu se protiviec a braniec, aby nicehoz neucinil, co je buoh zapovedel, a to cinil, coz je buoh prikazal.

Druhy stapeň boha milovane tech jest, kteriz nad obecny lid prospievaji. Kteriz jsu na tom vstupni, ti netolik to zachovavaji, coz je buoh prikazal, ale i nad to po tom stojí, coz se pánu bohu líbí, k němužto spasitel radí; a ac nevzniknu zvláštinnu zalíbeniu, aby vsecky rady drzeli, kterez radí čtenie svate k svrchování křestanskému, však v některé vniknu. Na ten stapeň vstupuj mnohé panny, vlovu ženského pokolenie neb mužského, jesto zvláštni slib činie, aby čistotu drzeli ke cti božie, a sdrzeli se pro nebeského královstvie dostojuost. Kteri také vstupuj v který zakon, na ten druhy stapeň vstupuj, neb se tu slibem zavazuj zvláste ke třemu: jedno k čistotě; druhé k chudobě, aby sveho nicehoz nemel; třetí ku poslušensvi podle tech ustavení, kteraz jsu v tom zakoně. A tak jedni zakoni jsu tvrzi v svych ustavenech, druzi lehcejši, v nichz maji zakonnici drzeti poslušensvie, a z lehcejšieho zakona, ktoz chce, moz jiti do tvrzieho, ale nemoz z tvrzieho do lehcejšieho. A ktoz zavize se slibem k čeniu takovému, jiz z slibu dlužen jest to drzeti, a ze z své vole učinil se je bohu dlužníkem i v tom, jehož je buoh všem neprikazal, ale jen radí k tomu táhne, bude odplatu nad jiné ve cti a v chvale nebeské mieti, ale také, upadne lit, s výšel upadne. Protož die písmo: „*Vovete et reddite.*“ „Slibujte,“ touž bohu sliby, „a plíte.“ A také

die: „Neklíbíš se bohu slib nemúdry a nevěrný.“ Nemúdry slib jest slibiti cos buď nestatečného; nemúdry slib jest vniknutí v ten zákon, kterýž vidí a rozumie, že nebude moci držeti zákona: toho ustavenie. A to je pak slib nevěrný: ústy slibiti neb postaví, nemienic toho držeti. Zdali je to 5 víera? Slušet k tomu stupni v něčem, táhnúti, kteříž jsú smilnější mimo obec, aby asa někdy podrželi se rad některých svatého čtenie, ješto by se tím řbili bohu nad obecný lid, ač i nesmějí neb nemohú slibem se k nim přivázati. Neb přikázanie jen od hříechu táhnú, ale rady i od přčin 10 k hříechu. Ne tak brzo v hříech upadne: jako dálj jsa od vody, netak brzo utone, a dálj jsa od ohně, ne tak brzo se zžže; a větší milost větší na věky chválu bude mieti. Protož sbožný v svatú milost postápi vyše, neb dále odžene lenost, pilnějie jsa vóle božie. 15

Třetí stupeň boha milování těch jest, kteříž již táhnú k svrchování. Kto je na tom stupni, toho trží v mysli veliká žádost a milost k bohu, by to byla vóle božie, rád by s tělem se rozlúce, byl již s Kristem, avšak trpí to, donidž buoh chce, aby byl v životu tomto. A zatím to má ade utěšenie, když 20 slyší neb vidí službu boží, chválu boží, myslí i mluví o bohu, anebo to činí, což vje, že je libé bohu, a nepatře na svú malost, ale jen na boží dobrotu, netoliko za pána bude mieti boha, ale také i za přitele. A toť jest, že je řekl syn boží: „Již vy jste přitelé moji.“ I máť, ktož je přitel, milosti 25 přátelské znamenie mieti. Přitel rád, dobře mluví o přiteli, rád o něm slyší, raduje se cti přitele, nezdá se práce, nésti práci k vóli přitele; vesel jest, když má přitele, táží po něm, když s ním není; též miluje i téhož nenávidí jako i přitel; a táhne, kohož móż, k milování přitele; dopřá 30 přiteli a prosí za, lecičos svobodně přitele. Die také Hugo, že duše toho, ktož je totiž na tom třetiem stupni milování boha, vždy jest čista, vždy pokojna, vždy v utěšení, vždy plna dobroty; silna a bezpečna v protivenství, drží smiernost v štěstí, a netbá na svět a učiní, že všecko to dobré, kteréž 35 kto učiní, jejie bude, když to bude milovati, a tím, což dobrého má do sebe, sdielna je s jinými. Kto je takový, neníť pilen tohoto světa. Buďto že chodí neb sedá, neb cožkoli jiného činí, srdcem boha neopustá, a chválí boha

milovanie i jiné k němu vzbuzuje. A netolik hlasem to svědčí, ale i svými činy, kterék jest hořka a nečista tělesná a světská milost; poamievá se cti a chvále tohoto světa, kárá náramnost světské smažnosti, a těch nemádrost ukazuje, kteříž v světě naději pokládají; diví se lidské slepotě, že kdy mohou tento svět milovati, an vždy hyně, všemi lidí a spílě, a všecky przní a činí z nich nepřátely božie, kteříž chtějí býti přátelé světa tohoto.

O milování bližního.

163.

10 Bližního milování jde od milování božieho. To máme od boha přikázání, aby, kdož boha miluje, miloval i bratra svého; neb je každý člověk stvořen k obrazu a ku podobě ství božiemu. Ktož miluje bližnie, ta ctnost vypudí z srdce jeho závist a nenávisť, a uvede milosrdenství, štědrotu, 15 šlechtetnost. A poněvadž všichni spolu jedno jsme těla církve svaté, jehož hlava jest Kristus, a každý z nás jest úd toho těla; zdalíž údové těla jednoho nemají milosti mezi sebou? Nemóžt oko noze v pravdě říci, byť mu jie nebylo třeba; smíž něha oku móż říci toho? A tak i o jiných o všech 20 údech; neb všech jest třeba, oněch k jednomu, drahých k druhému. Takéž i my máme se spolu milovati, ne proti bohu, ale v pravdě, čistě a řádně. A tof bude na proti bohu, když by ten hřiechu a křivdy nečinil, kdož miluje, pro toho, kohož miluje, ale aby v svatosti a v šlechtetnosti miloval 25 jeden druhého, zlého ničehož jeden na druhém nemiluje, a nechvále. To je pak v pravdě milovati; nejen mluviti, ale i skutkem milovati, ani jen ukazovati milosti v něčem v malém; ale opravdu milovati; pomáhajíc sobě, dobrého v svatosti a v šlechtetnosti. A to jest čistě milovati se, aby 30 vykáčena byla žádost smilného zapálenie. A to jest řádně milovati, když ten řád v milování bude, aby ti, prvě, anebo více milovali se, ještě jsou prvě a více dlužni milovati se, jakož sem tam napřed mluvil o tom řádu milování.

O stupních bližního milování.

164.

35 To milování bližního také má své tři stupně. Prvý jest nenáviděti žádného, nezaviděti žádnému; a viděl-li byť takovou nůzi a potřebu, že by zahynul bez pomoci, móže-li

pomoci jemu, pomoz! Pakli jest kto úřadu toho, že má zlé trápati, kteříž škodíce dobrým, zavinili sú, pokoj rušící, že pokoje s lidmi nejsú hodni: i k tomu jest lítost míti, že jsú takoví, ale právo ustavené učiniti. Neboť dobrým škodí, 5
ktož zlým odpúští. A máš obecné dobré váženo býti více, než dobré jednoho zvláště. Může to také ku prvému vstupni příslušet, když kto, ač i větší milostí než obecná miluje někoho, ješto je jeho dobrodějce a zvláštní přítel, a má milostí dlužen jest jemu. A řekl sem, že kto je na cestě spásenie, má každú z těchto slechetností asa na prvém jejie 10
vstupni míti; aniť by to pravé bylo svého nemilovati dobrodějce a přítele.

Druhý vstupeň bližního milování jest: nejen ne nenáviděti neb nezáviděti, ale až i číti v sobě milost k druhici, a tu pomoc i jemu ukázati, netolik jeliž by poslední jeho núj 15
viděti, ale i v menší jeho potřebě; poradovati se dobrému bližního a želiti škody jeho. A uškodí-li bližní, náhodně, rozhněvá-li se, skoro to spustí s nysli, jako když ruka urazí ruku neb nohu, neb klesne-li noha, nemstí toho úd uražený nad tím údem, od něhož má úraz. Může i to slušeti k tenau 20
vstupni druhému, když kto miluje znamenitě netolik své dobrodějce, ale i jiné, ač sú však i učinili jemu zvláštnie libosti, ale také i jedné nelibosti jemu neučinili.

Třetí stupeň milování bližního jest: když kto miluje až i nepřátely jako přátely; vždyť řka: milostí k přátelům 25
neujímaje, ale přátely miluje, miluje i nepřátely, své protivníky, a kdyby toho bylo potřebie, dal by i život pro jejich spásenie, jako je i Kristus umřel zámy. Tu milost bližním ukázal i onen ctný kmet v starém zákoně, jenž radějie smrt trpěl, nežli by jen ukázal, jako by jedl tu krmí, 30
kteráž byla v jeho zákoně zapovědiema, ano sluhý toho knále, ješto byl kázal připuditi jej k tomu, vidie jeho počestnosť, řekli jemu: „Nejez, ale jen ukaž, jako by jedl, a diemet, čas jedl, a ostaneš živ.“ Ale on radějie smrt trpěl, než by dal příklad jiným k zákona přestúpení. 35

165.

O p o k o r e.

A jakoz milování drží nás při dobrém, takéž pokora při pravdě. A pokora pýchu má vylúčiti a má k užtku zachovati všechny jiné ctnosti, neb ač by kto měl mnoho jiných

slechetností, bez pokory ztratit by vše: Příklad pýcha v srdce, kdyby pokora jiu nevyhláčila, vše by zrušila; jako kdyby vítr povál na hromadu píse, vše by rozdál. Měj kdo umění, měj moudrost, měj krásu: vše to zkazí, když pýcha s tím bude, protože velmi je pokorá ctnost potřebná. Ale vizte, co je pokora. Ne ihned jest pokora, v rúše pokoru chtíteti ukázati, pokora jest mysl své použití, vidíce své nedostatky. A tak die s Bernard: „Pokora jest ta ctnost, již člověk, právě se poznaje, obklesne v své mysl v sobě.“
 10 A to jest, že bých řekl: pokora drží nás při pravdě.

Máte i tomu rozuměti. Ačt některé podlé řádu božem způsobeného jsou nad jinými, a podle těch svých stavů, aby se v nich nenelbili, musejí nad jiné mieti se v rúše i v čemžkoli takovém; protof by jich srdce mohlo pokoru mieti.
 15 Avšak je to jako obecné: bude-li pokora v srdci, nedá v takových věcech upřelšiti; ukáže se květ pokory i na rúchu, i na postavě, i na řeči, sdrží člověka, ať by v tom nechtěl viděn býti nad jiné. A kdež jiu není, tuť se také i v rúchu pýcha akazuje, anot onen chce se ukázati rúchem neb takovým něčím nad svůj stav, nad své sbožie, nad jiné větším, než jest, a onen pak pokornějším, nábožnějším. Ale toť vždy řku: v tomž záleží pokora, aby člověk, poznaje se a stav svůj, i vřhl se v svém srdci podle toho. A kdyf by to bylo, nebyl by tak pifet znamení pýchy, v něčem by se i poškrnil, ne tak by jako na šperk a na postkoc své rúcho strojil, chtě i nad své rovné viděn býti a slováten, buďto v hrdém rúše a v přípravách, aneboll v pokorných přielš, ukázal by pokora svůj květ.

Chceme-li mieti pravé pokora, máme ve dvěm mieti poznání sebe: jedno je poznati, co jsme, a druhé, co nejsme. Když se v tom poznáme, co jsme, obklesníme v sobě v svých srdcích, uzřme, že nemáme čím hrdi býti. Neb sme hřšni, nestatečni sami v sobě a lutovi, zrodívše se z žen, krátký čas pobudem živi, a napluení sme mnohé biedy. Ač vzniknem jako květ, tudíž spadnem a nikdy v jedné váze ne-
 35 podržíme se.

Druhé, poznáme-li, co nejsme, také uzřme, že nemáme čím pyšni býti. Neb ač bychom co měli neb mohli, to bychom měli ne sami sebu, ale darem božím, dónidž on ráčí

a nič dále. A toť jest, ješto die svatý Pavel: „Co máš, jehož by nevzal,“ totiž darem božím, „a poněvadž si vzal, co se chlubitš, jako by to sám sebou měl?“ Křít jest, ktožt z darův božích chce hrd býti, a své chvály, „tom hledá, z něhož by bohu měl chválu vzdáti. Nebť die bůh skrze 5 proroka: „Chvály své jinému nedám.“ Dávát nám bůh dary své, ale chceť z toho sám chválu míeti. I jestiť nemůdrosť, když se chudý bohatým činí, tiem se ukazuje, ješto nenie. Kárát syn boží, takové v Apokalypsis, řka, z nich jednomu, „Dieš, by byl bohat, a by nedostatku v ničemž 10 neměl, a nevíeš, žes chudý a hubený, nahý, a slepý?“ Ale pokorným, ješto znají svú chudobu, die: „Blahoslavení chudí duchem,“ totiž ješto nejsou naduté mysli, v hrdosti srdce, ale súdem pravdy laciho se vážie, ač i mají které dary božie, věduč, že toho nemají sami od sebe. Čtem, že syn boží tak 15 ošvietil jednoho slepého, vloživ bláto na oči jeho, a pak kázal jemu, aby je smyl. Takéž bůh vložít bláto na naši oči, když nám dá poznati hubenstvo naše, nejednake, a tak užijme, čo jsme a co nejsme, a pokorú se laciho budem vážiti, ale proto draze vážiec dary božie. 20

166.

Ze jsú také stupňové pokory.

Z toho dvého poznánie máme trojí pokoru míeti. Jednu, abychom sami v sobě pokorni byli, druhé proti bližním, třetie proti bohu. V sobě sami pokorni budem; když znáti budem své nedostatky, a nebudem vysoce vážiti sebe. Pokora 25 proti bližním jest; když kto, znaje své nedostatky a, vida na jiných dobrého něco, i bude je vážiti nad se. Těť pokore učí svatý Pavel, řka; „V pokore májíc, výše nad se, jeden druhého.“ Těť pokora slušie mezi rovnými. A pak dvě k tomu přičinje svatý Pavel, uče, kterak proti vyším 30 pokorni býti máme, řka; „Poslušni buďte svých starších, a buďte jim poddáni,“ totiž v tom, v němž máte, jich poslúchati. Proti bohu pokora má býti; ve všem vidúe velebnost jeho. Jakož die s. Petr: „Pokorťte se pod mocnú ruku boží.“ 35

A prvý stupeň pokory jest, když kto, z poznánie sebe laciho se bude vážiti v své mysli. Tůť pokorú má každý vylúčiti pýchú z srdce svého.

„Druhý stupeň: přijetí to mile od jiných, když by jej
 lehce vzáli, a pakli by jemu čest činili, na lepšého jej
 vážec, tiem sě stydětí v svém srdci. Málo je v lidech té
 pokory. I neniet dáv, že máme i jiných málo šlechtaností,
 5 když té nemáme, ještě by jiných ostřehala a držala. Když
 bychom libů bohu pokoru měli, dal by nám pán buoh i jiných
 více šlechtaností. Neb stavení vyšiemu hlubokého je krum-
 festu třeba, aby z vysoka těžší pád nebyl. A pásof jest:
 „Buoh protiví sě pyšným, a pokorným své dary dává.“
 10 „Třetí vstupeň pokory jest: jsúc i velikým, býti po-
 kornu; ne k sobě čest a chválu obracujíc, ale ke cti a k chvále
 boží, a čím by byl větší, tím v sobě býti pokornější. Neniet
 to, dítě, bude-li ten pokoran, jenž nemá čím hrů býti, ať
 i to jest dobrá pokora; ale toť jest silná pokora, od níž
 15 sě ten neodvratí, jemuž velice čest, čím a má ode všech
 chválu. Nabit tomu jest mila pravda, když sdrží pokoru,
 ano jej chválá.

O trpělivosti.

167.

Z té dvójctnosti: z milování a z pokory pochodí
 20 trpělivost. Ua ctnost hnev přemáhá a vede nás ku pokoji;
 neb pokoj jest z protivenství nehorliti, a skrze ten pokoj
 máme k vyšiemu pokoji přijítí onoho světa, kdež pak ani
 čti budem co protivného. Antoš miení spásitel, kkaž, „V tr-
 pělivosti vaše budete vládnúti dašemi svými.“ A opět dít:
 25 „Blahoslavení, jenž trpie pro spravedlnost; neb jich jest krá-
 leovství nebeské.“ Pakli kto strpí pokorně která protivnost,
 ať by i dovinil sě toho, ještě bý ta trpělivost dobrá jemu
 byla. Ale také die svatý Řehoř: „Ktož tak trpí od bližního
 protivenství, že nespustí hněvu s mysli, ale hledá ku pomstě
 30 času, takový ať i ukazuje trpělivost, nemá jejie šlechtanosti.“
 Jestíť to způsob beží, že každý má něco, ještě by trpěl;
 neb k muhému dobrá jest trpělivost. I die svatý Jakub:
 „Trpělivost má dokonalý skutek.“ A ktož nemá v srdci tr-
 pělivosti, má tiem větší muky i zde na světě z rozličných
 35 pócet, a když na poslední súd spásitel přide, v hanbě ti
 budá, kteříž sů proň nechtějí trpěti, a on pro ny mnoho
 trpěl; a ti budú ve cti, kteříž sů pro něho mile trpěli. Ať
 toť jest proň trpěti, když kto alým nepochlebuje a jich zlostí,
 a jich bezduštva nepomáhá a nekřesťanských obyčejů, a trpí

ca pro toľak skrze toľak. A keď, zvlášť nie je to známe, že buoh toho miluje, komu dá nésti diel břemene svého, néco jemu zde trpíti dáda, jímž jej zde očistí od hříchův dopustilých, aneb nedopustilých. vystřeže a způsobí k nebeské radosti. Ano jdúc cestú, ktož komu viečo ufá, nékdy břemene svého dá přenesti jemu: takž i Kristus hleď, kto s ním milostivě ponese břiemě jeho utrpení, aneb protivnost; ješto je to břiemě, pravdu řkúc, naše bylo, ale on z své milosti učinil je svým břemenem, nesá je za ny; a tak své břiemě nazýváme již břemenem jeho. I rozdělil jest to své břiemě 10 spasitel po všech svých milých. Aj, čím znamenitějš, čím byli milejší bohu, vždy některé protivné puotky přepúšťal na ně, kudyž pak my chcemej toho prázdni býti? Dieš písmo: „Skrze mnohá protivensťvie musíme vjíti do kráľovstvie nebeského; a nebudem-li s ním trpíti, nebudem s ním kráľovati.“ Ale že je těžko trpíti, hodné jest a užitéčné nieti na paměti onoho světa muky, jichž zbýváme, zde trpíet eš 15 buď pro své hřiechy, ač však trpíte pokorně v boží milosti. Druhé, slušie pamatováti na utěšenie a radost nebeského kráľovstvie, kteráž dána bude za va trpkost; kterúz zde trpí 20 kto hleďe, kdy tam přišel, jakož die žaltář: „Po illi množství bolestí svých v sudci mém utěšenie, své obhraselila sú dnuší má.“ A die s Petřem: „V němž budete se yeseliti, ač zde nasíte, w zámute, pohýti málně. Illetie, slušie i na to pomysliti, co milovníci tohoto světa přetrpíe práce, neshadnosti 25 a protivensťvie, z něhož nejposléae potká je táha s hořem miesta útěchy, protože jsou pro marnost tolik trpěti. Čtvrté slušie pomysliti i na to, ješto die svatý Jeronym, řka: „I který je svatý, koranován bez trpělivosti?“ Znamenajme, co sú dřavní trpěti, a nebudeť nám těžko, což my trpíme; a mde 30 vše, co je syn boží, trpěl, a bez hřiechu sem přišel. Co pak my chceme, netrpíete, vyjítí odsud, v hřieše sem přišedše i v hřieše se starajete? Protož, pastme od tohu, byt řie, po naši vůli bylo, a miesta štíta trpělivost, mějme, utvářie ji příklady svatých, jakož štítý tvrdy žinie, umných zviešť 35 žilami a kožemí; trpěež radše s dobrú mysli tu, což buoh přepustí na ny, než se lepaie, a uslyšme od svého pápa a spasitele, že nám die: „Jakož ste byli tovarišie v utrpení moji, takž buďte i v radosti.“

O stupniach trpčlivosti.

168.

Svätá trpčlivost má tri své stupně. Prvý jest všech, jenž jsú na cestě spasenje: hněv smrtedný pohasiti v sobě a ne pokoru. Druhý protivestvím se nezaměti; ten vstupuň jest těch, ješto již prospěli, že ne velmi milují světských věcí; neb tolik ten bojí se ztráti něčeho, aneb pyše když ztratí, jelikož to miluje. Třetí vstupuň trpčlivostí jest, až i utěsne mieti z toho, když počká protivnost která, a k tomuž pomůká spasitel, řka: „Veselte se a radujte, neb odplata vaše
 5 kojná jest v nebesích.“ A tak svěť apoštolé, když je bilá, bičovali; že kázali vzkříšenie syna božieho, raduje se oň odtud, že se byli nalezeni hodni, aby trpčli pro jméno svého spasitele pohanenie. Dieť písmo o takových: „Budú obětovati oběť spravedlivostí; ješto sú jako mléko vodu mořskú.“ Moře
 10 jest hořké a trpčé; a mléko jest pochotné a sladké. Tenž pak mořské vody jako mléko sse, ktož utěsne má hořkým a trpčým protivestvím; a ten obětuje v tom oběť spravedlivostí, neb spravedlivé jest tím utěchu mieti, skrze už přede veliká odplata. A die s. Řehoř, že je věštá odplata, stpčeti protivnost pokorně a milé, nežli z jiných dobrot / činův. A podobně die to; neb trpčlivost musí mieti největšie dvě skľechetnosti: lásku a pokoru. Kdyby nebyl mil buoh, jenž
 přepůštie protivestvie, a jenž se chce dáti trpčlivému k odplati; a ten, ktož protivnost učiná, kdyby aspoň pro buoh mil nebyl; a kdyby trpč pokory (nemě) jak by se stěšil protivestvím? né, aně by strpčl, nerespe, neb nehledá, aby se pomstí nad tím. Ktož rád činí sobě pro buoh utěpenie; proč by rád nestrpčl; když kto učiná protivnost jemuž a ktož sám se činí nestatečným, proč nestrpč toho rád, když
 20 též řká jiní? Z toho jest zjevno; jak sú vědky v svém svrchování skľechetnostk. Ktož by byl právě pokorný, jak by rád viděl, když jej jiní ľacno vážili, jakoby se sám pokoril. Neb právě pokorný nemieni pokorným se ukázati, ale chce, aby jej mliž za nestatečného. Těž když kto rád
 30 činí sobě utrpenie pro buoh, také od jiného strpč protivestvie. Avšak ješto se nerozpakujeme, táhnem; jakž mohúc, k svrchování jako k cíli, možo pán buoh naše nedokonanie doplniti, aněť jen to jsú střeci, ješto vždy v oň ukazují, ale i tiť také jsú, kteří blíž oň střeci.

Z milovania a z pokory a z trpéливosti pochodie poslušnosť, o n'omž die písma, že je lepšie, než oběť, neb v obětech oběťujú bohu kozlové maso neb býkové, ale v poslušnosti svú vlastnú vôľu; neb poslušnosť jest vôľu svú vyšk'nému svému poddati. A tak najprvé jsme poslušnosťvím bohu dlžni, a potom také i lidem. Lidem bývame dlžni poslušnosťvím, ale však ne proti bohu. A tak die s. Augustin rytieróm: „Kaže-liš ciesař v boj, jeř; ale kaže-liš zapřieti Krista, toho neřik.“ A svatý Pavel, dav křestanské viery naučenie, řekl: „Byť vám i andělé jiné veleli, neposlúchajte.“ Věděl je to s. Pavel, že by anjělé nevelili proti bohu, ale toho je vystřichal, že ďábel mohl by se někdy jako anděl ukázati. Protož což by velil, neřku člověk který, proti pravdě poznané, ale byť se pravil i andělem, nesluřie; toho poslúchati. Ale v tom, což sluřie, což není proti bohu, máť býti mezi lidmi poslušnosť; neb tak, jest božie zřizenie, aby jedni byli nad druhými. A ten řád chtěl jest mieti i mezi anjely i ve všem stvořeni. Tak i rozumné stvořenie vládne nerozumným, jakož vidáme, že zahradník povede dřevo, aby rostlo na výř. neb na široko, kovář železo potáhne podle své vůle, člověk mdlý bude vládnúti silným, koně, a tak i o mnohem jiném, k němuž jest to kakés i n'omž tváři poslušnosti. I jest tiem veliké ukázanie, že lidé božím zpřebením mají býti v poslušnosti. A nad to, ne všem je dáno ne všem býti rozumnou, i jest hodné, v čemž kto není tak rozumem, aby poslúchal v tom rozumějšieho; a tak, jeřto někte jest z práva v poslušnosti druhého, m'oz se nahoditi často, že pavelb vyřieho svého, a ten vyřší bude užitečně poslúchati jeho. A tak rataj jest v poslušnosti pána svého, avřak často pán užitečně poslúchá rataje svého v některých věcech. A to jest, že die *philosophus*: „Každému, jenž je rozumný v svém řemesle, sluřie věřiti.“ A svatý Pavel die: „Važ nad se jeden druhého, neb jedenť má v jednom něco rozumu nad druhého, i m'oz každý, v něčem druhého nad se váže, poslúchati.“ Čtem, že onen, jeřto byl Davida roznával svú hrubost, užitečně své ženy uposlúchal, že dal jí k němu s dary jeřti, aby ona nalezla jemu milost. A však, aby v tom nebylo neřádu, kdyby každý chtěl rozkazovati, máje se každý

za múdrejšieho; jsú znamenití stavové lidští v dostojeuství, jedni v běhě svétském, druzí v duchovním, jejich zvláště mají v tom poddaní jich poslúchati, v čemž jsú pod nimi, duchovních v duchovních věci, svétských v svétské. Néb po-
 5 navadž člověk nesdržal v ráji poslúšenství, ješto je mohá sdržeti lehce v tom, což je býj jemu buoh prikázal, přičte je na to spravedlivé, abychom, jeden v druhého jsa poslúšenství, svého hřiechu pokutu měli. Jest pak příčina zvlá-
 10 štnieho poslúšenství, v něž mnozí vnikují z své vůle; jako je to zřejmo do těch, ješto jdú do zákonů, aby úplně pýcha byla přemožena a svá vůle nezavedla. Čím to bude větší a upriemější pro buoh poslúšenství, a věčné odplatě větší chvála z něho bude. V tom velikost poslúšenství záleží, když bude nesnadné rozkázáno, a ten učiní to, veliké od-
 15 platy zaslúží z toho; a zasě, čím kdo lehčejšieho nenúčí, když ten rozkáže, jehož z práva má poslúchati, více vinen bude. Upriemost pak poslúšenství v tom záleží, když kdo drží je z milosti a z pokory. Někteří pro bázeň pomsty drže poslúšenství, jako vol neb kón táhnú, bitie se bojeoc
 20 a někteří poslúchaj, užitka svého v tom hleděc, jako krahujec uhojí křepelici; ale sám pro se činí to, chtějí smiesti. Těch obojích poslúšenství nejdeť z šlechtynosti plně; ale když jde poslúšenství z milosti, z pokory a z trpělivosti, to je šlechtynost z milosti upriemé, z trpělivosti veliké
 25 a z pokory veliké.

O stupních poslúšenství. 170.

Toho poslúšenství, ješto je čtnost, třie jsú stupňové: Jeden jest všech lidí obecnie, kteří mají spasení býti; neb každý, ktož má býti poslúšen, má zachovati desatero božie
 30 prikázanie a poslúšenství v sedmere kostelnie svátosti, a svých starších prikázanie v tom, v němž má jiných poslúchati kterých podle jejich úradů. Néb každý má držeti obecná ustavenie té země, v kteréž jest; neb města toho; neb rádu a stavu toho, v kterémž jest; a co je od dávila
 35 ustavením neb obyčejem potvrzeno, k své libosti neměl bý toho zrušiti lecktós. Dieť svátý Augustin: „Zborečena stránka, kteráž nedrží se své strany větší.“ Avšak die také: „Což by zlé bylo; ač i od dávila, toč nemá obyčej slúti; ale zlost

zastaralá. Protož zlý, nehodný obyčej nemá býti držán. K tomu poslušeství rozličné máme staršie, jichž máme poslúchati podľa ustavenie vyššieho.

Druhý vstupeň poslušestvie jest, když kto z své vůle dá se někomu v některých věcech, neb do některého času, 5 aneb podle ustavenie neb řeholy neb stavu tohoto zákona, neb tohoto.

Třetí stupeň jest, když kto ašbi někoho ve všem poslúchati, v ničemž nechtiac své vůle mieti. Ale toť se samo vymínjuje, že proti bohu a proti zjevnému ustavení zákona 10 svého neb stavu nemá žádný pro poslušestvie činiti, ani což by byl hřích smrtedlný; ale někdy má toho nechati člověk pro poslušestvie, ješto je dobré. Avšak řku také: neníť bezpečné leccikomus vaikniti v takém poslušestvie, neb jest mnoho živých lidí v jich úmyslech. 15

Mož i jiný rozdiel býti poslušestvie ve tři stupně, jelikož k toho úmyslu, ješto je drží. Prvý jest poslúchati z bázní pokuty neb z bázní hřiecha; druhý vstupeň poslúchati netolik hřiechu se bojice, ale pro čáku odplaty; třetí jest netolik rozkázané učiniti, ale i nad to, což by mohl rozuměti, 20 že by chtěl tomu ten, jehož miení poslúchati. A toť jest, že mnozí netolik přikázání božích poslúchají, ale i toho, jehož nepřikazuje, ale jen rádi, vidúc, že je to libé bohu.

171.

O netbání sbožie.

Netbání sbožie řku tu ctnost, ješto vyhoní lakomstvo. 25 Ale ač tu šlechtnost tak jmenuji, přetel nemiením, byť to netbání sbožie chvála mělo, ješto jde z lenosti a z jakéś mysli opátané; ale tu šlechtnost a ctnost srdce miením tím jmenem, ješto kto pro buchu a pro milost pravdy nepodrobí svého srdce sboží tohoto světa, by je tak vážil, nade všechno 30 jiné, že by jan jamu rebil, v něm své naděje položil, a kudyž moha, pravdu neb křivdu, dobýval, jeho neb držal ctně neb nectně. Ale ač má sbožie, drží se jeho, jako je řekl David: „Bude-liť vám sbožie přibývati, nerodte srdce přikládati.“ A jako je svatý Pavel rozkázal Timotheovi, biskupera jej 35 ustavit, řka: „Přikaz bohatým tohoto světa, ať své naděje nepokládají v tohoto světa nejistém sboží.“ Avšak řku i to: Ktož téhnú k syrebování, nesnadnět purjdu, jauc sbožím tohoto

světa obvášání. Čtem, že proto židé nespěšně brali cest z Ba-
 bylona do Jeruzaléma, že byli v Babylone rozličného jmění
 dobyli sobě. A řekl: je to i sám spasitel, že je nespěšně
 bohatému vjíti v království nebeské. Což sám Kristus
 řekl, kdo chce co proti tomu říci? Ale toť pravím: dočkati ctnost
 jest, vše opustiec, chuda býti; však řku: bylo-li by dříve
 opustiti to, což mož, kdo držeti v pravdě, a pak hrditi a po-
 chlebovati, chtěc potřebu míti? Lépe je níže státi, než
 s vysoka upadati. Praxdať jest, žeť jsou osidla v zboží;
 10 a takéť i v chudobě jsou osidla. Bývá to, že někdo, chtě
 pokoj míti, opustí to, což je měl; i bude velmi více míti
 nepokoje s chudobou. Některá, mají podobná službu; skrse
 než by potřebu měla, i nebude chtít služiti pod jansenem
 náboženstvie: pak musí chudobě služiti velmi tieže, a lóh abj
 15 lsti a bekharstvie a pochlebenstvie nepříteli; chtěc aby jim
 dávali. Dobré by bylo, opustiec všechno, a býti cti tohoto
 světa a jen býti v žádosti nebeské; ale ne všem je to dáno.
 I diet. s. Řehoř: „Chťel bych napomenúti vás; abyste vše
 opustili, i nezám. Ale toť řku: nemóžete-li opustiti věc
 20 světských, tak je držte, jakoz by vás svět nedržal jinní. Vzte,
 abyste vy měli ty věci světské, ale ne ony vás; a domysl
 vaše nebude tak přemóžena milováním těch věcí světských,
 až by: ne ona, nad nimi panovala, ale ony, nad ná. Jméte
 ku potřebě světské věci, ale v žádosti nebeské, ať tak služie
 25 tělu věci tohoto světa, aby nebyly převadny mysli. A kteříž
 by takoví byli, ti by požívali světských věcí, ale nic by
 s hříchem nechtěli míti, a z toho, což by měli, věc by
 odplatu hromáždili.“ Toť je k světským mluvil svatý Řehoř

O štedrotě.

172.

30 Ta ctnost štedrta, jenž se lakomstvu protiví; také má
 tři stupně. Prvý jest všem obecný: nic bezprávě nedobý-
 vati, a zle dobytého kterúzkoli nepřímostí nedržeti,
 a svého věrně dobytého naznáma v potřebu udělit, ofery
 a almužny činiti, desátky, a nichž kto sedí, dávat, dluho
 35 izádnému nezadržeti, a myslí k zboží nepřikládati velmi.
 Takí sú, mož, bývali v zákoně starém světí lidé, ješto: mievali
 zbožie bez lakomstva.

Druhý stupeň té ctnosti jest: nic mimo potřebu nechtěti
 mít. Ale mnozí velmi široké meze potřebám svým naklá-
 dají. Doniž někdo málo má, dotud die, že něčeho ne mnoha
 bylo by jemu potřebie; a jakž bude více mít, tak bude
 větší potreby mít. Tonsat Seneca die: „Potámeš-li k svému
 mpení, nikdy bohat nebudeš; neb což by dosti bylo přirození,
 to je lakomé žádosti vždycky málo. Opat mezi jiných
 nechce, jen když nemož dosáhnúti čeho. Jakož o jednom
 takovém praví čtenie, když se jemu mnoho obilí úrodilo,
 neřekl: více mi potřeba, než mohu schovati, ale dřevnie
 stodoly sbořil a větší postavil. Takéž i mysl lakomé, jakož
 mož více dosáhnúti, tak ne po dřevnie potřebě stane, ale
 vymyslí opět jiné potreby, ještě nikdy nebudú moci naplnény
 býti. Avšak i to přide k božímu sádu, nebž on vie, co je
 dosti spravedlivé potřebě naše.“

173. O skrovnosti.

Skrovnost pokrmu má oděhati hříech obžerstva a lakoty.
 Ta ctnost záleží ve třech. Najprvé v tom: aby po rozkošném
 jedení a pití nestál člověk; druhé: aby nejedl a nepil mnoho
 a vždy, ale což je komu vhod a časem svým; třetie: nehltati
 kvapně, jako vlk hltá neb pes neb švině. Ta skrovnost od-
 honí hříech lakoty, střízvu mysl učiní, a ktož méně ztráví,
 méně jemu třeba dobývati, a v čemž kto ujme sobě libosti
 své pro boží milost, neztratí odplaty od pána boha. I jest
 té ctnosti prvý stupeň, neobjedati se a neopíjeti, a nejísti a ne-
 píti leckdy, ne v čas svůj bez potreby, a posty držeti ustávené.
 Druhý stupeň, když nad to někteří masa nejedí; vína
 nepijí; i cos buď takového.
 Třetí stupeň jest, tak přemoci lakotu, že aby nic pro
 chuť nejedl, ani pil, jedné léda přirození zachoval. Takému
 lidi táhnúti nechci; nebž tu mnozí přemáhají se a zkráňjí
 své přirození; nežť toť fku, že té ctnosti na prvém stupni
 každý má býti.

Mohuť i jiné tři stupně té ctnosti položit. Prvý bude pokorně strpěti nerepcíc, nemá-li toho, ješto by rád jedl nebo pil, vzpomenúc, že nejen on sám jest ten, ale mnozí jiní i toho nemají, ješto on má.

5 Druhý stupeň smiernosti bude v pokrmu, ač by mohl dobytí sobě toho, co by rád jedl neb pil, ale nechce pro tak nepilné, bez něhož móż býti, sobě neb jinému veliké práce nečiniec.

Třetí stupeň mohl by býti, když by kto, maje před
10 sebu dosti rozkošného jedenie a pitie, i nechal toho, nechťe kochati se v té libosti, ale jedl by a pil sprostnějšíe, ačkoli, jelikož k chudobě, větší jest nemieti, co by žádal, však, jelikož k síle smiernosti, větší jest, před sebu majíc, přemoci žádost. Ale velmit jest bezpečnějšíe takové od sebe
15 dáliti věci, v nichž libost má tělo. Nenieť múdré, mohúc dále býti nepřietele, i připustiti jeho blíž k sobě. Bývalit sú přemoženi, kteřížt sú své síle ufali velmi.

O čistotě.

174.

Čistota jest veliká ctnost, a v jejie jmenu viděti jest
20 chválu jejie, že čistota slove; neb mezi jmenem čistoty a šefedstvie veliký jest rozdiel. Čistota jest všem liba slyšeti, a šefedstvo všem je mrzko. Nemienimt tuto panenské čistoty, ale sdrzenie v čistotě, ač i po ztrátě panenské. Tomuť sdrzení řku tuto čistota, ještoť má hřiech smilstva
25 vylúčiti. A ta čistota jako i jiná ctnost máť své tři stupně.

Prvý jejie stupeň jest: kromě manželstva skutku tělesného prázdnu býti, i takových oplzlostí, neb v mysli s libostí rozjímánie o takových věcech, ješto k smilstvu roznécují. Kteřížt by nebyli asa na tom stupni čistoty, zahynulit by
30 ohněm smrdutým, té nečistotě připraveným, jako Sodoma to město pro svú nečistotu zahynulo, z něhož pán buoh vyvedl Lota, a ukázal anjel Lotovi jedno malé město, kdež by mohl život zachovati. To město malé znamená tento první stupeň čistoty a stav manželský. Ale jakož to tělesné bylo,
35 že Lota v tom malém městě zarážel smrad z Sodomy, když hořalo to město, z něhož byl vyšel, a on, zhroziv se, vyšel výše na horu: takéž toho prvního stupně čistoty, totiž kto je v manželském stavu, dotýkát se smrad té smilné nečistoty.

Avšak by v tom městečku mohli život duše své zachovati, když sú vyšli z šeredstvie smilstva neřádneho, ale že blíž jest ten stupeň smradu, a ta vóně nečistá zarážie jej, móż-li kto, vstup výše na horu vyšie čistoty, jako je byl Lot učinil, tím smradem se vzhroziv. 5

Druhý stupeň té čistoty jest: ktož pro milost boží vstúpí výše, že i manželstva chce prázdnen býti, aby jeho onen smrad nezarážel. Ale ten, jenž by vstúpil na ten stupeň, pilen by měl býti toho, aby v něm skrocena byla v mysli ta hnutie prvnie k takovým postavám smilným. Neb ač kto 10 vstúpí i na ten stupeň, móżt se svým netbáním dopustiti a obmeškáním, že opět bude s žádostmi tělesnými v nepokoji. Čtem v písmě, když byl buoh poddal všecky nepřátely synóm izrahelským, a kázal, aby je všecky zahladili, a oni to obmeškali, toho pokolenie ne všeho zahladili, potom skrže 15 to mievali nepokoj. Takéž bude člověku poddána žádost smilná, a člověk netbá, by ji ovšem dorazil, ufaje sobě, péče na to nemaje, by kdy jej přemohla, až počne taková ochotensvie mievati s někým, aneb bude v mysli s někakú libostí o takových věcech rozjímati, až se opět v něm i rozmohú 20 ty žádosti, a síly jej zbavie a oslepie. Jakož se je Samsonovi přihodilo, že pak posmieváno se jemu, a táhl ve mlýně samotiežném. A to je naň skrže to přišlo, že žádost ženská přemohla jej. A pakliž by koho tak ovšem hrubě nepřemohly ty žádosti, neb ta ochotensvie s někým, neb v mysli 25 s libostí o takových sliénostech přemietanie a na jevě nepodtrhly a nezšeredily takové postavy; ale ve sněť podtrhnú a zšeredie až do oblitiny. Avšak tomu rozumějte, když je žel na jevě toho, že je tě to tak přemohlo ve sně, a nedals na jevě dobrovolné příčiny k tomu, oplzaje se tak s někým, 30 neb s libostí přemietaje v mysli o takovém něčem: ještět by nebyl to hřiech veliký. Nemni, byť proto lépe bylo v manželství býti. Nechciť i toho minúti, že když Lot, vzhroziv se smradem oním, v němž Sodoma zahynula, ješto v tom městě zarážel jej, ješto je anděl ukázal jemu, řka, 35 že tu móż život zachovati, ješto sem řekl, že móżem jím manželstvo rozuměti: vyšel a výše vstúpil na horu, jenž, v Sodomě bydle s nečistými, čist byl, a tu, ubezpečiv se, dal se dcerama oklamati a spal s oběma. Ó! co je těch,

ješto, odpovedúc sě manželstva, u vyší stav vstupujíc, některé s svým faráfem, se knězem dopustie sě. Kněžief kárati nesměji. Avšakť řku, že by lepší v manželství byli, jsúc chudými vladykami nebo mlatici, než tak zlú kněží v takovém neřádu. Majíc nad lid obecný světější býti, i budú u větším šeredstvu, než lid obecný. Sami vizte, slušné-li je to? V zvolají na člověka sprostného, že bydlí s ženú, neoddada sě. A chválím to, že tak volají a bránie neřádu, ale kakž pak, bude-li sám s ženimú svú několik let, s níž sě je neoddal?

Třetí stupeň čistoty byl by, kdyby kto tak ukrocenu měl tělesnú žádost, že by ižádné již libosti neměl k takovým věcem, a tak nemieval by ani snem rozdráždění skrze taková vidění, ač by i přišlo někdy to rozpuštění a oblitie, jakož bývá, ale to by sě stalo tak pokojně, že by s tiem neměl ižádného vidění, spě, takového. A ačť je to říedké: všakť pán buoh móż dáti své dary, komuž ráčí.

Že je vše vhod dobré.

175.

Toť řku pak o všech vóbec ctnostech: každát má podle sebe s obú stranú neslušnost, a sama drží prostřednie miesto. Ktožť nedotáhne ctnosti, tent jie nemá; a ktož přetáhne přes cfl jejie, také je jí minul: ale v svém v středniem miestě, jako v prostředce, v hodné míře, u váze, v počtu jest šlechtnost. Jediné k bohu milost nemóż býti veliká přieliš, leč by kto řekl, by to byla milost boží, ješto by kto učinil něco nemůdre a nerozumně; ale v pravdě milování boha nemá miery. Směj, což můžeš milovati, ještět je vždy nad to hoden většieho milování. A tak, ať řku jedním slovem: každá ctnost má býti s opatrnú rozšafností a v své hodují smiernosti a v síle mysli a spravedlnosti; nebť by jinak nebyla ctnost. Býváť i to, že zlého ducha návodem, jenž, což je dobré, vše by rád zkazil a zlé uvedl, lidská nešlechtnost, uzřieć v jiném pravú šlechtnost, dá jí jméno nešlechtnosti. Bude-li kto smierně a skrovně živ, nazovú jej skúpým; nebude-li v řeći neb v smiechu rozpuštěn, nazovú jej smutkem; přisnému řkú ukrutný; ktož horlí z toho, ješto sě děje proti pravdě, řkú: „bláznovú má smělost, jest své hlavy“; bude-li v pokojném náboženství, řkú: „lení jest, a kakýs jako

odjatý“; bude-li utrpení velikého, řkú: „není múdrý“; bázni božie vzdějí „úzké svědomie“; ktož se hluku pokrývá, řkú jej obláštním neb nevlídňým; ktož by nechtěl, by kto pohoršil se skutkem jeho, pokrytcem jej řkú. A tak jest i v jiných takových věcech.

5

A opět zase budú hřiech chváliti a šlechtností nazývati. A ješto je větší žalost, že i ti, ješto chtie duchovnie býti a vódce lidští, rozpuštění bývají v lehkostech, až někdy i s nekázní řkú, že je dobré tovařiské utěšenie; pýchu a hrdost v rúše, v ztravě ctností menují, a lakomstvo nazovú 10 múdrostí, lenost nazývají pokorú a nemúdrú rukotržnost štědrotú. A takt jest i v mnohém jiném, mezi niž jediné dar ducha svatého, jenž je duchov rozeznánie, móž rozsúdiť, kdeby nebylo pochybeno ani na levo, ani na pravo, aby neměl zlého za dobré, a dobré za zlé, a nemútil se proto, že 15 by se zlým nemohl slíbiti. Prosmež k tomu božieho daru, abychom, počnúc, v drahých šlechtnostech prospívali, až bychom i došli jich svrchovánie, abychom jimi najprvé bojovali proti hřiechóm jim protivným, a tak je ctnostmi přemohli, odolajíc jim vítězně, a pak abychom tak jměli ctností 20 v obyčeji, abychom v pokoji v nich se drželi bez těžkého pokušenie, vzdávajíc z toho bohu dieky, a k chvále jeho řkúc u velikém utěšení, ješto die žaltář: „Podte a vizte skutky božie, kteréž je položil na zemi k divu, ukrotiv boje až i v posledních mezích země. Tať jest proměna ruky boha 25 najvyššieho!“

Počínají se knihy

176. o tom, kterak bojují hřiechové proti ctnostem, a najprvé pýcha proti pokoře.

Hřech řekl dřeve, že sedm šlechtností mají vyhnati sedm 30 hřiechov smrtedlných. Poslyštež něco o tom sváru neb o boji těch hřiechov s ctnostmi. A také slyšte, jakobyste nápodobně od svatého Augustina slyšeli to v těch jeho knihách, ješto slovú *de conflictu viciorum et virtutum*. Ty knihy počíná s. Augustin, řka: „Hlas volá“ etc. 35

Pýchať ten svár počína, chtiac podobnosťvím aneb podobnosť pravdy nekaké podtrhnúti a zavesti, aby člověk pokoru opustil. Ona je tak i anjela s nebe ku pádu pripravila, a člověka, že je ráj ztratil, a i dnest mnohé lúpf
 5 na cestě spasenie z božích darov. A nebývát pýcha toliko v hrdých, světských přípravách, ale i v sprostných. Neb bývají i pokorú nemúdrí pyšni. I bude řeci lstivá pýcha svým vnitřním duchovním mluvením: „Co by se nížil? všaks lepšího urozenie, než tito; bohatější jsi a dostojenstvie vy-
 10 šieho; jmaš přátel více postatnějších; jsi krásný, vzácný, silný, múdry, jsi počestný, slušný. Nedaj těmto neb těmto předčtí před sebu, tobět slušie nad ty mieti se.“ Aneb i z duchovních dobrých věcí budeť se lúdití v srdce a řkúc: „Tys lepší, než tato, nábožnější, postíš se více, v rúškách
 15 svých sprostnějie chodíš a nábožnějie, pokornějie.“ A tak cos buď i jiného bude v srdci hubená pýcha štěbetati, netbajíc, v světském-li běhu, či v nábožných obyčejí, leda srdce, v čemžkoli mohúc, podnesla, aby člověk výše se vážil a jiné níže proti sobě.

20 Ale pokora die proti pýše: „Nedaj se podnesti pýše, pomni, žes člověk z ženy narozený, a krátky čas živ jsa, naplněn jsi mnohé biedy. A pakli máš co mimo jiné, tím jsi povinen více bohu. Komuť jest více dáno, potřebujít od něho více. A sám sebu ničehož nemáš. I toť jest dar
 25 boží, ač kdy učiníš co dobrého; a kdyby již to vše učinil, což by měl učiniti. A nad toť řku: nemni, by jedné ty sám měl dary božie, aneb byť to, což ty máš, najvzácnějšíe bohu bylo. Kto to vie, kto svého užive lépe? Nevieť člověk, milosti-li jest hoden, či nenávisti, všeť jest v nejistotu zachováno k času budúciemu. Ó! co se jich odvracuje, ješto chvalně dobré počínají. A jedna-li lodie zahyne s kúpí v moři
 a již blíž u břehu? A takéť bývá, že mnozí zle počínají, a opravují ku posledku. Protož nehrdaj jinými, a toho, což máš, nepropychuj. Nezachová-liť pokora, z těch darov božích,
 30 ještoť buoh dal, více-li máš a více ztratilš? Pohavadžť je anjel sstrčen s nebe v pyšné mysli, kterak ty chceš vzhóru do nebe, pyšnú mysl maje? Nejdí po tom, ještoť je pro pýchu z kraje, světla dolový upadl ve tmu; ale jdí po svém spasiteli, po němž jda dojdeš světla věčné radosti. A učí tě, v čem

by šel po něm, řka: „Učte se ode mne, nebť jsem tichý a pokorný srdcem.“ A dieť i to: „Ktož se výší, ponížzen bude.“ Protož, naň zřiec, pokory se držme. Aj, on, jsa roveň bohu otci, pokořil se, člověčenstvie přijem, byl poslušen až do smrti, a do ohavné na kříži smrti. A když se je tak 5 ponížila božská velebnost; čím chce zpurna býti lutová člověcie křehkost?

177.

Co zlého drží se pýchy.

Pýchat také jmá své zvláštnie neřády, ješto jí pomáhají proti pokoře. S pýchút jdě chlúba, pokrytstvo, pohrzenie 10 starším. A pokoře také pomáhá bázeň božie, milost pravdy a poslušenstvie. A tak v tom sváru chlúba táhne srdce člověcie k sobě, aby pak pýše vrobila je, a jako řkúc: „Ukaž se před lidmi velebně, ctně, v rúše dobrém, na ztravě, na čeledi.“ A také k tomu někdy táhne chlúba, aby to dobré, 15 což činí člověk, zjevně činil, aby z toho měl od lidí chválu, a jako řkúc: „Ukaž se, ať jeden druhému budú o tobě praviti; nebť nenie na tom světě nic lepšího, než dobré slovo.“ Ale bázeň božie proti tomu die: „Což činíš, ješto činiti máš, buď zjevně neb tajně, čiň ty to, ne aby od lidí chválu měl 20 z toho, ale aby tvá pravda od věčné pravdy chválu měla, žes to činil, cos měl činiti. Té neztracuj, pro marné chvály od lidí žádost, věčné chvály od samého boha a cti věčné mezi syny božími. Aj, král Asverus chlúbny již minul, též i Alexander, ješto pilně stáli po tom, aby slovútni byli na 25 světě. Což mají již skrze to dobrého? Neb ač lidé pochválé koho, jehož pohyzdí věčná pravda, lidéť jeho neobránie, když pravda mocná súditi jej bude. Protož ničm se nevznes; a taj, činíš-li co dobrého. Avšakt řku: pronese-liť se, ne tiem, by ty chtěl od lidí z toho chválu mieti, žes to dobré učinil, 30 nebudeš vinen. Dvět je spasitel rozkázal, a zdát se protivné sobě; ale oběť je pravé podle úmysla rozličnosti. Jedno je řekl: „Nevěz tvá levice, coť činí pravice tvá; ale ve skrytě buď tvá almužna.“ A druhé die: „Tak svět světlo vaše před lidmi, ať by, vidúce skutky vaše dobré, chválili otce 35 vašeho, jenž v nebesiech jest.“ Ale rozdielť jest, ktož své chvále chce z svých skutkov od lidí, a kto v tom, hledá chvály božie, což činí dobrého zjevně; umieť buoh ty úmysly

rozeznati. Aniž toho odmítávám ovšem, byť některým stavům neslušalo, nebýti špatnu v rúchu, v ztravě, v čeledi. Neb ohyzdat jest špatnost. Avšak jest z písma k tomu naučení: poňavadž pochýlen jest k chrdosti člověk a k žádosti marné
 5 chvály, aby v tom byl velmi opateren a při sobě, aby to nepodtrhlo jeho, když se musí někdy podle svého stavu ukázati nad jiné v takových věcech. A tak praví písmo, že ona králová Hester bývala v koruně a v králově přípravě, ale v srdci je při sobě byla. Takto je mluvila na modlitvě
 10 před bohem: „Ty víš, bože, žeť v mrzkosti jmám znamenie pýchy a své chvály, ješto nosím na své hlavě ve dnech mého okázanie, a tak mi jest to ohavno, jako rúcha ot nemocné ženy, anižť ho nosím, když mohu toho prázdna býti.“ Tak čtem o svatě Alžbětě: před mužem, že kněžna byla, chodila
 15 přípravně, zjevně a zřejmē v dobrém rúše; a když jeho nebylo, nehledala v tom chvály marné, prostě chodila jako vdova.

Pokrytstvo jakoby tak řeklo v srdci: „Aě taký nejsi, z něhož by měl od lidí chválu, ale ukáž se dobrým, tak tě budou mieti, jakož tě uzřie.“ Ale dieť proti tomu milost
 20 pravdy: „Ukážeš-li se dobrým, nejasa, zlého přičiniš ke zlému: lsti křivé ukázanie k tomu, že nemáš té dobroty. I chceš to vážiti výše, aby tě lidé měli za dobrého, nežli, by tě buoh dobrým viděl, ano vše buoh konečně sádití bude. Volát spasitel, hřeze pokrytcóm a řka: „Běda vám! jenž to, což
 25 je svrchu vně, činíte čisto, a vnitř jste plni nečistoty. Běda vám, pokrytci! jenž podobni jste hrobóm zbieleným.“

Starším pohrzenie také z pýchy pochodí a die: „Jižť staří nesmyslé, co chceš dotud otce neb mateře poslúchati, neb kněží? a ty sám lépe rozumieš a vieš, co máš činiti
 30 a co má býti.“

Ale ctnost poslušenstvie die: „Poněvadž máme poddáni býti bohu, tehdy máme poslušni býti rozkázanie člověčieho, nebť je buoh přikázal, řka: „Cti otce svého i mateř svú.“ A syn boží řekl starostám kostelním: „Ktož vás poslúchá, měť poslúchá, a ktož vámi pohrdá, mnú pohrdá.“ Nezdá-liť
 35 se ten hoden, aby poslúchal jeho, jehož je buoh dopustil k úřadu: pomni, žeť má již od úřadu dostojenstvie, a pán buoh, komuž chce, móžť úřady své poručiti. Poslúchajž božieho úředníka pro boží dostojnost, cožť skrze něho při-

kazuje. Neníť moc od jinud, jedné od boha; ktož se moci protiví, božiemu zřízení se protiví. Ne na toť mají poddaní zřieti, kterací by měli starší býti, ale na to, co jim přikazují svým úřadem. A tak věda spasitel, že takoví zlí budú úředníci, dal obecné naučení, řka: „Coť vám řká, to činite, ale coť 5 činie, toho nečiňte.“

178.

Co se drží závisti.

Z závisti pochodí nenávist a pokátnie cti utrhanie druhému, a tať se protiví upriemo milování bližnieho i s těmi pomocemi ohyzdnými. Závist die: „I, že se tomu neb tomuto 10 tak dobře děje! že má chválu, že je vzácen! Aj, kakť z hubené věci zjide vzhóru!“ Ale milování bližnieho to puď závist z srdce a podněcuje srdce, aby v dobrém bližnieho utěšení mělo a povstalo k chvále boží.

Nenávist pochodí z závisti a z hněvu, a ta ovšem ruší 15 milování, než již-li ji jest, když přide, zbořila ovšem. Ale milování bližnieho die proti nenávisti: „Pro to zlé, což mníš do toho; neb pro tu protivnost, kterýžt je učinil, neměj nenávisti k obrazu božiemu. Pros boha zaň, ať buoh učistí v něm svůj obraz. A uzříš-li, že by mohl jemu dobře učiniti, 20 učni. Jest-liť lačen nepřítel tvój, nakrm jej; ziezni-liť, napoj jej.“ Toť písmo připomíná s. Pavel, „to čině uhlé žierivé shromáždíš na hlavu jeho.“ Můžem tuto skrze uhlé žierivé rozuměti milování a skrze hlavu mysl. A tak ktož svému nepříteli v jeho potřebu učiní dobře, způsobí v mysli jeho 25 k sobě milování, že z nepřitele bude přítel. A pakliť by byl tak v zlosti zapeklený, že by se i tiem nehnul k milování jeho, vida, an mu dobře ční: ten by sám sobě k své muce shromáždil uhlé hořčie pomsty na svú hlavu. Avšakť nesluší tím úmyslem činiti dobře nepříteli, aby on u větší 30 hněv boží upadl, ale z pravého slitování potřeby jeho, aneb aby v něm roznietil milování k sobě, přemoha svú dobrotú zlost jeho. Pomni, žeť die s. Jan: „Ktož nenávidí bratra svého, vražedník jest.“ Pakli dieš: „Dostít mám, když přitele miluji,“ dieť k tomu sám spasitel: „Budete-li jedné ty 35 milovati, jenž vás milují, kterou odplatu budete mieti? ano to lecktos činí.“ Toť vždy pravím: Ktož by toho nemiloval, ješto jej miluje, větší pomsty hoden bude, než nemilující

jiného. Ale väčšie bude odplata za to milovanie, ktoréž kto má i k nepriateľovi, než za to, ktoréž má ku priateľovi. A jakož die s. Jan, že ten, ktož nemiluje, prebýva v smrti, takéž die: „Ktož jest v milosti, v bohu jest; i jsú to šťastni, 5 v jichž srdcích rozlita jest milost duchem svatým, jenž je dán jim.“

Uhryzanie pokútne řeči cti druhého závisti služí a jmieva tuto omluvu, řkúc: „I ktož móż pravdu mlčeti, leč by jemu křivda mila byla. Což to chválé tohoto neb tohoto? Nejsúť 10 tak dobří, ačť je to dobré, cožť činie; nečinieť toho úmyslem dobrým.“ A tak zlý utrhač i v dobrém položí poškvru. Ale jiněť by bylo zlé něco hyzditi, chtieć vystřieci bludu. Tak čtem, že svatý Pavel vystřiechal od některých, ješto také kázali, ale neupřiemým úmyslem, chodieć jako apoštolé, 15 a řiekal: „Častot sem vám pravil je, a ještěť, plačíc, pravím nepřátele křize Kristova, jichžto buoh břicho jest.“ Svatý otec Lev papež mluvil o některých z Manicheov, vystřiehaie, aby se jim nedali zklamati podobenstvím svatosti, že jsú churavé tváři, v sprostném rúše chodieć, nejedie některých 20 krmí. Takť i ještě pravím: Ktožť zlé hyzdí lakomé, chtě od nich vystřieci úmyslem dobrým, a od jich neupřiemosti, nečiníť zle; ale z závisti utrhati pokútne cti druhého, toť vždy zlé jest. Ktož je srdce dobrého a šlechetného, ten, vidí-li nedostatek do svého bližnieho, a chce jeho pro po- 25 lepšenie pokáratí, v oči die jemu samému, odveda jej, a neuposlechne-liť tebe, přijmi k sobě ještě jednoho nebo dva, zdaliť by se ustyděl. Pakliť i toho nebude tbatí, tu je řekl Kristus: „Pověz kostelu neb obci, a neobráti-liť se i na to, buď tobě jako pekelník a zjevný hřišník.“ Ale snad někto 30 die: „Bych jemu řekl v oči, vieće by se rozhněval.“ Móż to někdy pravda býti, ale ne vždy. A takéť řku: když zvie tvój známý, a ty jej zpravoval kromě očí, a, priateľem se čině, neřekls jemu v oči nic z toho, anis jeho vystřiehl: zdali se vieće nerozhněvá? A žeť je pokútne utrhanie cti 35 z závisti i bohu nelibé, řekl jest skrze proroka Davida: „Sedě proti svému bratru mluvieše, pokútne cti jeho utrhaie jemu; své mateře synu kladls úraz, a já sem mlčal, a ty to činíš. A tys neprávě pak měl za to, bych tobě byl podoben; já tě budu káratí a postavím hřiěchy tvé proti tobě.“ totiž:

do časů mlčím, ale nemni, bychť v tom k tobě byl podoběn, jenž ne v oči káráš, ale utrháš cti kromě, očí. Jáť časem svým všecky tvé nepravosti před tě obrátím, před tvoji oči, ježtos ty byl opovrhl za se. Dieť také svatý Pavel těm utrhačóm: „Vizte, když tak sebe uhryzáte, abyste spolu nezhynuli.“ 5

179.

O h n ě v u.

Hněv ten ruší úklidnost srdce a jde s ním řeč zperná proti družci, a kakás srdečná zpúra, a po něm jde žalost světská. Hněv die: „I kak chceš vše trpěti, coť tento neb tento ne- 10 libosti činí, neoprneš-li se tomu, i viceť učiní.“ Ale úklidnost die: „Pomni, co je náš spasitel trpěl za ny, a nebudeť tak těžké, byť nebylo trpěti snáze. Kristus pro ny trpěl a nám příklad ostavil, abychom následovali šlápějí jeho, a sámť jest řekl: „Poněvadž jsú haněli hospodáře, čím vicee haněti budú 15 čeled jeho; když mně činie protivnost, i vámť budú činiti, když se je to stalo dřevu zelenému, co bude suchému?“ A co my trpíme proň, by on vicee pro ny zastupěl! On trpěl práci tohoto světa, trpěl, ano jej zlým nazývať, žráčem masa, pitelem vína, priateľem hriešných a zjevně světských, svódcí 20 zástupov a že jmá dábla, až trpěl i od svého čeledína zradu. Trpěl poušky, plvánie, bičovanie, posmievanie, až i těžkú a ohavnú smrť s lotry na kříži, a v tom ve všem svých úst neotevřel zlostně. A nás pak zbúří k hněvu jedině slovce protivné? Avšak nebudeme-li s ním trpěti, nebudeme s ním 25 kralovati. Protož nedaj se přemoci hněvu, nemóžeš-li všeho pojednú přemoci a pohasiti, asa uskrovni jej, ujmi jeho. A opěť takéž: „Ktožť má hněv k bratru, máť súd trpěti.“ Co je pak těm řeči, ješto se tak dadie přemoci hněvu, že v poklínanie a ve zlú řeč rozprostrú jazyk? Dieť těm s. Pavel, 30 že ani ti budú mieti královstvie božie. I dieť o jazyku s. Jakub: „Nepokojné zlé, pln jedu; boha jím chválíme, a družce, jenž je učiněn k božiemu obrazu a ku podobenství jeho, poklínáme. Toť nemá býti. A zdali studnice týmž pramenem sladkú i hořkú vodu vydává? I dieť písmo: „Smrť 35 a život v rukú jazyka.“ Z hněvu jde k družci kakás řeč zperná, že die sobě na mysli člověk: „Co je krásiti o nemúdrém, hlúpém šflenci? býkati naň jako na hovado.“ Ale

úklidnost die: „Nevzplašuj sprostného ztvrnú řeči. Pomni, žeť die s. Pavel: „Neškřekaj na starsieho, ale jako k otci mlav k němu, neslušieť služebníku božiemu sváříti se. S mladými buď jako s bratry, a bude-liť potřebie koho pokáratí, i to buď s tichostí.“

Druhá zpurnost z hněvu bývá, že, uslyše někto, že v něčem jeho pomlúvají, bude řeči: „Nechť mluvie, však nejsem tiem vinen.“ Ale měl by to sobě v úmysl vzieti, že nemá dáti té přičiny, by kto mohl o něm zle mluviti. Učít s. Pavel, aby chom nedali jiným ke zlému přičiny netolik zlymi svými činy, ale ani takými, ješto, ač zlí nejsú, ale mají podobenství zlého. A ač to musí býti, jakož die písmo, aby bývala jiným pohoršenie, však běda tomu, skrze kohož budúť

Po hněvu také přicházie žalost světská, ale má to duchovnie utěšenie odehnati. Trpí-li kto jako křestan, dieť s. Petr, aby se nemútil, ale toho se velí vystřiehati, aby netrpěl jako zloděj. Nemienít, aby se tím mútil křestan, bylo-li by jemu tú smrtí sníti, jakož zlodějóm činie, ano i Kristus s letry na kříži oběšen, a svěťi rozličně seházeli jako zlí; ale miení, aby se nedoviňoval jako zloděj, neb kterúzkoli smrtí spravedlivý sejde, dobře jemu bude. A pakli kto trpí, zaviniť: ne proto se muť, že trpí, ale že je zaviniť; avšak tak se muť, aby z naděje měl utěšenie v bohu a prosil jeho smilování. A takť móž i, pro svú vinu trpě, utěšenie mieti, že skrze to sejde jemu těžšie pomsta onoho světa; ješto kdyby naň buoh nebyl toho přepustil pro vinu jeho, a zachoval jej s tiem na onen svět k súdu svému, tieže by toho mstil tam nad ním. A dobrý a spravedlivý, bez viny trpě zde cos buď na světě, móž tiem ovšem utěšenie mieti, ješto je řekl Kristus: „Když vám budú lidé protivnost činiti pro mé jméno, a všeliké zlé dějí o vás, řkúc křivdu: radujte se a veselte se, neb odplata vaše hojná jest v nebesiech.“ Protož nemuť se spravedlivý protivenstvím, po němž přijíti má věčná radost způsobením božským.

Lenost jest hriech, jenž kyprost v dobrých činech potlačnje. I die lenost cos buď v srdci, odtahujc, aby člověk v dobrém nepracoval, neb zkažením hlavy nebo očí hroziti

bude. Ale snažnosť k dobrým činom puď pryč lenosť, řkúc: „Čiň, cožkoli móż dobrého, ruka tvá. Což zde sobě nepřipravíš, tam toho nebudeš mieti; a nevieš, dokud živ budeš. Neřiekaj: učiním potom; móż tvój konec snad zajtra býti. Požívaj oči, donidž mőžeš a máš oči: čti písmo, piš. Psánoť 5 jest: „Skutkové jich jdůt po nich.“

Jde také z lenosť tůžebnosť, a z tůžebnosťi ta neustavičnosť, že se chce tůlati, stav proměniťi nebo bydlo. Ale ustavičnosť die: „Stój v svém řádu, a drž se miesta svého. Viz, hneš-li se, ať by tebe tēžšie nepotkalo.“ Dobráť je věc 10 ustavičnosť, dieť o nie písmo: „Požehnal si svú zemi, hospodine.“ Tiť jsů požehnaná země božie, kteříž ustanovile v dobrém stavu slůžie bohu, nevrťiece se; jako země, ješto vždy, nehnůc se, stojí, neběží i sem i tam jako voda, netočí sebu jako pověťrie, tať země bře od boha požehnanie. Ano 15 i kamýk, když drží se jednoho miesta, mchem se obalí, aneb se vleží, a hne-li se odtud, kde se je vležal, některý věč se kácie s miesta na miesto, ano jím leticos pohybuje. I dieť svatý Augustin: „Prvý anjel hnul se s nebe a člověk z ráje.“ Čili sú nalezli kde taková miesta? Lot jsa mezi zlými, opa- 20 tren byl, nepoblůdil; a vyšed od nich, zapil se, a v tom zapití ubezuml se se dcerama. Mnohýmiť hne neustavičnosť k vyšiemu stavu, jehož pak nebudů držeti, a planějšě budů, než sú dřieve v nižšiem byli. A poněvadž hnutie k vyšiemu stavu ne vždy má chválu, co pak z vyšieho k nižšiemu? 25

Rozpač také pochodí z lenosťi, že zůfá lení, by tohoto zlého neb tohoto mohl ostati, neb by tohoto dobrého neb tohoto mohl dojťi. I nebude chcěti pracovati, by zlého ostal a dobré činil. A bude řeci leniemu mysl jeho: „A ty hřešíš z své mladostí; by se chtěl ku pokání obrátiti, ne- 30 snesl by jeho.“ Ale naděje proti rozpači velí utěci se k božiemu milosrdenství, řkúc: „A jeden-li veliký hřešník navrátil se k bohu a nalezl milost!“ Aj David, kakt je shřešil přeohavně, avšak buoh k milostě jej přijal; Maria Majdalena zprzněna smilstvem, bujnosťi tělesnú i všemi sedmi hřeichy 35 úhlavnými, však zaslůžila učištěnie boží milostí, jakž se k bohu obrátila. Lotr onen v zeznání své viny a v žádostí milostí božie v posledný čas ještě nalezl milost boží, a z kříže ihned šel do ráje. Svatý Pavel, hůbce cierkve svatě, ulev se křví

mnohých svatých, když se obrátil, netolik buoh vinu jeho odpustil, ale také učinil jej všie cierkve svaté sviacnem. A svēdčít nám i to písma, že kdyžkoli obrátí se hrieshný a srdcem vzdechne, bude spasen. Protož žádný se neroz-
 5 pakuj pro své hriechy, ale asa ještě se obrať k bohu, neprodlévaje a neoblenuje se; neb nejsi jist, budeš-li asa jeden den mieti k svému polepšení, a počna dokonaj. Aj, toť proměna tato rukú boží!

Svár lakomstva.

181.

10 Lakomstvo někdy hrozí nedostatky, a někdy tím chce podtrhnúti, řka: „Když mnoho shromáždíš, obrátíš to na dobré.“ Ale netbánie těch světských věcí die proti lakomstvu: „Ačť jest dobré, majíc sbožie, rozpósobovati je k vůli boží, hledajíc tím věčného užitka; ale mnohemť jest lepší,
 15 netbajíc všech věcí světských i dáti se všeho bohu.“ Dieť Kristus: „Chceš-li dokonaly býti, jdi a prodaj vše, což máš, a daj chudým a následuj mne.“ A řekl i to k takovým: „Nerodte veliké pilnosti mieti o tom, co byste jedli anebo pili a k oděvu měli; ale najprvé královstvie božieho hledajte,
 20 a toť vše přidáno bude vám.“ To slyšiec světí apoštolé, opustivše všecky věci, kázali po světu slovo božie, a nic nemajíc všfm vládli, neb dosti na tom měli, že měli pokrm a oděv. Ale žeť to řku, protoť já k témuž ne všech táhnu, neb nejsú všichni téhož úřadu, i řkuť to: Ne všemť jest to
 25 hodné, byť tak se dali na to, aby neměli své potreby. Bývát to, že někteří, nechtiac péče mieti řádné, aby z svého potrebu měli, aneb slúžiec, i budú péči neřádnú mieti, aby jim dáváno bylo. A to vídáme také i v zákoniech, že, odřeknúc se mieti svého, nebudú pak držeti toho. I bylo by
 30 lépe, nelúdiec bohem i lidmi, v tom jsúc stavu, v němž by mohli své mieti, chudoby neslibovati, a proto lakomstva se varovati, po velikém sboží nestáti.

Ktožť chtie bohati býti, upadajít v pokušenie a v osidla, ješto topie lidi na zatracenie. A dobývá-li kto na to sbožie,
 35 aby, mnoho shromáždě, obrátil to na něco dobré, strachť mě jest, byť z toho neměl vice ztráty, než zisk bude; nebť ztratí pokoj a chuť duchovní, s tím se krchmē. I toť nenie velmi chvalné, proto se světem obvázati, na to pilně praco-

vati, aby, umieraje, veľiké učinil rozkázanie. A i dnes cierkev svatá tu chválu svatého Augustina pripomína, že umieraje izádného neučinil rozkázanie, neb toho byl úmysla, že neřekl, by co jeho bylo.

Lakomstva také drží se skúpá tvrdost, a mnohými 5 omluvami jde proti štědrotě a štědrota proti té tvrdosti. Ale svatý Pavel dává mezi tím mieru a pravidlo, a die: „Ne takť veli dávati, aby jiným bylo oblehčenie a vám sůženie, ale rovnost učinite, toho jim udělte, jehož máte dosti, 10 ať to naplní jich nedostatek. A když vy skrze to budete nedostatečnějšě, toť oni svým nedostatkem, jehož mnoho mají, také jako sdílelé se s vámi. A takť bude mezi vámi rovnost v času tomto.“ A tak i svatý Tobíáš učil syna svého, řka: „Budeš-li mnoho mieti, dávaj hojně, pakli málo, i z toho rád udielej.“ 15

Slušieť i na to pomníeti, žeť nedie písmo, byť proto byl onen bohatec v pekle pohřeben, že by bral cizie, ale že, vida chudého, svého jemu neudielel; i přišlo na to, že, jsa v pekelných mukách, malé věci žádal a také nedáno jemu.

Lest a krádež také se drží lakomstva a to die: „Udři, 20 utrhní, poživ úřadu! aby jiných mohl počtíti.“ Ale pravda die proti tomu: „Lépe je málo mieti spravedlivému nad veliká sbožie hřešných, lépeť jest žádnému se cizím neslíbíti, než k úřadu svému lsti přičiniti, toho krásti, ještoť v svém věří; nebť přide ten den, žeť izádnému zlému nebude 25 dobře, a bude v hanbě každá nevěra okázána. Sbožnému bude v ten den řečeno: „Měj diek, dobrý a věrný sluho! byls nad málem věren, nad mnohými věcmi tě ustavím.“ Ale nešťastnýť bude, jehož nepravost nebesa zevie; a tenť zaviera nebesa sobě, ktož lstí, krádežem a kakžkoli neprávě 30 cizieho zadržé. I dieť s. Pavel: „Proč radšé sami netrpíte křivdy, ale sami a tož bratrím lest činíte; zdaľi nevíete, že nepraví, zloději, lúpežníci božieho královstvie nebudú mieti?“

Lež také drží se lakomstva, ale s právem trpí pravda všelikú lež, neb ústa jeho lži zabíjejí duši. 35

Lakota, lúdiec k sobě, die: „Proto je buoh stvořil lidem dobré, aby v tom majíc utěšenie jedli a pili.“ Ale skrovnost

die proti tomu: „Ne proto je živ člověk, aby jedl a pil, a v tom hledal rozkoši; ale jísti má a pítí, aby živ byl, boha chvále, bohu slúže, a rozkoši a utěšení hledaje v samém bohu. Ačť je buoh chuť a libost uložil v pítí a v jedení,
 5 ale dal jest nad to rozum, aby proto nedával se na obžerstvo, a lakotě se přemoci nedal. Protož jakož nemocný k lékařství, tak každý měl by jedné pro potřebu ku pokrmu neb k nápoji přistúpiti. A jakož die s. Augustin: „Ten by lakotu najspíš přemohl, ktož by nejedl krmí rozkošných,
 10 než ač kdy pro hosti neb pro nemoc.“

Z plnosti pokrmu také rozpuštěné veselé pochodí, jako je psáno: „Sedl lid, jedl a pil a vstal, aby hrál.“ Ale pravé světa obezřenie die múdrému v srdci jeho proti veselí takovému: „I zdalis již ďábla přemohl, zdali již nemáš na
 15 peklo péče, zdalis již v své vlasti, z bezbydlé se vrátiv, již zapomněl, ješto je řekl spasitel: „Svět se bude radovati, ale vy truchlivi budete, pak truchlost vaše obrátíť se vám v radost,“ a toho, že die také světským: „Běda vám, ješto se nyní smějete a máte zde utěšení vaše, neb plakati
 20 budete a kvíletí.“ I nenieť múdré, v žaláři věziec, veselu býti, nevěduc, na smrt-li z něho vyveden budeš. Pochodíť i mnoho mluvenie z nasycenie, ale die smiernost v řeči: Pomni, že je psáno: „V mnohém mluvení nebude bez hřiechu.“ Mnohokrát počne se řeč od dobrého, a nebude-li
 25 uskrovněna, ve zlém se skoná. A již-li zlé a škodlivé řeči ve mnohém mluvení vystřeže se: ale kak se prázdné řeči vystřeže a marné, z niež také vydati jest počet?

Svár čistoty s smilstvem.

183.

Hřiech smilstva, táhna k skutku tělesné smilné nečistoty,
 30 bude řeči: „Byť to byl hřiech, proč by buoh stvořil muže a ženu?“ Ale stud svaté čistoty die proti tomu: „Byl jest buoh v dobrém řádu stvořil muže a ženu, že by ne v tak oslepené žádosti byh plod vyvedli. Ale již je člověčie přirozenie porušeno, již libost tělesná panuje v tom skutku,
 35 tak že ta žádost pohasí a pohylí vešken rozum člověčí, že pro to porušenie té prvé pravdy přirozenie člověčieho, v němž byl buoh člověka stvořil, vždy jest zlé ten skutek tělesný muže s ženú. Pro něž u veliké cti budú, ktož té žádosti

tělesné nepovolé a přemohú ji a zachovají panenskú celost v svém těle. Ó, jistě budúť mimo jiné u veliké cti! Avšak at ŕku, že vždy jest zlé ten tělesný skutek, protoť neřku, byť vždy hřiech byl; neb v manželství svým řádem a svým časem a rádným úmyslem přezien jest, že tu někdy móż 5 bez hřiechu býti, jakož sem tam napřed to manželóm pravil. Ale toho zlého vždy pomsta ostane, že i od najsvětějších lidí, ač by i najlepším úmyslem sešli se, vždy rodie se synové neb dcery hněvu božieho, nemajíc té první pravdy přirozenie pravého, ješto ji měl mieti člověk, jako je byl najprvé böh 10 jej stvořil, v nřž by byl mohl, neumieraje, přijíti k vidění boha. A tak kdyby u viere nevzali očistěnie křtem svatým skrze moc prolitie krve našeho spasitele, nepřišli by k vidění boha. Ale ten tělesný skutek kromě manželstva vždycky jest smrtedlným hřiechem. A ktož bude živ tak nečistě, bude 15 poddán hodným mukám šeredstvu svému. Srdečná nečistota bude řeci: „Nenie to veliké zlé, ochvíti se k ženám, k děvečkám, když kto nemieni dopustiti se skutku toho tělesného.“ Ale die k tomu srdečná čistota: Pomni, že je řekl spasitel: „Ktož uzřl ženu ku požádání jje, již je sesmilnil s ní v srdci 20 svém.“ Neb toť řku: v čemžkolivěk kto kochá se mimo boha, hřešit; a řku i to: ač by kto i, nehledě někdy na ženu neb na děvečku, myslí oblivoval krásu jejie, kochaje se v té libosti, jako obraz jejie maje v mysli, všeť je to srdečná nečistota. A což diem mužóm, ženy a děvečky témuž 25 rozumějte. A na to zře Job die: „Smlúvu sem učinil s očima mýma, abych nemyslil o děveče, kterou by stranu měl svrchní hospodin ve mně a všemohúci z výsosti dědictvo. A Kristus ne nečistému srdci blahá, ale čistého lidem, neb oni viděti budúť boha. 30

Takéť to móż smilstvo slúti, když kto smyslí sobě a v žádost vezme libé věci tohoto světa, a jako řka: A co móż libějšíeho býti než to, což je zde na světě? Aj, kakť je krásné a divně nebe svět obklčilo! Ó, kak jest pochotno, dívati se řádu světa a slyšeti o něm ono i ono! Ano dobro 35 živu býti jen pro noviny. A kterak je krásné sunečné světlo, kak se divně měsieć mění, ve čas roste, ve čas jeho ubývá, ve všech hvězdách divný jich způsob, divný jich běh, a počesie ve čas letnie, ve čas zimnie, ve čas jernie, ve čas

podzimnie, a každé má své kratochvíle. A co je, v kvietí
 utěšenie, co v ovoci, v lukách, v hájích, v dúbavách, v čirých
 polích, v potociach, v řekách! Onde tráva roste jako hemze,
 5 onde valmo valí se obilé rosta, onde knen vinný tak krásně
 okolo sebe své púštie jabradky. A co je pak utěšenie
 v ptactvu, v jich zpievání, v jich krásném peří, co je útěchy
 v loviach s sokoly, s jastráby, s krahujci, v honu s ohaři,
 s vyžlaty, s chrty, v běhu koňském, v skočiech jeleních!
 A malá-li je útěcha v hudbě, v pištbě, v hlasiech zpievání?
 10 A kto vše počte, co je pak libosti v kráse ženské, v jich
 pripravách a v milém tovařství? Ale múdrot, ještě vše
 zná, a tak váží každú věc, jakož jest která, die v srdci
 člověku: „A móż-li kto na světě mieti to vše, a jestli co,
 by k tomu nebylo hořkosti přimiešeno?“ Pominím jednoho
 15 starého, nosieše rým německý: „Dřeve méjích mysl, a ne-
 méjích sbožie, a již mám sbožie, a nemám mysl.“ A tak
 má-li kto jedno, nemá druhého, a kdyby na světě to vše
 mohl mieti, ještě by na světě ve všem našel nedostatek.
 I jesti, jakož die svatý řehoř: „Veliká žádost k věcem
 20 světským jest, donidž kto nemá jich, ale jakž kto bude je
 volně mieti, oblaciněji jemu, jichžto, donidž je neměl, velmi
 žádal. Aníž kto móż co mieti na světě bez protivných póték,
 až pak nemoc, starast, smrt najposléze vše jemu odejme, co
 je zde miloval, a konec učiní libosti jeho, a v túze ostane,
 25 že je marnost miloval.

Protož líbí-liť se krása, oslušnost, rád: é! nemeškaj se
 za tím, co je zde, ale toho hledaj, by všel do nebeského
 království onoho světa, kdež je plnost a věčnost dobrého
 všeho a dobrého nejlepšího, ještě je spolu i ctné, i užitečné,
 30 i rozkošné, k němuž věc a věc libá žádost nepotuchne, vždy
 nová bude.

A móżem i po tom tomu rozuměti, že je v tom nebe-
 ském bydle věčná radost a plné utěšenie, když zde v tomto
 světě, jenž vždy hyne a má zhynúti, až do konce jest něco,
 35 ještě je libé! A tot die s. Augustin: „Poněvadž toto huben-
 stvo a žalář má některé libé věci, mnohem více má jich
 sieň nebeská a libějších. Poněvadž jest rozkoš a utěšenie
 v zdejších věcech, jimiž hospodin přátely své i nepřátely
 spolu daruje: ó, čímž jsú to rozkošnějšíe, jimiž daruje

jen své přátely, a nepřátely odlúčí od nich! Poněvadž zde, jeňž je miesto pláče, móż které utěšenie býti, co pak tam, ješto je bohem ustanoveno, aby ti s ním hodovali, kteříž pro něho netbali útěchy tohoto světa! É, nevelnujte milostí k světu pro malé a krátké jeho utěšenie, v němž, ač se co líbí, snad nemůžeš dosáhnúti toho, pakli dosiehněš, ztratitš je to naposledy. Ale táhněte se ku plnému dobrému onoho světa, ješto je i věčné ve všie blažené radosti, o nž die prorok i svatý Pavel, že je ani voko vídalo, ani ucho slychalo, ani je to kdy na srdce člověcie vstúpilo, co je buoh připravil těm, jeňž milují jej. Po tět radosti král David vzdycháše, ač je i mnoho sbožie měl, a rka: „I co je to, jehož bych, s tebú jsa, neměl v nebi, a čemu mi je kromě tebe na zemi býti?“ A krmí králových mnoho maje, však pravieše: „Nasytím se, jeliž se tvá chvála ukáže, i kdy přidu a ukázi se před tváří boží. É, hoře mně! kak se je prodhilo mé obydlé.“

Pro tu věčnú a velikú radost i svatý Pavel žádal, aby rozlúče se s tělem byl s Kristem.

Chceš-li pak o nebeské radosti více čiesti, nalezněš napřed v třetiem stavu onoho světa.

Počínají se knihky

184. o sedmi darěch ducha svatého.

Sedm darův ducha svatého. mohu mezi otnosti a šlechetnosti s právem počisti; neb věčnú ctí ctěna bude jimi, ktož by je měl, a zšlechtie toho, ktož se jich drží. Ti darové vylučují z srdce sedm nečistých duchův.

Prvý dar ducha svatého jest bázeň božie; tať pýchu vyžene a pokoru uvede.

Druhý dar jest milostivost k bohu i k lidem, latinník tomu *pietas* rieká. Ten dar vyžene závist a uvede milost k bližniemu a k upriemé službě božie v nebludné vieře.

Třetí dar je uměnie, totiž poznati cestu k spasení; ten hněv vylúčí, věda, kak by se hněval a nehrěšil, a pokoj a úklidnost v srdce uvede.

Čtvrtý dar jest sfla; ten lenost a rozpač vypudí, a snažnost, udatnost a stálost v dobrém uvede.

Pátý dar jest rada, ustanovenie v hodném; ten lakomstvo vyhoní, a uvodí žiadost věcí nebeských.

Šestý dar jest rozum; ten lakotu odhoní, když i tomu srozumie člověk, že ne proto živ jest člověk, aby jedl a pil, 5 ale proto má jiesti a píti, aby živ byl, a tak uvede skrovnost.

Sedmý dar jest múdrosť. A když ten, ktož je múdřý, zná všelikú věc, a tak váží každú, jakož jest, tehdy zná šeredstvie smilstva, a vážie je za šeredstvie, a tak múdrosť odžene netisté smilné libosti a uvede čistotu srdce.

10 Dává také hospodin těch sedm darův proti sedmeru hubenstvu tohoto světa. Jedno je mysl dětinná, a ovšem dětinstvie toho, o němž die prorok: „Běda dietěti stoletému!“ totiž starému, ješto je dětinných obyčejův. Toť snad dětinstvie miení s. Pavel, řka: „Když biech malitký, mluviech 15 jako malitký, smyslech jako malitký; ale když sem muž, odvrhl sem to, což je dětinné.“ Neb, vzem múdrosť z nebe, přemohl v sobě to dětinstvie. Můžem také skrze dětinné věci všelikú útěchu toho světa rozuměti, neb vše jest marnost, po němž stojie tohoto světa milovníci a milovnice. 20 Ale které je múdrosť mužmi učinila, že jim věc každá tak, jakož jest, vonie, jichž listivá postava neoklamá, ti netbají světských marností, toho hledají, což je statečné.

Druhé zlé na tomto světě jest tělesná žiadost. Proti té dáva hospodin dar rozumu, aby rozumem bránil se člověk 25 tělesným žiadostem, a nebyl jako kůň a mezek, v nichž nenie rozumu, ale aby stál po duchovních věčných věcech, jež móž rozumem poznati, a nedal se v tom žiadostí těla přetáhnúti, by pro menšie u většiem byl obmeškán.

Třetíe zlé na světě jest: rozličné nebezpečné přihody. 30 Proti tomu dáva buoh dar, že ustanoví mysl člověčí v dobré radě, hodné jemu. A zdali je to bezpečné, že některými příhodami to, ješto je někto ze dvěho, lepší vybrav, volil, v horšie se obrátí, než by byl volil méně dobré? A také bývá, že by někomu hodnějie bylo vyší stav voliti, an pak 35 nesmie se o to pokusiti. Proti tomu zlému ten svůj dar buoh dáva, že, čím ráčí mysl svú vnitřní radú ustanoví, že oběre hodnějie sobě. A za ten dar, Dobeš starý učil syna, aby boha prosil, aby radu svú v srdci jeho ustanovil.

Čtvrté zlé na světě jest těžkost toho boje, ješto tělo bojuje proti duchu. Proti tomu dává buoh dar síly, aby snesl člověk pokušení a nedal se od dobrého počatého od-táhnúti, a aby počna konal, až by i dokonal a vzal korunu, kteráž je počátku slíbena, ale teprv skonání dána bude. 5

Páté zlé na světě jest blud, že člověk nebude věděti cesty k spasení, a co je zlé a co dobré; často die zlému, že by dobré bylo, aneb dobrému, že je zlé. Proti tomu jest ten dar, jenž slove umění nebo věděnie, jemuz latinnfk říká sciencia. 10

Šesté zlé na světě jest kakás tvrdost a hrubost myslí, že ani k bohu ani k bližniemu bude člověk přichýlen milo-váním. Proti tomu jest ten dar, ješto slove pietas; to jest milostivost, že bude v myslí kakás šlechethost, když milost projdúc mysl obměkčuje; že všecka pohne se k službě božie 15 a ku pohodě bližniemu.

Sedmé zlé na světě jest nejisté ubezpečenie, jakož psáno jest: „Řkú pokoj, pokoj, ano nenie pokoje.“ Ubezpečíme se, jakoby se smrt k nám nekradla, ana se na však čas k nám blíží, aneb jakobychom na milosti byli u boha a snad ne- 20 jsúce; i jesti velmi nejisté naše ubezpečenie, a proti tomu jest dar bázni božie.

185. Co dobrého činie v nás ti darové d. s.

Slyšeli ste, kterak je dal buoh a dává těch sedm svých darów proti zlému; také slyšte, kakť jsú sbožným k dobrému 25 dáni. Neb dáni jsú, aby člověk podle těch sedmi darów sedmer měl způsob srdce svého. Najprvé aby zpósobil je neb pripravil; druhé, aby je otevřel; třetie, aby jeho ostřiehal; čtvrté, aby je ustanovil; páté, aby je dal bohu; šesté, aby je pozdvíhl; sedmé, aby je rozedřel. Darmoťkto má naději 30 do jiné svatosti, ktožt netbá v této sedmeře věci srdce svého zpósobiti.

Jest také nekakých sedm chodeb k blažené věčnosti, na něž sbožní vcházejí podle řádu sedmi darów ducha sva-tého a sedmera srdce zpósobenie. Prvá z těch chodeb jest 35 úmysl věčných věcí; druhá myslí přemietanie o potřebném; třetie plné spatřování okem srdečným pravdy, ješto je v řádu moci, múdrosti i dobroty božie; čtvrtá taká milost k blaže-

ným vnútorným vecem, že by až tržala k nim žiadosť; pátá poznánie božím zjevením niektorých skrytých vecí; šestá pochutnanie: pochotnosti večných vecí vnútorných; sedmá činiti skutky, hodné večné blahoslavené odplaty. Tých sedm chodeb
 5 každá vede jako k celi, k jedné blažnosti. Z nichž prvá jest mieti kráľovstvo nebeské, pro niž je syn boží řekl blaženými chudé duchem: Druhá jest mocnú býti země, pro niž die Kristus blaženými tiché. Tretie jest utěšenu býti, pro niž jsú nazváni blaženými ti, jenž truchlé. Čtvrtá blaž-
 10 nost jest nasycenu býti, pro niž řekl spasitel blaženými ty, jenž lační a žieznivi jsú spravdnosti. Pátá je, s kýmž se stane milosrdehstvie, pro niž die Kristus blaženými milosrdné: Šestá, ktož bude viděti boha, pro niž die spasitel blaženými čistého srdce. Sedmá blažnost synem božím nazvánu býti,
 15 pro niž Kristus die blaženými ty, kteříž pokojie. Nebudíž vám dlúho i to přeslyšeti, kterak to vše pochodí z sedmi darův ducha svätého.

O prvém daru ducha s.

186.

Prvý dar ducha svätého jest bázeň božie. Ktož má
 20 ten dar, ten bude své srdce pripravovati, aby se bohu neneslibil. Ten také dar prvý uvede člověka na prvú cestu oněch sedmi chodeb, že, chtě ujíti božieho hněvu a bojě se bohu neslibiti, bude ve všem upriemý úmysl mieti k bohu, ješto je on sám ta blažená vnútornost; a ta cesta dovede
 25 prvě blažnosti, neb to jest cel jejie, o nž řekl Kristus: „Blaženi chudí duchem, neb jich jest kráľovstvie nebeské.“ Duchem chudu býti jest pokornu býti, a kohož táhne úmysl k večným vecem, ten, by i všeho světa byl pánem, poněvadž což je na světě, nic nemie večné, vidí svú chudobu.
 30 Druhý dar jest šlechetnost srdce a mľost k upriemé službě božie u vieře nebludné a ku pohodě bližnieho. Ten dar otevře srdce toho, ktož jej má, jakož dopovím to potom, a také uvede ten dar druhý na druhú chodbu, že bude myslí v těch večných blažených věcech přemietati, co by
 35 právě věřil, čím by se bohu slíbil, co-li by bližním hodné bylo. A ta cesta dovede druhé blažnosti, o niež die Kristus: „Blaženi tíši, neb oni budú vládnúti země.“ Neb ktož má obyčej v tom myslí přemítání o věcech blažených večných,

obykne tichosti; neb plaší a neuklidní* nemohú pilně myslí v takových věcech přemietati.

Třetí dar ducha svatého jest uměti neb věděti cestu spasenie. Ten dar učiní, aby ostříehal člověk srdce svého, a ten dar uvede na třetí chodbu, že, upra srdečný zrak k těm vnitřním blaženým věcem, bude je v ohuti spatřovati a jim se dívati. A ta cesta té jej dovede blažnosti, o níž die Kristus: „Blaženi, ješto truchlejší, neb budú utěšeni.“ Neb kdož spatřuje ony blažené věčnosti věci, musí truchletí, dopidž jest v těchto, ale ta truchlost obrátí se v radost. 5 10

Čtvrtý dar jest síla, a ten dar ustanoví srdce v dobrém, a vyzvede na tu chodbu, že bude tržeti milost k věcem věčné blažnosti. A té chodby cíl zde na světě jest žediti se po spravedlnosti, jakož lačný žedí se po pokrmu a žieznivý, aby se napil, o němž die syn boží: „Blaženi, jenž lačnější a žieznie po spravedlnosti, neb budú nasyceni.“ A že srovná se milost s silú, písmo ukazuje, když die: „Silná jest jako smrt milost.“ 15

Pátý dar jest rady ustanovenie v hodném. A ten dar máje člověk dá své srdce bohu, a bude již vzcházeti na tu chodbu, že skrytých věcí zjevenie bude mieti, neb vybrati sobě hodné. Před mnohými je to skryto. A ta cesta toho cíle dovede, že bude jiným milosrden, a o tom die Kristus: „Blaženi milosrdní, neb oni milosrdenstvie dojdú.“ 20

Šestý dar jest dar rozumu. Ten dar vzdvihne srdce vzhůru, a skrze ten dar bude moci pochutnati pochoťnosti věčných věcí, a bude mieti čisté srdce, vabůru je zdvihna a jsa živ podle rozumu. A die spasitel: „Blaženi čistého srdce, neb oni budú viděti boha.“ A když kto pochutná a okusí pochoťnosti duchovních vnitřních věcech, takt bývá, jakož die s. Řehoř, že v nechuť bude vše tělesné, vše šeredné, i bude čistiti srdce od takových věcí, až i přide k viděni boha. 25 30

Sedmý dar ducha svatého jest múdrot. Ten dar ode-dře srdce ode všeho, což je nestatečné, marné a nepotřebné, neb je nemúdrost, marného a nepotřebného držeti se, a komuž bude múdrost dána, tať zbudí a připraví na tu sedmú chodbu, aby to, což je podle jeho stavu, což móż a umie, skutkem činil, a z toho věčnú odplatu hromáždil sobě, neb die písmo: „Skutkové jich jdú po nich.“ Té chodby cíl jest pokoj 35

činiť, dieť latinsie *pacifici* i *pacem facientes*, nedieť *pacati*, totiž upokojení, ale die: „ješto pokoj činie.“ A toť sú také všetni remeslníci a všetni, ktoríž s věrú slúžie, neb čož-kolivěk činie lidem potrebného. Nebť každý takový, činiť lidem pokoj před těmi nedostatky, kteříž mohú prací jeho zahnaní býti; všemť takovým die Kristus: „Blaženi, jenž pokoj činie, nebť, syny božimi nazváni budú.“

Co překáží dojíti těch darów.

187.

Aj, kacíř jsou užitkové těch darów předrahých ducha svätého! Ale ktož by jim rád byl, nebývaj svět miluje, nebývaj neupříemý lichoměrník, nemiřvaj neřádných myšlení bez rozumu, nebud hřiechóm poddán; neb, ač neodejmem těch překaz duchu svätému, nebudem mieti darów jeho, jako bychom jej odehnali od sebe. Dieť sám Kristus o těch, ješto jsou svět miluje, že svět nemóz vzieti ducha svätého, aniž vie jeho, a s. Jakub die: „Ktož bude chtieti býti přitelem tohoto světa, ten bude nepřitel boží“; a těch drahých darów nedává buoh nepřítelóm svým, leč z nepřátel učiní přátely. A písnoť staré svědčí, že duch múdrosti odejde od neupříemého, a nebude bydleti v těle poddaném hřiechóm, a že zacházie duch múdrosti od myšlení, ješto jsou bez rozumu. Ale odejmem-li ty překážky duchu svätému a budem žádati a prositi milosti jeho, přideť a učiníť sobě přibytek v srdcích našich a darem rozumu osvieti, darem rady hodné bezpečno učiní, darem síly ustanoví a utvrdí v dobrém, darem umenie zbohatiť, darem šlechetné mysli a milosti k službě boží a ku pohodě bližního ozdobiť, darem bázni božie zachová je čisto, a bylo-li je nečisto, učistí je. Toť jest těch sedm hvězd, o nichž praví svätý Jan v knihách Apokalypsis, že je viděl v boží pravici; neb člověk člověku nemóz jich dáti, jediný sám buoh dá je, když ráčí komu, a hvězdami je jmenuje, že je jimi tento svět jako hvězdami noc něco utěšen, a skrze ně jest, co je v lidech dobrého, ješto jest k spasení hodno.

O řádu těch darów.

188.

Prorok, mluvě o těch daroch, kak je Kristus byl jich pln, počíná od najvyššieho a jde dolův, jako je i Kristus s výsostí šel k nám dolův, a die: „Odpočine na něm duch

múdrosti a rozumu, duch rady a síly, duch umění a milostivosti, a naplní jej duch bázni božie.“ Viz, kaké múdrost a rozum jako spojuje spolu, a spolu duch rady a síly, a duch umění a milostivosti, že bude v pravé víře milo k službě božie a milo družci pohodu učiniti, a pak bázeň božie die samu obláště. Ale my, že v nízce jsme, a chtěli bychom vzhóru: počet těch darův od bázni božie počnúc, jako od základu dobrého všeho, pojdem vzhóru až k múdrosti.

Bázeň božie jest veliké dobré. Dieť o ní písmo: „Veliký jest, kto je nalezl múdrost, ale nenie nad toho, ktož se bojí boha.“ A die písmo: „Lepí jest jeden syn, jenž se boha bojí, nad mnoho jiných.“ Die pak Anshelmus, mluvě o těch sedmi dařiech, že bázeň božie jest základ a úloh všech jiných darův. Jakož k stavení jest potřebie dobrého základu, aby nepadlo, když vysoko vzděláno bude, takěž najprvé duch svatý vloží bázeň boží v hluboké pokoře v toho srdci, v komž chce vysoko vzdělati své dary, že takový najprvé bude se strachovati zatracenie muk pekelných. A k téť bázni Hugo vzbuzuje, řka: „Přežes tě strach dne súdného, hróza muk pekelných, osídlo smrti, jehož nemineš, zdali dieš z srdce: nebudu hřešiti na věky!“ Neb jakož die s. Bernart: „Kto je pln bázni božie, v tom nenie místa, kam by hřiech všel.“ Ne darmoť bázeň božie slove počátek múdrosti, neb najprvé se posadí proti nemúdrosti, a jest k múdrosti přistúpenie. „A to jsem zajisto poznal, die s. Bernart, že nic nenie tak veliké moci k spasení darův božie milosti, a ješto by je tak zachoválo aneb navrátilo, byli-li by potraceni, jako to, kdyby vždy byl v bázni božie, a nebyl před bohem mysli hrdé.“ A Rikhardus die: „I kto kdy bez bázni božie svítězil v tom boji, ješto tělo svými žádostmi bojuje proti duchu, a duch svými proti tělu.“ „A to je vídati, kterak šeredně zacházejí, jenž opúštějí bázeň boží; neb ač se bojje něco, by před lidmi nedošli hanby, ale když nemají bázni božie, budú ufati své chytrosti, by se šeredstvo jich nepronoslo, až i spáší boží nevoli, až je jich chytrost i zklamá, a pronesú se v svém zlém úmysle, v své nemúdrosti, v svých čáriech a kúzlech. A že by skrze to rádi došli úmysla svého, nechci, by to tajno bylo, neb jakožť se je to proneslo, takť by i jiné takové cos buď proneslo se. Jeden dal některé stklenučku, aby jemu

pot svoj v ni dala, a vzal od nie niekoľik zlatých, a učiniv kolikos miedných lžiček i pozlátal je a dal jej, aby jimi svoj pot sbierala, snad v lázni, a dala jemu v té skleničce, že by tím chtěl jí nějaké kúzlo pripraviti, hodné jej. Ale kdyby 5 takové bázeň boží měly, tať by je najlíp vystřiehla hřiechu i hanby, a aby prstem na ně neukazovali, šepcíc o nich: „Aj, toť tato toto bláznovstvie učinila!“ A ti tantéři, ač by i v kázni chodili, praviec se umělými v nigromancii, nepoživali by jejich a nekláznili. I řkuť: čím je kto znamenitější, 10 čím stavu vyšieho, máť s právem pilněji býti bázni božie. Nebť s miesta vyšieho těžší pád bývá. Když ten padne, ješto je múdry aneb řádu vyšieho, světější postavy, jakot by zvěřina ďáblu se nahodila. I jest tím pilnější ten krutý lovec, aby podtrhl takové, a poněvadžť on nespí, hledaje toho 15 lovu svého, námt jest ovšem potřebie bedlivu býti v bázni boží a opatrnou, abychom vyšli z osidl jeho. Netolikť jest počátek múdrosti bázeň božie, ale jesti i dokonanie svatosti. A protoť die s. Pavel, abychom učistili se ode všie poškrvny těla i duchu, dokonajíc svatost v bázni božie.

20

Že troje jest bázeň boží.

189.

Ját jsem k těm přistúpil, ješto trojť bázeň boží pokládají. Té bázni, jižto má i nemá tvář, ješto nezná boha, jáť nepokládám za bázeň boží. Ale tu bázeň boží pokládám za prvú, jižto kto se bojí boha, aby naň pomsty nedal, a v té 25 bázni hřiechu se vystřiehá: tať slove bázeň služebnicie. Tuť bázeň i ti mieti mohou, kteříž na budúci život nic netbají; ač slyšie co o něm, vše se jim jako sen zdá, ale bojiec se; aby buoh zde pro hřiech něco na ně nepřepustil, i varují se hřiechu. Avšak lepšét jest něco, než ovšem nic. Ale diet 30 s. Augustin: „Darmo se mní vítězem býti proti hřiechu, ktož, jen pomsty se boje, neučiní hřiechu, neb tu se jest již poddal hřiechu, když by jej chtěl učiniti, kdyby se pomsty nebál. Nenieť to pravý přítel spravedlnosti, jenž, jen pomsty se boje, hřiechu neučiní, ale přítel bude, když proto nebude 35 hřešiti, že je jemu spravedlivost mila; avšak boj se muk, kohož milost spravedlivosti nemož od hřiechu odtáhnúti. A atkoli tato bázeň nemož býti hodna nebes, by skrze ni samu člověk byl hoden nebeské chvály, avšak potáhne člo-

věkem, že, boje se pomsty, bude žádati milosti božie, že jest božie dobré, a že své od zlého vystřeže, a dá jim věčné dobré, a tu již počne boha jako dobré milovati, a tu vstoupí v druhú bázeň boží. Druhá bázeň božie slove latině *inicialis*, to jest počínající, jižto člověk počne boha milovati. A takť se mně zdá, že ta teprv bázeň mohla by zvláště mezi ty dary ducha svatého počtena býti, ale ještě ne v plném svém syrachování, a ta bázeň jest, báti se ztratiti dobrého boha a té odplaty, jižto svým dává. A ten již miluje boha, ktož se bojí ztratiti boha, ale ta bázeň ještě slove nájemná, báti se své ztráty. A pak čím ta milost k bohu větší bude, tím větší naději zbudí k bohu, a ta bázeň tím menšie bude. A když přijde plná milost, ovšem vylúčí bázeň tuto, a tu bude bázeň třetí, o níž die žaltárník: „Bázeň božie svatá, zůstávající na věky věkův.“ Ta bázeň třetí slove bázeň synovská; a ta bývá, když kto, milost boží znaje, k sobě jako od otce, i bude kakús synovská poctivú bázní báti se, aby takovému otci izádnú nepoctivostí neli bosti neučinil. O té bázní die Hago: „Nevědě, jestli co jiného než milost k bohu, zřiec k veliké božie velebnosti.“ Těch tří bázní jest podobenstvie. Když švec šije, tu má šídlo, štětina a dratvu; šídlo je obláště, ale štětina a dratva drží se spolu. Šídlo miesto učiní, že štětina vejde, a štětina za sebou vtáhne dratev, ale dratev jen sama ostanú, bude v hromadě držeti sšité. Takť jest o této trojí bázní božie. Prvnie, když nemie z milosti, jen z strachu pomsty, nedrží se dvú túto, ale k tomu je potřebna, že učiní miesto druhé, a po druhé třetí vejde, a třetí vyvrhúe druhú sama ostane. Blažení všiechi, jenž se bojie boha tá třetí bázní svatú, a zašim, nejame-li v tom dokonalí, nepúštějme se té druhé bázní, ještoť má uvesti v nás tu třetí bázeň.

190.

O druhém daru ducha svatého.

Dar druhý ducha svatého *pietas* slove, to jest milostivost, jenž je kakás srdečná šlechtnost a milost k pravé vierě a k boží službě, a jest lítost kakás nepohody bližnieho. K tomuž je s. Pavel ponúkal Timothea, pravě, že k málu jest užitečno tělesné utrpenie proti daru tomu, ktož by byl srdce tak šlechtaého; neb ta šlechtnost ke všemu jest užitečna.

Ale jsúť také, jichžf nechválí i svatý Pavel, ješto jen kladú za boží službu, co je zisk jich měšcov; jakož bývá, že krémáróm a pištcóm nezdá se, by i poswiecenie bylo, když nenaberú mnoho peněz, a tak i mnoho rozličných jiných. Jako i Jidášovi nezdála se to služba božie, když byla mast drahá prolita na Krista, i reptal z toho, že není prodána a dána chudým; ale nebyla o chudých péče jeho, než toho je želel, že je jje nepožil. A co by i ještě uzřel k tomu podobného, anoť se některým nezdá, by co byla služba božie, než to, 10 což by jich užitek byl peněžitý. A toť jest, že v oné pro-ročie řeči k tomuto daru třetí jest jako připřežen, aby, ktož má tu mysl šlechetnú, že jest jemu milo k službě božie u viere pravé, a má lítost k nepohodě bližního, měl také i ten třetí dar, aby věděl a uměl znáti, co má věřiti, co je 15 pravá služba božie, a kak má milostivú dobrotu svému bliž-niemu ukázati.

O třetím daru ducha s.

191.

Třetí dar ducha svätého jest umění. O tom daru die s. Augustin: „Jest umění ne marných věcí, ale těch, skrze 20 něž viera, jenž vede k věčnému blahoslavenství, zarozuje se, odohovává, tvrdí a má obranu.“ A toť jest tento třetí dar ducha svätého, a jest kakés vnitřnie světlo, ješto mysl zpra-vuje, a uvede člověka podle súdu, věčné pravdy, aby věděl, co má věřiti a co má činiti podle té viery. O tomť umění 25 die písmo: „Spravedlivého provedl hospodin cestami pra-vými, a dal jemu umění svätých.“ Šťastnýť jest ten, jenž má to umění. Tomuť říkám někdy umění a někdy vědění, jemaž latinnk die *sciencia*. Mnozíť po tom stojie, aby mnoho uměli neb věděli, ale úmysly rozličnými; a tak jedněm bude 30 k úpadu jich mnohé umění, ale druhým bude k jich dobrému.

Paterymť úmyslem chtievají lidé uměti mnoho neb věděti. Jedni aby byli vidieni, chtěie mnoho uměti, totiž aby slováťai z toho byli, a to je hrdost a mysl pyšná. Druzí, aby přišli k sboží tohoto světa, ku prelátství, k úřadóm 35 velikým; a co je to, jen jako kupcové lakomstvo? Třetí chtěie mnoho uměti jedné proto, aby uměli; a co je to jiného, než marnost kakás a všetečnost? Ale ktož čtvrtým úmyslem umění hledá, aby uměl potřebné věci, aby vedl jiné k pravdě

a k tomu, což jest jich dobré, to je milost k bližním. A ktož pátým úmyslem stojí po tom, aby uměl a věděl mnoho, aby se zlého vystříhal a po dobrém stál, to je opatrnost a smysl, a tak jen tato dva úmysly poslední máta chválu.

192.

O čtvrtém daru ducha svatého.

5

Čtvrtý dar ducha svatého jest sfla. O tomž die Hugo řka: „To neučiní člověka úplně dobrým v úřadu cierkve svatě, ač vie, co je pravé, nebude-li to skutkem učiněno. A k tomu je sfla třeba, aby to, což člověk vie, že je dobré, a umie, počal, konal a dokonal; a k tomu daru zvláště viera má člověka způsobiti, viera, řku, pravá, nebludná. A že sfla pochodí z viery, die písmo: „Světě věrú přemohli sú královstva, a došli sú zaslíbenie.“

Protož i svatý Petr velí, abychom, silni jsúc u viere, přemohli ďábla, protiviec se jemu. Ó, drahá sfla! tebuť spravedlivost bývá zachována a hřiech přemožen; ktož má tě darem božie milosti, přemož pokušení, hřiechu nepovolí; tebuť jest počieti dobré, konati i dokonati, aby pak stálost korumu vzala, ješto je dobrému slfbena počátku. Drahá sfla v svatém úmysle! tebeť jest v prospěchu třeba i v protivenství, ty nedáš v protivenství klesnati, ani v štěstí v pýchu se pozdvihnúti.

193.

O pátém daru ducha s.

Pátý dar ducha svatého jest také připřežen k tomuto čtvrtému v oné řeči proročie, neb die: „Dar rady a síly“. Neb mysl mohla by silú nehodně zaklopotati, kdyby neměla duchem svatým ustavenie vnitřní radú k hodnému. I řku nejedná; ješto die Rikhardus, že někdy někomu to, ješto je v sobě velmi dobré, hodně nebude; mnohým bude k těžšiemu pádu, chytiti se veliké věci, ješto by v menšiem dobrém ostati bylo jich dobré, a druhým lépe by se hodilo, kdyby byli na vyším stavu. A protož ktož má bázeň boží a šlechtné srdce, že má milost k službě božé i ku pohodě bližních pochýlené, a když vie, co je dobré, co lepší, a maje sfla myslu a udatnost, že by směl pokusiti se i o velikú věc: ješto jest jemu potřebie tohoto daru pátého rady vnitřnie duchem svatým, má-li to učiniti, což myslí, čli nechati.

Protož ve všech věcech vždy potřebie jest, žádati pomoci božie, neb když ta svrchovaná pravda, plná múdrosť svú radu v člověku ustanoví, všeckoť jemu vyjde hoďně. Těchto pět darův zvláště působie pracovitý skutečný život v činech lidských, a pak rozum a múdrosť jsú jako k utěšení zvláště života bohomyšlného.

O rozumu.

194.

Šestý dar ducha svätého jest rozum. Ten činí zvláště utěšení těm, kteříž v bohomyšlném životu prospievají. Ten dar vyčištuje oko vnitřnie, že netolik věděti bude člověk, že něco dobré jest, a netolik vnitřní radú duchem svatým chytí se hodného svého, ale rozumem uzří, proč jest to tak, i bude z toho utěšení srdci. Tenť dar učiní, aby člověk nebyl jako kuoň a mezek, v nichž nenie rozumu, ač však chce rozumu požívati. Neb nebude-li tbatí rozumu, ve mnohém dále člověk zajde, než tvář nemá bez rozumu; neb dal jest pán buoh němě tváři nerozumné, že k některým věcem nevždy táhne jich tělesná žádost, ale jen někdy. A když je dal člověku rozum, ne tak je v člověku skrotil těch žádostí tělesných, chtě, aby člověk zvláštní cti a chvály zaslúžil z vietězstva, jda po rozumu, bráně se rozumem neřádným tělesným žádostem, ješto jej tržie. A tak vól časem svým pie, ale člověk leckdys, netolik bez potreby, ale i s škodú svú; tvář nemá jen v ten čas, když má plod svúj počieti, hledá toho, ale člověka trží žádost tělesná i ne v ten čas, a to je vše proto, aby člověk, rozum máje, bránil se tělesným žádostem, a tím zaslúžil cti a chvály. Afe, pohřiechu, to, ješto by k jich cti bylo, mnozí obrátie k svému zlému, nechtiéc rozumu požívati. A jma-liť již mimo jiné kto vtipný rozum a ostrý, ale pro tu milost, kterúz má k tělesným a světským žádostem, k těm věcem libým tělu a světu obrátí jej; jakož vidáme, kak jsú vtipni mnozí k tělesným a k světským věcem, a pak v tom, v němž záleží spasenie jich, budú jako jma telata bez rozumu. I dieť písma: „E, by rózčichali a uroz-
uměli, a k tomu, ješto má najposléze býti, prohlédali.“

Že je potreben rozum.

195.

Jsú, ješto riekajú: „potřebie jest mnoho rozuměti,“ ale mýlěť se, neb mají málo rozumu. Jakož tělesnému, zdra-

vému oku dobro jest a utěšeno tělesné světlo, což po tmě jde, nevie, kam jde, tesklivě jde, strašivě kráčí, a brzo se potkne: takéž jest o vnitřním, duchovním světle, že jest velmi pochoten i potřeben dar rozumu a utěšen, a tvrdí velmi křesťanskú vieru, jakož sem napřed mluvil o tom, že nám to rozum ukazuje, že je to rád pravý, abychom najprvé z té slepoty, v níž jsme upadli, věru najprvé počeli jíti. A tu sem i více takového pravil, že nás rozum drží u viere, aniž by řekl svatý Ambrož, „byť rozum potreben nebyl, že nic nemá učiniti člověk, jemuž by nemohl podobné příčiny jmieti, aneb povedieti, kdyby otázan byl, proč je to učinil; a tohoť by nemohl, rozumu netbaje.“ A die svatý Řehoř: „Ktož čte v písme, tolik v něm utěšení nalezne, koliko v něm nalezne rozličných rozumův užitečných, někdy tak holdu pověstí utěší se, když takového něco praví písmo, někdy vezme příkladné podobenství ku potvrzení viery křesťanské, někdy obrátí k mravnému rozumu, kak se má sám v sobě mieti člověk, někdy k rozumu skrze to, což čte, přide u vysokých věcech, onoho světa nebeského.“ I řku pak: Čemu je tak rozumu býti, čemu je tolik knih? Ale řkuť i to, což je řekl Rikhardus, že což z rozumu hledá utěšení, potřebie jest, aby sám sobě srozuměl najprvé, cožť nesrozumie duchu svému, nevieť, coť má o anjelském duchu, co o bohu rozuměti; poněvadž sobě nemůžeš srozuměti, tomu, co je nad tě, nesrozumieš. Avšak poněvadž člověk podle duše jest obraz boží, neb jest stvořen bohem, jakož die písmo, k obrazu božiemu, v člověče duši obrážieť se jako v zrcadle obraz boží: ustavičně čistme to zrcadlo, držme je a nahlédajme do něho, čistme i prach trúce s něho, držme je, ať se nechýlí dolův k zemským věcem, a nahlédajme v ně okem rozumu. Tak počnem poznávati boha, jakož zde móż býti, neb kdož dobře, učistí to zrcadlo i od marného myšlení; a drží je právě k bohu, a zří v ně pilně, zazří rozum jeho kakéhoš divného světla, bez něhož ani svého duchu móż spatřiti, a mysl, diviec se jasnosti toho světla, roznieti se u velikém milování; ale dalecíť jsú toho milovníci tohoto světa.

196.

••••• moudrosti.

Sedmý dar ducha svatého, jenž dekonává a syrčuje jiné všechny, jest moudrost. Komuž ta právě dána bude,

přicházief jemu s ní všechno dobré. I dieť písmo o múdrosti :
 „Blažený, jenž bdí u podvojív vrat jejie!“ Neb múdrost, vejduć
 v lidi, činí z nich přátely božie, a buoh nemiluje izádného,
 jedné ktož s múdrostí přebývá. Múdrost jest mistryně házni
 5 božie a umie vybrati, co je hodné lidem, má v spravedlnosti
 velikú moc, učí směrnosti a šlechtnosti, mimo niž není nic
 užitečnejšieho v tomto životu. A ktož jest s ní, má radost
 a veselé, a v jeho myšlenie přimlívna je k němu, a odšene
 od něho kyselú túžebnost a hořkú, a všef způsobí pochotně,
 10 neb ja všechno osáhla silně. Ne darmoť je řekl o ní mudřec:
 „Nad zdravie i nade všechnu krásu miloval sem ji, a umyslil
 sem, abych ji měl miesto světla, neb světlo jejie nepohasne.
 Bože mých otcív! pane milosrdenstvie, jenžs člověka skrze
 svá múdrost učinil, aby pánem byl nad tvým stvořením,
 15 v pravdě múdrosti pořiedě zemi, a súdē v upřiemosti srdce:
 daj mi múdrost, ještoť stojí u tvých stolic, a nezamietaj mne
 od svých čeledních, nebť sem tvój sluha a jaemť syn tvé
 služebnice, ač jsem i lutový člověk. A pakli by i veliký byl
 kto mezi syny lidskými, odejde-li múdrost od něho, nestane
 20 za nic. Volil si mě, abych lid pod sebu držal, a velíš mi,
 abych jměnu tvěmu chrám udělal: pošliž mi múdrost z svých
 svatých nebes, ať je se mnú a pracuje se mnú, abych věděl,
 co je líbo tobě, a ať mě zvede a ostřiehá mne, ať by vzácní
 byli skutkové moji, a budu hodem stolice s otcí svými. A kto
 25 je, jenž by mohl poznati radu boží? Co je na zemi, nesnadné
 sstihnem; to pak co je v nebi, kto sstihne? Jedné, leč ty dáš
 múdrost, a s výsosti sešleš svého ducha svätého a budú jím
 cesty naše zpraveny, a což se tobě líbí, nauči nás. Múdrost
 Adama z hřiechu vyvedla, múdrost ostřiehala jeho, když jediný
 30 sám na světě bieše. A když odstúpil Kain od múdrosti,
 hněv jej zapálil proti bratru, zabil bratra a prvú učinil
 vraždu. A když vešken svět svój řád ztratil, múdrost mínuv,
 múdrost Noe spravedlivého od obecné potopy zachovala.
 A když svět opět se rozmohl po potopě, a vstúpil v pýchu,
 35 sřekli se, chtíec vzdělati věži až do nebe, a tak pamět jmen
 svých ostaviti. Múdrost viděla spravedlivého, a zachovala
 jej bez ohyzdy, a ostavila v jazyku jeho; když změnila jiným
 jazyky, a v jeho syniech milosrdenstvie svého ostřiehala.
 Múdrost vysvobodila Lotu spravedlivého, že je nezahynul se

zlými v Sodomě smrdutým ohněm, k jichž zlosti svědectvu i ještě stojí, kůriec se pustá země. Neb ktož sú múdrosť minulí, netolik sú zahynuli, ale i paměť ostavili bláznovstvie svého, aby hřiech jich utajen nebyl; ale múdrosť, ktožt s ní sbude, v čest pozdvihne.“ Tyt řeči mluví o múdrosti písmo 5 staré. I jestit najvyší dar múdrosť. Ktožt jí darován bude, svrchujeť v něm všecko dobré. A ačkoli bez jiných darův, o nichž jste slyšeli, nebývá múdrosť, však kakýms zvláštním činem ta dva dary, rozum a múdrosť, jsta k sobě jako připřežena. Neb to je múdrosť: každú věc znáti, a tak jí vážiti 10 jakož jest, chuť jejie čijie.

Ti čtyři darové: umění, rada, rozum, múdrosť jsú nápodobni k sobě, avšak mají rozeznání mezi sebú. Neb mohl bych což buď uměti nebo věděti, ale mohl bych neustanoviti rady v svém srdci, bych stál po tom, neb bych chuť toho 15 čil, kterúz jma, a mohl bych jen věru věděti a nerozuměti, kterak to jde a co má vyjiti z toho, aneb mohl bych mysl neb radu k tomu neb k tomu ustanoviti a neuměl bych přijiti k tomu, ani bych rozuměl, co vyjde z toho; aniž by múdrosť byla, ve zlém radu ustanoviti. A takť móż i rozum 20 býti bez múdrosti, neb sem řekl a ještě diem: Múdrosť jest všelikú věc věděti a rozuměti jí, a tu chuť, kteráž jest v tom, číti, a radu v tom ustanoviec tak jí milovati neb nemilovati, jakož jest ta věc hodna toho. Tuť múdrosť světi měli sú, že i protivné věci trpěli sú pro věčné dobré. Sbožnému 25 bude ta múdrosť dána, že ne toho, což je na zemi, ale toho, což je svrchu, bude chuť mieti, kdež jest Kristus spasitel v otcově chválě. Neb je to múdrosť, k bohu se táhnúti. Ale světská múdrosť neníť múdrosť, nebť mnohé zavodí a obměškává u věčném dobrém, i budeť to, že buoh konečně zkazí 30 tu světskú múdrosť. Protožt die s. Pavel: „Jestli kto mudr, buď nemudr, aby byl mudr,“ totiž nethaj na marnosti tohoto světa, okras tělesných, libých světu, sbožie a světské pýchy, ať svět má tě za nemúdrého, a budeš právě mudr, nestoje po světské marnosti a hledaje boha. Nebť zhyne svět i to 35 vše, což slušie k světu, a buoh se všemi svými bude královati na věky. A takť die s. Bernart: „Tenť je nalezl pravú múdrosť, ktož shladí ty své hřiechy, jichž se je dopustil, a tohoto světa věci libé lacino váží, a hledá toho vši snaž-

ností, aby, jsa v milosti boží, přišel v utěšení věčné onoho světa.“ A komuž tak vonie každá věc, jakož jest která, bude hřiechův nenáviděti jako zlého, nebude tbáti na světské věci, jako na marnost, a po dobrém života věčného stane, jako po tom, ješto je nejlepší dobré. A toho nám dopomóz, hospodine!

Počínají se knížky

o připravení srdce.

198.

10 **N**avratte se odvrátcenci k srdci a nemúdrí usmyslete někdy!“ Vzal sem z žaltáře slovo toto pro dvoje lidi: pro jedny, jižto ovšem boha netbají, stojiec po světu; a pro druhé, ješto, ač něco sobě vážie boha, ale nejsú pilni, by znamenali srdcem své pochyby, a aby se jich vystřiehli. Neb kdyby chtěli ti navrátiti se k srdci, jižto 15 netbají na buoh za tiemto světem, čili by toho rozumem nepoznali, kak jest pán böh veliké dobré, a kak marné a nestatečné sú všechny věci tohoto světa? A když nemúdrí ztratíe boha pro marnost tohoto světa, kak veliké dobré ztratíe, a kak u veliké hoře vklonú! Neb pravda božská nenecháť 20 bez pomsty ničehož zlého; a zléť jest i to, pro marnost tohoto světa opustiti pilnost přípravy srdce svého, v níž by se měl líbiti bohu. Ale kteříž i toho netbají, by přišli k srdci, takť i zahynú v svém netbání, že dadíe se zlému světskému obyčeji svěsti neb sněsti jako kakés bystré řece v hořké 25 moře. I voláť na to s. Augustin, řka: „I dokud nepřesčneš bystrá řeko, i dokud budeš valiti u veliké moře Eviny syny!“ A opět díe: „Jdú od boha nepokojní lidé po krásných věcech, a když jim bude všecko krásno, sami budú šeredni. A kam ujdú, by buoh nenalezl jich?“ Běda hřiešnému, jenž mní, 30 když odejde od boha, by mohl naleznúti něco lepšího, ano, vrť sem vrť tam, všudy krušno, a v jediném bohu pokoj. Protožť i díem: „Navratte se odvrátcenci aneb přestupníci k srdci!“

Kdyby pak oni druzí k srdci se navrátíli, ješto ač něco 35 vážie sobě boha, však nejsú pilni, aby své srdce k libosti jeho připravíli, ó, co by uzřeli v sobě nehodného! Uzřeli by, ano svět, žádost těla i ďábel nakazil jich srdce, uzřeli

by, že duše jich neplodné jsou, některé nepočínavše plodu šlechetnosti a některé počevše zrodily nedochódčata, některé mrtvé děti zrodily, některé ne celých údov ale potvořené, a některé ve spaní zdávili své děti, některé ďáblóm nebo světu obětovaly své děti a tak umrtvily, a některé počevše nikdy neporodily. Slyšíš, což tím vším miením? Miením skrze děti šlechetný plod skutkov dobrých. Těch někteří jsúc jako bezdětkyně i nepočnú, když i nepomyslé, by kdy chtěli dobrý skutek učiniti který, ale ti príslušejí více k oném prvým, ješto ovšem na buoh netbají, než k těmto druhým. Některí, ač počnú, neporodie, budú mysliti, že chtie toto dobré neb toto učiniti, a nedokonají nikdy toho skutkem. Nenie toho zvieřete, by přes rok, počna, svůj plod nosilo, neporodě, ale nejeden člověk počne mysliti, aby učinil některý skutek dobrý, neb svět opustě přijal stav lidí bohobojných, a nedokoná toho v desieti létech aneb snad nikdy.

Tiž pak rodie ty děti mrtvé, kteříž, jsúce v některém hřiechu smrteđlném učinie některý dobrý skutek, neb úmyslem zlým.

A tož bude nedochódče, když kto v kvapky počna učiní cos buđ bez rozmysla, v němž nesstojí.

A to budú děti klecavé, když dobří skutkové budú od polu dobrým úmyslem, a od polu nedobřým.

A to budú mrzuté, ješto nebudú mieti dobré postavy, podobné k dobrému, ale mieti budú podobenstvie zlého.

Ten pak jako ve spaní svůj dobrý plod udává, ktož učiní dobrý skutek a dobrým úmyslem, potom některým smrteđlným hřiechem umrtví jej, aneb když, uslyše chválu o sobě, že je to dobré tak učinil, připustí k srdci v kakéms netbání libost té chvály, že snad ztratí skrze to věčnú chválu. I bude lepší ten, jenž chváli, nežli ten, jehož chválí; neb onomu líbí se dar boží v tom, kohož chválí, a tomuto ta chvála od člověka více se líbí, než ten dar od boha, proňž má chválu.

Ten pak ďáblóm v oběť své děti mrtví, ktož činí které dobré skutky k čáróm, k kúzlóm, k lékóm zapověděným od cierkve svaté, jakož bývá, že paterě pějí, mše zaprošují, i cos buđ činie k takovým věcem.

A ktož počna život dobrý, čistý, tichý i skoná jej v nečistotě, v plachosti neb v které zlosti, tenť rodí děti potve-

fené s hlavú človečí, a pak ocas bude sviní neb jiného zvierete, že bude jako ochechule potvořená. Protož navratte se přestupníci k srdci, a nemúdíř usmyslete někdy! A protoť i prorok Isaiáš die těm, kteříž mluvie slovo božie: „Mluvte k srdci!“ totiž ať lid bude pilen srdce; neb jakožt také i jinde die písmo: „Z srdceť pochodí život.“ A tak položil sem také mezi šlechetnostmi něco o způsobení srdce, jakož jest sedmero napomenutie v písme o srdci. Jedno jest, abychom je pripravili; o tom die Samuel: „Připravte srdce svá hospodinu.“ Druhé napomíná písmo, abychom svá srdce otevřeli; o tom řečeno jest v knihách Machabeóv: „Otevři hospodin v zákoně svém srdce vaše.“ Třetíe velí srdce ostřiehati; o tom die Šalomúnova kniha: „Všř strážř ostřiehaj srdce svého, neb z něho pochodí život.“ Čtvrté, abychom je ustanovili; o tom die s. Pavel: „Najlěp jest milostí boží ustanovřř srdce.“ Páté dáti srdce bohu; o tom v osobě múdrosti die hospodin: „Synu, daj mi srdce své.“ Šesté velí zdvihnutí srdce; o tom die Jeremiáš: „Zdvihněte srdce své i s rukama k hospodřnu.“ Sedmému učř Johel prorok, řka: „Rozedřřete srdce svá, ale ne rúchó.“

O trojím pripravěni srdce.

199.

Najprvé znamenajte, kterak srdce má býti pripraveno pánu bohu. Můžt býti troje to pripravenie. Jedno aby jako dóm bylo pripraveno, druhé jako pokrm, třetíe jako choř. Dóm hostř milému pripravujř dvojm obyčejem: najprvé jej umetú a neistie; druhé ozdobie jej oponami, koberci, kvietřm potrúsie. Takéžt jest i o srdci. Najprvé je máme vyčistiti od hřiechóv, vyměsti hřiechy zpovědi jako chořstřřem, a nic takového v něm nemieti, jeřto by kterou nečistotú nelibě vonělo pánu bohu čistému, ale všecko takové pokánřm dobře vycřditi. Slyřte a pomněte, dieť hospodin skrze Izaiáše, že chce zatratiti jméno babylonské i ostatky jeho, i rod, i pokolenie jeho. Častóť řiekám, že písmo jmenuje Babylonem svět tento rozbrojný, a také někdy Egyptem pro slepotu jeho, že je tak ve tmě, nemaje pravého osvícenie. A tak tuto die: „Zatratřm jméno babylonské i ostatky jeho, i rod jeho a pokolenie jeho.“ Kdyť by sé svět, to jest úmysl a obyčej světský, líbil pánu bohu, nechtěl by tak i jména

jeho, i rodu a pokolenie jeho zatratiti. Jméno tohoto světa jest, když kto chce světu vzácen býti a slovúten v pýše, v sboží, u veselí světském, v kráse, lepoti, i v čemžkoli. Rod a pokolenie tohoto světa jsú hřiechové rozliční a příčiny k hřiechóm; a ostatci světa jsú někteří světšší obyčejové, 5 jichž někdy drží se i ti, ješto již nechtie slúti světšší, ale duchovní. A když slyšíme, že buoh chce svět zatratiti, i jméno jeho, i ostatky jeho, i rod a pokolenie jeho, é! nebudme milujíc svět, utecme z prostředka Babylona. Dosti hoře, ktož, jsa u vězení babylonském, musí ještě pomezie držeti baby- 10 lonské, zdali by však spieše vybral se z něho, než z prostředka a méně měl činiti s světem? A radše sami z své vôle trafme v sobě jméno světské, aby chom neslúli světšší velmi, od pýchy pyšní, od lakomstva lakomí, od rozkoši rozkošní, od freje frejovní, od tancóv tanečnice a tanečníci, 15 od hněvu hněviví, a tak i o jiném. A toť snad miéní s. Pavél, řka: „Všeliká nečistota ani jmenována buď mezi vámi, totiž tak bydlíte, až by sami z své vôle jméno kteréhožkoli neřádu světského radše zatratili, nežť pak buoh zatratí to i proti naše vóli. A což by toho z své vôle učinili, z toho by 20 čest i chválu měli před bohem, a to, kdy zhyne vám to proti vóli vaše, túhu, tesknost a hanbu budete mieti od toho marného, ješto nenie libé bohu, pustiti nechťěvše. Protož chceme-li srdce svá jako dóm pripraviti pánu bohu, vyrzme všelikú takovou marnost a nečistotu z srdcí svých i vše, 25 ješto, ač samo v sobě hřiech nenie, ale v hřiech táhne.

Druhé sem řekl, že, chtiec dóm pripraviti, ozdobují jej oponami, kvietím potrusie, aby v něm bylo utěšeno býti. Takéž máme srdce svá rozličnými ctnostmi osdobiti, aby v něm pán buoh ráčil přebývati jako v svém domu. 30

Druhé pripravme svá srdce pánu bohu jako pokrm. Troje znamenie ukazuje, kdy je dospélo maso ku pokrmu. Jedno když bude krev z něho ohněm vytažena, druhé když dá se snadně nehtu projieti neb udici, třetie když od kosti bude se odjímati. Takéž znamenief jest, že to srdce do- 35 spievá bohu ku pokrmu, jenž je řekl: „Mój pokrm jest, činiti vóli otce mého,“ když ohněm svaté milosti bude z něho vytažena žádost tělesná jako ohněm krev z masa; ale donidž srdce oblibuje to, což slušie k tělu a k krvi, ještěť je nedo-

spělo k božiemu pokrmu. Druhé dá-li se maso projieti nehtu neb udici kuchařové, znamenie jest, že je dospělo ku pokrmu. Takéž když srdce dá se projieti slovu božiemu na kázání, neb když čtú neb pravie co takového, a vytáhnúti z hřiecha, znamenief jest, že je dospělo ku pokrmu božiemu. Třetie znamenie, že je dospělo to maso ku pokrmu, když se od kosti dělití bude. Takéž znamenie jest, že je to srdce dospělo v pokrm bohu, když již příde k tomu úmyslu, jakož pravieše s. Pavel: „É, bych s tělem rozlúčen byl a byl s Kristem!“ avšak trpí to, že se dlí přiebytek jeho, když vidí v tom vůli boží; ale kdyby to proti bohu nebylo, rád by, i smrt přetrpě, byl již v tom věčném pokoji a bezpečně, jakož riekají: „Lepí jest jeden pták v ruce, než dva letíc.“ Ale divné jest, že se tak velmi bojie lidé smrti, že učiní mnohý cos buď i proti bohu, chtě jen na chvíli pozbyti smrti, a věda, že i potom umřieti musí. I die s. Jan Zlatoustý: „Poňavadž máme darmo po mále chvíli zemřieti, nevděk bohu, proč bychom k chvále božie nechťeli zemřieti málem prvě, abychom to dobrovolně učinili, ješto obak i bezděky trpěti musíme? A nenief to dobrým matná žádost umřieti a býti s Kristem. Nebť tu naleznú ten drahý poklad, jehož jsú hledati nepřestali, a budú prosti těla smrtešdného, ješto je jim bylo jako žalář, a k bezpečnému přistanú břehu, zbudúc hořkého a neúklidného světa jako moře. A takť dobře die písmo, že lepí jest den smrti, než den narozenie, a tak cierkev svatá den smrti svatých světí a nazývá jej dnem narozenie jich, neb teprv vejdú v život skrze tu smrt. A kaký je život světa toho, v němž vždy hynem, vždy mřem, starajíc se, tak v krokot života, když jako ktvem v své mladosti, v své bujnosti, jsme v smrti, a když domřem, teprv se smrt naše skoná, a tak riekají: „To se je stalo po jeho smrti,“ totiž po jeho životu tomto, ješto je v něm vždy mřel. Protož dobrý člověk nemá se báti této smrti, nebť jej toho dovede, co miloval; ale bude-li kto co zlého, marného, neřádného miloval, takét to smrt ukáže jemu, žeť uzří své hoře a svú túhu. I jest také smrt zlých najhoršie, ale drahá je smrt před obličejem božím svatých jeho.

Řekl běch třetie, že má srdce býti připraveno jako choť ženichu. Když se choť chce ženichu svému připraviti, po-

třebie jest jie zrcadla, a má k tomu mieti snažnosť a vieru má držeti muži svému; takéž kto chce srdce své jako choť libě bohu pripraviti, jměj miesto zrcadla písmo a slovo božie, v tom opatříš, coť slušie, co neslušie. Neb treskceť písmo a slovo božie ty, ktož hřešie, a ktož se v dobrém obmešká- 5 vají, ty lenstvem kárá, a těch ponúká k dobrému počátku, kteříž již mají dobrou vůli, múdré múdřejše činí, učí, kak má která věc vážena býti, těší v truchlosti a sbírá mysl z rozbrojného roztrhání. Druhé, chce-li se choť pripraviti muži svému, máť snažnosť k tomu přičiniti, aby podle toho 10 pripravila se, jakož je v zrcadle opatřila, co jie slušie, co neslušie. A toť jest, ješto die svatý Jakub: „Ktož slyší slovo božie a neplní jeho, k tomu podoben jest, jenž svú tvář opatře v zrcadle, otejde a zapomene, kaký je byl.“ Protož mjeme snažnosť, což nám ukáže slovo božie a písmo, 15 že nám slušie neb neslušie, abychom svá srdce podle toho pripravili.

Třetíe, jakož choť má držeti vieru muži svému: takéž srdce, bohu se pripravujíc, drž jemu vjery. Jediného jej proň samého miluj, jediný on buď rozkoš a kochání srdce tvého; 20 a máš-li co jiného neb miluješ, to buď jen proto, at by tím pomoc byla slúžiti jemu a jeho dojíti, ale jen on sám buď cíl konečný kochání tvému a utěšení tvému.

200.

O otevření srdce.

Druhé způsobenie srdce jest, otevřieti je najprv bohu 25 a potom bližniemu a také sobě. Bohu tak máme otevřieti srdce, aby dalo se projíti boží milosti a daróm jeho a napomenutí jeho spasitedlnému. A toť jest, žet die žaltář: „Uslyšíte-li hlas jeho, neroďte srdcí svých zatvrzovati.“ A tak k bližním, aby šla k nim z něho bratrská milost, 30 a od nich aby vzalo slitování, když by v čem vidělo jich nepohodu. A pak sami k sobě tak máme svá srdce otevřieti jako knihy, abychom četli v svém svědomí, neb po těch svých knihách každý súzen bude, a buoh milostivý ostavil jest každému knihy ty v srdci jeho, aby otevra srdce četl 35 v knihách těch svědomie svého, a nalez-li by v nich co nehodného sobě k súdu tomu v knihách těch svědomie svého, aby opravil a jinak napsal, donidž má čas.

Ale jest sedm překaz, že nechtú lidé v těch knihách svědomie svého. K tomu sedmeru jest nekaké podobenství, kteréž je viděl s. Jan v knihách Apokalypsis, zapečetěné pečetmi sedmi, pro něž nebyl, jenž by mohl čísti v těch
5 knihách.

Prvá překaza jest přieti se, by něco nebyl hřiech, ješto hřiech jest. Ta převadá jest prvú pečetí znamenána. Řkuf to v jakémž takémž podobenství. I viděl s. Jan pod tú prvú pečetí, když byla odjata, jako hlas hromu velikého a kón
10 biely, a ten, jenž seděl na tom koni bielém, měl lučístě. Toho neodmlúvaje, miení-li co jiného to vidění s. Jana, řkuf nyní, že z těch, jenž zapierají, by něco hřiech nebyl, ješto hřiech jest, ta jich převada brání jim, že nemohú volně čísti svědomie svého, otevrúc je sobě, bývají, když jim kteří
15 řkú, že zle činie, řkúc zlému dobré, vypustie jako velikého hromu hlas škřek svůj. A bielým koném mózem ty rozuměti, kteříž držie stavy zjevné svatosti, jelikož k oku lidem, svě-
tějšími se mimo jiné ukazujíc, neb takoví najviece zprechají a najspieš, když kto z něčeho, ješto je zlé, die jim něco.
20 A skrze lučístě mózeme ostrá jich slova rozuměti. A jistě, žeť je to tak bylo proti knězi Kunrátovi a knězi Miličovi, jenž sta v Praze byla ctná, věrná a statečná kazatelé slova božieho, jeden Němcóm, a druhý Čechóm; že mluvili proti tomu, že v svatých staviech nesvaté bydlé, mnozí řečmi
25 hrdými a nepravými jako hromem proti nim bili, a až ještě zle mluvie o nich ti, jenž zlému řkú, by nebylo zlé, a pak jim dobrým řkú, že zlí byli.

Druhá překaza jest, že nedá knih svědomie svého otevřieti a v nich čísti, to je ta, když kto v hřieše hledá omluvy.
30 A pod tú druhú pečetí viděl s. Jan na koni červeném jezdece, jemuž byla moc dána, aby vzdvihl pokoj z země, a aby zabil jeden druhého. Tehdy jeden hřiešník jako zabíjje druhého, když, v svém hřieše omlúvaje se, bude viniti jiného, jakož když Adam vinil Evu svým hřiechem a Eva hada; a tak
35 takové omluvy nedadie knih svědomie svého otevřieti.

Třetíe překaza: na cizie hřiechy zřieti; i toť brání čísti v knihách svědomie svého. Pod tú třetí pečetí viděl s. Jan kón černý, a ten, ješto na něm seděše, váhy měl v rukú. Kóně černý znamenává hřiechy, a na tom koni sedieć váhy

mají v rukú, že, na jiných zříc hřiechy, své vázie lehčejšími a jiných těžšími. I toť jest ta křivá váha, ješto na jiné kladú těžká břemena, jichž nésti nemohú, a sami i prstem se jich nedotknú. Ano die s. Jan Zlatoústý: „Nechť tě jiní slyšie, a ty jim rovnú věc prikazuješ, a vidie tě, a ty sám 5 velikú činíš.“ A i svatý Jan Křtitel nevelel jiným nejísti masa aneb vína nepítí, a sám vodu pil a kakés sprostné zelfčko měl ku pokrmu.

Čtvrtá překaza svědomie otevřieti a opatřiti jest, když kto licoměrně a pokrytsky chce slúti dobrým. Pod čtvrtú 10 pečeti viděl s. Jan bledý anebo plavý kuoň, jenž je jako bledý, a toho, jenž na něm seděl, jméno bylo smrt, a peklo šlo po něm. Tenť bledý kuoň obecně znamenává pokrytce a licoměrníky.

Pátá překaza: úmysl dobrý pohasiti v sobě a skutkem 15 jeho nedokonati. A tak pod pátú pečeti viděl s. Jan zbité pod oltářem, ani volají: „Pomsti, hospodine! krve naše.“ Tiť zbití mohú znamenati ty dobré skutky, k nimž byl dobrý úmysl buoh dal a žádost, a ty příčiny že mohly býti dokonáni, a člověk leností svú a netbáním nedokonal toho, 20 aneb dav se žádosti tělesné odtáhnúti. A toť jest, že die s. Pavel: „Nerodte pohasovati ducha.“

Šestá překaza a veliká svědomie své opatřiti jest bydl se zlými, jichž by příkladem zlého se přijal, jda po hluku. I viděl jest s. Jan pod šestú pečeti, že bylo veliké země 25 hnutie, a slunce by črno, měsieć by jako krev a hvězdy padaly s nebe. Země hnutie jest hnutie lidu obecného od pravdy, sluncem znamenána jest stolice papežská, měsiećem stolice císařská, a hvězdami z obú stavú znamenajte, ješto padají v zemské žádosti od nebeských a z řádu v neřád. 30 Po hřiechu stelet se tomu! ale sbožný nepójde po obecném hluku ve zlé, sbožná hvězda ostanet v nebi, na zemi nespádnúc.

Sedmá převada svědomie svého otevřieti a v něm čísti jest veliké zaneprázdňenie s tímto světem, a toť jest, jakož 35 sem dřeve mluvil o tom, býti v prostředku Babylona, ano dosti hoře, že musí někto držeti pomezie babylonské. I diet svatý Pavel: „Ižádný, jenž chce slúžiti bohu statečně, neobvazuj se věcmi světskými, aby se tomu skřbil, v jehož

vnikl službu.“ A svatý Jan viděl, kdy by odjata sedmá pečeť, by jako za puol hodiny upokojenie, ježto jedva jako za puol hodiny praví je písmo: „I činí churavy duše nepravost tohoto světa. A nemóž-li kto těch sedmi převad odlú-
 5 čiti, pro něž v knihách svědomie svého čisti nemóž, otevra je, pros toho beránka z nebes, ještoť móž, kdy chce a komuž chce, odjeti ty převady a otevřieti svědomie jeho.

Kterak má srdce býti ostřieháno.

201.

Třetie máme srdce ostřiehati; dieť písmo: „Vší snaž-
 10 ností ostřiehaj srdce, neboť z něho pochodí život.“ Tak najprvé máme srdcí svých ostřiehati, abychom nedali jich ani pojičili nepřieteli. Nebudeš moci izádným právem dobyti jeho od něho zase, pakli jeho jen pojičíš jemu; poprzníť jeho, podrží-liť jeho i za najmenší chvilku. Tehdys srdce pojičil
 15 nepřieteli, když počneš něco takového oblibovati, k němuž tě on vede. Pakli povolíš srdcem k hříechu, tehdy je dal jemu, a budeš-li obyčej mieti v hříeše, tiemť bude jako přívázáno k němu. Druhé tak máme ostřiehati srdce svého jako domu. Čichové tělesní jsú jako dvěře aneb vrata, v těch má
 20 býti vždy jako vrátný bázeň božie, aby, když by co takového přišlo k srdci, skoro to bázeň božie odehnala, dvěře a vrata před takovým něčím zavřela a zatvrdila. A pakli mysl vyjde ven pro některú věc potřebnú, ten vrátný má ji skoro od-
 volati zase a nedati jí blúdit po věcech zevnitřních. Třetie
 25 tak máme srdcí svých ostřiehati, jakož ostřiehají dobrého hradu, nebť ďábel rozličně hledá lidských srdce, kterým by obyčejem s které strany přistúpil k kterému. Protož vždy každý ze všech stran ostřiehaj srdce svého jako hradu mezi chytrými a úkladnými nepřátely.

O ustanovení srdce.

202.

30 Čtvrté máme ustanoviti svá srdce v dobrém, nebýti myslí vrtké a neustavičné. A toť jest, žeť die žaltář: „Požehnal si, hospodine, zemi své.“ Země božie požehnaná jest: srdce v dobrém ustanovené, ješto se nelé jako voda
 35 na každú stranu, na kterúž pohne jí vietr který; nenie vrtko jako povětríe, ješto ve čas tamto se obrátí a táhne, a ve čas tamto; a nemece se i sem i tam jako oheň plamenem. Ta-

kovět srdce v dobrém ustanovené móż dáti užitek jako dobrá bohem požehnaná země. Protož podobně die s. Pavel, že je nejlepší ustanoviti srdce milostí boží. Takt mi se zdá, že ktož neustanoví myslí, v kterém by stavu chtěl býti, že je to přemietanie myslí velmi těžko, a není bezpečno, by sstál v tom, co je lepší, ještě když statečný ustanoví mysl, potom snáze odžene, chce-li, žádost protivnú tomu. A pravím i to: Ktož by byadlo své na jednom místě ustanovil, měl by k ustanovení myslí velikú pomoc; ale ktož s jednoho místa na druhé se rád hýbe, chtě se pokrýti své myslí neuhu, tak činí jako ten, ještě utěci chce před svým stienem, a kamž půjde, a stien vždy s ním. Takéž mnohý točí sebu, miesto méně, a mysl vždy táž.

203.

Pátý způsob srdce: dáti je bohu.

Pátý způsob srdce jest, když kto dá komu srdce. A komu by je kto mohl lépe dáti, než bohu? Nebt jeho neztratí, dada je bohu, ale i srdce své i boha v něm bude mieti. A nicť nemóż srdce utěšením naplniti kromě boha; k čemuž kolivěk k jinému obrátí kto srdce své, v túzet bude a v žalosti. Aj, když v šachy hrají, již zdvihna šach, dlúho myslí, kde by jej bezpečně posadil. Ó! kak by pilnějie bylo obmyslití, aby srdce svého v matném místě neuložil, by některé marnosti nedal jeho! pakli by je dal něčemu tomu, ještě je zlé, a tím hůře. A ačkoli každý dlužen jest svým srdcem bohu, však jako prosie za ně, řka v písmě: „Synu, daj mi srdce své!“ a přijme je od člověka jako dar, ano jemu jeho nic není potřebie, jediné aby je utěšením naplnil. A ktož je odchýlí od něho k něčemu jinému, s právem trpěti bude pomstu těžkú, že je nedal jeho bohu, dlužen jím by jemu. A zdali není člověk bohu svým srdcem dlužen, ano, jakož buoh die, prvé buoh k člověku přiložil své srdce, prvé buoh miloval člověka, i stvořil člověka, aby byl; když v hříech padl člověk, ještě jej tak miloval, že učinil pádu člověčímu opravenie a učistěnie ode všelikého šeredstvie hříechův, ač však chce člověk k němu se padle jeho způsobu navrátiti a jemu své srdce dáti. A prvé on dal své srdce, aby člověče hořkosti okušilo, jižto člověk proviniv trpěl, aby pak člověk, dada jemu srdce své, byl naplněn sladkostí jeho,

v níž by měl utěšení na věky. Aj, nemáš-liž s právem srdce svého dáti jemu, v čem by jiném hodnějie je uložil kto, než v něm? A jestli že by již kto jinému něčemu dal srdce své, světu neb tělu, aneb že by je zlý duch osídlal,
 5 pros božie pomoci a s ní pracuj, donidžt čas jest, ať pán buoh pomóż od toho. Neb cožt sám sebu člověk nemóż, toť s pomoci boží bude moci, ač chce k tomu se i sám také přičiniti. I tu se pomni, přepustílit na tě co protivného, nebť činí to buoh někdy, že, nechce-li nemůdré srdce dáti
 10 se bohu, když lahodí o něm, aspoň aby haulo se k němu, vida, že kromě něho mnohé je potýkají protivnosti.

O pozdvížení srdce k bohu.

204.

Šestý způsob srdce jest pozdvíhnúti je vzhóru k bohu. I byli sú čtyrie kruhové zlatí u archy Mojžiesovy, jimiž
 15 zdvihána, a to je bylo podle rozkázanie božieho. V tom podobenství čtyři jsú věci, jimiž člověk má vzhóru zdvihnúti srdce své. Jedno je myslí přemietáním o takových božích skutcích, jimižto táhne nás k sobě, druhé nadějí v bohu, třetie žádostí k němu přijítím, čtvrté máme vzhóru táhnúti
 20 srdce své úmyslem upriemým.

Najprvé řku: Chceme-li svá srdce vzhóru pozdvíhnúti, toť má najprv býti myšlením, o takových věcech rozjímaním, jimiž buoh táhne nás k sobě, aby to o nás pravda byla, ješto die písma: „Myšlenie jeho u najvyšieho.“ Ale majít
 25 s rozumem býti ta myšlenie, v nichž by byla chvála božie. Dieť žaltář: „Hospodine! lidské myšlenie vzdá chválu tobě.“ S rozumem myšlenie jsú lidská myšlenie, ale bez rozumu mysliti, ta jsú myšlenie němé tváři. Móżt člověk, jakož Hugo pokládá, i o zlém mysliti dobře i o dobrém zle, a toť jde tudy,
 30 když o zlém s rozumem myslí, neb o dobrém bez rozumu. Ktož s rozumem dobré myslí, toť jest duši chutný nápoj nebo pokrm, jímž tyje v náboženství, pakli o zlém myslí, však když to s rozumem myslí, také jest jí k něčemu užitečno, jako, ač netyje hořící člověk nebo octem neb takovým něčím, ješto
 35 je příkré, však i toho pojesti někdy k něčemu bývá užitečno.

Druhé nadějí v bohu máme k němu vzhóru zdvihnúti srdce. A móżt člověk bezpečně nadějí v boze ulehnúti; dieť písma: „Ktož ufá v něho, nebudet pohaněn.“ Neniet

boh tak nemilostivý, byť podtrhl toho, ktož v milosti jeho svú upriemú naději vzpolehne na něm. A proč by tak ustavičně v písmě zval k naději do sebe, by nás chtěl povrci, kdybychom drželi se řádně jeho? „Neniet böh podtrhač, neobelstíf sliby svými“, jedné my hleďme toho, abychom upriemú naději v něm měli dobrého svého, tú cestú jdúc, 5
kterú je k tomu boh zpôsobil. Zláf jest naděje, by ten došel cfe, ktož chodby nepočne, neb ktož jde bludně; zlá naděje, by ze zlého bylo děkováno, by pravdě byla křivda liba. Ale dobrá jest naděje, v boha ufajíc činiti dobře. A když 10
budem činiti to dobré, ješto boh dal nám to moci, to což na nás záleží učiniece, dobré jest v něm naději mieti, že což sebu nemóžem, jím budem moci, on nedokonanie naše doplní. Takováf dobrá naděje zdvihá srdce u vóni utěšenie nebeského.

Třetie žádostí k bohu mohú pozdvižena býti srdce naše, 15
a s právem máme žádost k bohu mieti, neb on jest plnost našeho utěšenie, ale zdejšie každé utěšenie jest s nedostatkem. Protož zde všeliká útěcha přistuzuje se, že mrzko bude mieti, ješto se velmi libé zdálo žádajíc, i bude mysl nemúdrá opět jiného žádati a opět jiného, ano v ničemž nenie plného utě- 20
šenie na světě. Protož pozdvihném srdce svá žádostí ku pánu bohu, v němž jediném móž býti plné utěšenie.

Čtvrté máme upriemem úmyslem z milosti božie svá srdce vzdvihnúti vzhóru, neb úmysl má zpravití všecky naše činy. Ale i dobří činové naši, kdyby nedobrym úmyslem 25
byli, nic by nám dobrého nepřinesli. Úmysl jest to oko, ješto kdyby nepravé bylo, všecko tělo bylo by temné; pakli pravé bude, světlé bude všecko tělo.

205.

Kak máš srdce rozedřieti.

Sedmé způsobenie srdce ukazuje onen prorok, jenž die: 30
„Rozedřete,“ aneb ať řku, roztrhněte „srdce vaše, ale ne rúcha vaše.“ Máme boha celým srdcem milovati, protož ne tak tomu rčení proročíemu rozumějte, byť bylo jako na dvě srdce rozedřieti, aby bylo se boha stranú jednú držeti a světa druhú. Kárát jiný prorok, Jeremiáš, ty, kteříž jako na obě 35
straně klečejí, chtiec slúžiti bohu i světu. A svatý Augustin die: „Hospodine! všehos mé stvořil, všeho vykúpil, abyeh vešken slúžil tobě.“ Protož slyšiec, že die prorok: „Roz-

trhněte srdce svá," tak tomu rozumějme, žeť velí od světa a od těla libých věcí odtrhnúti a odedřieti svá srdce i ode všeho, ješto by nás od boha táhlo, abychom vždy celým srdcem boha milovali, bohu slúžili. A ač bychom co jiného
 5 také milovali neb mieti chtěli, aby to bylo jen ku pomoci bohu slúžiti, a tak jakožť die s. Řehoř: „Jsúť, ješto pósobie věci světské .i světskú postavu mají, ješto však odtrhli sú a drú svá srdce od světa, ne pro svět to činiec, ale pro buoh, ne v světu se kochajíc, ale žádajíc se kochati v bohu.
 10 A jsú také někteří stavu duchovního, jichž srdce přilnulo jest milostí k světu, aniž jeho drú od světa, ale držie se jím světa. Jest také a velmi pilné od tovařistva neřádneho, nebohobojného potřebie odtrhnúti se a neobcovati s takovými. Neb jakož slunečný paprslek, jakéž barvy bude to sklo,
 15 kteréž projde, tu barvu vezme: takéž mysl človětie těch se vášní přijímá ráda, s kterýmiž kto jest v obyčeji. A tak die žaltář: „S svatým svatý budeš a převrácený s převráceným budeš.“ A tak i ona dievka, ješto chtěla se líbiti bohu, jižto buoh choval mladému Tobiášovi, die v své modlitbě: „Vieš
 20 to, hospodine, žeť sem lúčila od těch, ješto hrají, ani sem s těmi tovařišila, ješto jdú s marností vókol.“

Počínají se knížky

o sedmi chodbách k životu věčnému.

206.

„Hory světa tohoto schýleny jsú od cest věčnosti jeho.“
 25 Abakuk prorok die ta slova, jimiž ukazuje ten v světě neřád, že ti, ješto jsú většší z jiných a jako hory neb pahrobci, jsú pochýleni od těch cest, kteréž vedú k věčnému blahoslavenství. A to je zjevné, že ktož se schýlí s pravé cesty, čím dále jde, dále zajde. A tak ti mudrci
 30 tohoto světa, ješto mají sobě to za múdrost, aby kochali se v tomto světě, po světu stáli, po cti světské, po libosti těla, po sboží, a aby světu vzácní byli, aby svá jména zvelebili na zemi, přijdúť najposléze k tomu, jakož die písmo, žeť dějí: „My nemúdrí, kam zajidechme! mněchom, by život
 35 oněch bláznovstvie byl, ješto světa netbachu, jinými jdúc

cestami, než my. Aj, kakt sú již u veľiké cti, kakt jsú v počtu synův božích, a my, nepoznavše cesty božie, zostali sme na ceste nepravostí! É, buďmež tehdy malí svatú pokorú, čím kto jest větší, více bude pokoren, a prosme milosti božie vši žádostí srdce svého, jakož král 5 David v pokorném srdci prosil pána boha v žaltári, řka: „Známu mi učin cestu, na níž bych chodil, a proved mě, hospodine, na cestě své, dokonaj chodbu můj na svých stezkách, ať se nepohnú krokové moji.“

Ačkoli plnějie sem jinde psal o sedmi chodbách k blažené 10 věčnosti, však i tuto něco poviem krátce o nich, ač koho nedojdú ony knihy, aby, v těchto nalezna něco o nich, porozuměl těm šlechetným chodbám, neb bezpečnějie pójde po té cestě ten, která jest známa jemu, i kratochvílnějie, nežli po té, kteráž by jemu nebyla známa. A také, že podobně 15 mohú je mezi ctnostmi a šlechetnostmi počísti, miesto mají v knihách těchto.

Jedna z těch chodeb jest úmysl dobrý, druhá myslí přemietanie o dobrém, třetie, uprúc mysl k dobrému, patřiti na to okem vnitřním, čtvrtá milovati horlivě dobré, pátá 20 poznávání božím zjevením něco, ješto je skryto před jinými, šestá když okusovati bude takový duchovních pochtostí, sedmá činiti skutky, z nichž bude čest a chvála v blažené věčnosti.

207.

O dobrém úmysle.

25

Prvá cesta neb chodba k věčnému blahoslavenství jest úmysl dobrý, neb úmysl zpravuje všecky činy. Bude-liť úmysl zlý, všichni skutkové, ač by v sobě i dobří byli, nebudú dobře učiněni, a na ten řku rozum, že nebudú dobří; pakli bude úmysl dobrý, i v těch činech, ješto v sobě dobří nejsou, 30 když však zlí nejsou, z dobrého úmysla již dobří bůdú; ale to, což je samo v sobě zlé, i dobrým úmyslem nebudeť dobré. Protož jesti obecné naučení, že nemá zlé býti učiněno, aby něco dobré z toho vyšlo. A když tak úmysl zpravuje skutky lidské, náš konečný úmysl má sám buoh býti, abychom toho 35 došli, toho měli. A k tomu posledniemu úmyslu máme i jiné úmysly hodné zřediti, vážiec v pilnosti ty úmysly, abychom ničehož v konečném úmysle nepókládali, jemuž jest minúti.

Než, jakož sem řekl, můžem i jiné v úmysle mieti, jímž by pomoc byla dojiti úmysla toho poslednieho, a dámt příklad. Aj, pójde sedlák do lesa tím úmyslem, aby porubil hodné dřevo, z něhož by pluh udělal. A ten chce pluh mieti, aby
5 jím oral, orati chce, aby obilé měl, obilé chce, aby se živil. A nebylo-li by toho úmysla poslednieho, že by proto chtěl živ býti, aby, slúže bohu, slíbil se bohu a došel boha, tehda vše, což je činil, aby mohl orati, žieti, chléb mieti, živiti se, zhynuloť by. Ale když buoh bude tomu všemu konečný úmysl,
10 ten poslední úmysl zšlechtí a zřiedí úmysly jiné, že to dřevnie vše pro buoh bude, a ač minú ti skutkové a činové aneb prvnější úmyslové, však chvála a čest z těch všech skutkův neb prvních úmyslův věčně ostane, poněvadž sú úmyslem posledním pro buoh byli. Ale jakož die Hugo: „Člověcie
15 srdce když po rozličných žádostech rozplyne se, jako v tolik česti bude zštiepáno, koliko těch věcí bude, po nichž jde žádost,“ a tak i v úmyslech nebývá řádu. I bývá šester znamenitý úmysl v lidech. Jednomu říká svatý Bernarth převrácený, to je ten, jenž pochodí z tělesné žádosti, ješto jen
20 k tomu táhne, aby zde byl člověk v dobrém bydle, v rozkošech a libostech tělesných a v dobrém tohoto světa.

Druhý úmysl jest licoměrný, ješto kto dobrým chťe slúti před lidmi, bude se dobrým činiti aneb ukazovati. O tomť úmysle die svatý Augustin, že je dvojitéá nepravost pravda
25 v licoměrství ukázaná.

Třetí úmysl jde oklikem. A ten bývá, když kto bohu slúží ne pro něho samého, ale aby buoh za tu jeho službu dal jemu svět po vůli, čest, sbožie, bydlo dobré. Ktožt tak bohu slúží, tenť konečným úmyslem netáhne k bohu, ale od
30 boha k světu oklikem kakýms. A ten úmysl podoben jest ku převrácenému, a dosti jest převrácený, neb ktož oklikem jde, dotud pójde, až k témuž pójde, odkavadž jest jiti počal, jediné že snad proto onen úmysl slove převrácený, že i boha nemá před očima, by chtěl skrze pomoc jeho dojiti úmysla
35 svého, jen tak, na buoh netbaje, po tom stojí, což má v úmysle, a tento oklikem, že v tom jsa člověk bohu slúží, ale od boha táhne úmyslem k světu. I jestiť to úmysl dosti převrácený, bohu chtietí slúžiti, aby dal svět po vůli, boha chtietí mieti ku pomoci, aby se kochali v světu, ano je pravdě uloženo,

aby světských věcí bylo užívati ku pomoci bohu slúžiti, a teprv v samém bohu kochati se.

Čtvrtý úmysl jest dobrých světských, když kteří tím úmyslem držie a působie světské věci, aby to jim neb jiným bylo ku pomoci slúžiti bohu, a takovíť mohou prositi boha za leticos takového ku potřebě. Neb cožť kto móż bez hřiecha mieti, móżť za to i boha prositi. Ktožť je mně dal zdravie, tenť móż i konřku mému i kuřátku mému dáti zdravie. A tak prosíme boha, aby nám dal chléb náš vzdajšř. Ale ač jest to i dobrý úmysl čtvrtý, však vókol jdúc s světskými věcmi 10 nenie to jedno, jehož jest potřebie, a mnohé věci mají mnohé zámutki při sobě.

Pátý úmysl jest těch, ješto v pokojném náboženství, vše jako minuvše, jen samého boha přidržie se, jimž zblížše vonie ta nebeská útěcha, a žádost jich táhne k sobě, aby 15 tu již k odplatě své práci měli, jižto buoh připravil těm, kteříž po něm jdú. V tom úmysle byl žaltárnřk, když řekl: „Přichýlil sem srdce své, abych činil spravedlivosti tvé pro odplatu.“ Mnohoť je těch v domu božiem, jenžť mají úmysl k odplatě, ale k té věčné odplatě, o níž řekl pan buoh 20 Abrahamovi: „Jáť budu tvá odplata veliká přieliš.“

Šestý úmysl a dokonalejšř, než tento, jest těch, ješto tak velikú a čistú milostí jsú k bohu zapáleni, že jako sebe nepomniec, slúžie bohu, nic nezřie k odplatě, jen zřie k boží velebnosti a hledají chvály boží. A ačť je kto takový, zapo- 25 menuv jako sebe, že by nezřel k odplatě, nemyslil o ní, jediné zře k velikosti božie velebnosti i miloval by boha, slúžie jemu: protoť bez odplaty nebude, buohť sám bude odplata jeho veliká přieliš, nebť pán buoh nezapomene svých.

208.

O přemietání myslí o dobrém věčném.

30

Druhá z těch cest jest myslí přemietati o dobrém věčném, k němuž má táhnúti úmysl; neb ktož by v myslí nerozjřmal, o takových věcech, uzře podobné k dobrému, nemněl by, by to dobré bylo. Protoť káží kazatelé a písmo máme, abychom měli, o čem bychom myslí užitečně přemietali. A kteřížť 35 slyšie kazatele neb písmo čtú a o tom nerozjřmají v své myslí: tiť jsú jako ta nečistá zvieraťa, ješto pokrmu nepřezřivají. A jakož die Rikhardus: „Takové myslí přemietanie

dosahá vysokých věcí, záslony boří a prochází tajné věci, až i nalezne pravdu, a přivede duch, že, upra svůj zrak v tu pravdu, žádostně v dívání kakéms vesele na ni a mile patřiti bude. Ale nenie leckakés myšlenie ta druhá chodba, 5 nebt' jsú myšlenie obecná, ještoť jdú běžně bez opatrnosti, ale toto myslí přemietánie jde z úmysla, v pilnosti hledaje pravdy, a takť sbožní s této druhé chodby na třetie vycházejí.

O životu bohomyšlném.

209.

Třetie chodba jest zřieti ku pravdě, mysl uprúc k ně-
 10 čemu pochotnému, a dívati se tomu s libostí. Kterížť s tím
 jdú vókol, tiť slovú života bohomyšlného. O tomť životu řekl
 jest Kristus, že Maria Majdalena nejlepší stranu je vyvolila.
 A die s. Řehoř o tom bohomyšlném životu, že jest pochotnost
 velmi milá, a duši pozdvihuje nad ni nad samu, otevře ji
 15 a zjevny učiní očima myslí jejie nebeské věci, a ukáže, že
 není draho, vážiti zemských věcí proti oněm duchovným nebes-
 kým, a dá toho nebeského života zakusiti, že to bude na-
 plněno sbožné duši, jakož Jozue řekl bieše k lidu: „Přivedu
 jej k mezem slíbené země, již počnu mieti tu zemi.“ Nenieť
 20 na světě vyšieho stavu než ten toho života bohomyšlného, neb to
 spatřování jest skutek rozumu svobodného, ješto nemá jiných
 převad, a ješto je zvláštním darem božím uzdraven a osvie-
 cen a obrácen v to dívání věcem věčným, a když mysl lpí,
 ulnuvši v tom dívání při něčem takovém. A ačkoli vysokého
 25 dostojenstvie jest ten bohomyšlný život, však nepohyzdil jest
 syn boží v Martě života pracovitého, neb také jest dobrý.
 I ukazuje s. Řehoř podobenstvím, kterýž nikterého jest dosto-
 jenstvie a die: „Tak se cierkev svatá drží jednotú věřících,
 sich i oněch, jako tělo jednoho člověka rozličných údov
 30 zhromážděním. I máme údy jedny, ješto se jen země držie,
 druhé ješto jen k světlu slušejí. Oči máme k světlu a pilně
 jich střežem, aby jich prach nedotekl a neoslepil, a tehdy
 noha dobře drží svůj úřad, když se země a prachu neobjíe.
 A ti údové, ač sú rozličných skutkův, jsú tělo jedno, a jedni
 35 druhým pomáhají: noha běží oku, oko vidie noze. A jako
 čistšie jest oko než noha, takéž to spatřování, jenž jest
 skutek oka vnitřnieho, jest skutek ušlechtilější, než tělesní
 skutkové jiní. A jakož oči jsta potřebně všemu tělu, tak ti

všie cirkvi svaté, kteříž vedú ten bohomyslný život; neb skrze ty máme prívod, že jiných lidí práce k užitku přijde, když bude lidu cíl skrze ně ukázán, k němuž by úmyslem táhli i své činy. Tak skrze Mojžíše písmo dáno, ješto patřil v chválu boží, skrze svaté učenníky zpravění jsme v tom, 5 ješto je hodné k spasení našemu. A zdali na velikém, velebném stavení ten neběře většího nájmu, jenž jen rozměřuje a rozkazuje, kak má co děláno býti, nežli ten, jenž tieže břemena nosí? Toť spatřování ukazuje, že je svět v sobě nesta- tečný, a pozdvihuje k nebesóm žádost, i vzházíet mysl 10 ponaňhlu vzhóru v tom spatřování, že někto, jen na kvietek hledě, upře zrak myslí své k moci boží, k múdrosti božie, k dobrotě božie, že je to tak vyvedl a zřiedil; a někto, na hvězdy hledě, též učiní; a někto, zře okem srdce na člověchie neb na anjelské přirozenie a na divné skutky jeho, jimiž 15 ráčil nás opravití a z věčné smrti vykúpiti, bude zřieti k božie múdrosti i k dobrotě i k moci jeho, že móż což chce. A tak vždy v tom spatřování milejřz milejřz bude pán buoh. A pakli kto nemóż zde k tomu vysokému božie milosti, božie múdrosti, božie moci spatřování, nebud jeho ižádný nepilen; když má 20 někakú pravú milost k bohu, a v té setrvá, budeť to i nad to dáno duši jeho ihned, jakž bude zproštěna těla, po němž je zde stála a vzdychala v boží milosti.

210.

O náramném milování.

Čtvrtá cesta k blažené věčnosti jest, milovati boha 25 horlivým milováním. A dřevnie cesty vedúť k této, neb jakož kto z úmysla k dobrému potáhne, z toho počne v myslí přemietati, co je dobré a kak jest dobré, a tu vstúpi na druhú cestu. Z toho opět vstúpi na třetí cestu, když o mnohém, ješto je dobré, přemietav myslí, jako zvláště oblíbí 30 něco, na něž patře s chutí dívati se bude tomu, upra v to mysl svú; a z toho vstúpi na tuto čtvrtú cestu, že čím lépe dobré pozná takovým spatřením, vice bude to dobré milovati. Že o bohu slyšíme mnoho dobrého, všichni obecnu, ač snad i neplnú, milostí milujem boha. Jakožto i mezi jinými 35 věcmi bývá. Uslyše někto chválu o něčem, pohne se milováním k tomu, a uvěří-li úplně, že je to tak, jakožto chválé, a jest to hodno té chvály, plnějie bude milovati, a pakli to

i sám spatří, že je to takové chvály hodno, opět větší milost bude k tomu. Takéžť řku: z slyšení chvály božie někak se k bohu pohne milost, aneb když chválu slyšíme o nebeských věcech, pakli tomu silně uvěříme, také bude větší
 5 milost, a pakli bude kto svým srdečným okem sám to moci spatřiti, jakož zde móż býti, viecet v něm rozmóz se milost. A to dobré i nejlepší jest sám pán buoh. Ó! kak tu teprv bude pláti milostí v své plné a odivné pochotnosti, když ta sbožná chvíle přjde, že budem shola zřieti v obličej boží
 10 beze všie záslony, v němž poznáme plnost všie pravdy a všie útěchy! Jako u ohně nevelmi blíz bude něco, což tož bude od ohně světla a tepla mieti, a bude-li bližše ohně, světlejšé bude i horčejšé; a dotkne-li ohně, zhoří. Ale co potom bude v onom světu, nechám té řeči; a o té milosti, ješto zde bývá,
 15 krátce něco povím.

Zdeť bývá trój stav milování neb milosti. Prvý bývá, když počne se, ač bude ještě neveliká, když však jest pravá: jako dietě, narodě se, bude pravý člověk, ale malý, a ač jest malý, však jest člověk. Druhý stav milosti jest, když bude
 20 rósti, jako když dietě vyroste, že již pacholík neb děvečka slúti bude, a již ne dietě. Třetí stav milosti jest, když dojde své plné velikosti, že bude již dokonalá. A která jsú znamenie těch každého stavu milostí, tohoť tuto nepoložím, tamť sem o tom plnějie psal v oněch knížkách o sedmi chodbách,
 25 ješto jsem psal i o domu.

Jest také šesterá milost: jedna slove latině *incomparabilis*. To je ta, když kto nic té věci nevrovnává, kteráž miluje. Takť z pravého dľuhu má každý boha milovati, a jinak by nebyl na cestě spasenie, když má rozum; neb prikázanie jest,
 30 boha nade vše milovati.

Druhá slove *incontaminabilis*; to je ta, ktož by, chtě bohu ľbiti se, i vystřiehal by se, aby jeho nepoškrvnila ani všednieho hřiechu poškrvna. Ta milost jest těch, kteřížto, kryje se světa, v pokojném náboženství slúžie bohu.

35 Třetíe milost slove *infatigabilis*, to je ta, jížto ktož miluje, že i práci nesa pro toho, kohož miluje, neustane, a bude jemu milo i práci nésti.

Čtvrtá milost slove *inseparabilis*, to je ta, že ten, ktož tak miluje, nechce rozľúčen býti s tím, což miluje. Ta milost

jest těch, kteříž svú rozkoš a své kochánie v bohu mají, tak že o něm mluvie, o něm myslí přemietajú, oko srdce svého veň upřevše, vždy jej u sebe chtie v srdci mieti.

Pátá slove *insuperabilis*, to jest nepřemožená milost, že ji nic přemoci nemóž. Tuť sú milost měli k bohu svěťí 5 mučedlníci, jež ani muky ani která smrt v nich mohla přemoci.

Šestá milost slove *insaciabilis*, totiž že nemóž ten, jenž tú milostí miluje, tak nasycen býti milé věci, až by vždy k ní žádost netržala. Ta milost v své plnosti teprv v nebesiech bude, ačkoli i zde, někak jako odpolu, sahájí někteří 10 podle svého pochopu darem božím té milosti. A tak bývát milost i náramná, jenž raní srdce, uvieže, a učiní jako nemocna takového milovníka. Tehdyť ta náramná milost jako raní srdce milovné, když tržeti bude a jako svěditi v srdci ta milost; tehdy uvieže, když odtud, což miluje, nemóž od- 15 jíti k milování něčeho jiného; a tehdy učiní ta náramná milost jako nemocna milovníka, když, jakož die s. Řehoř, okusiec, duchu vše bude v nechut, co je tělesné. Ale měl-liť by kto tu velikú náramnú milost k čemu jinému, než k bohu, bylat by to milost cizoložná. Neb jen tak má každá věc milá 20 býti, jakož jest dobrá, a poněvadž buoh jest nejlepší, tehda on jediný jest hoden té náramné a veliké milosti.

211.

O poznávání skrytých věcí.

Pátá cesta, po níž jdú k blažené věčnosti, jest, když pán buoh milovníkóm svým zjevovati bude některé své tajné 25 věci a jiným skryté. A tiť té chodby dosahají aneb docházejí, kteříž jsú před svýma očima malí pokorú svatú, o nichž řekl syn boží: „Chválu tvú vyznávám, otče, žes tyto věci skryl před mudrci, a zjevil si je malitkým, neb se tak líbilo tobě.“ Podobněť jde po oné tato cesta. Neb čím kto větčí 30 má milost k bohu a k jeho blaženým věčným věcem, tím blíže srdce přistúpí a lépe spatří, a nad to pán buoh, jenž miluje ty, jenž jej milují, zjevuje jim jako přátelóm své tajnosti, jakož bieše řekl Kristus: „Již vás nedieťm sluhami ale přátely, neb sem vám vše oznámil, což sem slyšal 35 od otce svého.“

Ne jednostajně, ale rozličně rozličným zjevuje hospodin své tajné věci a písma skrytost otvierá, neb rozličné rozličně

trží žádost. A zdali je nezjevil křestanóm v ustavení viery mnohého, ješto je skryto jinému lidu, kudy jest k spasení přijíti? A ješto i z těch jednomu zjeví něco, jehož nezjeví jinému. Ale řkuť i to: Ktož by z toho byl hrd, že by
⁵ buoh, buďto rozum jeho osvietě aneb zjevením kterým, zjevil jemu něco mimo jiné, nedobřeť by požil dobrého božieho daru; ale dobrému pokornému, jenž boha miluje, všecko jest pomocno k dobrému. A tak David prosil boha, aby jemu dal pán buoh poznání svých tajných věcí, chtě z toho v bohu
¹⁰ utěšenie mieti, když by znamenal divnost zákona v skrytosti ustavenie božieho, i řekl jest: „Odkryj oči moji, ať znamám divnost zákona tvého v skrytosti božieho ustavenie,“ totiž, kaks to divně skryl v svých nejedných ustaveních jako pod záslonú, co mieníš o spasení lidském. A když buoh
¹⁵ uslyšal v tom prosbu jeho, řekl u vděčnosti: „Rozuměl sem nade všecky, ješto mě učili, neb zákon tvój jest ‘mé mysli přemietanie. Nad staré sem rozuměl, neb sem hledal příkázání tvých, a vztáhl sem nohy své od každé cesty zlé.“ Někteří nemůdří, mnějíc se nábožnými, chce se jim, aby
²⁰ někaká vidění měli, jimiž by ukázáno bylo něco tajného, aneb ješto vysoce ty vážie, jižto snad chlubie se něčím takovým, aneb snad v pohnutí hlavy zdá se jim, by to byla pravda, ješto bude omyl. Neumím chváliti toho, viem, že s. Augustin die: „Ty vieš, hospodine, kakým podnošováním
²⁵ neb podštíváním stojí po tom můj nepřítel, abych znamenie aneb vidění někakého takového prosil od tebe, ale smiluj se! daleko učiň ode mne to myšlenie.“ A takéť die písmo: „Neroďte každému duchu věřiti, ale zkuste, jsú-liť od boha duchové.“
³⁰ Všakť i to řku: Takéť někdy buoh zjevuje takovým něčím něco, a ačkoli ukazováno je takovými zjevenými mnohých svatost, však ne to je jich svaty učinilo, neb i pohané mievaliť sú vidění taková. Ano i oslice Balámova anděla viděla, i promluvila, však oslicí ostala. Ačť je někdy potřebie bylo, aby lidu hrubému moc boží takovými divy byla
³⁵ oznámena, jakož die s. Pavel, že nejsú takoví divové pro věrné, ale pro nevěrné; ale poněvadž jsme již osvíceni u viere, neslušieť státi po takových divích, a řkuť nad to, že za časův antikristových budúť divové a zázrakové, ješto

mnohé v blud zavedú. Pakli by kto od boha měl to, že by chtěl pán buoh skrze něho zvláštním zjevením vyvésti něco, protoť by mohl někto jiný světější býti, jemuž nebylo je dáno nikdy viděti co takového, jako je to, nyní za mých časův bylo. I svatě Brigittě zjeveno bohem a povědieno, ješto je skrze ni chtěl svůj lid napomenúti z neřádův mnohých. A když ne všech takových zjevení odmlůvám, i toť diem, že čtver obyčej v písmě vidění těch nalezáme:

Jeden, ješto ve sně bývá, jako Farao ve sně byl viděl, co je chtěl buoh přepustiti na královstvie jeho a na lid 10 léty zlými.

Druhý obyčej býval, že na jevě ukázána postava oku, neb hlas uchu, ješto však nebyla vlastnie postava té věci nebo hlas. Tak světi otcové vídali i slýchali boha neb anjely v někaké postavě, ješto však ani božie ani anjelská jesti to 15 postava vlastnie anebo hlas. Třetí obyčej také bývá na jevě, že jen samy postavy bývají ukazovány, a nic pod nimi nebude. A tak svatý Jan, jenž je psal Apokalypsim, tím obyčejem viděl rozličných věcí: postavy, jichž však tu samých nebylo. 20

Čtvrtý obyčej zjevení bývá v rozumu kakés osvícenie. A bez toho ono troje ukázanie nic by nebylo užitečno. A co by byl sen Faraonův užitka přinesl, kdyby nebyl zjevil buoh v rozumu Jozefovi, co je mienil? Aneb co by otcové světi, uzřiec boha neb anjely neb uslyšiec, ne v jich vlastnie postavě, ne by to jich vlastnie řeč byla, mohli poznati, že je to buoh neb anđěl, kdyby nebylo zvláštnieho v rozumu ukázanie? A též i o svatého Jana, viděná. Ale s. Pavel v třetiem nebi to měl viděnie v rozumu, a to v rozumu osvícenie svatým učedníkóm písmo otvieralo skryté a tajné, 30 i dnes otvierá, a bez toho mnohý čta písmo nevie, co čte; a jednomu buoh v jednom rozumu osvietí, druhému v druhém, a teprv v nebesiech bude v nás úplně to viděnie dokonáno.

212.

O duchovně sladkosti.

35

Šestá chodba jest chuti duchovnie pochotnosti okušovati. A to bývá, když zvláštní dar milosti božie uzdraví tenčich vnitřní, že čtí bude duchovní pochotnost vnitřní, jako kdyby někto, měv nemocí zkažena ústa, nečil chuti i v dobrém pokrmu, a zdálo

sě jemu všechno nechutno, a když pak zdrav bude, počije chuť v krmi, a vezme pokrm a posilu všem jiným čichóm neb smyslóm, a bude v zdraví prospievati. Neb jakožt jsou smyslové tělesní k věcem tělesným, tak duchovní jsou k duchovním. O zraku duchovním die pán buoh v písmě: „Vizte, žeť jsem já buoh,“ a o sluchu takéž: „Ktož má uši k slyšení, slyš, což die duch.“ O vóni die s. Pavel: „Kristova sme dobrá vóně,“ a o pochotnosti okušenje die žaltář: „Okuste a vizte, žeť je pochotný hospodin.“ A Kristus řekl jest o vnitřním dotčení: „Kto je mne dotekl?“ když ona žena nemocná silnú věru dotkla se jeho. I více je toho v písmě, ještě těch pět smyslów duchovních ukazuje v podobenství tělesných pěti smyslów. I řkuť: ktož móż chuť mieti k duchovním věcem, móżť k nim i jiné čichy silnějšíe mieti, bera jim posilu duchovním pokrmem; ale ktož neokusují té duchovníe pochotnosti, zemdlejí, zaškludnúc, a ztratie žádost k duchovním věcem, že to počtú za nemúdrost, ještě je pravé duchovenství, a vezmú cos za duchovenství, ještě nenie, aby jen slúli duchovní, nejsúc srdce duchovníeho. Ale když dá pán buoh chuť číti v tom, což jest pravé duchovenství, tuť móż vesele pokřiknúti: „Znamenáno jest nám světlo tvého obličejje, dal si veselé v srdci mém!“ I máť člověk k daru božímu své snažnosti přičiniti, odjímaje převady takovému daru, krotě čichy tělesné a táhna od mar-
nosti. Neb jakož die s. Řehoř: „Když tělesné čichy ukrotíme, vnitřní duchovní čichové silnějšíe v nás budú.“ A die Hugo: „Ty myslí, ještě točie jimi rozličné péče, nepochopí pochotné múdrosti, ale ktož se skrovní od tohoto světa, ten ji nalezne.“ Toť jest jisté: bude-liť mysl od světských
rozbrojów odtážena a sběře se všecka k sobě, vezmeť sílu, aby povstala k věčným věcem. A když povstane k věčným věcem, a nebude se kochati v tělesných věcech, buoh z své dobroty kakýms dřeve nezkušným veselím objesní ji, a odivnú jako oblé pochotností, že pak i v tom utěšení tohoto světa pozná
hořkost proti té pochotnosti, ještě je maňla, by to největšíe pochotnost byla. Neb dobrý buoh té duši, kteráž počne pro něho hrdati světským a tělesným utěšením, dává chuti duchovníe okusiti aneb zakusiti, aby nebyla ovšem bez utěšení, bez niež by jako siemé zaschlé byla. I to, že by byl dobrý počátek,

nevezplodilo by múdrostí pravé, neb ta mysl, jież je žádost k věcem světským nepřivázala, móż něco pochopiti vnitřního utěšení.

213.

O čínění dobrých skutkův.

Sedmá chodba k blažené věčnosti jest činiti skutky⁵ dobré, hodné odplaty věčné, neboť každý vezme odplatu podle svých skutkův. Dieť písmo: „Skutkové jich pójdu po nich.“ Protož tato sedmá chodba máť jiné dokonati. Neb když kto najprv bude v úmysle dobrém, když bude o věčných věcech přemietati myslí, když s pilností spatří myslí blaženú věčnost,¹⁰ když horlivým milováním zapálen bude k nim, když božím zjevením v rozumu osvícen pozná některé skryté věci, když i pochutná jich, v něčem okuše jich pochotnosti: tu je pak všeho dokonanie, když bude činiti ty skutky, jižto by věčné dobré odplaty hodni byli. Bez toho posledního málo anebo¹⁵ nic by platno nebylo ono vše prvnie, jakož die Hugo: „Co by nám bylo platno, ačbychom vzejduc myslí vzhóru poznali velebnost boží, kdybychom užítka sobě od onud nepřinesli?“ A v tom záleží ten užitek, abychom činy dobrými věčné odplaty zaslúžili. Neb rozumné stvoření nejen k tomu jest,²⁰ aby milostí velnulo k bohu, ale i k tomu, aby z té milosti své činilo skutky podle božieho ustavenie. A kdyžby svých skutkův nečinilo, nebylo by hodno cíle té blažnosti, k němuž je jest buoh zřiedil, a tak je onen anjel zahynul a člověk první, toho, k němuž je buoh stvořil, nedržiece. Protož řkuť²⁵ ještě: Každý podle svého stavu čiň to, k čemuž jest cí stav zřiezen. Dieť i to spasitel: „Ktož z vás chce největším býti, buď všech sluha.“

Č t e n í e

214.

o osmeru blahoslavenství.

30

Byn boží Kristus, spasitel náš, uče nás, kudy bychom k blahoslavenství mohli přijíti, klade ve čtení sedmeru³⁰ blažnost, jież jest dojíti osmerým skutkem, a die: „Blahoslaveni chudí duchem, neb jich jest království nebeské.³⁵ Blahoslaveni tiší, neb oni vládnúti budú zemí. Blahoslaveni, jenž truchlé, neb oni utěšeni budú. Blahoslaveni, jenž lačnějí

a žieznie spravdnosti, neb oni nasyceni budú. Blahoslaveni milosrdní, neb oni milosrdenstvie dojdú. Blahoslaveni čistého srdce, neb oni viděti budú boha. Blahoslaveni, jenž pokojie, neb synové boží nazváni budú. Blahoslaveni, jenž protivienstvie trpie pro spravdlivost, neb jich jest královstvie nebeské.“

5 Aj, tu jest osmero dobré jmenováno, jesto spravdlivé móż mezi šlechtnostmi počteno býti, skrze něž sedmera blahoslavenstvie docházie člověk. Ale osmé pokušuje človětie stálosti v těch sedmi ctnostech. A také jest ctnost trpělivosti, 10 a tak, ktož strpí protivienstvie pro spravdlivost chudoby duchem, pro spravdlivost tichosti, pro spravdlivost lačnosti a žiezni spravdnosti, pro spravdlivost milosrdenstvie, pro spravdlivost čistoty srdce, pro spravdlivost pokojenie: ten bude hoden, aby měl k odplatě nebeské královstvo, jenž jest 15 prvá blažnost, jako je ji jmenoval Kristus; bude vládnúti zemí, a to je druhú blažností jmenováno, bude utěšen; a to je za třetí blažnost položeno, bude nasycen, a to je řečeno blažností čtvrtú, bude s ním milosrdenstvie učiněno, to je blažnost pátá, bude boha viděti, to je šestá blažnost, bude nazván 20 synem božím, a to je blažnost sedmá. Ale chudoba sama v sobě není blažnost, jediné že ta blažnost přichodí skrze ni, že chudých duchem jest nebeské královstvie. I nedíel Kristus: „Blaženi chudí,“ že jsú chudi, ale proto die ty chudé blaženy, že jich jest královstvie nebeské. A tak i o 25 jiných těch blažnostech rozumějte.

Že máme nahoru vstúpiti od lidu obecného.

215.

I to máme opatřiti, že dobrý náš mistr, chtě nás učiti, kak bychom přišli k tomu, aby nám bylo blaze, vstúpil na horu od hluku obecných zástupów, a za ním šli jeho zvláště milí, 30 jeho učedlníci, a tu je učil. Takéž i my, chceme-li to učenie spasitedlné užitečně slyšeti, skrze něž by nám bylo, musíme svú mysl vzhóru vstúpiti od nízkých úmyslov zemských, od zástupów lidu obecného obyčeje. A to vídáme, že ktož chce řemesku kterému naučiti se, má slyšeti naučenie, 35 a pak i sám se o to pokusiti, aby to svú rukú učinil. A toť jest, že die s. Pavel: „Ne ti, jesto jen slyšie zákon, jsú spravdlivi, ale jesto jej činie.“ Protož slyšte, abyste také i skutkem se chytily toho, což je své vyvolené spasitel učil,

vzved je na horu. Najprvé die: „Blažení chudí duchem.“ Duchem chudu býti jest býti pokornu, nehrdu, neufati sobě ani svému zaslúžení, ale božie pomoci a božie milosti. Takovýcht jest královstvie nebeské, ade na těch, jesto mnie, by velikého byli zaslúžení; ano kdy by již kto i velikým 5 byl, však by to více bylo darem božie milosti, než jím, a ještě by všeho neměl. Dieť s. Jan: „Dieme-li, že hříechu nemáme, sami se svodíme, a pravda v nás nenie.“ Donidž tělo, jesto je v porušení, obtěžuje duši, a bydlu zemské duši tiskne, jesto myslí sie i ono, dotud nejsme bez nedostatkov. 10 Donidž sme živi, máme pomnieti na onoho, jenž z toho děkoval bohu, že není jako jiní lidé nerádný, cizoložník, opilec, lakomec, ale ze všeho, což má, desátky dáva, postí se dvakrát do téhodne; však neslíbil se bez pokory. A pak druhý, zjevně světský, slibil se v pokoře, jenž, nejša v mysli 15 povýšené, znaje svú chudobu, prosieše: „Hospodine! smiluj se nade mnú hříešným.“ Daremniet jest bujnost srdce člověchieho a ufati v své zaslúžení. By to již člověk vše učinil, což je buoh kázal učiniti: co by to byla veliká věc, že by to učinil, co by měl učiniti? Protož má-li kto více darov 20 božích, větší měj pokoru! Neb potáhneš-li na húslech jedněch strun výše, potáhnutí je i bardunov, ať by ze všech šel hlas řádný. A pakli vidíš v čem svúj nedostatek, tožť příčina pokory, a nevidíš-li, i toť jest tvým nedostatkem; máš-li co do sebe velikého, snad by mohl i většíe mieti, by pilen byl 25 k těm božím daróm a příčinám, jestoť böh dal.

216.

O druhém blahoslavenství.

Druhé die Kristus: „Blahoslaveni tiší“ nebo krotci neb úklidni. Mienit nevárlivé, neprchavé, nehněvivé. Ti, až kdy hněv zapálí neb nelihost která, však ukrotie se a nedadie 30 sebe přemoci zlému, ale dobrotú: zlost přemohú a navrátie k úklidnosti, tiť svú zemí vládnúti budú v úklidnosti a. v pokoji královstvie nebeského s utěšením. O tom die pán buoh skrze proroka svého, řka: „Dám pokoj v krajinách vašich, budete spáti, a nebudet, kto by vás vztrhl.“ Tú zemí móžem 35 rozuměti těla tichých a úklidných po vstání z mrtvých, jichž zde nepřemohl hněv, jakož ty přemáhá, jesto pro každú věc chtie se mstítie, prchají, lají, škřekají, tepú, nejsú úklidni.

Tiž po súdném dni nebudú mieti těl svých k utěšení, ale jich těla budú je mieti, a budú je nuziti svú hrubostí, v nichž budú v kramolu a v lepoti a v tésknosti. Ale jakož die spasitel: „Blaženi tiší, krotcí, úklidní, neb budú vládnúti z zemí,“ totiž těly svými, vstanúc z mrtvých k utěšení.

O třetiem blahoslavenství.

217.

Třetie die spasitel: „Blaženi, jenž truchlejí, neb budú utěšeni.“ Také truchlejí zlí, open závisti, onen z hněvu, onen z lakomstva, onen v kakés nekypré túžebné lenosti.

10 Ne té truchlosti slíbeno jest utěšenie, neb smrt činí takový smutek; jiná jest truchlost, jesto má mieti utěšenie, ale po světském smutku má přijíti utěše žalost, neb každý neřád má najposléze smutek přivesti. A die Rikhardus: „Mnozí neřádne truchlejí pro své přátely, a netruchlejí sami pro se;

15 truchlejí pro světské věci, a netruchlejí pro tu škodu, kterúž mají v duchovných věcech; když kto zaplatí dluh tělesné smrti, zpláčí; ale upadne-li v hříech smrtečný, nezpláče izádný. Ó nemúdrých! pro to velmi truchleti, jesto by nebylo, aneb, ač bylo, ale skrovně truchleti; a pro to netruchleti,

20 pro něž by těžce bylo truchleti. Protož truchlejme, žalostie ztráty duchovnie, obmeškánie dobrých skutkův. Truchlej porušený, že je ztratil korunu panenstvie, pyšný pro ztrátu pokory, zlobivý, že má v dobrotě nedostatek, a každý truchlej pro svú vinu. Neb blaženi jsú, jenž nyní pokánia truchlejí

25 truchlosti, neb budú potom utěšeni: tím jedním budú utěšeni, že jim bude vina odpuštena, druhé tím, že učinie to, což je spravedlivé, třetie že budú věčnú čest a chválu mieti z toho. Kterž také řádně truchlejí pro duchovnie nedostatky, a že se zde přibytek jich prodlévá, a že jsú vzdáleni od toho

30 utěšenie, kteréž je v nebi: bucht takové utěšuje. A tak David truchlel pro své hříechy, jakož die v žaltáři: „Oči moji vyvedle potoky vod, neb sta neostřiehale zákona tvého.“ Truchlel také pro hříechy jiných, jakož opět die: „Byl jsem truchel, že zapomenli slov tvých nepřítelé tvoji.“ Truchlel pro své

35 bezbydlé, že je tak dlúho nebyti v nebeské vlasti své, řka: „Hoře mně! že se je prodlilo obydlé mé,“ a truchlel, v bezbydlí jsa tohoto světa, vzpomínaje sobě, eo je utěšenie v nebi, a řka: „Seděli sme nad řekami babylonskými a plakali sme,

zpomínajíc na sionskú horu“; a pak řekl: „Podle množství bolestí mých utěšení tvá obveselilať jsou duši mů,“ totiž, jakož sem truchlel pro své hříechy, tak jsem utěšen, že mi buoh odpustil je milostivě. Jakož jsem truchlel pro hříech jiných, tak jsem utěšen, když vizi, že jsou z nich mnozí vyvedeni. 5 Jakož jsem truchel byl pro dlúhý priebytek na tomto svete, utěšen jsem, že vešken čas, v němž sem čakal božieho smilovanie, bude mi ku prisporeni radosti večné. A jakož truchlel sem v obydlí tohoto sveta, zpomínaje, kaká je nebeská radost, utěšen jsem, že izádná útěcha tohoto sveta neodtáhla mne 10 od žádosti té nebeské radosti. A tak podle množství žalostí a zámukvov, ješto dobré lidi potýkají zde na svete, božie utěšenie přijmú a obveselé jich duše. A my to vídáme, kto bývá truchel na cestě, ano jej děšt pére, když z toho vyjde a doma bude, zvláštne mievá utěšenie, zpomínaje na tu 15 práci, kterouž je měl na cestě. A takéž někto, dobré měv bydlo utěšené, bude s žalostí zpomínati na to, když jemu to mine. Cožť pak těm nebude smutku, jimžto jen svět byla útěcha, když svět jim zhyne! Protož: „Blaženi, jenž truchlejší, neb budú utěšeni. Setřet buoh všedikú slzu od očí svatých!“ 20 Ale kde je slzy nebylo, kterak by odtud setřiena byla?

218.

O spravdivosti.

Čtvrté die Kristus: „Blaženi, jenž lačnější a žieznie po spravdivosti, neb budú nasyceni.“ Kto je lačen neb žiezniv, hledá, co by snědl neb napil se, a nalezna utěšen bude. 25 Takéž, ktož by lačen byl neb žiezniv spravdivosti, ptá se po ní, v písmě jie hledá, v lidech ji rád vidí, a v čemž móż s chutí ji učiní, a tímž zaslúží, že nasycen bude pochotné večné spravdivosti, když se ukáže chvála božie. Zdeť izádný plné spravdivosti nemóż mieti, ale zde naše spravdivost 30 tím má býti doplněna, abychom žádost měli k ní jako lačný ku pokrmu, a v čemž móżem abychom ji učinili, a v čemž nemóżem, abychom znali svú chodobu, a když nevidíme spravdivosti, túžiti máme po ní.

Slušief i tomu rozuměti, že jiné jest spravdivé v jednom 35 stavu, jiné v druhém; jiné v čas jeden, neb na jednom miestě, jiné v čas jiný aneb jinde. To, ješto je spravdivé v man-

želství, nebude spravdivé kromě manželstva; a ješto je spravdivé panna neb vdovė, mŕž spravdivé býti v manželství. A tak rozličně, v rozličných staviech neb v úmyslech neb podle časŕv rozličných, tŕž jeden skutek mŕž býti spravdivě neb nespravdivě. Ale diví se svatŕy Augustin, řka: „Ponėvadŕ lidem jest mila pravda, proceŕ dobrŕy ělověk v nenávisti bude, káže jim pravdu?“ I die pak: „Najspieš, že tak lidé milují pravdu, že by chtėli, aby to byla pravda, coŕ milují; a že by nechtėli, by je křivda oklamala, nechtie 5 v tom býti oklamáni, by křivi byli. A tak hrdost svŕviece milují než pravdu. Milují pravdu, když jim svietí, ale nenávidie jie, když je kára. Sami by radše jiné chtėli zklamat, nežli by slŕli, by je křivda oklamala. Mila jest jim pravda, když se jim sama ukáže, ale pravdy nenávidie, když 15 je, kací jsŕ, ukáže. Ale oplatiet se jim najposlėze pravda, že, kteríž by nechtėli, by je pravda okázala, pravda je okáže bez jich vŕle a sama se jim neukáže. Ó, slepá řeředná lidská mysl! nechceš; by co před tebŕ tajno bylo, chtėla by ve všem pravdu znáti, a jsŕc slepa! I mníš, by mohla sama 20 tajna býti pravdě, ale vezmeš odplatu proti tomu, ty nebudeš utajna pravdě, a toběť bude utajna pravda. Ó pravdo! a ty všudy jsi, kaŕdŕy, o ěemž chce, tieže tebe, ale ne kaŕdŕy to, coŕ chce, uslyší od tebe. Ty všem právė odpoviedáš, ale oni neprávė slyšie. Ale to jest tvŕj sluha, dobrŕy hospodine 25 jenŕ ne toho od tebe slyšeti hledá, coŕ by sám chtėl, ale tomu chce, coŕ slyší od tebe. A toť jest spravdivost, ktoŕŕ po tej se ŕedí, po tej stojí, nasycenŕ bude utěšenŕm spravdivosti v boŕiem nebeském království. Ale jakoŕ ta boŕie spravdivost spravdivŕm bude k utěšenŕ, takėž nespravdivŕm bude k tėžkosti. A tak die s. Bernart: „Hospodine, tys vřeho pravda, ty upriemá upriemost, jenŕ všamo dosaháš, jieŕ nelze se obinŕti ijedné vėci. A když která neupriemost nepravdy dojde v priemosti pravdy, a dotkne se jie pravda, trpėti od pravdy bude. Ó bėda vřelikė nepravosti, ješto chce 30 v ěem minŕti pravdu! neb upriemost pravdy nemine jie hodnŕ pomstŕ. Bėda tė vŕli, jenŕ se protiví vŕli boŕie! neb sama v sobė protivnořť svŕvždy ponese: vŕdy chtiec tomu, jehoŕ nebude, a tomu nechtiec, ješto bude, a vėě nemine. Neb takovŕy v svė nespravdivnosti zapeklen bude. Ale blahosla-

veni jsú, jenž lačnejší a žieznie po spravdnosti, neb oni nasyceni budú u věčné radosti, kdy se ukáže chvála božie.

219.

O milosrdenství.

Pátú blažnosť die hospodin: „Blaženi milosrdní, neb oni milosrdenstvie dojdú.“ A pak proti tomu die písmo jinde: 5 „Súd bez milosrdenstvie stane se tomu, jenž milosrdenstvie neučiní.“ A pán buoh rozličné lidi rozličným sbožím daruje, a jiným dá v tom býti nedostatečau, v němž dal hojnost oném, chtě, aby z srdce milosrdného i skutkové milosrdní šli, a bohatí aby měli, komu by byli milosrdni. A ne všemf 10 jednostajně, ale rozličným rozličné dává sbožie, jedném dává sbožie světské, druhým tělesné, třetím duchovnie. Z sbožie světského mají býti skutkové milosrdní k světské potřebě těm, kteříž v tom mají nedostatek, to jest: lačného nakrmiti, žieznivého napojiti; nahého přiodieti, v dóm pocestného po- 15 jieti, nemocného neb jatého pohodú některú navštieviti, mrtvého pochovati. A také sbožie světské jest moc světská, úradové, vladařstvie, i tímť mohou býti skutkové milosrdní potřebujícím toho. Pak tělesným sbožím miením zdravie, sílu, i tímť móż silnější mdlejšíemu pohodu z milosrdenstvie 20 učiniti. A duchovnie sbožie jest múdrot, rozum, uměti poraditi, naučiti, utěšiti, vystřieci zlého, modliti se bohu za jiné, všimf takovým mohou býti skutkové milosrdní vzácní bohu a k jiných pohodě. Protož řekl jest starý Tobiáš synu svému: „Jakž můžeš, buď milosrden“; totiž ze všeho, čím 25 tě buoh daruje, můžeš milosrdné činiti skutky.

220.

O čistotě srdce.

Šesté die spasitel: „Blaženi čistého srdce, neb oni boha viděti budú.“ Ó kak je drahá věc, čistota srdce, že je čistému srdci viděti boha! A boha viděti, die spasitel, jest 30 věčný život; a tof jest, že die písmo: „Vší snažností ostřiehaj srdce svého, nebof z něho pochodí život.“ Z srdce pochodie myšlenie, oblibováníe, žádosti, řeči i skutkové. Bude-liť srdce nečisté, tehdy to vše, což z něho jde, nečisté bude; pakli srdce bude čisté, tehdy to vše, což z něho jde, čisté bude. 35 Protož sbožnýf čisté chová srdce svého. Ale i tomu rozumějte: všelikýf hřiech činí srdce nečisto, pýcha, závist,

hněv, lenie prokysalá túžebnosť, lakomstvo, lakota, smilstvo. Chce-li kto mať srdce čisté, máť je před každým z těchto hriechův ostřiehati, a od každé nepravosti, a máť táhnúti k tomu, aby spravdliiv byl ve všech skutciech svých, v žá-
 5 dostech i v řečech, a aby z obyčeje šlechtnosti odjal i ta myšlenie srdci svému, jimiž jako prachem potuchá srdce, a tať jsú kterážkoli marná, světská a tělesná. Dieť písmo: „Ktož miluje čistotu srdce, bude mať prietele krále,“ a ačkoli písmo die: „Kto se mŕž sveličeti, by čisté měl srdce?“ však
 10 také die: „Ktož prosí, béře, ktož hledá, nalezá.“ A vidáme to: ktož pilen jest své zahrady, neporoste mnoho býlím, a ktož jie netbá, zroste býlé a vytiskne to, což je dobré. Rozumějte také i tomu, jakožť die svatý Jeronym, že chytrý nepriatel často novoobráceným nečistá myšlenie vzbuzuje,
 15 chtě skrže to rozpačí přivesti je do lepšího stavu, že v něm více mají, neb nečistšie myšlenie, než dřevé měli. Ale ne vždyť jest nečisto srdce, ačť v něm i nečistá myšlenie běžie, neb jedna tak kaks brzce a lehce běžie, že až jedva ukáží se, že jsú. O těch die s. Jeronym, že ani jsú hriech, ani
 20 jsú vítězstvo proti nim. Ale mŕmŕm já to, že od dávna přivyklí šlechtnostem i ta běžná myšlenie mievají čistšie.

Druhá myšlenie bývají s kakýms oblíbením, že ač k tomu účinku, by chtěl takového něco učiniti, nepovolí člověk, ale povolí sobě, aby to myslil, že je kaks libo. Tuť se jest
 25 již srdce v té nečistotě poprznilo, a pakli by nedal své vůle, by myslil to, když se ukáže již v srdci myšlenie takové, z vítězstva by zaslúžil chvály.

Třetíe myšlenie jsú s povolením k tomu skutku neb účinku, o němž jsú. Ta když zlá jsú, již jsú zšeředila
 30 hriechem srdce, ač by byl i nedošel skutek, avšak, kdyby bylo i skutkem to došlo, většie by zlé bylo. Ale blažení čistého srdce, neb oni viděti budú boha.

Sedmé die spasitel: „Blažení, jenž pokojie, tieb synové
 35 boží nazváni budú.“ Syn boží upokojil hněv boha otce s člověkem, a člověka uvedl v pokoj. V múdrosti syna božieho stojí zřiezenie všeho světa u vidomých tělesných věcech i v duchovních nevidomých. Aj, kakt voda s ohněm, země,

povětríe, ješto je k sobě nepodobno, jest mǎdrostí boží tak upokojeno do jeho vóle v jednom světě, aneb ať diem v jednom člověku neb v jiném zvířeti, že stojí svět, ano to v něm protivno sobě, neb člověčí život. Protož ktož pokojí se s bohem neb s bližními, aneb bližnie své s bohem, a boha s nimi, uče je, veda je, napomínaje, aby hledali milosti božie a modlili se bohu za ně, aneb když i bližnie své pokojí, aby v pokoji byli mezi sebú, neset podobenství a úřad syna božieho, buďet nazván synem božím u věčné chvále. 5

Co je třeba pokoj chváliti, a kto je, jenž by pokoje nechtěl rád mieti? Ale mnozí chtěli by pokoji bez spravedlnosti, a činiec, což je nespravedlivé, mnějí, by skrze to pokoje došli. Dieť Job: „A kto je, jenž by, protivě se bohu, mohl pokoj mieti?“ Nenieť pokoje hříešným, dieť pán buoh. Řkúť často: pokoj, pokoj, ano nenie pokoj. Jako svú milú sestru takť pokoj miluje spravedlivost, a kdež spravedlivosti nebude, tuť pokoj ostati nechce, a ačť zde zlí pojmějí pokoje, najposléze přijdeť jim nepokoj věčný, a častokrát, ne jeliž potom na onom světě, ale i zde přivodíť nespravedlivost nepokoj. Aj, kakýť v Čechách nepokoj zniče z nespravedlnosti! Ano onde král kázal, Prokop, mladý markrabě, kázal právo staviti, v cizie se uvázati, sirotky lecikaks vdávati, až ty nespravedlnosti i zbudichu nepokoj zjevný. Ale, ať pravdu řku, svými rozličnými nespravedlnostmi všichni jsme boha rozhněvali, že ten nepokoj přepustil na ny, nebť die písmo: „Dáváť böh zlým kralovati pro hříechy lidské.“ I toť die s. Augustin o pokoji: „Všemť se líbí pokoj, ale zlí pokoje dobrých jako své smrti nenávidie a rušie jej, kudyž mohú.“ Protož jako mezi dobrými nesvornost škodliva jest, tak mezi zlými svornost jest škodliva, když v svej zlosti mají pokoj; ale něco se svět popokojí, když mezi zlými nesvornost bude. A poněvadž odporen jest pokoj zlých pokoji dobrých, sbožný jest, ktož podle pravdy svého stavu učiní dobrým pokoj, zlých pokoj zboře. Neb často i zlí, když v své zlosti nemají pokoje, bývají dobrými, obrátiec se. Protož kto je stavu toho a té moci, sbožnýť jest, i mečem učiní dobrým pokoj, zlých pokoj zboře. A ktož nenie stavu toho, ale pros boha za pokoj dobrých, a ať rozdělí buoh jazyky zlých. A pakli jest stavu toho, kaž věrně slovo božie, učením a při- 35

kladem k dobrému táhni. Neb blaženi, kteříž pokojie! budúť nazváni syny božími.

O trpení pro pravdu.

222.

O osmém tomto vyřčení tůž blažnost die spasitel jako
 5 v prvém: že jest i chudých duchem, i těch, kteříž pro spravedlivost protivensvie trpie, nebeské královstvie. Byť koho veškeren svět poslušen byl, byť i črtie poddáni byli jemu, ještě je větší blaženost trpěti zde protivnost pro spravedlivost; neb trpělivost má skutek dokonalý a věčnú blažnost přivodí,
 10 že takoj bude mieti královstvie nebeské. Protož když apoštolé biechu tím veselí, že i zlí duchové ve jmenu syna božieho jsú jim poddáni, vece jim Kristus: „Ne tomu, žeť jsú vám zlí duchové poddáni, radujte se, ale tomu, žeť jsú v nebesiech napsána jména vaše.“ Neb i toť je spasitel řekl
 15 apoštolóm: „Blaženi budete, když nenáviděti budúť vás lidé, a vše zlé řkú o vás, lžíc, a to pro mé jméno. Veselte se a radujte se! neb veliká jest v nebesiech odplata vaše.“ Byla-li by pravda to zlé, ještě by pravili na koho, tehdy by byla spravedlivá pomsta za to zlé, a také, kdyby se jemu
 20 dalo to protivensvie ne pro buoh, ne pro pravdu některú, menšie by útěcha býti mohla. Ale kohožť taková někaká věc protivná potká pro buoh, pro šlechetnost, pro spravedlivost: blaze jemu! velikáť bude v nebesiech odplata jeho. Velmiť jest menšie, což bychom koli zde trpěli, než v nebesiech ta odplata, kteráž skrze to dána bude. I dieť s. Jan Zlatoustý: „Budete-li žádati věčné chvály v nebesiech, marnú túto chválu světa tohoto neutěšíte se.“ A ktož hledá chvály v nebesiech, těchto světských lživých ukáraní nebojí se na zemi; ktož odjinud nehledá chvály, než od boha, jindeť se
 30 i hanby nebojí, jen před bohem. A s. Augustin die: „Budúť-li o nás něco dobrého praviti, jehož nemáme, můžem se s právem zamútit; takéž nebudeme-li tím zlým vinni, ještě by pravili na ny, jmáme tím veselí býti, neb veliká je v nebesiech odplata naše.“

35 Aníž jen od lidí pro spravedlivost trpěti veliká jest odplata, ale kakžkoli trpí kto protivnost neb práci pro spravedlivost kteréžkoli šlechetnosti, odplatůť vezme. Bude-li koho zlý duch, neb svět, neb tělo jeho v hřiech táhnúti který,

a on se tomu obrání, nebudeť bez odplaty, aneb bude-li práci neb nesnadnosť trpěti které, chtě které dosáhnúti neb držeti se šlechtnosti, ve všem tom, čím kto větší práci snese, větší strpí protivensvie: většíeho vítězství odplatu vezme. A tak, jakož sem i napřed řekl to, trpěti pro spravdivost práci, nesnadnosť neb které protivnosť jest pokušenje pevnosti v kteréžkoli spravdivnosti neb šlechtnosti a příčina koruny věčné chvály. I neníť na to zřieti, od koho trpíme, od svého-li neb od cizieho, od vlka-li neb od lišky aneb od blchy. Když kto strpí které protivnosť pro které spravdivost, a proto jie neostane: velikú odplatu v nebesiech vezme. A toho nám buoh pomáhaj! Amen.

Počínají se knížky

223. o desateru božiem prikázání a o dvanácti radách.

Chceš-li přijíti k životu, zachovajz prikázanie. Slova tato 15
 spasitel vyřekl o desateru božiem prikázání zákona starého. Neb když spasitel učil, na světě chodě, cestu života, jeden otázka jeho, řka: „Co čině měl bych život věčný?“ Spasitel odpověděl, řka: „Chceš-li přijíti k životu, zachovaj prikázanie.“ A když ten řekl: „To sem držal od mé mladosti, 20 což mi se ještě nedostává?“ řekl opět spasitel: „Chceš-li býti dokonalý, jdi a prodaj vše, což máš, a daj chudým, a budeš mieti poklad v nebesiech, a poď, následuj mne.“ Z tohoť jest všem naučenie, že kto chce spasen býti, má držeti desatero božie prikázanie, a chce-li k většíemu dokonání přijíti, drž i to, jehož nepřikazuje buoh, ale jen radí. Mohl by 25 někto říci: Poněvadž je nelze k životu přijíti, nedržiec těch prikázání, proč je buoh tak dlúho nevydal jich lidem? Svaty Jeronym die k tomu: „Ne proto nedal jest buoh svých napsaných prikázání od prva počátka, by netbal zahynutie stvořenie svého, ale viděl buoh, že v přirození má to člověk, 30 aby držal se spravdivosti, a nečinil jinému toho, což by sobě nechtěl, a co by chtěl od jiných sobě, aby to jiným učinil. Ta spravdivost, v srdcích uložená, byl jest zákon přirozený, a to je sprva lépe lidem v srdcích bylo, donidž nevzeli v obyčej zlého; i nebylo je sprva potřebie zákoná 35

psaného. Ale když byl lid jako bez smysla, ano obyčej zlého omráčil přirození, že jako neviděl člověk, co je spravedlivé, a když tak lidská mysl potuchla obyčejem zlého, teprv dal buoh napsaná svá prikázanie, aby člověk písmem byl napomenut k spravedlnosti. Ale jsou také i jiná písma, o nichž

5 die David v žaltáři: „Pravili mi nepravy básně, ale ne jako zókon tvój“; totiž neučief potřebnému, jako zákon tvój uč. A tak když s. Augustin četl písmo mudrcův pohanských, že v něm neviděl jména Jezu Kristova, skrze něž jest milost

10 a spravedlivost, myslí k tomu písmu nepřiložil, ale napadv knihy kacieřův Manicheův, a že v nich bylo jméno Jezu Krístovo, podržal se jich bludu, až opět dal jemu buoh poznati, že v jich písmě spravedlnosti není, až chodil na kázání k svatému Ambrožovi, chtě slyšeti, kak krásně mluví, i slyšal

15 s tím, kak pravdu mluví, a tak přistúpil k pravdě křestanské viery. Potož jmáme písmo vdechnuté bohem, kteréž učí spravedlivosti, kárá ze zlého, zapaluje k dobrému. Po tom písmu sluší státi, ne po knihách, kteréž jen krásné řeči skladem neb básní kratochvilných bez užitka těšie srdce marná, jako

20 češíc svrablivě uši. Ale dobré knihy potřebnyť jsú, blázno- věť říekají: „Čemu je tolik knih, čemu tolik kázání, však vieme, že máme nechati zlého a činiti dobře.“ A zdali nevie zednfk, že má zeď rovně táhnúti? avšak zkřivil by zeď, kdyby pravidla v rukú neměl. Jeden-li vie, kterak tancují?

25 avšak když nepišť, nechce se mlčéc tancovati. Takť i nám bývá. Bude v nás duše obtiežena, avšak, rozochviec se písmem a slovem božím, jakoť zpleše. A tak když hodný čas uzřel hospodin, dal psaná svá prikázanie, aby lid svůj napomenul, aby neřekli: „Činili bychom vóli boží, bychom jí věděli,“

30 a nedal ihned vprvé, že zákon přirozený v srdci mohl ukázati, co je spravedlivé. Nenieť lidu izádného, by podle pravdy přirozené něčeho za buoh neměli, a tomu cti nečinili; dietě malé, na mesiec hledě, budeť jemu buoh fěkati. Ale že blúdili lidé obecnie, ctiec mnoho bohův, neb proti svým bližním: to je desatero hlasité všemu lidu s hory té, ješto jí Sinai říekají, prikázal hospodin, ješto je vždy spravedlivé bylo, a kto je učimil co proti tomu, to je bylo vždy nespravedlivé, a chtěl, aby to bylo i napsáno. A tak z těch desieti prikázání prvnie tři jsú, kterak se máme mieti k bohu,

jiných pak sedm jest, kterak se mají miati lidé k svým bližním. Protož ktož chce k životu přijíti, drž příkázanie; pilnět v nich buoh prikazuje, i pilnět jest nechati toho, ješto v nich buoh zapoviedá. Dieť svatý Jeronym o tom desateru božiem prikázání: „Najvyšší stav, prostřední i najnižší každýť 5 má držeti ta prikázanie, aniť ten zproštěn jest toho, ač chce co více nad to, než jest obecně všem prikázáno učiniti. Ktož dobrovolně toho ostane, ješto je mohl bez hříechu miati, ten toho ovšem neobmeškávaj, jehož nemož bez hříecha obmeškati; ktož chce toho, což böh radí, poslúchati, ovšem toho 10 poslúchaj, což je prikázal. Rada tať sluší k svrchování, ale k prikázané spravdnosti každý je zavázán. Držeti panenstvo jest rada vyšieho dóstojenstvie, a o tom jest řečeno: „Ktož móž pochopiti, chop,“ a též i o jiných radách řeči mohu: „Ktož móž, drž se jich,“ ale o té spravdnosti, ješto 15 je prikázána, nenie řečeno: „Ktož móž, učin,“ ale řečeno je: „Všeliké dřevo, kteréž nečiní dobrého ovoce, vyrubano bude a v oheň vrženo.“ Z rady jsú někteří vyňati, ale pod prikázáníef slušejí všichni. Ktož bude poslúchati rady, vezme odplatu, ale ten pomstu, ktož přestúpi prikázanie. Protož 20 každý najprvé buď toho pilen, aby držel, co je prikázáno, a učiní-li k tomu co více, neobmeškávaje prikázaneho, vzácnejí bude. Ve dvěmt jest prikázanie božie: v jednom, že to, což je samo v sobě zlé, zapoviedá; v druhém, že to, ješto je pilně potřebné dobré, prikazuje, bez něhož by nebyla 25 spravdnost. A v nikterémž tom nemá buoh potupen býti, aniž kto mni, by mohl které božie prikázanie vážiti, by malé bylo. Když jest veliký prikázal, pro jeho velikost, i to, ješto by v sobě malé bylo, veliké bude; neb kteréž by kto potupil prikázanie, toho by potupil, jenž je prikázal. A toť 30 jest, žeť die s. Pavel: „Všecko činite bez reptanie a nepochybujíc.“ Nemáme z božích prikázání po své vůli vybierati, abychom, nechajíc jedněch, druhá činili. Dieť s. Jakub: „Ktož vešken zákon drží, a jednoho nedrží, vším bude vinen,“ že totiž i jinému nebeské odplaty nebude miati; jako kdyby 35 sud s jedné strany byl děrav, ač by cel byl z druhých, nemohl by v sobě držeti vína. Protož všecko držme bez reptanie a bez pochybenie. Nemúďřef repcí, kteříť řkú, že by tvrdá prikázanie dal pán buoh, jichž by nemohla držeti lidská

křekost; neb je viděl pán buoh, kakového je člověka stvořil, a věděl jest, co je prikázal. Nechajmež omluv, neviňme boha, byť ukrutný byl, prikazuje to, jehož by nemohl člověk naplniti; aneb byť byl nemúdrý, byť nevěděl člověcie moci.

5 Protož vždy, žádajíc pomoci jeho, činme všecko bez reptání.

O prvních třech prikázáních.

224.

„Slyš, Izraheli, prikázanie božie a jako na knihách napiš je v srdci svém.“ Slova tato psána jsú v knihách zákona Mojžiešova, a všem jsú řečena, jenž znají boha, neb ten

10 slove Izrahel, jenž zří na boha, a ten jest z lidu chatrného, jemuž by ktož nezří k bohu, tenť jest z lidu chatrného, jemuž by latink řekl: *de populo barbaro*. A ačkoli většie jest, plniti prikázanie, než slyšeti a věděti; však prvé jest je věděti a potom činiti. Protož slyš, Izraheli, prikázanie božie! Dříve

15 mluvil sem o prikázáních božích všech vůbec, tito slyšte o těch třech zvláště, jenž samého boha dotýčí: o jednom, abychom viera k bohu zachovali, nemajíc mimo něho jiných bohův, ale abychom slúžili jemu; o druhém, abychom u veliké poctivosti měli pána boha; o třetím, abychom se přidrželi

20 pána boha. Ta tři prikázanie byla sú psána spolu na jedné dsece, a druhých sedm na druhé, o nichž také uslyšíte. Řekl pán buoh v prvniem prikázání: „Nebudeš mieti bohův cizích přede mnú, neučiníš sobě rytiny ani kterého podobenstvie, ješto je v nebi svrchu, a ješto je na zemi dole, ani těch

25 věcí, kteréž pod zemí jsú u vodách, těm věcem nebudeš se klaněti ani ctíti; pánu bohu svému budeš se s poklonú modliti, a jemu samému slúžiti budeš.“ To prikázanie najprv zapovídá bludy pohanské, jenž ctie mnohé bohy. A takéť i ti činie proti tomu prikázání, kteréž čary, kúzla působie,

30 a ďábly ctie kakýmís tanty a bobonky, chtiec tady dojtí úmysla svého, i ti, jenž se drzie bludu hvězdářův pohanských, ctie měsíc, hvězdy, způsob toho vidomého nebe, ješto *zodiac* slove, aby v něčem jich osud byl proměněn, neb nemocí chtiec skrze to zbyti, a tak vyrazie lva, neb

35 raka, neb telce, neb cos buď z těch dvanácti znamení z zodiaca na zlatě neb na mosazi, aby to na hrdle nosili neb pili s toho. Ale křestan dobrý, neďiň cti ďáblóm takovými věcmi izádnými, cožť k čaróm a kúzlóm slušie, ani

kterými bobonky. A toť jest, že ktož chce křest přijeti, máť se najprvé ďábla odréci, i všech takových bobonkóv jeho, a takových pověr, aby ničím takovým ani zjevně ani tajně nehledal pomoci na ďáblech, a nerušil prosté a čisté viery křesťanské, a ktož ten slib a tu odpověď přestúpí v naj- 5 menšiem kúzle neb v léku, nemóžť jeho obecný kněz rozhrěšiti, ale má k vyšf moci poslán býti.

Jest také v někakém podobenství, že což kto najviec miluje, to má jako za buoh, neb to ctí svú milostí, jíž by měl ctíti samého boha. A tak ktožť svět nade vše miluje, 10 světu slúží: ciziemu bohu slúží. Dobřeť diem „ciziemu,“ neb buoh chce pravdě a svět lští, a tak říekají v světě: „Ktož koho zadře, ten učiní múdre,“ ale nemúdráť je to múdrost, najposlézeť se ohoričí. Rozómějte i tomu, což tím miení písmo, že die: „Neučináš sobě rytiny,“ totiž obrazóv, 15 „ani kterého podobenství z nebe, z země, z vody, aby se tomu modlil.“ Sprva, aby ovšem minul blud obyčeje pohanského, židě, slyšiec toto přikázanie, izádných obrazóv nechtáli mieti; ale my, ač obrazy máme, jmáme je jen místo písma lidu obecnému, a obrazóm se nemodáme, ani máme za to, 20 by obraz byl která božie podobnosť, aneb by která zvláštní svatost vlil buoh obrazu. Neřku, by třideceti leti obraz byl obrazem, ale byť i třideceti tisícóv let, byl, jiněhoť nenie, než dřevo neb kámen, a mohla by taká potřeba býti, že bych jej mohl rubati jako dřevo, a oheň z něho udělati. Poklo- 25 ním-liť se před obrazem, tomuť sam se poklonil, čť jest obraz; jestli boží, bohu, jako na boha, sluší, pakli jest obraz kterého svatého, tehdy tomu svatému, jakož naň, sluší, ale ne tomu obrazu. A ač ctíme svaté, nectíme jich, jako by bohové byli, ale jako milé bohu ctíme je, jichž jest, buoh 30 počtil. Protož aniť jsem z těch, jenž mluviechu, by nemělo mezi křestany obrazóv býti, mnímť, žeť sú uprielišili. Než móžem mieti obrazy místo písma na památku takových věcí, ale ne, aby obraz mohl býti které božie podobenství. Ani máme z těch věcí, ješto jsú v nebi, zde na zemi, neb u vodě, 35 vzieti v mysl sobě, jako postaviec postavu a obraz v, myslí, i říci: „Takto jest buoh.“ Neb nad toť jest, nežť kdy móž pomýšlen býti. To je pak v pátých knihách Mojžiešových dořčeno: „Pánu bohu svému budeš se modlíti klaněje, a jemu

samému slúžiťi budeš.“ Nebt by nebylo dosti, nemiati cizích bohóv, kdyby, pána boha jednoho za buoh maje, neslúžil jemu. Protož máme bohu svému slúžiti srdcem, i ústy, i skutky svými: srdcem o něm právě věriec, milujíc jej, 5 mysléc o něm; a ústy tu pravdu, když je toho potrebie, vyznávajíc, a jako o milém mluvíc; a skutky svými svým pánem a svým bohem jej ukazujíc, oběťmi, ofěrami, almužnami ve jméno jeho, i kterýmižkoli dobrými činy. Tak od prva počátka vždyť jsú sbožní slúžili bohu i v zákoně přirozeném, a pak lidu izrahelskému v zákoně psaném byl buoh 10 rozkázal, řka: „Když budete v svej zemi, na každé léto vezmúc prvnie úrody obilé svého, jdiž na to miesto, kteréžť zvolí hospodin, aby na něm jméno jeho nazýváno bylo, a položíš před knézem ty své dary, řka: Vyznávám, že pán 15 buoh dal jest nám tuto zemi dobrú, protož první úrodu obilé svého offěruji, jímž mě buoh daroval; a pokloně se hospodinu budeš s čeledí svú v utěšení v svém domu daróv svých požívati, jeda a pije s pocestnými a s vdovami i s jinými božimi služebnky; aby mohl řeci hospodinu: Ne na šeredném utratil sem tvé dary, ale ztrávil sem je s tvými sluhami 20 a s sirotky a s pocestnými, jakožs prikázal.“ Znamenajte, hospodáři! žeť buoh tomu chce, aby statku svého na šeredném nezmrhali, ale aby z něho čest a chválu činili bohu, a potrebným utěšení ve jméno jeho.

25 Drahé božie prikázanie jest: „Nevezmeš jména boha tvého nadarmo.“ Tímto prikázáním prikazuje nám pán buoh, abychom měli k němu velikú poctivost, tak abychom bez potreby i jména jeho nejmenovali, a ovšem pak na potvrzení křivdy, aneb k něčemu šerednému aneb k hněvu svému, 30 klnúc jmenem božím. Velikát je věc böh, nemá jinak než s velikú poctivostí pojmenováno býti jméno jeho, ne v marnosti, a ovšem pak ne k šerednému ani k nepravému. I tak můžem tomuto prikázání rozuměti: Když máme jméno, že lid boží slovem, a od Krista křestané, abychom toho 35 jména nebrahi nadarmo, ale abychom tak živi byli, až bychom hodni byli jména toho, živi jsúc, jakož slušie na lid boží a majíc křestanské dobré skutky.

Třetie prikázanie die: „Pomni, aby den sváteční světil.“ Již jsme ze všeho obvázanie starého zákona vyproštěni; tak že

ani tohoto desatera božieho prikázanie proto držíme, že je bylo v tom zákoně prikázáno, ale proto je držíme, že je to vždy pravé samo v sobě, i v přirozeném zákoně i ještě v našem, a bez toho desatera nebyla je nikdy spravedlnost, ani kdy bude. Protož, řku, máme držeti to desatero při-⁵ kázanie, ale ne proto, že to v zákoně Mojžíšově prikázáno. A tak již podle židovského obyčeje nesvětíme soboty, ale že je spravedlivé samo v sobě, nevždy robiti v tělesné práci, ale někdy odpočinúti, světíme neděli, a jmáme odpočinutie od diela. A když die písmo: „Pomni, aby den sváteční¹⁰ světil“; to své odpočinutie tím máme svato učiniti, abychom chválu bohu vzdávali, o bohu slyšeli, mluvili, i ctili boha oběťmi, almužnami, modlitbami a tím se boha přidrželi. Protož dobřež řku, že toto třetí božie prikázanie k tomu dáno jest, aby přidržal se boha člověk, a v bohu chuť měl a utě-¹⁵ šenie; neb zaneprázdnění s tímto světem činí churavy duše, kdyby asa v svátek nebyly tú duchovní posilú pokrmeny. Ale proč neděli radše světíme, než sobotu, k tomuž řku: že jedno proto, abychom věděli, že jsme ovšem vysvobozeni z obvázanie zákona starého, tělesně těm věcem zákona²⁰ starého nerozumíme, ale jen duchovně, k tomu táhnúc, toho se držiec, ješto je ten zákon tělesnými hrubými věcmi jako pod záslonú ukazoval. A tak když die to písmo: „Pomni, aby den sobotní svat učinil,“ my to slovo bĕrem, že své odpočinutie od prací máme svato učiniti, neb sobota jest²⁵ odpočinutie podle svého výkladu. Druhé proto radše neděli světíme, že neděle jest prvý den, v neděli učinil boh světlo, v neděli se Kristus narodil, v neděli z mrtvých vstal, v neděli dán duch svatý apoštolóm vidomé, v neděli, pravie někteří, má býti obecné všech z mrtvých vstanie; a ten den³⁰ nemine věky věkoma, slunce věc stane na svém místě, a tak ta neděle bude sbožným u věčném pokoji den veselé a radosti. Třetíe proto světíme neděli, že den sedmý, jež v starém zákoně světili, znamenával ten sedmý věk, v němž duše sva-³⁵ tých, z těla vyjdúc, jsú v pokoji a v radosti do dne súdného, jemaz požehnal hospodin pod jmenem dne súdného.

Takéž to, že my po sedmém dni osmý světíme, znamená ten věk osmý a věčný, jenž bude po vstání z mrtvých, v němž bude sbožným věčný svátek v pokoji, v radosti a u veselí.

Ješto pak: svatých dni světíme, to se radujem jich slavností, a také abyhom pomněli na to, že i my můžem k témuž čáku mieti, sneseme-li řédně práci pro buch.

Tomu také rozumějte, že my ne tak pilně světíme jako židě tělesně svátky; máme své svátky světíti, můžem něco učiniti, jehož by žid v svú sobotu neučinil, avšak abyhom skrze to boží službu neobmeškali, a také aby nebyl nepodoben svátek k svátku.

I jestiž neděle příčina, aby mysl člověcie v úklidu a v útěše oddechla v hospodiru. Ale ktož jsú vždy s světem v nepokoji, k světa myslí ulnuvše, hubeayt a chudý i churavy činí duše jich neprázdnost světská. Protož i hrubému lidu ustavena jest neděle, neb jiní sváteci, aby na božie službě pobyli, slovo božie slyšeli, a svato odpočinutie své učinili.

15 A kteřížž toho nečinie, ale hledají freje, krčem, tancov neb jiných marností: těch svátkóm nepřítelé, totiž ďáblové, budú se posmievati. A v pokoji bývá najhorčejšie takových horkost, a toť jest, že nemádrý lid v najvětšie hříechy zacházie v svátky. Protož vyrčenof jest to prikázanie znamenité, žeť die: „Pomni, aby den odpočinutie svat učinil, nic robotného nebudeš v něm dělati. Šest dní máš k dielu, ale sedmý odpočineš ode vsie práce.“ Netolik nás to slovo, že die tak znamenité: „Pomni, aby den sobotní, totiž den odpočinutie neb pokoje svat učinil,“ napomíná, abyhom neděli neb jiné svátky zvedli v službě božie a v šlechetnosti; ale když koli odpočinutie můžem mieti, máme je svato učiniti, pokoje k marnosti neobracovati. Sobota židovsky tolik se die, jako odpočinutie, a ktož toho nebtá, nedržíf s bohem smkúvy, přiezni božie se nepřidrze, an na to dává

30 některým, že s menší prací než jiní mohú svú potřebu mieti, aby ten svój pokoj svat učinili, držiece se jeho v jeho zvláštnie službě. Ale, pohřiechu, mnozí v marnost a v hrdost z pokoje zacházejí, a toť jest, že die žaltář: Nejsú v práci lidské, protož držala je hrdost.“ A tak takoví, nemajíce křesťanských

35 skutkov, berú nadarmo jméno křesťanské. Protož každý pomni, aby den odpočinutie svého svat učinil, diela robotného nedělal, v něm hřiechu neslúžil. Toť jest dielo robotné: hřiechu slúžiti; neb kohožž hřiech podmaní sobět, budeť činiti, což je hřiechu libo. Řiekajíf: „Učinich to, že tak libo bylo

hříechu mému.“ A že písmo die: „Šest dní máš dělných, a sedmý odpočineš, požehnalť jest hospodin dni sedmému“; napomíná i ty, jenž pracují v šesti skutečích milosrdných, aby také někdy oddechli, a myslí pozdvihli vzhůru k bohu, a tu jako v sedmém dni, jemuž buoh požehnal, odpočinuli, 5 v utěšení spatřujíc moc, múdrosť a dobrotu boží, pohleděli k tomu v dívání té velebnosti, aby v tom nabyli síly duchovnie k dřevním svým skutkóm.

225.

O jiných sedmi přikázáních.

„Slova, kteráž já tobě přikazuji, budú v srdci tvém 10 a praviti je budeš synóm svým, a budeš v nich myslí přemietati, v svém domu sedě, cestú jda, na loži, i vstana.“ Tuto řeč mluví pan buoh v knihách Mojžíšových lidu svému, vždy táhna k tomu, aby člověk to v srdci měl ustavičně, co je buoh přikázal, a byl rozumem v službě jeho. Pročež pak vinie 15 mé pyšní a zpravují, hyzdiec a za zlé mi majíc, že píší, aneb těm, kteříž čtú mé knihy? Poněvadžť prvé hyzdie, nežliť čtá, z závistiví hyadie, chtiec jen sami múdří slúti. Ale kdyby v nich prvé čtli, a ukázali to, kdyby v nich co bludného bylo, to by mohlo býti z milosti, aby to, což je bludné, opra- 20 vili. A tak slyševše o těch třech božích přikázáních, z nichž prvnie jest, aby člověk byl věrez pánu bohu, jeho samého za buoh měl, druhé aby tak měl v čest boha, aby ani jména jeho k marnému nejmenoval, třetie aby se jeho přidržal, pošlyštež ještě o těch sedmi, jenž učie, kterak lidé spolu 25 býti mají. Prvnie z těch sedmi a čtvrté ze všech desieti jest: „Cti otce svého i mateř svú, aby byl dlúhověky na zemi.“ A toť přirozený zákon v srdci ukazuje, že je to spravedlivé. A že nespravedlivé jest toho přikázání nedržeti, dal buoh prokletie na onoho, jenž nepoctil otce a posmieval 30 se nahotě jeho, a na bratra jeho požehnánie, jenž přikryl otcovu hanbu. Spravedlivé jest toho ctíti, toho v životě chovati, skrze něhož kto jná počátek života svého; toho počestně a mile smrti dochovati, jenž jej odchoval k životu. Protož ctěte otce a matery, v své mladosti jich poskúchajíc, v své síle 35 a v jich starosti potrebu jich obmýšlejc, a pomniec na ně i po smrti. I sám spasitel potvrdil jest toho, když svú matku poručil umieraje svatému Janu, aby on měl péči o ní,

a že je káral ony, ješto, své sbožie dadúc chrámu, nedávali otcóm potreby. Protivjet se i přirozenému zákonu, kteříž netbají otcov a mater v jich potrebu. I tent nese podobnost otcovu, ktož by koho odchoval, péci měl o něm, k chlebu připravil; také léty staršieho menujem otcem, i takéhoť slušie poctíti.

Páté božie prikázanie die: „Nezabíjej.“ Velikáť jest nespravedlivost zabiti družce, život jemu odjeti, jehož věč nemož jemu navrátiti. I jestiť spravedlivě ohyzdea vražedník: Řeklť je buoh onomu prvniemu vražedníkú Kainovi: „Cos učinil? Aj, krev bratra tvého volá ke mně z země, jižto z tvú rukú přijala!“ A viděl svatý Jan v Apokalypsis, anó duše zbitých volají: „Pomsti, hospodine, krve naše!“ A tak vražda jest ten hřiech, o němž o prvém čtem, že volá k bohu. I nenjetť to věc malá, zabiti člověka, an tak nesnadně vychován na světě, I bývát to božím způsobením, že často stává se tajně vražda, avšak se pronese a divně někdy, že nesnadně někdy utajena bude. A ktožť urazí koho neb ochromí, s tolik jej zabil, jelikož umrtvil v něm života jeho, a toť vše prikázanie toto zapoviedá. A také tomu rozumějte, že toto prikázanie práva spravedlivě ustanoveného nezapoviedá, ale aby sám svú mocí jeden druhého nezabíjel. Popravce a kteříž k tomu příslušejí, nehřešief, dadúce ku popravě podle práva. Velíť buoh lidem, aby zlé stavovali mezi sebú, a tak rozkažoval buoh některé věsiti, kamenovati, nohami tlačiec na jich hrdla umrtviti, i v boji zbíjeli svatí lidé mnoho jich, avšak tiem nehřešili.

Šesté prikázanie die: „Nesešmilníš.“ Diet svatý Augustin, že zapoviedá pán buoh tím slovem všeliké zprzněnie smilné nečistoty kromě manželské poctivosti. Neb nepoctivě przniti se, nestydatě, nelidským obyčejem i s svú ženú, klade s. Augustin za cizoložstvo, když by to bylo cizím činem. A takéť jest někaké před bohem cizoložstvo, ješto je tím slovem zapovieděl, řka: *Non mechaberis!* kdy kteří, ač i nejsú v manželství, tak že ani on má ženu svú ani ona muže svého, však když nejsú sobě dáni manželsky, jsút sobě cizí k tomu skutku. Ale většie jest hřiechu obtieženie, když kto s jiného manželkú dopustí se hřiechu, aneb s tú, kteráž je slib čistoty bohu učinila, aneb která s mužem jiné, aneb s knězem, neb se mnichem, neb ješto je čistotu zaslíbil bohu držeti zvláště.

A nad to v pátých knihách Mojžíšových vykřikl to buoh znamenitě a zapověděl, aby ze dcer lidu jeho nebyla prázdna žena, ani z jich synův aby se takových zlych koží držal. A die s. Pavel: „Ktožť ta nečistotu páše kromě manželstva, nebudeť mieti kráľovstvie božieho.“ Protož ktož se nechce 5 v čistotě sdržeti, vstup v manželstvo, tuť je dopuštěn tělesný skutek v manželském řádu: A die s. Jan v knihách Apokalypsis: „Vně je psóm ostati“; totiž: nevejdú v kráľovstvo božie, kteříž jako psi sběhnú se a rozběhnú, nejsúc v manželství.

Sedmé božie přikázanie jest: „Nepokradeš.“ To je, 10 aby jeden druhého statku netáhl k sobě ani lstí, ani lúpežem, ani mocí. Neb spravedlivost lidské spolubytedlnosti chce tomu, aby každý své mohl mieti k svej potřebě, protož rušit spravedlivost, ktožť co ukradne. A všef jest krádež, ktožť kterakkolivěk vezme cizie pod která omlavú proti 15 pravdě. A neviem hřiechu, by neradše lidé právě se káli jeho, jako toho, když kto cizie bezprávně vezme; neb ten se neprávě kaje, ktož cizie maje, nevrátí, což je bezprávně vzal, neb to, což je tak vzal, váží sobě draže, nežli milost boží. A tak svědčí písmo, že hřiech odpuštěn nebude, do- 20 niťž nebude navráceno vzaté křivě.

Osmé božie přikázanie zapovídá: křivě svědčiti. Těžceť hřešie křiví svědkové, pravdu rušie a právo činie ohyzdno, zklamají súdei, že mnohokrát vydá súd proti pravému, a toho oblúpie, ktož ztratí co jich křivým svědectvem. Toto při- 25 kázanie také zapovídá každú lež. Neb ktož lež mluví, křivduť svědčí; a ačkoli lež vždy jest s hřiechem, však čím bude v pilnějšie věci, tím hřiech těžší.

Deváté přikázanie brání žádati bližního svého ženy.

A desáté die: „Ani žádať sluhy jeho, ani vola, ani osla, 30 ani cožkoli by jeho bylo.“ V tú dvú přikázání netolik skutkem neprávě učiniti zapovídá, ale i mysl od nepravé vôle odtahuje. A když lid hřešil proti těma přikázánima, Jeremiáš prorok žehral z toho, hroze lidu pomstú od boha, a řka: „Každý poréhtává k ženě bližního svého, a každý jde po lakom- 35 stvu.“ A pak buoh poddal ten lid, že pojeti u vězení babylonské.

Tot jest to desatero božie přikázanie, ješto je pán buoh hlasitě mluvil ke všemu lidu. O těchť je řekl i spasitel náš: „Chceš-li k životu přijíti, zachovaj přikázanie,“ nebť

tak v těch prikázáních spravedlivost záleží, že i bez jediného nebyla by plná spravedlivost. I tomu rozumějte, že některá prikázání prikazují něco, a některá něco zapovídají. K tomu, což velé činiti, nejsme ústavně vždy zavázáni, ale dosti jest, když to časem svým učiníme; ale k tomu, ještě zapovídají něco, vždy jsme k tomu na však čas zavázáni, neb vždy bychom vinni byli, kdybychom koli zapověděné učinili. A také, jakož s. Jeronym die, máme znamenati, že buoh něco zapovídá a něco velí, něco radí a něco přepúštie. To, což v sobě zlé jest, zapovídá; a to dobré, bez něhož by nemohl člověk spravedliv býti, prikazuje; středuje přepúštie; a to radí, což je svrchované. Dvě prvnie chcet od každého jako dluh mieti, ale druhé dvě to je ostavil v naši vůli, abychom, cheeme-li toho, co je přepúštie, 15 poživali, ale tím menší majíce chválu; aneb pak pro větší odplatu, držíce se rady spasitele svého, abychom i toho ostali, co je přepúštie.

O dvanácti radách čtenie.

226.

Chceš-li býti dokonalý, jdi a prodaj vše, což máš, a daj chudým, a budeš mieti poklad v nebi, a poč následuj mne. 20 Jakož náš spasitel prvé pověděl, že zachováváje člověk prikázání přijde k životu, a potom čím by člověk přišel k svrchování: takéž najprvé zjevně všemu lidu dáno desatero prikázání. Potom samému Mojžiesovi ukázány některé skrytější věci; neb lid obecný, slyšav od boha to desatero božie 25 prikázání, řekl Mojžiesovi: „Nechť s námi namluví hospodin, abychom snad nezemřeli, ale ty s ním mluv, a my to vše, což nám povieš, učiníme.“ A tak Mojžies vstúpil na horu, výše od lidu obecného, a tu buoh dal jemu zákon, 30 v němž bylo, pod záslonú tělesných věcí, naučení svrchování velikého, když tomu bude duchovně rozumieno. Neb je tu v podobenstvích ukázáno, kak spasitel chtěl svůj lid vykúpti, kak má člověk chrám boží býti, které oběti jsú vzácny pánu bohu, a jiných mnoho takových věcí. Protož, ač dosti 35 jest k spasení lidu obecného desatero božie prikázání, však

že viace sa ľúbie bohu, ktoríž výše vstúpie, pojem k sobě na horu Mojžiše, zjevil jemu to, což slušie k svrchování, ale skrytě pod záslonú, aby to netbavým přikryto bylo, a snažní, jenž i v přikrytí hledají pravdy, aby čest a chválu měli, naleznuć ji. Protož kohoť je buoh viace daroval, a má k tomu příčinu, neměj dosti na obecném přikázání, ale vstup výše. A takť je i Kristus, pojem své apoštoły na horu od lidu obecného, radil jim k svrchování křesťanskému, aby cti a chvály důstojni nad jiné byli u věčném životě. A také ktož by se těch rad držal, v hříech přestúpenie božího přikázanie ne-
vpadl by, jako ktož by blíz k vodě nepřistúpil, neupadl by u vodu, ješto, nestřeha se břehu, mohl by spieše upadnutí.

Těch rad dvanáct jest v svatém čtení. Prvá jest o chudobě. O té die spasitel: „Blaženi chudí duchem.“ A řekl také: „Nesnadně ti, jenž sbožie mají, vejdú do království nebeského.“ Ani by apoštole byli tak hotově šli po synu božiem, aneb po světu kázíc, by nebyli všeho opustili, což sú měli. A tak i to je řekl Kristus: „Nemóž býti mým učedníkem, ktož všeho neopustí, což má.“ A řekl i to: „Chceš-li býti dokonalým, jdi a prodaj vše, což máš, a daj chudým a poď po mně.“ K té radě apoštole tu příčinu měli, aby šli po světu kázíc, ale bez takové potřeby nesmiem raditi k takové chudobě z dobré vůle. Nebt bývá to, že, chopiec se někteří takové chudoby, nepojdú po Kristu, ale stanú po tom, aby jim dávali, a zrepčí a zhněvají se na ty, kteříž jim nedávají, a budú pochlebovati, lúdití, chtiec by jim dávali. Jsúť i v chudobě i v sboží osidla pekelných lovcův, i jestiť potřebie každému vždy a všudy opatrnú býti. Volí-li kto chudobu, neb ač buoh dá ji komu, viziž, aby v chudobě po Kristu šel v pokoře a trpě nedostatky, od pravdy pro chudobu neodstupujíc. I dieť s. Řehoř o chudobě: „Nesmiem vám říci, neb toho nemohú všichni, by, jakož radie svaté čtenie, opustiec vše pozbyli péči tohoto světa, a byli jen žádostivi bydla nebeského. Avšak móžete, vše držiec, ostatí všeho, když tak budete držeti světské věci, až by vás svět nedržal jimi, a až by ne ony nad vaší myslí panovaly, ale nad nimi mysl vaše; móžete mieti ku potřebě věci světské, ale z žádosti nebeských nevypúštějcie.“

Druhý radí spasiteľ poslušnosť, ŕka: „Kto chce po mné prísť, zapri sám sebe, vezmi kríž svoj a pod, následuj mne!“ totiž, nebuď sobe volen. A ŕekl také k apoštolóm: „Ktož vás poslúchá, mne poslúchá.“ Vážfi buoh nad obet
 5 poslušnosť, neb v obeti něco svého obetujeme, ale v poslušnosti sami se; i slušiet hotově a mile býti v poslušnosti, aby to tím vzácnějšie bylo. A ačkoli dluh jest býti v nějakém svých starost každému poslušnosti v některých věcech, jakož sem napřed pravil o tom to, že ku prvniemu
 10 stupni poslušnosti každý jest zavázán z dluhu, však to k radě příslušie, jakož sem ŕekl druhý stupeň a třetí poslušnosti. A ŕkuť i to: jakož ke všem radám, tak i k této potřebie jest rozšafné opatrnosti, ktož chce v něčie poslušnosti vniknutí, neb mnozí bývají svých hlav divokých; a ješto je bylo do slibu
 15 dobrovolné, to po slibu bude z dluhu.

Třetí radu o čistotě vynesl Kristus: ktož by mohl pochopiti, aby pro nebeské královstvo držal čistotu. Po té radě mnohé panny i mužie i z ženského pohlavie postupují, aby, čisti jsúc tělem i duchem, slúžili bohu, a byli
 20 v nebeské chvále bližními té drahé panny matky božie a družicemi; jako je to i žaltář vyřekl, ŕka: „Budú po ní přivedeny panny královny, družice a bližnie jejie budú jemu obětovány.“ Téť rady mohou čtné vdovy i vdovci chopiti se, i druží, ješto sú se i šeredně zprznili kromě manželstva,
 25 aby, ač sú čistě nebydlili, učistiec se pokánfm asa již bydlili čistě, vódcí majíc svatú Maří Majdalenu. I jestiť to všem rada obecná, ktož to móż pochopiti, pochop! aby se sdržal od tělesného skutku pro královstvo nebeské, a nemóż-li kto sdržeti se, dopuštienoť mu jest manželstvo v řadu ustaveném.

30 Čtvrtá rada jest o svrchovaném milování. O té die spasiteľ: „Milujte nepřátely své, a dobře činite těm, ješto vás nenáviděli.“ Z dluhu máme ke všem mieti obecné milování i k nepřátelóm, avšak ku přátelóm většie má ochotnost býti. Ale to již k radě slušie, když kto i k nepřátelóm ukáže
 35 milost ochotností. Bude-liť to z srdce upriemého, budeť z toho veliká chvála u věčné odplatě.

V páté radě die Kristus: „Udeř-liť tě kto v líce, poskyť jemu i druhého, a chce-liť kto plášť tvój na tobě vysúdiť, nechaj jemu i sukně.“ Totíž, když kto v jednom

učiní protivnosť, buď tak úklidné myslí, aby hotov byl trpěti, byť i v druhém učinil protivnosť. Ačkoli jdúc s světem vókol, nenie to snadné, však ač kteří všeho nemohú, ale něco mohú; ale táhnúc k svrchování lépe je křivdu strpěti v úklidné myslí, než u války neb v súdy zajíti pro se 'samého. A tak die s. Pavel; „Nemstieć sami sebe, dajte miesto hněvu, vyplacujíce čas, neb sú zlí dnové.“ Jistě žeť sú zlí dnové nepokojní, zajíti v súdy a u války a před úrazem nebezpeční; a býváť to, že, nechťě někto mála v úklidu přetrpěti, zajda v súdy neb u války, musí více přetrpěti. 5 10

Šestá rada jest: „Daj každému, ktož prosí tebe.“ Toho by na tělesném sboží izádný nestatčil, ale utiň, což móžeš, a vóli dobrú a srdce milosrdné daj každému. O tomš šíře pomluví, když řeč zdvihnu o almužně: 15

Sedmé radí Kristus: prostě mluviti, nepřisahajíc, nevě- 15
rujíc, řka: „Pravit vám, abyste o všem nepřisahali, ale buď vaše řeč: jest, jest, není, není; a co je více, od zlého jest.“ Ktož má v obyčeji přisahati, věrovati: neníť dobré. Neb jedné pro pilnú potřebu má věrování býti, nikdy náhodně, neb přisahání; ale obecně, prostě slušie mluviti, řkúc: „jest,“ 20
když jest, a „nenie,“ když nenie. To pak byli kacieři tak tvrdě vzeli, že řekli, že pro izádnú věc nemáme přisahati, z rady přikázání učinivše. Anž i toho v té radě není, by nikdy nebylo přisahati neb věrovati, neb řekl Kristus: „Buď řeč vaše: jest, jest, není, není,“ dořekl jest: „a což více 25
jest, od zlého jest.“ Nedie: „zlé jest,“ ale „od zlého jest,“ totiž od toho zlého, že lidé nemohú snadně věřiti sobě i musí někdy věrováním neb přisahú řeč lidská býti potvrzena.

Osmé radí spasitel odbyti příčin k hříechu, řka: „Jestliže oko tvé pravé horší tě, vylup je a vrz od sebe“; a též die 30
o ruce a o noze. Tomuť jest v podobenství rozuměti, ne tak hrubě tělesně, ale má-li kto koho jako pravé oko, že má od něho osvícenie v rozumu, aneb jako pravú ruku, že jemu jest pomocen, aneb jako nohu, že drží jej, a bylo-li by, že by který z těch byl jemu ku pohoršení a ku pádu 35
v hříech, lépe je ostati každého z nich. A tak o jiných o všech věcech. Neb když jest toho opustiti, jestli ku pohoršení a ku pádu v hříech, jenž je jako pravé oko neb ruka neb noha, tehdy také jiné ovšem.

Deváté radí spasitel, řka: „Vizte, abyste nečinili spravedlivosti vaše před lidmi na to, abyste od nich vidieni byli. Nevěz levice tvá, co činí tvá pravice.“ Ktož pro buoh činí dobrého něco, to jakoby pravá ruka činila, a toho nemá věděti
 5 levá, totiž nemá se tu úmysl světský přimiesiti. Avšak také je řekl Kristus: „Tak svět světlo vaše před lidmi, ať by, vidúc dobré vaše skutky, chválili otce vašeho, jenž je v nebesiech.“ Ale jinét jest své chvále od lidí chtieti, a jiné, aby buoh byl chválen z těch činův dobrých, ješto kto činí.

10 Desátá rada: Ktož učí dobře, aby i sám to činil. O tomť die spasitel, že je veliký v království božiem, a žehral na ony učené, jižto vsvazují na lid břemena, jichž nésti nemohú, a sami i prstem dotknúti se nechtie toho. A také, ktož to sám činí, což učí, spieše bude přijato učenje jeho.
 15 Avšak dvěť by zlé bylo, kdyby ten, ješto má učiti, proto nechtěl učiti dobrému, že sám nečiní.

Jedenáctá rada die: „Nerodte pečovati, co byste jedli a pili, a čím by se odievali.“ To je zvláště apoštolóm řečeno bylo, jižto měli jíti po světu kážíc, ale lidu obecnému nesluší,
 20 aby chtěl jako divem potřebu mieti, ničím neobmýšleje, by měl potřebu. Ale tuto radu slyše člověk, opust náramnú lakomú péči, a ti také pamatujte se túto radú, jenž mníte, byste s pravdú zahynuli, kdybyste křivdy k obchodu svému nepřičinili.

25 Dvanáctá rada jest o kárání družce. Ale veliké jest k tomu potřebie opatrnosti. Ne lecktos leckohoš, ne leckdes, ne leckdys má kárati jeden druhého, ani z lecičehož; neb bude někto mnieti, by zlé bylo něco, ješto není. A tak ktož nemúdre kára, často vice pohorší, než polepší. Ale drž svůj
 30 stav bohobojně a řádně, tiem budeš mlče lépe jiné kárati, nežli by je řečí káral. Avšak kohož kto zvláště má v ochotenství a vidí na něm neřád někaký, dobré jest někdy súkromně a s rozumem něco říci jemu z neřádu; a bude-li neřád tak veliký, a on nebude chtieti ostati jeho, takéť je
 35 slušné zvlaštnieho ochotenství nemieti k němu.

227. O sedmeře kostelní svátosti počínají se knížky tyto.

Tak jest i v tělesném lékařství skryta moc, že nemněl by člověk, by která byla, což by v lékařství rozumen nebyl, avšak život náš zde nemůž trvati bez lékařství. Ale snad dieš: „Mnozí se s lékařstvím neobierajú.“ 5
 Řkuť, žeť je lékařství, což jieme, pieme, myjem se, v rúše chodíme, jistby topíme. Takéž duchovní náš život musíť duchovnie lékařství mieti, neb první člověk ztratil řád pravdy přirozenie člověčieho, v němž byl stvořen, tak že všichni, jenž pochodíme od něho, v porušení tělesné žádosti 10 jsme v neuhu, jenž nás mrtví. Ale spasitel, chtě nám spomoci, přišel na svět jako lékař, člověčenství na se přijem, tak že proto nebyl dlužen smrti, neb je přijal čistě, ne skrze nečistú tělesnú žádost, a k vyhojení našemu svú krev prolil, v niež dal moc sedmeře kostelní svátosti, abychom tu sedmeru 15 kostelní svátost měli k lékařství duchovnímu. A o té sedmeře kostelní svátosti jsú knížky tyto, a najprvé, proč jsú tak ustaveny ty svátosti.

228.

Proč jsú svátosti dány.

Hospodin, že zná všeho neuhu položení, tak chce nás z ne- 20 duhu vyhojiti, jakož on vie, kak je hodné nám býti vyhojenu. A tak vida, a my z prohřešení otce prvního vpadli v zřejmú tělesnú nemoc i v nezřejmú duchovní, ustavil tu sedmeru kostelní svátost, ješto je ne jen duchovnie věc, ani jen tělesná, 25 ale jest duchovnie skrytá moc v podobnosti vidomé tělesné věci, aby jakož padl člověk, maje ku pádu příčiny tělesné zřejmé věci, takéž vstal, příčinu maje svátostmi kostelními, jenž jsú v tělesných vidomých věcech ustaveny. A tak ty kostelnie svátosti jsú nevidomé věci ukázanie a milosti, kteráž se s tiem stane, což je přijme zřejmú věc podle té 30 podobnosti, jakož dějí se ty svátosti. Nám pak k tomu jsú hodny ty svátosti, že jsú tak ustaveny, abychom pokorú nahradili onu hrdost, ješto je náš otec v jedné zápovědi nesdržal božieho prikázanie, abychom více držiec božích ustavení, a hledajíc božie milosti a vyhojienie z neuhu pře- 35 rozenie hříechem porušeného, abychom skrze tu snažnosť a skrze to poslušenství hodni byli božie milosti.

Druhé, proto nám dány svátosti tyto rozličné jsú, aby-
chom, s tiem majíc pôsobenie sie i ono, vždy pána boha
v mysli měli a v paměti, a když bychom s tiem měli ne-
prázdeň svatú, aby zlý duch, vida nás prázdny, nezavedl
5 v své bobonky, jako je byl někdy pohanstvo zavedl ve
mnohé tanty.

Že vždy byly někaké svátosti.

229.

I byly sú od počátka světa některé v božiem lidu toho
času jako svátosti, vždyť jsú lékařstvie duchovnie byla, a ty
10 věci pripravovaly lid boží ponenáhlu k lékařství našich svá-
tostí. I hned v prvniem zákonu, jenž slúl přirozený, byly
oběti; a v druhém zákoně, jenž slúl psaný zákon, přičiněni
mnozí rozliční obyčejové. A to vše, ač i dalekým obyčejem,
ukazovalo něco skrytého v božiem způsobu a dalekým pod-
15 benstvím. Jako když lidé v obětech prvniích mrtvili ke cti
bohu zvířata a dobytek svůj, to je v tom bylo ukázáno,
že se z smrti vyplácie člověk, jíž byl vinen; a desáti zna-
menali, že člověk toho miesta desátého má zaslúžiti v nebi,
z něhož vypadli zlí anjelé; obřez znamenával, že ktož chce
20 býti z lidu božieho, má jako obřezati přielišnost obyčeje
tělesného; ješto pak bujná telata, býky neskrocené, kozly
nesklidné mrtvili v oběť bohu, znamenávalo, že člověk má
skrotiti v sobě bujnost a nesklidnost tělesnú k oběti bohu.

A také některé věci ukazovaly, kak máme krví čistého
25 beránka z nebes býti vykúpeni, některé kak máme v chrám
boží vdělání býti, a tak i o mnohém jiném. Ale našich
svátostí jest méně a jsú užítka velikého. Dieť Hugo: „Svá-
tosti zákona starého byly jako stien toho, což sú znamená-
valy; ale naše svátosti i činie to v nás, což znamenávají,
30 majíc tu moc z prolitie drahé krve syna božieho.“ A tak
svátosti zákona starého, dovedše nás k těmto našim sváto-
stem, minuly, a naše svátosti, když nás dovedú onoho věč-
ného života, v němž zřejmě poznáme to, což nám ukazují
v podobenství, a činie to v nás, také minú.

35 I dalť je buoh prvé dvěma zákonoma minúti, než je
ustavil zákon třetí. Prvý slúl zákon přirozený, v tom lidé
podle smysla přirozeného mohli znáti, že buoh jest, a po
sobě mohli rozuměti, kak by mohli spolu býti, aby nečinil

jeden druhému, což by nechtěl sobě. A když obyčejem zlého zplaněl lid, jakož die s. Jeronym, dal buoh zákon psaný, aby nemohl říci v omluvě člověk: „Činil bych vůli boží, bych ji věděl.“ Potom když člověk mohl poznati to, že ani psaný zákon ani přirozený móż jej z smrti vyvésti, v niž vpadl hřiechem, přišel spasitel na svět, a svú smrtí, již dlužen nebyl, zaplatil za ny dluh smrti našie, a ustavil třetí zákon, jenž slove zákon milosti, a v tom zákoně sami své moci neufáme ani svému rozumu, ale jen božie milosti. A v tom zákoně třetiem ustavil nám sedmeru kostelní svátost, dav jim moc v své krve prolítí, aby v nás to učinily, což svým zřejmým podobenstvím ukazují. A my hodni budem té milosti, držiec božie ustavenie pokorně v kostele jeho. To jest pravda, nepřivázal je buoh tak své moci k těm kostelním svátostem, že by i bez nich nemohl učiniti toho, což skrze ně činí; však proto nemá ižádný hrdati jimi. Praví písmo, že byl jeden pán malomocen, i jel ku proroku Elizeovi, aby muž boží učistil jej. I poslal před sebu posla ku proroku, že jede k němu pro takú věc, a prorok po tom poslu rozkáže jemu, aby se zmyl v Jordáně sedmkrát, že tak zdrav bude. A pán, uslyšav to od posla, bude jemu protivno, bude říci: „Což mi je to rozkázal? zdali v mé zemi není řek lepších? Já sem mněl, by on přijda dotekl se mých neduživých miest, a uzdravil mě.“ I nechtěše učiniti, což bieše jemu rozkázal. Ale rada jeho vece mu: „Byť pak i nesnadné rozkázal muž boží, měl by učiniti; proč by pak lehkého neučinil?“ A on uposluchav učinil to, a byl skrze to uzdraven.

Takéž buoh rozkázal nám snadné lékařstvie, tuto sedmeru kostelní svátost, skrze niž chce ny vyhojiti. A kdybychom lacino tu svátost vážili a netbali na ni, nebyli bychom hodni, by se taká milost stala s námi. A že v někom neučinie ty svátosti té milosti, jakož ji svým podobenstvím znamenávají, není to jich vinú, ale toho, jenž neupriemým srdcem přijal by je, a nestoje po tom, co v něm mají ty svátosti učiniti.

230.

Kolk je těch svátostí.

35

Těch svátostí jest sedm. A jakož v tělesném lékařství některé neduh vypúzie, některé posilňuje, některé zbraňuje, aby neduh větší nepřistávil, a některé proměňuje v lepší

přirození: takéž i tyto svátosti jsú k tomu čtveru duchovně zřfzeny. Křest, pokánie, olej svatý, ty tři svátosti jako troje lékařstvie vypúzejí duchovní neduh; bířmovánie činí posilněnie duchovnie; manželstvo nedá neduhu přistúpiti z tělesné žádosti, by tak byl škodliv; kněžského řádu svěcenie proměňuje lidskú hrubost v ušlechtlejšie přirození; a svátost těla božieho jmá pochop všeho toho čtvera. O tom pilnějie dopoviem.

Jest také křest prvá svátost v tom jich řádu. Tu má každý najprvé přijeti, ktož již v to vstupuje, že chce býti z lidu božieho.

Druhá svátost jest bířmovánie, a ta jest těch, kteříž počínají boj křestanský proti ďáblu, proti světu, proti tělu.

Třetie svátost jest těla božieho. Ta je těch, jimž jest potřebie nabýti síly v životu duchovniem.

Čtvrtá v řádu jest kněžstvo, a ta jest těch, ješto mají jiné u věcech duchovniech zřéditi a vésti.

Pátá svátost jest pokánie, a ta jest těch, ješto byli padli a raněni hřiechem, a chtie opět vstáti a z těch ran býti vyhojeni.

Šestá svátost jest olej svatý, a jest těch, ješto jdú s tohoto světa.

Sedmá svátost jest manželstvo, a ta jest těch, jenž chtie svým tělesným plodem nahraditi, což na však den i na však čas smrt ujímá, a jenž chtie lékařstvie svému nesdržení tělesnému mieti, aby asa smrteľný hřiech jím nebyl.

Takéť ta sedmera svátost sedmeru zlú věc zahoní: troj hřiech a pomstu čtveru, v niž jsme upadli závinú otce prvnieho. Proti trojiemu hřiechu, totiž proti přirozenému, skutečnému, smrteľnému a obecnému hřiechu máme křest, pokánie a olej svatý; a proti té čtveře pomstě, totiž proti slepotě mysli, proti tvrdosti srdce, proti nesle, proti žádosti tělesné: proti slepotě mysli máme kněžské řády, neb knězie mají vésti lid slepý na cestě božie; proti tvrdosti srdce máme svátost těla božieho, proti mdlobě v dobrém máme bířmovánie, proti tělesné žádosti máme manželstvo.

Takéť nás ta sedmera svátost posošny činí a přivodí k viře, k naději, k lásce, k opatrnosti, k smiernosti, k síle a k spravedlivosti. Křest přivodí k viře svaté trojice, bířmo-

vánie k naději, svätost tela božieho k lásce, rád kněžský k opatrnosti, manželstvo k skrovnosti, olej svatý k sile, neb slyť jest dokonanie sstáti až do smrti v žádosti a v naději božieho smilování; a pokánie k spravdivosti, neb až kto potratí spravdivost hřiechem, když pokánie učiní, opět tím 5 spravdivliv bude.

Takéť řku o těch svätostech, že křest, biřmovánie, řádové stavu kněžského, ty tři svätosti věčná znamenie v duši ostavují, že ktož křest přijme, věč bude znamenie to v duši mieti a od nekřtěných rozeznánie. Neb jakož bývá 10 v světském zřizení, bude jedno vojsko královo, a tu budú mieti jedni jen to obecné znamenie, že jsú z toho vojska; druzí nad to všem obecné budú mieti i to znamenie, že jsú také i rytieři; a třetí, že jsú také i kniežata. Takéž v lidu pána Jezu Krista všech obecné znamenie křest činí, a to 15 vezmú, vieru počínajíc; zvláštnejšie vezmú na biřmování; a kteříž pak nad to vezmú svěcenie řádu kněžského, tiť vezmú znamenie, že jsú kniežata v lidu božiem. A toť jest, že ktož jednu křtěn bude, neb biřmován, neb svěcen na kněžstvo, nemá druhé těch svätostí přijímati. Ale jiné čtyři svá- 20 tosti neostavují takových znamení v duši zvláštneho dóstojenstvie, protož opět a opět, kolikrátž toho potrebie bude, mohú býti přijímány.

231.

O k ř t u.

Slyševše vóbec o sedmeře kostelní svätosti, také po- 25 slyšte o každé zvláště. A najprv o křstu.

Křest jest prvá svätost, a řiekajú křstu dveři k jiným svätostem. Neb ktož chce vjíti v obec křěstanskú, aby byl z lidu božieho, najprvé přijma vieru má křest přijíti, u vodě obmytie ve jmě otce i syna i ducha svatého. A v tom vido- 30 mém obmytí u vodě ten, ktož bude pokřtěn, vezme v duši obmytie všech hřiechův milostí boží, aby byl čistý úd cierkve svaté. Tu moc křstu svatému dal jest syn boží v prolití své svaté krve, a že je z svého boku krev a vodu vypustil, a sám ustavil křest i svým příkladem i rozkázáním. Neb 35 i sám křest přijal od svatého Jana, ne proto, aby jemu bylo křstu potrebie, neb jeho nedotkla jest izádná poškvřna hřiechu, ale aby svým příkladem táhl nás ke křstu, a aby vody vzaly

od něho tu moc svátosti. Rozkázáním pak ustavil křest, když kázal apoštolóm, aby, jdúc po světu, učili lid tomu, což sú od něho viděli a slyšeli, a praviec, ktož tomu uvěří, že bude spasen; a kteříž uvěří, kázal je křtíti ve jmě otce
5 i syna i ducha svatého.

Ktož móż křtíti.

232.

I tomu také rozumějte, že v pilnú potrebu móż i nekněz křest svatý dáti, a leciktos. Neb z své dobroty buoh milostivý, čehož jest více potrebie, tomu je dal obecnu býti,
10 a bez něhož déle mohú lidé býti, to drašé bývá. Aj, železo potřebnější jest, než zlato; suol, než drahé kořeníe; i dal buoh více potřebnějšíeho. Takéž, že křest jest svátost najpotřebnějšíe, učinil buoh, aby snadné bylo křtu dojitie, a tak nebylo-li by kněze, móż i nekněz křtíti v pilnú potrebu.
15 Ale podle řádu měl by kněz křtíti, nenie-li kněze, ale muž některý, nebylo-li by při tom muže, ale žena. Tenť rád nemá bez potreby rušen býti. Ale kohož by i bába křstila, právě řkúc: „Já tě křtím ve jmeno otce i syna i ducha svatého“; křtěnt jest, nemá druhé křtěn býti. Ale žeť
20 někdy kněz křtí to dietě, ješto řkú báby: „Oblévaly sme je“; to je proto, že neumějí některé báby křtíti právě. Protož, ktož býváte v takových příhodách, naučte se, kterak máte křtíti.

Najprvé ktož křtí, ten má úmysl mieti, že tím to miení učiniti, jakož kněz činí, když křtí. Druhé, ta slova ke křtu
25 ustanovená tak má vyřéci, nic nepřičiňuje ani ujímaje; ale ten, jenž u vodě pohřizuje nebo oblévá vodú, a v túž chvíli vztvéda jmě jeho; má řeci a s těmi slovy pohřiziti neb obliti: „Já tě křtím ve jmě otce i syna i ducha svatého.“ V tomť křest svatý záleží, ale což se více při křtu od kněží děje,
30 to je k ozdobe a k slavnosti křtu svatého, a ke cti božie a k vzbuzení náboženstvie. A kteréž by, ač i ženy, uměly tak pokřtíti, a pokřstily by dietě, nemajít řeci: „Oblévaly sme je,“ ale ta, kteráž by je křtila, má řeci: „Já sem je křtila,“ nebť nic není platno to leckakés oblévání. Ale
35 jakoť sem již řekl, ještět diem pro větší paměť. Ktož křtí, má řeci: „Jene neb Jakube, já tě křtím ve jmě otce i syna i ducha svatého,“ a v túž chvíli s těmi slovy pohřiz dietě neb oblí vodú.

233.

Že křest hříechy všecky obmývá.

V dětechť křest vypúzie hříech přirozený, ješto nemaj hříechův jiných. Ale ktož by s hříechy velikými ke křtu přišel, tenť by křtem všech hříechův byl omyt, že, kdyby umřel prvé, než by se hříechu dopustil opět, šel by upriemo 5 do nebes. A tak dietky, že ne svú vinú jsou v hříechu přirozeném, ač i vóle své nemaj ke křtu ani mohú viery mieti, v cizí viere, když křtem vejdú v jednotu cierkve svaté, v tom křtu budú tak omyti od toho hříechu přirozeného, že již jim nebude potrebie k spasení té pravdy přirozenie člově- 10 čieho, v němž byl buoh člověka stvořil, aby, neumieraje, mohl v něm přijíti k vidění boha. Neb již skrze pána Jezu Krista, jenž svú smrtí naši smrt zkazil a zemdlil, že ač smrt rozlúčí na čas duše s jich těly, však jich nebude moci držeti, neb vstav z mrtvých také je opravil život všem, kteříž budú 15 jeho, skrze něho a v něm budú spasenie mieti. A tak ktož k němu přistúpí, o němž jest řečeno: „Onť svó jid spasí od jich hříechův,“ a přijme křest podle jeho ustavenie: jakož tu vezme omytie na těle, takéž na duši z veliké božie milosti vezme všem hříechóm, kteréž je měl, omytie. I řekl sem 20 dobře, že křest duchovní neduh jako hodné lékařstvie k tomu vypúzie, a že jest zvláště proti hříechu přirozenému; neb ktož by křtem pohrdal, moha jej mieti, aneb i dietěti malému kdyby buoh nedopomohl, aby ke křtu přišlo, ten hříech přirozený nebyl by očistěn a vypuzen. Neb křest uvdí lidí 25 u vieru křesťanskú a v jednotu cierkve svaté, a znamenie v duši jako vďaví věčné, jímž bude věčné rozeznánie od nekřesťených: a protož izádný křtem nemá pohrdati.

234.

Že trój jest křest.

Všakť řku: nesúžilť je tak buoh své moci, byť nemohl 30 i jinak té milosti dáti, jižto ve křtu dává. A neřekl jest jen toho: „Jedné leč kto znova bude narozen z vody a z ducha, nevejde do královstvie nebeského,“ ale také řekl jest: „Ktož v mě věří, byť pak i mrtev byl, obživet.“

Protož trój jest křest: u vodě jeden, v duchu druhý, 35 ve krvi třetí. Křest u vodě jest jedna svátost z sedmery kostelní svátosti; k té jest třeba v podrostlých, jenž mohú rozum mieti, aby měli i v duchu křest, totiž vierú pravú,

aby byl očistěn v duchu. V duchu křest tomu móż sám býti k spasení dostatečen, ktož by vieru křestanskú přijal, jakož křestané věrie v boha otce i v syna i v ducha svatého, a vším duchem držal se Krista, v něm maje naději, jej miluje, 5 ač by nemohl dojtí křtu u vodě, aneb krve své neprolil pro jmeno božie. Jako onen lotr snad nebyl křtěn u vodě, ani řku, by vzal křest ve krvi, ačť je i umřel na kříži, neb ne-umřel jest pro jmeno božie, ale pro své zlé činy, ale v duchu vzal křest, uvěřiv v syna božieho a žádaje milosti jeho, však 10 přišel k spasení. Křest ve krvi jest, když kto smrt podstúpil pro jmeno božie. Ten křest také ode všech hřiechův očistuje, ač by kto i nemohl křtu u vodě dojtí, neb takovému pluá vůle křstu počtena je za skutek. Dietky pak, ješto nemohú vůle mieti ke křtu ani viery, kdyby od nepřátel křestanských 15 pro vieru křestanskú zbiti byli, také by tím křstem ve krvi omyti byli od hřiechu přirozeného. A všakť to vždy pravím, ač by kto i ke křtu šel své krve, nebyl-li by dřeve pokřtěn u vodě, tú svátostí nepohrdaj, ale móż-li od koho, přijmi i ten křest u vodě ve jmě otce i syna i ducha svatého.

20

Co znamenávají ty věci, kteréž se při křtu dějí.

235.

Řekl sem dřeve, že což se od kněží při křtu více děje, než u vodě omytie, vzyvajíc jméno svaté trojice, to je k ozdobě a k slavnosti křtu svatého. Protož v potřebu pilnú móż pravý křest býti i bez takových věcí, a od lec- 25 kohos, i v nesvacené vodě. Znamenajtež, což se miení skrze to, což vídáte, když křtie děti. Byl dřeve obyčej, že jedné ty křtili, kteříž sami uměli křstu žádati a vieru vyznati, že věrie v boha otce všemohúcieho, stvořitele nebe i země, i v Jezu Krista, syna jeho jediného, pána našeho, jenž se 30 počal duchem svatým, narodil se z Marie panny, trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřeben, sstúpil do pekelných krajin. Třetí den vstal z mrtvých, vstúpil na nebesa, sedí na pravici boha otce všemohúcieho, odtud přide súdit živých i mrtvých. Věřím v ducha svatého, svatú 35 cierkev obecnú, svatých obcovanie, odpustěnie hřiechův, těla vzkřiešenie a věčný život, amen. Ale již i malé dietky křtie, a kmotrové, jako jich rukojmé, za ně řkú, že se chtě křtíti, a že věrie ty kusy křestanské viery, a že se dábla odřechí,

i jeho všech skutkóv, totiž čáróv, kúzl, lékóv i všelikých takových pověr. Protož kmotrové, ješto děti křtie, mají to na péči mieti, aby pravé viere ty děti naučili, kteréž jsú křtili, a odvedli ode všech takových ďábelských tantóv.

Kněz pak podle úřadu svého zaklíná ďábla, odhoně 5 jej od dietěte, a dotkne uší dietěte, aby otevřeně byle k slovu božiemu, dá jemu soli, ješto múdrosť znamená, neb jakož suol zachováva maso, aby se nesmrdělo, tak múdrosť duši, aby jie hřiech nenakazil.

A to že kněz učiní dietěti kříž na čele, znamená, 10 že se nemá styděti křížem pána svého, a učiní olejem kříž mezi plecima, mieně, aby s milostí lehce nesl práci pro buoh, neb olej oblehčenie znamená a kříž práci.

Pomaže, také kříž učinie na prsech, na znamenie, že křestan má vždy mieti v srdci kříž pána svého a zákon boží; 15 pomaže i na vrchu a jáko korunu tím vstavuje, že má v nebeském království kralovati; v čistý a u biely obleče čechlík na znamenie, že je již čisto ode všeho hřiechu. A dá v ruku rozežženú svieci k té paměti, aby svietilo skutky dobrými v domu božiem. A že ani otec ani máti nebývá při křtu, 20 ukazuje, že je to ovšem jiné přirozenie nové k věčnému životu, ješto nejde od otce tělesného. I sluší nám ty vsecky věci, ješto se tak při křtu dějí, pomnieti a podle toho křestansky svůj život vésti. Ale když by kto jiný než kněz v nůzi křtil koho, nemá nic jiného učiniti, než u vodě pokřtiti ve 25 jmě otce i syna i ducha svatého.

236.

O bířmování.

Druhá svátost jest bířmovanie, to slove potvrzenie. Té svátosti má biskup podávati pokřtěnému, když již počne k smyslu přicházeti, a boj duchovní proti tělu, proti světu 30 a proti ďáblu vésti a podstupovati. Tu biskup křízmem na čele kříž jemu učiní, vyzývá je jméno svaté trojice, aby se nestyděl držeti viery svaté trojice, a dá jemu poliček na znamenie, že má i protivné věci trpěti v službě božie.

K tomu jest podobno bířmovanie, jako když rytieře 35 pasují; neb když jest čáka k boji, tehdy je pasují, a pak tu čest nad nepasované věč mieti bude, druhé nemá pasován býti. Takéž křtěný když bude poznávati, že má bojovati

proti hříechu a proti tělesným žádostem, má býti biřmovanie, a tu vezme v duši druhé znamenie té cti zvláštnie, že bude věč mieti od nebiřmovaných rozeznanie, jako rytieř od nepasovaných. Tuť bývá křestanu naděje posilněna k ducho-
 5 vniemu svítězení, neb síla a moc a udatnost bývá jemu dána k tomu boji duchovniemu. To pak, že, kohož biřmují, nemá sám státi, ale někto jej má držeti, ukazuje, že rytieř boží nemá ufati své síle, ale vždy božie milosti i pomoci božie i svatých jeho má žádati. A ktož koho drží na biřmování,
 10 takéž činí kmotrovstvo jako i na křtu, a takéž mním, ktož se biřmuje, smysl již maje, že tu jako v tom slibu zastává, ješto sú zaň slíbili křstieč jej, aby držal pravú vieru:

O svátosti těla božieho.

237.

Velebná svátost těla božieho syna nutí mě, abych šíře
 15 o ni podržal řeči, nežli o svátostech jiných, aneb at řku: velebnost a divnost té svátosti. A ačkoli strach někaký vzhrozuje mě, táhna od toho, však, boží ufaje pomoci, ne nechám toho pro svú malost, to vyřknu ústy, co srdce o té drahé svátosti věří. Pakli bych co nemůdře pověděl, vy-
 20 znávámť to, žeť nemiením nic držeti, než to, což drží obec křestanská a škola pražská, a prosím opravenie milostivého od rozumějšich, bylo-li by v čem potrebie mé neopatrnosti. Ačkoli s toho, což viem, kak mám věřiti, nechtěl bych po lecičies hlavě postúpiti, i řkuť to, což je dávno prorok vy-
 25 řekl: „Pamět učinil svým divným věcem milosrdný a milostivý hospodin, pokrm dal těm, jenž se bojie jeho.“ A co je divnějšieho, než človečie vykúpenie, jakož učinil jest hospodin pán náš Kristus Ježíš, syn boží věčný? Divné jest, že jest z čisté panny krve čisté vzal tělo pravé človečie, a počal
 30 v něm býti pravým človekem, a, jsa buoh věčný, proto nikdy nepřestal býti bohem; a ta panna, neztrativši panenstva; jest matkú toho pravého syna svého, jehož se je jiné nestalo, aniž se kdy stane, neb i počevši tím drahým synem vždy pannú byla, pannú ostala před porodem, na porodu i po
 35 porodu. Tomu divnému našemu vykúpení pamět učinil pán náš, buoh náš milosrdný, dav divný pokrm v té svátosti těm, jenž poctivú bázní bojie se jeho, neb na to je svého božstvie mocí v své neobsežitě mūdrosti a v milosti mi-

losrdné ustavil nám tu velebnú svätosť, aby tak divná vec nikdy z pamäti nám nevycházela, že je pro ny tak divne chcel človekom býti, a vždy jsa bohem, a ráčil za ny až i umrieť a prolíti svú svatú a drahú krev v tom svém človečenství, aby svú smrťou naši smrť zkažil. Protož dobreť 5 diem: Pamät učinil svým divným vecem milosrdný a milostivý hospodin, dal pokrm tým, jenž se bojie jeho, a divný pokrm v svätosti této předrahé, o níz řekl: „Kolikrátžkoli to činiti budete, to činite na má památku.“ I jest ta svätosť, že má pochop všeho toho, což činie jiné kostelnie svätosti, 10 shlazuje hriechy a odhoní, a zvláště vzbuzuje milost svatú k bohu, že je nám tak velikú milost ukázal i k bližním našim ke všem vespolek, že tak draho všecky váží i chudé i bohaté, veliké i malé, že pro všecky učinil tu velikú věc a všem se dal v pokrm a ku posilnění života duchovnieho. 15

238.

Kterak má kněz tu svätosť posvětití.

Slyštež, kak má býti ta svätosť posvěcována. Najprvéť řku, že má býti kněz svěcený, buď pak zlý nebo dobrý, ješto má tu drahú svätosť posvětití a lidu jie podávati. Najlepší člověk, byť byl i najučenější, když nenie posvěcen 20 k tomu, nemož té svätosti posvětití, a kněz mož, ač by i zlý byl; neb na tom se je cirkve svatá ustanovila, a řekl jest Kristus: „Když dva nebo tři o kterou věc se svolé, stane se jina.“ Protož na čemž se je obec křesťanská v plně radě ustanovila, takť bude. 25

Druhé má býti k této svätosti chléb pšeničný; ač by se přimiesilo málo jiného obilé jako nechťec ku pšenici, toť by nevařilo. A téžž je i o vínu, ješto také v této svätosti v krev buď proměněno syna božieho divným činem.

Třetíe, ješto příslušie k té svätosti, jest, že ten kněz, 30 jenž chce posvětití té svätosti, ta slova ustavená k tomu říkáje, má ten úmysl mieti, že chce posvětití tu svätosť, neb řekl-li by kněz ta slova v jiné řeči, nemienie tím, by chcel tu svätosť posvětití; ač by tu i chléb byl neb víno, nebylo by tu té svätosti. 35

Čtvrté slušie k té svätosti, aby to dalo se podle toho úmysla, jenž ji ustavil; neb Kristus tiem úmyslem tu svätosť ustavil jest, aby se ta dalo ku potřebě cirkve svaté. Protož

kdyby kněz z bláznovství, vejda v chlebné stany, chtěl bez potřeby ten vešken chléb v tělo božie posvětit, nebylo by tu tělo božie; neb je ten úmysl nebyl syna božieho, když je tu svátost ustavoval, aby to dalo se v takovém bláznovství
5 bez potřeby.

Že s velikú ctí má tato svátost býti posvěcována.

239.

A že veliké jest dostojenství svátosti této, mnohá jsú ustavenie ke cti její, jakož vídáte, když mši kněz slúží, a kterýž by kněz toho nezachoval, ač by i mohl bez toho
10 tu svátost posvětit, však by hřešil, nezachovávaje řádu cirkve svaté. I slušiet s velikú ctí, s velikú slavností s. tú drahú a velebnú svátostí obierati se. A toť jest, že s. Thomáš v svém zpievání, kteréž je učinil k slavnosti té drahé svátosti, die: „Směj, což můžeš, chvály vzdáti, nestatčíš jeho
15 vychváliti,“ většf jest nad všicku chválu. A kto by mohl úplně té svátosti dostojnost obmysliť? Protož od staradáva ukazována jest v písmě rozličnými figurami, totiž podobenstvími rozličnými, jako tam, ješto král i kněz boží Melchisedech chléb a víno obětoval, pro něž řekl prorok o našem
20 spasiteli: „Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova.“ I v mnohých figurách znamená jest v písmě ta drahá svátost. Ano i to dostojnost její ukazuje, že nenie vkvapky bez rozmysla ustavena. Ale i sám spasitel, prvé než ji ustavil, jako o veliké věci mluvil o ní, řka: „Chléb, kterýž
25 já dám, tělo mé jest, aby svět živ byl“; a opět: „Tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj“; až pak sám tu drahú svátost ustavil. I jesti veliká dostojnost té svátosti, neb tu jest právě tělo a krev našeho spasitele, kteréž je vzal čistě z své matky, vždy čisté panny, a s tiem jest
30 tu i duše jeho přecistá a přešlechtná, a nad to tu jest v svém božství věčný syn boží.

Co divného jest při té svátosti.

240.

Jest také při té svátosti mnoho divného. Co tu jest, tělesné oko nevidí toho, a tu toho nenie, jehož podstatu vidí
35 oko. Avšak pod těmi způsobami jest právě tělo a krev syna božieho, pod způsobem chleba jest posvátně tělo božie a pod způsobem vína jest také posvátně krev jeho; ale že Kristus

jest vešken spolu, s krví, s tělem, s duší, s božstvím, veškenť jest i v chlebné podstatě, vešken a celý v podstatě vína, donidž ty podstaty trvají, že pozitím neb někak jinak nezhytnú. A pod najmenší částkú jest plnost té svátosti jako pod celým oplatkem. Ač uzří oko té podstaty chleba 5 rozlomenie, ale v tělu božiem nebude rozlomenie. A cožť diem o tělu a o chlebu, téžť jest o vínu a o krvi, když již v svátost bude posvěceno. A že čichové a smyslové tělesní nemohú těch divných věcí pochopiti, die cierkev svatá: „Slovo božie chléb pravý slovom tělo učinilo, a z vína bývá 10 krev Kristova.“ A kdyžť v tom hyne smysl tělesný, dostiť jest na samé vieře, ať by v tom srdce pevno bylo; nestihneť tu i rozum náš zde, ale má se tu silně držeti viery. A kak jest snadné rozuměti tomu, že, ukázal-li bych na ten oplatek, jímžto chtie mši slúžiti, nemohu říci v pravdě: „Z tohoto 15 chleba bude tělo božie,“ aneb, ukáže na tělo božie v té svátosti, také říci nemohu v pravdě: „Toto je chléb byl.“ Toť pro ty diem, jenž, mnějíc se múdrymi, myslé sobě cos buď takového, jehož nedrží křěšťanská škola. Ale co je hlúbatí v takových věcech? Neuvěří-li kto, nesrozumie, a když uvěří, 20 jakož má věřiti křěšťan dobrý, přijdeť k tomu, žeť to opatří okem k oku, u věčné radosti viery své odplatu vezma.

341.

Ze čtvera jest proměna.

Ty divné věci, ješto jsú při skutku našeho vykúpenie a opravenie, nemajít býti příčina nevěry, ale k chvále božie 25 velebnosti v moci jeho všemohúcie, v múdrosti jeho nestíhnuté a v dobrotě milosrdné. A chce-li kto proti takovým pochybováním u vieře posilu mieti, kteráž jdú z toho, že je tak mnoho divného při tej svátosti, obmysl, co je divného v rozličném stvoření, a nepochybuj, že pán všeho v skutku našeho 30 vykúpenie a sám v sobě divně chtěl všecko divné převýšiti. A zdali nenie divné, že je z ničehož stvořil všecko, že je tak rádně zřiedil vše? A to je učinil jen z své dobroty, ano ničehož jemu nebylo třeba, jediné aby vše bylo, a mohlo jeho účastno býti každé podle pochopu svého. I ukázalť 35 jest pán, že mohl vyvésti proměny všemi činy. Najprvé, že z ničehož stvořil nébe a zemi. Zemíť tu podstatu miením, jížť říekají mudrci *materia prima* aneb *materia informis*.

Druhú proměnu vyvodí buoh, když ta podstata prvnioho stvoru ostane, a uvede na tu postać postavy jiné, tyto neb ony: že dřevo bude uhlem, uhel popelem, popel stklém, a tak i o mnohém jiném, jakož všeho přirozenie pravdy řiedí a působí svrchnie pravda, jenž je buoh. A tak zkaženie 5 jedněch postav na též jedné podstatě jest a bývá vzniknutie druhých, aneb jedněch vzniknutie jest druhých zkaženie. Třetí proměnu buoh činí, dav moc, aby zvíře jedno urodilo z sebe druhé zvíře, a též o dřieví neb o obilí. Čtvrtí 10 a divnú proměnu, neznámú člověku, učinil buoh v této svátosti, že v podstatě proměna bývá, že ne z té podstaty, kteráž je v chlebu neb u vínu, bude tělo neb krev syna božieho, ale zhyne ta podstata, ješto je byla v chlebu neb u víně, a bude tu tělo a krev syna božieho, a to tak divně, že dřevnie 15 postavy chleba a vína ostanú tak samy, nejsúc na izádné podstatí, neb chléb tu již není ani víno; a také tělo božie aneb krev není podstatí těch postav chleba a vína. Protož nedosiehněť toho smysl člověcie zde, ale tu máme se viery držeti při tom, co je pán buoh chtěl mieti divného při té 20 svátosti. Anížť na to praví se divnost skutków božích, jiež je chtěl mieti při našem opravení, aby kto přčinu měl k nevěře, ale aby vším srdcem povstal k chvále všemohúcieho. Neb malýť by byl buoh, byť nemohl více učiniti, než móż člověk obmysliti. A když jest mnoho divného v tohoto světa 25 přirození, kaký je to div, že je při té svátosti, ješto je zvláště výborný jeho skutek, divnějšíe něco? Protož viery se držme, a již množství věřících posilňuje nás v tej víře, neb uvěřeno je svatému čtení, uvěřeno je, že syn božie učinil to divné lékařství, hodné k našemu vyhojení, a na tom svého těla 30 a své krve nelitoval, ale dal je na kříži, také v drahé svátosti tejto.

Že je ukázal velikú milost svátostí táto.

422.

Ačkoli velikú milost ukázal nám pán buoh a velikú svú štědrotu, když, jakož die žaltář, poddal pod nohy lidem 35 ovce i voly i zvěř polskou, ptactvo z povětříe, i ryby z vody, dav nám to vše k naší pohodě, a nad to dal nám i své anjely, jakož die s. Pavel: „Všichni jsú služební duchové pro ty, ješto mají dojíťi dědicstva spasenie věčného“; však

je tu velmi větší ukázal, že k vykúpenie našemu sám se nám dal až i na smrt, a dal se nám v této drahé svátosti k vezdajšie oběti za hříechy naše, a k oběti dieky a chvály, již jsme jemu dlužni z jeho mnohého dobrodinie. A dal se nám až i v pokrm spasitedlný ku posilení života duchovnieho; 5 a ktož pokrm přijímá, zdali s tím pokrmem nebude jedno, když z toho pokrmu zdravým požitím bude jeho tělo a jeho krev? A ač tento pokrm v drahé této svátosti neobráťí se v člověka, ale člověk, tu drahú svátost přijma, bude v tělu pána svého spasitele, a bude úd cierkve svaté, jiej hlava 10 jest Kristus. A tak řekl Kristus svatému Augustinu: „Vstaň, jez mě, pokrmf jsem velikých; ne ty mae v se obrátíš jako pokrm těla svého, ale ty se v mě obrátíš.“ A ktož tak bude jedno s božím synem, z jeho blažené věčnosti věčně blažený život mieti bude, jsa spravedliv v spravedlivosti jeho a vítěz 15 jsa u vítězství jeho. Aj, kakť nás veliká božie milost, kterúž nám ukazuje v svátosti této, v milosti k sobě rozněcuje, neb milost milostí má potkána býti! A také zbuzuje tato velebná svátost milost jedněch k druhým, když z nás ze všech, jako ze mnoha rozličných údův, činí jedno duchovnie tělo pod tú 20 jednu hlavú, jenž jest pán Kristus, syn boží věčný; neb údové těla jednoho mají se spolu milovati.

Mnohoť jest útěchy v té drahé svátosti, jižto ze své tak veliké milosti dal nám hospodin, aby v ní vždy byl tak s námi. Ale rozum člověka tělesné a světské; myslí té útěchy 25 a té pochotnosti nepochopí, než, jakož die s. Bernhart: „Rozum, zvláští milostí boží osvícený a skrze vieru posilněný, dosahá toho, že je syn boží v té svátosti.“ A ta svatá skrytost někdy některým bývá dána poznati kakýms obyčejem nevymluvným v náboženství, že takový člověk v tom srdečném 30 osvícení velikým náboženstvím neb skrúšením popaden bude. Byl-li je hříešný, pustí slzy, súdci svého před sebou čije; a pakli méně bude provinilý, aneb bude-li svú vinu setřel dlhým pokáním, vezma naději, že jsú jemu odpuštění hříechové jeho, a čáku maje, že to přijde jemu, že v nezásloně 35 ale okem jasným bude hleděti na svého spasitele u věčné radosti, v tom utěšení rozchutná se v náboženství a povstane srdcem k chvále božie, čije tn svého spasitele, jenž po tomto životu dá věčný život svým, plnú radest, čest a chválu. Ale

ne vždy zde i najmilejším dán bývá ten dar zvláštní, ale jen někdy, aby vieru měli ku pomoci v tom, což slušie k té svátosti.

Že dává sebe účastnu býti Kristus.

243.

5 Kto pak smie říci, jedné nemúdry, by neměl buoh býti tak obecen jakož v svátosti této. Ano je to vědomo, že čím je co lepší, tiem dává více požití sebe a účastnu býti. A tak buoh, že je najvyš dobrý, dává všemu býti účastnu své dobroty; i stvořil vše, aby, vše jsa, bylo tím účastno
10 jeho každé podle pochopu svého; a jest vždy, všudy, ve všem, na každém místě vše drže, skrze něhož vše jest. Ale nad to, že mají rozum a svobodnost vôle anjelé, dal jest jim své věčné blažnosti účastnu býti, když sú se z své vôle k jeho vóli obrátili. Dal i člověku již prohřešilemu účastnu
15 býti své dobroty, když by se k němu obrátil, v něho uvěre, po něm postúpě věrú, poznaje, že je vše tak dobře, jakož buoh chce. Neb dal naději otcóm svatým, že nedá všemu světu zahynúti, ale ž' pošle spasitele, jenž lid svůj spasí, až i skutkem ukázal tu dobrotu hospodin: syn boží narodil se
20 v člověčenství, a svú smrtí vykúpil své z smrti; a vždy své hojí, lékařství jim učiniv z svého těla a z své krve. A tuto drahú zvláště svátost ustavil nám, aby do skonanie světa byl v ní s námi, a byl naše vezdajšie obět, libá bohu otcí, k chvále všie svaté trojice, a obět za naše vezdajšie hřiechy,
25 a aby ten drahý chléb byl nám posilnění v životu duchovním, abychom v síle pokrmu toho vešli na tu horu, kdež bychom v úklidnosti viděli boha, jako je v písmě předešlo podobenství toho, ješto je anjel přinesl chléb Heliášovi, a on v síle pokrmu toho všel na horu boží, kdež v pochotné
30 úklidnosti viděl boha. A v tomť buoh skazuje svú dobrotu, že tak rozličně se ukazuje, abychom byli sic i onak účastni jeho. Pročež pak smie kto říci, by buoh neměl tak obecen býti, jakož jest v svátosti této? Ale ktož to die, protoť to die, že je nemúdry, a že nezná dobroty a moci božie.

35

Že nenie nadarmo svátost tato.

244.

Ale co bych o tom více mluvil, však křestanóm mluvím, ješto spolu věřime, že je to tak jisté, že jest tělo syna

božieho v té drahé svátosti, ač v prikrytí, však v té velebnosti, jakož jest v otcově chvále pravý syn boží. Ale toť rku: jistě věříme, že ne nadarmo božská múdrost učinila je tak velikú věc, nebyť by pro malý užitek tak veliké věci učinil. Protož z srdce buďme pánu bohu vděčni tak veliké 5 milosti jeho, a čest činme, kudyž mohúc, v té drahé svátosti pánu svému. U mše bývajme s velikú poctivostí, poklonu činme jemu, jakožť na buoh slušie. Buď král, pán, ciesař: máť s velikú poctivostí státi, klečeti, neb má-li z svého úřadu seděti při mši svaté, nemá netbav býti tak veliké věci. Neb 10 tu kněz naše modlitby, naše náboženstvie, naše oběti s tú drahú obětí obětuje; a kdyžť pozdvihne té drahé svátosti, velebnost její ukazuje, poklekni každý na svú kolenú. Dať jest buoh otec synu svému jméno nade všecka jména, že je buoh pravý, aby ve jmeno jeho každé koleno klekalo: nebeské, 15 zemské i pekelné. A pakli kto nemóz býti u mše, buď při sobě zvláště tu chvíli, kdyžť mše slúžie, žádaje, by té svaté slúžby byl účasten.

245.

Že v přijetí záleží tato svátost.

I toť rku o této svátosti: nejent v tom záleží, aby ji 20 viděti bylo a pokloniti se jí, ale má i přijata býti jako pokrm. Ale tré jest znamenati při té svátosti:

Jedno samu tu vidomú svátost, kterážto svým vidomým podobenstvím znamená duchovní nevidomú milost; totiž, jakož vidomý tělesný pokrm posilňuje života tělesného, takéž 25 nevidomá moc této svátosti posilňuje života duchovníeho.

Druhé to jest znamenati v té svátosti, co je v ní; neb tu jest pravé tělo syna božieho již oslavené, jakož jest v své velebnosti spolu i s duší i s božstvím.

Třetíe i tomu jest rozuměti, že něco ta svátost zna- 30 menává, jehož v ní není; neb znamená všecko tělo cierkve svaté, totiž všicku obec křesťanskú, ale toho tu není, než tu jest sám Kristus, jenž je hlava cierkve svaté všie. A tůt podobností ta svátost všecku cierkev svatú znamená, že jakož jeden chléb ze mnoha zrn bývá, takéž ze mnoha lidí 85 jest cierkev svatá jedno tělo, jehož hlava jest Kristus. Protoť sem tak dotekl toho, aby pak srozuměli: že někteří jen tu svátost samu přijímají, ale ne to, co je v ní, a ne to,

což znamená, a ti, tak přijímajíc tu svátost, odsúzenie sobě přijímají.

Druzí někdy nepřijmú té svátosti, a to přijmú, což je v té svátosti, a což ta svátost znamená, totiž Krista přijmú, i v jednotu cirkve svaté vejdú, že budú s sbožnými tělo jedno.

Třetí i tu svátost přijímají, i to co je v ní, i to což znamená.

I řkúť: ktož by pravé viery Kristovy nepřijal, a ktož by nebyl milostí v jednotě cirkve svaté, že by hněv držal proti komu, neb nenávisť, jenž je úd cirkve svaté, aneb kdyby kterýmžkoli neřádem hříechu smrtného nebyl v jednotě cirkve svaté: takovýť izádný nemá k té svátosti přistúpiti, neb by falešně přistúpil, to do sebe ukazuje, jehož by neměl. Takový, tu svátost přijma, přijalť by odsúzenie.

Že někto někdy i svátosti té nepřijme, avšak bude mieti ten užitek, 246.
jako by ji přijal.

A jakož ti s vinú k té svátosti přistúpají, kteříž ji samu přijímají bez toho, co je v ní, a bez toho, což znamená: takéž, ač by někdy někto, nepřijma té svátosti, přijal to, což je v ní a co znamená, přijalť by ten užitek, jenž je v přijímání té svátosti. A toť jest, že die svatý Augustin o té svátosti: „Věř, a jedl si.“

Ne takť jest i k této svátosti buoh své moci přivázal, byť dobrému, věrnému, pokornému nemohl dáti též milosti, jako v ní dává. Avšakť není nadarmo a bez potřeby svátost tato, ale takť řku: že mohlo by to býti, že by někdy někto pro některú podobnú věc nepřijal té svátosti, a vzal by v srdce pána Krista, s vděčností zpomínaje, kak jej jest vykúpil, své tělo dav na smrt, svú krev proliv, a kak divnú rozkošnú pastvu v těle jeho a věčný život v nebeském království budú mieti všichni spolu, ktož budú jeho, i vezme z toho milost ke všem svým bližním, rosta v dobrých činech: takť by to měl, co je v té svátosti i co ta svátost znamená. Neníť tato svátost tak úzké moci jako jiná, neb jiná jen tomu, ktož ji přijme, bude svú mocí prospěšná, jako křest neomyje jiného jedné toho, kohož křstie, a tak i o jiných svátostech. Tato svátost širšief jest moci. Kdyžť kněz mši slúží,

a v té oběti přijme tu drahá svátost, všem je prospěšna, kteříž jsou při tom v nábožném srdci, i všem, jenž sú na cestě spasenie, živým i mrtvým, podle však toho, jakož se je kto připravil k tomu a zaslúžil, aby bylo to jemu užitečno. A takť bývá, že někdy někdo, nepřijma té svátosti, přijme 5 tu věc, pro niž jest ustavena, a někdo pak tu svátost přijme a toho nepřijme, pro něž jest ta svátost. I dieť s. Řehoř také: „Jakož by ta drahá svátost byla za tě po tvé smrti obětována, živ jsa ještě, obětuj rád tu drahú oběť; bezpečnějieť jest a užitečnějieť to dobré samému činiti, což by chtěl, 10 aby po tobě činěno bylo. Blaženějieť jest, jsúc svobodnu a svatú obětí učištěnu, vyjti odsud, nežli potom hledati obětí vykúpenie a učištění. Protož vši myslí potupme svět, a obětujeme své slzy a vezdajší oběť těla a krve syna božieho za své hříechy, dřeve než zemřem, neb vysvobodíť nás od smrti 15 naše duše ta svatá oběť, skrytě znamenajíc nám smrt našeho spasitele, jenž, živ jsa již v nesmrtečnosti, ráci za ny v této svátosti opět a opět oběť býti. Ale když činíme tu svatú oběť, potřebieť jest, abychem i sami byli libá oběť bohu i skrúšeným srdcem. Neb když smrt svého vykupitele pama- 20 tujem, následujíc té smrti, jmáme mrtviti žádosti těla svého. Takť tato oběť za ny pravá bűde, když z nie učiní oběti bohu. A budem-li před smrtí sami bohu libá oběť, nebudem po smrti oběti za se potrebovati.

247.

Často-li ta svátost má býti přijímána.

25

Neminuť i toho: mají-li často, kteříž kněží nejsou, tu drahú svátost přijímati. A toť řku najprv, že mőz ta svátost i nekněžím, třeba-li, i na každý den dána býti, ač se zdá podobné úředníkóm kostelním, jimž je to poručeno. A to i z písma mohú věděti, i z podobenstvie té svátosti, i rozumem z viery mohú toho dosáhnúti, aniž jest čtenie proti tomu. I bylo je sprva, že, kteříž při mši byli, všichni tu svátost přijímati. Tu je pak žěhral na lid svatý Pavel, že ne s takú poctivostí činili to, jakož by k tak veliké věci měla býti, řka: „Chválím vás v tom, i nechválím“; totiž 35 v tom chválím, že tělo božie přijímáte, ale v tom nechválím, že ne tak poctivě činíte to. Z podobenstvie svátosti rozumem z viery mohú toho dosáhnúti, že je to svátost každého

dne, poněvadž jest pod způsobú chleba, neb chléb jest pokrm vezdajší. A že není čtenie proti tomu, by i na však den tato svátost byla přijmána, to se tu okazuje, že Kristus, když tu svátost ustavil, řekl: „Kolikrátž koli to učíte, 5 číte to na má památku.“ Neřekl: číte to jedna do roka nebo třikrát do roka, ale poručil to vůli naše, abychem to, když chcem, činili, ale vždy na památku jeho.

Znamenajtež i to, coť k tomu mluvie svatý Augustin a svatý Thomáš. Svatý Augustin die: „Na však den tu drahu 10 svátost přijmati ani chválím ani hyzdím. Pro ty nechválím, kteříž nehodně přijímají, a pro ty nehyzdím, kteříž ji s náboženstvím přijímají. Avšak radil bych, by na vsaku neděli byla ta svátost od těch přijmána, jichž neobtěžuje hříech smrtedlný.“ Svatý pak Thomáš die: „Jakož tělesný chléb 15 jest pokrm, jímž toho nabýváme, což v nás dielem a prací pohyne živitedné smahy těla přirozené: takéž náš život duchovní pokrmem svátosti tejto toho pomdlenie nabývá a perhynutie, kteréž přicházie z rozličného rozbroje světa tohoto. Protož potrebie jest často posilovati duchovníeho života této 20 svátostí, a má dvě v sobě znamenati, ktož chce, aby užitečně přijímal tu svátost: jedno, má-li k ní milost; druhé, má-li k ní poctivost. Milost táhne k častému přijímání, ale z poctivosti pochodí bázeň, jenž je dar ducha svatého, a ta odtabuje od častého té velebné svátosti přijímání. Protož 25 sám každý opatř se v tom, pozná-li, že by z častého té svátosti přijímání rostla v něm milost, a poctivosti neubývalo k ní; totiž že by z častého obyčeje s tú svátostí menšie poctivosti k ní neměl, mohl by na však den tu svátost přijmati, ale než by z častého přijímání ubývalo poctivosti k té svátosti, a milost nevelmi rostla, měl by něterdy přenehati, aby 30 potom s větším přistúpil náboženstvím.

Jsú pak mnozí, jenž vše zle súdie, což na jiných vidie. Uzřieć někoho, an často přijímá tu svátost, řkú: „Rovná se kněžím, svat se činí.“ Pakli kto nebude té svátosti často 35 přijímati, řkú: „Tělesný jest, nenábožný.“ E! že neslyšie srdcem svatého Pavla, jenž, mluvě o přijímání té svátosti, die: „Skus sebe člověk, a tak z toho chleba jez a z kalicha pí!“ Veď, nevšichnit jsou úmyslov jedněch, avšakť budú všichni dobří. Někteří, zřieć k velebnosti té svátosti, z pokory a z po-

ctivosti nesmějí často k ní přistúpati, jeliž snad musejí z při-
 kázání kostelního; a pak snad i bez přijetí svátosti té
 mají to, pro něž jest ta svátost. Tiť mají onoho centuriona
 k úmyslu svému, jenž je řekl: „Pane, nejsem hoden, by
 všel pod mů střechu, ale rci toliko slovem, a budeť, jakoby 5
 tam byl.“ A syn boží pochválil viery jeho. Některé pak
 veliká milost nutí k častému té svátosti přijímání, jakož
 Zacheus s veselím přijal do svého domu syna božieho. Pro-
 tož časté i nečasté přijímání té svátosti může dobře býti.
 Oběť má svědectvo z písma, když bude k kterému úmysl 10
 dobře zřízený. Neb jenť potupě ta svátost nechce, ktožby,
 netbaje na ni, jí nepřijímal, aneb v netbání, nerozpomienajíc
 se na velikú její důstojnost, přijímal. Protož není bezpečné
 súditi takových věcí, ale sám se opatř člověk, a tak
 jez chléb ten podle svého položení, tu posilu bera, jakož 15
 srozumíš, žeť jest hodno. Vidíš, žeť mrtvý na těle nejie
 pokrmu tělesného, křivdu by činil pokrmu, ktož by jej cpal
 v mrtvé tělo. Takéž, jestli kto duchovně mrtev smrtedlným
 hříchem, nejie pokrmu svátosti této, nečin křivdy té drahé
 svátosti. A kto je, ač i živ, ale nemocen a mdel tělesně, 20
 kdyby často jedl, nejsa k tomu způsoben, by mohl ten pokrm
 požití, více by zemdlel, a snad by skrze to i v smrt upadl,
 avšak musil by někdy jiesti. Takéž ktož malú má milost,
 ješto v ní záleží duchovní život, má někdy, ale nevelmi
 často, pokrm svátosti této přijímati. A v tom ve všem opatř 25
 sám se člověk, aby nepřijal sobě odsúzení, nehodně k takové
 svátosti přistúpaje, a také, nebera nikdy pokrmu toho, ztratil
 by život. Protož viz, aby nezaškudl, ne tak často, jakož by
 tobě hodno bylo, bera pokrm té svátosti, a viz také, byť
 nebylo k obtiežení a k vzbuzení smrti, častěji tu svátost, 30
 ten duchovní pokrm přijímati, nežli jest horkost a sfla v tobě
 milosti svaté. Neb ačkoli často ktož chce móż jiesti tělesný
 pokrm, však ne vždy jest hodno často jiesti. Vezmětež též
 podobenství o pokrmu svátosti této: ačť móż ji kto na každý 35
 den aneb často přijímati, však více má zvláštnie milost zbuditi
 k tomu, než to, aby se k těm přirovnal, kteříž často tu svátost
 přijímají; aneb než to, že i jemu to i mimo jiné odpuštěno, aby tu
 svátost často přijímal. Protož opatř sám se člověk, a tak jez
 ten chléb, jakož poznáš, že je tobě hodno podle tvého položení.

Naučenie zjavnější, kak se máme k té svátosti pripravovati. 248.

Z toho, což ste slyšeli, můžete rozuměti, kterak máme ku přijímání této svátosti přistupovati, však pro pamět větší chcít zjavnější o tom povědieti, neb veliká jest věc ta drahá
5 svátost.

Prvá příprava k tomu jest z pravé nebludné křesťanské viery býti živu v milosti a v jednotě cirkve svaté, a nejsúc v hříše smrtedlném. A ačkoli nevždy vie člověk, jestli v smrtedlném hříše, čili nenie, však s. Thomáš pokládá čtyři
10 znamenie toho. Najprvé die: „Ktož rád slyší slovo božie, znamenie jest, že miluje boha,“ a kto je v milosti božie, ten nenie v hříše smrtedlném. A řekl jest sám Kristus: „Ktož z boha jest, slovo božie slyší.“

Druhé znamenie, že je ten v milosti božie, ktož činí
15 dobré skutky; neb jakýž kto jest, tak rád mluví a tak rád činí.

Třetíe znamenie, že je ten v milosti božie, ktož ostane hříechu navyklého, že to, ješto je neřádne bylo libo, bude pak nelibo, aneb, ač by i ještě libost táhla k tomu, bude se
20 tomu pro boží milost protiviti.

Čtvrté znamenie, že je ten v milosti božie, ktož činí hodné pokánie podle svého prohřešení.

V komž by tato znamenie sešla se, móżt svátost tuto přijímati, neb, ač by i byl v hříechu smrtedlném, jehož by
25 nepomněl, nehřešil by, svátost tuto přijma; ale brž té svátosti mocí vzal by i tomu hříechu odpuštění, když by všech hříechův spolu želel, aneb že by buoh přivedl jemu ten hříech ku paměti, aby se ho zpoviedal a přijal zaň pokánie a setřel s duše poškrvnu jeho.

Druhá příprava ku přijetí této svátosti jest, aby člověk pozdvihl mysli vzhóru a odlúčil se od tělesného utěšení. Toho příklad máme na Heliášovi. Neb Heliáš, dřeve než od anjela chléb přijal, v jehož síle všel ná horu boží, kdež v úklidné tichosti a v pochotné viděl boha, najprvé, jakož
35 písma die, ostavil dietě, totiž pacholík, jenž jemu slúžil, druhé hnul se na púšť; takéž ten, ktož chce této svátosti chléb jiesti, v jehož by síle všel na horu královstvie nebeského, aby v úklidném upokojení boha viděl, ostaň najprv utěšení světského, jakož Heliáš toho svého pacholečka ostavil,

jehož písmo jmenaje dietětem. A co je podobnějie skrze to dietě rozuměti, než tohoto světa utěšení? ješto jistě dietěcie jest a nemúdré, neb je velmi nestatečné. A tak pravieše s. Pavel: „Když sem mužem, odbyl sem toho, což je dietěcie,“ a to die i k nám: „Neroďte smyslem děti býti,“ 5
totiž nemějte útěchy v nestatečném jako děti. Neb v této drahé svátosti móż veliká útěcha býti, ale ktož se drží světské útěchy, nemóż mieti této drahé útěchy. A malá-li je to útěcha člověku duchovníemu, co ku paměti přivodí svátost tato? Neb velikú nám ukazuje boží milost, a poněvadž 10 světské a tělesné utěšení, ktož se jeho drží, nepřipúštie k srdci utěšení duchovníeho, a hluk světského rozbroje v své marnosti zavodí: chee-li kto hodně připraviti se k chlebu tomuto, v němž je veliká duchovníe útěcha, ostaň dětinných utěšení a v púšť se obrať, hluku se pokryj myšlenie marného. 15

Třetie příprava k té svátosti jest úmyslem upřiemým k ní přistúpati, ne, by skrze to chtěl lidem vzácen býti, a ať by dávali; neboť písmo die, že duch svatý odstupuje od neupřiemého.

Manželé také než k tej svátosti přistúpie, mají se sdr- 20 žeti dva neb tři dny od skutku tělesného, a komuž by, ač i ve sně, tělesná poškrvna přišla, nemá ten den k té svátosti přistúpiti. Avšak kdyby byla čáka smrti, móżt ta svátost pro takové věci dána býti, ale vždy aby byl k tomu úmysl upřiemý, a myslí k bohu pozdvíženie a v jednotě cierkve 25 svaté bytie.

249. Kteří jsú užitkové z přijímánie té drahé svátosti, viz tuto.

Ktož tu svátost řádně přijímá, veliký užitek má z toho přijímánie; nebyl by buoh tak veliké věci ustavil pro malú věc. I dieť David v žaltáři, a to móż říci ten svú žádostí, 30 jenž přistupuje k té svátosti: „V tvém jmenu, hospodine, pozdvihnu rukú svú: budiž jako tuku a jadrnosti naplněna duše má, a ústa má veselými rty vzdadie chválu.“ Ruce pozdvihnúti ve jmenu božiem k této svátosti jest, skutkem i tělesně, v žádostí milosti božie, k ní přistúpiti. A podobně 35 ta svátost móż tukem nazvána býti a jadrností, neb je tu syn boží, jenž je tuk a jemnost všeho, což je dobré, I skrze to móżem k tuku tu svátost přirovnati, že tuk, když ohně

dojde, pozdvihne plamene, takže ktož má milosť sväté a prijme svätost tuto, pozdvihne jej u veľmi väčšie a plápolivějšíe náboženstvie, a čiže duše bude jaderností tuku toho naplněna, vzdá vesele chválu bohu. A také svätostí túto bývá nejed-
 5 naké vzbuzenie k náboženství, jakož ji v rozličné časy přijmaji. Mnozi přijmaji ji na vánoce, ano je to myšlenie rozněcuje v náboženství, že ten drahý živý chléb, jenž je s nebe sstúpil, v Betlemě se narodil v obecném domu, a tiem nám ukázal, že je všech obecný pokrm. Neb tolik jest řečeno.
 10 „Betlehem“ jako „chlebný dom“; tu je ten drahý chléb najprvé skrze svatú matku dán nám, neb ona jej porodivši položila před volka a před voslika. Neb ten drahý chléb jest i těch, ješto jako volkové pastviev se slovem božím, písmem přeživajíc ten svůj pokrm, a ješto klidie roli boží, i těch,
 15 ješto pracují v dobré sprostnosti jako boží oslíkové. A tak i jiné rozličné věci obmyšlejíc, kteréž se daly při tom svätém narození, mohú se v náboženství rozněcovati, ten pokrm na vánoce přijmajíc, kak sú i anjelé ponúkli oněch, jenž bděli, stád svých stěhúce, aby ten živý chléb v Bethlémě
 20 nalezli.

Jest pak ustavenie cierkve sväté, aby o velikých dnech, smrt pamatujíc spasitele našeho, všiehni tu svätost přijmali, a tu je hotové rozniecenie v náboženství, obmyšlejíc tak velikú milosť jeho, že je nás rátil i svú smrtí od smrti vykúpiť,
 25 aneb tu velikú milosť jeho obmyšlejíc, kteréž je u veliký čtvrtek ukázal apoštolóm, tak s nimi večerev milostivě.

A ktož den vzkriešenie syna božieho bere tu svätost, má přěčinu k náboženství, pamatuje, že, jakož je svú smrtí spasitel zkazil smrt naši, takže svým z mrtvých vstáním
 30 opravil náš život.

Na letnice jest k svätosti té rozchutnánie, že skrze pána Jezu Krista v jeho jmenu dán nám duch svatý.

A ktož na posviecenie tu svätost přijmá, móż to žádost jeho roznieťiti, aby ten svrchní biskup, jehož tělo jest v té
 35 svätosti, vejda i posvětil jej v svůj chrám, a srdce jeho k oltári svému, a zbohatil dary svými a duchovnie veselě v něm zbudil.

A ktož na svatú královnu neb v jiných svatých dni bere tu svätost, móż v náboženství to přemietati: Takého

jest dostojenstvie ta svatá dievka, jižto je jedinkú ze všeho světa vyvolil syn boží matku sobě, a že je všech svatých Kristus věčná blažnost, neb kteříž kolivěk přijali sú jej, dal jest jim moc, aby synové boží býti mohli.

A tak, ktož by i na všaku neděli přijímal tu drahú svátost, vždy by něco nalezl, ještě čtú o tom nebo zpievají v tu neděli, jímž by zbudil v sobě náboženstvie. A komuž popřeje buoh na smrtné posteli posilnění pokrmu toho, ó kak má toho bohu vděčen býti! a drže se pravé viery, že je tu v té svátosti Jezus Kristus, pán náš, syn boží, jenž 10 s otcem i s duchem svatým kraluje po vše věky. Amen.

250.

O řádu kněžském.

Svátost řádu kněžského jest jako to lékařstvie, kteréž zšlechcuje a v lepší proměňuje přirození, že, jsa člověk jako jiný, přijma tu svátost, bude mieti velikú moc duchovnie, 15 bude hříechy odpúštěti těm, kteříž jich želejí, bude moci hříešného od věčných muk rozvázati a ku pokání tohoto času přivázati, bude slovo božie moci kázati, lid v opatrnosti vésti, kostelních svátostí podávati, tělo a krev syna božieho obětovati, i kostelnie prosby a oběť chvály hospodinu. A tu 20 moc kněžskou biskup, knězie světě, ukazuje znameními rozličnými a jich svatost. Tuť vydávají každému svědecstvo, že je spravedlivý, že je dostojný, tuť každý slibuje čistotu těla. Ale bychť mnoho o tom mluvil, kak by knězie řádně měli živi býti, snad bych tiem nic nepolepšil. Mohúť to 25 věděti, že když jsú v dostojenstvie nad jinými, že mají i v svatosti býti nad jinými, aby lid, šlechtnost jich vida, hledě na ně, také prospieval, a rad jich poslúchal. Ale byť pak knězie i zlí byli, když nám dobré přikazují, máme jich v tom poslúchati. Diet sám Kristus, věda, že i knězie zlí 30 bývají: „Cožt vám řkú, to činite, ale coť činie, toho nečinite.“ A učít s. Řehoř: jmá-li kto nad sebou úředníka zlého, aby jej proto ctil v tom úřadu, ale ctě jej aby nenásledoval jeho zlých skutkův, až by vždy úřad jeho v čest měl. Nemáť úřad dobrý pro zlého úředníka potupen býti, ani zlost úředníkova 35 má mila býti pro jeho dobrý úřad. Byť i zlý kněz byl, móżt svůj úřad k spasení lidem vésti, jako i dobrý; neb jest šafář kostelnieho pokladu, a buoh přijímá od něho jako od

kostela to dobré, což za lid činí. A tak ty kostelnie svátosti nejsúť horšie skrze zlého kněze, ani lepší skrze dobrého, než zvláštne modlitby mohúť lepší býti dobrého kněze, ale hodiny určené, kostelní modlitvy i zlého kněze jsúť užitečny, 5 donidž s úradu není ssazen. I řkuť ještě s dobrým knězem bohobojným: Dobr jest obyčej řádný, ale dobrét jest prázdnu býti kvasóv s neřádným knězem; není lepšíeho, než ať sám kvasí, nebť bývají rádi nesnadni.

O manželstvu viz.

251.

10 Manželstvo jest také jedna z sedmi kostelních svátostí, a podobna jest k tomu lékařství, ješto má tu moc, že něco, ješto by bylo velmi škodné, nebude tak škodné; neb ten tělesný skutek v přirození již porušeném vždy by byl hřiech smrtedlný, ale v manželstvie není, jakož sem tam napřed 15 o tom pravil manželóm. A ačkoli svátost kostelnie jest manželstvo; neb svým vidomým podobenstvím svatú věc znamená, neb znamená, že syn boží v svú božskú osobu člověčenstvie v jednotu přijal, tak že věč nemá tu býti odlúčení, jako když manželé spolu se sejdú, věč do smrti 20 nemá býti rozlúčení mezi nimi, tak že by který z nich mohl jiného pojeti. I dieť svatý Pavel, že je veliká svátost manželstvo, totiž velmi svatú věc znamená v synu božiem a v cierkvi svaté: že jakož syn boží, v jednotu své božské osoby člověčenstvie přijem, věč s ním neučiní rozlúčení; 25 a když cierkev svatá, totiž lid jeho, přijde s ním v tu kakús blaženú jednotu, věč bez rozlúčení bude cierkev svatá v té jednotě s synem božím, jsúc velebností jeho velebná, vrúc a hořec v jeho svaté a pochotné milosti, jakož když zde ctí žena muže svého, bude čest mieti, a sbožím jeho bohatá 30 bude. A ačkoli tak svatú věc a velikú svým podobenstvím manželstvo znamená, však nižší jest stav, než těch, ješto držiec čistotu těla slúžie bohu. A mnoho jest rozbrojných překážek v manželství vším a celým srdcem táhnúti k bohu, nedvojiec jeho i k zemským věcem. Protož radíť Kristus 35 držeti čistotu pro nebeské královstvie, aby ihned zde počal, ktož žádá lib jemu býti svatú čistotú, proň se sdrže i od manželstva.

252.

O p o k á n í.

Svätost pokánie ustavil buoh milosrdný, a v tom ukázal svú dobrotu, že nechce smrti hriešného, ale chce, aby ešte prišiel, chce-li, k životu. Neb je to boží zjednáno dobrotú: ztratí-li kto, shreše, spravodlivosť nevinu, ešte môžu spravedliv býti, pokánie činé. A tak v písme slove „druhý křest“ pokánie, neb ktož po křstu zšeredí se hřiechem, môžu opěť pokáním učisten býti. A bylot je vždy pokání, k němuž proci táhli lidi, ale tak plné moci, jakož již jmá, nemělo jest. Nemohla jest ihned odsud duše pokáním vjíti do nebeské radosti, až pak sám spasitel tím své kázanie počal, řka: „Čiňte pokánie, přiblížíť se královstvie nebeské“; neb pak skrze prolitie krve své spasitel dal moc svátostem kostelním. A tak mním, že je tu spasitel pokánie ustavil, jenž jest jedna z kostelních svátostí, když je apoštoly v knězi posvětil, řka: „Vezměte ducha svatého, čiež hřiechy odpustíte, buděť jim odpuštěny.“ Neb tam, mním, že lidé své hřiechy pravili apoštolóm, pyčie své viny, a apoštolé tá mocí, kteréž jim Kristus dal, odpúštěli jim hřiechy jich. A tak svatý Jakub znamenitě to vyřekl: aby jeden druhému zpoviedal se svých hřiechów. A z toho je vešlo pokánie v obyčej, že ktož želé, že je padl hřiechem, pójde ke knězi, vyzná svú vinu, a kněz vloží naň pokutu někakú, aby tím odložil podle však milosti, a odpustí jemu vinu hřiechu jako šafář, jemuž pán dal tu moc, aby takového rozvázal od většie pokuty a k menšie přivázal. A to pokánie jest jedna z svátostí kostelních, a v tom trém záleží: v skrúšení, v zpovědi a v dostiučinění, jakož dávají pokánie knězie. A tak řekl sem, že tato svátost jest těch, jenž padše chtěie opěť vstáti.

253.

O s k r ú š e n í.

30

Počátek pokánie jest skrúšenie. A ačkoli samo skrúšenie bez zpovědi a bez dostiučinění nenie ta svátost podle řádu kostelnieho, ješto má z hřiechu smrtedlného vyhojiti; však buoh všemohúcí z své dobroty dal jest tu moc skrúšení pravému, že jakž přijde, tak ihned ožive v něm hřiešný. A mohlo by s tak velikú žalostí býti, že, kdyby kající nemohl mieti zpovědi, očistilo by jej ovšem od hřiechu. Ale jiněť by bylo, ktož by, moha mieti zpověď, i netbal jie, anižť

by to bylo pravé skrúšenie. Toť jest pravé skrúšenie, když kto právě pyče, že je shřešil, a má úmysl, že chce podle ustavenie cirkve svaté zbyti hriechu zpovědí a dostiučiněním, jakož zpovědník rozkáže vinu odložiti hriechu svého. To 5 také skrúšenie tak má v srdci zetřieti a zkruchati libost a vůli k hriechu, až by ovšem neostalo vůle k hriechu, toť pokánie skrúšenie slove kajicie. A o tomť die s. Augustin: „Pokánie jest kakás pomsta, jízto sám ten mstí nad sebú toho, že je hřešil, pyče a želeje.“ A když přestane želeti, přestal 10 jest pokánie činiti, a šrám té rány, kteráž je byla zacelela, opět se obnoví a rozhnie, když totiž libo bude, že je ten hriech učinil. Ať řku pro příklad: někto byl z mladu velmi světský, potom toho pokáním odbude, tak že buoh tu vinu jemu odpustí, a pak potom někdy, vzpomena na to, bude 15 z toho mieti libost, že je taký byl z mladu, a snad se tím i pochlubí někdy. Tomuť žaltárník die: „Zahynuliť sú a porušení jsú šrámové moji nemúdrostí má.“ A to je také nemúdrost zlého vždy pykati. Jsú také jiní, jenž želejí, že sú hřešili, ale ne pro milost pravdy želejí, než pro tu pomstu, 20 kteráž pro ten hriech trpěti mají. Jako jmú zloděje, jenž želeti bude, že je kradl, ale ne proto želé, že je hriech krásti, ale proto, že má pro krádež oběšen býti.

Jsú také někteří, jenž želejí jedněch hriechův, ale druhých nic, želé snad, že je, lúpě, někoho zabil, ale že je lúpil 25 toho neželé. A tak i o jiných. Jsú také i ti, jenž želejí, že jsú v některém hriechu, avšak jeho neostanú. Toť vše nenie plné pokánie. Móz-liť pravé skrúšenie býti hodné ku pokání, věč má žel býti shřešenie, a všech hriechův má želeti. Ktožt by jediného hriechu smrtedlného nezelel, a jiných 30 všech zelel a kál se, nebudeť jemu izádný odpuštěn. A také více má želeti větších hriechův; a pakli kto neželé tak svých hriechův, ale želej toho nezelelie.

Kdy jest čas pokání.

254.

Dieť také písmo: „Aj, nynieť jest čas vzácny,“ totiž 35 ku pokání, „nynie jsú dnové spasenie,“ totiž v těchto dnech života našeho spasenie jest hledati. Neb, jakož die spasitel: „Přideť noc, žeť izádný nebude moci činiti skutkův k zaslúžení užitečných. Budeť hriešný žalostiti a pykati, že musí

trpěti, ale tím nezaslúží milosti. Protož nyníet je čas vzácny ku pokání, ale dokud kto mieti bude ten čas, izádnýet nevie. Pravda jest, že je veliká boží milost, neslušiet zúfati nad izádným, donidžt je v těle, móžt se k bohu obrátiti. Avšakť rku: dlíti svým dobrým neniet bezpečné. Častot z toho nic 5 nebyvá, coť se dlí. A dieť s. Augustin: „Bude-li kto chtiet káti se v poslední chvíli, zpovědit jemu neodpoviedáme, ale neviem, bezpečně-liť na onen svět pójde. Nediemť: bude zatracen, a taketf nediemť: bude spasen. Chceš-li zbyti nejistoty, čiň pokanie, donidžt jsi zdráv. Budeš-li chtieti teprv 10 pokanie činiti, když hřešiti nebudeš moci: hřiech tebe ostane, ne ty hřiechu. A nejen z bázni muk boj se, ale chtě se bohu slíbiti. Mnohet obmeškává pozdnie pokanie a zklamává: neb žena, děti, k nimž snad měl neřádne milovanie, budú při něm, svět mysl jeho držeti bude, bolest ottuchy nedá. 15 Avšak komuž buoh ráctf, vždy móž spomoci, na jehoť je to milosti, žeť móž i pozdnie pokanie pravé býti, a když koli pravé bude, pozdnie nebude. Avšakť se mnozi oklamávají, dléc pokáním. A budž to, že by byl zbaven věčného pekla skrže to pozdnie pokanie: zbude-liž muk onoho světa, očistce, dliv pokáním až na onen svět a dostiučiněním za hřiechy? Avšak mohl by buoh v tom posledniem pokání tak velikú milost roznetiti aneb tak velikú na hřiechy žalost a řádnú, že by to i vinu i pomstu sňalo s duše, jakož se je stalo onomu lotru na kříži. A byť takové pravé pokanie i v najposled- 25 nějším zievnutí přišlo, zbaviloť by věčného pekla. Lepšét jest i poslednie pokanie, než izádné.

255.

O z p o v ě d i.

Zpověď také příslušie ku pokání. Chceť tomu božie spravedlivost, aby hřešný pokorně vyznal se na zpovědi, 30 svými ústy v své vině milosti žádaje. A z té pokory a z poslušenstvie božieho ustavenie zaslúžie, že ta věčná muka, jiež jest zavinil smrtedlným hřiechem shřešiv proti věčnému bohu, bude jemu v nevěčnú a u velmi menší, mocí té svátosti, proměněna. Neb buoh nehřdá skrúšeným srdcem a pokorným, a znameniet jest pokory, vyznati svú vinu na zpovědi, a srdci hrdému nenie to snadné. A tak Adam, vzem hrdost v srdce, shřešiv, neseznal se v své vině, že je ženy

uposlúchal proti božie záповědi; ale chtěl se ženú vymluviti, řka k bohu: „Žena, jižtos mi dal, dala mi“; jako na buoh tu vinu klada, že je jemu dal takovú ženu, a na ženu, že je jemu dalá. Ó, čím by to upriemějšie bylo, by byl, nehledaje omluvy, vyznal svú vinu a prosil milosti! A též i ona by nebyla na hada své viny kladla, neb ač had ponúkl je k tomu, však je to z své vóle učinila, a též i Adam, ač žena podala jemu, však chtě vzal jest od nie, nechtě jie v tom zamútiti. É, asa již nehledajme výmluv v svých zpovědech, vidúc, že sú ty omluvy starším našim nepomohly, ale dále je vpletly; anižť má kto dále viniti se na zpovědi, než je vinen.

Komu se máme zpoviedati.

256.

Jakož v tělesném lékařství veliká pomoc k vyhojení 15 múdry a věrný lékař, jemuž by neduživý pověděl své všecky neduhy, takéžť jest i v tomto duchovním lékařství. Protož aby mohli porozuměti, komu se jest zpoviedati, koho mieti za lékaře duchovního, řekl bych, že by dobr byl múdry a rozumný a věrný kněz, jenž by mohl a uměl svázati i roz- 20 vázati, a jenž by více hledal duší spasenie, nežli užitkóv svých a vzatkóv. Ale bojím se, bych většieho rozbroje ne- učinil, i řkuť sprostně všem vóbec, že se sluší svému knězi zpoviedati, a komuž on svú moc dá, aby tě mohl rozhrěšiti. Ale takť to má rozumieno býti, že papež jest mój kněz 25 i každého, a ten ustavil biskupy v způsobu božiem, biskupi faráře osadám, faráři své třiedníky ustavují; a móż farář svému osadniemu dáti tu moc, aby mohl kterémuž chce knězi zpoviedati se. A cožť móż farář nad svú osadú, toť móż i nad to biskup v svém biskupství, a papež též i nad to 30 ve všem křestanstvu. I dalť jest papež bratřím predicatoróm a bosákóm, žeť mohú po všech farách toho biskupství, v kterémž jsú okázáni biskupu, zpoviedati i rozhrěšovati, tak jako i faráři neb jich třiedníci. A kteřížť mluví proti tomu, křiviti jsú. Avšak žeť to řku, aniť hyzdím, aniť chválím, 35 ktožť se těm bratřím zpoviedá, ten viz ktož lékaře hledá, múdrého-li a věrného nalezne; neb řekl jest spasitel: „Povede-li slepý slepého, oba v jámu upadneta.“ Dieť také svaty Augustin, že v poslední potřebu, kdyby nemohl kto kněze

mieti, užitečno by bylo i nekňezi zpoviedati se; ale jáť ne-
viev, byla-liť by ta zповeď svátost kostelnie.

257.

Kdy se máme zpoviedati.

Kdy se pak máme zpoviedati, jest kostelnie ustavenie, že má každý asa jednu v rok a na smrtedlné posteli, má-li 5 kněze a čas, a móż-li řeč mieti, zpoviedati se; ale hodněť jest i častějie se zpoviedati. Neb ktož brzo hřiechu neod- bude, vtáhneť jej svú těžkostí opět v jiný hřiech, a také, ne často se zpoviedajíc, móż něco zapomenúti, jehož by slu- šalo jmenovitě se zpoviedati. Ale to je divné, že ti, jenž 10 mnoho mají činiti s světem, nečasto se zpoviedají. Ale to viev, že jen hřiechu smrtedlného má se každý ze jmena zpoviedati, a činí-li kto hřiech smrtedlný z nesmrtedlného, nechválímt svědomie toho. Pakli kto skrze ty zповeďi časté a dlúhé chce nábožným slúti a čest mieti od lidí, nemáť tu 15 pravda miesta svého; ale hřiechóm obecním neb všedním nenieť ze jmena zповeď ustavena.

258.

Čeho se máme zpoviedati.

Avšakť to řku: zač se najviec stydí, že je tím vinen, to vždy pověz na zповeďi, pro stud toho nezatajuj. Ktož se 20 tak zpoviedá, lépet se umie zpoviedati, než ten, jenž se zpo- viedá zповeďi kakús naučenú. A kaká je to zповeď: „Hleděl sem, kamž sem neměl hleděti?“ a jestli ze hledanie některého kárá koho svědomie, měl by povědieti, nač je hleděl a proč, kde, kak dlúho a v které zlé přišel jest skrze to. Též 25 o sluchu, též o vóni, též o okušenje a o chuti v jedení neb v piří, též o dotčení. Bude někto zpoviedati se všech hřiechów smrtedlných a snad některým vinen nejsa. Ale má-li se pýchy zpoviedati, měl by řeči: „Toto neb toto sem učinil z pýchy,“ aneb „tak neb tak jsem pyšný, a proti tomu neb tomu, a tuto 30 neb tuto,“ a takéž i o jiných úhlavních hřiešiech. Bude všeho desatera božieho přikázanie se zpoviedati neb všech devieti cizích hřiechów, a nejsa snad některým vinen; ale to bylo povědieti, kterým obyčejem byl by čím vinen. Bude zpoviedati se šesti skutków milosrdných, sedmery kostelnie svátosti, 35 a nepovie, kterým obyčejem proti kterému shřešil. I máť, ktož se zpoviedá, zpoviedati se toho, což vie a co jemu

v svědomí činí těžkost, a co ten hřiech obtěžuje. Neb týž hřiech jednomu jest těžší pro stav jeho, než druhému; větší na jednom miestě, než na druhém; větší v jeden čas, než v druhý; větší s jedním, než s druhým, proti jednomu než 5 proti druhému; větší, dáti se menšiemu pokušení přemoci než většiemu, aneb prvé dáti se přemoci hřiechu, nežli přide pokušenie. Větší hřiech bývá úmyslem jedním, než druhým, a čím co více proti přirození jest a proti božie milosti, tiem hřiech větší bývá úmyslem jedniem, nežli druhým; a čím 10 co více proti přirození a proti milosti boží, tím větší hřiech; a také v obyčeji mieti hřiech většíe zlé, než náhodně shrěšiti. Takových příčin slušie rozumně zpoviedati se.

Že šestnáctera věc k zpovědi příslušie.

259.

Nemát také, ktož se zpoviedá, pronesti jiného. Ač by 15 s kým shrěšil, stav jeho má poviedati, ale ne jmena. A jakož die s. Thomáš: „Bylo-li by, poviedúc stav, pronesti koho, měl by tu zpoviedati se toho, kdež neznají onoho.“ Co pak diem tomu, jenž z úmysla jeden na druhého zpoviedá se, neznaje úmysla jeho? I jesti šestnádcet věcí, jenžto slušejí k zpovědi.

20 Najprvé má býti zpověď jakož die latinnk *simplex*, aby tu nebylo jiných rozmlúvání, kteréž by k zpovědi nepřislušely. Ktož se zpoviedá, pověz svú vinu, a kněz móż toho tázati, v čemž se má vyznati ten, jenž se zpoviedá, a jímž se hřiech obtěžuje, a móż kárati z hřiechu neb hroziti, neb 25 těšiti milostí boží, ale pod zpovědí nemát býti jiného rozmlúvání; jestli co potřebie mluviti, o tom ne pod postavú zpovědi mluvte. V takové poctivosti má býti zpověď, aby tu nic jiného nemiesili, než aby prostě prostá zpověď byla.

Druhé zpověď má býti pokorná, ne jakoby se tiem 30 chlubil, že je to zlé mohl, aneb že není tak zlý, jako jiný, aneb že se umie dobře zpoviedati.

Třetíe upřiemá zpověď má býti, jen proto, aby vzal hřiechóm odpuštenie; nemá proto býti, aby se dobrým ukázal. Dieť se latině *pura*, totiž čistá, nemajíc kalu licoměřstvie 35 neb pokrytstvie.

Čtvrté má býti zpověď věrná, aby v ní nic křivého nebylo poviedieno.

Páté, opět a opět má býti pokanná zpověď, ne jakož křest neb biřmovanie jednú bérem. To je pravda, jednoho shřešenie dosti jest jednú se zpoviedati; ale shřeš-li opět, opět se má zpoviedati.

Šesté, ktož se zpoviedá, má hole svú vinu povědieti, s nezapletuje řeči, aby zpovědník nesrozuměl.

Sedmé, zpověď má býti rozsáfná a opatrná, aby, v čest máje zpovědníka, ne ovšem břidce pravil svého šeredstvie. I v tomž zpověď má rozsáfná býti, aby hřiech měl za hřiech, a toho za hřiech nevážil, ješto hřiech není. 10

Osmé, zpověď má býti dobrovolná a ne bezděčná.

Deváté, má býti s studem a ne ohýrale.

Desáté, má býti celá; nemá býti dělena, by chtěl jednomu jedno a druhému druhé povědieti, takováť by zpověď nebyla platná, ktož by ji tak z úmysla dělil. 15

Jedenácté, zpověď má býti tajná, neníť potřebie zjevně svých hřiechův vynésti na se, aniť zpovědník má je pronésti.

Dvanácté, izádný přes rok nemá dlíti zpovědi.

Třinácté, k zpovědi má býti skrúšenie. 20

Čtrnácté, má k zpovědi býti síla, aby ani stud ani bázeň pokánie velikého neodtáhly od zpovědi.

Patnácté, ktož se zpoviedá, neprav na jiného, než na se, a sebe jiným nevymlúvaj.

Šestnácté, má býti poslušen zpovědníka, což káže za 25 hřiechy učiniti.

260:

O dosti učinění.

Třetie slušie dostiučinění ku pokání. Neb ktož je čím dlužen, prázdnen dluhu nebude, jeliž zaplatí, aneb bude jemu odpuštěno. Protož učí dosti kající za své hřiechy podle 30 usúzenie svého zpovědníka; nebť má moc od hřiechův tě rozvázati i od pekelné pomsty, a k tomu přivázati, cožť rozkáže. A jakož by tělesného lékaře poslúchal, aby tělesný život zachoval, tak rád poslúchaj zpovědníka, aby zachoval život duše své. A čím milejie přijmeš a plniti budeš to 35 pokánie, tiemť té pomsty vice sejde, jiezs hřiechem zaslúžil. A mohl by tak nethavě pokánie toho odbývati, že by musil dočistiti se těžkými mukami onoho světa. A takéť někdy

kněz dá pokánie menšie, než by slušalo, mně, by kající větší žalostí želel viny své, větší měl milost v náboženství, větší stud na zpovědi, aby to snesl mile a strpěl, což buoh přepustí naň protivného, aby v almužny byl štědr, modliteb byl pilen, v nějakém sám od sebe utrpení byl, milostivě odpúšťel svým protivníkóm. A tak kněz dá pokánie neveliké, řka: „Což k tomu dobrého učiníš, to buoh postav za tvé hříechy.“ A také proto dá pokánie menšie, než slušie, že se bojí, by, nesplně velikého, více nebyl vinen. Ale toť vždy vyjde, že zde neb na onom světě musí býti dosti učinění za hříech.

Protož čiň, ktož co móż, za své hříechy: utrpením proti kochání neřádnému v tělesné libosti, almužnú proti lakomstvu, a pokornú modlitvú proti pýše, to však učině, co je jemu na zpovědi rozkázáno.

Odpustkové také k dosti učinění příslušejí. Těmť já tak rozumiem a tak sem od některých učených slýchal, i pravil sem ten svůj úmysl před mistrem Vojtěchem, a ten mi je pochválil jeho. Veliká a dlúhá pokánie dávali dřeve, pak milost činil papež neb biskup s kajícím, spustil toho pokánie tolik neb tolik, jakož i dnes tak píší na listech, dávajíc odpustky: „Ktož učiní toto neb toto, spustieme jemu s kázaného pokánie tolikto.“ Byť ten, ktož odpustky dává, jinak řekl, takéť bych jinak rozuměl tomu. Neříekajít: „To jemu spustieme, což je mělo skázáno býti jemu“; aniť řkú, ješto by tolik dní neb let měl býti v mukách onoho světa; ale řkú: „Tolik dní neb let skázané pokánie spustieme jemu.“ I nerozumiemť tomu, co je to, ješto někde pravie odpustkóv pět set let, a komu skazují pokánie tak dlúhé.

Ješto pak řkú: „Když pak haléřem učiním pomoc k tomu, k němuž jsú odpustkové dáni, obdržím je, jakobych groš dal,“ neodmlívámť toho; nebť tak dávají ty odpustky, kolikrát kto svú pomoc učiní, aby vždy tolik měl odpustka. Ale tak tomu rozumějte: ač kto nesnažně s malú milostí, ač i mnoho dní činí pokánie skázané, méněť jemu senme té pomsty, kteréž měl za hříechy na onom světě trpěti, než kdyby to pokánie činil u většie milosti. Takéž ktož málem učiní pomoc k tomu, od něhož dán jest odpustek, ač tolikéž dní obdrží odpustka, jakoby většem pomohl, však tak málo

sejde jemu pomsty tím, jako kdyby tolik dní činil pokánie s malú milostí. A kdyby většom pomohl, ač by neměl více dní odpustka, ale zbyl by tolik pomsty onoho světa, jako kdyby tolik dní statečně pokánie činil. Avšak chudý, dada 5 halěr, více je dal, než bohatý, dada groš. Umíet to vše pravda božie rozvážiti.

O svatém oleji.

261.

Svatý olej dán jest nemocným k utěšení. Tu svátost rozkázal sám spasitel apoštolóm, dav jim moc, aby nemocné 10 uzdravovali, olejem jich pomazujíc. A pak s. Jakub rozkázal lidem, řka: „Bude-li kto mezi vámi nemocen, pozov kněze, ať bude zaň prositi, a olejem pomaže jeho, a bude oblehčena nemoc jeho z věrné modlitby, a bude-li v hříšiech budú jemu odpuštění.“ Nemát přijímati té svátosti, ktož 15 nenie nemocen, ač by bylo jemu i umřieti, neb by tu nebylo podobnosti zřejmé k té nezřejmé milosti, kterúž činí buoh skrze tu svátost. Zřejmý skutek té svátosti jest, že kněz pomaže olejem nemocného, kněz bude jako lékař, a ten olej jako lékařství; a nevidomá milost od boha skrze tu svátost 20 bude hříechóm odpuštění a v svědomí utěšení a oblehčenie. Neb jakož olej rány celí a bolest jich oblehčuje, takéž milost božie celí rány našich duší a bolest jich oblehčuje.

To nám také ukazuje, když jen nemocným dávají tu svátost, že zdravý má pokáním hříechóv pozbývati, ale ne- 25 mocný, když nemóž v pokání pracovati, má žádati milosti božie a buoh uslyší žádost chudého. A kto je chuzží nemocného? A tak ta svátost shlazujeť obecné hříechy, totiž všednie. Podle však toho náboženství, jenž jí přijímá, móžt i mladým ta svátost dána býti, když mají ten rozum, že 30 hříech má pomstu mieti, a že nejsou bez hříechu, a žádají smilování božieho. A kolikrátž kto nemocen bude, tolikrát móž přijímati tu svátost. *Deo gratias!* Toť jest již konec. Buď bohu chvála! Amen.

Počíná se registrum neb pravidlo knih předepsaných, v nichžto najprvé se klade prolog neb předmluva o tom, co je huulo skladatelem knih těchto, aby je složil,

	Stránka
a to v kapitule první. 1	3
I. O třech stavích vůbec svaté církve, totiž o pannách, o vdovách, o manželech. 2	5
O pannách zvláště. 3	6
O pannách světských, múdrých a dobrých. 4	—
O pannách světských nemúdrých. 5	7
O dostojenství stavu panenského. 6	8
O chvále panen svatých. 7	10
Co táhne panny od panenství. 8	11
Kterak se jest protiviti takovému odtahování. 9	12
Co je práce v manželství. 10	—
O té práci, ješto kto nevie bydla sobě. 11	13
Otázky nemúdrých. 12	15
Že nesluší z lehkosti čistoty zaslíbíti. 13	16
Že je lépe zalíbce čistotu držeti než nezalibce. 14	—
Že nesluší čistoty v nemoci zaslibovati. 15	18
Panny, kteréž čistotu zaslíbily, co mají činiti. 16	—
O pěti vlastních nepřítelích čistoty. 17	19
Že je lehčejšie držeti čisté panenství než nečisté. 18	22
Znamenie milosti tělesné. 19	23
Kak mají panny ozdobeny býti. 20	24
Že panny mají mieti pokoru. 21	25
Řeč s. Bernarta o pannách. 22	26
O vdovách dobrých a o jich chvále. 23	28
Že nejsou hodné svatby druhé. 24	29
Dobr jest stav vdovský úmyslem dobrým. 25	31
O dvojích vdovách dobrých. 26	32
O druhých vdovách. 27	34
Že všichni kající slušejí k stavu vdovskému. 28	35
Že by i manželé mohli vdovsky bydliti. 29	37
II. O manželství knihy. 30	38
Proč v manželstvo má býti vstupováno. 31	—
Že sedmeři jsú manželé zlí. 32	39
O dobrých manželech. 33	41
Kterak se mají mieti manželé před svatbú. 34	43
Kak mají manželé býti bohobojní. 35	46
Kterak manželé mají býti spolu po svatbě. 36	47
Kak věrna sobě máta býti. 37	—
Tohoto hlasitě nečti před pannami. 38	48
Hospodářóm a hospodyníem naučení dobré, i čeledi. 39	52
Co je rozšafnost. 40	53
Že nemá hospodář netbavý býti. 41	54
Že hospodář má býti rozumný i v tělesné i v světské múdrosti. 42	55
Že hospodář má v svém domu vše zlé staviti. 43	56

	Stránka
O zádušních službách. 44	58
O posledním rozkázání. 45	59
Tato řeč jest k hospodyniem. 46	60
Čím se má žena slíbiti muži svému. 47	61
Řeč dobrá k čeledi. 48	62
Kterak se mají mieti služebníci k bohu. 49	63
Ústa se mají s srdcem srovnávati vždy. 50	64
Skutkové také. 51	65
Kterak se má mieti čeleď k hospodě. 52	—
Kak má čeleď spolu bydleti. 53	67
III. Kničky o devíti stáviech lidských, podobných k devíti an- jelským kóróm. 54	68
Že je ve všech stáviech řád. 55	70
O nábožných duchovních. 56	—
Kudy to bývá, že mnozí nedojdú miesta nebeského i anjelského 57	75
O zákonnících. 58	77
O učených tato řeč. 59	78
Proč se lidé učie. 60	79
Že múdrosť světská nenie múdrosť, ale bláznovstvie. 61	80
Kterak se má mieti súdce v súdě. 62	81
Že i v práviech není plné pravdy. 63	82
O pronajímání úradov veľikakých. 64	84
O řádu světského panstva naučenie. 65	—
Čeho se mají páni vystřiehati. *66	86
O tom, které užitky páni mohú bráti. 67	87
O chování židov. 68	90
O prostředniech anjelech z druhé jerarchie. 69	91
Že proto řád v světě hyne, neb bezpřemně stojie po něm. 70	92
O kratochvíli světských. 71	93
O popravciích. 72	94
Kterí podobni jsú k třetí jerarchii. 73	95
O řemeslnících. 74	97
O kupčení a o trziech. 75	—
Aby každý byl pilen stavu svého. 76	99
O lichevníciích, o lotřiech a o kostkářiech. 77	—
O třech stáviech onoho světa. 78	100
O očistcových mukách. 79	103
O nebeské radosti. 80	105
IV. Kničky o hříšiech, jenž slovú <i>summa viciorum</i>, a najprv pří- mluva. 81	110
Co je hříech. 82	111
Co je přirozený hříech. 83	—
Co je v nás počátek hříechov. 84	112
Kak neslušie světa milovati každému. 85	113
Co je sedm úhlavných hříechov. 86	114
O pýše, prvniem hříechu úhlavném. 88	116

	Stránka
Že je pýchu znáti po postavě lidské. 89	117
Která pomsta bude na ty, ješto se tak hrdě stroje. 90	119
O závisti. 91	120
O hněvu. 92	122
O lenosti. 93	123
Ktož pro statečné nepracuje. 94	—
O rozmařelosti. 95	124
Že neslušie prázdniiti. 96	126
O odkládání dobrého. 97	127
Že je zlé a škodlivé v hříechu ležeti. 98	129
Odkládání pokání kterak škodí. 99	130
O lakomstvu. 100	131
Že sbožie nenasytí lakomého. 101	132
O lakotě. 102	133
Kolikerym obyčejem lakotní hřešie. 103	134
O smilstvu. 104	135
Co je smilstvo. 105	136
O většiem hříechu v smilstvu. 106	138
O těch, ješto slib čistoty rušie. 107	139
Co je deset rohów. 108	141
V. O čtveru zlém. Rikhardovy knížky. 109	144
Co znamenává moře. 110	145
O čtveru pokušení. 111	146
O čtvrté zvíři. 112	147
Čím ta zvěť nenie k sobě podobna. 113	148
O prvě zvíři lvice. 114	149
Vylomenie křídla. 115	151
Co je na nohú státi takové zvíři. 116	152
Že závistivý jest jako nedvěd. 117	153
Že závistivý zlé i dobré zpravuje. 118	154
Kak licoměrník podoben jest této třetí zvíři, ješto slove pardus 119 155	155
Co sú křídla té zvíři. 120	156
O zjevné ohýralosti ve zlém. 121	157
Co je roh ohýralosti. 122	159
Kak je ohýralec sám proti sobě zatvrzen. 123	160
O čtyřech roziech a najprv o hrdosti. 124	161
O deseti roziech. 125	162
Že i z najhlubšieho zlého ještě buoh vyvodí, kohož ráčí. 126 . 163	163
VI. Knížky o šlechetnostech, jenž slová <i>summa virtutum</i>. 127	164
Co je květ šlechetnosti a co samy. 128	167
Že je šester květ šlechetnosti, prvý: chod v rúchu. 129	168
Co je šlechetnost. 130	169
O vieře najprvé. 131	171
Co nám pomáhá k vieře. 132	—
Co je mnieti, co věděti, co věřiti. 133	172
Viera naše jest podobná. 134	174

	Stránka
Že ze všech věr naše jest najpodobnější. 135	175
Kdy se počala viera naše. 136	—
Co potvrzuje viery naše. 137	176
Viery dôvod ďalší. 138	177
Proti nemúdrým řečem, ješto mluvie. 139	179
Kteříž kúzla, čary pôsobie, sľib svůj rušie. 140	181
Co viera pravá křesťanská má držeti. 141	183
Kterak je tēm kusóm rozuměti. 142	184
Že svátci ukazují vieru naši. 143	188
Že ne každý spasen bude, ktož je křesťanem. 144	189
O naději křesťanské. 145	190
O lásce. 146	191
Že jen k bohu má býti milování neb láska. 147	192
Co je málo boha milovati. 148	194
O milování bližního. 149	195
Co je vhod družce milovati. 150	196
O řádu milosti. 151	197
Že rozličné jsou milosti. 152	198
Že se svojí mají milovati. 153	199
Ještě že jest přátely milovati. 154	200
VII. O jiných čtyřech šlechtnostech, jenž slová <i>virtutes cardinales</i>. 155	201
O opatrnosti. 156	202
O smiřnosti. 157	203
O sľe mysli. 158	204
O spravedlnosti. 159	205
VIII. Knížky o těch sedmi šlechtnostech, jenž jsou proti sedmi	
hlavným hřiechóm. 160	208
Proč má buoh mil býti. 161	209
Že jsou tři stupňové milování. 162	211
Bližního milování. 163	213
O stupních milování bližního. 164	—
O pokoře. 165	214
Že jsou také vstupni pokory. 166	216
O trpělivosti. 167	217
Vstupňové trpělivosti. 168	219
O poslušenství. 169	220
Vstupňové poslušenství. 170	221
Netbání zbožie. 171	222
Stupňové šlechtnosti, ješto se lakomství protiví. 172	223
O skřovnosti. 173	224
O čistotě. 174	225
Že je vše vhod dobro. 175	227
IX. Knížky s. Augustina, kterak bojují hřiechové, proti ctnostem:	
pýcha proti pokoře. 176	228
Co zlého drží se pýchy. 177	230
Co se drží závisti. 178	232

	Stránka
O hněvu. 179	234
O lenosti. 180	235
Svár lakomstva. 181	237
Svár lakoty. 182	238
Svár čistoty s smilstvem. 183	239
X. Knížky o sedmi darlech ducha svatého vůbec. 184	242
Co dobrého činí v nás ti darové. 185	244
Prvý dar ducha svatého jest bázeň božie. 186	245
Co překážie těch darów dojíti. 187	247
O řádu těch darów. 188	—
Že troje jest bázeň božie. 189	249
O druhém daru ducha svatého. 190	250
O třetím daru. 191	251
O čtvrtém daru. 192	252
O pátém daru. 193	—
O rozumu. 194	253
Že je potřeben rozum 195	—
O múdrosti. 196	254
XI. Knížky o připravení srdce. 198	257
O trojiem připravení srdce. 199	259
Druhé otevření srdce. 200	262
Kterak srdce ostříhati. 201	265
O ustanovení srdce. 202	—
Pátý způsob srdce. 203	266
Šestý způsob srdce. 204	267
Sedmý způsob srdce, kterak je rozedřieti. 205	268
XII. Knížky o sedmi chodbách, a tato prvá. 206	269
O dobrém úmysle. 207	270
O přemietání mysli u věčném dobrém. 208	272
O bohomyšlném životu. 209	273
O milování náramném. 210	274
O poznávání skrytých věcí. 211	276
O duchovní pochotnosti. 212	278
O činění dobrých skutkův. 213	280
XIII. Čtenie o osmeru blahoslavenství. 214	—
Že máme vstúpiti nahoru od lidu obecného. 215	281
O druhém blahoslavenství. 216	282
O třetím blahoslavenství. 217	283
O čtvrtém blahoslavenství, o spravedlnosti. 218	284
O pátém blahoslavenství, o milosrdenství. 219	286
O šestém čistoty srdce. 220	—
O sedmém, o pokojících. 221	287
O osmém, o trpení pro pravdu. 222	289
XIV. Knížky o desateru božiem přikázání. 223	290
O prvých třech přikázáních. 224	293
O jiných sedmi přikázáních. 225	298

	Stránka
O dvanácti radách čtenie. 226	301
XV. Knižky o sedmeře svátosti kostelní. 227	306
Proč sú svátosti dány cierkvi svaté. 228	—
Že vždy byly sú někaké svátosti. 229	307
Kolik jest těch svátostí. 230	308
O křtu. 231	310
Kto móż křtiti. 232	311
Že křest hřiechy všecky omývá. 233	312
Že trój jest křest: u vodě, v duchu a ve krvi. 234	—
Co ty věci znamenávají, ježto při křtu činie. 235	313
O biřmování. 236	314
O svátosti těla božieho. 237	315
Kterak má kněz tu svátost posvěcovati. 238	316
Že s velikú poctivostí tato svátost má býti posvěcována. 239	317
Co je divného při té svátosti. 240	—
Že je čtvera proměna. 241	318
Že je ukázal buoh velikú milost svátosti túto. 242	319
Že dává sebe účastnu býti Kristus. 243	321
Že nenie nadarmo svátost tato. 244	—
Že v přijetí záleží tato svátost. 245	322
Že někdo někdy i svátosti té nepřijme, avšak bude mieti užitek té svátosti. 246	323
Často-li ta svátost má býti přijímána. 247	324
Zjevnějšíe naučení, kterak se mají lidé k té svátosti připa- rovati. 248	327
Kterí jsú užitekové z toho přijímání. 249	328
O řádu kněžském. 250	330
O manželstvu. 251	331
O pokání. 252	332
O skrúšení. 253	—
Kdy je čas pokání. 254	333
O zpovědi. 255	334
Komu se jest zpoviedati. 256	335
Kdy se jest zpoviedati a proč. 257	336
Čeho se máme zpoviedati. 258	—
Že šestnádcta věc slušie k zpovědi. 259	337
O dostiučinění za hřiechy. 260	338
O svatém oleji, o sedmé a poslednie svátosti cierkve svaté, kdy je ustavena a kto ji ustavil, a proč ji ustavil, a komu má dána býti, a kdy a kolikrát. Toť ukazuje poslednie kapitula v tom počtu. 261	240

**Dokonány jsú knihy tyto léta po narození božiem
Tisíciého Čtyřístého padesátého, ve čtvrtek po svatém
Agapitu mučedlníku Božiem.**

Buď bohu chvála!

GLOSSÁŘ.

**(Připomínáme, že některými zde doklady text zároveň
opravení svého dochází.)**

- A.** Utéci chce před svým stienem, a kamž pójde, a stien vždy s ním 266, 12. Necht tě jiní slyšie, a ty jim rovnú věc prikazuješ, a vidie tě, a ty sám velikú činíš 264, 5. Ti málo mluvie o potřebném, a mnoho o marném 23, 32. Panenstvief radie, a pokoruť prikazuji; ku panenstvi tě zovú, ale nutie ku pokoře. 27, 2.
- Ač** = a či = a č'. Ač' jest kde, by se tak znamenitě oavětíl kto, v manželství jsa, že by cierkev světila den jeho? 10, 37.
- Aj!** *interj.* Aj! tisíc let a čtvrté sto letos se koná tiemto létem. 176, 27.
Aj, kakt ze zlého zlé vycházie! 41, 17.
- Ale.** (Závistník) někakóžt „ale“ pričini anebo „než“ k chvále každého 154, 38.
- An** = a on. On sem, an tam 40, 12.
- Asa** = aspoň. Má každý asa jednu v rok zpoviedati se 336, 5. Asa v krópějkách 166, 26. Duše má, asa, již mnoho lsti tohoto světa zkusivši, nebuť marna, hlukem marnosti neohlechni! 210, 6.
- Bardun,** u. (? Snadže silnějšť struny na témž nástroji.) Potáhneš-li na húslech jedněch strun výše, potáhnútiť je i bardunov, at by ze všech šel hlas řádný 282, 22.
- Běhati** = pomíjeti. I zdejšie cti neběhaj, užívaj jie ku potřebě 93, 13.
- Běhudný** = toulavý. Řiekajit běhudné ženky, když kto „zlú koží“ naprosto jie pojmenuje 40, 23.
- Běhún a, m.** = tulák, poběhlík. Ješto by nejeden běhúnem byl, miesta nemaje 38, 20.
- Bekharstvie** 223, 15. (Viz Hanuše Rozbor filosofie Štítneho str. 243.)
- Belhavý** = chromý, kulhavý. Tam ijeden chud nenie; ani slep, ani belhav, ani kterým neduhem nezdráv 107, 30.
- Berčí** = výběrčí daní, výběrcé. Co je lsti a neřádu i od berčích! 89, 1.
- Berně, ě, f.** = pomoc pro obecne dobré 88, 36.

- Bezbydlé, n.** = bezdomoví, vyhnanství. Již v své vlasti, z bezbydlé se vrátiv 239, 15.
- Bezděčný** = nedobrovolný, donucený. Zpověď má být dobrovolná, a ne bezděčná.
- Bezděky** = (bez—dičky *gen. sing.*) proti vůli.
- Bezděčí, n.** = nevole. (Mysl lidská) často spíše dá se dobrotu k něčemu přivést než pod bezděčí přitáhnouti 57, 19.
- Bezdětek, tka, m.** = děti nemající. Nechtie člověka páni od sebe pustiti, že je bohatý a bezdětek 89, 36. Když jsou bezdětci spolu 49, 37.
- Bezdětkyně, ě, f.** = žena neplodná. Jsúc jako bezdětkyně i nepočnú 258, 8.
- Bezduchý.** Budú lidé sami se milovati, lakomi, pyšni, myslí pozdvizené, hánce, bezduši, utrači 196, 34.
- Blahatí** = dobrořečiti. Kristus ne nečistému srdci blahá, ale čistého lidem 240, 29.
- Blažnost, i, f.** = blaženost od blažiti; jako vážnost, vlažnost od vážiti, vlážiti, snažnost od snažiti se. Velikáť jest radost z té blažnosti, s bohem být v jednotě pravé milosti 109, 21.
- Bliz** = blízko. Když je bliz sebe dvě sobě protivné, jako když černé bude podle bílého 164, 3. Ktož by bliz k vodě nepřistúpil, neupadl by u vodu 302, 11. (Když) u ohně ne velmi bliz bude něco, což tož bude od ohně světla a tepla mieti 275, 11.
- Blížše** = blíže. Bude-li něco blíže ohně, světlejšé bude i horčejšé 275, 12.
- Bobonky pl.** = pověry 314, 2. Kmotrové slibují za dietě, že odrěče se ďábla i všech jeho bobonkův 184, 17. Ktož chce křest přijeti, máť se najprvé ďábla odrěci i všech bobonkův jeho a takových pověr 294, 2. Dobře-liž jest, odrěče se ďábla i všech bobonkův jeho, i zrušiti ten slib bohu a opět se k ďáblu navrátiti? 182, 10. Aby zlý duch, vida nás prázdny, nezavedl v své bobonky 307, 5. Kteříž čary, kúzla působie a ďábly ctie kakýmiz tanty a bobonky 293, 30. 294, 1. (Ďábel) vždyť v to umiesť někakú všetečnost svých bobonkův 183, 22.
- Bohatější** = bohatší. Ktož by ihned z mladu k hotovému vícež vícež přidobýval: zdali by nebyl bohatější? 128, 35.
- Boletí.** Priateľ jest i bolejić chovati 197, 8.
- Brzce** = rychle. Myšlenie jedna tak kaks brzce a lehce běžie, že až jedva ukáží se, že jsou 287, 18.
- Bratř, i, f. coll.** = bratří, Gebrüder. Buoh utkal se s kakús dobrú bratř 182, 35.
- Brž** = (*comp. adv.* brzy) spíše, raději. Ale to brž vězte 65, 37.
- Břidký** = těžký, protivný; ohavný, šeredný; nestoudný, nekázaný. Je každému břidko slyšeti, komž řku: „Lžeš!“ É, proč pak uenie tak těžko selhati, jako je těžko lhářem slúti? 142, 9. Coť to komu činí dobrého, z svých úst šefedná, břidká slova vypustiti? 64, 38. Ó, kakť jest nemúdré! ohavně, břidece, nekázaně mluvití. 64, 25. Zpověď . . rozšafná a opatrná, aby, v čest maje zpovědníka, ne ovšem břidece pravil svého šefedství 338, 8. Trpěti očistcový těžký plamen a břidké muky 105, 2.

- Buoh**, boha. Což kto najviac miluje, to má jako za buoh 294, 9. Pána boha jednoho za buoh maje. Kohož věc protivná potká pro buoh 289, 22. Snese-me-li rádně práci pro buoh 297, 3. Poklonu činme jemu, jakožt na buoh slušie 322, 8. Kdežkoli spravdivě jsú živi v božě, chválím všecky 5, 8.
- Býkati** = bukati, houkati. Co je krásiti o nemúdrém, hlúpém šilenci? býkati naň jako na hovado 234, 38.
- Bytednost**, i, f. V lidské bytednosti zde s lidmi se obierajíc 206, 33.
- By** = byl, a, o. Slunce by črno, mēsiec by jako krev 264, 26.
- Celost**, i, f. = neporušenost. Drahý jest poklad panenská celost; slušiet jeho chovati pannám. 8, 22.
- Celý** = neporouchaný, neroztržený, neděravý. Kdyby sud s jedné strany byl děrav, ač by cel byl z druhých, nemohl by v sobě držeti vína 292, 36.
- Cievka**, y, f. = trubka. Té ctnosti bohyni (t. smiernosti) dělali obraz, pannu velmi krásnú, a na nie cievku tenkú, stříebnú 203, 17.
- Cos buď** = něco, leccos; v čems buď = v něčem. Remeslníci cos buď dělají k užitku lidem 97, 2. Světlo zaslonie, aby se lepší zdálo cos buď 98, 12. Hřiech jest: vóle, chtieji dosáhnuti cos buď, neb držeti cos buď, ješto je proti spravdivnosti 111, 17. S tolik jest cos buď šlechetné, jelikož jest spravdivé 170, 26. Nemúdrý sľib jest, sľibiti cos buď nestatečného 212, 2. Spravdivivý, bez viny trpě zde cos buď na světě 235, 29. Trží člověka v mysli cos buď zlého neb marného 112, 24. Aneb jiné cos buď činiec, ješto je stydké 182, 7. A tak cos buď i jiného bude v srdci pýcha štěbetati 229, 15. I die lenost cos buď v srdci 235, 37. Jsem živ, abych pil neň jedl, neb v čems buď tělesném se kochal (řkú nesmierní). 203, 19.
- Což** = *quoad*. Což poklady aneb sbožie hyzdí písmo, toľ přielišnost v tom hyzdí a srdce veliké k němu přiloženie 55, 13.
- Creda**, y, f. = vyznání víry apoštolské. Ta creda na mši není viera jiná, než ji vyznáváme v obecné credě 187, 28. V té credě, ješto na mši ji zpievají 186, 25. Jakož řkú na mši v credě té 187, 35.
- Ctíti** = světiti. Aby slova božieho poslúchali, svátky ctíli 57, 35.
- Čich**, u, m. = smysl tělesný. Čichové a smyslové tělesní nemohú těch věcí pochopiti 318, 8. Čichy silnějšíe mieti 279, 14.
- Čirý** = čistý, otevřený, širý. A co je utěšenie v hájích, v důbravách, v čirých polích! 241, 2.
- Čítí** = smysly znamenati. Měv nemocí zkažena ústa, nečil chuti i v dobrém pokrmu 278, 39. Když zdrav bude, počije chuť v krmi 279, 1.
- Čerstvý** = čerstvív, hbitív. Milování boha tu duši, kteráž podstúpi, učiní čerstvu k dobrému 193, 30.
- Čtice**, e, f. = prázdnota, tesknost, hoře. Ó, přenesbožná dlúhosti! v také čtici věč a věč býti, ano nikdy nemine to hoře 103, 2. Lucifer vpadl v nejednakú čtici srdce 76, 10.
- Čelednie** = domácí 199, 30. Nezamietaj mne od svých čeledních, nebť jsem tvój sluha a jsem syn tvé služebnice 265, 17.

- Dálež dálež** = dále a dále. Mysl nemúdrá vieže sa zlým obyčejem, dálež dálež ponenáhlu zacházejíc 160, 18. Ktož v hriech upadne, toho hriech obvažuje dálež dálež zlým obyčejem 160, 33.
- Dáli** = vzdálený, ďaleký. Dáli ja od vody ne tak brzo utone, a dali ja od ohně ne tak brzo se zežže 212, 11. Čím kto dál jest pravého světla, tebe bože! tiem více se tmú hriechov obaluje 79, 27.
- Dáliti se** = vzdalovati se. Zlé, od své ženy dáliti se přieliš 52, 9. Jest bezpečnější, takové od sebe dáliti věci, v nichž libost má tělo. 225, 15.
- Darennie** = neprospěšný, marný. Bez lásky (k bohu a k bližnímu) darennie by byla viera i naděje 192, 3. Darenniet jest bujnost srdce člověčíeho a ufati v své zaslúžení 282, 17.
- Dáti, dađa** = daje, **dadúc** = dajíce, **dadie** = dají. Kak by (buoh) byl spravedliv, dađa bez pokuty minúti zlému? 104, 25. Lený, na prázdnot se dađa, dá minúti bez úžitka drahému času 126, 20. Chudý, dađa halěr, více je dal, než bohatý, dađa groš 340, 4. Máme vstáti, vodičovi dadúc ruku, aby nás vedl 171, 20. Vidáme mnohé, že, dadúc se na lékařstvo, věč nemohú zdrávi býti 182, 30. Svě sbožie dadúc chrámu, nedávali otcóm potreby 299, 1. Ne každéhoť posadie za stólem s přátely, komuž dadie posniedati 74, 7. Dadie dráže svú kúpi, že rok dadie, než by dali za hotové 99, 28. Dali otcóm a mate-rám v nedostatcích býti 199, 21.
- Dáti se** = vzdáti se, odréci se. Mnohemť jest lepší, netbajíc věci světských i dáti se všeho bohu 237, 15.
- Dei, dceře, f.** = dcera. Deit své matky neostane 122, 13.
- Dě** (*transgr. praes. v. diti, díim*) = děje, řka. Ten kus (viery) k rozumu přivodie cierkev svatá, dě na mši v té credě, že věří totiž i v ducha svatého 187, 24.
- Dělný** = ku práci ustanovený. Šest dní máš dělných a sedmý odpočineš 298, 1.
- Dielce, e, n.** = *dem. subst.* dílo. Prázdnoti se vystřiehajte, někakého se dielce držte 22, 17.
- Dlíti** = prodlévati, odkládati, oblevovati. Jestit nemúdré, dlíti dobrým, mohúc ihned učiniti 127, 23. Izádný přes rok nemá dlíti zpovědi 338, 19. Častot z toho nic nebývá, coť se dlí 334, 6. Nedli v hřiše, do posledního skrúšení odkládaje 130, 17. Všakt se mnozi oklamávají, dléc pokáním 334, 19. Řečníci, ješto vedú právo proti pravdě . . ., dléc pře pro svůj zisk 82, 29. Neslušie, když kto má dobrého hosti, i dlí, pokrmu nedada, a dliv dlúho, dá pak málo 130, 37. Nenie slušné, dlúho dlivše k bohu obráčením a pokáním, pak dosti pokanie neučiniti 130, 38. Dokonal to, jímž je dlil 128, 17.
- Dlužen** = povinen. Každý dlužen jest svým srdcem bohu 266, 24.
- Do** = vzhledem. Zdali nenie zjevna zlost do závistivého? 121, 11. Když dietky uzrie bázeň božie do svých starost 40, 36.
- Dobrodějce, ce, m.** = dobrodinec. Prosie boha za své dobrodějce 59, 38.
- Dolív** = dolů. Šestý kór, dolív čtác 94, 34.

- Domřítí.** (Zlí v pekle) vždy jsúc v smrti, vždy mrúc, ale tak nikdy nedomrúc, až by nebyli 102, 11.
- Dopravití** = připravití, zjednatí. Nechtěj jeden druhému lánie dopraviti 68, 6. Nevěrat jest, když, chtě jeden druhého dopraviti, aby se naň hospoda rozhněvala . . . 68, 7.
- Dopustilý** = čeho se kdo dopustil, dočinił. Káti se hřiechów dopustilých 28, 37.
- Dopustiti se** = dočiniti se. Kromě své ženy nikde se jinde nedopústěj! 58, 19.
- Doraziti** = do konce přemoci. Člověk netbá, by ji (t. žádost smilnú) dorazil, péce na to nemaje, by kdy jej přemohla 226, 17.
- Dosahati** = rozumem dostihati, pochopiti. Rozum zvláště milostí boží osvícený, dosáhá toho, že je syn boží v té svátosti 320, 27.
- Dotáhnúti** = doplniti. Každá šlechetnost má své miery dotáhnúti, a pak také jie nepřetahovati 181, 38.
- Dotratiti** = cele utratiti. Ostatek dotratie, táhna přes moc 92, 15.
- Dovinití se** = dočiniti se. (Křesťan) aby se nedoviňoval jako zloděj 235, 20.
- Dratva, y, f.** = dratev. Když švec šije, tu má šídlo, štětina a dratvu 250, 20. Štětina a dratva držie se spolu 250, 20. Štětina za sebou vtáhne dratev, ale dratev, jen sama ostanúc, bude vřhromadě držeti sšité 250, 24.
- Družina, y, f.** = chasa. Opilá dobrá družina 59, 16.
- Držeti** = nepustiti. Svět mysl jeho držeti bude 334, 15.
- Držeti** = chovati. Ktož by hněv držal proti komu 323, 10.
- Držeti** = pokládati, mysliti, souditi. Toť drží i svatý Thomáš z Aquině 81, 23.
- Dska, y, f.** = deska. Tři přikázanie byla sú psána spolu na jedné dsce 293, 21.
- Dvojití** = na dvě dělití. Aby nedvožil srdce, by jednu stranú táhl k světu a druhú k bohu 195, 10. Všim ň celým srdcem táhnúti k bohu, nedvojiec jeho i k zemským věcem 331, 34.
- Dvojitý** = dvojnásobný. Je dvojitá nepravost, pravda v licoměrství ukázaná 271, 24.
- Dvořka, y, f.** = dvorská panna 8, 24. Dobývají krásných dvořek a ochotných, aby dvór jich hlúčen byl 7, 25. Třebat jest i dvořkám bázni božie 8, 11.
- Dvúdcat** = dvadcet. Ve dvúdcat letech jsúc vdovú ostala 31, 7.
- É, interj.** É, páni! tak zde panujte, abyste lest a krívdu tupili a sami jie nečinili 91, 22. É, hoře! že jsme se kdy narodili 102, 23. É! nemóž-li kto spolkem ihned všeho hněvu v sobě uhasiti, asa uskrovni jej 122, 26.
- Fraknář, e, m.** = překupník, hokynář. Obecní trhoví lidé, ješto doma což buď prodávají, jakož jsú kramáři, krčmáři, fraknáři 97, 24.
- Helmbrechenstvie, n.** = frejřství. Slúživí světu . . . byť nevieš kak byla v srdci a v mysli freji, helmbrechenstvím zšerežena 8, 17.
- Helmbrechstvie, n.** = frejřství. Jest také múdrost každé ženy: helmbrechstvie nechati a netbatí 60, 30.

Helmbrechtice, e, f. = helmbrechtná panna, žena, hospodyně; světská, hrdá, frejovná. Připodobňovala se světským helmbrechticiem, frejječkám 167, 13. (Dobrá hospodyně), byt helmbrechtici a tanečníci slůla, toho se střež! 60, 33. Viz u Erbena str. 318, a Časop. Mus. kr. Č. r. 1871 str. 281.

Hemzetí = onde tráva rostúc jako hemze 241, 3.

Hlinák, a, m. = kdo hlinu rozdělává, tlačí a šlapá (šlapák). Nesnadno uhléřovi nezčrniti se neb hlinákovi nezblátiti 75, 23.

Hlodati (hlodám et hlozi) = objídati, ohryzati. (Zavistiví) svým utrhaním hlozí jiných činy, právě jako zuby kúsajíc 153, 32. Srovnej: Závistník zlořečeným zubem hryze jiných skutky, kteříž z tělesné křehkosti pochodie 154, 9.

Hltač, e, m. = požerač. Znal David hltače toho masa t. závistníka, když zlořečeným zubem hryze jiných skutky 154, 10.

Hlábati = hluboko do věci se pouštěti, o věci přemýšleti. Co je hlábati v takových věcech? 318, 19.

Hlubina, y, f. = hloubka, propast. Ne každému činí toho (buoh), byt jej vyňal z hlubiny zlého 163, 21.

Hodujie adj. = vhodný, náležitý, přiměřený. Zacházeliť sú lidé v rozličné bludy, chtiec prieliš, totiž nemůdre, boha milovati, neznajíc hodujie miery 194, 27. Prvá hodujie miera milování boha jest: bez miery, jakž kto mōž najviec jej milovati 194, 28. 201, 8, 9. 203, 36. Každá ctnost má býti s opatrnú rozsáfností a v své hodují smierností 227, 29. Srovn. **Středujie**.

Hole = prostě. Hole svú vinu povědieti, nezapletuje řeči 338, 5.

Holice, e, f. = lysina, holá, oblezlá, oplchalá hlava. Budu mieti miesto zkrútilých vlasův holice 120, 14.

Holopliště, ěte n. = ptáče, ještě neopeřené. Král v srdci má pokoru mieti, vždy na to pomně, že se je takéž urodil holoplištětem nestatečným, jako jiný 85, 34.

Hormo = vroucně, horlivě, plápolivě. Serafin, jesto hormo plají v milosti 70, 9. Hormě milují boha 78, 15.

Horný = hořící. Zapalují se, jako hornými pochodněmi, milostí božie 70, 17.

Hospoda, y, f. = pán, páni, vrchnost, kdo nad jinými jsou, král. Nechtěj jeden druhému lánie dopraviti, neb od hospody vytisknutí 68, 6. Zdali jen tebe jest hospodě třeba? 68, 10. Odejdúc od hospody zpravovatí hospodu a zle o ní mluvití bez potřeby, neniet slušné 66, 26. Čeleď k hospodě své má věrna býti srdcem svým, ústy, i také skutkem 65, 32. Aby hospodu svú milovali a poslušni jieh byli 65, 33. Ve cti buď čeledin hospodě věren 67, 13. Ústy ctně a podobně jměj se každý k své hospodě 66, 19. Ať (ústa) nic nemluvie nepodobného proti hospodě 66, 23. Kto je co dobrého dosvářil se na hospodě? 66, 24. Skutkem buď čeleď hospodě věrna. 66, 33. Hliechť jest i hanba hospodu krási 67, 12. Dopustí hospodu škody, staviti moha a vystřieci 68, 8. Počestné to slove, jesto lidé činie počest hospodě, když mezi ně přijede, aneb k některým hodóm přinesúť své dary. To mohú páni od nich

vziati 89, 4. Ktož své hospodě pomáhá války, právě válé, ač práv jest hospoda 94, 13. Tuž právu toho neb hospodě, jakož zde král jest v této zemi 94, 22.

Hrabina, *y, f.* = hraběnka. Psal o tom hrabině jedné 84, 9. Píše k jedné hrabině 90, 18.

Hrdati = lehce vážiti, netbati, od sebe zamítati, v potupu míti. Nemají hrdati jimi (čeleď pokornými, šlechtnými pány) 66, 11. Sedláci hrdají pány pokornými 96, 22. Všim dobrým hrdá, vše má v potupu 156, 34. Pismem svatým nehrdajte! 78, 24. Nemá izádný hrdati jimi (t. kostelními svátostmi) 308, 16. Hrdati světským a tělesným utěšením 279, 37.

Hřiech jest vůle, chtieti dosáhnúti cos buď, ješto je proti spravedlnosti 111, 16. Svatá mysl má útěchu, odpočívajíc od poroby hřiech (hřiech) 33, 32.

Hubce, *e, m.* = hubitel. Svatý Pavel, hubce cierkve svaté 236, 39.

Chcěti (chcieti) = vůli míti. Zúfá lení i nebude chcieti pracovati, by zlého ostal a dobré činil 236, 28.

Chlebný = chlebový. Tolik jest řečeno „Betlehem“ jako chlebný dóm 329, 10. Kristus veškenť jest i v chlebné podstatě, vešken a celý v podstatě vína 318, 2. Kdyby kněz, vejda v chlebné stany, chtěl ten vešken chleb v tělo božie posvětiti 317, 1.

Chlubný = chlubo jim a milo (t. sedlákům), když válečné pány mají.

Chod, *u, m.* = nehrdaj jinými, ještoť menší pokoru v chodu rúcha svého ukazují 168, 12.

Chodba, *y, f.* = chůze. Zlát jest naděje, by ten došel cíle, ktož chodby nepočne, neb ktož jde bludně 268, 8. Proved mě, hospodine, na cestě své, dokonaj chodbu mú na svých stezkách!

Chopiti = rozumem stihnouti, chytiti. Ktož móż pochopiti, chop! 292, 14.

Chovatelný = schránlivý, lakomý. Izádný nemá tak chovatelný býti, až by almužny nedával z statku svého 35, 22.

Chrdost, *i, f.* = hrdost. Pochýlen jest k chrdosti člověk a k žádosti marné chvály 231, 4.

Chrstalka, *y, f.* = chrustavka, *šnorpel*. Chrstalky sú proti kostem jako maso, a proti masu jako kosti 154, 33.

Chtieti. Chtieti dosáhnouti cos buď 111, 17. Svě chvále od lidí chtieti 305, 8. Ktož své chvále chce z svých skutkóv od lidí 290, 37. Buoh chce pravdě a svět lsti 294, 12. Chce se jim, aby někaká viděnie měli 277, 19. Nechtěl by zlé ženě, nechtěl by dietěti zlému, ani zlému sluze, ani zlé sukni, ani zlým třevícóm, vše by to chtěl dobré mieti, a pak sám netbá, by dobrý byl 166, 2. Mně nechce, ale chtělby zboží mému 29, 19.

Chuzží (chuzš) *comp. adj.* chudý = chudší. Kto je chuzží nemocného? 340, 26.

Chýra, *y, f.* = děvka (v nízkém smyslu). Psíti se se zlými kožemi, aneb s někakú chýrú vjíti v milost, jí se obvězíc 43, 38. Muž smilný, obly bíc leckakús chýru 136, 37.

Chytiti se = chopiti se. Slyšte, abyste také i skutkem se chytili toho, což je své vyvolené spasitel učil 281, 38.

Ižádný = nižádný, žádný. Prieliš boha milovati ižádný nemož 194, 22.

Ižádné miery nemá mieti božie milovanie 195, 7. Nenáviděti ižádného, nezaviděti ižádnému 213, 36. Přide ten den, že ižádnému zlému nebude dobře 238, 25. Kacieři rekli, že pro ižádnú věc nemáme přísahati 304, 22. Neslušiel zúfati nad ižádným 334, 4. Židé ižádných obrazov nechťeli mieti 294, 18. Nečiň cti džáblóm věcmi ižádnými 293, 38.

I — **i**. Země neběží i sem i tam jako voda 236, 14.

I = a; i to = a to = a sice. Pravit vždy, i to mužóm i ženám, pannám i vdovám 31, 18.

I = ni, ani. Vzvazují na lid břemena, a sami i prstem dotknúti se nechťie toho 305, 13.

Ikto = nikdo; **ikomu** = nikomu. Kto ohýrá, takový ikomuť dá pokoj 158, 15.

Jabřadka, **y, f.** = výhon, úponky, popinky. Kmen vinný krásně okolo sebe své púštie jabřadky 241, 5.

Jadrnost, **i, f.** Budiž jako tuku a jadrnosti naplněna duše má 328, 32.

Jednokrát = jedenkrát. Král nebude chtieti bez toho býti, káže, aby jednokrát prosil za něco některý z nich 121, 22.

Jamž = kamž. Abychom, odtud vstanúc, jamž jsme vpadli, počeli jíti 171, 18.

Jastráb, **a, m.** = jestřáb. Co je útěchy v lovech s sokoly, s jastráby, s krahujci! 241, 7.

Jedinú = jednou. Ktož jedínú ztratí panenstvo, věč bez něho býti musí 11, 23. Múdrý, jedínú slovo uslyše, přistúpi k němu. 136, 31.

Jedné = jen, jenom. Chťie mnoho uměti jedné proto, aby uměli 251, 36. Nemámeť krále, jedné ciesaře, 176, 26.

Jednéžf = na jednou. (Svět) dá zdravie, krásu, jednéžf přijde nemoc, bolest, starost; dnes bude ve cti podle své vôle panovati, jednéžf to spadne; bude vzáčen, jednéžf bude mrzeti všecky 114, 12.

Jednostajný = nenásobný, jednoduchý. Moc dvojitá silnější jest jednostajné 199, 17.

Jejie (*Genit. f.*) = *ejus*.

Jeliž = až. Jeliž by prvé tomu, co je pilné, dosti bylo učiněno 93, 26.

Ktož je čím dlužen, prázděn dluhu nebude, jeliž zaplatí, aneb bude jemu odpuštěno 338, 29. Nasytím se, jeliž se tvá chvála ukáže 242, 15.

Jemnost i f. = obsah. Syn boží je tuk a jemnost všeho, což je dobré 328, 37.

Jest. Svatá láska jest všecky šlechtnosti 208, 30.

Jev, na jevě, oppos. ve sně. Byl na jevě v tom dráždění sebe 137, 22.

Na jevě ukázána postava oku, ješto však nebyla vlastnie postava té věci 278, 12. Ná jevě jen samy postavy bývají ukazovány, a nic pod nimi nebude 278, 16.

Jhra, y, f. = žert. Ani ve jhře 61, 11.

Jlesti (133, 10.) = pokrmu pořívati. Jeda a pije s pocestnými a s vdovami 295, 18. S chudými jedúc a pijíc 58, 38. Rozkošné pijíc a jedúc často nedužie 133, 28.

- Jiež** = jíž, jejíž. Bude úd cierkve svaté, jiež hlava jest Kristus 320, 10.
- Již** = nyní. Byloť je vždy pokání, k němuž proroci táhli lidi, ale tak plné moci, jakož již má, nemělo jest 332. 9.
- Jí = jú** = jich dvou. Já sem dva (kusy viery) položil, každý jí za jeden, ješto oni ta dva, každý ve dva rozdělují 184, 20.
- K.** Čti v knihách, ještoť jsú užitečny k kárání ze zlého. 22, 20. Čtúc knihy, ješto sú způsobeny k kárání z hřiechów 33, 6. Aniř velím toho kárati, ještoť k kárání tvému nepřislušie 56, 8. Uplete-li se kto, milovnú mysl silnu maje, k kterému tovařiství podle světa 76, 14. Někteři připriezní se k lidem nebohobojným, k klevetným 44, 33. Aby při čeledi snažna byla, totiž vedla je k kázni 61, 17. Nezrie k konci, co potom bude.
- K.** Jelikož k chudobě, většie jest, nemieti, co by žádal; však jelikož k síle smiernosti, většie jest, před sebu majíc, přemoci žádost. 225, 12.
- Kamýk**, u, m. = kámen. Kamýk, když drží se jednoho miesta, mchem se obalí, aneb se vleží. 236, 16.
- Ké**, místo ká, jaká. Chciť některá znamenie povědieti duchovnie milosti a tělesné, po nichž by mohl rozeznati, ké jest která. 23, 13.
- Kéz** = zdali. Kéz sú mohli židé ji (naši viru) potlačiti? 177, 2.
- Klam**, u, m. = posměch. Tiež některí, snad se tomu posmievajíc... Těm by odpovéděti neslušalo, ješto činie z dobrého klamy 15, 25. Že je toho stavu (čistoty) nesdržala a klam a posměch učinila z něho 16, 15.
- Klam** u, m. = žert. Nezdaj se vám klam to, coť pravím 141, 5.
- Klamati** = podváděti. Neraziť sľibovati a pro nic bohem neklamati, ať buoh tebu neodklamá 16, 30.
- Klamati, poklamati** = posměch činiti, posmívati se. Syn boží dal pro ny klamati sebu i posmievati se sobě 14, 31. Ani ze jhry jeden druhým mnoho klamaj. I cizim neslušiet se posmievati. 67, 37. Poněvadž světským se posmievaj, kaký jest to div, ač by i tebu poklamali? 14, 30. Ačť vprvé poklamají tvú proměnu, stojíš-li v tom podobně, budúť chváliti. 14, 32.
- Klázniť** = blázniti (?). Ti tantěri, praviec se umělými v nigromancii, nepoživali by jich a neklázni 249, 9.
- Kleavý** = kulhavý, belhavý. Děti kleavé 258, 22.
- Klizenie** = strojení, zlobení. Chce-li ostatí tancóv, od klizenie sebe podle obyčeje světských panen rúchem, vlasý 18, 14.
- Kloktati**, kloktám, klokti. Jakoby kotlu, když vra klokce, pohasil oheň, an by ihned vřieti přestal 193, 34.
- Kněžie** coll. f. = kněži. Řku, že by lepše v manželství byli, než tak zlú kněží v takovém neřádu 227, 4.
- Koliko** = několik. Učiniv kolikos měděných lžiček i pozlatil je 249, 2.
- Kostečník**, a, m. = kostkár. Sám se vzekne kostečník i svú mateř 100, 2. Jest to božím přepuštěním na kostečníky, že mnohem více jich opsie kostků než vzbytčie 100, 8.
- Kostečný** = kostek se týkající. Hry kostečné jsú zlá kratochvíl 94, 1.
- Kostel**, a, m. = církev. Mnoho nás jsme jedno tělo kostela svatého, jeho hlava jest Kristus 5, 20. Aby ve všem poddání byli kostelu 71,

Se vším, což sem psal, poddávám se kostelu k opravě a škole pražské. 4, 12.

Kostelnie = církevní. Kostelnie starosty 71, 39.

Kostkár, e, m. = hráč v kostky. Buď kostkár nejkázanější, v zlém jest stavu 99, 33. Budůt celý den kostkáři spáti a v nociť se sejdú 100, 5.

Krádež, e, m. Ktož lstí, krádežem cizieho zadržé 238, 31.

Krásti c. *accus.* = okrádati. Lépe je málo mieti než toho krásti, ještoť v svém věří 238, 24. Hřiechť jest hospodu krásti 67, 12.

Kramol, u, m. = různice, svár, nepokoj, rozbroj. Nerovnost (v manželstvu) příčina kramolu 45, 8. Bude v kramolu ustavičném s ďábly i s jinými zatracenci, neb každý každého mrzeti bude (o zlých v pekle) 101, 31.

Krchměti se. Dobývá-li kto na to sbožie, aby, mnoho shromáždě, obrátil to na něco . . , ztratí pokoj a chuť duchovní, s tím se krchmě 237, 37.

Krokot či krokot? (Jungmann vykládá slove to co „žlutočervenost“ a odkazuje k lat. řeckému *crocotus*, které sice nikdež se nenaskytá, a kořen vidí v *crocus* = šafran. A však šafran vždy jen k žluté barvě odkazuje, „žlutý jako šafran,“ jakož *κρόκος* vedle šafránu přímo i „žloutek“ znamená, a tak významem tím méně sem se hodí.) V krokot života, když jako kvem v své mladosti, jsme v smrti 261, 29. Srovnej v rkp. Budišinském: A tak zpívá kostel žalostně: *Medía vita in morte sumus*, „v krokot aneb prostřed života sme v smrti,“ totiž, když v krokot bujně jako kvte náš život, sme v smrti.

Krvúcie = krvútný, krvavý. Krvúcie zvíř 159, 7.

Krytí se = vyhýbatí, tajití se. Krytí se světa, v pokojném náboženství slúžie bohu 275, 34.

Křečný = hrubý, rezný. Rúcha z křečného hrubého plátna 104, 34.

Kvapky *pl. subst.* kvapek, pka, m. V kvapky = náhle, bez rozmyslu, bez rozvážení. S dobrým rozmyslem, ne v kvapky 18, 10. Což činie, v kvapky činie, bez rozumu a bez rady 148, 18. Když kto, v kvapky počna, učiní cos buď bez rozmysla 258, 20. To dědicstvo, k němuž brzo v kvapky přicházejí na počátce, nemievá požehnání na skonání 151, 4.

Kvasan, a, m. = hodovník. Maří Majdalena běžala k synu božiemu, běžala mezi kvasany, i zvána nejsúc 36, 3.

Lé. Viz lti.

Lécetí = lécky strojiti, nástrahy dělati. Závistivý lécieť, zda by ten padl, komuž závidí 120, 38. Ciesari někteří vycházeli z úkladov, kteréž jim léceli jich nepřietelé 87, 13.

Lecicos, **lecičehož** = leccos, leccéhož. Přietel doufá přieteli a prosí za leccicos svobodně přietele 212, 31. Ne lecktos leckohos má kárati, ani z lecičehož 305, 27. V prudkosti v lecičems bezpřémné ukvapenie 150, 16.

Lecičies = leccí. Nechtěl bych po lecičies hlavě postúpiti 315, 24.

Lecikaks = leccjaks. Někteří pro své obzerstvo chtie se leccikaks objítí, až i dojdú šibenice 133, 7. Když mnoho drev surových ná-

- kladů na malý podnět . . bude lecikaks nelahodně kúřiti se 134, 34. Markrabě kázal sirotky lecikaks vdávati 238.
- Lení** = líný. Zůfá lení 236, 26. Nezdajť se lenieho a prázdneho člověka malá práce! 123 14. To je lenieho hodná pokuta (t. že učiněn sám sobě těžek) 123, 19. Bude řeci leniemu mysl jeho 236, 29. Buoh lehkého potřebuje, avšak sme tak lení k tomu 124, 17. Tělesné potreby lení nemievají, ale jsú v chudobě 124, 31. Voláť písmo na ty lenie 123, 33. Písmo kárá lenie, ješto prázdnie 126, 22.
- Lenstvo**, a, n. = lenost, nesnažnost. Ktož se v dobrém obmeškává, ty (písmo) lenstvem kárá 262, 6.
- Lépež lépež** = líp a líp. Boha lépež lépež poznávati 2, 5. Braňte se hřiechu, i malému, čistiec se den ode dne lépež lépež 33, 24.
- Lepí** (*comp. adj.* lepý) = lepší. Jest lepí stav panenský než manželský 10, 26. Lepí sedlák bohatý než chudý vladyka 99, 11. Lepí jest jeden pták v ruce, než dva letíc 261, 13. Lepí jest jeden syn, jenž se boha bojí, nad mnoho jiných 248, 11. Lepí jest den smrti než den narození 261, 25. Lepí sem život dada, než bych nevěren byl 67, 27.
- Lepý** = pěkný, krásný. (Žena), stojec po lepém kroji rúcha, po rúškách lepých, po klenotcích 31, 37.
- Lepoť**, i, f. = krása. Když kto chce světu vzácen býti v kráse lepoti i v čemžkoli 260, 30. Uže někto pannu, ana stojí po rozkošech, po rúchu k světskej lepoti 21, 30.
- Lepoť**, i, f. (srovn. lopoť) = tesknost, nesnadnost, práce. Lepoť a práce i pótky nelibé, také za mužem jsúc, potýkají, i rozličné nesnadnosti 19, 29. Toť jest jedna veliká v manželství lepoť a tesknost tomu, ktož má milost k upřiemosti, když pozná neupřiemost světskú a již jsa přivázán manželstvem k světu. 12, 30. Co je lepoti a nesnadnosti v hospodářství od nedostatkův! 12, 37. A co lepoti a práce při dětech bývá! 13, 13. Manželé lepoť mievají i tělesnú 13, 12. Budú v kramolu a v lepoti a v tesknosti 283, 3.
- Leptati** = žrátí, hrýzti. Tu sám v sobě každý leptati se bude, v svém svědomí ten črv maje, ješto nikdy neumře (o pekle) 101, 30. Jmá-li kto libého něco, má s tiem strach, i lepce se, chřadna strachem 114, 19. Trpmež radše s dobrú myslí, než se lepciec 218, 37. Třie sú řadové zubův v ústech té propastné zvěři: jedním maso lepce 154 32.
- Létati**, leci, eš. Orel najvýš lece ze všech ptákův a najprudčeje 150, 14. 150, 27. Z ptákův jedněm je dáno, že po zemi běžie prudce, a mdle leci 150, 31. Chřistel dobře běhá po zemi, a mdle lece 150, 32. Vlastovice hbitě lece i sem i tam 150, 33. Již nelece u vysokých věcech, aniž chodí v nižších, ale stojí. 152, 12. Když ptáci leci, křidly se vzhóru vzdvihnú 155, 33.
- Lěta**, n. pl. = věk. Ujec jejie, zře na jejie mladá lěta 31, 28.
- Leticos** = lelicos, leccos. Prosití boha za leticos ku potřebě 272, 6.
- Licoměrníci** = licoměrnický. Nenie jiné než vietr lidská chvála, na níž držie se skutky svatosti licoměrníci 156, 5.

- Licoměrštvie** 337, 34. (Energie pojmu proménila prvotní licoměnství na licoměrství, až konečně na licoměrštvie.)
- Lichevník**, a, m. = Byť z jediného groše kopy do roka pojičili, lichevník jest každý 99, 31.
- Lichva**, y, f. = Ktožt na úrok dávají peníze, lichvať jest 99, 30.
- Lilik**, u, m. = rulík, vlasy na dlouho pletené; kadeře. Liliky strojiec, vlasov chovajíc 167, 14.
- Líti** se. Moře řekli sme neustavičného člověka vrtké srdce, ješto se lé, lé i sem i tam jako voda 147, 5. Srdce v dobrém ustanovené se nelé jako voda na každú stranu, na kteréž pohne jí vietr který 265, 34. Viz **Ob-líti**.
- Lišice**, e, f. = přlišnost, nezbednost. Jestit podobné sjeti se přátelóm k svatbě, jen lišice nepáchati 46, 21.
- Lkáti** = s pláčem vzdychati. Lkáti jest tůhú pro všelikú marnú libost 161, 6. Plačíc na své hřiechy srdcem lkala 36, 5.
- Lpopť**, i, f. = nelibost, tesknost, žalost, práce, nesnadnost. Takť brzo lpopť potká jako libost (v manželstvu) 44, 13. Neřádné milovničky nuzila lpopť nejednaká 76, 33. Ktož vstupují v manželstvo, jmievají i tělesné lopotí dosti 12, 29. Od boha se odvrátě, bude pro se milovati sbožie, libé věci tělu, a ve všem nalezne lpopť a tesknost 76, 12. (Neřádní milovníci) spravedlivé čtici, lpopť i jiné nesnadnosti trpěti budú 76, 37. Ztrati-li kto boha pro tovariše, v túze bude a lopotí 76, 17. Chřadnúc, po sobě túžíc, mnohú lopotí se lepcíc 76, 25 (o neřádných milovnicích).
- Ludař**, e, m. = podvodník, mamič. Ti činie boha ludařem (t. Manichei), ješto byli řekli, že byl obludné tělo vzal, by netrpěl bolestí v pravdě 179, 23.
- Ludař**, e, m. = svůdník. Opilce, ludaře, cizoložníky 181, 31.
- Lúdití** = louditi, vábiti, k sobě přemlouvati. Lakota, lúdiec k sobě, die 238, 37.
- Luditi** = klamati, viery nedržeti, křivé sliby dávati, podváděti. Svět lidí svými milovničky 113, 37. I k svým přátelóm nedržít svět viery, ludít jimi, všeckyť sklamá, kteréž v něm uloží svú nadějí 114, 3. (Svět) vždy slibuje oddechnutie a vždy ludít 114, 7. Svět všemi ludí a spílé 213, 6. Hřiech, bohem luditi, řkúc, by svatého byli zákona a nejsúc 77, 31. Zlét jest bohem luditi, nesplniec slibov 146, 1. Bylo by lépe, neludiec bohem i lidmi, chudoby neslibovati 237, 30.
- Lúdití** = mámiti, vymámiti. Ačkoli ctnost jest, vše opustiec, chudu býti; všakť řku: bylo-li by lépe opustiti to, což mož kto držeti v pravdě, a pak lúdití a pochlebovati, chtiec potřebu mieti? 223, 8. Chopiec se chudoby zrepčí a zhněvají se na ty, kteréž jim nedávají, a budú pochlebovati, lúdití, chtiec, by jim dávali. 302, 26.
- Lúpež**, e, m. Aby jeden druhého statku netáhl k sobě ani lstí, ani lúpežem 300, 11.
- Lutový** = z hlíny, z země. Čím chce zpurna býti lutová člověchie křehkost? 230, 6. Daj mi múdrost a nezamietaj mne, ač jsem i lutový člověk 255, 18.

Malitký = maličky. Když bích malitký, mluvích jako malitký, smyslech jako malitký 243, 14. Zjevil si je (t. tajné věci) malitkým 276, 29. Jest to jen jako posniedanie a malitké okušenje onoho plného utěšenie v nebeské rozkoši 73, 37.

Mateřin = matčin. Otcovú vinú a mateřinú budú zlé děti 40, 38.

Mátie = máte, máti, *genit.* matere, *pl.* matery. Otec neb matie jestiť kmen rodu 45, 19. Po tom úmyslu otec a mátie mají státi 38, 37. Pýcha jest mátie závisti 120, 30. Prázdnot je mátie hřiechóm a macecha šlechtnostem 22, 4. Velí vdové, aby děti své odchovala, a tiem jako oplatila se otci a mateři 34, 15. Cti otce svého i mateř svú 298, 27. Pakli jmáš starého otce neb mateř, jměj péči o nich 34, 21. Ktož jmá otce, mateř, děti na práci . . . buď s nimi! 34, 37. Komuž by bylo odlúčenu býti boha pro otce neb pro mateř, ovšem jdi od nich! 34, 35. Ktož jsú na prvé m kolenu, ti mají spolu téhož otce neb mateř 45, 26. Vlastní bratřie a sestry jsú koleno prvé po otci neb po mateři 45, 21. Oddal se s mateři těch dětí 38, 25. Cožť otcové a matery činie dobrého dětem, jistěť jsú jim týmž děti dlužni 34, 22. Když taci a matery budú s svými dětmi 40, 39. Protivief se přirozenému zákonu, kteříž netbahjí otcov a mater 299, 3. Ctěte otce a matery 298, 35. Najprvé po bohu, jenž je všech otec, jmáme otce a matery milovati 199, 25. Když děťátko beze křtu sejde, žalost jest otci i jmateři 101, 20.

Matný = ledajaký, obyčejný, chatrný, špatný. (Judith) byla ne matná vdova, ale pravá vdova 30, 16. Nenieť to dobrým matná žádost, umřieti a býti s Kristem 261, 20. Obmysliti, aby srdce svého v matném miestě neuložil, by některé marností nedal jeho 266, 22. (V tomto dokladu chýlí se, dle kontextu, slove „matné“ zajisté k „matu“ ve hře šachové.)

Mdlejší mdlejší = mdlejší a mdlejší. Člověk vždy je mdlejší mdlejší proti hřiechóm, a hřiechóm těžkosti vždy přibývá 129, 21.

Mdliti = mdlým činiti. Nemóž-li kto spolkem ihned všeho hněvu v sobě uhasiti, mdlí jej v sobě asa pomalu 122, 27.

Mdlý. Kdo je nemocen a mdel tělesně 326, 20. Až stár a mdel budu 129, 36.

Meškati se = zdržovati se. Nemeškaj se za tiem, co je zde, ale toho hledaj, by všel do nebeského královstvie onoho světa 241, 26.

Metati, meci, eš = házeti. Moře vždy mece se i sem i tam, kamkoli jím vietr který pohne 145, 5. Srdce vztočí se a vzmece jako vzteklé moře 145, 9. Srdce, v dobrém ustanovené, nemece se i sem i tam, jako oheň plamenem 265, 37. Nedvěď, když je u slúpa přivázán, vždy téměř aneb chodí okolo slúpa, aneb hlavú mece i sem i tam 153, 21.

Milejí (*comp. adj.* milý) = milejší. Čím by koho lepšího viděl, tímť by měl milejí býti 198, 11.

Milostivost, i, f. = milosrdí, milosrdnost. Milostivost k bohu i k lidem, *pietas* 242, 30. Milostivost je kakás srdečná šlechtnost a lítost kakás nepohody bližního 250, 33.

Milostník = milovník. Náramný milostník své vlastnie ženy 52, 3.

- Minúti** = přestati. Aby minul blud obyčejje pohanského, židé ižadných obrazov nechťeli mieti 294, 17. Svátosti starého zákona minuly 307, 32. Dalť je buoh prvé dvěma zákonoma minúti, než je ustavil zákon třetí 307, 35. Dobré měv bydlo, bude s žalostí zpomínati na to, když jemu to mine 284, 18. Minulo jej to pokušenje 136, 2.
- Miesiti** = u věc jednu druhou vpravovati. Aby tu nic jiného nemiesili, než aby prostě prostá zповěď byla 337, 28.
- Miesto** = za. Pusťme od toho; byť vše po naší vůli bylo, a miesto štíta trpělivost mějme! 218, 34.
- Mieška, y, f.** = směsice. Svět tento, v němž jest neřád a mieška kakás a nic čistého, ale kal se vším 113, 22.
- Modla, y, f.** = bohyně. Žena jako kakás modla pripraviec se 117, 33.
- Mohútnost, i, f.** 209, 22.
- Mrtvíti** = mrtvé činiti. Lidé v obětech prvních mrtvíti ke cti bohu zvíčata a dobytek svůj 307, 15. Býky neskrocené, kozly nesklidné mrtvíti v oběť bohu. Jsme v neduhu, jenž nás mrtví 306, 11. Jmáme mrtvíti žádosti těla svého 324, 21.
- Mrzutý** = potvorný, zpotvořený. Děti mrzuté, ješto nebudú mieti dobré postavy 258, 24 (srovn. mrzák).
- Mučíti** = trápití. Neleží, odpočinutie maje, ale stojí, nohy muče, a dále nejda 152, 14.
- Múďřejší (comp. adj. múdry)** = múďřejší. Múdry, slyše, múďřejí bude. Daj múďrému příčinu a múďřejíť bude 53, 10.
- Museti** = přinucenu býti; **musl** = musím. Jakýžť mi je (buoh) dal osud, takt býti musi (t. omlúvá se zúfalec.) 163, 3.
- Myslce, e, f. (dem. subst. mysl.)** Některá hřeší pilností své přípravy: a to někdy učiní z smilné myslce a z frejovné 142, 29. Panny neb vdovy vrtké myslce 16, 10. Porozumě jejje myslce nestatečnosti 21, 33. Všecka postava a příprava a ozdoba od vrchu až do pat hrdost, frej a smynú myslci ukazuje a lehkú! 118, 3.
- Na.** Na dobrých knihách čísti 81, 5. Ukaž se před lidmi velebně, ctně na ztravě, na čeledi 230, 14. Na však den 325, 9. Na vánoce 329, 6. Ktož na posviecenie tu svátost přijímá 329, 33. Vyznati svú vinu na zповědi 334, 35. Anížť má kto dále viniti se na zповědi, než je vinen 335, 11. Pannú ostala před porodem, na porodu i po porodu 315, 34. Viz, aby živ byl bohobojně před svatbú, na svatbě, i po svatbě 43, 21. Mrtvý na těle nejje pokrmu tělesného 226, 16. Zahradník povede dřevo, aby rostlo na výš neb na široko 220, 21. Na to židův chovají, aby na ně lichvili, aby to pobrali, což oni vylichvie 99, 25.
- Nad.** Měj diek, věrný sluho! byl's nad málem věren 238, 28.
- Nahodíti se** = udáti se, trefiti se. Nahodíť se, nelibost někomu učiniti, nevěduć, co se jemu líbí 110, 14.
- Náhodně** = náhodou. V obyčejí mieti hřiech většie zlé, než náhodně shřešiti 337, 11.
- Nájem, u. m.** = mzda, plat. Zdali na velikém, velebném stavení ten neběre většieho najmu, jenž jen rozměruje, nežli ten, jenž tieže břemena nosí?

- Nakládati** = ukládati, vyměřovati. Nic mimo potřebu nechtieti míti. Ale mnozí velmi široké meze potřebám svým nakládají 234, 2.
- Nalit** = ecce, hle. Potom uzřech nalit třetí zvěř, jiná jako levhart 144, 13. Potom viděch u vidění nočním: nalit zvěř čtvrtá 144, 16. Hleděch na to, nalit by jiná zvěř jako pardus 155, 29. Nalit to byl anděl, ale on jej člověkem mněl 42, 25.
- Napadnutí** = do rukou dostatí. S. Augustin, napadv knihy Manicheov, podržal se jich bludu.
- Napěnožec, žce, m.** Onen napěnožec bude se, chud jsa, šeseliti, aby bohatá baba pojala jej 142, 30.
- Nasutý** (*part. pass. v. nasují* = nasypám) = nasypáný, naplněný. Onen v obzervstí se kochaje, onen klevet jako nasut a jiným cti utrhanie 46, 26.
- Návod, u, m.** = navedení, přemluvení. Zlého ducha návodem 227, 31.
- Né** = ano. Kto ohýrá, takový ikomuť dá pokoj, né, i soběť neucíní pokoje 158, 15.
- Nebe, e, n.** Proč v sedmi nebech v každém jedné jeden planeta 106, 30.
- Nectest, necti, f.** Nic nemóž necti (bohu) učiniti 63, 25. Aby izádný nepomyslił ani co učinil, ješto by se zdálo k necti bohu 63, 24. Ktož by v srdci svém pomyslił k necti (bohu) neb ústy promluvil něco 63, 26. Vystriehal se necti pro boží čest 92, 24.
- Nedochódče, ete, n.** 258, 20. **nedochódčata** = dítě nedochodilé. Některé, počevše, zrodily nedochódčata 258, 2.
- Nedojiepie, n.** = nenadálost; **z nedojiepie** = nenadále. Ač by potrhlo co myslí z nedojiepie, vóle by k tomu nepristúpila 113, 4.
- Nedvězí** = nedvědí; (podobně jako hovědí i hovězí). Obraz té šlechtnosti (síly myslí) malován v postavě panny krásné s rukama nedvězima 204, 22. Že nedvěd silen jest v ruce, proto je ta ctnost psána s rukama nedvězima 204, 25.
- Nekněz, e, m;** jako nemistr, nekřesťan. Móz ta svátost i nekněžím, třeba-li, i na každý den dána býti 324, 28. V poslední potřebu užitečno by bylo i neknězi zpoviedati se 336, 1.
- Nekřesťan, a, m.** I nekřesťané mají péči o svých 34, 26.
- Nekyprost, i, f.** Lenost jest nekyprost k dobrým skutkóm 123, 13.
- Nemistr, a, m.** Milič, nemistr 79, 16.
- Nepohoda, y, f.** = nehoda, nedostatek. Ktož má mysl šlechtnú a má lítost k nepohodě bližnieho 251, 13. Srdce aby vzalo slitovánie, když by v čem vidělo jich (t. bližních) nepohodu 262, 32.
- Neprázdeň, dně, f.** = (*nec — otium*) zaměstknání, práce. Jest-li že čí věc tak buoh zpósobil, že móž prací a neprázdní prázden býti 75, 17. Nepleť se v neprázdeň tohoto světa! 75, 19.
- Neprázdnost, i, f.** = zaneprázdnění, práce. Churavy je činí neprázdnost světská 33, 39. (David), donidž jměl neprázdnost s válkami, neshřešil 127, 13.
- Nepřítel, e, m.** (*Nom. pl. nepřítelé, Acc. nepřátely*). Máme milovati nepřátely ne proto, že jsú nepřítelé 199, 38. Zapomněli slov tvých nepřítelé tvoji 283, 34.

- Nerodný** (neroditi = nechtěti) = nevolný, nechtivý, neochotný, nedbavý. Střež se, byť Kristus nenalezl tebe tak nerodna, přijda k tobě, že by pohodlé jemu neučinil 73, 22.
- Nesíla**, *y, f.* = mdloba, slabost, nesilnost. Nesílat jest, spravedlnosti se ne držeti 202, 2. Smiernost ztratiti nesíla jest 202, 4.
- Nesklidnost**, *i, f.* Člověk má skrotiti v sobě bujnost a nesklidnost tělesnú 307, 23.
- Nesmětí**, *nesměji* = nesmím. Kněžíef káráti nesměji 227, 3.
- Nesmysletí** = rozumu, smysla nemíti, pozbývati. Staří nesmyslé 231, 28.
- Néstí**. Nezdá se práce, nésti práci k vůli přiatele 212, 27. Ktož by nesl válku 94, 24. Jestíť nebezpečné, války nésti, leč by kto nesl pravú válku. 94, 31.
- Nesvacený** = nesvacený. V potřebu pilnú možť pravý křest býti i v nesvacené vodě 313, 25.
- Ne svůj** = cizí. Bude ne jeden ne na své děti (t. na cizoložnata) pracovati. 40, 21.
- Něterdy** = některdy, někdy. Než by z častého přijímánie ubývalo poctivosti k té svátosti, měl by něterdy přenechati 325, 30.
- Nevčas** = (ne-v-čas) v nenaležitou dobu. Má v tom jeden druhému povoliti, ač by to zdálo se i nevčas 58, 8. Hřeší, ktož žádá nevčas 50, 11. Nemá se toho nevčas muž dopustiti 50, 35.
- Nevěsta**, *i, f.* Když by kto z mého rodu který pojal, té bych já věc pojíti nemohl, neb by mi nevěsta byla po mém příbuzném 45, 35.
- Nevolnost**, *i, f.* = nechtění, nevole, neposlušnost. Hospodár (nesmie čeledi něco, ješto by chtěl, rozkázati), nevolnost jich vída 63, 11. Menší nebude se báti, nevolnosti proti rozkázání toho, ješto je nad ním, ukázati. 63, 14.
- Nezáslona**, *y, f.* v nezásloně = bez přikrytí. Přijde jemu, že v nezásloně, ale okem jasným bude hleděti na svého spasitele. 320, 35.
- Neznabuoň**, *a, m.* Aby počestnost držali a bázeň boží, takových neznabuoň neposlúchajíc 46, 35.
- Nikdiež** = nikdyž, nikdy. A tak bývá mezi takými, jakž se sběřeta, nikdiež slove pořádného; ale vždy on sem, an tam. 40, 12.
- Ní** = (jejú, jú, jí) *genit. dual.* = jich dvou, z nich dvou. Když je bliz sebe dvě sobě protivné, každé z ní zřědlnější bude, jako když černé bude podle bílého 164, 3. Tělesná milost nemóz v jednu chvíli býti spolu s duchovní, neb čím z ní jedna silnější bude, tím druhá bude mdlejší 198, 21. Já sem dva (kusy viery) položil, každý jí za jeden, ješto oni ta dva, každý ve dva rozdělují 184, 20.
- Niestěj**, *e, f.* = pec. Když v niestěji mnoho dřev surových nakladú na malý podnět, že nestatčí podnět přemožen bude 134, 32.
- Nízko**. My v nízce jsme a chtěli bychom vzhóru 248, 6.
- Nížiti se** = nízkým se činiti, ponižovati. I bude řeci listivá pýcha: „Co by se nížil?“ 229, 8.
- Noviny**, *pl. f.* = pověsti, zprávy. Dobro živu býti jen pro noviny 240, 36.
- Nrav**, *u, m.* = mrav. Zlé pomlavy kazie dobré нравы 179, 22.

Nravitý = mravitý. Tichost v obyčejích, v chodu, v obracení, jenž světsky nravitý slove 168, 32.

Nutkali = nutiti, pobízeti. Jozef, když paní jeho nutkala jej 140, 84.

Nuzití = trápití, hubití. Pravda ve všem je nuzí 76, 20. Dobře je podobné, aby neřádné milovnický i zde nuzila lopot nejednaká 76, 83.

Sami z své dobré vůle nuzie svá těla a mrtvie údy své 147, 37. Město rozmetáno, nuzeni mečem, hladem, tryznění křižováním 176, 32.

Ny = nás *acc. pl.* Hospodin, jenž ny stvořil, jenž ny provinilé vykúpil, jenž ny z své milosti zvolil 108, 12. (Kristus) vykúpil ny svú dráhú krví 186, 12. (Buoh) nepokoj přepustil na ny 288, 25. Rozpačili-li bychom se, tak bychom i ostali v hřebenství svém, až by i spadlo na ny zahynutie 190, 23. Nebudeme-li tím zlým vinní, ješto by pravili na ny 289, 33. Ne pro svú potřebu syn boží vstúpil jest s nebe, ale pro ny 186, 27. U veliký pátek pamatujem, jako je (Kristus) pro ny smrt trpěl na kříži. 188, 38. Náš spasitel trpěl za ny 234, 12. Spasitel svú smrtí zaplatil za ny dluh smrti naše 308, 7. (Spasitel nás) ráčí za ny v této svátosti opět a opět obět býti 324, 17. Tato obět za ny pravá bude 324, 22.

O. „Ižádného stolu nemám, by té umrlé ženy neposadil o mísu se mnú“ (žalovala žena, kteráž byla pojala vdovce) 29, 29. (Dřevce vsazené v zemi) snadně vprvé vytáhneš z země, ale ponecháš-li déle jeho, nesnáze jej vytrhneš, když se o něm země sleze. 129, 6.

Obak = předce, ostatně, krom toho. Abychom to dobrovolně učinili, ješto obak i bezděky trpěti musíme 261, 19. Hospodin povýší své choti, ješto proň ožele světské libosti, ješto je obak mnohými osuta hořkostmi. 6, 17. Dobrý by bylo, ktož by všecky tak miloval, jako přátely... A obakž to bývá: chtěie, aby přátelóm mili byli, ješto sami nechtie tbatí nepřátely 200, 11. Tomu, ktož je v hříše, obak zle jest odkládati a neostati chutně hříechu. 129, 2.

Obapol = dvakrát tolik, dvě téhož. Viz „Básničku“ 121, 13.

Obec; mimo obec = nad obyčej. Kteržž sú smilnější mimo obec 212, 7.

Objedati se = obežirati se. Neobjedati se a neopjjeti 224, 31.

Objjeti se (vlastně: odbjjeti) = varovati se, vyhýbati se; *strictissime*: fích entföhlen. Opatrná rozšafnost všeho se objjie, což by překažno bylo 201, 14. Noha dobře drží svůj úrad, když se země a prachu neobjjie 273, 33. K opětovacímu „objjeti se“ (vyhýbati se) sluší jednodobé „obinouti se“ (vyhnouti se). Mají se k sobě tyto dvě formy, jako: „ovijeti“ (= kolem vjjeti) a „ovinouti“ (= kolem vinouti). Erben v Štítném str. 326 i Čelakovský v Dodavcích ke slovníku Jungm. str. 20. rozkládají chybně „obinouti“ v „ob-minouti.“

Oblaciněti = v ceně padnouti. (Věci světské), jakž kto bude je volně mieti, oblacinějí jemu, jichžto, donidž je neměl, velmi žádal 241, 21.

Oblehčovati = mírniti. Olej rány celí a bolest jich oblehčuje 340, 21.

Obleniti se. Přední, padne-liť a oblení se, móžt jej zadnější předstihnouti 74, 17. Když nechce člověk svých skutkův činiti, obleně se, 123, 28. V tom se oblení pracovati, ješto by věčná radost z toho přišla jemu 123, 30.

- Oblítí** = vůkol líti; ob-lé = obleje. Buoh veselím objesní (mysl) a odivnú jako oblé pochotností 279, 34.
- Obložití se** (k něčemu), obkládati se (něčemu) = oddati se čemu. Aby se tak neobložil k lovóm... by pilnú věc obmeškal úradu svého 86, 32. Viz, aby se té kratochvíli neobkládal 94, 8.
- Oblitie, n.** = tělesná poskvrna noční. Šeredné oblitie a zkálenie přijde ze sna 137, 11. Nemieval by ani snem rozdrážďenie skrze taková vidění, ač by i přišlo někdy to rozpuštění a oblitie, jakož bývá 227, 14.
- Oblitina, y, f.** = viz oblitie. Pakliť by koho na jevě nepodtrhly a nezšeredily takové postavy (t. sličné a smilné), ale ve sněť podtrhnú a zšeredie až do oblitiny 226, 88.
- Obluda, y, f.** = příšera. Dušet jest vietř a kněz obluda 180, 33. Dobří a šlechetni knězie nejsou obluda 181, 28.
- Obludný** = příšerný, nepravý. Řekli, že by obludné tělo vzal, by netrpěl bolestí v pravdě. 179, 24.
- Obludně.** (Kristus) právě, ne obludně vzal jest na se bolesti naše, (to jest: neučinil, aby jej nebolelo) 186, 37.
- Obmeškati, -ávati.** Světská moudrost mnohé zavodí a obmeškává u věčném dobrém 256, 30.
- Obmeškalý.** Čas obmeškalý nahraditi 130, 35.
- Obmysl, u, m.** Učiec se práci hospodářské a obmyslóm, jsúc u svých starost aneb slúžiec. 6, 38.
- Obojetný.** „Běda srdci obojetnému, ješto jde v zemi cestama dvěma!“ 149, 15.
- Obrtnouti se.** A i ten jeden svědek obrtne se 118, 5.
- Obrtání, n.** = obrácení. Duchovním ovšem to slušie, aby nebyli plachých obyčejóv v chechtání, u vrtkosti očí, v pachtění rukama, v chodu v obrtání ikakžkoli. 168, 35.
- Obřez, u, m.** 307, 19. = obřízka u Židův.
- Obykati** = obyvkati, přivykati. Ženě těžkét jest nové vašnie obykati (t. za druhým mužem) 29, 15. Neobykujte šeredné řeči 65, 9. Ktož má obyčej v tom myslí přemítání o věcech věčných, obykně tichosti; neb plaší a neuklidní nemohú pilně myslí o takových věcech přemietati. 246, 1.
- Od.** Vdovy tohoto světa túlavé dom od domu 28, 26. Mladé vdovy, (aby) nebyly prázdny a klevetny, a dom od domu běhudlny a kvas od kvasu 32, 6. Váhy a miery pravé a určené, tak k sobě jako od sebe, nemajíc. (O lidech trhových) 98, 12. Někto, uzře chuzšieho a snad urozenějšieho od svých předkův, bude jím smiech pobíjeti. 92, 5. Nebuď špaten od rúcha, od ztravy, od čeledi s tolik, jakož dostáti můžeš 93, 14.
- Odběžné, n.** = ztratí, ktož běží před právem, chtě nesnaden býti 89, 27.
- Odbyti.** Někto byl z mladu velmi světský, potom toho pokáním odbude 333, 13. Ktož brzo hřiechu neodbude, vtáhněť jej svú těžkostí opět v jiný hřiech 386, 8.
- Oddati se.** Bydlí s ženú, neoddáda se 227, 8.
- Oděv, i. f.** Pilněť jest, té drahé oděvi pilnu býti 170, 38.

- Odhryzati** = kousáním se brániti, zpěčovati. Čím méně, když je čas, má se žena muži odhryzati! 50, 14.
- Odivný** 275, 8. Odivná potvora 158, 9. Tři korunky odivné drahosti 107, 38.
- Odjatý**. Ktož obžerstvím hřeší, opije se, duši svú zbaví rozumu, na těle zemdlé a jako odjatý bude 133, 24. Bude-li v pokojném náboženství, řkú: „Lení jest a kakýs jako odjatý“ 228, 1.
- Odjímati se** = děliti se od něčeho. Znamenie, kdy je dospělo maso ku pokrmu, když od kosti bude se odjímati, (když se od kosti děliti bude) 260, 35.
- Odjieti** = odejmouti, pryč vzíti, zbaviti. Zabiti družce, život jemu odjieti 299, 7. Odjieti převady 265, 7. By odjata pečet 265, 1. Aby odjal ta myšlenie srdci svému (marná, světská, tělesná), jimiž jako prachem potuchá srdce 287, 6.
- Odklad, u, m.** = zadostučinění, odčinění. Všem by (hřiechóm) vzal tak plné odpustění, že by nebyl dlužen, nic více trpěti za ně k odkladu 188, 5.
- Odložiti se** = dáti se. Hospodář nemá se bezpřemně na duchovnie jen věci odložiti 54, 3.
- Odměra, y, f.** Pan buoh dá dobrou odměru, dada mieru střesenu, natlačenu, vrchovatu, osutu 208, 14.
- Odmělavati** = upírati. Ne všech takových zjevení odmělavám 278, 7.
- Odpověď, i, f.** = odřeknutí se. Ktož ten slib a tu odpověď (t. odřeknutí se ďábla na křtu) přestúpi 294, 5.
- Odpoviedati** = odpírati. Bude-li kto chtieti káti se v poslední chvíli, zpovědit jemu neodpoviedáme 334, 7.
- Odpoviedati se něčeho** = zařkati, odřkati se. Když potuchne milost mezi nimi, budú se sebe, zaklínajíc, odpoviedati 24, 16.
- Odřečiti se** = odřici se. Malé dietky křstie a kmotrové za ně řkú, že se ďábla odřečti 313, 38.
- Odsaditi**. Ne ona šla jest od dětí, ale ji sú od nich odsadili 35, 10.
- Odskočiti čeho nebo od něčeho**. Když kto pozná, že se lidí v srdce jeho tělesná milost, odskoč jie nemeškaje, nedada se jie rozmoci 23, 15. Ktož by svět právě znal, odskočil by od něho 113, 28. Ač kto podrží se lži na chvíli; když v tom bude poznán, odskočie jeho, všem bude lacin 142, 4.
- Odúmrl, i, f.** = statek, když kdo bez dědicův umře a dědictví svého žádnému nezapiše, na krále, pána neb obec spadlý. V rukopise našem stojí sice 89, 16 „A odumrlech (sic) tak jest psáno v zákoně starém“ a opět 89, 25 „na kohož připadují takové odumrli, slušiel na ty duše pomieti, jichž byl to statek.“ My dle nejstaršího rukopisu universitního (α), Erbenem vydaného, položili jsme v dotýčných místech „A o odúmrtch“ a „odúmrti.“
- Odvésti něčeho** = odraditi, aby se nestalo. Najprv pokus se, aby dobrotú, což by mohl, (zlého) odvedl 57, 4.
- Ohař, e, m.** = pes lovcí na zajíce, jeleny a srnce. Co je útěchy v honu s ohaři, s vyzlaty, s chrty! 241, 7.

- Ohorčítli, ohorčiti** = ohorčiti. Nemúdráť je to múdrosť, najposledet sa ohorčí 294, 14. Prijdeť na to, žeť sa jim naposledy to ohorčí 183, 9.
- Ohyľtli.** V ten čas (tělesného skutku) tělesná žádost přemóž rozum a tak ohyľ, že potuchne a jako pohasne 49, 14. Viz: „Po-hyľtli.“
- Ohýralý** = studu prázdny. Zlé skutky činie zjavně bez studu, ohýrale 148, 34.
- Ojednilý** = osamělý. Viece synův ojenidlé, nežli té, ješto má muže 15, 19. („Ojenidlé“ v rukop. zajisté jen chybou opisovače).
- Ochabítli se** = zemřeti. Milost k bohu, když potuchne v kterou chvíli, ochabít se člověk 193, 34.
- Ochechule** 259, 2.
- Ochvítli se** = vroucně se mítí, rozehřátí, roznítiti se. „Nenie to zlé, ochviti se k ženám, k děvečkám, když kto nemiení dopustiti se. Viz: Roz-ochvítli se.
- Oklik, u, m.** Ktož oklikem jde, dotud pójde, až k těmůž přijde, odkavadž jest jítí počal 271, 31. Kto bohu slůží, aby dal jemu sbožie, netáhne k bohu, ale od boha k světu oklikem kakýms 271, 30.
- Okno, a, n.** Jen k oku jim slůžieć 66, 39. Postavů rácha lidem k oku ľbiti se 168, 10.
- Omysl, u, m.** = obmysl, úmysl. Kteréhož koli hřiechu, ač i malého, dopustí se kto, tohoť se je dopustil úhlavníeho, z něhož je ten hřiech omyslem pošel 142, 34.
- Opáčitli** = vytýkati. Mnohoť jest na světě zlého, ale takéť ten den přide, že bude každému zlost jeho hořce opáčena 141, 6.
- Opakovati** = vycítati. Když potuchne milost mezi nimi, budú horlivě opakovati sobě, co je jeden druhému libosti činil. 24, 14.
- Opěte** = opěty, opět. A tak opěte v tom popsání viery řkú 185, 20.
- Oplynutí** = hojně těci, přetékatli. Bůh dal tu svým daróm oplynúti, kdež je byl dřeve hřiech oplýval 37, 1.
- Oplzati se** = plzkost činitli. Ktož by se spolu oplzali, nebylo by hodné 37, 17.
- Opočívati** = odpočívati. Opočívati od světské neprázdnosti 34, 1.
- Oprnúti se** = oprítli se. Neoprneš-li se tomu, i víceť (nelibosti) učiní, 234, 11.
- Oputaný** = zpitomělý. Nemiením, byť to netbáníe sbožie chválu mělo, ješto jde z lenosti a z kakés mysli oputané 222, 28.
- Oputavětli** = opitomětli. Nestydaté smilstvo oslepí člověka, že ohľpie a oputavie 137, 6.
- Osáhnúti** = obsáhnoutli. (Múdrost) všeecko osáhla silně 255, 10.
- Osdoba, y, f.** = ozdoba, okrasa. Netbali zde osdob tělóm svým, a osdob duš svých pilni byli. 119, 8. V pilnosti osdob těla, své duše obmeškávaji v jich osdobě. 119, 17. V lehkosti myslce světské, svěľičejíc se v svých pripravách svú osdobú 119, 24.
- Osdobitli** = ozdobiti. Máme srdce svá rozličnými ctnostmi osdobiti 260, 29.
- Osidlatli** = osidlem chytiti. Jestli že by srdce zľý duch osidlal, pros božie pomoci 267, 4.
- Ostrovec, vce, m.** = malý ostrov. Na malém ostrovcí, kdež okolo ustaivně se tlukú mořské vlny, 152, 6.

- Ostrý** = příkrý. Ostrá slova 263, 20.
- Ostuditi** = zoškliviti, nechuť k někomu zbuditi. (Nemůdra žena), chtíec kúzly ostuditi muži jinú (ženu), sama bohu ostydne 41, 15.
- Ostyděti se** = stud přemoci. Ostyděv se, ukázal sem, jakž moha mluvě o tom, že skutek tělesný v manželství . . byl by beze všeho hříechu. 51, 22.
- Ostydnutí** = zoškliviti se.
- Osutý** = osypaný. Mieru střesenu, natlačenu, vrchovatu, osutu 208, 15.
- Osvětiti se** = posvětiti se; svatým se státi. Otče nebeský, osvět se jméno tvé 159, 13. Cierkev slaví dny mnohých svatých, ješto se osvětili, nejsúc v manželství. 10, 36.
- Oškřeknutí se** = okřiknouti, osopiti, s skřekem obořiti se. Děvka, oškřeknúc se na ni, obnoví jie žalost jejie 41, 38.
- Otaviti se** = okřátí, zmoci se, sebrati se, nově zrůst vzíti. Množí, v dluhy zašedše, vdov hledají, aby jich statkem se otavili 29, 17. Věziž to, žeť se i obřezané otavuje (o vinici) 126, 35.
- Otjetí se**, otejmu, otjmu, **otmu**, eš, e. = odtrhnouti se. Sbožnýť otme se za síly lakomstvu a nepoddá 132, 31. Smilstvo zatrpocí člověka v túhu a v hoře, kterýž se neotme jemu, a nekryje se jeho. 136, 11. Pýcha, smilstvo pomine někdy starého, ale lakomstvo i starým mladne, ktož konečně neotme se jemu 132, 27. Otmém se lenosti a budne kypři v službě boží! 131, 5.
- Ottucha**, y, f. = odlehčení, úleva, oddech. Bolest ottuchy nedá 334, 15.
- Otvřený** = ot-vržený = otevřený. Hrdlo jich jest hrob otvržený 154, 22.
- Ovšem** = docela. Aníť velím bezpřemným postem neb utrpením ovšem tělo pohubiti 33, 8. Dobrý buoh té duši (kteráž hrdá tělesným utěšením) dáva chuti duchovnie zakusiti, aby nebyla ovšem bez utěšenie, bez niež by jako siemě zaschlé byla 279, 38.
- Ožiti**, ožiji, oživu = k životu zase přijíti. Skrúšení, jakž přijde, ihned ožive v něm hříešný 332, 35. Otec mrtev byl duchovně, a syn jeho počal ožfvati věrú 34, 30.
- Pahrobec**, -bce, m. = vrch nevysoký. Ti, ješto jsú větši z jiných a jako hory neb pahrobcí, jsú pochýleni od těch cest, kteréž vedú k věčnému blahoslavenství 269, 27.
- Pamatovati se něčím** = na mysli míti. Ti také pamatujte se túto radú, jenž mníte a t. d. 305, 22.
- Pánev**, -nvi, f. = kotel pivovarský. Pánvi v některých městech páni stavějí a plat s toho berú 88, 18.
- Pasec**, -ce m. = malý pás. Budú mieti miesto rozkošných pascóv tvrdé úvazky 120, 13.
- Pásti** = krmiti. Nesmierní fku: „Proto jsem živ, abych pil neb jedl a svú vůli pásl 203, 20.
- Páteře**, pl. = hodiny, modlení. Někaké páteře pějí 183, 18. Do kóru choditi, na páteřích, na modlitbách bývati 168, 16.
- Pateřiky**, pl. = korále. Vdova, kteréž se kochá v rozkošných klenotciech, v pateřkách, v rúškách 28, 32.
- Pítí**. (Nesmierní) tíť by nechťeli po steblici píti 208, 21. Když jím neb

- pím, chtě živ býti 49, 25. Proto piem, abych živa byla 203, 17. Vól pie, kdy je ziezniv 203, 22.
- Piestový**, od podstatného *plest*, u, m. = kyj, tlukadlo dřevené s držadlem, na jednom konci tlustší, jímž prádlo, ještě v některých krajinách, obyčejně v proudné vodě, se „pére“ t. j. tluče; na Moravě „kyjanka“ *Wasshbläuel*. Těžkéť jest trpěti piestové rány, lúh litý, var, mýdlo, aby to špinu vyleptalo 104, 35. Erben četl chybně „pěstový“, odvozuje slovece to od „pěsti“, a překládal „*Staufstühle*“.
- Pištěti** = pískati. Když nepiští, nechce se mlčec tancovati 291, 25.
- Plavý**. Viděl plavý kuoň, jenž je jako bledý, a toho, jenž na něm seděl, jméno bylo smrt 264, 11.
- Plěška**, y, f. = rostlina, smetanka, pampeliška (*Leontodon taraxacum*) *Šušblume*. Poslán do vinice, netbaje toho (což by víno potřebovalo), opravoval plěšky nepotřebné 97, 16. (Rozmařili), točiec se po světských marnostech, jako plěšky opravujíc 123, 36.
- Pleti** (pleji, plevu) = bejlí neuzitečné vytrhávati. Kak jest pilen oráč role: tu ji klidí, tu ji pleve a tratí v nie býlé škodlivé 56. 33.
- Plovmo**. Plovmo plovú v potociach 166, 29.
- Pobofovati** = bojem přemoci, dobytí, podmaniti. (Kristus) sstúpil do těch krajin pekelných, kdež byly duše otcův svatých, a tu krajinu pobojoval jest a zrušil 187, 6.
- Pobývati**. Kteríž písmo čtú, na modlitbách pobývají 33, 36.
- Počesie**, n. = počasí, čtvero čtvrtí roku. Počesie ve čas letnie, ve čas jernie, ve čas podzimnie.
- Počestné** = ješto lidé činie počest hospodě, když mezi ně přijede, aneb k některým hodóm přinesúc své dary. 89, 4.
- Pod**. Pod zpovědi nemá býti jiného rozmlúvanie 337, 25. O tom ne pod postavú zpovědi mluve 337, 26.
- Podchýlti** = skloniti. (Svaté mučedlnice), rozkošné mladé děvečky, svých hlav nestrachovaly se pod meč podchýlti 205, 2.
- Podobné** = slušné; přiměřené; ku pravdě podobné. Jestíť podobné, aby (židé) velikými šosy nebyli obtieženi 90, 33. Podobné nenie, v nemoci činiti sliby (čistoty) 18, 6. A to je podobné podlé božie spravedlnosti 103, 16.
- Podrůstí** = odrůstí, vyrůstí. Byl-li bych prvě umřel, než by (děti) podrostli 3, 4. (Maria), když podrostla, dána Jozefovi 11, 10. K (svátosti křtu) jest třeba v podrostlých, aby měli i v duchu křest 312, 37.
- Podstata**, y, f. = *substantia* = podstat = postać. Podstata prvnieho stvoru ostane, a uvede (buoh) na tu postać postavy jiné, že dřevo bude uhlem, uhel popelem, popel stklém 319, 1. Zkaženie jedněch postav na též jedné podstatě jest a bývá vzniknutie druhých, aneb jedněch vzniknutie jest druhých zkaženie 319, 6. V podstatě proměna bývá, že ne z té podstaty, (kteráž je v chlebu neb u vínu), bude tělo neb krev, ale zhyne ta podstata, a bude tu tělo a krev 319, 11. 2.) = věc smyslná. (Při svátosti těla božieho) co tu jest, tělesné oko nevidí toho, a tu toho nenie, jehož podstatu vidí oko. 317, 34. Kristus jest vešken spoluš krví, s tělem, s duší, s božstvím, veškenť jest i v chlebně

- podstatě, vešken a celý v podstatě vína, donidž ty podstaty trvají, že požitím neb někak jinak nezhnú. 318, 2. Ač uzří oko té podstaty chleba rozlomenie, ale v tělu božiem nebude rozlomenie 318, 5.
- Podstať, i. f.** = postať, podstata, *substantia*. Dřevnie postavy chleba a vína ostanú tak samy, nejsúc na ižádné podstati 319, 16. Tělo božie aneb krev nenie podstať těch postav chleba a vína 319, 17.
- Podstúpiti** = na se, na svou sílu vzíti. Nedvéda neb vepře podstúpiti 94, 4. Dábel podstupuje 108, 38. Boj proti světu vésti a podstupovati 314, 31.
- Podtlačiti** = pod se tisknouti. Nechtě býti pod ižádným, a chtě všecky pod se tlačiti 162, 17.
- Podtrhnúti, -hovati** = obelstiti, podvésti. Lakomstvo pod omluvú potreby podtrhuje lidská srdce 132, 33.
- Pohoršiti**. Ktož nemúdre kárá, často vice pohorší než polepší 305, 29.
- Pohyliti**. Žádost (libosti tělesné) pohasí a pohylí vešken rozum člověčí 239, 35. Učinil spasenie naše, dav se smrti v člověčenství svém pohyliti 180, 13.
- Pochod, u. m.** = průvod. (Duch svatý) divným pochodem od boha otce i od syna božieho pochodí.
- Pochop, u. m.** 1. Pochop míti = zahrnovati, držeti v sobě. 2. = postih schopnost, moc chápvá, chápvost. Svátost těla božieho jmá pochop všeho toho čtvera 309, 7. 316, 10. (Buoh) stvořil všecko, jen z své dobroty, aby vše bylo, a mohlo jeho účastno býti, každé podle pochopu svého 318, 35. 321, 10. I zde sahají někteří, podle svého pochopu, té milosti 276, 11.
- Po-chukati** (= po-chuchati) = pofukovati, podychovati. Repce bába, pochukujic 182, 34.
- Pochyba, y, f.** = chyba. Nejsú pilni, by znamenali své pochyby, a aby se jich vystřiehli 257, 13.
- Pojletí** = vzíti. Nahého přiodieti, v dóm pocestného pojieti 286, 16. (Buoh), pojem k sobě na horu Mojžieše, zjevil jemu to, což slušie k svrchování 302, 1. Kristus, pojem své apoštoly na horu od lidu obecného, radil jim 302, 7.
- Pojlčiti** (slc. požičiti) = půjčiti. Srdce pojičil nepřieteli 265, 14. Máme srdcí svých ostřiehati, abychom nedali jich, ani pojičili nepřieteli 265, 12. Nebudeš moci dobyti jeho zase, pakli jeho jen pojičíš jemu 265, 13.
- Pojměti** = na čas míti. Mienímť pojměti řeči 68, 24. Nechtě ještě podržím se světa, pojměji své vóle v tomto neb v tomto. 127, 32.
- Pokanný** = kající, kajicný. Opět a opět má býti pokanná zpověď, ne jakož křest neb birmování jednú běrem 338, 1.
- Poklnati**. Coť to komu činí dobrého, z svých úst břídká slova vypustiti, láti, poklnati? 65, 1.
- Pokojiti** = pokoj, mír, poklid jednati. Pán musí lidi mieti, ješto by trh zpravovali a pokojili 88, 15. Blahoslaveni, jenž pokojie 281, 3. Ktožť pokojí se s bohem neb s bližními 288, 4. Bližnie své pokojí, aby v pokoji byli mezi sebou 288, 7.

- Pokolenie, n.** = rod, *genus*. Pokolenie závisť 122, 5. (Závisť) má troje pokolenie, též jest ř o hněvu. 122, 36.
- Polský** = polní. Buoh poddal pod nohy lidem ovce i voly i zvěř polskou 319, 35.
- Polučťi se** = vrhnouti, podařiti se. Mohú-li věděti, kak se polučťi ty děti? 14, 39.
- Pomdlenie, n.** Pomdlenie a pohynutie, kteréž přicházie z rozličného rozbroje světa tohoto 325, 17.
- Pomdletí.** Milost nepohasla, ale jen pomdlela a menší byla. 115, 5.
- Pomněťi se** = pamatovati se. I tu se pomni, přepúšťil na tě (báh) co protivného 267, 8.
- Pomoc, i. f.** Pomoc, náhodně, v pilnú potřebu móż pán vzieti skrovně a s milostí, aby, chtě pomoci s obě, jiných tiem nezahuboval, jako kdyby pro obecné dobré nesl která práci . . . přiezni někaké dobýváje, jesto by se hodila lidem jeho. A tak zde v Čechách tiem obyčejem vznikla je berně. 88, 32.
- Pomsta, y. f.** = trest, pokuta. 249, 32, 33. Izádné zle nevyjde bez pomsty 161, 5. Spravedlivost nic zlého nenechá bez pomsty a nic dobrého bez odplaty 181, 19. Ktož miluje koho pro jeho zlost, takéť jeho pomsty účasten bude 192, 28. Někteříť pro bázeň pomsty držie poslušensťvie, jako vól neb kóň táhnú, bitie se bojiec. 221, 18. Darma se mní vítězem býti proti hřiechu, ktož, jen pomsty se boje, neučiní hřiechu 249, 31. Jest zřejmo, žeť sú duše živy v onom světu, aby zlé ve zlém bydle pomstu vzaly, a dobré odplatu v bydle dobrém 181, 22.
- Pomstítí** = potrestati. Pomstítí toho, ktož netbá držeti přikázánie 160, 14.
- Pomyšleníčko, a. n.** Izádnému nemine ani najmenšie pomyšleníčko dobré, by odplaty nebeské nevzalo 109, 10.
- Poně (po-ně)** = tuším, zdá mi se. Vždy o ní mluví; poněť by s ní radějie v hřobu ležal, než-li se mnú na posteli. 29, 31.
- Popadnutí** = uchvátiti. Člověk velikým skrúšením popaden bude 320, 31.
- Popokojítí se** = utišiti se. Něco se svět popokojí, když mezi zlými ne-svornost bude 288, 31. Země jedva na málo dní móż pokojiti se 147, 2.
- Popová** = zlá kůže kněžská 140, 23. A co pak je řeči hanebným popovým, přenesčastným? 140, 19.
- Poprava, y, m** = 1. právo útrpné; 2. okrslek práva utrpného; 3. vykonání trestu. Jestíť úřad svatý poprava věrná 95. 14. Popravce, pustě zlého, jesto slušie ku popravě jeho 95, 29. Ani té viny, ani nad tiem má popravce popravití, což neslušie ku popravě jeho 95, 35. Popravce a kteříž k tomu příslušejí, nehřešief, dadúce ku popravě podle práva 299, 21.
- Popravce, e, m.** = 1. komu náleží souditi podle práva útrpného; 2. kdo vinného stáhají, jímají a popravují. Máť popravce opateren býti 95, 15. Bude-li hněv na popravci panovati 95, 19. I toho se střež popravce, aby tiem nechtěl nikomému slíbiti se, by koho dal na smrt 95, 21. Když který popravce navěší plnú šibenici 95, 26. Hřešilt by

popravce, pustě zlého 95, 28. K tomu (šestému) kóru stav popravci má podobnost 94, 36. Zloděj v lese, list vzhřestí, lekne se, mnějíc, by popravce naň běželi 165, 19.

Popraviti = trest smrti vykonati. Moha sám buoh zahubiti, však lidem velel popraviti. Ony kázal zbíti, jiné zvésti, jiné kamenovati 95, 4.

Poprchnúti = poprášenu býti. Obraz poprchl prachem 104, 8. Poprchly jich duše prachem hřiechův 104, 12.

Poraziti. Zúfanie až i prieliš porazí mysl 162, 29.

Porubiti = podtíti, poraziti. Pójde sedlák do lesa, aby porubil dřevo 271, 3.

Poručenstvie, *n.* = poslednie rozkázanie 59, 20, poslední vůle.

Posednúti, *posésti* = v svou moc dostati. Svě manžely črt posedl 41, 3.

Posel, *sla*, *m.* (*srb. posao, negotium*) = práce. Má je (t. hospodář svú čeledí) i v světském běhu učiti a vésti, aby svój posel uměli 57, 58. Aby uměli svój posel, aby potom sobě i jiným mohli se hoditi (o čeledi) 61, 17. Což zvláště přislúšie ku poslu jeho a k jeho práci, ve všem takovém hospodáře poslúchaje (o lidu čeledním) 62, 39.

Poskytnúti, *poskyti*, (*poskytnu, poskytu*) = podati, nastaviti. Uderí-liť té kto v líce, poskyť jemu i druhého 303, 38.

Poslednie, = největší, nejvyšší, nejkrajnější. Hřiech, ukrádnúc sniesti, leč by poslednie núze k tomu přitiskla. 67, 9.

Posléze = potom. V té trojici nic není prvé ani posléze 185, 15.

Posošný = náchylný. Takét nás ta sedmera svatost posošny činí 309, 37.

Postatný = zámožný, mocný. Bohatější jsi, jmáš přátel více, postatnějších 229, 10.

Postaf, *i, f.* 319, 2 viz Podstata, podstat.

Postava, *y, f.* 319, 2, 6, 15, 17 = podoba, forma, souhrn případků naproti podstatě. Viz: „Podstata.“

Potkati = splatiti, erwtederu. Milost milostí má potkána býti 318, 15.

Potrústí = posypati. Dóm hosti milému pripravují, ozdobie jej opo-nami, koberci, kvietím potrúsie 295, 27.

Potruskati = ponukati. Dcery sionské chodily, zdvihše hrdla, potruskujíc očima, a jako plešíc nohami, v mieru určenú ukračujíc 120, 4.

Potvořený = potvorný. Děti zrodily ne celých údův, ale potvořené 258, 3. Děti potvořené s hlavú člověčí a pak ocas bude sviní neb jiného zvířete, že bude jako ochechule potvořená 258, 39.

Potvořiti = potvorou učiniti. (Andělé) v ďably potvořeni 69, 2.

Potknúti, *potykati*; *potknu, potykují* = *potkati, potkávati*. Mnoho mají páni činiti a tak je potykují mnohé nechuti 66, 15.

Po-ušek, *šku, m.* = udeření po uchu, zášijek. (Kristus) trpěl po-ušky, plvání, bičování 234, 22.

Pověst, *i, f.* = povídka. Ktož čte v písmě, někdy tak holú pověstí utěší se 254, 14.

Pracný = těžký. Ačť jest co těžko, ač pracno v manželstvu, máš vše strpěti 48, 8. Tam izádnému dobrému věč zle nebude, ani co pracno aneb těžko 68, 16.

- Prašný** = prachu plný. Celovala prašné nohy syna božieho 36, 13.
- Pravidlo, a, n.** = Zedník zkrivil by zeď, kdyby pravidla v rukú neměl 291, 24.
- Prázdniť** = nepracovati, bez práce býti, zaháletí. Ktož prázdni, nemúdry jest 126, 25. Ktož rád prázdni, postfňá jej chudoba 126, 13. Písmo ponúká lidí, aby pracovali, a kára lenie, ješto prázdnie 126, 22. Coľ je tělesných potřeb (buoh) ustavil člověku, aby neprázdnil! 127, 6. Nemúdré jest, ktož prázdniť nechtě, i činí něco prázdneho, něco nepotřebného, marného 126, 14.
- Prázdny** = 1. zahálivý, nedělný; 2. prostý, volný, zbavený; 3. nepotřebný, marný, daremný. Každý musí pracovati, prázdnen nemá izádný býti 127, 3. Neslušie člověku prázdnu býti 127, 5. Drahně je nemúdré múdrému, aby prázdnen nebyl, učiniti věc někakú prázdnu. Neb múdry, prázdnen jsa od tělesné neprázdnoti, móż svú mysl s bohem zaneprázdniť 22, 24. Jsúc všeho prázdna, jedině v hospodinu se kochala 36, 20. Svět by odplaty nebyli prázdni 37, 36.
- Prázdnot, i, f.** = zahálka; čas bez práce, kdy, pokdy. Prázdnot mátie jest hřiechóm a macecha ctnostem 127, 18. (Hrubý lid) tělesné prázdnoti neumie požívatí k duchovní neprázdnoti 127) 7. Abychom najviec v prázdnoti před smilstvem opatrní byli 127, 11.
- Prchánie** = vztěkáni. Prchánie lidská, tak ukrutná přemohli 108, 25.
- Prchati** = vztěkati se, zuřiti. Jako vzteklý bude člověk, když prchá v hněvu 122, 20. Hněv ty přemáhá, ješto pro každú věc chtie se mstíti, prchaji, laji, škřekaji 282, 38. Jde z hněvu v mysli nerádné zapálenie, že zprchá člověk, zškřeká, zekne, zžádá pomsty 122, 18.
- Prodlíťi** = prodloužiti. É, hoře mně! kak se je prodílo mé obydlé 242, 16.
- Produřiti** = drouhem prostrčiti, probodnouti. Vida dva, ana činita proti bohu, produřil je svú rukú 95, 10.
- Projieti** = projmouti, naskrz vzíti. Znamenie, kdy je dospělo maso ku pokrmu, když dá se snadně nehtu projieti neb udici 260, 34. Dá-li se maso projieti nehtu neb udici kuchařové 261, 1. Otevřieti srdce, aby dalo se projíti boží milosti 262, 27. Srdce dá se projieti slovu božiemu 261, 3.
- Prokostkovati** = hrou v kostky promrhati. Ktož své prokostkuje, budú naň lidé prstem ukazovati 100, 6.
- Pronesti** = vyžaditi, na jevo dáti, vyjeviti. Nemát, ktož se zpoviedá, pronesti jiného 337, 14. Bylo-li by, povědúc stav, pronesti koho, měl by tu zpoviedati se toho, kdež neznají onoho 337, 16.
- Pronos, u, m.** = vynešení, na jevo dáni, projevení. Někdy bude viece žel pronosu toho hřiechu, než toho hřiechu. 125, 26.
- Propýchati** = pýchou pozbýti. Nehrdaj jinými, a toho, což máš, nepropychuj!
- Prorádce, e, m.** = zrádce. Prázdnot jest prorádce čistoty k jejie nepřatelóm 22, 5.
- Prositi.** Vyznal svú vinu a prosil milosti 335, 5.

- Prospěch**, *u, m.* = zdar. *Drahá sňo! tebeť jest v prospěchu třeba, i v protivenství 252, 20.*
- Protepatí** = probiti, promrhati. V bláznové kakés purnosti těžce vydělajíc protepú (o oráčích) 96, 17.
- Províniti** = vinou ztratiti. Adam ráj provinil, shřešiv 175, 17.
- Přehlédati** = promřjeti. Učenie juristové a jich knihy také mnohé přehlédajíc pro lidskú hrubost. 83. 12.
- Překaza**, *y, f.* = převada (263, 7.) = překážka, závada, přítrž. Aby řádně smlúvali svatby, vystřiehajíc se překaz k manželstvu s obú stranú 46, 16. Rod nebo příbuzenství překaza jest manželstvu 48, 17. Jest sedm překaz, že nechtú lidé v knihách svědomie svého 263, 1. Tomu se radovati, když (zlí) překazu mají v své zlé vůli 122, 2.
- Překazný** = co na překážce, na závadě jest. *Opp.* pomocný. Opatrná rozsáfnost všeho se objíe, což by překažno bylo 201, 13.
- Přepłacha**, *y, f.* = přepłasení, polekání. (Zuzana) těžkú měla přepłachu skrze svú neopatrnost 62, 2.
- Přeslyšeti** = do konce vyslyšeti. Nebudiž vám dlúho, i to přeslyšeti. 245, 16.
- Přestupník**, *a, m.* = odstupník, odvrácenec (apostata). Navraťte se odvráceneci aneb přestupníci! 257, 32. 259, 3. 160, 4.
- Přetrpěti** = shověti, prominouti. Nechce svému málo přetrpěti, a potom musí jinému mnohem více trpěti 200, 27.
- Převada**, *y, f.* = překaza = překážka 263, 7. 263, 13. 273, 22. Odjeti převady a otevřieti 265, 7. Odjímaje převady 279, 24. Nemož-li těch převad odlúčiti 265, 4.
- Převadný** = co na závadě jest = překažný. Přátelská milost duchovní (t. milostí) není převadna 200, 35. Jmějte ku potřebě světské věci, ale v žádosti nebeské, aby nebyly převadny myslí 223, 25.
- Přezřiti** = prominouti, dovoliti. Přezřie jim freje 7, 26. Tělesná (milost) v manželství jest přezřiena 198, 22. Pán buoh přezřel jest, někdy kratochvílemi skrovně se potěšiti. 86, 37. Hřešie, kteříž dary berú, aby přezřeli masařóm takového něco, ješto by byl zádav obci 89, 8. Přezřiet ďábel, né, i ponúknet k tomu 183, 15.
- Přežesiti**, přežesiti = předěsiti, uleknouti. Přežes tě strach dne súdného! 248, 19.
- Přežívati** (přežívám, přežvu) = přežvykovati, o dobytku lojovitém, t. potravu z prvnío žaludka dobytou opět překusovati (*ruminare*). Tvá slova v svých srdcích přežívajíc 3, 30. Jako volkové, pastviec se slovem božím, písmem, přežívajíc ten svůj pokrm 329, 14. Nečistá zvířata, ješto pokrmu nepřežívají 272, 38.
- Příčinek**, *u, m.* = příspěvek, příčinění, *incrementum*. Každá šlechtnost má svú moc a svůj příčinek zvláštní k věčné radosti 166, 34.
- Příčina**, *y, f.* Čím by která vdóva byla krašie, a čím by větší příčinu k světu měla 30. 31.
- Přijieti** = přijmouti; **přijem** = přijav. Ktož chce křest přijieti 294, 1. Syn boží stúpil na zemi, člověčenství přijem 205, 21.

- Přijíeti sě, přijmouti se** = přichytiti, ohytati se. Lidé, s kakýmiž obyčeji jmievají, těch sě vášní přijímají 21, 8. Ode zlého tovařistvie zlych vášní sě přijímají 21, 10. Někteří připřiezní sě k obžerným, k frejovným, i přijmú sě téhož 44, 33. Zlého sě přijal, jda po hluku 264, 24. Šalomún múdrý, své ženy obyčeje přijem sě, ztratil boží milost. 44, 34. Když dietky uzrie bázeň božie do svých starost, téhož sě přijmú 40, 37.
- Příkrý** = ostrý; 2. krutý, tuhý. Netyje hořčící člověk nebo octem, neb takovým něčím, ješto je příkré 267, 35. Bolest někdy nebude příkrá a umoří brzo 102, 4.
- Příkrytí, n.** = záslna. Věříme, že jest tělo syna božieho v té drahe svátosti, ač v příkrytí 322, 1.
- Přimieniti** = k tomu mñiti, jmenovati. Hřiechové úst jsú: lež, z úmysla boha k marnému přimieniti 141, 23. (Závistník) i sám bude chváliti, aby mohl podobně ohyzdu přimieniti 155, 1. Těcht nepřimieňuji, kteřížt ryjí na sě, 195, 37.
- Přimlůva, y, f.** = předmlůva. Tuto sě počínají knížky o hřiešiech, a najprv přimlůva. 110, 2.
- Přimlůva, y, f.** = domlouvání, přimlouvání, rozmlůva. Dobrý hospodář osvieti svú (čeled) přimlůvami rozumnými 56, 28.
- Přípravný.** Čakajte, hotovy jsúc a přípravný k nebeské svatbě 28, 9. Ten věčný choť přijdeť v svó j čas, nalezna vás přípravný i hotový 28, 11.
- Přimlůvný** = při-větivý (větiti = mluviti). Ktož jest s ní (s múdrostí) má radost, a v jeho myšlenie přimlůvna je k němu 255, 8.
- Příprehnúti** = připadnouti. Obraz prachem připrchl 104, 5. V němž (t. dielu) otroci připrehnú prachem 72, 17.
- Připřiezniti sě.** Někteří, ješto by dobří byli, připřiezní sě k lidem nebohobojným 44, 32.
- Přirozený.** Páni, k zemi přirození, jsú pod králem 91, 28.
- Přístavný** = najatý z platu. Pravie o jednom, jenž byl děvku přístavnú zamiloval 136, 38.
- Přístroj, e, m.** = nastrojení, stroj. Ačť kdy vědma, snové vycházejí, bývát to ďáblovým přístrojem 183, 4. Již sě je svět vlúdil i v kláštery ďáblův přístrojem 77, 18. Kostkářstvie jest ďábelským přístrojem 99, 33.
- Přistuditi, přistúzeti** = zoškliviti. Zde všeliká utěcha přistuzuje sě 268, 18.
- Přívod, u, m.** = navedení 274, 2. Někteří nemají přívodu k tomu a naučenie, aby panenstvo zachovali 6, 22. Dalším přívodem lakota i na šibenici připravuje 133, 4.
- Psáti** = malovati. Ačť slove mrtvý člověk neb napsaný člověkem, však nenie člověk 208, 18. Spravedlivost, obraz její psán: panna krásná bez očí 205, 6. Obraz spravedlnosti psán jest v krásné panenské postavě; ale je psán bez očí 205, 14.
- Pustiti** = proliti. Hřiešný pustí slzy, súdci svého před sebu čije 320, 32.

- Pykati** = litovati, káti se. Budeť hriešný žalostivi a pykati 333, 38. Pyče své poškrvny a veda kající život 35, 29. Lidé své hříechy pravili apostolóm, pyčíc své viny 332, 18. Braňte se hříechu i malému, pyčíc dřevních 33, 23.
- Púra, y, f.** pourea, zpourea = hrdost, *arrogantia*. Vzbuzuje hrdost, páru, závist i mnoho zlého 113, 12.
- Purnost, i, f.** = zpornost, vzdorovitost, tvrdošijnost, svéhlavost, neustupnost, nepovolnost, *pych*. I oráčel táhne zlý duch v neřád, v nemudrú purnost 96, 13. Budú na to těžce robotovati, aby svú nemudrú vedli purnost 96, 15. V krčmách, na posvieceniech, v kabátiech s meči, s rukavicemi železnými v bláznové kakés purnosti a těžce vydělajíc protěpú. 96, 17.
- Purný.** Bude puren, mně se velikým 160, 1.
- Radše, e, m.** = raději. Neděli radše světíme než sobotu 296, 18. 296, 26.
- Rataj e, m.** = šafár. Rataj jest v poslušenství pána svého, avšak často pán užitečně poslouchá rataje svého 220, 30.
- Razi** = radím. Raziť vám opatrnú býti 98, 33.
- Robiti** = dělati, pracovati. Je spravedlivé samo v sobě, ne vždy robiti v tělesné práci, ale někdy odpočinúti 296, 8. Kto nepodrobí svého srdce sbožní tohoto světa, by jen jemu robil 222, 31.
- Rohato.** Zhyne-liť milost, všel jim (manželóm) bude rohato, vše nesnadno. 47, 23.
- Roponiti.** Tři sú řadové zubův v ústech té propastné zvěři, jedním maso lepce, druhým chrstalky hryze, a třetí roponí i kosti 154, 36.
- Rospa** = rozsype; rozsypati, rozsypám, rozsypu, rozspu, rospu, eš, e. Padne i rospa ty (jahody), kteréž již jměl v úborce 20, 29. Některá pójde tůlat se po odpustciech, i rospa snad hotovú svátost 20, 31.
- Roveň** = jinému rovný. Kto je pyšného srdce, ani by chtěl rovně mieti 120, 34. Této zvěři zlosti nenie rovně 158, 14. (Závistivý) by i sám nechtěl ničemuž dobrému radějše, než by v tom měl rovni sobě 121, 12. Bude to mieti za nepodobné, by měl nad ním býti, neb rovni s ním mieti 161, 33. Každý hledaj, aby pojal rovni svú (k manželstvu) 45, 11. Panny, bohobojně čekajíc, až by buoh i nahodil rovni k manželstvu 7, 5. Rovniem svým protiví se, i vyším sebe 159, 7.
- Rozčichati** = čichy rozeznati. É, by rozčichali a urozuměli, a k tomu, ješto má najposlěze býti, prohlédali! 253, 34.
- Rozhnieti** = hnitím se rozděliti; rozhniem, -hnieš, -hnie. Srovn. pieti, piem, pieš, pie, místo: piji, piješ, pije. Šrám té rány, kteréž je byla zacelela, opět se obnoví a rozhnie 333, 11.
- Rozmoci.** Věda, že je zlé, dal se rozmoci tomu 88, 23.
- Rozmohlý.** Nenávist jest již veliký a rozmohlý hněv 123, 3.
- Rózno** = různó = od sebe. Jsú-li rózno (t. j. když spolu nejsú) 24, 7. Když muž ženy cizoložné odbude súdem: protoť manželský svazek nebude rózno 48, 21. Celý den kvasivše, pojedú rózno 59, 15.
- Roz-ochviti se, roz-ochviem, roz-ochviji se** = roznititi, rozpáliti se. Čtúc sobě v těch knihách a spolu se rozochvujíc k božie milosti

- 3, 12. Až k naději do božie milosti rozochvujíc se 42, 5. Duše, rozochviec se písmem a slovom božím, jakož zpleše 291, 26. Čti v knihách, ještoť jsú užitečny k rozochvení v dobrém 22, 21. A k tomu srovnej: Čtúc knihy, ješto sú způsobeny k *rozpálení* v dobrém. 33, 7. (Čelakovský i Erben byli o význam slova toho na bezcestí.)
- Rozpač**, i, f. = 1. zoufalství; 2. neodhodlanost. *oppos.* naděje. Rozpač není hrdost, ale hubenstvo 162, 23. Rozpač také pochodí z lenosti, že zúfá lení, by zlého mohl ostati neb dobrého dojiti 236, 26. Naděje proti rozpači velí utéci se k božiemu milosrdenství 236, 31. Kdyby rozpač přemohla naději 190, 16. Máť vždy naděje naše s strachem býti smiešena, ale tak, aby ani strach rozpači neb zúfalství uvedl, ani nemúdra naděje byla 191, 35. Síla lenost a rozpač vypudí, a snažnost, udatnost a stálost uvede 242, 36.
- Rozprostřítí**. V poklínání a ve zlú řeč rozprostrú jazyk 234, 30.
- Rozumný**. Každému, jenž je rozumný v svém řemesle, slušie věřiti 220, 33. Lid učený a v praviech súdových rozumný 87, 5. Ktož by v lékařství rozumen nebyl 306, 2. Jest hodné, v čemž kto není tak rozumen, aby poslúchal v tom rozumějšího 220, 27. Ne všem je dáno ve všem býti rozumnu 220, 26.
- Rubati** = sekati. Obraz rubati jako dřevo, a oheň z něho udělati 294, 25.
- Rúcha**, y, f. = roucha, y. = zde roucho těla nejbližší. Tak mi jest to ohavno, jako rúcha od nemocné ženy 231, 12.
- Rukotržnost**, i. = plýtvavost, marnotratnost. Nemúdrú rukotržnost (nazývají) štědrotú 228, 11.
- Rúšce**, ce, n. = tenké roucho, závoj. Aj, kakť je hrda! majíc rúšce, nevie co jest. 14, 27.
- Rýti** = tajné příčiny k nevoli podávati, ryjl. Nerýte na se 68, 5. Těchť nepřimienují, kteřížt ryjí na se, zlobie se, hněvají se, utrhají ve zlosti sobě 195, 37.
- Řeč**. O tét (o lásce) chci najprvé řeč podjeti 208, 16. O tomť šře promluví, když řeč zdvihnu o almuzně 304, 14. O tom řeči podrževši, znamenajtež také i to 181, 36. Nechám té řeči 275, 14.
- S**. Lež vždy jest s hřiechem 300, 27. Chtě slyšeti, kak krásně mluví, i slyšal s tím, kak pravdu mluví 291, 15. Ktožl urazí koho neb ochromí, s tolik jej zabil, jelikož umrtvil v něm života jeho 299, 18. S tolik jest cos buď šlechetné, jelikož jest spravedlivé 170, 26. Jelikož kto má kterou věc milovati, s tolik má tomu protivného nenáviděti 160, 35. Radost všecka i v žádného nevejde srdce, než s tolik, což které bude jie moci pochopiti 109, 34.
- Sahati** = ruku vtáhnouti, aby dostal, neb dostihnul; s bezpravím dotýkati se. Viz, by, sahaje vína, nerozilil piva 73, 12. Odřekše se mieti, sahají aby měli, proti úlohu zákonov svých (o klášterních) 224, 20. Jest jich úmysl, když cti sahají, aby moci mohli dotisknutí toho, což zamysle (o licoměrných pokrytcích) 156, 33.
- Samotiežný** (sám-tiehu t. táhnu, slc. samotažný) = co se rukama táhne t. bez koní a jiných tažných sil. (Samson) táhl ve mlýně samotiežném 226, 23.

- Sbíratí, sebratí** = shromáždití, do hromady vzítí. Písmo (svaté) těší v truchlosti a sbírá mysl z rozbrojného roztrhání 262, 8. Bude-liť mysl od světských rozbrojův odtažena, a sběře se všecka v sobě: vezmeť sľu 279, 30. Kdež se to obě spolu sběře, ó kak jest to smiešenie krásné! 26, 29.
- Sbožice, e, n.** (*dem. nom.* sboží) = zboží, statek, jmění. Neřádt jest, zmrhati dětem svým netbáním jich sbožice 34, 10.
- Sbýti** = setrvati. Múdrost, ktožl s ní sbude, v čest pozdvihne 256, 5.
- Sjednati** = v jednotu uvesti, sjednotiti. V člověku sjednav čtyři živly protivné sobě 179, 38.
- Sdíelný** = kdo ochotně o své s druhým se dělí. Tím, což dobrého má do sebe, sdíelna je s jinými 212, 37.
- Sebe, sám sebe** = *sui ipsius*. Lení a prázdny člověk sám sebe má tesknost 123, 15. Člověk, obleně se, počátek své pomsty má: túžebnost a smutek a tesknost sebe 123, 25.
- Seděti** = v držení býti. Desátky, v nichž kto sedí, dávati 223, 34.
- Sedliště, ě, n.** = místo, na němž robotný člověk osazen. Když kto chce sedliště vzdáti a opustiti 89, 33. Dávají páni lhótu, aby opravil sedliště a osadil 89, 34.
- Sen.** Viděti ve sně 135, 25. Ve sně viděnie mieti 137, 19. Komuž by, ač i ve sně, tělesná poskvrna přišla. 323, 22.
- Sešplienie** = zažertování. Móžť někdy náhodně kratochvilné sešplienie neškodné býti 142, 15.
- Sic** = tak. *Disputare*, totiž mnieti sic i onak 173, 22. Buoh rozličně se ukazuje, abychom byli sic i onak účastni jeho 321, 31.
- Sie** = to. Myslí sie i ono 282, 10. Majíc posobenie sie i ono 307, 2.
- Sich** = těch. Mnohoť jest věr sich i oněch 175, 2. Tak se cierkev drží jednotů věřících, sich i oněch 273, 29.
- Silníti** = siliti. Duše jiných ta chvála silní 75, 8.
- Silnější** = silnější. Neměl by v tom jinoch silnější býti (než panna), chtě mužem slúti? Silnější jsa, nechce břemene odnesti, čakaje až mdejí bude 129, 23.
- Sjítí se** = setkati se. V komž by tato znamenie sešla se 327, 23.
- Skázati** = oznámiti 33, 38, líčiti, na jevo dáti. Buoh prikázal otcóm, aby svým dětem skázali jej 3, 2. Vjidešta do města (anděl a mladý Dobeš), anděl skáza Dobeše 42, 39. Znamenajte, kak skazuje ve čtení pravů vđovu svatý Lukáš 32, 17. V tomť buoh skazuje svú dobrotu, že tak rozličně se ukazuje 321, 30.
- Sklad, u, m.** Ne po knihách (státi), kteréž jen krásné řeči skladem neb básní kratochvilných bez užitka těšie srdce marná 291, 18.
- Skoro** = brzy. (Svět), ač co dá libého, skoro odejme; ač utěší, tudiežť zamúti; ač povýší, jednožť svrže, a dá v posměch nepřátelóm 114, 10. Skoroť jim (světa milovníkům) mine ta utěcha, kteréž mají 119, 22.
- Skrovniti se** = straniti se. Ktož se skrovní od tohoto světa 279, 28.
- Skytati, (skytám, skytu)** = podávati. Svět skyte někaká ochotenstvie 11, 18.

Sladokusný = sladké chuti. Marně okrášlení listové s řečí přieliš pochlebná a sladokusná 24, 22.

Slepšiti = napravití. Tomu, s kýmž válé, škody slepšiti 94, 30.

Sličnosť, i, f. = slušnosť. Máme s křesťany i s nekřesťany v sličnosti se obierati 90, 22.

Slitovanie, n. = souterpnost, milosrdenství. Šlechetnost srdce, milostiplného k božie službě a **slitovanie** nůžě, ta je ke všemu užitečna 33, 12.

Slovo, a, n. = pověst, jméno. Jest múdrosť každé ženy, ve všem se vystriehati zlého slova 60, 31. Aby ve všem strěhla se slova zlého 61, 28. Tat se nevystřeže slova zlého, kteráž, ač i jedinú, dopustí se čeho šeredného, když se v tom pronese 61, 29. Snažně se strieci i přičin ke zlému od lidí slovu 28, 38. (Šlechetná Zuzana) pro svú neopatrnost došla byla zlého slova 61, 33 a nejsúc jinak vinna 61, 37.

Slovce, e, n. (dem. nom. slovo) = slůvko, slovíčko, slovo. A nás pak zbúří k hněvu jedině slovce protivné? 234, 24. Až někdy i slovce oplzlá budú vycházeti někak z daleka 23, 37. Mezi takými, (ješto, mrziec se, spolu přebývaji), nikdiež slovce pořádného 40, 12. Ať řku krátké slovce 97, 12.

Slušetí = náležeti, poddánu býti. Pod prikázánief slušejí všichni 292, 19. **Smaha, y, f.** = štáva. (Pokrmem) toho nabýváme, což v nás prací pohyne živitedlné smahy, tělu přirozené 325, 16.

Smierný = tichý, pokorný. Která jest tak smierná panna? 27, 21.

Smiernost, i, f. = skrovnost, odměřenost. Smiernost nebo skrovnost 201, 6. Smiernost v řeči (na proti mnoho mluvenie) 239, 22. Má smiernost býti ve všech věcech až také i v smiernosti 204, 9.

Smietí se = smáti se. Volal sem a pohrdali ste, a já u vašem zahynutie smietí se budu. 130, 20.

Smrduť. Moře se zbúří a smrduté vypustí pěny 197, 19.

Smutek, a, m. Nebude-li v řeči neb v smiechu rozpuštěn, nazovú jej smutkem 227, 35.

Snabděti = bedlivě šetřiti, pozorovati, hleděti, starati se. Závist snabdí, aby poskvrnu nalezla i u výborných 153, 22.

Snad, u, m. Aby izádný „snad“, izádné mněnie mdly v něm (t. v křesťanu) viery neučinilo 172, 29.

Spáchati, (spáchám, spáši) = učiniti. Budú ufati své chytrosti, by se šeredstvo jich neproneslo, až i spáši boží nevoli 248, 35.

Spáti, spím; transgr. spěje a spě = ve spaní. Že by s tiem neměl izádného viděnie, spě, takového 227, 16. Nemním, byť kto snem mohl shřešiti, poněvadž spě nemá vôle svobodné 137, 13.

Spatrný = spatřováním se zabývající (*contemplativus*) Takový člověk myslí hrdě chce vysoko létati jako orel v spatrném životu nade všecky 150, 36.

Spěti = vzpěti (vzpěji) = odzpívati. A tu vieru každý, vstávaje, měl by spěti, i také lehaje 184, 25.

- Spíletí** = žertovati; ústy jiné říci, než v skutku neb na mysli jest; posmívati se; klamati. Nevelik spíletí, aby řekl ústy jiné než jest, aneb jiné než by měl v srdci 71, 25. Svět všemi lidí a spíle 213, 7.
- Spolkem** = pospolu. pohromadě 153, 24. Pod jmenem spravedlnosti mají spolkem všechny býti šlechetnosti 206, 6.
- Spolubytednost** = *coexistentia*. Spravedlivost lidské spolubytednosti chce tomu, aby každý své mohl míti k své potřebě 300, 12.
- Spravedlivější** = spravedlivější. Onen hříšný, v pokore prose boha, byl spravedlivější 71, 21.
- Sprva**. Nebylo je sprva potřebie zákona přirozeného 290, 35.
- Spúra, y, f.** Bude protiviti se vůli božie, ukáže do sebe bláznovú spúru 92, 14.
- Spustiti** 1. s mysli = zapomenouti. 2. Prominouti, sleviti, odpustiti. Když již kto ohýrá, bázeň boží spusti z své mysli a stud ztratí 158, 14. Pakli někdy unáhlí se pán proti komu, nevaž sobě těžko, spust to s mysli 66, 13. Uškodí-li bližní náhodně. skoro to spusti s mysli! 214, 18. Papež nemá toho obyčeje, byť (slib čistoty) spustil neb v jiné proměnil 16, 25. Pak milost činil papež s kajícím, spustil toho pokání tolik neb tolik 339, 20. Ktož učiní toto neb toto, spustieme jemu s kázaného pokání tolikto 339, 22.
- Srdce, e, n.** Máme srdcí svých ostříhati, nebť ďábel rozličně hledá lidských srdce 265, 26.
- Sřeknutí se** = smluviti se. Sřekli se, chtiec vzdělati věži až do nebe 255, 35.
- Ssaditi** = sesaditi, dolů saditi; ssazen = sesazen. Modlitvy i zlého kněze jsú užitečny, donidž s úřadu není ssazen 331, 5.
- Ssáti.** (ssaji, ssám, ssu) = sesati, tekutost do sebe táhnouti. Tent mořské vody jako mléko sse, ktož utěšení má hořkým a trpkým protivěnstvím 219, 16. Budú obětovati obět spravedlivosti, ješto ssú jako mléko vodu mořskou (o těch, kto trpí pro jméno boží) 219, 14.
- Sstáti** = sestáti, do konce státi, setrvati 266, 6. Ktož nedá se zavesti a sstojí v hodují upříemosti svým učením 109, 5. Ktož i v práci sstojí a v pravdě s bohem 93, 5.
- Sstihnouti** = sestihnouti. Co je na zemi, nesnadně sstihnem, to pak co je v nebi, kto sstihne? 255, 26.
- Sstrčiti** = sestřčiti, dolů strčiti. Anjel sstrčen s nebe v pyšné mysli 229, 36.
- Ssu** = sesu, ssám, ssaji. Viz Ssáti.
- Stanúti** (stanu) = přestati jíti, zastaviti se. Mysl lakomá, jakož móż více dosáhnúti, tak ne po dřevnie potřebě stane, ale vymyslí opět nové potřeby 224, 12.
- Starší** = (*parentes*) Kelter 335, 11.
- Statečný**, = trvalý, platný *opp.* marné. Které je múdrosť mužmi učinila, ti nedbají světských marností, toho hledají, což je statečné 243, 22.
- Statek, ka, m.** = síla. Když hlava neduží, ve všechť údech nebývá statka 52, 32.

- Stláti se, stele se** = strojí se, chystá se, chylí se, cesta se připravuje.
Po hříechu stelet se tomu! (že padají v zemské žádosti od nebeských), ale sbožný nepójde po obecném hluku ve zlé 264, 31.
- Stežeje, e, f.** (*slc.* stažeja) = hák veřejný, *cardo*, *Thürangel*. Obracejí se dveře neb vrata na stežeji 171, 10, 201, 4.
- Stežejný,** = na stežeje se vztahující, 2. základní. Šlechetonosti stežejně (*cardinales*) 171, 8. Čtyři stežejně ctnosti 201, 3.
- Stklenička, y, f.** Jeden dal některé stkleničku, aby jemu pot svůj v ni dala 248, 39.
- Stklo, a, n.** Dřevo bude uhlem, uhel popelem, popel stklem 319, 3.
- Stonati, (stonám, stoni)** = vzdychati. Plačíc a stonic 102, 22.
- Straslivý** = bázlivý, bojácny. Když přide zúfanie, nebude hrdo proti bohu človečie srdce, ale strašivo 162, 25. Ktož po tmě jde, nevie kam jde, tesklivě jde, strašivě kráčie 254, 2.
- Stroj, e, m. pl. stroje** = nároky, *testiculi*. Pod šibenici kakés koření ryjící, viselcóm stroj uřezujíc, na rozhranie chodiec 187, 2.
- Středuje** = co mezi krajnostmi je uprostřed. (Buoh), což v sobě zlé jest, zapoviedá; a to dobré, bez něhož by nemohl člověk spravdivliv býti, prikazuje; středuje přepúštie 301, 11.
- Střiezvý** = střízlivý. Skrovnost odhoní hříech lakoty, střiezvu mysl učini 224, 28.
- Stulliti se** = svinouti se. Ruka, někdy se v dlaň rozprostře a někdy v pěst stulí 203, 13.
- Stvor, 319, 2.** Viz Podstata.
- Stydký** = zač se stydėti jest, mrzký. Kak bude kto těmi ústy chvaliti boha, jesto jsú zprzněna zlú, stydkú řečí? 64, 29. Z úst šeredných, z nichž jde řeč stydká, není vzácna i chvála božie 64, 32.
- Súdice, ce, m.** Křiví svědkové zklamají súdci, že mnohokrát vydá súd proti pravému 300, 24.
- Súdivý.** Súdice, ač by věděl jinú stranú než súdivým dôvodem něco 81, 24. Jinak než súdivým dôvodem 81, 29. Jakož je právem súdivým dovedeno 81, 25. Práva súdivá 82, 34. 82, 38. v nichž juristi učie se 83, 7.
- Sunečný** = slunečný. Kterak je krásné sunečné světlo! 240, 35.
- Svadčivý** = kdo snadno svadí se s druhým. Čeledin svadčivý 13, 3.
- Svak, a, m.** Zeťové, širé, svaci, nevěsty 38, 19.
- Svá** = sú = tú. Což kto najviec miluje, to má jako buoh, neb to ctí svú milostí, již by měl ctíti samého boha 294, 9.
- Svúj, svá, své.** Každá mysl neřádná jest svá muka 111, 2. Závistivý v svém srdci vždy má svú muku 121, 6. Mnozí bývají svých hlav divokých 303, 14.
- Svatokrádež, e, m.** (Hanebná popová) vinna bude svatokrádežem, neb svěcen jest kněz a jest kněz věc posvátná 140, 22.
- Svekr, kra, m.** = otec mužův, vzhledem k jeho ženě. Ostala u svekra svého 37, 31.
- Svekra, kry, f.** = matka mužova, vzhledem k jeho ženě. Aby ctíla svekru a svekra 61, 8.

Svatý, in Nom. pl. pracovať: svätí. Každý svatý svät jest šlechťnosťmi 164, 18. A netolik svätí lidé jsú svatí šlechťnosťmi, ale i anjelé 164, 23. Bóht zlého neveli, ani jeho anjelé svätí 154, 13. Komuž buoh, tomu i všichni svätí 96, 34. Zdali proroci, svätí otcové nebývali v duchu, k němuž buoh chtěl kterého, pozdvihnutí? 180, 35. Svätí otcové vídali i slýchali boha neb anjely v někaké postavě 278, 14. Svätí otcové ustavili kláštery a zákony svaté 77, 7. Mnozí bývali v zákoně starém svätí lidé, ješto mievali sbožie bez lakomstva 223, 36. Svätí apoštolé, nic nemajíc, vším vládli 237, 20. Svätí rozličně scházeli jako zlí 235, 20. Nepřemoženú milost měli k bohu svätí mučedlníci 276, 5. V boji zbýjeli svatí lidé mnoho jich 299, 25. Svätých dni svätíme 297, 1.

Sveličeti se = honositi se, velikým se činiti, vypínati se. Ty, pokory nedbajíc, sveličieš se svým panenstvím! 27, 20. Ktož se móž sveličeti, by čistě srdce měl? 287, 9. Sveličie-li se kto dary božími, v boze se sveličie 26, 22.

Světější = svatější. Když ten padne, ješto je světější postavy, jakof by zvěřina ďáblu se nahodila 249, 12. Lepším a světějším lidem máme více od boha odplaty přieti 199, 4.

Sviečky pl. = hromnice, den hromnic. Od adventu do svieček 39, 33. O sviečkách pamatujem, jako byli oni tři králové přijeli po hvězdě 188, 33.

Svietiti se = stkviti se. Máf lid čelední v domu svietiti se ctnostmi 62, 31. Svietie se svým bleskem nebeské hvězdy 62, 32.

Svrchovati = dokonati. Múdrost, ktožť jí darován bude, svrchujeť v něm všecko dobré 256, 7.

Svrchu. Ne což je na zemi, ale což je svrchu 256, 27. Ješto je v nebi svrchu, a ješto je na zemi dole 293, 24.

Šach, u, m. = figurka z těch, jimiž v šachy hrají. Když v šachy hrají, již zdvihna šach, dlúho myslí, kde by jej bezpečně posadil 266, 20.

Šalovný. Mluvíti šalovně neb kunštovně 141, 26. Nemúdrymi řečmi a kakýmís šalovnými rušie pevnost viery pravé 179, 19.

Šalovník, a, m. Kdyby kto (kratochvilné sešpílenie) vzal v obyčej, počestné by nebylo, neb by jako šalovník byl 142, 16.

Šeptati (šeptám, šepci) = utajeným hlasem mluvíti. Dva šeptati budeta, a kto je čím zlým vinen, vztýchá se, zdali snad o něm to šepcí 111, 3. Cožť kto šepcí, toť spolu mluvie kromě lidí 20, 1. Dotud šepcí, ažť se i došepcí, že bude o nich i voláno 20, 16. Aby prstem na ně ukazovali, šepcíc o nich 249, 6.

Šír, a, m. = vlastní bratr ženin. Manželstvo z nepřátel přátely činí, že budú sobě zetové, širé, svaci, nevěsty 38, 19.

Škřek, u, m. = škřek. Když jim kteří řkú, že zle činie, řkúc zlému dobré, vypustie škřek svůj 263, 16.

Štědrý. Aby v almužny byl štědr 339, 4.

Štipce, e, f. Dlúhé u třevíc štipce 97, 7.

Takoj (takoy) = taký. Trpělivost věčnú blažnost přivodí, že takoj bude mieti královstvie nebeské 239, 10.

- Tant**, u, m. *tanty pl.* = prázdna, marná vec. Zlý duch pohanstvo zavedl ve mnohé tanty 307, 6.
- Tantéř**, e, m. = kdo se s tanty obírá. Ti tantéři, praviec se umělými v nigromancii 249, 7.
- Tápati** = potápěti se, tonouti. Mnohokrát tápala jest ta lodička a bude tápati, ale nikdy je nepotonula 175, 11.
- Tatek**, tka, *pl.* tatci, taci = táta, otec. Když taci a matery budú s svými dětmi 40, 39.
- Telec**, e, n. *dem. nom.* tele, telete = zde znamená býka, ve zvěrokruhu. Vyzraie lva neb telce, neb raka neb cos buď z těch dvanácti znamení z zodiaca na zlatě neb na mosazi.
- Tetěnc**, ce, m. = tetěný bratr, *amitarius*. Svatý Jan a s. Jakub, vlastnie bratřie sobě, a tetěni bratřie byli Ježíšovi 200, 31. Tři své tetěnce, vlastnie bratry, přivinul k sobě Ježíš 200, 32.
- Těžařství**, n. = orba. Kteřž řemeslem neb těžařstvím se obierají 90, 26
- Těžký**. Kto je dobr dobrým a těžek zlým 206, 17.
- Tisknutí**. Donidž bydllo zemské duši tiskne 282, 10.
- Tksyati** = dotýkati se, lízati, lízáním okoušeti. Hřešie lakotní, když to jedie, toho tksyaji, jehož by jiesti neměli neb tksyati 135, 1. Klíčnici neb komorníci to snědie neb toho tksyie, ješto by schovati měli 135, 4. Ve sně viděnie mievá někto, jakoby nestydatě šmakal se s nimi (t. s ženou neb děvečkou), neb tksyal jich, neb potřeponal 137, 28.
- Tlačiti** = šlapati. Zvěř hrozná jeděše a vše třěše a ostatky nohami svými tlačieše 158, 6. (Propastná zvěř) menšie nohami tlačí, paznehty sápadjíc 161, 29. Nohami tlačieci na hrdla umrtviti 299, 24.
- Toji** = tojú = tou. *Instr. pronom. fem.* ta. Mezi toji = mezi tou. To zvíře (*pardus*) zřědnú krásnú srst má po všem tělu, ale mezi toji ztykáno jest miesty črnými 155, 20. Pokrytec, postavu maje svatosti, mezi toji činy má nepodobné některé k té svatosti 155, 28.
- Tratiti** = hubiti. *Tratít* lež velmi milost mezi lidmi 141, 38. Manželé (črtu poddáni): ješto plod tratie čímžkolivěk, nechtiec, by děti byly, 40, 26.
- Trhový** = co k trhu náleží. Obecní trhoví lidé, ješto doma což buď prodávají, jakož jsú: kramáři, krčmáři, fraknáři 97, 23. Množstvie džablóv lidí trhově zavodí od pravdy 97, 37. Nebezpečenstvie trhová 98, 2.
- Trk**, u, m. (Synové tohoto světa) sú v ustavném světském trku.
- Trojiti** = na tré děliti. Kakt se pak těch (stavů) každý opět troji uslyšite 69, 7.
- Trpěti** = snášeti. Bez smysla člověk, aby jiným práci činil, rád sám trpí práci, nechťe, by v pokoji jiní byli 158, 21. Rád by byl již s Kristem, avšak trpí to, donidž buoh chce, aby byl v životu tomto 212.
- Trpědlivý** = trpělivý, snášelivý. Láska trpědliva jest 208, 25.
- Třítí** = utíratí. Čisťme to zrcadlo, prach trúce s něho 254, 29.

- Trvavý** = trvalý, trvající, stálý. Čest tohoto světa nenie trvavá 92, 12.
- Tržeti** = táhnouti, puditi. Bázeň neb stud bude tržeti člověka v mysl 169, 36. Bude tržeti mysl hněv nedobry 146, 31. Móz nás k svým více tržeti milost v mysl 199, 10. Když tržeti bude a jako svěditi v srdci ta milost 276, 14. Toho trží v mysl veliká žádost 212, 17. Rozličné rozličné trží žádost 277, 1. Žádost tělesná trží v srdci a ďábel k tomu podněcuje 11, 19. V přirození již porušeném i tak trží člověka tělesná žádost 21, 11. Žádost, ješto mysl trží proti božiemu ustavení 111, 19. Což mysl v žádosti velmi trží, nenie snadné, by se i v skutku někdy neukázalo 155, 22. Nepřítelé nemají býti z obecné milosti vyvrzeni, ač nás i netrží k nim milování 200, 1. Žádosti ješto tržé mysl, v něčem se světa dotýkajíc 70, 26. Pokušení v rozličných žádostech, ješto tržie mysl člověčí sic i onak 146, 9. *Majori affectu*, totiž že by ta milost silnějie tržala v mysl 199, 8. Nemóz tak nasycen býti milé věci, až by vždy k ní žádost netržala 276, 9.
- Tržné, n.** = užitek, jehož pán požívá, že má pro trh nepokoj v svém městě, a musí lidi mieti, ješto by trh zpravovali a pokojili 88, 13.
- Třítí se** = drátí, tisknouti se. Láska nenadýmá se, netře se v povýšení 208, 26.
- Třiedník, a, m.** Biskupi faráže osadám, faráři své třiedníky ustavuj 335, 26. Faráři neb jich třiedníci 335, 33.
- Turnej, e, m.** = turnaj, hra rytířská, klání 93, 29. Ktož v turneji sejde, nemá u svatých pochován býti 93, 33.
- Túžebnost, i, f.** = smutek, tesknost, hoře. Někdy kratochvílemi se potěšiti a túžebnost zahnati 86, 38. Jde také z lenosti túžebnost, a z túžebnosti ta neustavičnost, že se chce túlati 236, 7. Lenie prokysalá túžebnost 287, 1.
- Tvrzší** = tvrdší. Jedni zákoni jsu tvrzší v svých ustaveních, druzi lehčejší 211, 30. Ti, tvrzsé jsúc než železa, jimíž je mučili 108, 25.
- U.** Počestně se jmiati u ztravy, u rúcha, u čeledi 56, 18. Obrátil vodu u víno 37, 27.
- Ubezumiti se** = dopustiti se. Lot v zapití ubezumil se se dcerama 236, 22.
- Učistilý.** (Ctnosti) někdy jsú tak, aby mysl učistily, a někdy již učistilé mysl 206, 37.
- Učiti, druhdy s accus.** Když spasitel učil, na světě chodě, cestu života, jeden otáza jeho 290, 17. Ktož to sám činí, což učí, spieše bude přijato učenie jeho 305, 14.
- Udíce, e, f.** = vidlice, jíž se maso z hrnce běře (*κρεάγρον*). Dá-li se maso projieti nehtu neb udici kuchařové, znamenie jest, že je dospělo ku pokrmu 261, 2. Srovn. 260, 34.
- Udieleti** = částku dávatí. Budeš-li mieti málo, i z toho rád udielej! 238, 15. Bohatec, vida chudého, svého jemu neudielel 238, 18.
- Udliti** = přes míru prodloužiti, unaviti. Abych neudlil 148, 12.
- Udmouti** = dutím pohasťti. Vzhorí jako sviečka, donidž jie viet neudme 71, 1.

Uházeti (*iter. verbí* uhoditi) = trefovati, udeřiti. Aniž jen to jsou střelci, ještě vždy v cíl uházejí, ale i tiť také jsou, kteříž bliž cíle střílejí 219, 38.

Úhlavný. Jest sedm úhlavných hřiechův 114, 37. A tyť hřiechy někteří jmenují smrtedlnými, ale já jmenují je úhlavnými 115, 2.

Uhryzati = jízlivě dotýkati, (pokoutným zpravováním). Když sebe spolu uhryzáte, vizte, abyste spolu nezahynuli 154, 20.

Uhrívý = uhrovatý, plný uhrů, trudovatiny. Je znáti po jazyku, v kterém vepřu jest nečisté maso a uhrívě 65, 8.

Ujčeny, *adj.* od ujce. Vlastnie bratřie a sestry jsou koleno prvé po otci neb po mateři. Druhé koleno jest těch dětí vlastních, ještě sobě budú ujčeni neb strýčeni, neb tetěni bratřie a sestry.

Ukárání = posměvání, pohanění. Ktož hledá chvály v nebesiech, těchto světských lživých ukárání nebojí se na zemi 289, 28.

Ukárati = posmívati se. I kéž vás nyní posměvači ukárají! ké vás nuzie nebohobojní protivníci 109, 13.

Úklid, *u, m.* = odpočinutí, pokoj. Jestíť neděle příčina, aby mysl člověče v úklidu a v útěše oddechla v hospodinu 297, 9. Bývať to, že, nechtě něko mála v úklidu přetrpěti, zajda v súdy neb u války, musí více přetrpěti 304, 9.

Úkol. (Páni neb vladyky) nepovolují berně jinak než podle úkolův starých 89, 1.

Úkora, *y, f.* = posměch. Muž bude dávatí úkory ženě, by nelepa byla 41, 10. Starý Dobeš ochudl bieše a úkor od ženy dosti jmíeval, že byl štědr v almužny 42, 14.

Ulehnouti = spočinouti, spolehnouti; bezpečiti se. Mózť člověk bezpečně nadějí v boze ulehnúti 267, 37. V něm (hospodinu) ulehna svú nadějí 151, 39. Tři jsou věci klášterské, na nichž sú zákoni ulehli: (čistota, poslušestvie, chudoba) 77, 22. (Lakomý), když ulehne na lakomstvo 131, 14. (Lakomci) sú vši svú myslí na tom ulehli, jemuž je nelze trvati, 132, 1. Jakožby v té libosti kocháním ulehl 49, 28.

Uličiti se = líčidlem líce namalovati. Uličila se, nenief tak jindy 14, 27.

Ulití, (uleji) = políti se. Svatý Pavel, hubce cierkve svaté, ulev se krví mnohých svatých 236, 39.

Ulnúti = utkvěti, uváznouti; přichytiti se. Ne tak ulnúti k libým věcem světským 53, 18. Milovníci světa, ulnuvše k světu 113, 23. Čímž silnější milování, tím silnější v to zlé ulne 76, 8.

Úloh, *u, m.* = základ, ustanovení, zřízení, řád. Bázeň božie jest základ a úloh všech jiných darův 248, 13. (Viera) jest kořen a základ neb úloh všech šlechtností 171, 12. Zhola zbořen jest klášterský úloh 77, 21. Věděti má v té věci, co k nie slušie, který-li jest té věci úloh? 48, 31. Nevěda úlohu manželského 48, 32. Aby dobrě nevyšlo nesměrností z úlohu svého 52, 37.

Ulízati se = usmívati se. Ulízajíc se, ano snad smiech na myslí nenie, jedné, že jim to dobře slušie 119, 26.

Um, *u, m.* = smysl, rozum. Nábožní bývaj v duchovní pochotnost

- v svatú jako z umu vytrženi 73, 36. Z umu svého k tomu budú vytrženi, jehož potom i sami nemohú jiným vypovědieti 83, 9.
- Ungelt, u, m.** Ungelty některé pán v svém městě, s povolením obce neb starších z obce, móż uložiti, doniž jest toho potřebie obci 88, 16.
- Úpad, u, m.** = pád, zkáza. Jedněm bude k úpadu jich mnohé umění, ale druhým bude k jich dobrému 251, 30.
- Uplesti se** = vplésti, přimísiti se. Uplete-li se kto k kterému tovariství 76, 13.
- Uprázdniť se** = práce nechati, dáti sobě na chvíli. Ižádný nemá se tak přieliš poddati práci, by se svým časem k službě božie neuprázdnil 35, 21.
- Uprítí** = obrátiti, naměřiti. Někto, jen na kvietek hledě, upře zrak myslí své k moci božie 274, 12. Dívati se bude tomu, upra v to mysl svú 274, 31. Člověk, upra zrak k vnitřním věcem, bude jim se dívati 246, 5. Uprúc mysl k dobrému 270, 19. Oko veň upřevše, vždy jej u sebe chtěie mieti 276, 3.
- Uprodati** = díl něčeho prodati, odprodati. Než by na tě lichva rostla, radějie uprodaj něco 55, 22.
- Úrok, u, m.** Jest plat určený v menovitý čas . . s něčeho aneb pro něco. Viz bliže: 87, 34.
- Uskrovniti** = umaliti, umenšiti. Nemóžeš-li v sobě přemoci hněvu, ale uskrovni jej 204, 18. Nedaj se přemoci hněvu, asa uskrovni jej, ujmi jeho. 234, 27. Mnohokrát řeč, nebude-li uskrovněna, ve zlém se skoná 239, 25.
- Usmysleti** = k rozumu přijíti, smyslu nabyti. Nemúdrí usmyslete! 257, 9.
- Usnúbiti** = zasnoubiti. Usnúbil dceru 43, 13.
- Ustanovilý** = ne vrtký, stálý, nepohnutý; **ustanovile** = nepohnutě. Máť súdece ustanovile myslí býti, ne vrtké, aby jí nic nepohnulo proti právu, nic jí nekoléhalo, neviklalo. 81, 32. Ustanovile v dobrém stavu slúžiec bohu, nevrťeie se 236, 12.
- Ustavně** = ustavičně, pořád, vždy. Ne ustavně, avšak často 33, 36. Ktož sú ustavně nepokojni při světských věcech a při tělesných 33, 37.
- Ustrčiti se** = Ашфотъ нежен. Mohliť by páni na to se ustrčiti, co se stalo Faraonovi 89, 38. Máť se i na to hospodář rádný ustrčiti 56, 31.
- Ustrnutí** = utkvěti, nepohnutě stanouti. (Judith), ač je byla u veliké chvále od lidí, však v té chvále srdcem svým neustrnula 30, 19.
- Ušišmaťi, (ušišmu, eš)** = ušmatati, umačkati. Hanebně zlé kůže kněžské! kněze svěceného tak hanebně ušišmete. 140, 25.
- Uškrvati se** = usmívati se (uškeřiti se). Ústy mluvila hrdě, a smilně se jimi uškrvajíe 36, 12.
- Utkati, -ati se** = potkati, potkati se. Buoh chodil po zlatém mostu a utkal se s svatým Petrem 182, 34. Když syn boží utká svú chof 19, 18.
- Utrpenie, n.** = strádání, zdržení se, *abstinentia*. Tělesná utrpenie ne ke mnohu užitečna jsú 33, 10. Puost jest utrpenie kterýchžkoli tělesných a světských libostí 32, 36. Puost, utrpenie, zdržeti se od avět-

- ských a od tělesných libostí 168, 38. Post se, jakž chce, a buď v kterémž chce utrpení (t. kto leží v smrtedlném hříše) 169, 3.
- Úzký.** Neníet tato svátost (těla božieho) tak úzké moci jako jiná 323, 35.
- Valmo.** Ondě valmo valí se obilé, rosta 241, 4.
- Vaznutí** = zůstatí vězeti. Ješto sami pro svú čest chtějí slúti mistři, vážnú v rozličná osidla, kteráž topie lidi v zatracenie 80, 12.
- Vážiti.** Múdrost vše zná a tak váží každú věc, jakož která jest 241, 11.
Múdrý zná šeredstvie smilstva a vázie je za šeredstvie 243, 8.
- Vděčen.** Všeho srdcem vděčen buď bohu. 64, 3.
- Vděčnější** = vděčnější. Nebyl tak vděčen, a mív vděčnější býti 126, 6.
- Veď** = zajisté 101, 10. 104, 32. Veď, všeliký počátek většiet jest strana účinka 127, 29. Veď, pokárá-li tebe přítel pěkně přátelsky a ty vinen, dobřet je učinil 197, 10. A veď, zvláštnieť je to znamenie, že buoh toho miluje, komuž dá nésti díel břemene svého, něco jemu zde trpěti da. 218, 1.
- Věděti** = 1. vědomost míti, 2. znáti. **Vědě** = vím, **nevědě** = nevím. Nemohu ovšem úplně hyzditi toho, a také nevědě, co bych v tom chválil; než to vím . . . 84, 2. By, nevědě co, činil: ještě by nic více neučinil, nežli měl učiniti 71, 27. Po svém muži nevíš jiného 30, 11. Svět nemož vzieti ducha svatého, aniž vie jeho 247, 15. Mezi vámiť jest, jeho vy nevíte, jenž křtí v duchu a v pravdě 178, 16. V zemi skrytý poklad, mimoňž jdú lidé, netbajíc naň, neb nevědie drahosti jeho. Viděl jsem ducha svatého jako holúbka sstupujicieho z nebe a zůstávajicieho na něm, a já nevěděl sem jeho. 178, 8.
- Veletí, (velí = velím)** = poručiti, kázati. Ne takť veli dávati, aby jiným bylo oblehčenie a vám sůznenie, ale rovnost učíte! 238, 8.
- Velnutí** = vniknouti. É, nevelnujte milostí k světu pro malé a krátké jeho utěšenie! 242, 4. Myslí velnúc k tej libosti 133, 9. Duše k bohu velnouc, budúť ustanoveny 210, 18. Rozumné stvořenie k tomu jest, aby milostí velnulo k bohu 280, 21.
- Věsti.** Neníet to dobré zlých, že mohou svobodně svú zlost věsti 121, 35. Byť i zlý kněz byl, možť svúj úrad k spasení lidem věsti 330, 37. Ktož vede válku, kriv jsa, 94, 29.
- Věč** = věčně, vždy.
- Vědmo, a, n.** = znamení, návěští, věštba. Ďábel často po snu některém neb po vědmu ukáže něco, ješto tak vyjde, aby pak oklamal 183, 24. Vidáme, že často vědma, snové vycházejí. 183, 2. Byla by porušena viera, kdyby kto měl někaké pověry, vědma, stál po kakýchs věšt-bách, s léky, s kúzly, s čary šel vókol. 182, 3. A ony pak baby jedna mimo druhú mistruje kúzla, čary, vědma 46, 28. Vědmy a kaký-mis věštby porušuje vieru pravú. 182, 36.
- Věřiti, věri** = věřím. Věřím v boha otce 184, 4. Věří v ducha svatého 184, 10.
- Většem.** Ktož málem učiní pomoc, jakoby většem pomohl 339, 39. A kdyby většem pomohl 340, 2. Srovnej moravské: z větša = z většieho.
- Věz, e, f.** = vazba, vězení. Musí do věze, v kázeň páně jíti 104, 17. Ač se je věze i nedopravil 104, 19.

- V hod** = v čas, v míru = v přiměřený čas a středují míru. Vše vhod dobro 85, 32.
- Vchoz** = staroslov. vchožd, místo vchodiv. Nečistí vchoz byli do jejie domu (o Zuzaně) 61, 34.
- Viecež vicež** = více a více. Rozmáhá se vicež vicež 192, 13. Vymýšlejíc vždy vicež vicež 97, 11.
- Vina, y, f.** Viz blíže 88, 24.
- Vinít** = vinu dávat. Adam vinil Evu svým hříchem a Eva hada 263, 34.
- Vizi** = vidím. Vizi, že jdú v tom zase i v klášteřích. 224, 19. Nevizit toho 84, 10.
- Vklonúti** = vpadnouti. (Srovn. klon, u, m. a klonka, y, f. = klec; ptáky do sklonek chytati.) Vklonúti je v těžký pekelný plamen 136, 15. Vklonúti v zlořečenství 140, 12. Nemúdíř u veliké hoře vklonú 257, 19. Bojiec se menšie práce i vklonú u větši. 13, 15. Ktož by chtěl, boje se manželské práce, šeredně bydliti pesky kromě manželstva, tent by sám v osidlo vklonul. 13, 31.
- Vládnutie.** Nemajť jim (židům, ktož je maji) izádného vládnutie poručiti nad křestany 90, 9.
- Vně** = venku, ne vnitř. Což je svrchu vně, činíte čisto, a vnitř jste plni nečistoty 231, 25. Vně je psóm ostatí 36, 34. 300, 8.
- Vnější** = co vně jest. *opp.* vnitřní. Postavu mieti lidí bohobojných a obyčeje i vněšie hodnět jest a potřebné. 167, 8.
- Vniknúti** = vstoupiti, vejťti, přijiti. Potřebie jest opatrnosti, ktož chce v něčie poslušenství vniknúti 303, 13. Nemúdre v slib vniknúti; — vniknúc v slib zrušiti jej. 37, 15. Aby s tú odplatú neminul se, jiež si žádal, v slib vnikuje 17, 24. V který stav jest vnikl 9, 8. Že je ona slibem vnikla v stav panenský 9, 20. U vdovský stav vnikla 36, 19. Vnikl v dluh 17, 30. Židé vnikli v daň ciesari římskému 88, 6.
- Vplésti.** Nehledajme výmluv, omluvy starším našim nepomohly, ale dále je vpletly 335, 11.
- Vrobiti, -se** = v porobu uvesti, v porobu se dáti; pod-robiti, -se. É, nevrobujme se světu, ať i jeden hříech nad námi nepanuje! 186, 14. Chlúba táhne srdce člověčie k sobě, aby pýše vrobila je 230, 13.
- Vrósti** = vzrósti = vzhůru jiti. On má vrósti, ale já mám sjiti 178, 18.
- Vrtiti** = obracet; **vrť** = obrať! ob-vrať! Vrť sem, vrť tam, všudy krušno 257, 31.
- Vrtkost** 210, 17.
- Vrtký** = neustavný, neustavičný; **vrtčejši.** Vrtké srdce neustavné 163, 30. Srdce v dobrém ustanovené není vrtko, jako pověťrie, ješto ve čas tamto se obrátí a táhne, a ve čas tamto 265, 35. Máme nebíti mysli vrtké a neustavičné 265, 32. Panny neb vdovy vrtké myslice 16, 10. (Andělé) jsú ne vrtké mysli, ale ustanovile u vůli boží 81, 16. Máť súdce ustanovile mysli býti, ne vrtké. 81, 32. Neustavičnost vrtkého srdce 145, 6. Znamenaj běh lidský a v té vrtké rozličnosti viz, aby stál v úmysle pravdy 85, 22. Učiniet ta túlanie mysl vrtčejši a rozbrojnejši 20, 22.

- Však.** Tato svátost všem je prospěšna, podle však toho, jakož se je kto připravil k tomu 324, 3. Kněz vloží naň pokutu někakú, aby tím odložil, podle však milosti 332, 23.
- Však, a, o.** = každý. Tělesným plodem nahraditi, což na však den i na však čas smrt ujímá 309, 24.
- Všamo** = na vše strany. Hospodine! tys všeho pravda, jenž všamo dosaháš 285, 31.
- Vycídití** = vykliditi, vyčistiti. Buď pilen, všelikú zlost z královstvie svého vycídití 85, 29.
- Výšež výšež** = výš a výš. Aby vstupoval, ktož móż, výšež výšež 208, 6. Obecnie lidé velikú mají žádost výšež výšež v dóstojenstvie 157, 4.
- Vytýkati** = vyčítati, předstírati. Vdova má býti, aby ižádný neměl, čím by jí oči vytýkal 85, 16.
- Vyžle, -ete, n.** = pes slídný, slídník. Co je útěchy v honu s ohari, s vyžlaty, s chrty! 241, 8.
- Vzatek, -tku, m.** = co se darem vezme. Věrný kněz, jenž by více hledal duší spasenie nežli užitkov svých a vzatkův 335, 21.
- Vzběhnúti** = přijíti. Když jemu vzběhlo na mysl 135, 34.
- Vzem** = vzav, vzemši = vzavši. Adam, vzem hrdoat v srdce, neseznal se v své vině 334 37. Vzem múdrost z nebe, přemohl v sobě dětinstvie 243, 16. Poče/k němu řeči, vzem to slovo svatého Pavla 85, 12. Panie, vzemši na se rubáš a rúchu, ala 137, 1.
- Vyleptati** = vyžrati. Těžkéť jest trpěti luh litý, var, mýdlo, aby to špinu vyleptalo 104, 36.
- Vypúzetí** (= *freq. v.* vypuditi) = vyháněti. V tělesném lékařství některé neduh vypúzie, některé posilňuje 308, 37. Křest duchovní neduh vypúzie 312, 22. V dětechť křest vypúzie hriech přirozený 312, 2. Ty tři svatosti vypúzejí duchovní neduh 309, 3.
- Vzbúzetí** (= *freq. v.* vzbuditi) = rozněcovati 40, 2. Vzbúzejíc k božie chvále 9, 33.
- Vzdajné.** Vzdayné, jako je určené, móż pán vzieti, když kto chce sedlišťe vzdáti a opustiti 89, 32.
- Vzdáti** = (vzdadie = vzdaji) = 1. Zvěstovati 2. s sebe složiti. Pozdvihnu rukú svú a, ústa má veselými rty vzdadie chválu 328, 33. Chtiec prázdni býti, úřady vzdávali, sbožie ustupovali 54, 26.
- Vzdora, y, f.** = příkoř, co se naschvál komu činí k rozdráždění jeho. Nechuť a vzdoru učiní jemu 92, 7.
- Vzmúcetí** (*freq. v.* vzmutiti) = zkaliti. Ne málo zluč zmúci mysl závistivého: viděti, ano jiní mají chválu 155, 8.
- Vzniče** (*aor. v.* vzniknu) = vznikl. Jiný malý rózek vznikče mezi těmi (t. desíti) rohy 162, 6. Viz Zniče. Jiný malý rózek vznikče prostřed nich (t. desíti rohův) 144, 21.
- Vzmosťti se** = honositi, vychloubati se. Ničím se nevznos, a taj, čímš-li co dobrého 230, 28.
- Vztrhnúti** = vytrhnouti, zbuditi. Budete spáti a nebudet, kto by vás vztrhl 282, 35.

Vztrvnost, *i, f.* = osupilost, naježenost. (Manžel), pustě v srdce velikú vztrvnost a zlost proti zlosti 40, 10.

Vztrvný = osupilý. Nedražďte sebe vztrvnú řečí bez potřeby aneb marnú 67, 35. (Viz *ztrvný*.)

Vzvázati = na někoho něco uvázati, přivázati. Vzvazují na lid břemena, jichž nésti nemohú 305, 12.

Vztychati se = vzstychati se = ustychati, ostýchati, obávati se. Kto je čím zlým vinen, vztychá se, zdali snad o něm to šepčí 111, 3.

Ymna, *y, f.* = hymna, chvalozpěv. Vyryto bylo písmem to, ješto cierkev v ymně zpívá 108, 21.

Z, (*praep.* = *ze*) druhdy se v písmě vypouští, tratic se v assonanci nastupujícího slova. Druzí snad (*z*) závistí, chtiec jedné sami slúti múdří, budú prvé hyzditi knihy, než v nich čísti 4, 3. Budete-li je prvé hyzditi, než čísti, znamenief jest, že by (*z*) závistí hyzdili je 4, 6. Erben v předmluvě k Štítnému str. XV. pokládá genitiv tento bezpraeposičný za instrumental, čta „závistí“. A však srovn. Poněvadžť prvé hyzdie, nežliť čtú, *z* závistí hyzdie, chtiec jen sami múdří slúti 298, 18. Podobně i jiné předložky za přitínou nastupující assonance v písmě se vypouštějí n. p. s. Srovn. Lakomstvo i (*s*) starým mladne 132, 17.

Za = *pro*. Netbahj na buoh za tiemto světem 257, 15.

Zabieti = *za*-biem, bieš, bie, jako: piem, pieš, pie; hniem, hnieš, hnie. Zdali ktož vlastnieho zabie, neshřešil jest více? 200, 22.

Zabylstvo, *a, n.* = šálenost, bezmyslnost. Ó, kterak šťastný je ten, kterýž je nezašel po lstivé kratochvíli zabylstvu!

Zádav, *u, m.*, *zádava*, *y, f.* = útisk. Hřešie, kteříž dary berú, aby přezřeli něco, ješto by byl zádav obci 89, 10. Zlí a ješto by zádavu činili chudině, ti nejspieš úřady zakupují 84, 17.

Zadřítí = natrhnutí, o něco připraviti. „Ktož koho zadře, ten učiní múdre“ 294, 13.

Za-i-žhu, *-i-žžeš*, *-i-žže* = *zažhu*, *zažžeš*, *zažže* = *zažeci*, *zapáliti*. Když se vnitř jistba *zaižže*, *zatkají-li* okna a dveře, *zadusí se sám* v sobě oheň 122, 33. Ihned *udusiti* hněv, *jakž se zažže* 122, 29. Úhlík *zajžže se* 71, 7.

Zaklopotati = nerázně *zaběhnouti* 252, 20. Mysl mohla by silú nehodně *zaklopotati* 252, 26.

Záloh, *u, m.* = základ. Majíc najprvé záloh a jako krumfest vše dobré přiezni a milosti dva manžely milost k bohu, milujtaž se věrně spolu 47, 19.

Zamužná, *zamužnie* = která *za mužem jest*, muže má. I vdovy i *zamužnie* 25, 12. Srovn. ruské *замужная*, *ей* = která v *zamužství* jest. A polské: *zameżna*.

Zapeklený = *zarytý*, *zatrzelý*. Pakliť by byl tak v zlosti *zapeklený*, že by se i tiem nehnul k milování jeho, *vida*, an mu dobře činí 232, 27.

Zapítí se = *opojiti*, *opíti*, *zptí se*. Lot, *jsa* mezi zlými, *nepoblúdil*; a *vyšed* od nich *zapil se* 236, 21.

- Zapléstí** = zandati, zahradiť, pletením zadělati. Tak sobě zapletl stezky (t. čistotu zaslíbiv) 17, 23.
- Zasnětí se** = (snět od nítí) = snětí zaneřaditi se. Prázdný ořech, v němž by se jádro zasnětílo, neb zlý črv vyjedl je 169, 19.
- Zaškudnutí, zaškudnutí** = zhubnutí. Zemdlejí, zaškudnúc, a ztratic žádost k duchovním věcem 279, 16. Viz, aby nezaškudl, ne tak často, jakož by tobě hodno bylo, bera pokrm té svátosti 326, 28.
- Zatratiti** = hubiti; činiti, aby zmizelo. Slunce bláto zatracuje po ulicích 56, 30. Dobrý hospodář snažnou opatrností zatratí neřádnú milost ze všech kútův domu svého 56, 29.
- Za-trpočiti** = proti vůli zanéstí, vehnati. Smilstvo svú klopotnost zatrpochí člověka v túhu a v hoře 136, 9. Nebude-li smiernosti, nebezpečna je duše v těle, neb jí tělo zatrpochí, kto je vie kam 204, 1.
- Zatvrditi** = zahradiť. Dveře a vrata před takovým zavřela a zatvrdila 265, 22.
- Závina, y, f.** = zavinění. (Pomsta), v níž jsme upadli zavinú otce prvního 309, 28.
- Zavražditi** (zavražiti) se s někým = vrahem, t. nepřitelem se státi. Hospodář ihned o každú věc s čeledí svú ukrutně se nezavražďuj! 57, 20.
- Zazřeti** = spatřiti. Kdož dobře učistí to zrcadlo, a zří v ně pilně, zazří kakéhoš divného světla 254, 33.
- Z blížše** = z většho blízka. Ješto vše jako minuvše, jen samého boha přidrže se, jimž z blížše vonie ta nebeská útěcha 272, 14.
- Zevřiti** = zjeviti. Nešťastnýť bude, jehož nepravost nebesa zevrie 238, 29
- Zhrýzti** = snísti. Ktož v poctivosti boha nemá, byť všecky oltáře zhrýzl, neniet před bohem na milosti 168, 28.
- Zehodné** proto můž pán s právem vzieti podle určeného obyčeje od toho člověka, ješto od něho jde, že práci má, když vyhoštuje zase od jinud člověka 89, 29.
- Ziskrz** = skrz naskrz. Vše to z ziskrz pozná 107, 1.
- Zieřivý** = zeřivý, žeřevý, žeřavý = žhavý. Uhlé zieřivé shromáždíš na hlavu jeho 232, 22.
- Zklázněnie** = ochabení, ochablost, zlenivělost, malomyslnost. (Srovn. klazan, a, = lenoch.) Kúzly někakými zklázněnie na smysle ví dali sme, že mnozí od takových zbývali smysla skrze jich kúzla 44, 1.
- Zkruchati** = sřtiti. To skrúšenie má v srdci zetřieti a zkruchati libost a vůli k hřiechu 333, 5.
- Zkřepčiti.** (Maří Majdalena) v smilné bujnosti vysoko táhnúc hlavu nesla, chřbet zkřepčívši 36, 6. Hlavy vzvedše, chřbet zkřepčívše s velikú paměť klanějíc se neb krácejíc (tohoto světa milovníci a milovnice) 119, 28.
- Zlá kůže** = prázdna 300, 8, hřiešna 35, 56, nectná žena 41, 5, nevěstka. Šeredná věc jest zlá kůže, že ji ohyzdno tak naprosto pojmenovati jakož slove 110, 33. Zlá kůže, opustiec stud, v svém zúfalství nebude se ani lidí styděti ani boha báti 148, 27. Svě ctné ženy tak bezprémné a neřádně, jako zlé kůže, požívati 41, 6. Nemúdrěť jest osle-

- penie, daďúc sĕ synu boŕiemu, pak, vezmúc sĕ jemu, dáti sĕ zlé koŕi 140, 16. Dřeve než která oddá sĕ zjevnĕ, aby bez studu ohýrale zlú koŕi byla, najprv tajně a jako s studem přijde k skutku řednému 157, 37. Buoh zapovědĕl, aby ze dcer lidu jeho nebývala prázdna žena, ani z jich synův aby sĕ takových zlých koŕi držal 300, 3.
- Zmatný** = plný zmatu. Kak bychom na tĕ zmatné púšti řli a nezablúďili 108, 15.
- Zmisati** (zmisi, -eř, -e) = zhynouti, zmizeti. Pakliť (viera křestanská) od boha nenie, takŕt to i zmise, jakoŕt je řasto leticos takového počna sĕ, zmisavalo 177, 7.
- Zniĕe** (vzniĕe) = (aor. v. zniknu, vzniknu) = znikl. Aj, kakýt v Āechách nepokoj zniĕe z nespravedlnosti! 288, 20.
- Zplanĕti** = planým se státi, zdivoĕiti. Obyĕejem zlého zplanĕl lid 308, 2.
- Způsob**, u, m. = postava, spúsob, forma. Pod zpúsobem chleba jest posvátnĕ tělo boŕie a pod zpúsobem vína jest také posvátnĕ krev jeho 317, 36. Pod zpúsobami (chleba a vína) jest pravĕ tělo a krev syna boŕieho 317, 35.
- Zpoviedati sĕ** = c. gen. sine praep. Zpoviedati sĕ toho, co v sĕdomí ĕiní tĕŕkost 336, 37. Jeden druhĕmu zpoviedal sĕ svých hřieĕhův 332, 20.
- Zprĕhati** = zuřiti. Ālovĕk vřtkĕho milování, jakŕ i malá protivnost dotkne sĕ jeho, tak ztratí úklidnost, zprĕhá 197, 21. Kteríř svĕtĕjšími sĕ mimo jiné ukazují . . . takoví najviece zprĕhají, když kto z něĕeho, jeřto je zlé, die jim něĕo.
- Zpúra**, y, f. = urputnost. Hněv ten ruří úklidnost srdce a jde s ním řeĕ zpurná proti družci a kakás srdeĕná zpúra 234, 9.
- Zrovnati sĕ** = v rovnost, v rovinu se uvĕsti, srovnati sĕ. Moře, když je ticho, pěknĕ sĕ zrovná 197, 17.
- Zrudněný** = zbarvený. (Rudka znamená barvu vřbec.) Tak je (muĕĕdníky) korunovav korunú, jich krví slavnĕ zrudněnú 108, 31.
- Zřĕdlý** = zřetedlný, patrný. Vidíme, kak je slunce v svĕm svĕtlu zřĕdlno 52, 19. Āím je kto zřĕdlněji mimo jiné a vyšieho stavu 52, 26.
- Zřtiepaný** = roz-řtiepaný. Srdce, když po rozliĕných řádostech rozplyne sĕ, jako v tolik ĕĕsti bude zřtiepáno, koliko tĕch věĕi bude 271, 16.
- Zřhnúti sĕ**. Ta krmĕ bývá mrzka, s kteréŕ sĕ komu nemoc zřhne 41, 10.
- Zřvrný** = osupilý. Nevzplařuj sprostného zřvrnú řeĕi; pomni, ře die s. Pavel: „Neřkřekaj na starřieho“ 235, 1. Viz zřvrný, zřvrnost.
- Zřtykán** = znamenán. Pardus zřtykán jest po krásné koŕi ĕrnými miesty 155, 26.
- Zřvěsti** = chovati, vychovati. řlechetně zřvedla a odĕchovala vnuka svĕho 31, 5.
- Ž'** = ře, ře nedá všemu svĕtu zahynúti, ale ř' pošle spasitele 321, 18.
- Žalostiti** = řalost mítí. Nereptachu ani řalostiechu 108, 28.

Žediti se = toužiti. Lačný žedí se po pokrmu, a žieznivý, aby se napil 246, 14. Abychom byli spravdiví, žediec se po spravdivnosti 205, 23. Běda těm, ktož nežedie se po spravdivnosti 82, 22.

Ženima, y, f. = nepravá žena, souložnice. Chválím to, že bránie nerádu (t. zlá kněžie); ale, kakž pak, bude-li sám s ženimú svú několik let, s niž se je neoddal? 227, 9.

Živnost, i, f. Mohu přirovnati . . . lásku k té vlhkosti, jižto kořen i kmen, majíc svú živnost, roste, krásu má a ovoce dobré dává 192, 11.

Přehled spisovatelů církve vních, z nichž rukopis tento doklady běře.

Sv. Ambrož 20, 9. 199, 26.

Sv. Augustín 3, 27. 7, 32. 9, 37. 20, 6. 26, 18. 48, 12. 77, 35. 79, 24. 81, 36. 87, 9. 100, 35. 111, 16. 124, 13. 135, 6. 138, 2. 170, 8. 191, 28. 194, 17. 196, 24. 199, 33. 210, 5. 220, 8. 221, 36. 228, 33. 236, 19. 238, 2. 241, 35. 249, 30. 251, 19. 257, 25. 268, 36. 271, 24. 277, 24. 285, 5. 288, 27. 289, 30. 291, 8. 299, 28, 31. 230, 11. 325, 9. 333, 7. 334, 6. 335, 38.

Sv. Benedict 135, 37.

Sv. Bernart 5, 7. 26, 32. 55, 18. 59, 19, 23. 126, 33. 134, 19. 164, 33. 215, 8. 256, 37. 271, 18. 285, 30. 320, 26.

Hugo 33, 30. 212, 31. 248, 19. 250, 19. 267, 28. 271, 14. 279, 27. 280, 16. 307, 27.

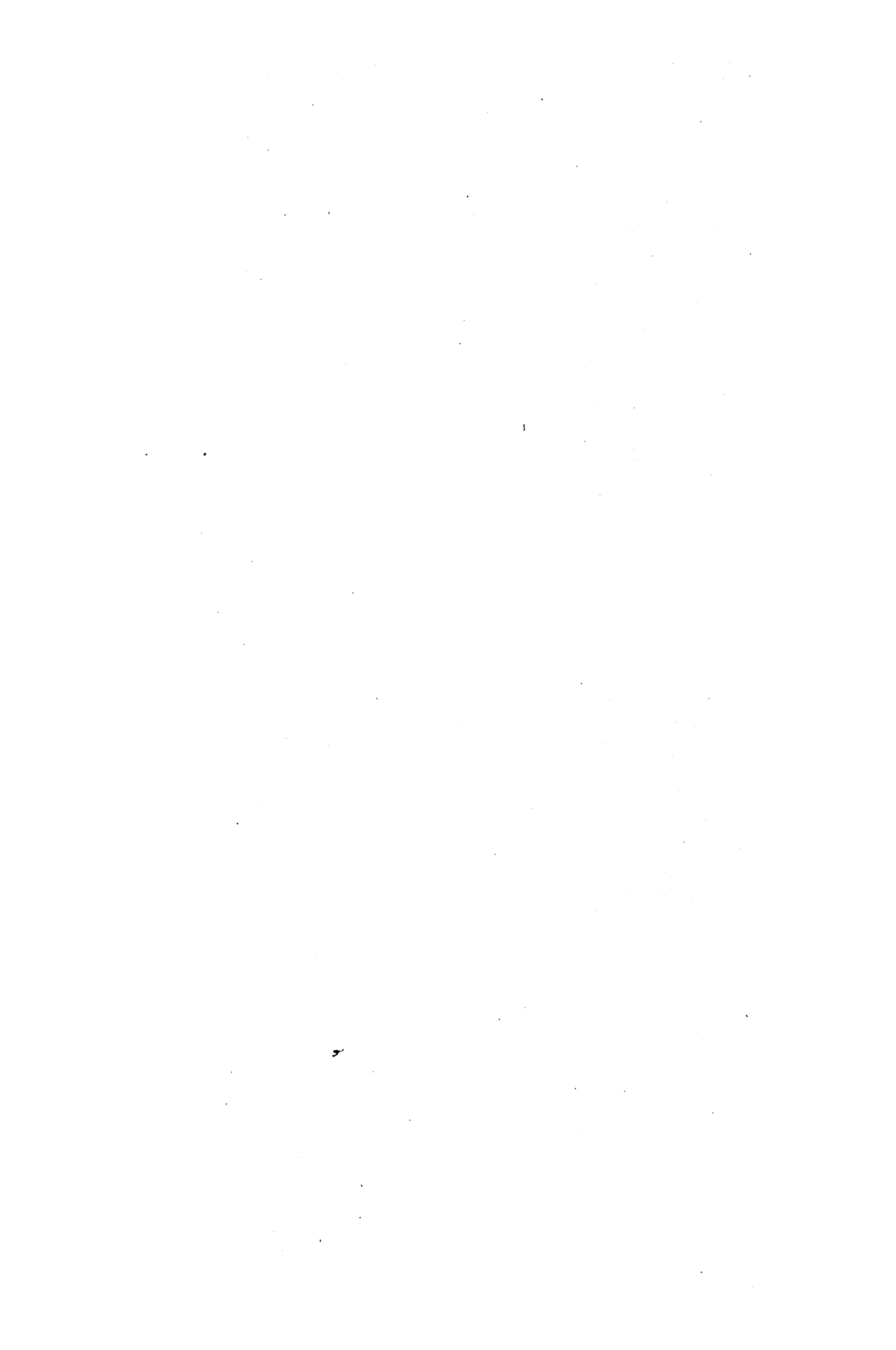
Sv. Isidorus 21, 5.

Sv. Jeronym 4, 5. 9, 35. 20, 4. 25, 3. 29, 18, 24. 110, 9. 122, 23. 129, 14. 135, 34. 164, 35. 218, 28. 287, 19. 290, 28. 292, 4. 308, 2

Sv. Řehoř 20, 13. 72, 5. 77, 3. 125, 12. 172, 6. 217, 28. 219, 19. 223, 18. 224, 16. 241, 19. 254, 12. 269, 6. 273, 13, 27. 276, 17. 279, 25. 302, 31. 330, 32.

Sv. Thomáš z Aquině 81, 23. 84, 8. 90, 18. 194, 30. 199, 2. 199, 37. 317, 12. 325, 14. 327, 9. 337, 16.

Sv. Jan Zlatoustý 100, 32. 261, 17. 289, 26.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes that proper record-keeping is essential for transparency and accountability, particularly in the context of public administration and government operations. The text notes that without reliable records, it becomes difficult to track expenditures, assess performance, and ensure that resources are being used effectively and efficiently.

2. The second part of the document addresses the challenges associated with data collection and analysis. It highlights that while modern technology offers powerful tools for gathering and processing information, the quality and consistency of the data are often problematic. Incomplete or outdated information can lead to flawed conclusions and poor decision-making. The document suggests that organizations should invest in training and infrastructure to improve data management practices and ensure that the information being used is current and accurate.

3. The third part of the document focuses on the role of communication in organizational success. It argues that clear and consistent communication is vital for aligning goals, fostering collaboration, and resolving conflicts. The text points out that many organizations struggle with poor communication, which can result in misunderstandings, duplicated efforts, and a lack of employee engagement. To overcome these issues, the document recommends implementing structured communication protocols and encouraging open dialogue between all levels of the organization.

4. The fourth part of the document discusses the importance of continuous learning and improvement. It states that in a rapidly changing environment, organizations must be willing to learn from their mistakes and adapt to new challenges. This involves creating a culture where feedback is valued and where employees are encouraged to share their ideas and insights. The document also notes that regular training and professional development opportunities are essential for keeping the workforce skilled and motivated.

5. The fifth and final part of the document provides a summary of the key points discussed and offers some practical recommendations for implementation. It reiterates that success is achieved through a combination of accurate record-keeping, high-quality data, effective communication, and a commitment to learning. The document concludes by encouraging organizations to take a holistic approach to these areas, recognizing that they are all interconnected and essential for long-term success.

YC136350

